KDO BYL KDO

Čeští a slovenští orientalisté, afrikanisté a iberoamerikanisté

Online databáze dostupná do r. 2022 na adrese:

http://libri.cz/databaze/orient/list.php

(dnes dostupná pouze v archivu Wayback Machine)

založená na publikaci:

***Čeští a slovenští orientalisté, afrikanisté a iberoamerikanisté*, zpracoval kolektiv autorů, hlavní redaktor Jan Filipský, Praha: Libri, 1999, ISBN: 80-85983-59-1.**

ALTMANN Gabriel - slovenský indonesista a lingvista

* 24. 5. 1931 Poltár

Vystudoval na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze obor srovnávací indonesistika a japanologie. PhDr. (1958), CSc. (1964), Dr. habil. v lingvistice (1972), prof. (1973).

V letech 1960 až 1968 pracoval jako vědecký pracovník Kabinetu orientalistiky SAV v Bratislavě. Od roku 1970 vyučoval matematickou lingvistiku na Rúrské univerzitě v Bochumi. Zabývá se hlavně kvantitativním modelováním jazyka a textu, v posledních letech zejména teorií pravděpodobnostních rozdělení. Dokončil několik knižních a více menších překladů z malajské a indonéské literatury. Založil knižní série *Glottometrika* a *Quantitative Linguistics* a vede redakci časopisu *Journal of Quantitative Linguistics*. Spolupracoval na založení světové synergetické lingvistiky a v rámci této činnosti etabloval více jazykových a textových zákonů. V roce 1992 obdržel zlatou plaketu Dobrovského od AV ČR a byl vydán Festschrift k jeho šedesátinám.

D.-k.: (s W. Lehfeldtem), *Allgemeine Sprachtypologie*, München 1973; *Statistik für Linguisten*, Bochum 1980; (s W. Lehfeldtem), *Einführung in die quantitative Phonologie*, Bochum 1980; *Wiederholungen in Texten*, Bochum 1988; (s M. Schwibbem), *Das Menzerathsche Gesetz in informationsverarbeitenden Systemen*, Hildesheim 1989; (s R. Hammerlem a P. Zörnigem), *Diskrete Wahrscheinlichkeitsverteilungen* I-II, Bochum 1989-92; (s G. Wimmerem), *Thesaurus of discrete univariate probability distributions* (v tisku); (koed., s W. A. Kochem), *Systems*. *New paradigms for the human sciences*, Berlin - New York 1998, 781 s.; (s R. Köklerem), *Quantitative Lexikologie* (v tisku).

PŘEKLADY: *Príbehy figliara kančila*, Bratislava 1962, 206 s.; *Vysoký je banánovník*. *Malajské pantuny*, Bratislava 1967; *Príbehy Hang Tuaha*, Bratislava 1969.

D.-č./sb.: Semantic analysis of the system of personal pronouns in the Indonesian language, *ArOr* **29** (1961): 620-625; Phonic structure of Malay pantun *ArOr* **31** (1963): 274-286; Analysis of the instantaneous climax, *Litteraria* **6** (1963): 62-72; On relations of structure and inventory in linguistic systems, *Jazykovedný časopis* **15** (1964): 97-100; The climax in Malay pantun, *AAS* **1** (1965): 13-20; Binomial index of euphony for Indonesian poetry, *AAS* **2** (1966): 62-67; The measurement of euphony, in: *Teorie verše* I, Brno 1966: 208-209; Functional-probabilistic classification of phonemes, *Beiträge zur Linguistik und Informationsverarbeitung*, 10/1967: 27-33; The structure of Indonesian morphemes, *AAS* **3** (1967): 23-36; Some phonic features of the Malay shaer, *AAS* **4** (1968): 9-16; Combination of consonants in Indonesian morphemes of the CVCVC type, *Mitteilungen des Instituts für Orientforschung* **14** (1968): 108-125; The partition of space in Nimboran, *Beiträge zur Linguistik und Informationsverarbeitung* **12** (1968): 56-71; O statističeskich metodach issledovanija malajskoj literatury, *Narody Azii i Afriki* 1969: 137-141; Zur linguistischen Unbestimmtheit, *Linguistische Berichte* **22** (1972): 74-79; Zur Klassifikation philippinischer Sprachen, *Anthropos* **68** (1973): 300-304; Probabilistische Klassifikation von Konsonantenverbindungen des Indonesischen, *ZDMG* **123** (1973): 98-116; Lautgesetz und Zufall, *Anthropos* **69** (1974): 263-271; Towards a theory of language, *Glottometrika* **1** (1978): 1-25; Gedanken zur Areallinguistik, *Finnisch-Ugrische Mitteilungen* **2** (1978): 63-69; Zur Funktionalanalyse in der Linguistik, *Forms and Functions* 1981: 25-32; A law of change in language, in: *Historical linguistics*, 1983: 104-115; Sprachtheorie und mathematische Modelle, *SAIS Arbeitsberichte aus dem Seminar für Allgemeine und Indogermanische*

Sprachwissenschaft **8** (1985): 1-13; On the dynamic approach to language, in: *Linguistic Dynamics*, 1985: 181-189; Japanese quantitative linguistics, in: *Japanese quantitative linguistics* (1989): i-xiii; Begriffsdynamik und Lexikonstruktur, in: *Theorie und Praxis des Lexikons* (1993): 173-190; Prospects of text linguistics, in: *Quantitative Text Analysis* (1993): 1-28; Die Natur der Spracheinheiten, in: *Units*, *text and language*. *An interdisciplinary approach*, 1995: 1-12; "Language Forces" and synergetic modelling of language phenomena, *Glottometrika* **15** (1996): 62-76; (spoluaut. Eran Erat, L. Hřebíček), Word length distribution in Turkish texts, *Glottometrika* **15** (1996): 195-204; Zur Wortlänge in koreanischen Texten, *Glottometrika* **15** (1996): 205-213.

(A)

ANDO Vladimír - česko-slovenský sinolog

* 17. 1. 1955 Kolárovo

V letech 1978-1983 studoval obor sinologie-orientalistika na Filozofické fakultě UK v Praze, kde získal titul Mgr. Roku 1983 nastoupil na roční studijní pobyt v Orientálním ústavu ČSAV, kde od 1984 působí jako odborný asistent, odborný pracovník a od 1993 jako vědecký pracovník. V letech 1983-90 byl členem odd. vědeckých informací, kde se podílel na překládání dokumentů z čínského tisku, od 1990 je členem odd. Východní Asie.

V letech 1985-86 absolvoval desetiměsíční stáž na Fudanské univerzitě v Šanghaji se specializací na klasickou čínskou filozofii; zde začal shromažďovat a studovat materiály ke svému odbornému zaměření, jímž jsou základní teorie klasické čínské medicíny, čínská zdravotní cvičení a jejich spojitost s taoismem. Jako první u nás začal systematicky zpracovávat danou oblast v podobě syntetických prací založených na původních čínských pramenech a odborném překládání originálů. Je autorem prvního překladu díla čínské medicíny do českého a slovenského jazyka.

D.-k.:*Klasická čínská medicína*. *Základy teorie* I., 1. a 2. vyd., Svítání, Hradec Králové 1995, 389 s.; II., 1996, 274 s.; III., 1997, 267 s.; (spoluaut.), Pavel Valíček a kol., *Léčivé rostliny tradiční čínské medicíny*, Svítání, Hradec Králové 1998, 321 s.

PŘEKLADY: (z čín.), *Detská akupresúra*. *Tradičné čínske masáže detí*, OÚ ČSAV, Praha 1991, 199 s.; (též česky), *Dětská akupresura*. *Tradiční čínské masáže dětí*, Svítání, Hradec Králové 1992, 170 s.; (z angl.) *I-cung ťin-ťien* (Zlaté zrcadlo původní medicíny), Čs. SinoBiologická společnost, Praha 1991, 147 s.; (z angl.), *Úvod do studia tradiční čínské medicíny*, Čs. SinoBiologická společnost, Praha 1992, 50 s.

D.-č./sb.: Posvätné texty čínskeho taoizmu, *NO* **41** (1986), 1: 12-15; Najstarší taoistický kláštor v Číne, *NO* **42** (1987), 2: 49-50; Ako nás vidí čínska medicína 1-4, *NO* **42** (1987), 6-9: 180-182, 208-211, 243-245, 276-279; Čchi-kung - majstrovstvo dlhovekosti I-III, *NO* **46** (1991), 3, 4, 8: 83-85, 118-120, 249-252; Veľké myšlienky malých príbehov, *NO* **46** (1991), 8: 246-247; Čchi-kung - majstrovstvo pestovania čchi, *Bulletin Československo-čínské společnosti* (1991), 2: 9-13; Chuang-ti nej-ťing Su-wen - kánon čínskej medicíny I-VI, *NO* **47** (1992), 1-6: 21-23, 54-55, 86-87, 109-110, 150-151, 180-181; Ako nás vidí čínska medicína. 1. Medicína a filozofia, *Gaudia*, knihovnička duševní a tělesné nezdolnosti. Edice Pampelišky, Praha 1992: 3-14; Pri Prameni broskyňových kvetov (Tchao Jüan-ming), *NO* **48** (1993), 3: 83-84; (přel. z čínštiny), Li Zhimin: Klinický výzkum léčby následků nemocí

mozkových cév pomocí akupunktury, *Acupunctura Bohemo Slovaca* **2** (1994), 1: 3-4; Klasická čínská medicína. Základy teorie, *NO* **49** (1994) 10: 351-354; O klasickej čínskej medicíne, *Informační zpravodaj Česko-čínské společnosti* (1995), 2: 4; Filozofické principy tradiční čínské medicíny, in: *Sborník semináře "Léčivé rostliny v tradiční čínské medicíně"*, ČZU, Praha 1996: 5-15.

(A)

AUGST Bedřich - sběratel orientálních mincí a numismatický teoretik

* 20. 2. 1889 Pardubice, +14. 9. 1969 Kozolupy

Absolvoval inženýrské studium geometrie na ČVUT v Praze. V době první světové války byl v Rusku zajat, posléze propuštěn a poslán jako zeměměřič do Turkestánu. Roku 1923 pracoval jako geometr ministerstva financí ve Volové a Tačevě na Podkarpatské Rusi (dnešní Ukrajina). Od roku 1928 byl zaměstnancem pražského katastrálního úřadu. Od roku 1924 působil v Numismatické společnosti československé.

Věnoval se sběratelsky mimoevropské numismatice s důrazem na islámské mincovnictví. Sbíral též mince klasického Orientu, indického subkontinentu a jihovýchodní Asie, jakož i numismatický materiál dálněvýchodní. Jeho mince byly vystavovány 1936 ve Waldesově muzeu (íránské mincovnictví) a 1960 v Národním muzeu (předovýchodní mince). Roku 1963 byla jeho fundovaně vedená sbírka (téměř 5 000 kusů) vykoupena ze státních prostředků pro Náprstkovo muzeum. Ač amatér, věnoval se s úspěchem práci badatelské a publikoval sběratelské příručky, katalogy a odborné články numismatické.

D.-k.: *Katalog vlastní sbírky* [dokončeno asi 1963, nepublikováno]; *Parthské mincovnictví*. Zvláštní tisk časopisu *Numismatické zprávy*, Stivín a syn, Praha 1935, 8 s.; *Čínské mincovnictví*, Stivín a syn, Praha 1939, 67 s.

D.-č./sb.: O mincích arabských (Východního a západního chalífátu), *Numismatické zprávy* **1** (1934), 1: 2-7; A Persian Coin of the "Gallows Birds" Dynasty, *Numismatic Review*, April-October 1947: 91-2, Pl. XXIV.

L.: Štěpková, J.: Všech 4 668 svědků dalekého putování, *Březen 1989 v Náprstkově muzeu v Praze*, Národní muzeum, Praha 1989, 7 s., *Encyklopedie české numismatiky*, Libri, Praha 1996.

(vn)

AUL Josef - český lékař, spisovatel, orientalista

* 4. 3. 1894 Jedomělice, +15. 7. 1956 Praha

Po střední škole v Lounech od 1913 studoval na lékařské fakultě v Praze. Roku 1914 byl mobilizován a brzy nato dobrovolně padl do zajetí. Strávil čtyři roky jako lékařský pomocník ve středoasijských zajateckých táborech a nemocnicích. Roku 1918 mu byla povolena lékařská praxe v Bucháře. Uzavřel tam přátelství s básníkem Pajravem Sulajmóním. Vrátil se 1922 do Prahy, dostudoval a až do smrti vykonával lékařské povolání. Zachoval si zájem o

Střední Asii a perskou kulturu, psal též povídky a romány převážně na východní témata. Roku 1930 byl zvolen činným členem Orientálního ústavu v Praze.

D.-k.: *V zemi Tamerlanově a Zarathuštrově*. I. *Buchara*, Praha 1923, II. *Napříč Afganistanem*, Praha 1924; *Tropická zdravověda*, Praha 1934; *Karavanou do Indie*, Praha 1947; *Čingischán*, *bič boží*, Praha 1936; *Dervíš na poušti*, *bucharská rapsodie*, Praha 1937.

D.-č./sb.: Poznatky o dřevním buddhistickém kláštеře a jeho kolosálních sochách v bamianském údolí v afgánském Hindukuši v době cesty roku 1920, in: *Sborník 1. sjezdu slovanských geografů a etnografů v Praze 1924*, Praha 1924: 391-392; Etnografické rozvrstvení západního Turkestanu, *tamtéž*: 215-216; O muslimské ženě a matce ve Střední Asii, *Věstník věnovaný zájmům porodních asistentek v Republice československé* **25** (1937), 12: 5-7; Atadžán Sulajmán-I-Pajrau, *Nový život* (1954), 6: 593-603; *Širým světem* 1924-1926, 1935. [Další články a překlady uveřejnily: *Národní politika* 1929; *Národní noviny* 1937; *NO* 1947/48; Povídky se středoasijskými i jinými náměty: *Národní osvobození* 1936; *Právo lidu* 1937; *Národní práce* 1940; *Nový svět* 1946 aj.].

L.: Rypka, J.: Za MUDrem Josefem Aulem, *NO* **11** (1956): 142-143; Bečka, J.: Joddošti jak adib va olimi čech dar borai Pajrav Sulajmoni, *Šarqi surch* (Dušanbe) 1958, 12: 120-123; Šmíd, L.: Vzpomínka na MUDr Josefa Aula, *Praktický lékař* 1975; Bečka, J.: Znalec a ctitel Střední Asie Josef Aul, *Slovanský přehled* **69** (1983): 341-352; Gulčehra Sulajmoní: Se gul az boghi doktor Aul, *Adabijot va san'at* (Dušanbe), 28. 11. 1985: 8-10; jb, mch: Josef Aul, in: *Lexikon české literatury*, díl 1., Praha 1985: 94.

(jb)

AUROGALLUS Matouš - český humanista a znalec starých jazyků

* 1480 Chomutov, + 11. 11. 1543 Vittemberk

Na počátku 16. stol. studoval asi v Itálii. Vrátil se do Prahy, kde byl členem skupiny humanistických básníků v čele s Bohuslavem Hasištejnským z Lobkovic. Nabídl 1615 univerzitě výuku hebrejštiny. Když byl odmítnut, odešel do Vittemberku, kde se stal profesorem řečtiny, latiny a hebrejštiny. Pomáhal Lutherovi v překladu bible.

D.-k.: *Compendium grammaticae hebraeae et chaldaeae*, 1539; *De hebraeis urbium*, *regionum*, *populorum*, *fluminum*, *montium et aliorum locorum nominibus e veteri instrumento congestum*, 1526; *Callimachi hymni cum scholiis*. *Sententiae ex diversis poetis oratoribusque ac philosophis*, Basilej 1532 (toto dílo vydal pravděpodobně podle rukopisu Hasištejnské knihovny).

L.: *OSN*, díl 2, Praha 1889: 1055; Segert, S.-Beránek, K.: *Orientalistik an der Prager Universität*, 1. Teil, Praha 1967: 12-15 a *passim*.

(jb)

BAĎURA Bohumil - český historik a iberoamerikanista

* 18. 7. 1929 Kateřinice u Vsetína

Je absolventem Pedagogické fakulty MU v Brně a Filozoficko-historické fakulty UK v Praze. PhDr., CSc. Specializuje se na dějiny Španělska a některých latinskoamerických zemí, zvláště Mexika a Kuby. Do roku 1991 byl vědeckým pracovníkem Historického ústavu Akademie věd ČR, 1966 a 1967 působil jako hostující profesor na univerzitě v Santiagu de Cuba. Pobýval na badatelských stážích v Mexiku, na Kubě, ve Španělsku, v Německu, Francii a Rakousku. Od roku 1982 je členem Evropské rady pro sociální výzkum Latinské Ameriky (CEISAL). Externě přednáší ve Středisku ibero-amerických studií FF UK.

Zabýval se, kromě výzkumu věnovaného vnitřním dějinám Španělska a historii česko-španělských styků, různými aspekty španělského koloniálního systému, válkou mezi Španělskem a USA 1898, agrárními problémy v Mexiku v koloniální době a za Mexické revoluce, problémem zvyšování počtu bělošského obyvatelstva na Kubě, osudem zbytků indiánského etnika a evropskou imigrací na tomto ostrově, československou emigrací do Argentiny a Brazílie, vývozem zbraní z Československa do Bolívie za války o Gran Chaco. Podílel se na sepsání *Dějin Latinské Ameriky* a na zpracování hesel z latinskoamerických dějin pro encyklopedická díla.

D.-k.: *Španělsko-americká válka 1898*, Praha 1989, 279 s.

D.-č./sb.: Zápas o Valtelinu a český odboj protihabsburský, *Sborník historický* **7** (1960): 123-56; Z pramenů k ruským objevným cestám v 2. polovině 18. století v mexickém archivním fondu, *ČSČH* **11** (1963), 6: 805-813; Apuntes sobre el comercio vidriero entre Bohemia y México (1787-1839), *Historica* **IX** (1964): 69-134; Agrární otázka a názory na ni v Mexické revoluci 1910-1917, *Sborník historický* **14** (1966): 135-86; La historia de Cuba durante el primer decenio socialista, *Revista de la Biblioteca Nacional* "*José Martí*", Havana 1970, 3-34; Biografía de la hacienda San Nicolás de Ulapa, *Ibero-Americana Pragensia* **IV** (1970): 75-111; Některé aspekty španělského a britského kolonialismu v Americe v XV. a XVII. století, *Sborník k problematice dějin imperialismu* **2**, Praha 1973: 1-186; Z historie francouzské imigrace na Kubě začátkem 19. století, *Sborník historický* **23** (1975): 169-99; Sobre la inmigración alemana en Cuba durante la primera mitad del siglo XIX, *Ibero-Americana Pragensia* **IX, X** (1975, 1976): 71-105, 111-35; K historii prvních spolků českých a slovenských vystěhovalců v Argentině, *Sborník k problematice dějin imperialismu* **11**, Praha 1981: 279-332; Los intereses de la burguesía checoslovaca en la guerra de Gran Chaco, *Ibero-Americana Pragensia* **XIV, XV** (1984, 1985): 169-201, 161-91; Apuntes sobre las composiciones de tierras en la Nueva EspaEa, *Historica* **XXIV**, Praha 1984: 187-240; Počátky a předpoklady fašismu ve Španělsku, *Sborník k problematice dějin imperialismu* **18**, Praha 1985: 57-293; La idea y la práctica del fomento de población blanca en Cuba en la primera mitad del siglo XIX, *Revista Universitaria de Historia* **IX**, Universidad de Santa María, Caracas 1985-1987: 41-70; Hispanica e hispanoamericana de los siglos XVI y XVII en los archivos de Bohemia y Moravia, *Ibero-Americana Pragensia* **XXVI** (1992): 195-215; (s Monikou Baďurovou), Vystěhovalectví z českých zemí do Brazílie před vznikem ČSR, *Český lid* (1995), 2: 323-335; Styky mezi českým královstvím a Španělskem za středověku, *Táborský archiv* **7**, Tábor 1995-1996: 5-87.

(A)

BAĎUROVÁ Monika - česká etnoložka-amerikanistka

* 18. 9. 1964 Praha

V letech 1987-1993 studovala obor etnologie u prof. F. Vrhela na Filozofické fakultě UK v Praze. Studium ukončila diplomovou prací na téma *Zájem o Brazílii v českých zemích do druhé světové války*. V říjnu 1992 - březnu 1993 pobývala na stipendijním pobytu na Universidad Complutense v Madridu. Od roku 1993 působí v Náprstkově muzeu v Praze zprvu jako lektorka, od 1994 jako kurátorka jihoamerických sbírek a správkyně sbírek australských a oceánských. V rámci své specializace odborně zpracovává sbírkové předměty původních obyvatel Jižní Ameriky a věnuje se výstavní a přednáškové činnosti. Je autorkou výstav "Mexické masky" (1995) v Náprstkově muzeu a "Předkolumbovská keramika Latinské Ameriky" (1996) v Prostějově.

D.-č./sb.: Den mrtvých v Mexiku, *Listopad 1994 v NpM*: 1-7; (spolu s B. Baďurou), Vystěhovalectví z českých zemí do Brazílie před vznikem ČSR, *Český lid* **82** (1995), č. 4: 323-335; Amate - obrázky na vytloukané stromové kůře, *1995 v NpM*; Zvířecí motivy v domorodém umění Latinské Ameriky, *1996 v NpM*.

(A)

BAHBOUH Charif (Bahbúh, Šaríf) - arabský pedagog, publicista a překladatel působící v Praze

* 8. 9. 1941 Nabk (Sýrie)

Dětství prožil a základní vzdělání získal v Sýrii. Roku 1966 ukončil studia na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze (obory čeština, ruština, arabština). V letech 1966-70 absolvoval stipendijní pobyt na Lomonosovově státní univerzitě v Moskvě, 1971 obhájil na UK v nostrifikačním řízení vědeckou hodnost CSc. V první polovině 70. let působil jako tlumočník a pracovník Orientálního ústavu ČSAV. Od roku 1975 dodnes pracuje jako učitel arabštiny na Státní jazykové škole v Praze. Roku 1991 založil klub Opus arabicum sdružující zájemce o arabský svět a jeho kulturu. V témže roce založil nakladatelství Dar Ibn Rushd [Dár ibn Rušd], které se zaměřuje na arabský svět, Orient obecně a na vydávání učebnic orientálních jazyků. Těžištěm jeho práce je výuka arabštiny a překlady české literatury do arabštiny a naopak v zájmu sblížení a vzájemného poznávání české a arabské kultury.

D.-k.: *Libyjská arabská republika*, Velvyslanectví LAR, Praha 1972; *Sýrie* (informační brožura), Praha 1978; *Česko-arabský a arabsko-český slovník lékařských výrazů*, UK, Praha 1983; (s R. Bahbouhem), *Arabská přísloví a mudrosloví*, Praha 1991; (s J. Fleissigem), *Základy moderní spisovné arabštiny* I., Praha 1992, 2. vyd. 1997; II., Praha 1995; (s J. Fleissigem), *Malá encyklopedie islámu*, Praha 1993; *10 + 1 arabská pohádka*, Praha 1993; (s H. Bičovskou), *Tajemství pěti bran* (pohádky), Praha 1993; (s M. Stejskalem) *Moudrost starých Arabů*, Praha 1995; (spoluaut.), *Liga arabských států*, Praha 1996; (s J. Fleissigem), *Česko--arabská a arabsko-česká konverzace*, Praha 1999; (spoluaut.), *Arabská kuchařka* (v tisku); (spoluaut.), *Arabská kaligrafie* (v tisku); (s M. Bahbouhovou), *Tři sta šedesát pět a jedno arabské přísloví* (v tisku).

(A)

BACHER Wilhelm - uherský arabista-hebraista a judaista slovenského původu

* 12. 1. 1850, Liptovský Mikuláš, + 24. 12. 1913 Budapešť

Studoval na univerzitách v Budapešti, ve Wróclavi a v Lipsku. Od roku 1877 byl profesorem na Zemském rabínském institutu v Budapešti. Věnoval se komparativnímu výzkumu arabské, perské a hebrejské literatury, analyzoval díla hebrejských středověkých jazykovědců, podílel se na edici jejich filologických a lexikografických děl.

D.-k.: *Nízamís Leben und Werke der zweite Theil des Nízamischen Alexanderbuches*, Leipzig 1872; *Joseph Kimchi el Abulwalid Ibn Ganah*, Paris 1883; *Die Aggada der Tannaiten* 1-2, Strasbourg 1884-90; *Die Aggada der palästinensischen Amorär* 1-2, Strasbourg 1892-95; *Die Anfänge der hebräischen Grammatik*, Leipzig 1895; *Moses ben Maimon*, Leipzig 1908-14; *Tradition und Tradenten in den Schulen Palästinas und Babyloniens*, Leipzig 1914.

L.: Blau, L.: *Bacher Vilmos élete és működése*, Budapest 1910.

BIBLIOGRAFIE: Blau, L.: *Bibliographie der Schriften Wilhelm Bachers*, Frankfurt a. M. 1913.

(ko)

BAKEŠOVÁ Ivana - česká sinoložka

* 17. 3. 1939 Praha

V letech 1956-61 studovala obor čínština a knihovnictví na Filozofické fakultě UK. Po ukončení studií nastoupila zaměstnání na Ministerstvu zahraničních věcí, nejdříve jako překladatelka na zastupitelském úřadě v Pekingu, později jako odborný pracovník Ústavu pro mezinárodní politiku a ekonomii. V roce 1970 byla z MZV z politických důvodů propuštěna. Od podzimu 1970 do roku 1993 pracovala v ČSAV. Specializovala se na studium nejnovějších dějin Číny, a to především na problematiku čínských území toho času vyňatých zpod jurisdikce vlády v Pekingu a na problematiku vztahů ČLR k zemím východní Evropy.

D.-k.: (spoluaut., s Pavlem Hradečným), *Čínsko-albánské vztahy*, Orientální ústav ČSAV, Praha 1984, 597 s.; *Návrhy vlády ČLR na řešení taiwanské otázky*, ÚML, Praha 1987, 143 s.; *Tian'anmen 89*, Orientální ústav ČSAV, Praha, 180 s.; *Taiwan - jiná Čína*, Praha-Havířov 1992, 145 s.; *Československo - Čína v letech 1918-1949*. Vlastním nákladem, Praha 1997, 145 s.

D.-č./sb.: Hnutí za nezávislý Taiwan, in: *Kapitoly z dějin asijského nacionalismu*, Orientální ústav ČSAV, Praha 1969: 104-157; Kulturní politika KS Číny v letech 1942-1966, in: *Prameny a studie k mezinárodním vztahům*, ÚMPE, Praha 1968, 143 s.; Čína a světová bezpečnost, *Mezinárodní vztahy* (1973), 3: 60; SSSR a "osvobozené oblasti" v Mandžusku, *Slovanský přehled* (1973), 3: 201-213; Čína ve válce proti Japonsku, *Slovanský přehled* (1974), 5: 414-420; Účast Rakousko-Uherska na potlačení "boxerského povstání" v Číně v letech 1900-1901, *Slovanský přehled* (1981), 4: 341-351; Školstvo a výchova, in: *Čínská kultúra a maoismus*, Bratislava 1982: 193-213; Budoucnost Taiwanu, *Slovanský přehled* (1983), 3: 198-209; Budoucnost Hongkongu, *Mezinárodní vztahy* (1984), 3: 70; Kulturní revoluce na Pekingské univerzitě I-II, *Slovanský přehled* (1984), 5, 6: 516-525, 437-447; Česká a slovenská literatura v Číně, *Světová literatura* (1987), 3: 244-246; Dlouhá řeka, *Technický magazín* (1987), 10: 44; Incident u mostu Marka Pola, *Slovanský přehled* (1988), 4: 316-328; Československo-čínské vztahy v letech 1942-49, *Slovanský přehled* (1989), 5: 393-407; Počátky diplomatických styků československo-čínských, *NO* **44** (1989), 7: 18; Taiwan -

zázrak nejen ekonomický, *Revue obchodu* (1989), 7: 34-37; Z historie česko-čínských společností, *Bulletin česko-čínské společnosti* (1990), 1; Kdy vznikla první republika v Asii? *NO* **45** (1990), 5: 139-141; Kchang Ž' čan-čeng š'-čchi ti Ťie-Čung kuang-si [Česko-čínské vztahy v období protijaponské války], in: *Kuo-waj Čung-kuo ťin-taj-š' jen-ťiou* [Studium čínských moderních dějin v zahraničí], Čung-kuo še-chuej ke-süe-jüan ťin-taj-š'jen-ťiou-suo [Ústav moderních dějin Čínské akademie společenských věd], Peking 1990: 182-218; Československé zbrojní dodávky do Číny v době mezi dvěma světovými válkami, *Historie a vojenství* (1992), 4: 20-39; Národní parky na Taiwanu, *Lidé a země* (1992), 1: 38; Čínský svět v českých zemích, *NO* **51** (1996), 9: 322-326, 10: 363-367.

(A)

BAKOŠ Ján - slovenský semitolog

* 2. 3. 1890 Modra (okr. Bratislava), + 24. 1. 1967 Kolín

Po absolvování evangelického lyceálního gymnázia (1909) přišel do styku s hebrejštinou a arabštinou už na Evangelické bohoslovecké fakultě v Bratislavě (1909-12); v semitologickém studiu pokračoval na univerzitě v Göttingen pod vedením J. Wellhausena a E. Littmana (1912-15). V důsledku válečných událostí roku 1915 musel Göttingen opustit a jako protestantský duchovní několik let vykonával pastorační činnost. Titul PhDr. získal v Göttingen na základě filologicky zaměřené disertace *Označování samohlásek souhláskovými symboly v semitských jazycích* (1920); studijní pobyty v Berlíně, v Paříži a v Římě využil ke studiu arabských a syrských rukopisů (1921-24). Roku 1919 byl jmenován profesorem starozákonních věd na Slovenské teologické evangelické fakultě v Bratislavě a na této fakultě působil i jako děkan (1936-39 a 1943-45); 1946 byl jmenován řádným profesorem semitské filologie na Filozofické fakultě Komenského univerzity v Bratislavě a ve stejném roce byl zvolen děkanem této fakulty. Vedle vlastní pedagogické činnosti (arabština, hebrejština, syrština a průvodní disciplíny) několik let suploval filologické disciplíny i na hungaristice; 1953 se stal členem (akademikem) SAV a po založení Kabinetu orientalistiky 1960 se stal jeho zakládajícím ředitelem (1960-64). Ve stejné době byl i předsedou Slovenské orientalistické společnosti při SAV v Bratislavě; od 1965 byl rovněž členem (akademikem) Československé akademie věd. Za svou badatelskou práci získal řadu uznání: 1927 se stal jedním z prvních řádných členů Orientálního ústavu v Praze a od vzniku *Archivu orientálního* též členem jeho redakční rady; dále byl zvolen členem České královské společnosti pro vědu a umění v Praze a Šafaříkovy učené společnosti v Bratislavě; 1948 obdržel slovenskou národní cenu za vědu.

Těžiště jeho badatelské činnosti tvořilo zkoumání dějin středověké syrské a arabské vědy (psychologie, logika, noetika, kosmologie, zoologie) na základě rukopisných textů a rozboru příslušných pramenů. Středověká syrská věda je v jeho díle zastoupena kritickým vydáním dvou částí (bází) encyklopedie mosulského patriarchy a polyhistora Gríg[h]óra Abu-l-Faraga bar cEb[h]rájá, známého pod latinizovaným jménem Barhebraeus (+ 1286), Svícen svatyň (*Menárat qudšé*). Do této kulturní oblasti patří i zoologická část syrského *Hexameronu* od jakobitského učence Móšé bar Kép[h]á (1903): kritické vydání textu a rozbor pramenů. K Barhebraeovi se vrátil i kritickým vydáním osmé báze encyklopedie Svícen svatyň, věnované psychologii. Rozbor pramenů Barhebraeovy psychologie jej přivedl k Avicennovi (Abú 'Alí ibn Síná, + 1037). Připravil kritické vydání Avicennovy Psychologie (*Kitáb 'ilm an-nafs*) s průvodním francouzským překladem, bohatým poznámkovým aparátem a rozborem pramenů, na základě Avicennova monumentálního encyklopedického díla *Aš-Šifá'*. Avicennologickou

badatelskou práci mělo završit kritické vydání Avicennovy Logiky, kterou však již nemohl dovést do konce. Přispěl k vědeckému poznání syrského a arabsko-muslimského kulturního dědictví a ke kritickému zhodnocení jeho přínosu pro současnou vědu.

D.-k.: *Die Bezeichnung der Vokale durch Konsonantenzeichen in den semitischen Sprachen*, Göttingen 1920; (ed., přel.), *Psychologie de Grégoire Aboulfaradj dit Barhebraeus d' après la huitième base de l'ouvrage Le candélabre des sanctuaires*, E. J. Brill, Leiden 1948; *La psychologie d'Ibn Síná'* (*Avicenne*) *d' après son oeuvre Aš-Šifá'*, sv. I-II, ČSAV, Praha 1956.

D.-č./sb.: Le candélabre des sanctuaires de Grégoire Aboulfaradj dit Barhebraeus. Édité et traduit en franćais par Ján Bakoš, *Patrologia Orientalis*, tome XII, fasc. 4, 489-628; tome XXIV, fasc. 3, 295-440, Paris 1930 & 1933; Die Zoologie aus dem Hexaemeron des Móšé bar Kép(h)á, *ArOr* **2** (1930): 327-361, 460-491; Quellenanalyse der Zoologie aus dem Hexaemeron des Móšé bar Kép(h)á, *ArOr* **6** (1934): 267-272; Die Einleitung des Barhebraeus in achten Fundamente seines Buches der "Leuchte des Heiligtums", *ArOr* **10** (1938): 121-127; Introduction d'Avicenne ą sa Psychologie. Extrait de l'ouvrage Aš-Šifá', *ArOr* **17** (1949): 27-30; Úryvok z gréckej filosofie v sýrskej literatúre z doby mongolskej, *Prúdy* **9** (1925): 324-328; Spis "Svieceň svätýň", *Časopis Učenej spoločnosti Šafárikovej* **2** (1928): 189-195; Úryvky z theologicko--encyklopedického spisu "Svieceň svätýň" od sýrskeho spisovateľa Gregora Abulfaradža Barhebraea, *Viera a veda* **I** (1930): 105-113; Preklady biblie v sýrskej literatúre, *Viera a veda* **I** (1930): 193-197; Poznámky k sýrskej a arabskej odbornej vedeckej literatúre, in: *Sborník venovaný Dr. Jánovi Kvačalovi k jeho 70. narodeninám*, Bratislava 1933: 328-330; Niečo o semitských literatúrach, hlavne o sýrskej, in: *Sborník Dr. Jánovi Jamnickému k 70. narodeninám*, Tranoscius, Liptovský Sv. Mikuláš 1948: 20-25; K Avicennovu jubileu, *Mír* **4** (1952): 189; Avicenna, *Listy filologické* **76** (1953): 141-146.

L.: Segert, S.: K šedesátinám prof. Bakoše, *NO* **5** (1949): 145-146; Segert, S.: ň l'occasion du soixante-dixième anniversaire du professeur Ján Bakoš, membre de l'Académie Slovaque, *ArOr* **28** (1960):1-4; *Festschrift k sedemdesiatke*: *Studia semitica philologica necnon philosophica Ioanni Bakoš dicata*. Edenda curavit Stanislaus Segert, Vyd. SAV, Bratislava 1965 [Segert, S.: Das wissenschaftliche Werk von Ján Bakoš: 13-21]; Okál, M.: L'academicien Ján Bakoš, *Philologica*, Zborník Filozofickej fakulty Univerzity Komenského **VII** (1967): 3-6; Drozdík, L.: L'academicien Ján Bakoš est mort, *AAS* **3** (1967): 7-9; Drozdík, L.: Centenary of Ján Bakoš (1890-1967), *AAS* **26** (1990): 6-7.

(dl)

BAŇÁK Kamil - slovenský íránista

* 21. 9. 1942 Piešťany

V letech 1959-61 studoval na Pedagogickém institutu v Nitře, specializace ruský jazyk-hudební výchova; na to v letech 1964-69 navázal studiem perštiny a ruštiny na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy. V období let 1967-68 byl na studijním pobytu na Leningradské státní univerzitě. Po absolvování studia perštiny 1969 pracoval 1969-78 jako vědecký asistent v Kabinetu orientalistiky SAV v Bratislavě. Roku 1970 absolvoval šestiměsíční studijní pobyt na Kábulské univerzitě. Roku 1973 získal titul PhDr.

Koncem roku 1978 se vystěhoval do Nizozemí. V letech 1982-86 působil jako knihovník hudebního oddělení Městské veřejné knihovny v Rotterdamu. Od prosince 1986 pracuje jako

odborný asistent a dokumentarista na Katedře jazyků a kultur islámského Předního východu na Rijksuniversiteit v Leidenu (Documentatiecentrum Modern Iran, Vakgroep Talen en Culturen van het Islamitische Midden-Oosten, Faculteit der Letteren).

Specializoval se na moderní perskou literaturu, zejména na období 20. až 40. let. Je autorem vědeckých statí, encyklopedických hesel, překladů z klasické i moderní perské literatury a řady populárně-vědeckých článků.

D.-k: (přel., s P. Horovem), Omar Chajjám: *Láska*, *hlina*, *spev a čaša vína*, Bratislava 1976, 184 s.; (přel.), Sádek Hedájat: *Slepá sova*, Bratislava 1977, 269 s.

D.-č./sb.: Mohammad Mas'úd "Tafríhát-e shab" - Analytical approach to the composition of the novel, *AAS* **9** (1973), Bratislava 1974: 81-96; Vznik modernej poviedky v literatúrach Blízkeho východu, in: *Cestou slnka*, Bratislava 1976: 217-221; Omar Chajjám: život, dielo a recepcia, in: Omar Chajjám: *Láska*, *hlina*, *spev a čaša vína*, Bratislava 1976: 137-163; Mushfiq Kázimí's novel "The horrible Tehran" - romantic fiction or social criticism, *AAS* **13** (1977): 147-152; Osamelý hľadač zmyslu ľudského života, in: Sádek Hedájat, *Slepá sova*, Bratislava 1977: 259-69.

(A)

BAREŠ Ladislav - český egyptolog

* 11. 4. 1952 Plzeň

V letech 1970-75 studoval egyptologii-arabštinu na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze, kde také získal titul PhDr. (1978), hodnost kandidáta historických věd (1991) a kde se 1993 habilitoval pro obor egyptologie.

Od roku 1975 je zaměstnán v Českém (dříve Československém) egyptologickém ústavu Univerzity Karlovy v Praze, pracovišti Filozofické fakulty UK. Od roku 1974 se účastní archeologických výzkumů tohoto ústavu v Egyptě na archeologické koncesi v Abúsíru poblíž Káhiry (do 1997 účast na 10 expedicích), a to postupně jako asistent, epigrafik, od 1988 též jako zastupující vedoucí expedice. Podílí se na výuce oboru egyptologie na FF UK v Praze, je členem oborové komise postgraduálního studia egyptologie na FF UK. Je dlouholetým členem České orientalistické společnosti při AV ČR (dříve ČSO při ČSAV), členem Egypt Exploration Society (Londýn). Dlouhodobě se podílí na popularizaci výsledků egyptologického bádání formou přednášek pro veřejnost, vystupování v rozhlase a televizi, příspěvků pro noviny a časopisy.

Ve vědecké práci se zaměřuje na problematiku dějin a archeologie Egypta doby 1. tisíciletí př. n. l., zpracovává a publikuje nálezy z archeologických výzkumů spadající do doby 2. a 1. tisíciletí př. n. l. na české archeologické koncesi v Abúsíru. Rozsáhle recenzuje odbornou literaturu v českých i zahraničních časopisech (*Archív orientální*, aj.).

D.-k.: *Abúsírské pohřebiště v 2. a 1. tisíciletí př. n. l.* (*na základě čs. archeologických výzkumů*), Praha 1989 [nepubl. kandidátská disertační práce]; (s E. Strouhalem), *Secondary Cemetery in the Mastaba of Ptahsepses at Abusir*, Univerzita Karlova, Praha 1993; (přel.), Forman, Werner - Quirke, Stephen: *Posmrtný život na Nilu* [z angl. orig. Hieroglyphs and the Afterlife], Praha 1996.

D.-č./sb.: Coffins of secondary burials from the site of the Mastaba of Ptahsepses at Abusir, in: Verner, M. a kol., *Preliminary Report on Czechoslovak Excavations in the Mastaba of Ptahshepses at Abusir*, UK, Praha 1976: 91-93; Eine Statue des Würdenträgers Sachmethotep und ihre Beziehung zum Totenkult des Mittleren Reiches in Abusir, *Zeitschrift für ägyptische Sprache und Altertumskunde* (Leipzig - Berlin) **112** (1985): 87-94; A note to the Thirteenth Dynasty at Abusir, *Varia Aegyptiaca* (San Antonio, Texas) **4** (1988): 117-120; Život Františka Lexy, in: *František Lexa*, *zakladatel české egyptologie*. Acta Universitatis Carolinae, Philosophica et Historica 4 - 1984. Významné osobnosti FF UK, sv. 2, UK, Praha 1989: 21-39 [též něm., Das Leben František Lexas, *ibid*., 115-136]; Lexovy studie k dějinám egyptského náboženství a magie, *ibid*., 41-48 [též něm., Lexas Studien zur ägyptischen Religionsgeschichte und Magie, *ibid*., 137-146]; Late period shaft tombs, in: Schoske, S. (ed.), *Akten des Vierten Internationalen Ägyptologenkongresses München 1985*, Bd. 2, Hamburg 1989: 155-160; Egypt v Pozdní době, in: Pečírka, J. a kol., *Dějiny pravěku a starověku*, 3. vyd., SPN, Praha 1989: 397-403; Vědecké dílo profesora Černého, in: Strouhal, E. (ed.), *Tvůrci hrobů egyptských králů - Jaroslav Černý a Dér el-Medína* (*Průvodce výstavou*), Náprstkovo muzeum, Praha 1992: 7-8; The Necropolis at Abusir (South Field) in the Middle Kingdom, *Zeitschrift für ägyptische Sprache und Altertumskunde* **118** (1991): 89-96; The shaft-tomb of Udjahorresnet, an interim report. (Excavations at Abusir, Season 1990/1991 - Preliminary Report), *Zeitschrift für ägyptische Sprache und Altertumskunde* **119** (1992): 108-116; Foundation deposits in the tomb of Udjahorresnet at Abusir, *Zeitschrift für ägyptische Sprache und Altertumskunde* **123** (1996): 1-9; Saite-Persian cemetery at Abusir (Situation Report for January - April 1995), *Göttinger Miszellen* (Göttingen), Nr. 151 (1996): 7-17; Šachtová hrobka hodnostáře Iufaa v Abúsíru, *Dějiny a současnost* 6/1996: 6-10; The Shaft Tomb of Iufaa at Abusir. Preliminary report for 1995/1996, *Göttinger Miszellen*, Nr. 156 (1997): 9-26.

(ks)

BARTEČEK Ivo - český historik, iberoamerikanista

* 18. 9. 1953 Starý Bohumín

Po maturitě na gymnáziu v Novém Bohumíně studoval historii a germánskou filologii na Filozofické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci (1972-78). Zaměřil se na dějiny novověku. Na seminářích prof. J. Polišenského na FF UK se od 1978 posilovala jeho orientace k historii Latinské Ameriky a k dějinám středoevropsko-latinskoamerických vztahů. Iberoamerikanistice se věnoval nejdříve v odd. Latinské Ameriky Orientálního ústavu ČSAV Praha (1978-90), v Historickém ústavu ČSAV Praha-Brno (1990), posléze na katedře historie FF Ostravské univerzity v Ostravě (1991-95), od 1995 na mateřské katedře historie FF UP v Olomouci. PhDr. (1980, FF UP); CSc. (1985, Ústav československých a světových dějin ČSAV); 1997 se na FF UP habilitoval a byl jmenován docentem obecných dějin.

Je spolupracovníkem Střediska iberoamerických studií FF UK Praha, členem Komise pro dějiny krajanů, Čechů v zahraničí, 1993-95 působil jako proděkan FF Ostravské univerzity.

Zabývá se dějinami novověku a historií středoevropsko-latinskoamerických vztahů s důrazem na cestopisná svědectví, vystěhovalectví, exil. Sleduje ambice habsburské a československé latinskoamerické politiky 19. a 20. století. Věnuje se dílu výrazných osobností české historiografie a publicistiky, které reflektovaly poznávání historie a kultury Latinské Ameriky a formovaly obor (historická) iberoamerikanistika. Sleduje dějiny iberoamerikanistiky.

D.-k.: (ed.), *Latinská Amerika - dějiny a současnost* **1**, Praha 1988, 252 s.; (ed.), *Latinská Amerika - dějiny a současnost* **2**, Praha 1989, 320 s.; *České země a Španělsko. Z dějin česko-španělských vztahů*, Ostrava 1996, 158 s.; (ed., s M. Pospíchalem a R. Slabákovou), *Pocta Josefu Polišenskému. Sborník prací moravských historiků k 80. narozeninám univerzitního profesora PhDr. Josefa Polišenského, DrSc.*, Olomouc 1996, 190 s.

D.-č./sb.: Los Antifascistas Checoslovacos de la Izquierda Exiliados durante la II Guerra Mundial en México (Conmemoración del Centenario de Natalicio de Egon Erwin Kisch), *Ibero-Americana Pragensia* **XIX** (1985), Praha 1988: 147-158; Československá kolonizace v Brazílii, *Češi v cizině* 3, Praha 1988: 237-251; Historia del Brasil y los Estudios Latinoamericanos en Checoslovaquia, *ArOr* **58** (1990), 3: 280-285; O Interesse do Capital Checo pela América Latina nos Anos 20 e 30 (O Brasil), *Ibero-Americana Pragensia* **XXV** (1991): 149-161; (s V. Dvořákovou), Počátky formování národních států v Latinské Americe, *Historica-Geographica*, Acta Facultatis Philosophicae, Universitas Ostraviensis, C-27, 1992: 17-35; Charles Sealsfield: Europa y el Nuevo Mundo en la Primera Mitad del Siglo XIX, *Ibero-Americana Pragensia* **XXVII** (1993): 175-180; En torno a los Reportajes Latinoamericanos de Egon Erwin Kisch: México y Bohemia, *Ibero-Americana Pragensia* **XXIX** (1995): 201-208; André Simone - El Libro Negro del Terror Nazi en Europa (México 1943). Kapitola z dějin antifašistického zápasu, in: *Akce Nisko v historii "konečného řešení židovské otázky"*, Ostrava 1995: 258-265; Otakar Odložilík - Visto desde México, *Ibero-Americana Pragensia* **XXX** (1996): 219-224; Vlastimil Kybal - od historických studií k dílu diplomatickému, in: *Pocta Josefu Polišenskému*, Olomouc 1996: 23-28; Vystěhovalectví do Latinské Ameriky, *Češi v cizině* 9, Praha 1996: 172-197; Cestovatelé z českých zemí v Latinské Americe v 19. století, in: *Cesty a cestování v životě společnosti*, Acta Universitatis Purkynianae, Philosophica et Historica III/1995, Studia historica II, Ústí nad Labem 1997: 421-428.

L.: *Latinoamericanistas en Europa 1994*, CEDLA, Amsterdam 1994; *Quién es quién en Estudios Latinoamericanos en Europa*? Lateinamerika-Zentrum, Universität Münster 1995.

(A)

BAŘINKA Jaroslav - český koreanista

* 7. 7. 1931 Ostrava

Studium koreanistiky na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy (1950-55) později doplnil ještě stážemi na historickém ústavu AV KLDR (1961-63), Université libre de Bruxelles (1969) a univerzitě Tenri v Japonsku (1971) a vedle korejštiny ovládl i japonštinu a klasickou čínštinu. Přitom se zaměřil na dějiny a pomocné vědy historické, výtvarné umění, literaturu a reálie. Krátce po korejské válce měl - jako jeden z mála - možnost poměrně podrobně procestovat Severní Koreu. Po ukončení studia pak byl vyslán Ministerstvem zahraničního obchodu na čs. obchodní oddělení v Pchjongjangu (1955-59), poté pracoval 1959-72 v Orientálním ústavu, odkud byl přeřazen (1972) na Ministerstvo zahraničích věcí, kde po čtyřleté službě v Pchjongjangu pracoval trvale v relaci s oběma korejskými státy. 1991-94 působil v Korejské republice jako chargé d'affaires na vyslanectví (ČSFR a poté ČR). Krátce po návratu odešel do důchodu (1995). Poté nepravidelně externě přednáší na FF UK. Vedle níže uvedené publikační činnosti psal i recenze do *Archívu orientálního* a zahraničních periodik, statě do našich i zahraničních encyklopedií (mj. *International Encyklopedia of*

Comparative Law, Tübingen 1970). Vydání práce o dějinách Jižní Koreje (první u nás), která měla být součástí širšího sborníku v nakladatelství Svoboda, bylo v roce 1969 znemožněno.

D.-k.: *The Art of Ancient Korea*, Artia, Praha 1962, 131 s. (vyšlo rovněž franc., něm. a špan.); *Odboj korejského národa proti mocnostem Osy za 2. světové války*, (Vojenská akademie), Praha 1966, 124 s.; (pod jménem Miloslav Huttr), *Politickohospodářská informace o KLDR a Jižní Koreji*, Olympia, Praha 1988, 96 s.; PŘEKLADY: Kim Si-sup: *Vyprávění z hory Kumo* [ze středověkého čínsko-korejského originálu přel., opatřil pozn. a doslovem], Odeon, Praha 1973, 142 s.

D.-č./sb.: Pak Il-lo, in: *Světová kulturní výročí UNESCO*, Praha 1961; Korejský básník Pak Il-lo, *NO* **16** (1961): 164-165; (pseud. František Bařinka) 7 hesel z korejské literatury ve *Slovníku spisovatelů. Asie a Afrika*, Odeon, Praha 1967; (pseud. Jan Novák), Jen-pien, Korejský autonomní okruh v ČLR, *NO* **23** (1968): 139-145; Staré konfuciánské ústavy v Koreji, *ibid.*: 261-266; Korejské masky, *NO* **24** (1969): 272-274; Tradiční názor na člověka a jeho vliv ve společnosti. Idea vzdělanosti v Koreji nové doby - poslední živý projev konfuciánství, in: *Kulturní tradice Dálného východu*, Odeon, Praha 1980: 25-52.

(fh)

BAUDIŠ Josef - český lingvista a indoevropeista

* 27. 8. 1883 Praha, + 4. 5. 1933 Bratislava

Po maturitě na gymnáziu v Křemencové ul. vystudoval Filozofickou fakultu české univerzity v Praze (část studijní doby ale strávil na univerzitách v Heidelbergu a Berlíně), kde poslouchal též přednášky prof. J. Zubatého (sanskrt aj., PhDr. 1906). Zprvu byl činný jako gymnaziální profesor (1906-11) a po obhájení habilitační práce (o perfektech typu sanskrtského *dadáu a jajñáu*) jako docent české univerzity pražské v oboru indoevropského srovnávacího jazykozpytu, jakož i staré a střední irštiny (do 1914). Světová válka ho zastihla na třetí studijní cestě v Irsku a Anglii, kde byl jako občan nepřátelského státu i s manželkou internován a do ČSR se vrátil až po válce. Od roku 1919 byl mimořádným profesorem FF UK a od 1924 řádným profesorem (a v letech 1925-26 i děkanem) Filozofické fakulty Univerzity Komenského v Bratislavě v oboru všeobecného a srovnávacího jazykozpytu a keltologie. Byl členem České akademie věd a umění (od 1924), členem Royal Irish Academy v irském Dublinu, jakož i členem a tajemníkem Filological Society v Londýně.

D.-k.: *Studie o perfektech typu sskr. dadáu a jajñáu*, Praha 1910, 72 s.; *Řeč. Úvod do obecného jazykozpytu*, Bratislava 1926, 169 s.; *Struktura jazyků indoevropských*, Bratislava 1932, 212 s.

L.: *B. K. MSN*, díl 1., Praha 1925: 176; *OSNND*, díl 1., sv. 1., Praha 1930: 484; Hujer, O.: Josef Baudiš, *Listy filologické* **60** (1933), 1: 205-206; *Příruční slovník naučný*, díl 1., Praha 1962: 182; *Encyklopédia slovenská*, sv. 1., Bratislava 1977: 159-160; Jandourek, P.: *Počátky indologie v českých zemích. Studium sanskrtu v rámci srovnávacího jazykozpytu* [nepubl. diplomová práce], FF UK, Praha 1974: 99-101.

(mk)

BEČKA J<!--A>an - český barmanista, historik, politolog

* 7. 3. 1938 Praha

Je absolventem Filologické fakulty UK v Praze (1962), obor barmština, angličtina, čeština, a Rangúnské univerzity v Barmě (1958-60). PhDr. (UK 1984), CSc. (1992).

Od 1964 pracoval v Orientálním ústavu ČSAV v oddělení Jižní a jihovýchodní Asie. Působil též jako externí učitel barmštiny na FF UK (1965-68 a 1991), jako pomocný výkonný redaktor dvouměsíčníku *New Orient Bimonthly* (1966-67) a člen redakční rady časopisu *Nový Orient* (1990-94). Byl členem vědecké rady OÚ (1991-95) a vedoucím oddělení Jižní a jihovýchodní Asie (1990-95). Od roku 1996 byl jmenován mimořádným a zplnomocněným velvyslancem České republiky v Thajském království, v Kambodžském království, Laoské lidově demokratické republice a Myanmarském svazu. Působil jako vědecký tajemník a člen předsednictva Československé společnosti orientalistické (1981-88); je členem Siam Society v Bangkoku (1996).

Zabývá se moderními dějinami a soudobou politickou problematikou Barmy a dalších zemí jv. Asie, vlivem náboženství (buddhismu) ve společenském životě zemí regionu. Je autorem vědeckých monografií a první české učebnice barmského jazyka (1985), publikoval řadu vědeckých a popularizačních článků, studií a statí v domácích i zahraničních sbornících a časopisech.

D.-k: (s D. Bečkovou), *631 dní v Barmě*, Praha 1966, 133 s.; *Military Rule in Burma*. *A Political Analysis of General Ne Win's Revolutionary Council*, *1962-1969*, Courrier de l' Extrème Orient 1970, No 37, Centre d' Étude du Sud Est Asiatique et de l' Extrème Orient, Bruxelles 1970, 61 s.; (spoluaut.), *USA a jihovýchodní Asie po druhé světové válce*, Praha 1978, 414 s.; (spoluaut.), *Barma po druhé světové válce*, Praha 1979, 251 s.; *Socialistická republika Barmský svaz*, Praha 1971, 206 s.; *The National Liberation Movement in Burma during the Japanese Occupation Period* (*1941-1945*), Praha 1983, 387 s.; (spoluaut.), *Armáda a moc v rozvojových zemích jižní a jihovýchodní Asie*, Praha 1983, 221 s.; *Úvod do moderní barmštiny*, Praha 1985, 136 s.; (spoluaut. a red.), *Náboženství a politika v zemích Asie*, Praha 1988, 237 s.; *Historical Dictionary of Myanmar*, Metuchen (N. J.), London 1995, 328 s.

D.-č./sb.: (spoluaut. Gledhill, Alan), Burma, in: V. Knapp (ed.), *International Encyclopedia of Comparative Law*, Volume I. National Reports. Tübingen, The Hague, Paris 1971, B 77-B 90; Formy a zdroje barmského nacionalismu v období britské vlády, in: *Kapitoly z dějin asijského nacionalismu*, Praha 1974: 214-273; Subhas Chandra Bose and the Burmese Freedom Movement, in: S. K. Bose (ed.), *Netaji and India's Freedom*. *Proceedings of the International Netaji Seminar*, Calcutta 1975: 54-75; Birmanskaja politika něprisojediněnija v period Bandunga i jejo vklad v dělo bezopasnosti v Azii, in: *Bandung i kollektivnaja bezopasnosť v Azii*. Sbornik statěj, Praha 1977: 123-135; Načaľnyje formy konfrontacii birmanskogo nacionalizma s progressivnymi idějno-političeskimi těčenijami v period 1930-1940 gg., in: *Nacionalizm i klassovaja borba v stranach Azii*. Sbornik statěj, Praha 1977: 184-201; The Dynamics of Burmese Liberation Movement During World War II, *The Oracle* (Calcutta), Vol. II, No. 1, January 1980: 16-26; Rolnické povstání v Barmě v letech 1930-1932. Příspěvek ke studiu barmského národně osvobozeneckého a revolučního hnutí ve 30. letech 20. století, *Sborník historický* **27** (1980): 203-248; Nehru and the Burmese Liberation Movement, in: M. Krása (ed.), *Nehru*, *His Work and Relevance*, Prague 1981: 143-172; The Origin and Role of the National Armed Forces in Burma's Struggle for Independence, 1941-1945, *ArOr* **49** (1981), 4: 344-363; Burma and the Non-Aligned: A Retrospect, *The Non-Aligned World* (New Delhi) 1983, No. 4: 533-539; The Relevance of World War II To Post-

Independence Burma's Politics, *ArOr* **53** (1984), 3: 229-234; The Ideology of the Dou Bama Asij Ayoum: A Study of the Evolution of Burmese Nationalism (1930-1940), *ArOr* **54** (1986), 4: 336-358; Burma Studies in Czechoslovakia, in: Morse R. A. (ed.), *Glimpses of the White Elephant*. *International Perspective on the Study of Burma*. Special Report, Washington 1987: 41-48; Stávka dělníků ropného průmyslu v Barmě v letech 1938-1939. Příspěvek ke studiu národně osvobozeneckého a dělnického hnutí před druhou světovou válkou, *Sborník historický* **35** (1988): 237-285; Planning for New Burma: Major General Aung San's Views of Economic Development, *ArOr* **56** (1988), 1: 1-15; Buddhismus a stát v Barmě, in: Bečka, J. a kol., *Náboženství a politika v zemích Asie*, Praha 1988: 7-61; The Ideological Aspects of Buddhist "Revival" in Burma (1948-1962), *ArOr* **58** (1990): 337-353; Buddhist Revival in Post-Independence Burma: A Study of Interaction of Religion and Politics (1948-1962), in: Vavroušková, S. (ed.), *Religion and Society in India and Burma*, Prague 1991: 7-32; The Role of Buddhism as a Factor of Burmese National Identity in the Period of the British Rule in Burma (1886-1948), *ArOr* **59** (1991), 4: 389-405; The Military and the Struggle for Democracy in Burma: The Presentation of the Political Upheaval of 1988 in the Official Burmese Press, *ArOr* **61** (1993), 1: 63-80; The Constitution of 1947 and the National Issue in Myanmar (Burma): A Comment on a Recent Burmese Publication, in: Uta Gartner and Jens Lorenz (ed.), *Tradition and Modernity in Myanmar*, Berliner Asien-Afrika-Studien Band 3/1, Münster, Hamburg 1994: 83-88; Úloha buddhismu v moderní společnosti zemí jihovýchodní Asie, in: *Náboženství v asijských společnostech*. *Tradice a současnost*, Praha 1996: 9-91.

(A)

BEČKA J<!--I>iří - český íránista a historik českých a slovenských kulturních styků s islámským Východem

* 16. 10. 1915 Praha

Po studiích na gymnáziu absolvoval Právnickou fakultu Univerzity Karlovy (1936-39, 1945), kde získal titul JUDr. (1945), a Filozofickou fakultu UK (1936-39), kterou ukončil 1955 obhajobou diplomové práce (uznána za doktorskou); 1960 získal vědeckou hodnost CSc.

V letech 1947-52 působil jako tajemník Filozofické fakulty UK, v letech 1952-76 jako odborný, později vědecký pracovník Orientálního ústavu ČSAV. 1959-63 byl vedoucím redaktorem *Nového Orientu*, 1960-68 pracoval jako člen redakční rady časopisu *New Orient Bimonthly*, od 1990 je členem redakční rady *Archívu orientálního*. Aktivně se účastnil domácích i zahraničních vědeckých setkání (např. Dušanbe, Teherán, Šíráz, Kábul, Ašchabád, Alma Ata, Moskva, Berlín, Bamberg, Bratislava).

Ve své vědecké práci se zaměřil na výzkum dějin tádžické literatury, analýzu děl perských, tádžických, afghánských literátů. Zabýval se též dějinami české a slovenské íránistiky a vlivu a poznávání íránských kultur v našich zemích. Je autorem studií a příruček o tádžickém a paštském jazyce, překládá z perské, tádžické a afghánské prózy a poezie.

Dostalo se mu řady ocenění a čestných uznání: 1963 zvolen čestným členem Institut linguistique d'Afghanistan v Kábulu; 1989 mu byla udělena literární cena Mírzó Tursunzódy v Dušanbe; 1989 jmenován zasloužilým vědeckým pracovníkem Tádžické republiky. Je členem Societas iranologica Europaea.

D.-k.: Dějiny tádžické literatury od 16. stol. do současné doby, in: Rypka, J. a kol.: *Dějiny perské a tádžické literatury*, Praha 1963 (něm. Leipzig 1959, angl. Dordrecht 1968, polsky Varšava 1970, rusky Moskva 1970; samostatně urdsky Dillí 1977, persky Teherán 1993); *A Study in Pashto Stress*, Praha 1969 [paštský překlad, Kábul 1989]; *Spisovatel a učenec Sadriddín Ajní*, Praha 1978; *Sadriddin Ayni*. *Father of Tajik Literature*, Naples 1980; *Úvod do paštského jazyka*, Praha 1979; *Úvod do tádžičtiny*, Praha 1985; *Iranica bohemica et slovaca*. *Litterae*, Praha 1995; (s M. Mendelem), *Islám a české země*, Praha 1998.

PŘEKLADY: Sadriddín Ajní: *Lichvářova smrt*, Praha 1957; *Blízko hvězd*. *Deset tádžických básníků*, Praha 1985; Mírzó Tursunzóda: *Mír s vámi*, Praha 1985; *Šibal Mušfiki*, Praha 1985; Džaláleddín Rúmí: *Masnaví*, Praha 1994.

L.: Vahíd Dastgardí: Profesúr Jirží Bečká iránšenáse čekoslovákí, *Armaghán* (Teherán) 1350 (1971): 753-794; Kabír Ahmad Džájsí: *Šarkšenás Jirži Bečká*, Dillí 1977, 36 s.; *Acta Iranica*, Leiden 1979: 42-45; Jiřímu Bečkovi k sedmdesátinám, *NO* **40** (1985): 294; Křikavová, Adéla: Jiří Bečka Turns Seventy, *ArOr* **54** (1986): 77-88; Afsahzod, A.: Bečka Irži, *Enciklopedijaji adabijot va san'ati todžik*, sv. 1, Dušanbe 1988: 271-272.

BIBLIOGRAFIE: Křikavová, Adéla - Hřebíček, Luděk (ed.): *Ex Oriente*. *Collected Papers in honour of Jiří Bečka*, Praha 1995.

(A)

BEČKOVÁ (roz. Nováková) Dagmar (Myathita) - česká barmanistka a anglistka

* 15. 12. 1934 Praha

Roku 1953 maturovala na Jazykovém gymnáziu (bývalém Anglickém) v Praze, 1953-58 studovala na Filologické fakultě Univerzity Karlovy anglistiku a bohemistiku, obhájila diplomovou práci *Maurice Collis*: *Novels and Romances on Burma* a získala titul promovaný filolog. V období let 1955-58 studovala v Jazykové škole v Praze barmštinu. V letech 1958-60 pobývala jako stipendistka na Rangúnské univerzitě (Rangoon University, Faculty of Arts); studovala barmský jazyk, literaturu, historii. 1960-62 na Filozofické fakultě UK dokončila studia barmanistiky a obhájila diplomovou práci *Příspěvek k rozboru beletristických prací Theippám Máun Wy*. 1960-90 byla zaměstnána v Orientálním ústavu ČSAV v knihovně a v oddělení Jižní a jihovýchodní Asie jako odborná, později vědecko-technická pracovnice. Zabývala se moderní barmskou literaturou 20. století, kulturní historií, divadlem a společenským vývojem Barmy a jihovýchodní Asie. Objevila rukopis Válečného deníku Theippám Máun Wy, který byl pak roku 1966 publikován. Její studie byly ihned po vydání v ČSR přeloženy do barmštiny a vydány v Barmě a vzbudily pozornost v centrech barmanistiky v Londýně, Berlíně atd. Zpracovala hesla o barmské literatuře, dějinách, kultuře pro různé encyklopedie v Čechách, na Slovensku, v Polsku, Velké Británii, spolupracovala při vydávání map a přepisu barmských jmen do češtiny.

D.-k.: (s J. Bečkou), *631 dní v Barmě*, Orbis, Praha 1966, 133 s. [rozšířené vyd., přel. do maďarštiny: *Hatszáz harmincegy nap Burmában*, Madách Könyvkiadó, Bratislava 1969, 167 s.]; (s Janem Bečkou), *Barma po druhé světové válce*, Orientální ústav, Praha 1979, 251 s.

D.-č./sb.: Nováková, Dagmar: Maurice Collis and His Novels on Burma, *Journal of the Burma Research Society* **XLII** (1959), II: 15-23; In Burma, along the Trail of Khitsan, *NOB* **5**

(1966), 3: 87-91 [přel. do barmštiny, *Ngwéi Táyí* (1966), 8: 12-21]; A Few Notes on Theippám Máun Wa's Semi-fictional Works, *ArOr* **35** (1967), 1: 95-110 [přel. do barmštiny, *Bóultahtáun - Vanguard Daily*, August 11-15, 1967: 13]; (s Evou Vaníčkovou), Literatury Jihovýchodní Asie, in: *Slovník spisovatelů. Asie a Afrika*, Odeon, Praha 1967: 71-74; Šedesátiny barmského spisovatele Zoďjiho, *NO* **22** (1967), 4: 115-116; Modernizace barmštiny, *ibid*., 7: 223; Svědectví spisovatele z počátku okupace Barmy, *NO* **23** (1968), 10: 291-293; (s Evou Vaníčkovou), Vzájemné působení asijských kultur v oblasti Jihovýchodní Asie, in: *Materiály z IX. orientalistické konference* (*1969*), Praha 1970, část I: 68-71 [přel. do angl., Mutual Influences of Asian Cultures in South East Asia, in: *Proceedings of Conferences held by the Czechoslovak Society for Eastern Studies 1969. Interrelations in Asia and Africa*, Academia, Prague 1970: 160-167]; (přel.), Zoďji: Pugamský trh, *NO* **26** (1971), 3: 92-95; (přel.), Trojlístek z moderní barmské literatury, *Světová literatura* **18** (1973), 1: 205-221; (spoluaut.), *Dictionary of Oriental Literatures*, Volume II, South and South-East Asia, George Allen and Unwin Ltd, London 1974 [13 hesel z barmské literatury]; (s Janem Bečkou), Barmské loutky a loutkové divadlo, *NO* **29** (1974), 7: 216-218; (s Janem Bečkou), Tradiční hudební nástroje v Barmě, *NO* **30** (1975), 5: 153-154; Barmské malířství, *NO* **31** (1976), 8: 232-235; Barmské dřevořezby, *NO* **32** (1977), 3: 72-73; Barma v boji proti negramotnosti, *NO* **32** (1977), 8: 241-245; Problémy vzdělání a negramotnosti v Barmě, in: *Problémy společenského pokroku v Asii*, Orientální ústav, Praha 1979: 315-359; Nacionalismus a tradice v současné kulturní politice Socialistické republiky Barmský svaz, in: *ibid*., 361-443; Nationalism and Tradition in Burma's Cultural Policy, *ArOr* **49** (1981), 1: 32-44; Barmské tradiční divadlo, *NO* **38** (1983), 4: 110-114; Buddhističtí mniši v barmské tradiční společnosti, *ibid*., 6: 184-186; Buddhističtí mniši v národně osvobozeneckém zápase Barmy, *NO* **38** (1983), 8: 234-237; Buddhismus v současné barmské společnosti, *NO* **39** (1984), 1: 37-39; Barmské divadlo - od tradice k současnosti, *ibid*., 5: 143-146; Barmské umění z čs. sbírek v Náprstkově muzeu, *NO* **41** (1986), 8: 248-249; Divadlo juhovýchodnej Ázie - Barma, in: Dana Kalvodová (ed.), *Divadelné kultúry východu*, Tatran, Bratislava 1987: 151-184; Buddhistická sangha a její úloha ve společnosti Barmy, in: Bečka, Jan a kol., *Náboženství a politika v zemích Asie*, Orientální ústav, Praha 1988: 63-109; Zvláštnosti sociální a třídní struktury barmské společnosti, *NO* **43** (1988), 1: příloha 1-4; Snahy o povznesení vzdělanosti v Barmě, *NO* **43** (1988), 4: 102-104; Ve znamení páva. Barmští studenti v boji proti diktatuře, *NO* **44** (1989), 2: 36-39; Tkalcovské umění a odívání národností Laosu, *NO* **45** (1990), 8: 236-238.

(A)

BEER Peter Perec - židovský učenec, stoupenec radikálního osvícenství

* 1755 Bydžov, + 8. 11. 1838 Praha

Působil v Čechách, Maďarsku, Vídni a nakonec v Praze jako pedagog na pražské židovské škole. Byl stoupencem radikálního proudu židovského osvícenství, jenž byl však v rozporu s umírněným proudem, který v Praze převládal. Tento postoj vedl k určitému zkreslení látky, kterou se Beer zabýval, poněvadž do ní promítal své osvícenské myšlenky. Nicméně jeho dílo zůstává důležitým pramenem, který je ovšem třeba kriticky vyhodnocovat. Ve své autobiografii líčí svou cestu k osvícenství. V monografii o židovském filozofovi Maimonidovi se snaží dosáhnout návaznosti radikálního osvícenství na středověkou filozofii, ovšem za cenu extrémně racionalistické interpretace Maimonidova díla. V rozsáhlé práci o židovských náboženských skupinách podává radikální osvícenský pohled na judaismus.

D.-k.: *Geschichte*, *Lehren und Meinungen aller bestandenen und noch bestehenden Sekten der Juden*, Brünn 1822-23; *Skizze einer Geschichte der Erziehung und des Unterrichts bei den Israeliten*, Prag 1832; *Leben und Wirken des Rabbi Moses ben Maimon*, Prag 1834; *Lebensgeschichte des Peter Beer*, Prag 1839.

L.: Sadek, Vladimír - Šedinová, Jiřina: Peter Beer (1758-1838) - penseur éclairé de la Vieille ville juive de Prague, *Judaica Bohemiae* (1977): 7-28.

(vs)

BEL Matej - slovenský polyhistor a pedagog

* 22. 3. 1684 Očová, + 29. 8. 1749 Bratislava

Studoval na gymnáziu v Banské Bystrici, později filozofii a teologii na univerzitě v Halle. V letech 1708-14 byl rektorem gymnázia v Banské Bystrici, 1714-19 v Bratislavě. Od roku 1719 působil jako farář německé církve v Bratislavě a soukromý učenec.

Zabýval se kromě jiného výzkumem huno-skytské literatury (vyslovil názor, že hebrejština je "matkou" všech jazyků), byl zastáncem dobové teorie o příbuznosti maďarského a hebrejského jazyka, resp. dalších semitských jazyků (aramejština, arabština), rovněž spolu s latinou, němčinou a slovenštinou. V souvislosti s maďarskými dějinami věnoval velkou pozornost osmanské expanzi na území Uherska. Jeho orientalistické práce, převážně kompilačního charakteru, zůstaly většinou v rukopisu (jsou uloženy v Főszékesegyházi könyvtár v Ostřihomi a v Országos Széchényi könyvtár v Budapešti).

D.-k.: *De vetera literatura hunno-scythica exercitatio*, Lipsiae 1718; *Hungariae antiquae et novae prodromus*, Norimbergae 1723; *Notitia Hungariae novae historico-geographica* I-V, Wien 1735-42.

D.-rkp.: *Tabulae grammaticae Hebraeae*; *De linguae Hebraeae conservatione et propagatione*; *Etymologicon Hungaricarum ex lingua Hebraica*, *Chaldaica*, *Syriaca etque Arabica derivationem exhibenti*.

L.: Tibenský, Ján: *Matej Bel*, *život a dielo*, Bratislava 1984; Szelesztei, László N.: *Bél Mátyás kéziratos hagyatékának katalógusa*, Budapest 1984; Polakovič, Daniel: K dejinám orientalistiky v školstve na Slovensku v 15.-18. storočí, *Acta Judaica Slovaca* **I** (1993), 1: 94-95, 97-98.

(ko)

BĚLIČ Oldřich - český hispanista a iberoamerikanista

* 9. 6. 1920 Násedlovice (okr. Hodonín)

V letech 1936-38 studoval chlapecké lyceum v NEmes, Francie; v letech 1939 a 1945-47 navštěvoval Filozofickou fakultu Masarykovy univerzity v Brně, obor románská a slovanská filologie, kde získal titul PhDr. (1948); 1956 na Filozofické fakultě UK v Praze obhájil kandidátskou práci a byl mu udělena vědecká hodnost CSc.; 1963 na téže fakultě získal doktorát věd (DrSc.).

V letech 1947-50 pracoval jako lektor, asistent, odborný asistent na FF Univerzity Palackého v Olomouci, kde pak 1954-58 působil jako docent a 1955-58 zastával funkci proděkana; v letech 1958-63 byl docentem FF UK v Praze, od 1963 profesorem; 1968-69 vedoucím katedry romanistiky FF UK. Veřejně působil hlavně v organizaci překladatelské, v letech 1980-85 jako člen jejího vedení.

Od svého vstupu na dráhu vysokoškolského učitele se podílel na zakládání a budování u nás tehdy nového univerzitního oboru, hispanistiky a iberoamerikanistiky. Ve snaze dát oboru pevnou organizační základnu, založil na FF UK spolu s J. Polišenským Středisko ibero-amerických studií a časopis *Ibero-Americana Pragensia*. Hlavními oblastmi jeho odborných a badatelských zájmů jsou vytváření národních literatur v Latinské Americe, Cervantes, periodizace literárního vývoje, strukturální analýzy literárních textů, problémy překladatelské, vztah literatury a skutečnosti a literární teorie, zejména teorie verše; do hispanského versologického myšlení vnáší metodologické podněty Pražské školy. Přednášel na řadě zahraničních univerzit a jiných vědeckých institucí. Je historicky prvním (a zatím jediným) univerzitním profesorem španělské a hispanoamerické literatury u nás. Španělský král Juan Carlos ocenil jeho snažení tím, že ho 1991 jmenoval komturem Řádu Isabely Katolické.

D.-k.: *Cervantesův Don Quijote*, Praha 1955, 76 s.; *Španělský pikareskní román a realismus*, Praha 1963, 231 s.; *Dějiny španělské literatury* I, Praha 1964, 170 s.; *O kubánské literatuře*, Praha 1964, 248 s.; *Španělská literatura*, Praha 1968, 402 s.; *Análisis de textos hispanos*, Madrid 1977, 274 s.; (s F. Vodičkou), *El mundo de las letras*, Santiago de Chile 1971, 135 s., 2. vyd., 1972; *El español como material del verso*, Valparaíso 1972, 75 s.; *Stručné dějiny španělského dramatu*, Praha 1977, 107 s., 2. vyd. 1980; *En busca del verso español*, Praha 1977, 107 s.; *Stručné dějiny chilské literatury*, Praha 1980, 139 s., 2. vyd. 1992, 125 s.; *O periodizaci*, Praha 1982, 73 s.; *Tři studie o chilské literatuře*, Praha 1982, 107 s.; (s J. Hrabákem), *Introducción a la teoría literaria*, La Habana 1983, 207 s., 2. vyd. 1988, 128 s.; *Rozbory hispanských básnických textů*, Praha 1984, 103 s.; (s J. Forbelským), *Dějiny španělské literatury*, Praha 1984, 261 s.

D.-č./sb.: K otázce "nepravého" Dona Quijota, *Sborník VŠP Olomouc* **I** (1954): 89-100; K problému periodizace starší španělské literatury, *Sborník VŠP Olomouc* **V** (1959): 97-111; La conception du héros épique dans la Chanson de Roland et dans le Poema del Cid, *Romanistica Pragensia* **I** (1959): 3-14; El contenido y la forma en la literatura, *Principios* (Santiago de Chile) **11** (1960): 23-31; Cervantes y la novela picaresca, *Philologica Pragensia* (1963): 113-123; La novela picaresca española como orden artístico, *Universidad de la Habana*, septiembre-octubre 1963: 7-30; Rinconete y Cortadillo en Praga, *Ibero-Americana Pragensia* **IV** (1970): 9-22; Les principes méthodologiques du structuralisme tchécoslovaque, *La Pensée* (Paris) 1970, Nr. 154: 52-61; La obra literaria como estructura, *Problemas de literatura* (Valparaíso - New York) **I** (1972), 1: 9-19; El papel del diálogo en El Coloquio de los perros, *Romanistica Pragensia* **VIII** (1973): 67-72; La periodización del proceso literario chileno y sus problemas, *Romanistica Pragensia* **IX** (1975): 7-44; Sub-Terra y el realismo, *Romanistica Pragensia* **X** (1977): 23-57; En torno al sentido de Tirano Banderas, *Romanistica Pragensia* **XII** (1979): 45-52; Un esbozo del proceso histórico de la literatura chilena, *Ibero-Americana Pragensia* **XV** (1985): 19-30; El problema de la traducibilidad y el objetivo de la traducción, *Ibero-Americana Pragensia* **XVI** (1986): 57-72.

PŘEKLADY: *Život Lazarilla z Tormesu* [přel., úvod, poznámky], Praha 1963, 177 s., 2. vyd., in: *Tři španělské pikareskní romány*, Praha 1980, 127 s.; Juan Chabás: *Dějiny španělské literatury* [překlad, předmluva, komentáře, bibliografie českých překladů ze španělské

literatury], Praha 1960, 487 s.; Lope de Vega: Nové umění skládati komedie v naší době, in: *Literárně teoretické texty*, Praha 1972: 229-240; Ramón del Valle-Inclán: *Tyran Banderas*, Praha 1956, 198 s., 2. vyd. 1986, 296 s.

L.: Hatzfeld, H.: *Hispanic Review* **40** (1972), Nr. 4; Rodríguez, C.: *El país*, 22. 11. 1984; *Ilustrovaný encyklopedický slovník*, Praha 1980; *Kdo je kdo* 91/92, Praha 1991; *Kdo je kdo* 94/95, Praha 1994; Housková, A., in: *Ibero-Americana Pragensia* **XXIX** (1995); *International Authors and Writers Who's Who*, 15. vyd., Cambridge 1997.

(A)

BERCHTOLD Bedřich Všemír - český šlechtic, botanik, cestovatel po Evropě, Asii, Africe, Americe

* 25. 10. 1781 Stráž, + 3. 4. 1876 Buchlovice

Byl jedním z nejvýznamnějších členů rodu Berchtoldů, který přišel do českých zemí z Tyrol v 17. století. Po přesídlení z Čech na Moravu se usadil na rodinném majetku v Buchlovicích a na Buchlově. Roku 1804 získal doktorát medicíny. Ve společnosti 19. století na sebe upozornil věhlasem učence a cestovatele. Byl spoluzakladatelem Národního muzea.

S výjimkou Austrálie navštívil všechny tehdy obydlené kontinenty. Těžiště jeho cestovatelské aktivity spadá do 30. až 50. let. Nejvzdálenější cesta vedla do Brazílie; navštívil ji v letech 1846-47. V cestovatelských zápiscích reflektoval jak přírodovědné poznání, tak poznání života společností navštívených zemí a kontinentů. Snad nejucelenější soubor těchto zápisků se uchoval v jeho pozůstalosti právě pro brazilskou cestu v podobě Deníku (*Tagebuch*...). Byl spolutvůrcem odborného zájmu o latinskoamerický subkontinent a portugalskou Ameriku. Roku 1850 se stal mimořádným členem Královské české společnosti nauk.

D.-rkp.: Bohatá, dosud nevyužitá pozůstalost je uchována v Moravském zemském archivu v Brně, fond Rodinný archiv Berchtoldů. Viz Bräuner, V.-Hamerníková, A.: *G 138*. *Rodinný archiv Berchtoldů* (*1202*) *1494-1945*. *Inventář*, Státní archiv, Brno 1967. Např. inv. č. 278, *Zápisky z cest po vlasti*, *severských zemích*, *Jižní Americe a Egyptě*... O brazilském pobytu pojednáno na fol. 30-57 a 517-586 (*Tagebuch*...). Informace o Berchtoldových přírodovědných textech in: *OSN*, 3: 810.

L.: Polišenský, J.: Centro da Europa, Portugal e a América que Leva o Nome Brasil, *Ibero-Americana Pragensia* **XII** (1978): 9-18; Barteček, I.: Historia del Brasil y los Estudios Latinoamericanos en Checoslovaquia, *ArOr* **56** (1990), 3: 280-285; Barteček, I.: Cestovatelé z českých zemí v Latinské Americe v 19. století, in: *Cesty a cestování v životě společnosti*, Acta Universitatis Purkynianae, Philosophica et Historica III/1995, Studia historica II, Ústí nad Labem 1997: 421-428.

(ib)

BERTONCINI-ZÚBKOVÁ Elena - slovenská afrikanistka, literární historička a překladatelka

* 24. 5. 1939 Bratislava

Roku 1961 absolvovala Filozofickou fakultu Univerzity Karlovy v Praze, obor arabština a francouzština; tamtéž dokončila 1964 vědeckou aspiranturu v oboru afrikanistika se zaměřením na svahilštinu. V letech 1964-68 na tamější katedře věd o zemích Asie a Afriky vyučovala svahilštinu jako odborná asistentka. Od roku 1968 působí v Itálii na Istituto Universitario Orientale v Neapoli, kde přednáší svahilský jazyk a literaturu, od 1991 jako řádná profesorka. Od roku 1990 přednáší svahilskou literaturu i v Paříži na Institut National des Langues et Civilisations Orientales (INALCO). Hostovala na různých evropských univerzitách (Frankfurt, Kolín n. Rýnem, Hamburk, Leiden, Gent, Helsinky), zejména v rámci programu ERASMUS. Několikrát studijně navštívila východní Afriku, kde se zaměřovala především na shromažďování a výzkum moderních literárních textů. Pravidelně se účastní mezinárodních lingvistických i literárních afrikanistických konferencí.

Zabývá se hlavně výzkumem a kritikou moderní svahilské prózy a dramatu, stylistickým rozborem literárních děl a zkoumáním různých forem literárního jazyka. Vydala několik monografických studií (mimo jiné první dějiny svahilské prózy a dramatu), mnoho článků a překladů do slovenštiny i do italštiny.

Je členkou Istituto Italo-Africano, Assocazione degli Africanisti Italiani, A. P. E. L. A. (Association pour l'Étude des Littératures Africaines), ALA (African Literature Association), ALASA (African Language Association of Southern Africa) a Společnosti slovenských překladatelů.

D.-k.: *Cvičebnice swahilštiny*, Universita Karlova, Praha 1966; *Tujifunze Kiswahili*. *I. Corso di lingua swahili*; *II. Vocabolario swahili-italiano e italiano-swahili*, Napoli 1977, 395 + 159 s.; *Profilo della letteratura swahili*, Opera Universitaria, Istituto Universitario Orientale, Napoli 1984; *Kiswahili kwa Furaha*. *Corso di Lingua Swahili*. Parte prima: *Grammatica e testi letterari*, Parte seconda: *Letture e esercizi*, Istituto Universitario Orientale, Napoli 1987, 454 + 227 s.; *Outline of Swahili Literature*: *Prose Fiction and Drama*, E. J. Brill, Leiden 1989, 341 s.; *Verbal Markers in Narrative and Non-narrative Literary Discourse*, W. P. K. Series no. 8, Gent 1990.

PŘEKLADY: *Matka naša*, *Afrika*. Výber zo swahilskej poézie, Slovenský spisovateľ, Bratislava 1978; *Swahilské poviedky*, Slovenský spisovateľ, Bratislava 1986; *Sofferenza*. *Poesie scelte di E. Kezilahabi*, Supplemento di "Plural", Napoli 1987.

D.-č./sb.: Ricerche sul lessico di alcuni racconti swahili, *Annali dell' Istituto Orientale di Napoli* **31** (1971): 141-154; A tentative frequency list of Swahili words, *Annali dell' Istituto Orientale di Napoli* **33** (1973): 297-363; Swahili: situazione e problemi, in: Renato Corsetti (ed.), *Lingua e Politica*. Imperialismi, identitą nazionali e politiche linguistiche in Asia, Africa, America Latina, Officina /Linguistica no. 6, Officina Edizioni, Roma 1976: 181-195; An annotated bibliography of Swahili novels and stories published between 1960-1975, *Annali dell' Istituto Orientale di Napoli* **13** (1977): 181-191; Podoby swahilskej poézie, *Revue svetovej literatúry* **6** (1977): 141-155; Two contemporary Swahili writers: Muhammed Said Abdulla and Euphrase Kezilahabi, in: Ulla Schild (ed.): *The East African Experience*. *Essays on English and Swahili Literature*, 2nd Janheinz Jahn-Symposium, D. Reimer, Berlin 1980: 85-90; The diminutive 'KA' class in contemporary Swahili, *Annali dell' Istituto Orientale di Napoli* **41** (1981): 295-299; The extended consecutive tense in Swahili, *Annali dell' Istituto Orientale di Napoli* **42** (1982): 605-15; An annotated bibliography of Swahili fiction and drama published between 1975 and 1984, *Research in African Literatures* 17/4, Winter 1986: 525-62; The recent development of Kiswahili fiction and drama in Tanzania, in: Sandra

Barkan (ed.), *African Literatures*: *Retrospectives and Perspectives*. *Selected papers of the ALA meeting at Northwestern University*, *Evanston*, *Ill*. *March 21-24*, *1985*, Three Continents Press, Washington, D. C. 1990: 101-111; Reported speech in Swahili literature, in: Jan Blommaert (ed.), *Swahili Studies*. *Essays in honour of Marcel Van Spaandonck*, Academia Press, Ghent 1991: 175-197; Essai d'une analyse stylistique: Mohamed S. Mohamed, 'Uhuru wa siku moja', *Bulletin des Etudes Africaines de l'INALCO*, Vol. IX, nos. 17-18, 1992: 91-108; Stylistic approaches to E. Kezilahabi's novels and poetry, *Afrikanistische Arbeitspapiere* Nr. 31, Köln 1992: 5-67; Viaggi reali e immaginari degli scrittori tanzani, in: *Oriente Occidente*, *a cura di Filippo Bencardino*, Dipartimento di Studi Asiatici, Istituto Universitario Orientale, Napoli 1993: 69-80; Swahili and Shona novel: analogies and differences, in: *IX. Afrikanistentag*: *Beiträge zur afrikanischen Sprach- und Literaturwissenschaft* (*Leipzig*, *24.-26*. *September 1992*), Rüdiger Köppe Verlag, Köln 1993: 203-217; Muslim women in Zanzibarian literature, in: O. Hulec & M. Mendel (ed.), *Threefold Wisdom*: *Islam*, *the Arab World and Africa*. Papers in honour of Prof. Ivan Hrbek, Oriental Institute, Praha 1993: 17-29; Image de la femme dans la littérature swahili, in: R. -M. Beck, T. Geider, W. Graebner (ed.), *Swahili Forum I. Afrikanistische Arbeitspapiere* Nr. 37, Köln 1994: 13-27; La nascita del romanzo shona, *Africana* (Organo dell'Associazione degli Africanisti Italiani), Edizioni ETS, Pisa 1994: 9-20; Charles Mungoshi: a bilingual Zimbabwean novelist, in: Th. Bearth a kol. (ed.), *Perspektiven afrikanistischer Forschung*. *Beitrage zur Linguistik*, *Ethnologie*, *Geschichte*, *Philosophie und Literatur*. *X. Afrikanistentag*, Rüdiger Köppe Verlag, Köln 1994: 57-68; Zwei homonyme ka-Markierer, Idiomatische Wendungen, Chrestomathie, in: Gudrun Miehe & Wilhelm J. G. Möhlig (ed.), *Swahili-Handbuch*, R. Köppe Verlag, Köln 1995: 121-123, 339-345, 357-414; Slang in literature? Freddy Macha's short story 'Check Bob', in: R.-M. Beck, T. Geider, W. Graebner (ed.), *Swahili Forum II*. *Afrikanistische Arbeitspapiere* Nr. 42, Köln 1995: 180-186; A stylistic analysis of Mohamed Suleiman's short story Uhuru wa siku moja, *Nordic Journal of African Studies* **5** (1996), 1: 63-83.

PŘEKLADY: Saad Yahya: Hyena, *Revue svetovej literatúry* (1981), 5: 170-176; Mohamed Suleiman Mohamed: Jediný deň slobody. Mesto, *Revue svetovej literatúry* (1984), 1: 65-74; Muhammed Said Abdulla: Moja manželka, *Revue svetovej literatúry* (1984), 5: 164-169; Gabriel Ruhumbika: Il riso dalla barba, *Periferia* **VIII**/24: 59-67; Ahmed Mgeni: Una vicina degna di fiducia. Due amici, *Periferia* **IX**/27, 78-84; Farouk Topan: Chi ha provato il paradiso (Commedia), *Nuovi Orizzonti* **I** (1987), 2: 27-61; Mugyabuso Mulokozi: Un canto dimenticato, *Linea d'ombra* **VII** (1989), 40: 94-97; Ľudo Zúbek: La sorgente nascosta, *Sellerio*, Palermo 1989; Mohamed S. Mohamed: La libertą di un giorno, in: *Racconti dall'Africa a cura di Cristiana Pugliese*, Mondadori, Milano 1993: 189-200.

(A)

BEŠE, Ján Karol - uherský turkolog, cestovatel a publicista slovenského původu

* 29. 8. 1765 Hurbanovo, + 1838 Budapešť

Po ukončení studií se zúčastnil na straně pruského krále protihabsburských politických akcí, a proto po nástupu Leopolda II. (1790) emigroval do Paříže. Roku 1824 se vrátil do vlasti, 1829 se zúčastnil spolu s Alexandrem von Humboldtem studijní cesty na Kavkaz a do Malé Asie. Zprávy z cest publikoval v *Tudományos Gyüjtemény* (1829-30), vydal je i knižně ve francouzštině; je autorem turecké mluvnice s francouzsko-turecko-maďarským slovníkem.

D.-k.: *Voyage en Crimée*, *au Caucase*, *en Georgie*, *en Arménie*, *en Asie-Mineure et a Constantinople en 1829 et 1830*, Paris 1838; *Abrégé de la grammaire turque... et un petit vocabulaire en franćais*, *turc et hongrois*, Budapest 1838.

L.: Baumgarten, S.: *Jean Besse*..., Bologna 1983.

(ko)

BIČ Miloš - český teolog, biblista-starozákonník a hebraista

* 19. 11. 1910 Vídeň

Po obecné škole ve Vídni a v Praze navštěvoval II. českou státní reálku v Praze-Královských Vinohradech s maturitou 1928 a doplňovací maturitou z latiny na Akademickém gymnáziu v Praze a zkouškou z řečtiny (obojí 1929) na Husově evangelické fakultě bohoslovecké v Praze. V letech 1929-33 tamtéž studoval bohosloví, doplněné 1930-31 studiem teologie na Univerzitě v Marburgu nad Lahnou a postgraduálně 1933-34 na Faculté libre de théologie protestante v Montpellier. Za pražských studií zapsán též jako mimořádný posluchač na Filozofické fakultě UK (přednášky prof. B. Hrozného z klínopisu).

Roku 1936 byl promován na Husově evangelické fakultě bohoslovecké v Praze doktorem teologie (ThDr.) z oboru vědy starozákonní, 1966 mu fakulta v Montpellier udělila titul dr. théol. h. c. V letech 1951-95 byl členem poradního sboru mezinárodního čtvrtletníku *Vetus Testamentum* (Leiden) a současně přispěvatelem anglického *Book List* jako zástupce pro střední a východní Evropu. Dočasně byl i spolupracovníkem periodik *Bibliotheca Orientalis* (Leiden) a *Theologische Literaturzeitung* (Lipsko).

Po ukončení studií byl 1934-36 vikářem českobratrské církve evangelické v Praze-Vinohradech a pak 1936-40 a 1945-50 farářem v Domažlicích. V letech 1940-45 byl pro aktivní účast na odboji na Chodsku vězněn v různých nacistických věznicích, káznicích a koncentračních táborech. Po návratu z Dachau dál působil jako farář v Domažlicích a současně se stal lektorem hebrejštiny na fakultě v Praze. Po habilitaci 1946 byl jmenován docentem a 1948 na podkladě spisu *Palestina od pravěku ke křesťanství*. *I. Země a lid* mimořádným profesorem; řádným profesorem se stal 1950. V letech 1954-58 a 1969-73 zastával úřad proděkana; 1977 byl rozhodnutím ministerstva kultury z politických důvodů zbaven profesury.

Od počátku svého bohosloveckého studia se zaměřil na obor starozákonní. V letech 1961-79 pracoval jako vedoucí ekumenického týmu zástupců šesti církví na novém překladu Starého zákona z původních jazyků, doplněném 1987 o překlad knih deuterokanonických (apokryfních). Současně se podílel na přípravě vůbec první úplné řady komentářů ke všem starozákonním knihám v české biblistice.

D.-k.: *Palestina od pravěku ke křesťanství*. *I. Země a lid*, Husova čs. evangelická fakulta bohoslovecká, Praha 1948, 462 s.; *II. Kult a náboženství*, Praha 1949, 395 s.; *III. Řeč a písemnosti*, Praha 1950, 464 s.; *Poklad v Judské poušti*. (*Kumránské nálezy*), Komenského evangelická bohoslovecká fakulta [skriptum], Praha 1960, 309 s.; (s J. B. Součkem), *Biblická konkordance*, 3 sv., Kalich, Praha 1961, 838 s., 1963, 777 s., 1967, 820 s.; *Stopami dávných věků*. *Mezi Nilem a Tigridem*, Vyšehrad, Praha 1979, 274 s.; (s kol.), *Starý zákon*: *překlad s výkladem* [z hebrejského textu přel. a výkladem opatřila Starozákonní překladatelská komise

při Synodní radě ČCE pod vedením M. Biče a J. B. Součka], 14 sv., Praha 1968-84; *Apokryfy zvané též Knihy deuterokanonické nebo nekanonické* [z řečtiny s přihlédnutím k hebrejštině, z latiny a staroslověnštiny přel. M. Bič a kol.], Kalich, Praha 1985, 479 s.; *Ze světa Starého zákona* I-II, Kalich, Praha 1986, 1989, 364 + 797 s.; *Při řekách babylónských*. *Dějiny a kultura starověkých říší Předního Orientu*, Vyšehrad, Praha 1990, 382 s.; *V zemi sfing a pyramid*. *Od faraónů k prorokovi*, ISE, Praha 1993, 469 s.; *Výklady ke Starému zákonu*. V., Knihy deuterokanonické (nekanonické, apokryfní), Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 1996, 327 s.; (s P. Pokorným), *Co nevíš o Bibli*, Česká biblická společnost, Praha 1997, 173 s.

L.: *Vod hu nás*. Ročenka českobratrského evangelického sboru v Domažlicích, 1946; *Kostnické jiskry* 30. 1. 1947; *The Expository Times* (Edinburgh) **LXI** (1950), 8: 253 n.; Thulstrup, M.: Čekisk protestantisk teologie 1945-52, in: *Dansk teologisk tidsskrift* (KNbenhavn) 1953, č. 1: 38 n.; *Terezín*, Rada židovských obcí, Praha 1965: 357; *Brána i klíč* [sborník k šedesátinám prof. Biče], Praha 1970: 65; V. Kubáč: Blut in Gürtel und in Sandalen (M. Bič zum 70. Geburtstag am 19. 11. 1980), *Vetus Testamentum* **31** (1981), 2; týž: K jubileu prof. dr. M. Biče, *Český zápas* (1985), 46; *Kdo je kdo*, sv. I. Praha 1991: 57, 2. vyd., Praha 1993; *Československý biografický slovník*, Academia, Praha 1992: 46; *75 let evangelické fakulty v Praze*, Praha 1994: 44-45 a foto; Poloncarz, M.: Duchovenstvo v Terezíně, *Terezínské listy* 1994, č. 22: 88, 90, 94; *GEN*, *100 Čechů dneška*, sv. IV., Praha 1995: 184-195; *Domažlický deník* 5. 5. 1995; *Domažlicko* 18. 5. 1995; *Kostnické jiskry* 1990, č. 38, 1995, č. 39; *Katolické noviny* 1995, č. 47.

BIBLIOGRAFIE in: Bič, M.: *Radostná zvěst Starého zákona* [skriptum s připojenou biografií a bibliografií], 1. vyd. 1980, 2. vyd. 1984.

(A)

BINKOVÁ Simona - česká historička v oboru iberoamerikanistiky

* 20. 8. 1957 Praha

V letech 1977-83 studovala na Filozofické fakultě UK v Praze hispanistiku (u H. Vydrové, B. Zavadila, O. Běliče), bohemistiku a luso-brazilianistiku. V letech 1978-83 pracovala jako pomocná vědecká síla ve Středisku ibero-amerických studií. Mezitím (1981-82) absolvovala roční studijní pobyt v Mexiku; 1983 získala doktorát filozofie. Roku 1989 byla na stipendijním pobytu ve Španělsku (Archivo General de Indias, EEHA v Seville); 1990 získala hodnost kandidáta historických věd. Od roku 1991 pracuje jako odborná asistentka ve Středisku ibero-amerických studií. 1996 získala Mellonovo stipendium v Herzog August Bibliothek ve Wolfenbüttelu a v Ibero--Amerikanisches Institut v Berlíně. Od roku 1993 je vedoucí redaktorkou španělsky vydávané ročenky *Ibero-Americana Pragensia*, členkou mezinárodní asociace evropských historiků - latinoamerikanistů AHILA.

Zabývá se koloniálními dějinami španělské Ameriky, dějinami Portugalska a Brazílie a dějinami vztahů těchto oblastí s českými zeměmi (16.-18. stol.), zvláště českými jezuitskými misionáři v Mexiku a Jižní Americe. Zkoumá též výskyt hispanik a portugalik v historických fondech českých knihoven. Překládá ze španělštiny, rediguje odborné práce (*Supplementa Ibero-Americana Pragensia*, *Slovník spisovatelů Latinské Ameriky*, Libri, Praha 1996).

D.-k.: (s J. Opatrným), *77 zajímavostí z Mexika*, Praha 1988, 288 s.; (spoluaut.), *Česká touha cestovatelská*. *Cestopisy*, *deníky a listy ze 17*. *století* [výběr (s J. Polišenským), překlad (spolu s dalšími překladateli), medailonky autorů, poznámky, slovníček], Praha 1989, 495 s.; *Historické a etnografické prameny bohemikálního původu k dějinám severozápadního Mexika* [disertační práce], FF UK Praha, 180 s.; B. Roedl (ed.), Joseph Neumann: *Historia de las Sublevaciones Indias en la Tarahumara* [překlad a redakce], Ibero-Americana Pragensia, Supplementum 6, Praha 1994, 189 s.; (přel.), Juan Reglá Campistol: Raný novověk, in: A. Ubieto Artera a kol., *Dějiny Španělska*, Praha 1995: 195-328.

D.-č./sb.: (s J. Polišenským), Prameny k dějinám portugalských objevných cest v ČSSR, *Sborník Národního muzea v Praze*, řada C, **XXIX** (1984), 4: 227-234; port. verze, in: *A Abertura do Mundo*, Editorial Presença, Lisboa 1987, sv. II: 183-189; Historia de las relaciones entre Bohemia y México en los siglos XVII y XVIII. Fuentes guardadas en los archivos y bibliotecas mexicanos, *Ibero-Americana Pragensia* **XVIII** (1984): 67-93; (s O. Kašparem), Cervantes a Morava, *Studia Comeniana et Historica* **XV** (1985), 29: 86-91; (s O. Kašparem), K významu některých bohemikálních pramenů pro studium dějin a kultury Latinské Ameriky (Rukopis Ignáce Tirsche), *Miscelanea odd*. *rukopisů a vzácných tisků SK ČSR* **3** (1986): 37-58; špan. verze, rozšířena a doplněna o edici rukopisu, *Annals of the Náprstek Museum* **14** (1987): 105-150; Antiguos Impresos Mexicanos en Checoslovaquia, *Ibero-Americana Pragensia* **XX** (1986): 177-184; Počátky mexického knihtisku a literatura o jazyce nahuatl ve fondech SK ČSR, *Miscelanea odd*. *rukopisů a vzácných tisků SK ČSR* **4**/1 (1987): 173-181; Hispanika a portugalika ve Strahovské knihovně, *Strahovská knihovna* **20-21** (1985-1986): 95-109; Os países checos e a zona lusitana. Contactos e testemunhos (séculos XV-XVIII), *Ibero-Americana Pragensia* **XXI** (1987): 137-160; Wenceslao Link y su actividad en Baja California en 1763, *Ibero-Americana Pragensia* **XXIV** (1990): 243-253; Portugalika a hispanika v archívu a knihovně M. Telese da Silva, *Miscelanea odd*. *rukopisů a vzácných tisků SK ČSR* **7** (1990); Ladislav Stroupežnický: Christoforo Colombo (Una obra de teatro checa de 1886), *Ibero-Americana Pragensia* **XXV** (1991): 19-26; La problemática de la etnicidad en el Noroeste novohispano y la actitud de los misioneros jesuitas de Bohemia, siglos XVII y XVIII, *Ibero-Americana Pragensia* **XXV** (1991): 171-176; El vocabulario tarahumar de Mateo Steffel como reflejo de su experiencia novohispana, *Ibero-Americana Pragensia* **XXVI** (1992): 245-254; La población indígena del noroeste de México y el empeEo civilizador en los relatos de los jesuitas bohémicos (siglos XVII-XVIII), *Suplemento de Anuario de Estudios Americanos*, *Sección Historiografía y Bibliografía* **XLVIII** (1991), 2: 119-122; (s K. Kozickou), El dominio marítimo español en los materiales cartográficos y náuticos de Praga, *Suplemento de Anuario de Estudios Americanos* **XLIX**, 1: 47-54; El descubrimiento y la conquista de América en la Biblioteca de Strahov, *Ibero--Americana Pragensia* **XXVII** (1993): 89-105; El Nuevo Mundo en las bellas letras checas de los siglos XVIII y XIX, in: Anna Housková, Martin Procházka (ed.), *Utopías del Nuevo Mundo* / *Utopias of the New World*, Pardubice 1993: 123-129; La Independencia de México vista desde Bohemia (La correspondencia comercial de Hiecke, Rautenstrauch, Zincke y Cía en los aEos 1820-1825), *Ibero-Americana Pragensia* **XXIX** (1995): 189-199; Výzkumné cesty a činnost Adama Gilga a Ignáce Xavera Kellera v Sonoře a Horní Pimerii, *Český lid* **82** (1995), 4: 273-292; Los jesuitas y los franciscanos en la Baja California (El caso del P. Wenceslao Link y de Fray Junípero Serra), *Ibero-Americana Pragensia* **XXX** (1996): 125-138; O comércio dos alemčes em Portugal e na Índia portuguesa nos fins de Quinhentos (Os casos de Gabriel Holzschuher e Markus Brant), *ibid*., **XXXI** (1997): 191-217; La antigua Provincia del Paraguay de la CompaEía de Jesús en documentos y escritos coetáneos (Fondos de Bohemia y Moravia), *ibid*., **XXXII** (1998): 207-217.

(A) **BLAŠKOVIČ (Blaskovicz) Jozef - slovenský turkolog a překladatel**

* 12. 6. 1910 Imeľ, + 6. 7. 1990 Praha

V roce 1943 ukončil dálkové studium v oboru matematika-fyzika na Vysoké škole zemědělské v maďarském Segedínu a pokračoval ve studiu turkologie u prof. J. Németha a L. Feketeho na univerzitě v Budapešti; po válce u prof. J. Rypky na Univerzitě Karlově v Praze. PhDr. (1950), doc. (1962), CSc. (1963).

Od roku 1950 jako odborný asistent na Filozofické fakultě UK v Praze vedl praktická cvičení z turečtiny a maďarštiny; později jako vedoucí oboru přednášel základy všeobecné turkologie, dějiny tureckých jazyků a turecké literatury včetně 20. stol. Účastnil se kongresů Turecké jazykovědné společnosti (TDK), Turecké historické společnosti (TTK), Mezinárodního orientalistického kongresu v Moskvě (1960), konferencí P.I.A.C. Absolvoval přednášková turné po Turecku, Maďarsku a Rumunsku.

Zabýval se především výzkumem a vydáváním pramenů k dějinám osmanské nadvlády v Uhersku. Zkoumal výskyt turkismů ve slovenštině a češtině, jmenovitě se zaměřoval na místní názvy turkického původu na Slovensku. Byl i autorem několika folkloristických studií. S jeho pedagogickou činností souvisí vydávání učebnic turečtiny, maďarštiny a současné turecké literatury. Překládal díla tureckých spisovatelů do slovenštiny, češtiny a maďarštiny.

Byl dopisujícím členem Turecké jazykovědné společnosti (Türk Dil Kurumu, 1957), členem P.I.A.C. (Permanent International Altaistic Conference) a držitelem čestného diplomu Turecké republiky (1975).

D.-k.: *Listiny Vysokej Porty vo veci obsadenia Košíc*, *košickej a sedmohradskej dane v rokoch 1644-1672*, Bratislava 1949, 212 s.; *Dějiny nové turecké literatury*, Praha 1953, 216 s.; *Istorija na novata turska literatura*, Sofia 1957, 200 s.; *Učebnice maďarštiny*, Praha 1957, 356 s.; *Učebnice maďarštiny II. Normativní gramatika*, Praha 1957, 374 s.; *Cvičebnice maďarštiny*, Praha 1958, 416 s.; *Turecké historické listiny v Miškolci z r. 1591-1684*, Praha 1959, 358 s.; (ed., s K. Petráčkem, R. Veselým), *Arabische*, *türkische und persische Handschriften der Universitäts-Bibliothek in Bratislava*, Bratislava 1961 [aut., Einführung, Die türkische Handschriften: 5-28, 277-371];*Učebnice turečtiny*. *Úvod do turečtiny*, Praha 1964, 350 s.; *Rimavská Sobota v čase osmanskotureckého panstva*, Bratislava 1974, 365 s.; *Érsekújvár és vidéke a török hódoltság korában*, Budapest 1989, 843 s.

PŘEKLADY: Sabahattin Ali: *Ayran*, Slovenský spisovateľ, Bratislava 1952, 128 s.; *Anatolské príbehy*, SNKL, Praha 1953, 176 s.; Sabahattin Ali: *Šťastný pes*, SNDK, Praha 1961, 96 s.; *A magyarok története* [překlad dvou tureckých prací z dějin Uherska], Budapest 1982.

D.-č./sb.: Turecká literatúra, in: M. Pišút (red.), *Dejiny svetovej literatúry* I., Bratislava 1963: 65-74; K dejinám tureckej okupácie na Slovensku, *Historické štúdie* **VIII** (1963): 95-116; Die Tradition und die Aufgaben der Turkologie in der Slowakei, in: *Studia semitica philologica necnon philosophica I. Bakoš dicata*, Bratislava 1965: 55-68; Entwicklung und Erfolge der gegenwärtigen türkischen Literatur, in: *Acta Universitatis Carolinae*. *Philologica 2*. *Orientalia Pragensia 4*, UK, Praha 1965: 5-18; Einige Dokumente über die Verpflegung der türkischen Armee vor der Festung Nové Zámky im Jahre 1663, *AAS* **2** (1966): 103-127; Rimavská Sobota pod osmansko-tureckým panstvom, in: *Kapitoly z dejín a prírody okresu Rimavská Sobota*, Bratislava 1968: 23-70; Einige tatarische Volkslieder aus der Dobrudscha,

Les études balkaniques tchécoslovaques 3/1968: 125-139; Türkische Quellen das Wort Kuruc betreffend, in: *Studia Turcica*, Budapest 1971: 73-88; Das Osmanisch-Türkische in Donauraum im 17. Jahrhundert, in: *Schriften zur Geschichte und Kultur der altaischen Völker*, Berlin 1974: 125-138; Slovenská jména v tureckých daňových soupisech, *Zpravodaj místopisné komise ČSAV* **19** (1978), 1-2: 13-25; Osmanlilar devrinde Slovakyada vergi sistemi, *Istanbul Üniversitesi Tarih Enstitüsü Dergisi* (1979): 187-210, 949-958; Köprülüzade Ahmed Pasa nagyvezír kegyes alapítványa az Érsekújvári kőrzetben (1664-1685), *Új Mindenes Gyüjtemény* 1, 1982: 33-63; Tárih-i Üngürüsz, in: *A magyarok története*, Budapest 1982: 31-412; Madzsar Tárihi, in: *A magyarok története*, Budapest 1982: 433-522; Gömör megye a török hódoltság korában, *Új Mindenes Gyütemény* 2, 1983: 7-33.

L.: Zum siebzigsten Geburtstag von Jozef Blaškovič, in: *AAS* **16** (1980): 9-18; Z. Veselá - L. Hřebíček, Turkologie in der ČSSR, in: *Materialia Turcica* 9 (1983): 95-98; Z. Veselá-Přenosilová - L. Hřebíček, Josef Blaskovics - 75 Years Old, *ArOr* **53** (1985): 365-368; V. Kopčan, Za docentom Jozefom Blaškovičom, *Historický časopis* **39** (1991); Z. Veselá, Za docentem Josefem Blaskovicsem, *NO* **46** (1991): 46.

(cx)

BLUMENTRITT Ferdinand - českoněmecký filipinista

* 10. 9. 1853 Praha, + 20. 9. 1913 Litoměřice

Absolvoval gymnaziální a univerzitní studium v Praze (obor historie a geografie). Po jeho ukončení vyučoval krátce na dívčí měšťanské škole v Praze. Roku 1876 nastoupil jako suplent na státní gymnázium v Litoměřicích, od 1877 byl profesorem na vyšší reálné škole tamtéž. Roku 1900 byl jmenován jejím ředitelem (titul c. k. vládní rada), 1911 penzionován.

Pod vlivem rodinné tradice se už v době středoškolských studií zajímal o španělštinu a španělské zámořské državy. Jeho pozornost se záhy soustředila na Filipíny, jejichž výzkumu se pak věnoval celý život. Jak je to obvyklé u nově se formujících orientalistických oborů, dotýkalo se jeho bádání řady vědeckých disciplín: jazykovědy, geografie, historie a etnografie. Publikoval mapy Filipín doplněné o nové kartografické údaje, jeho historické studie byly vysoce hodnoceny filipínskými současníky pro nepředpojatost, zabýval se tagalogštinou i dalšími jazyky filipínských ostrovů. Udržoval písemné kontakty se Španěly, kteří působili na Filipínách anebo se zajímali o filipínskou problematiku, dále s vědci v Německu, Rakousku, Francii, Nizozemsku a Velké Británii, z českých hispanistů s Napoleonem Kheilem. Publikoval knižně i časopisecky v řadě zemí. Rovněž psal poezii, hojně se v denním i odborném tisku vyjadřoval k pedagogickým otázkám a aktivně se účastnil veřejného života v Litoměřicích.

Jeho činnost byla oceněna jmenováním čestným nebo dopisujícím členem mnoha vědeckých společností (např. C. k. zeměpisné společnosti ve Vídni, Zeměpisné společnosti v Madridu, Společnosti pro jazyky a etnografii Nizozemské Indie, Berlínské společnosti pro antropologii, etnologii a prehistorii, Akademické společnosti pro Francouzskou Indočínu, Zeměpisné společnosti v Limě). Roku 1888 mu byl jako ocenění jeho filipínských studií udělen titul rytíře Řádu Isabely Katolické.

Rozhodující vliv na vývoj jeho osobnosti i badatelské činnosti měly kontakty s představiteli filipínské inteligence v Evropě, Hongkongu a Japonsku, kde byla významná emigrantská

centra usilující o zlepšení postavení Filipín v rámci španělské říše a později o dosažení nezávislosti. Nejvýznamnější v tomto směru bylo přátelství s José Rizalem, který jako první obrátil Blumentrittovu pozornost k palčivým problémům filipínské současnosti. Blumentritt bez ohledu na četné osobní komplikace otevřeně vystupoval ve prospěch filipínské věci a pravidelně přispíval do emigrantského čtrnáctideníku *La Solidaridad*. Ani po Rizalově odjezdu z Evropy a jeho popravě 1896 Blumentrittovy styky s Filipínci neustaly. Mnozí za ním přijížděli do Litoměřic na konzultace, zvláště poté, co 1898 vyvrcholil boj za nezávislost a Filipínská republika usilovala o mezinárodní uznání. Kritizoval rasové předsudky a zdůrazňoval schopnost a připravenost Filipínců spravovat nezávislý stát. Vědeckou prací i svými politickými postoji si získal úctu filipínského národa. Zpráva o jeho skonu byla na Filipínách přijata s hlubokým smutkem, celostátní vzpomínkové akce vyvrcholily 16. 11. 1913 na shromáždění pořádaném Filipínskou akademií v Manile a vydáním publikace o jeho životě a díle roku 1914. Tato úcta je dodnes živá, což dokládají mimo jiné návštěvy vysokých filipínských státních představitelů i prostých Filipínců v Litoměřicích, Blumentrittově celoživotním působišti.

D.-k.: *Holländische Angriffe auf die Philippinen im XVI*, *XVII*, *und XVIII Jahrhunderte*. *Historische Skizze*, Leitmeritz 1880, 42 s. [též špan., *Ataques de los holandeses en los siglos XVI*, *XVII y XVIII en Filipinas*, Madrid 1882, 69 s.]; *Versuch einer Ethnographie der Philippinen nebst einem Anhange*: *Die maritimen Entdeckungen der Spanier im Archipel der Philippinen*. Mit einer Karte der Philippinen, Gotha 1882, 69 s.; *Vocabular einzelner Ausdrücke und Redensarten*, *welche dem Spanischen der philippinischen Inseln eigenthümlich sind*. *Mit einem Anhange*: *Bibliotheca philippina*. *Alphabetisch geordnete Sammlung einer Anzahl von Druckschriften und Manuscripten linguistischen*, *geographischen*, *etnographischen*, *historischen und naturwissenschaftlichen Inhalts*, Leitmeritz 1882, 132 s.; II. díl, Leitmeritz 1885, 64 s. [I. díl též franc., *Vocabulaire de locutions et de mots particuliers a l'Espagnol des Philippines*, Paris 1884, 83 s.]; *Considerationes acerca de la actual situación política de Filipinas*, Barcelona 1889, 51 s.; *Breve diccionario etnográfico de Filipinas*, Manila 1889, 16 s.; *Las razas del Archipiélago filipino*. *I. Vademecum etnográfico de Filipinas*. *II. Las razas indígenas de Filipinas*, Madrid 1890, 70 s.; *Filipinas*. *Problema fundamental*, Madrid 1892. 31 s.; (ed.): *Katechismus der katholischen Glaubenslehre in der Ilongoten-Sprache verfasst von P. Fray Francisco de la Zarza in Druck gelegt und mit Aequivalenten des Ilongot-Textes in spanischer*, *beziehungsweise tagalischer und manguindanauischer Sprache*, Wien 1893, 30 s.; *Biography of Dr. José Rizal*, Singapur 1898, viii, 51 s.; *The Rizal - Blumentritt Correspondence*, Part 1-2, Manila 1961.

D.-č./sb.: Die Gemeindeverfassung der unter spanischen Herrschaft stehenden Eingeborenen der Philippinen, *Globus* **41** (1881), 4: 56-60, 5: 77-79 [též franc., Organisation communale des indigènes des Philippines placés sous la domination espagnole, *Bulletin de la Société académique indo-chinoise* **10** (1881), příl. 4, 11 s.]; Der Ahnencultus und die religiösen Anschauungen der Malaien des Philippinen-Archipels, *Mittheilungen der K.-k. geographischen Gesellschaft in Wien* (1882), příl.; Die jesuiten Missionen an der Ostküste der Inseln Mindanao, *Das Ausland* (1882), 38: 751-754; Eine Studie zur Bevölkerungs-Statistik der Philippinen, *Globus* **42** (1882), 22: 343-345, 23: 362-365; Beiträge zur Statistik der Philippinen, *Globus* **43** (1883), 10: 154-157, 11: 167-170; Die Agricultur- und Colonisations-Verhältnisse auf den Philippinen, *Oesterreichische Monatsschrift für den Orient* (1883), 4: 69-72, 5: 87-91, 6: 114-118; Begleitworte zu meiner Karte der Insel Mindanao, *Zeitschrift der Gesellschaft für Erdkunde zu Berlin* **19** (1884): 257-302, 1 mp.; Die Mestizen der Philippinen Inseln, *Revue colonial internationale* (Amsterdam) **I** (1885), 4: 253-262; Der Aufstand am

Rio Grande de Mindanao, *Oesterreichische Monatsschrift für den Orient* (1886), 8: 135-145; De los estados indígenas existentes en Filipinas en tiempo de la conquista, *Revista contemporánea* (Madrid), 1886, 253: 468-482, 254: 615-627, 255: 14-25; Bemerkungen zu den spanischen Angaben über die Verbreitungsgebiete... der philippinischen Landessprachen, *Zeitschrift der Gesellschaft für Erdkunde zu Berlin* **22** (1887), 2, příl., 15 s.; El Noli me tangere de Rizal juzgado..., in: M. H. del Pilar (ed.), *Noli me tangere ante el odio Monacal de Filipinas*, Barcelona 1889 (též: *The Rizal-Blumentritt Correspondence*. Part Two, Manila 1961: 549-569); Alphabetisches Verzeichnis der eingeborenen Stämme der Philippinen und der von ihnen gesprochenen Sprachen, *Zeitschrift der Gesellschaft für Erdkunde zu Berlin* 25 (1890): 127-146; Begleitworte zur Karte von Ost-Mindanao, *Mittheilungen der K. -k. geographischen Gesellschaft in Wien* (1891): 342-355, 1 mp.; (ed.), Die Transcription des Tagalog von Dr. José Rizal, *Bijdragen tot de taal- land- en volkenkunde van Nederlandsch Indie* **42** (1893): 311-320; Alphabetisches Verzeichnis der bei den philippinischen Eingeborenen üblichen Eigennamen, welche auf Religion, Opfer und priesterliche Titel und Amtsverrichtungen sich beziehen, *Zeitschrift für die Kunde des Morgenlandes* 1894: 43-58, 137-154, 224-238; Los conquistadores militares y civiles de Filipinas. Apuntes para una crítica de la historia de la conquista, *La Solidaridad* **VI** (1894), 15. 7.-15. 9.; Hay razas superiores y inferiores? *La Solidaridad* **VIII** (1896), 15. 4.-15. 7.; Filipinas y las ideas separatistas, *La política de EspaEa en Filipinas* (Madrid), 15. 8., 31. 8., 15. 9. 1896; Die Philippinen und die Interessen der europäischen Kolonialmächte, *Oesterreichische Monatsschrift für den Orient* **22** (1896): 74-76; Dr. José Rizal. Biographische Skizze, *Internationales Archiv für Ethnographie* **X** (1897): 88-92; Der Aufstand auf den Philippinen, *Prager Almanach* (1897); Was geht auf den Philippinen vor? *Neues Wiener Tagblatt* 28. 7. 1898: 1-2; Die Kriegsgefangenen auf den Philippinen, *Neues Wiener Abendblatt* 5. 1. 1899: 1-2; Völkerpsychologisches in der Philippinenfrage, *Deutsche Rundschau* **XXV** (1899), 2: 234-241; Ein Appel an das Weisse Haus, *Neues Wiener Tagblatt* 28. 12. 1901: 1-2; Views of Dr. Rizal, the Filipino Scholar, upon Race Differences, *Popular Science Monthly* 61 (1902): 222-229; Der Verkauf der Philippinen an Japan, *Neues Wiener Tagblatt* 29. 1. 1906.

L.: Rizal, J.: El historiador de Filipinas Don Fernando Blumentritt, *EspaEa en Filipinas* 7. 7. 1887 [též něm., Prof. Blumentritt, *Leitmeritzer Zeitung* (1887), č. 57: 1 n.; též angl., Tribute to Blumentritt, in: Rizal, J.: *Political and Historical Writings*, Manila 1972: 24-27]; Brinton, D. G.: Professor Blumentritt's Studies of the Philippines, *The American Anthropologist* (*N. S.*), Vol. I (January, 1899): 122-125; Pardo de Tavera, T. H.: *Biblioteca Filipina*, Washington 1903 [BIBLIOGRAFIE Blumentrittových prací: 58-65, 67]; Ankert, H.: Ferdinand Blumentritt, *Deutsche Rundschau für Geographie* **36** (1913-14), 6: 285-287; *Vida y obras de Ferdinand Blumentritt*. Folleto preparado por la secretaría de la Asemblea Filipina, Manila 1914; J. Polišenský: F. Blumentritt a Filipíny mezi španělským kolonialismem a americkým imperialismem, *ČSČH* **11** (1963), 2: 145-164; J. Tomas: Litoměřický profesor Ferdinand Blumentritt a jeho styky s Filipínami, zvláště s José Rizalem, in: *Litoměřicko*. *Vlastivědný sborník* **13** (1977): 95-114; H. Sichrovsky: *Der Revolutionär von Leitmeritz*, Wien 1983 (též angl., *Ferdinand Blumentritt*. *An Austrian Life for the Philippines*, Manila 1987); J. Tomas: *José Rizal*, *Ferdinand Blumentritt a novodobé Filipíny*, Litoměřice 1998, 59 s.

(zv)

BOHÁČKOVÁ Libuše - česká orientalistka-japanoložka

* 25. 11. 1927 Praha, + 8. 4. 1994 Praha

Její vysokoškolské studium bylo v letech 1950-53 násilně přerušeno vězněním z politických důvodů (v roce 1968 rehabilitována). V 50. a 60. letech pracovala jako dělnice, později vystudovala zdravotní školu a do poloviny 60. let pracovala jako zdravotní sestra. Studia japonštiny a orientalistiky ukončila v roce 1966, 1967 absolvovala doktorandské studium na Filozofické fakultě UK. Od roku 1968 pracovala jako odborná kurátorka v Náprstkově muzeu v Praze, kde se věnovala nejen japonské, ale i korejské sbírce a kde rovněž od 80. let vedla celou asijskou sbírku. Od roku 1990 vedla seminář kulturních dějin na katedře Dálného východu FF UK.

Specializovala se na všeobecné japonské kulturní dějiny, dějiny umění a literaturu, překládala z japonštiny. Byla členkou londýnské Královské společnosti a Mezinárodní asociace japonských studií.

D.-k.: *Necuke*, *drobné japonské umění*, Náprstkovo muzeum, Praha 1962; *Ozdoby japonských mečů*, Náprstkovo muzeum a Národní galerie, Praha 1964; (s V. Winkelhöferovou), *Vějíř a meč*, Panorama, Praha 1987, 389 s.; *Prchavý svět japonského dřevořezu*, GVU Cheb, Karlovy Vary, Jihlava 1994; *Ósacký dřevořez* [nedokončený rkp., 1990-1994].

PŘEKLADY: Tanizaki Džuničiró: Šunkinšo, in: *Pět japonských novel*, Praha 1969; Ueda Akinari: *Vyprávění za měsíce a deště*, Praha 1971; Inoue Jasuši: *Lovecká puška*, Praha 1978; Endó Šúsaku: *Moře a jed*, Praha 1980; Endó Šúsaku: *Mlčení*, Praha 1987.

D.-č./sb.: Japanese Stencils in the Náprstek Museum Collection I-IV, *An-nals of the Náprstek Museum* **11** (1983): 9-75; **12** (1984): 9-69; **13** (1985): 9-79; **14** (1987): 9-72; Warrior-Prints of Utagawa Kuniyoshi in Czechoslovak Collections, *Annals of the Náprstek Museum* **16** (1989); Catalogue of Japanese Art in The Náprstek Museum, *Nichibunken Japanese Studies Series* 4 (3), Kyoto 1994.

(fs, sm)

BONDY Egon (vl. jm. Zbyněk Fišer) - český filozof a spisovatel, žijící na Slovensku

* 20. 1. 1930 Praha

Studium filozofie ukončil na Filozofické fakultě UK v Praze 1961. Roku 1967 získal kandidátskou hodnost (CSc.) disertační prací *Útěcha z ontologie*, která vyšla ve stejném roce i knižně. Současně vydal monografii o zakladateli buddhismu pod názvem *Buddha*. Kromě poměrně krátkého čtyřletého zaměstnání ve Státní knihovně v Praze žil celý život v invalidním důchodu a věnoval se vlastní autorské práci. Od roku 1948, stejně jako po 1968 psal z pozic politického disidentství a v letech 1970-89 byl jednou z čelných postav čs. undergroundu. V prosinci 1976 se stal jedním z organizátorů Charty 77. V letech 1977-89 napsal šestisvazkové *Dějiny světové filosofie*, z nichž tři svazky jsou věnovány orientální filozofii. Od roku 1987 do 1993 žil střídavě v Praze a Telči. Od konce roku 1993 žije a působí v Bratislavě, kde mimo jiné přednáší dějiny čínské a indické filozofie na katedře filozofie Filozofické fakulty Komenského univerzity. Cyklus dějin orientálních filozofií přednášel i na prešovské univerzitě P. J. Šafárika. Zároveň spolu s M. Čarnogurskou pracoval na překladu Lao-c'ova díla *Tao Te ťing*, obsahujícího čínsko-slovenský zrcadlový text, jeho literární a filozofickou rekonstrukci a překlad. V současnosti připravuje přepracovanou verzi dějin klasické čínské filozofie.

D.-k: *Útěcha z ontologie*, Praha 1967, 270 s.; *Buddha*, Orbis, Praha 1967, 220 s.; *Poznámky k dějinám filosofie*, 6 sv. [mj. *Indická filosofie*, Praha 1992, 238 s.; *Čínská filosofie*, Praha 1993, 387 s.; *Středověká islámská a židovská filosofie*, Praha 1995, 221 s.]; *Filosofické eseje*, 4 sv., Praha (1993-1995), (přel., s M. Čarnogurskou), Lao-c': *Tao Te ťing*, 1. vyd., Bratislava 1993, 104 s.; 2. přepr. vyd., Bratislava 1996, 319 s.; překlad básnického díla Mao Ce-tunga (v rkp.).

D.-č: O potřebě studia východních filosofií, *Filozofia* **46** (1991), 5: 437-453; Ontologie Tao-te-ťingu a problémy jeho překladu, *Filozofia* **48** (1993), 3: 156-160.

(čm)

BORECKÝ Jaromír - básník, literární a hudební kritik a historik, knihovník a orientalista

* 6. 8. 1869 České Budějovice, + 8. 5. 1951 Praha

Po gymnáziu v Písku a v Praze od roku 1888 studoval na Filozofické fakultě UK klasickou a orientální filologii a historii. U prof. R. Dvořáka obhájil doktorskou disertační práci *Abul Kásim Firdúsí*, jejíž částí byl překlad začátku eposu *Šáhnáme*. Od roku 1891 byl zaměstnán v Univerzitní knihovně v Praze a v letech 1920-30 byl jejím ředitelem.

Publikoval několik knih z oboru české literatury, studie o českých básnících, překládal poezii z francouzštiny, angličtiny, polštiny, perštiny aj., vydal sbírky vlastních básní s dekadentními prvky, jež občas prozrazují básníkův vztah k perské a islámské tematice. Roku 1915 se stal dopisujícím členem České akademie věd a umění a 1929 byl zvolen činným členem OÚ v Praze.

D.-k.: PŘEKLADY: Firdúsí: *Kniha králů* (*Šáh-náme*), Praha 1910; *Čtyřverší Omara Chajjáma*. Studií, poznámkami, vysvětlivkami doprovodil Dr. Miloš Borecký, Praha 1945; (s J. Zubatým), Kálidása: *Méghadút čili Oblak poslem lásky*, Praha 1892.

D.-č./sb.: Ibn al-Fakíh al-Hamadání, Zát-al-havátir, *Český lid* **15** (1906): 2-3.

PŘEKLADY: Čtyřverší Omara Chajjáma, *Česká revue* **3** (1899): 538-541; *Novoročenka* 1914: 37-41; *Zvon* 1904; *Máj* 1907; *Topičův sborník literatury a umění* 1917, 1918, 1921-23 aj.; Perské povídky, *Pečírkův národní kalendář* 1894: 77.

L.: Habenichtová, Magda: *Jaromír Borecký* [diplomová práce na FF UK (č. 769)], Praha 1958; Spurná, Helena: *Eduard Fitzgerald a české překlady Omara Chajjáma* [diplomová práce na FF UK (č. 1595)], Praha 1969; Bečka, J.: Básník a íránista Jaromír Borecký, *NO* **40** (1985): 116-118; týž: Knihovník a orientalista Jaromír Borecký, *Zpravodaj Státní knihovny ČSR* **21** (1984), 3: 37-42; dh [Dalibor Holub]: Jaromír Borecký, *Lexikon české literatury* 1, Praha 1985: 269-271.

(jb)

BORECKÝ Miloš - český íránista

* 28. 12. 1903 Praha, + 18. 3. 1954 Washington

Syn J. Boreckého. Věnoval se převážně staroíránské filologii a klasické perské literatuře. Překládal perskou poezii, klasické básníky jako Sa'dí, Moulaví, Anvarí aj., značná část zůstala v rukopise. Po dokončení střední školy studoval na Filozofické fakultě UK v Praze klasickou a orientální filologii a historii, 1929/30 obhájil doktorskou disertační práci *O jmenných větách v památkách staroíránských*, která vyšla tiskem. Pracoval v Univerzitní knihovně v Praze, 1947 se stal radou archivní a knihovní služby. Roku 1948 mu byla udělena roční placená dovolená ke studijnímu pobytu v Íránu. Když mu bylo odepřeno prodloužení pobytu, rozhodl se pro emigraci. Roku 1953 odešel z Teheránu do Washingtonu, kde pracoval do předčasné smrti v knihovně Kongresu. Od roku 1934 činný člen Orientálního ústavu v Praze.

D.-k.: *O jmenných větách v památkách staroíránských*, Praha 1932.

D.-č./sb.: hesla in: *OSNND*, Praha 1939-1941; (s J. Rypkou), Labíbí, *ArOr* **14** (1943): 251-307; (s J. Rypkou), Farruchí, *ArOr* **16** (1947): 17-75; Persian Prose since 1946, *Middle East Journal* **7** (1953): 235-244; Divadelní život v dnešním Íránu, *NO* **3** (1947/48): 201; (s Adolfem Panzem), Z Gílánu, *NO* **4** (1948/49): 63-65; Orient v životě a díle S. Čecha, in: *Svatopluk Čech*, Praha 1946: 430-453.

L.: Vladimír Borecký, Fragment osudu českého orientalisty, *Tvar* **3** (1984), 7: 8-9.

(jb)

BOROTOVÁ Lucie - česká sinoložka

* 27. 3. 1956 Praha

Maturovala na Akademickém gymnáziu v Praze. V roce 1980 absolvovala na Filozofické fakultě UK obor dějepis-čínština s rozšířením o obor italština. Roku 1988 získala titul Master of Arts na University of California, Berkeley, v oboru čínská literatura. 1998 získala doktorát na Karlově Univerzitě v oboru dějiny a kultury zemí Asie a Afriky (disertace *Yangzhouské malované bárky. Studie o odrazu města a jeho kultury v literátských zápiscích z konce 18. století*).

Strávila několik let v Číně (1981-85, 1992) a na Tchaj-wanu (1989-90, 1997). Od roku 1991 působí jako odborná asistentka v Ústavu Dálného východu FF UK, kde vyučuje dějinám Číny a moderní i klasické čínštině. Přednášela též na Univerzitě Palackého v Olomouci (dějiny Číny, 1993/94). V letech 1993-95 působila jako kurátorka ve Sbírce mimoevropského umění, Národní galerie v Praze, kde připravila výstavy "Čchi Paj-š' - 130. výročí narození" (1993) a "Čínská figuralistika 19. století" (1995).

D.-k.: *The Confucian Story of a Prodigal Son. Li Lüyuan's Novel Qilu deng*, Brockmeyer, Bochum 1991; *Čínská figuralistika v 19. století*, Národní galerie, Praha 1995; (spoluaut.), *Mistrovská díla asijského umění ze sbírek Národní galerie v Praze*, Národní galerie, Praha 1998.

D.-č./sb.: Čínská sbírka v Britské knihovně v Londýně, *NO* **47** (1992), 5: 131-133; Čínská poesie na přelomu 70. a 80. let, *NO* **48** (1993), 1: 22-24; Reporting the Unwanted: Chinese Press and the Coverage of the Czechoslovak Velvet Revolution, in: Whitfield, Susan (ed.), *After the Event*: *Human Rights and Their Future in China*, Wellsweep, London 1993: 91-100; Režiséři páté a šesté generace, *Respekt* 44 (31. 10.-6. 11. 1994): 15; Seznam vlastních pečetí

Čchi Paj-š' ve Sbírkách Národní galerie, in: *O čínském umění a vzdělanosti*, Česko-čínská společnost, Praha 1994: 36-38; Pocta básníku Su Tung-pcho, *NO* **50** (1995), 8: 311-313; Protestantské misie v Číně, *Religio* **III** (1995), 2: 155-168; Vývoj žánrového malířství v Kuang-tungu v 19. století, in: *O čínské filosofii*, *literatuře a umění*, Česko-čínská společnost, Praha 1995: 43-50; Li Dou, The Painted Barges of Yangzhou: Excerpts, *Renditions* **46** (Autumn 1996): 58-68; O zbloudivším čaji a zpochybněných originálech, in: *O kultuře čaje v Číně*. *Čajová zastavení*, Česko-čínská společnost, Praha 1997: 43-49; Chinese Paintings at the Lee Kong Chien Art Museum, Singapore, *Oriental Art* **LXIII** (1997/98), 4: 40-48; Čínské komnaty v zámku Trója, *Ateliér* 1998 (v tisku); Yangzhou Storytelling as Seen in 'Yangzhou huafang lu', in: BNrdahl, V. (ed.), *The Eternal Storyteller*, Curzon Press, Richmond 1998 (v tisku); Old Depictions of Storytellers, in: *tamtéž*; Qi Baishi and the *wenren* tradition, in: *Proceedings of the Study-day on 20th Century Chinese Painting* (*1994*), British Museum, London 1998 (v tisku).

PŘEKLADY: Wang Ceng-čchi: Máslové koláčky, *NO* **48** (1993), 5: 149-152; Wang Ceng-čchi: Svěcení, *NO* **48** (1993), 6-8: 179-183, 221-222, 253-254; Buddhův výklad o zkáze dharmy, *NO* **50** (1995), 1: 30-32; Pchu Sung-ling: Princezna ze Západního jezera, *NO* **50** (1995), 9: 343-346;

L.: Bulage laide chuntian - Jieke hanxuejia Bao Jie nüshi yu Jiekede Hanxue yanjiu, *Hanxue yanjiu tongxun*, 16. 2. 1997: 152-156.

(A)

BOUČEK Jaroslav - český historik a politolog

* 5. 6. 1952 Praha

V letech 1974-79 studoval historii, dějiny umění a politickou ekonomii na Filozofické fakultě UK. Roku 1980 získal titul PhDr. (disertace *Zbrojní obchody Škodových závodů v Latinské Americe*); absolvoval externí aspiranturu v Orientálním ústavu ČSAV a 1989 mu byla udělena hodnost CSc. (disertace *Sociálně politický vývoj v Saúdské Arábii v letech 1945-85*).

Zabývá se nejnovějšími dějinami a dějinami dějepisectví. V letech 1980-92 pracoval v archivech, v letech 1993-96 jako ředitel programu East and Central European Studies na FF UK, 1996 pobýval na stáži na University of Texas v Austinu, od 1996 pracuje jako archivář Ministerstva zdravotnictví.

D.-k.: *Jan Slavík*, *Bibliografie*, Národní knihovna, Praha 1994, 125 s.

D.-č./sb.: A empresa Škoda no Brasil durante a segunda guerra mundial, *Ibero-Americana Pragensia* **XIII** (1980): 203-210; Argentina y Alemania nazi. Armas y política, *ArOr* **50** (1982), 3: 221-233: Historický vývoj v Saúdské Arábii do II. světové války, *Zprávy Čs*. *společnosti orientalistické* (1984), 1: 231-247; Národně osvobozenecké hnutí v Saúdské Arábii v 60. letech, *Zprávy Čs*. *společnosti orientalistické* (1985): 69-86; Negocios con armamento realizados por la empresa Škoda en América Latina, *Ibero-Americana Pragensia* **XXII** (1988): 185-90; (ed.), J. Slavík: Nechápou, tak jako Napoleon do smrti nepochopil, *Slovo k historii* (1990), č. 26: 1-40; Jan Slavík, *Historie a vojenství* (1991), 4: 119-40; (ed.), J. Slavík: O ruské revoluci se třemi presidenty, *Listy* (1992), 5: 41-47; (ed.), Gutmann, J. - Kalandra, Z.: Odhalené tajemství moskevského procesu, *Slovanský přehled* (1992), 1: 61-67;

Interbrigadisté jako zdroj politických elit v Československu po 1945, in: *Politické elity v Československu v letech 1918-1948*. Sešity ÚSD AV ČR, Praha 1994, sv. 20: 147-80: Slavíkova kritika Pekařova pojetí husitství, in: *J. Pekař a české dějiny 15.-18. století. Z Českého ráje a Podkrkonoší*, SOA, Semily 1994: 67-74: Krajané ve Francii 1939-45, in: *Češi v cizině*, ÚEF AV ČR, 8, 1995; J. Slavík, A Czech Historian of the Russian Revolution, in: *AUC*, *Historica* 1997 (v tisku); (ed.), Z válečného deníku J. Slavíka, *Historie a vojenství* (1997), 4 (v tisku).

(A)

BOUZEK Jan - český klasický archeolog

* 17. 2. 1935 Praha

V letech 1953-57 studoval na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze obor klasická archeologie a prehistorie, 1968 získal titul PhDr.; první habilitace z roku 1968 mu byla zrušena, podruhé habilitován 1980, docent (1984), profesor (1991), DrSc. (1992).

Od absolutoria pracoval na katedře věd o antickém starověku Filozofické fakulty UK (nyní Ústav pro klasickou archeologii FF UK, který t. č. řídí).

V letech 1969-90 pracoval na částečný úvazek v oddělení klasické archeologie Národního muzea v Praze a zároveň zajišťoval výuku klasické archeologie na FF UK. Kromě výukové praxe prováděl i četné archeologické výzkumy, a to jak na území tehdejší ČSSR, tak i v zahraničí: 1968-69 Řecko, 1980-83 se podílel jako vedoucí týmu čs. konzultantů-specialistů v rámci projektu "Kulturní trojúhelník", organizovaného společně UNESCO a vládou Šrílanské demokratické socialistické republiky, na výzkumu buddhistického kláštera Abhajagiri vihára v Anurádhapuře, od 1994 je vedoucím výzkumu řeckého emporia Vetren/Pistyros v Bulharsku, 1996 vedl Českou archeologickou expedici v Libanonu, která se podílela na předstihových výzkumech v městském jádře Bejrútu (výzkum helénistické, římské a byzantské obytné zástavby).

Díky jeho úsilí získali čeští odborníci mezinárodně srovnatelné zkušenosti nejen v oboru archeologie egejské, ale zasáhli i do archeologického výzkumu na Předním východě (Libanon) a v jižní Asii (Šrí Lanka). Rovněž se věnuje popularizaci oboru, zejména svými knižními publikacemi a rovněž založením Muzea antické kultury, původně v Hostinném, nyní přemístěného do Litomyšle. Klasické archeologii vyučoval i v cizině (Minnesota University, 1989, Universität Tübingen a Universität Wien, 1991-92).

D.-k.: *Dějiny předoasijského a egejského umění* [skripta FF UK], Praha 1965, 111 s., 78 obr.; 2. vyd. 1982; (ed., s kol.), *Kyme I* (*Anatolian Collection of Charles University*), Prague 1974, 215 s., 52 obr. příl.; (s R. Hoškem), *Antické Černomoří*, Praha 1978, 350 s.; *Objevy ve Středomoří*, Praha 1979, 220 s.; *Antické město Kyme* [katalog výstavy], Hostinné 1979, 16 s.; (spoluaut. Ph. Kostomitsopoulos, I. Ondřejová, R. Hošek, M. Dufková), *Kyme II*: *The Results of the Czechoslovak Excavations*, Prague 1980, 156 s., 126 obr. příl.; *The Aegean*, *Anatolia and Europe*: *Cultural Interrelations in the 2nd Millenium B. C.*, Studies in Mediterranean Archaeology, Vol. XXIX, Lund - Prague 1985, 269 s., 16 obr. příl.; (ed., spoluaut. J. Břeň, P. Charvát, M. Kuna), *Ceylon between East and West*. *Anuradhapura*, *Abhayagiri Vihara 1981-1984*. *Excavations and Studies*, Prague 1993, 134 s., 78 obr. příl.; (s M. Čtvrtníkovou), *Ceylon mezi Východem a Západem* [katalog výstavy], Hostinné 1995, 12 s.

D.-č./sb.: Řecké zlaté šperky z Gruzie, *Věda a život* 6/1970: 361; Caucasus, Luristan and Greek Geometric Bronzes, *Annales archéologiques Arabes Syriennes* **21** (1971): 89-94; Syrian and Anatolian Bronze Age Figurines in Europe, *Proceedings of the Prehistoric Society* **38** (1972): 156-164; The Hellenistic Town Kyme in Asia Minor, in: *Soziale Probleme im Hellenismus*, Liblice 1972: 263-275; Excavations in Kyme, 1925, in: *Proceedings of the 10th International Congress of Classical Archaeology*, *Ankara - Izmir 1973*, Ankara 1978: 399-403; Les bronzes romains en Iraq, in: *Bronzes hellénistiques et romains - tradition et renouveau*, Lausanne 1979: 169-171; Kyme 1978: A Report on a Visit to the Site, *Graecolatina Pragensia* **8** (1980): 127-133; (spoluaut. A. el-Sawy, L. Vidman), New Stelae from the Terenouthis Cemetery in Egypt, *ArOr* **48** (1980): 330-355; Les Cimmériens en Anatolie, in: *Modes de contacts et processus de transformation dans les sociétés anciennes*. *Actes du colloque de Cortonne 1981*, Pise - Rome 1983: 145-161; (spoluaut. J. Břeň, P. Charvát), Anuradhapura Excavations Preliminary Reports, *ArOr* **51** (1983): 337-371; **52** (1984): 42-77; **53** (1985): 226-256; (spoluaut. R. Silva), Mantai - A Second Arikamedu? *Antiquity* **59** (1985): 46-47; (spoluaut. S. Deraniyagala), Tessons de vases hellénistiques trouvés en Sri Lanka, *Bulletin de Correspondence Héllenique* 109 (1985): 499-505; (spoluaut. J. Břeň, P. Charvát), The Chronology of the Local Pottery and Other Finds and Features Uncovered in the SW Sector of the Abhayagiri Vihara (Anuradhapura, Sri Lanka), *Archeologické rozhledy* **38** (1986): 241-262; Die Ägäis, Anatolien und Mitteleuropa im 3. Jh. v. u. Z., *Praehistorica* 15, Prague 1989: 109-114; Ceylon und die hellenistische Welt, in: *Akten des XIII. Kongresses für klassische Archäologie Berlin 1988*, Mainz 1990: 316-318.

L.: *Kdo je kdo v České republice 94/95*, Praha 1994: 56; *Kdo je kdo v České republice na přelomu 20. století*, Praha 1998: 57; BIBLIOGRAFIE: Selected Bibliography of Jan Bouzek, *Eirene* **XXXI** (1995): 167-183.

(ch, io)

BRANDEJS Josef - první známý český student orientalistiky

* 30. 12. 1853 Malé Petrovice, + 26. 4. 1876 Vídeň

Pocházel ze třinácti dětí rolníka; studoval gymnázium v Hradci Králové, 1873 krátce na Filozofické fakultě Karlo-Ferdinandovy univerzity u prof. A. Ludwiga, S. I. Kaempfa, Hattaly aj. v Praze, poté orientalistiku ve Vídni u prof. J. Karabačka, E. Sachaua, O. Wahrmunda aj. Byl jednatelem vídeňského Českého akademického spolku, přátelil se s T. Masarykem. Rychle zvládl sanskrt, perštinu, arabštinu, hebrejštinu, turečtinu, pustil se také do čínštiny a japonštiny aj., vedl korespondenci s egyptským dvorním básníkem Alí al-Lajthím, francouzským orientalistou A. P. de Chavannes, s Konstantinem Josefem Jirečkem, V. Hálkem aj. Psal povídky pod pseudonymem Petrovský. Smrt dvaadvacetiletého jinocha přijal český tisk jako velkou ztrátu pro českou vědu.

D.-č./sb.: Z Džámího písní milostných, *Lumír* **1**, 1873: 276; Kálidása: Vedro letní, Léto, *Lumír* **2** (1874): 48, 119; Novinářství v Řecku, *Pokrok* (1873), č. 318; České umění na vídeňské výstavě, *Pokrok* (1873), č. 294; Džejda, Arabská pověst [přel. z franc.], *Stráž na Východě* **4** (1881), č. 39 a 40: 1-2; Šakuntala, drama indické od Kalidasy, *Časopis Musea království českého* **48** (1874): 382-386.

L.: Masaryk, V. Th.: Josef Brandejs, *Světozor* 10 (1876): 306; též *Besedy Času* **15** (1910): 65-66; Bečka, Jiří: Z počátků české orientalistiky - Josef Brandejs, *NO* **43** (1988): 196-197.

(jb)

BRODY Heinrich Chajim - židovský hebraista-judaista

* 21. 5. 1868 Užhorod, + 7. 5. 1942 Jeruzalém

Studoval v Bratislavě a Berlíně, v letech 1898-1906 byl rabínem v Náchodě. Pak působil v Praze, od 1905 jako vedoucí pražské židovské školy Talmud-Thora. Roku 1912 se stal vrchním pražským rabínem. Poté působil v Berlíně jako vedoucí ústavu pro studium hebrejské poezie. Byl stoupencem židovského národního hnutí - sionismu a nakonec odešel do tehdejší Palestiny, dnešního Israele. Jeho hlavní vědeckou specializaci tvořila hebrejská středověká poezie a edice prací středověkých židovských básníků (Šelomo Ibn Gabirol, Šemuel ha-Nagid, Immanuel Romi, Moše Ibn Ezra, Jehuda ha-Levi). Zabýval se rovněž hebrejskými rukopisy.

L.: *Encyclopaedia Judaica*, vol. 4, Jerusalem 1971: 1399-1400.

(vs)

BUŠKOVÁ (roz. Juřenová) Marta - česká koreanistka

* 6. 4. 1946 Korytná (okr. Uherské Hradiště)

Filozofickou fakultu Univerzity Karlovy, obor koreanistika - kulturní dějiny Dálného východu absolvovala v letech 1971-76. V roce 1986 obhájila disertační práci (PhDr.) na katedře věd o zemích Asie a Afriky. Po ukončení studia působila na Ministerstvu zahraničního obchodu jako tlumočnice na obchodním oddělení čs. vyslanectví v Pchjongjangu (1977-79) a po návratu byla na studijním pobytu na FF UK, který byl přerušen opakovanou mateřskou dovolenou. 1986-92 pracovala v knihovně OÚ, kde byla současně výkonnou redaktorkou *Archívu orientálního*. Od roku 1991 přednáší v Ústavu Dálného východu FF UK, a to dějiny Koreje, politický a hospodářský zeměpis, kapitoly z kulturních dějin Koreje, vede jazykové kursy a podílí se na přípravě učebních textů a skript. Překládala řadu korejských filmů (např. *Im Kog-čong*, *Posel*, *který se nevrátil*), psala články a recenze do *Nového Orientu* a denního tisku, dále hesla do našich i zahraničních encyklopedií. Je členkou Association of Korean Studies in Europe a výkonnou tajemnicí Česko-korejské společnosti.

D.-k.: *Vztahy ČLR a KLDR v letech 1966-1970*, 83 s. [nepubl. disertační práce], Praha 1986; *Korea data a fakta* [překlad z angl. s přihlédnutím ke korejskému originálu], Nakl. Jan, Praha 1993, 2. vyd. Jan Krigl, Praha 1995; (s Jiřinou Růžovou), Kim U-džung: *Každá ulice je dlážděna zlatem* [překlad z angl. s přihlédnutím ke korejskému originálu], Olympia, Praha 1966; (s V. Puckem a Z. Klöslovou), *Výbor z moderních korejských povídek* [překlad z korejštiny], Praha (v tisku).

(fh)

CEJPEK Jiří - český íránista

* 20. 2. 1921 Vídeň, +18. 4. 1986 Praha

Vystudoval reálné gymnázium v Praze, pak byl za války totálně nasazen na odklizovacích pracích v Německu a 1945 začal studovat na Filozofické fakultě UK v Praze u prof. J. Rypky, F. Tauera, R. Růžičky a V. Lesného. Roku 1951 obhájil doktorskou disertační práci *Iranica. Einige Bemerkungen über manche Ausdrucksweisen der durativen Aktionsart im Iranischen*. Byl pak zaměstnán v Československo-sovětském institutu, v letech 1970-71 v Orientálním ústavu ČSAV, do odchodu do důchodu v Ústavu československých a světových dějin v oddělení hospodářských dějin a historické kartografie. Zabýval se bádáním v oblasti předovýchodního folklóru, zajímal se rovněž o starou hudbu a má bohatou recenzní činnost.

D.-č./sb.: Ta'zije, pašijové hry stoupenců ší'y, *NO* **6** (1950): 206-207; Íránská lidová tvořivost, in: J. Rypka a kol., *Dějiny perské a tádžické literatury*, Praha 1956: 343-401, 455-459 (2. vyd., Praha 1963, něm. překlad, Lipsko 1959, angl. Dordrecht 1968); Die verbale Periphrase als ein wichtiges Unterscheidungsmerkmal zwischen Neupersischen und Tagikisch, *ArOr* **24** (1956): 171-182; Příspěvky ke studiu tádžické lidové slovesnosti, *Čs. etnografie* **7** (1959), 1: 29-58; Lidová epika a současný Sovětský východ, *NO* **15** (1960): 208-209; Existuje arabský lidový epos? *Zprávy ČSO* **3** (1961), 2: 142-146; Etnogeneze současného obyvatelstva Asie. Historický vývoj a kultura obyvatelstva Asie. Etnostatistika národů Asie, in: *Zeměpis světa. Asie bez asijské části SSSR*, Praha 1965: 49-73; The Father-Son Combat as seen by an Iranist, *Yádnáme-ye Jan Rypka*, Praha 1967: 247-254; Nad slovníky spisovatelů, *Světová literatura* **16** (1971), 4: 248-253; Pétis de la Croix und seine Übersetzung des iranischen Volksbuches Les mille et un jour (Tausend und eine Nacht), *AUC*, *Philologica Pragensia* **3** (1971): 98-116; Příběh nogajského prince Kalafa a princezny jménem Túránducht, *Světová literatura* **18** (1973): 120-159.

L.: Bečka, J.: Tádžický folklór a Jiří Cejpek, *NO* **45** (1990): 59; -red-: Dvě opomenutá výročí Jiřího Cejpka, *NO* **52** (1997): 37-38.

(jb)

CELNAROVÁ (roz. Kuchtová) Xénia - slovenská turkoložka a překladatelka

*18. 4. 1944 Nižná Jablonka

V roce 1966 ukončila studium turkologie na Filozofické fakultě Karlovy univerzity v Praze. PhDr. (1975), CSc. (1980). V letech 1970-82 pracovala v Kabinetě orientalistiky SAV, v letech 1982-90 v Literárněvědném ústavu SAV, od července 1990 znovu v KO SAV. Externě přednáší na Právnické a Filozofické fakultě Univerzity Komenského v Bratislavě. Pobývala na krátkodobých stážích v Balkanistickém institutu BAV v Sofii (1990, 1992), v ústavech orientalistiky AV SSSR v Moskvě a Leningradě (1976), v Ústavu pro turkologii Svobodné univerzity v Berlíně (1993), na Fakultě literatury Istanbulské univerzity (1993) a v Orientálním ústavu AV ČR v Praze. Zúčastnila se mnoha mezinárodních kongresů, sympozií a konferencí v Turecku a jiných státech Evropy a Asie. Během soukromých pobytů v Turecku shromažďovala materiál pro svou výzkumnou práci.

Věnuje se hlavně výzkumu současné turecké literatury, turecké lidové slovesnosti, mezikulturních vztahů a problematice súfismu. Publikovala řadu studií v kolektivních monografiích, ve vědeckých a literárních časopisech, je autorkou mnoha překladů tureckých románů, povídek, básní do slovenštiny. Přispívá do encyklopedií a lexikonů, spolupracuje se Slovenským rozhlasem, který mj. odvysílal pět jejích literárních pásem.

Je členkou CIEPO (Comité International des Études Pré-Ottomanes et Ottomanes), P.I.A.C. (Permanent International Altaistic Conference), Slovenské orientalistické společnosti, Slovenské literárněvědné společnosti, Slovenské společnosti pro studium náboženství a Slovenské společnosti překladatelů umělecké literatury.

D.-**k**: *Premeny a návraty*. *Cesty k emancipácii literatúr Ázie a Afriky*, Bratislava 1989 [aut., Genéza novej tureckej literatúry: 93-124]; *Premeny sveta v literatúrach I*, Bratislava 1990 (aut., Ľudia a dejiny - Nazim Hikmet: typológia, autorský globál, Ľudské panorámy mojej domoviny: 271-293); D. Durišin a kol., *Osobitné medziliterárne spoločenstvá 3*, Bratislava 1991 (aut., Medziliterárne spoločenstvo turkických národov; V kontexte islamskej kultúry: 16-20, 41-54); D. Ďurišin a kol., *Osobitné medziliterárne Spoločenstvá* 4, Bratislava 1992 [aut., Osobitné medziliterárne spoločenstvo turkických národov v kontexte európskej kultúry: 74-79, 119-135]; R. Veselý - E. Gombár (ed.), *Zafername*. *Memorial Volume of Felix Tauer*, Praha 1996 [aut., Der Sufismus und die Türkischen Volksdichter: 67-76]; D. D. Agius - I. A. Netton (ed.), *Across the Mediterranean Frontiers*. *Trade*, *Politics and Religion*, *650-1450*, Turnhout 1997 [aut., The Basic Postulates of Sufism in the Poetry of Yunus Emre: 255-266]; J. Komorovský a kol., *Religionistika a náboženská výchova*, Bratislava 1997 [aut., Islám - 97 hesel]; V. Krupa (ed.), *International Contacts and Communication Between East and West*, Bratislava 1997 [aut., The Migration of Turks and ?New Homeland?. Turkish Literature on Germany and in Germany: 53-58); E. Maliti a kol., *Symbolizmus v kontextoch a súvislostiach*, Bratislava 1999 [aut., Symbolizmus v tureckej poézii - Podnety a kreácie: 94-106]; V. Krupa (ed.), *Orient a Okcident v kontaktoch a konfrontáciach*, Bratislava 1999 [aut., Malá Ázia a Turci - krajina a národ na rozhraní Európy a Ázie: 20-29]; V. Krupa a kol.: *Geopolitické špecifiká regiónov sveta*. *Afrika a Ázia*, Bratislava 1999 [aut., 1.1 Svet islámu a jeho civilizácia, 1.3 Turecká republika: 27-40); D. Ďurišin - A. Gnisci, *La Mediterrneo*. *Un réseau interlitteraire*, Řím 2000 [aut., Les Formes de la méditerranéité de l'Asie Mineure: 111-121, 315-325, 517-527].

PŘEKLADY (z turečtiny): Yilmaz Güney: *Brána spásy*, Tatran, Bratislava 1979, 290 s.; Sadri Ertem: *Zastavené kolovraty*, Tatran, Bratislava 1980, 147 s.; *Šľachetný zbojník Köroglu*, Mladé letá, Bratislava 1981, 114 s.; Kemal Bilbašar: *Džemo*, Slovenský spisovateľ, Bratislava 1982, 204 s.; Sait Faik: *Žena v lastovičom hniezde*, Tatran, Bratislava 1982, 250 s.; Orhan Veli: *Keď náš vlak príde na konečnú*, Tatran, Bratislava 1984, 140 s.; (s M. Hevešim), Adalet Agaogluvá: *Svadobná hostina*, Smena, Bratislava 1985, 294 s.; Yakup Kadri Karaosmanoglu: *Derviš a dáma*, Tatran, Bratislava 1989, 114 s. [prémie Slovenského literárního fondu]; *Dva razy rozmýšľaj*, *raz sadaj na koňa*, *alebo turecké príslovia a porekadlá*, Bratislava

2000,. 88 s.

D.-č./sb.: Typologische Auswertung einiger europäischer und westasiatischer Rebellengestalten auf Grund der Volksdichtung und deren Bearbeitung in der Kunstliteratur, *AAS* **8** (1972): 95-162; Die thematischen und kompositionellen Merkmale der letzten Erzählungen Orhan Kemal's, *AAS* **11** (1975): 73-86; Orhan Kemal's sozial-politische Satire, *AAS* **13** (1977): 153-170; The Problem of Man's Relation to Society in the Works of Erdal Öz, *AAS* **16** (1980):161-175; Die Reifezeit des Prosaisten Necati Tosuner, *AAS* **17** (1981): 67-81; Zwischen Einsamkeit und Kommunikation. Über zwei türkische Gegenwartsromane, *AAS* **22** (1986): 101-114; Genézia novej tureckej literatúry, in: *Premeny a návraty*, Bratislava 1989: 93-124; Ľudia a dejiny (Nazim Hikmet: typológia, autorský globál, Ľudské panorámy mojej domoviny), in: *Premeny sveta v literatúrach*, Bratislava 1990: 271-293; La communauté interlitéraire turcophone dans le contexte de la culture islamique. Medziliterárne spoločenstvo

turkických národov v kontexte islamskej kultúry, in: D. Ďurišin a kol., *Osobitné medziliterárne spoločenstvá* 3, Bratislava 1991: 16-20, 41-54; Communauté interlitéraire turcophone dans le contexte de la culture européenne. Medziliterárne spoločenstvo turkických národov v kontexte európskej kultúry, in: D. Ďurišin a kol., *Osobitné medziliterárne spoločenstvá* 4, Bratislava 1992: 74-79, 119-135; Sufism and Turkish Literature, in: Syeda S. Hameed (ed.), *Contemporary Relevance of Sufism*. Indian Council for Cultural Relations, New Delhi 1993: 179-183; Turecký román sedemdesiatych rokov. (Tri úspešné pokusy o netradičné stvárnenie problematiky inteligencie), *Slovak Review* **III** (1994) 2: 126-133; Ohlas existencializmu v tureckej literatúre, *Filozofia* **50** (1995): 540-548; The Perfect Man in Islamic Treadition, *Human Affairs* **5** (1995), 2: 184-192; Der Sufismus und die türkischen Volksdichter, in: R. Veselý - E. Gombár (ed.), *Zafarname*. *Memorial Volume of Felix Tauer*, Praha 1996: 67-76; The Religious Ideas of the Early Turks from the Point of View of Ziya Gölkap, *AAS* **6** (1997), 1: 103-108; Modern Traditionalist Yahya Kemal Beyatli, *AAS* **7** (1998), 1: 80-86; Einige Aspekte des intellektuellen Lebens in der späten Osmanischen Gesellschaft, in: *Essays on Ottoman Civilization*, ArOr Supplementa VIII (1998): 77-83; Tevfik Fikret - Desillusion und Hoffnungen einer Generation, in: *Acta Vienensia Ottomanica*. Akten des 13. CIEPO-Symposium. Wien 1999: 67-73; Modernistic Tendencies in the Poetry of the Disintegrating Ottoman Empire and the Emerging Turkish Republic, *ArOr* **69** (2001): 143-154.

L.: Z. Veselá - L. Hřebíček, Turkologie in der ČSSR, in: *Materialia Turcica* **9** (1983): 112-114; M. Macková (ed.), *Kto je kto v Slovenskej akadémii vied*, Bratislava 2000: 25. *(A)*

ČARNOGURSKÁ Marina - slovenská sinoložka, **filozofka a překladatelka z klasické čínštiny**

* 11. 6. 1940 Bratislava

Studia sinologie a filozofie na Filozofické fakultě Karlovy univerzity v Praze ukončila 1969 diplomovou prací *Úvod do štúdia konfuciánskej etiky* pod vedením @ T. Pokory. Do konce 1972 byla interní aspirantkou na katedře filozofie Filozofické fakulty Komenského univerzity v Bratislavě. Na základě politických prověrek pak byla téměř na dvacet let zbavena možnosti profesního působení v oboru a nebyla jí povolena ani obhajoba disertační práce. Tu mohla obhájit až po své rehabilitaci 1990. Současně začala opět pracovat v sinologii jako vědecká pracovnice Kabinetu orientalistiky SAV a pedagogicky působit na bratislavské univerzitě.

Roku 1992 získala grant tchajwanské nadace Chiang Ching-kuo Foundation for International Scholarly Exchange a následující dva roky pracovala na projektu zahrnujícím kompletní překlad a rozbor filozofického díla významného konfuciánského filozofa Sün-c'a. Kromě toho, v rámci své vědecké práce v SAV, se zabývá problematikou překladu čínských ideografických filozofických textů do evropských, foneticky psaných jazyků a srovnávacím výzkumem původních světonázorových orientací pravěkých civilizací, jakož i starověké taoistické a konfuciánské filosofie a jejich přínosem pro moderní světové filozofické dění. Zároveň přednáší klasickou čínštinu na katedře jazyků a kultur zemí Dálného východu FF UKo.

Je členkou Evropské asociace čínských studií (EACS), Slovenské asociace Římského klubu, Slovenské společnosti překladatelů umělecké literatury a členkou předsednictva Slovenské filozofické společnosti.

D.-**k**: *A riekol Majster...* [výběr a překlad starověkých konfuciánských textů], 1. vyd., Bratislava 1977, 187 s., 2. rozš. vyd. 1990, 213 s.; (přel.), Lao Še: *Kosák mesiaca*, Bratislava 1983; (s Egonem Bondym), Lao-c': *O Ceste Tao a Jej tvorivej energii Te* [překlad a lit. rekonstrukce původní formy originálu], Bratislava 1993, 104 s.; (ed. a odborný doslov), *Príbehy dračích cisárov* (*Mýty Starej Číny*), Bratislava 1993, 142 s., česká verze, Praha 1993; (ed.), *Múdrosť Starej Číny* [překlad, předmluva a poznámky], Bratislava 1995, 320 s.; (s Egonem Bondym), Lao-c': *Tao Te ťing* [nový přeprac. překlad a doslov], Bratislava 1996, 320 s.; (přel.), Cchaj Wen-ťi: *Osemnásť plačov hunskej píšťaly*, Košice 1996, 77 s.; Cchao Süe-čchin: *Sen o Červenom pavilóne*. *Jar*, *Leto*, 1., 2. diel [překlad a lit. rekonstrukce ve fonetickém jazyce], Bratislava 1996-2000, 569, 315 s.; Sün-c': *Eseje*, 1. - 9.esej, čínsko-slovenské zrcadlové vyd., 1. díl ze čtyřdílné monografie *Sün-c'*, *syntetik filozofického myslenia obdobia Bojujúcich štátov*, Bratislava 2000, 322 s.

D.-č./sb.: Evropa a Čína, dva diametrální světonázorové modely? *Dějiny a současnost* **10** (1968), 4; Paradoxy maoistickej interpretácie Konfucia, *Nové slovo* (1976), 6: 18-19; Přirozený svět a jeho odraz v myšlení čínského starověku, in: *Kulturní tradice Dálného Východu*, Praha 1980: 13-24; Staročínske konfuciánske filozofické texty obdobia Bojujúcich štátov a ich literárny preklad, *Filozofia* **45** (1990), 6: 688-697; O potrebe zjednotenia prepisu čínskych znakov, názvov a mien v slovenčine, *Slovenská reč* **56** (1991), 4: 214-221; Bipolárna prírodná dialektika jin-jang, *Filozofia* **46** (1991), 5: 454-466; Zvláštnosti klasickej čínskej prozódie [studie odměněná prémií SLF], *Literárny týždenník* **5** (1992), 9: 3; Praveké svastické znaky, dôkazy pôvodne dialektických svetonázorových orientácií ľudstva, *Filozofia* **47** (1992),11: 665-671; Obituary - Anna Doležalová, *AAS* (n. s.) **1** (1992), 1: 3-5; Peculiarities and Problems in Literary Translation of Chinese Ideographical Texts into Indo-European Phonetic Languages, in: *Chinese Literature and European Context*, Rowaco Press, Bratislava 1994: 209-216; O niektorých aktuálnych problémoch svetovej historiológie, *Historický časopis SAV* **42** (1994), 1: 80-96; Klasická konfuciánska filozofia, špecifický svetonázorový model tzv. "živej etiky", *Filozofia* **49** (1994), 6: 337-345; "Normatívna" versus "živá" etika, kresťanský versus taoisticko-konfuciánsky model ľudského správania, *Filozofia* **50** (1995), 3: 164-171; Niekoľko téz z teórie prekladu klasických čínskych ideografických textov do indoeurópskych (foneticky písaných) jazykov, *Slovak review* **4** (1995),1: 33-51; Staroveká Čína v závere obdobia Bojujúcich štátov, *Historický časopis SAV* **43** (1995), 2: 282-293; Existuje gnozeologicky apriorný ?ontologický bod? Univerza ako teoreticky možný iniciátor jeho bytia? *Filosofický časopis* **43** (1995), 6: 1031-1042; Vplyv pôvodných regionálnych podmienok na vznik pravekých čínskych, indo-európskych a hebrejských svastických znakov, in: *O čínské filosofii*, *literatuře a umění*, Praha 1995: 31-42; ?Partnerský? alebo ?dominantný? model teórie bytia, ako výstižnejší odraz ontologickej reality? *Filozofia* **51** (1996): 1-7; Otázka smrti a interpretácia posmrtného života v klasickej čínskej filozofii, *Filozofia* **51** (1996), 5: 296-300; Schyľuje sa k "zemetraseniu" západnej kultúry?, in: *Človek na prelome dvoch tisícročí*, Banská Bystrica 1996: 12-24; Kam spěje na Zemi ohrožená a všechno ohrožující kultura, *Literární noviny* (1996), 23: 3; Forty Years of Sinology in Slovakia, in: *European Association of Chinese Studies* Surveys (1996), No. 5: 40-47; Some theses concerning a theory of translation of classical Chinese ideographical texts into phonetic texts of European languages, in: *China and the Outer World*. *The 11th EACS Conference*, Barcelona 1996: 103-104; Koncepcie klasickej čínskej filozofie v konfrontácii s modernou európskou svetonázorovou krízou, in: *Viera*, *veda*, *spoločnosť* (1996), 6: 37-47; On the Possibility of Synergistic Effect in the global Synthesis of Intellectual Heritage of Different Civilisations, in: *Human Communication Studies* **3**: *Discours - Intellectuals - Social Communications*, Bratislava (1997): 266-273; Môže dôjť v ontologickom procese bytia Univerza k stavu "konečného zavŕšenia"? in: *Pojem krízy*. *Genealógia*. *Distribúcia*. *Reflexia*.

Prešov 1997: 33-42; Minulosť a súčasnosť čínskeho taoistického centra Lou-kuan-tchaj, in: *Hieron* **II**(1997): 55-64; Nachádzame sa v období krízy filozofie alebo je to už obdobie kryštalizácie novej svetonázorovej orientácie našej civilizácie? in: *Kríza filozofie - filozofia krízy*? Bratislava 1998: 29-34; O historických koreňoch akulturačných stretov dvoch krajne protikladných civilizácií, *Filozofia* **53** (1998), 5: 315-321; Človek a jeho životné prostredie cez optiku taoistickej filozofie prírody, *Životné prostredie*, Ústav krajinnej ekológie SAV, **XXXII** (1998), 2: 80-83; Ako nakladať s referenčným systémom úplne odlišnej kultúrnej tradície? *Organon* **VI** (1999), 3: 292-302; Teória bytia v klasickom čínskom taoizme in: *Filozofia výchovy a problémy vyučovania filozofie*, Banská Bystrica 1999: 210-220; Úskalia prekladu ideografických literárnych textov, in: *Chiméra prekladania*, Veda, Bratislava 1999: 194-211; Gudai zhongguo zhixuede yuanchu cai you xue chichu, in: *Newsletter of the Institute of Chinese Literature and Philosophy of Academia Sinica* (Taipei, Taiwan) **9** (1999), No. 1: 117-126; Využitie čínskej filozofie ako zdroja inšpirácií v slovenskom filozofickom prostredí, in: *Slovenská a česká filozofia na prelome tisícročí*, Prešov 1999: 76-95; Against deformation in the translation of Chinese literary texts, in: *The Book of Abstracts of Papers presented on XXXVI. ICANAS*, Université de Montréal, Canada 2000: 16; Čínske sakrálne texty a problém ich významových deformácií pri prekladoch do európskych jazykov, in: Biblické žalmy a sakrálne texty v prekladateľských, literárnych a kultúrnych súvislostiach, *Universitas Comeniana*, *Philologica LII* (2001): 299-312.

L.: Forty Years of Sinology in Slovakia, in: *European Association of Chinese Studies Surveys* (1996), No. 5: 45-47; Zhu Weihua: Jieguo he siluofaguo hanxuede yaolan, in: *Chali daxue*, Beijing 1996: 185; Xu Zongcai: Siluofake hanxue jia, in: *Zhongguo wenhua yanji*, Beijing 1997: 133-134; *Dictionary of International Biography*, 26th ed., IBC, Cambridge 1998: 68; *Slovník českých filozofů*, Masarykova universita v Brně 1998: 83-84; *Kto je kto v SAV*, Veda, Bratislava 2000: 28 *(A)*

ČERNÁ Zlata - česká sinoložka

* 7. 10. 1932 Praha

V letech 1951-56 studovala na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy obor čínština a dějiny Dálného východu (diplomová práce o Čchü Čchiou-pajovi). Pracovala v Orientální sbírce Národní galerie (1960-63), v Orientálním ústavu (1964-70) a v Náprstkově muzeu, kde je od 1977 kurátorkou čínské a vietnamské sbírky a sbírky lamaistického umění. V letech 1975-80 vedla kursy klasické čínštiny a četby klasických textů v Jazykové škole v Praze; od roku 1990 přednáší externě o čínském umění v Ústavu Dálného východu FF UK.

V 60. letech se v Orientálním ústavu podílela na projektu interdisciplinárního studia vzniku moderních literatur v asijských kulturách. Kromě toho se zabývala čínskou literární estetikou a klasickou poezií. Od roku 1975 se systematicky věnuje čínské výtvarné kultuře, včetně řemesla a lidového umění. Vedle zpracování a doplňování sbírek, přípravy expozice východoasijských kultur (s výjimkou Japonska) v zámku Liběchov a pravidelných výstav ze stálých sbírek organizuje také výstavy moderního čínského malířství. Její zásluhou se pravidelně pořádají výstavy čínského umění a uměleckých řemesel v Náprstkově muzeu v Praze a v regionálních muzeích v Čechách, na Moravě i na Slovensku. Po nuceném odchodu z OÚ pořádala v průběhu 70. a 80. let neoficiální semináře o čínské literatuře pro studenty sinologie.

D.-k.: (spoluaut., s Věrou Kubíčkovou, Ludmilou Motalovou, Miroslavem Novákem a Dušanem Zbavitelem), *Setkání a proměny. Vznik moderní literatury v Asii*, Odeon, Praha 1976: 42-59, 117-134 (též polsky jako *Spotkania a przemiany*, Warszawa 1984); (s kol.), *Asijské kultury ve sbírkách Náprstkova muzea* [katalog stálé expozice na zámku v Liběchově], Národní muzeum, Praha 1981, 181 s.; KATALOGY výstavek měsíce v Náprstkově muzeu: *Čínské stínové divadlo*, červen 1977; *Pinakotéka chudých - čínské novoroční obrázky*, červen 1978; *Textilní doplňky*, prosinec 1979; *Figurální motivy na čínském porcelánu*, červenec 1980; *Umění do kapsy*, červenec 1981; *Tradiční umělecká řemesla Vietnamu*, březen 1982; *Jednobarevné polevy na čínské keramice*, červenec 1983; *Čínská řezba v kameni*, červenec 1984; *Umělecké tradice Mongolska*, leden 1985; *Čínská řezba v laku*, červenec 1986; *Čínští draci*, květen 1988; *Vietnamská keramika*, červen 1989; *Čínská exportní keramika*, březen 1993.

PŘEKLADY: (z čínštiny, přebásnil Jan Vladislav), *Jara a podzimy staré Číny*, Mladá fronta, Praha 1961, 212 s; (z japonštiny, s Miroslavem Novákem), *Prodaný sen*, Artia, Praha 1970 156 s. (také anglická, německá a ruská verze); (z čínštiny, s M. Novákem a Václavem Černým), *Tales of the Uncanny*, Paul Hamlyn, London 1976, 211 s.

D.-č./sb.: *Slovník spisovatelů. Asie a Afrika* I -II [hesla věnovaná klasické písni, písni cch' a část hesel o čínské literární estetice], Odeon, Praha 1967; *China Handbuch* [hesla věnovaná čínské literatuře 19. a počátku 20. století, čínské poezii kol. roku 1900 a tchung-čchenské škole], Bertelsmann, Düsseldorf 1974; *Dictionary of Oriental Literatures* I [Shih ching, Tung-ch'eng p'ai, tz'u, Yen Yü a další dvě desítky hesel zaměřených na klasickou poezii a literaturu a poetiku 19. století], George Allen & Unwin Ltd., London 1974; Úvod, Čína, Mongolsko, in: *Vzory*, *střihy*, *nápady* [katalog výstavy Móda mimoevropských národů], Náprstkovo muzeum, Praha 1983-1984: 3-6, 42-43 a 45-48; (spoluaut.), in: Karel Preuss a kol., *Chrestomatie k dějinám starověku I. Texty k dějinám Číny a Indie* [předmluva k textům starověké Číny, Nápisy na kostech a želvích krunýřích, Čínské mýty, Š'-ťing - Kniha písní, Cchaj Jen: Báseň o žalu a utrpení], SPN, Praha 1980: 6-32, 106-110; K některým otázkám současného čínského malířství, in: *O čínském výtvarném umění a vzdělanosti*, Hrnčířství a nakladatelství M. Jůza & E. Jůzová, Praha 1994: 77-84; Čínská čajová keramika ve sbírce Náprstkova muzea (Několik pohledů na vývoj čínské keramiky), in: *O kultuře čaje v Číně. Čajová zastavení*, Hrnčířství a nakladatelství M. Jůza & E. Jůzová, Praha 1995: 21-30; 2. vyd., Česko-čínská společnost, Praha 1998.

(A)

ČERNÝ Jaroslav - český egyptolog

* 22. 8. 1898 Plzeň, + 29. 5. 1970 Oxford

V letech 1917-22 studoval na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze, 1922 byl promován doktorem filozofie. Roku 1929 se habilitoval jako soukromý docent egyptologie na Karlově univerzitě.

Po absolvování FF UK pracoval jako úředník v Živnobance. Roku 1925 odjel na stipendijní pobyt do Egypta, kde se mj. začal účastnit francouzských archeologických výzkumů a podílel se na přípravě úplného vědeckého katalogu Egyptského muzea v Káhiře. V letech 1929-39 pobýval střídavě v Praze, kde přednášel na FF UK, a v Egyptě. Od počátku 2. světové války působil v Egyptě, mj. jako kulturní rada exilové čs. legace, od 1943 v Anglii. Po válce se

vrátil do ČSR a opět přednášel na FF UK. Roku 1946 byl jmenován profesorem egyptologie na University College v Londýně, od 1951 působil jako profesor egyptologie v Oxfordu až do svého penzionování 1965. Působil jako hostující profesor na univerzitách v Providence (USA, 1964-65), Philadelphii (1965-66) a Tübingen (1967). Po ztrátě čs. občanství 1948 nepřijal občanství žádného jiného státu. Svou mimořádně rozsáhlou a cennou odbornou knihovnu odkázal Čs. egyptologickému ústavu UK.

Vynikl především jako znalec novoegyptštiny (vývojové fáze egyptského jazyka v 2. pol. 2. tisíciletí př. Kr.) a tzv. hieratického, tj. kurzívního egyptského písma. Zcela zásadní důležitost mají jeho edice řady původních egyptských pramenů. Významné jsou i jeho práce týkající se egyptské filologie, dějin a náboženství.

Roku 1953 byl zvolen členem Britské akademie věd (F. B. A.). Byl rovněž členem Egypt Exploration Society (Londýn), Fondation Egyptologique Reine Elisabeth (Brusel), Institut d'Egypte (Káhira), Société franćaise d'égyptologie (Paříž), aj.

D.-k.: *Ostraca hiératiques* (*Catalogue général des antiquités égyptiennes du Musée du Caire*), 4 sv., Caire 1930-1935; *Catalogue des ostraca hiératiques non littéraires de Deir el Médineh*, sv. 1-5 a 8, Caire 1935-1970; *Late Ramesside Letters*, Brussels 1939; *Ancient Egyptian Religion*, London 1952; *Paper and Books in Ancient Egypt*, London 1952; *The Inscriptions of Sinai*, 2. upravené vyd., 2 sv., London 1953-1955; *Hieratic Inscriptions from the Tomb of Tutankhamun*, Oxford 1965; *A Community of Workmen at Thebes in the Ramesside Period*, Cairo 1973; *The Valley of the Kings*, Cairo 1973; *A Late Egyptian Grammar*, Rome 1974; *Coptic Etymological Dictionary*, Cambridge 1976.

D.-č./sb.: Le culte d'Amenophis Ier chez les ouvriers de la nécropole thébaine, *Bulletin de l'Institut franćais d'archéologie orientale du Caire* **27** (1927): 159-203; Dělnictvo ve starém Egyptě, *Orient* 2 (Praha 1929): 29-31; Les ostraca hiératiques, leur intérźt et la nécessité de leur étude, *Chronique d'Egypte* **6** (1931): 212-224; Fluctuation in grain prices during the Twentieth Egyptian Dynasty, *ArOr* **6** (1933): 173-178; Questions adressées aux oracles, *Bulletin de l'Institut franćais d'archéologie orientale* **35** (1935): 41-58; Datum des Todes Ramses' III. und der Thronbesteigung Ramses' IV., *Zeitschrift für ägyptische Sprache und Altertumskunde* **72** (1936): 109-118; The will of Naunakhte and the related documents, *The Journal of Egyptian Archaeology* **31** (1935): 29-53; Starý Egypt, in: Josef Šusta (red.), *Dějiny lidstva od pravěku k dnešku*, I. *Světla Východu a Hellady*, Praha 1940: 207-264; Domácí nesvár před třemi tisíci let. (Hieratické ostrakon Nár. musea č. 1826), *Časopis Národního musea*, oddíl duchovědný, **115** (1946): 27-31; Studies in the chronology of the Twenty-first Dynasty, *The Journal of Egyptian Archaeology* **32** (1946): 24-30; Notes on some Coptic etymologies, in: *Coptic Studies in Honor of W. E. Crum*, Boston 1950: 35-47; Prices and wages in Egypt in the Ramesside period, *Cahiers d'histoire mondiale* **1** (Paris 1954): 903-921; The contribution of the study of unofficial and private documents to the history of Pharaonic Egypt, in: *Le fonti indirette della storia egiziana*, Roma 1963: 31-57; Egypt from the death of Ramesses III to the end of the Twenty-first Dynasty, in: *The Cambridge ancient history*, revised edition of volumes I & II, sv. 27, London 1965; Language and writing, in: *The Legacy of Egypt*, 2. vyd., Oxford 1971: 197-219.

L.: James, T. G. H.: Jaroslav Černý, *The Journal of Egyptian Archaeology* **57** (1971): 185-189 (s fotografií); Žába, Z.: Professor Jaroslav Černý, *ArOr* **39** (1971): 385-388; Žába, Z.: Profesor Jaroslav Černý, *NO* **26** (1971): 20-23 (s fotografií); Strouhal, E.: Život Jaroslava Černého, in: *Tvůrci hrobů egyptských králů*: *Jaroslav Černý a Dér el-Medína*, Průvodce

výstavou, Náprstkovo muzeum, Praha 1992: 3-7 (s fotografií); Bareš, L.: Vědecké dílo profesora Černého, *ibid*.: 7-8; Malek, J.: Life and achievements of Czech Egyptologist Jaroslav Černý (1898-1970), *ArOr* **66** (1998): 27-30. BIBLIOGRAFIE: Spaull, C. H. S.: Bibliography of Jaroslav Černý, *The Journal of Egyptian Archaeology* **54** (1968): 3-8 (fotografie na frontispisu).

(lb)

ČERNÝ Ladislav - český orientalista, hebraista, asyriolog, sumerolog

[literární jméno Krušina-Černý Ladislav Josef]

* 9. 2. 1907 Světí (okr. Hradec Králové), + 6. 1. 1970 Praha

V roce 1926 maturoval na státní reálce v Hradci Králové. V letech 1926-33 studoval na Husově čs. evangelické fakultě bohoslovecké v Praze, Faculté libre de théologie protestante v Paříži a na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze, kde v roce 1933 obhájil disertační práci ze srovnávací vědy náboženské *Legenda o pouti bohyně Ištar do podsvětí* a získal titul doktora filozofie (PhDr.). V letech 1931-37 byl zaměstnán jako vědecký pomocný pracovník v semináři pro klínopisné bádání a dějiny starého Orientu FF UK v Praze u prof. B. Hrozného. Ve 30. letech byl aktivním členem řady studentských levicových organizací, redaktorem a přispěvatelem několika časopisů. Roku 1934 podnikl s přispěním Orientálního ústavu v Praze studijní cestu do Turecka, kde na pokyn prof. Hrozného zpracovával materiály objevené během jeho archeologických výzkumů v Kültepe 1924 atd. V letech 1937-39 studoval jako stipendista asyrštinu, hebrejštinu a religionistiku na Faculté des Lettres, Sorbonne, v Paříži.

Po nacistické okupaci českých zemí se zúčastnil ve Francii v letech 1939-40 akcí připravujících zahraniční odboj. Byl vězněn pro podezření z členství v KSČ ve vyšetřovací vazbě v Paříži a v koncentračním táboře v Damigni u Alenćonu. Již 1939 se přihlásil do československé zahraniční armády, k níž nastoupil po zastavení svého vyšetřování 1940. Po kapitulaci Francie byl evakuován do Anglie. Z armády byl však vyřazen ze zdravotních důvodů 1941. V letech 1941-44 studoval hebrejštinu na Oxfordské univerzitě a získal zde titul B. Litt. Ještě před koncem 2. světové války se stal 1944 zaměstnancem Ministerstva zahraničních věcí, kde působil s přestávkou mezi léty 1946-48 až do roku 1951, mj. jako konzulární atašé v Bejrútu. Od roku 1951 byl odborným asistentem Filozoficko-historické fakulty v Praze na katedře pro národopis a pravěké dějiny a od 1953 vědeckým pracovníkem Orientálního ústavu ČSAV. V roce 1964 získal vědeckou hodnost kandidáta historických věd (CSc.) a 1968 byl jmenován docentem UK pro obor kulturní dějiny starověkého Předního východu.

Zabýval se především religionistikou, dějinami sumerské a akkadské literatury, sumerskou lexikologií a hospodářskými dějinami Mezopotámie konce 3. tisíciletí př. Kr.

D.-k.: *The Day of Yahweh and some Relevant Problems*, FF UK, Praha 1948; *Kontrola presence v řemeslnických dílnách v Uru za 11. a 12. rok Ibbi-Suenovy vlády*, Orientální ústav, Praha 1963; (spoluaut. S. Segert, V. Souček, Z. Žába, pod redakcí O. Krále), *Z dějin literatur Asie a Afriky I*. (*Literatury Starého Předního Východu*), SPN, Praha 1965; (spoluaut.), *Slovník spisovatelů*. *Asie a Afrika* [hesla Dumuzi a Enkimdu, Enuma eliš, Gilgameš, Gudea, Chammurabi, Ludlul bél némeqi, Šusin], Odeon, Praha 1967; (spoluaut.), *Dictionary of*

Oriental Literatures. *Vol*. *III*. *West Asia and North Africa* [heslo Ludlul Bel Nemeqi], George Allen & Unwin Ltd., London 1974: 112.

D.-č./sb.: Three new amulets of Lamashtu, *ArOr* **18** (1950): 297-303; Three new circular alabaster idols from Kültepe, *ArOr* **20** (1952): 601-606; Ugaritic literature and the Bible (Lecture delivered the 6th November 1950), *ArOr* **22** (1954): 495; Náboženská literatura sumero-akkadská, *NO* **10** (1955): 57-60; Two Prague collections of the Sumerian tablets of the Third dynasty of Ur, I-II. Twenty-four tablets from the National and University Library, *ArOr* **25** (1957): 547-562; **27** (1959): 357-378; Od pradávna nic stálého není... *NO* **13** (1958): 179-180; The Akkadian Epic of the Creation of the World, *NOB* **1** (1960), 6: 15-16; Akkadský epos o stvoření světa, *NO* **17** (1962): 21-22; Co se studiem starověkého Blízkého východu? *NO* **17** (1962): 170; Some Notes Concerning the Methodology of the History of Sumerian Literature, in: *Actes du XXVe Congrès Internationale des Orientalistes* I, Moskva 1962: 174-177; Dnešní stav věd o starověkém Předním východu. Plán a perspektivy, in: *Orientalistický sborník*. *Materiály z V*. *vedeckej konferencie orientalistov*, Vydavateľstvo Slovenskej Akadémie vied, Bratislava 1963: 20-27.

L.: Anon.: Za dr. Ladislavem Černým, *NO* **25** (1970): 76.

(jp)

ČERVÍČEK Pavel - česko-německý egyptolog a odborník na skalní kresby

* 1. 1. 1942 Praha

V letech 1960-65 studoval egyptologii a prehistorii na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze, 1965 na základě obhajoby diplomové práce *Význam patiny pro určování núbijských skalních kreseb* získal titul promovaný filolog. V letech 1972-73 pokračoval ve studiu na Goethově univerzitě ve Frankfurtu n. M. - hlavní obor prehistorie a raná doba dějinná (prof. Müller-Karpe, prof. Smolla), vedlejší obory etnologie (prof. Haberland) a egyptologie (prof. Winter, Gutenbergova univerzita v Mohuči). Promoval 1973 (Dr. phil.). Od roku 1975 je členem International Society of Nubian Studies.

Roku 1964 se zúčastnil epigrafické expedice Československého egyptologického ústavu UK v rámci záchranné akce UNESCO v Núbii (dokumentace skalních kreseb a nápisů). Roku 1968 emigroval do Spolkové republiky Německo, kde byl 1969-74 zaměstnán ve Frobeniově ústavu ve Frankfurtu n. M. Od roku 1975 pracuje jako překladatel.

Zabývá se především studiem skalních kreseb na území Horního Egypta, Dolní a Horní Núbie, Etiopie, Eritreje a Arabského poloostrova. Soustřeďuje se na typologii, zkoumání chronologie skalních kreseb a jejich historickou interpretaci.

D.-k.: *Felsbilder des Nord-Etbai*, *Oberägyptens und Unternubiens*, Wiesbaden 1974 [monografie uznána jako doktorská dizertace]; *Catalogue of the Rock Art Collection of the Frobenius Institute* (Studien zur Kulturkunde, Band 41), Wiesbaden 1976; *Rock Pictures of Upper Egypt and Nubia* (Supplemento n. 46 agli Annali, vol. 46, fasc. 1), Rome 1986; (s Františkem Váhalou), *Katalog der Felsbilder aus der Tschechoslowakischen Konzession in Nubien* (v tisku).

D.-č./sb.: Neue Felsbildstation im südlichen Hidschas, *Paideuma* (Wiesbaden) **XVII** (1971): 21 n.; Rock Paintings of Laga Oda (Ethiopia), *ibid*.: 121 n.; Notes on the Chronology of the Nubian Rock Art to the End of the Bronze Age (middle 11th cent. B. C.), *Études nubiennes*, *Bibliothèque d'étude* **LXXVII** (1978); Notes on the Chronology of Nubian Rock Art from the End of the Bronze Age onwards, *Nubian studies*, Warminster 1982: 57 n.; Zur Chronologie von Felsbildern der napatanisch-meroitischen Epoche, Meroitische Forschungen 1980, *Meroitica* **7**, Berlin 1984: 424 n.; Anser sacer, *Beiträge zur Sudanforschung* (Wien-Mödling) **1** (1986): 121 n.; Felsbilder von Tewan und Schumagle in Eritrea, *Orbis Aethiopicus* II. *Bibliotheca nubica* **3**, Albstadt 1992: 297 n.; Chorology and Chronology of Upper Egyptian and Nubian Rock Art up to 1400 B. C., *Sahara* **5** (1992-93), Segrate 1993: 41 n.; Archaische Orantdarstellungen auf ägyptischen und nubischen Felsbildern, *Hommages ą Jean Leclant* 2, *Bibliothèque d'étude* **CVI** (1994), 297 n.; Felsbilder und Pyramidentexte, in: *Festschrift für Hermann Müller-Karpe zum 70*. *Geburtstag*, Bonn 1995: 5 n.

(kč)

ČIHAŘ Václav - český orientalista, chetitolog a srovnávací jazykovědec

* 24. 9. 1900 Jablonec nad Nisou, + 4. 10. 1981 Praha

Po maturitě na Malostranském gymnáziu studoval v letech 1919-24 na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze slovanskou, baltskou a staroindickou filologii a indoevropskou srovnávací jazykovědu (žák prof. J. Zubatého). V letech 1924-27 studoval baltskou filologii na univerzitě v Rize (Lotyšsko), kde zároveň působil jako lektor češtiny a slovenštiny. V letech 1929-40 byl činný jako spolupracovník a spoluredaktor *Dodatků Ottova slovníku naučného nové doby*. Ve 30. letech studoval v semináři pro klínopisné bádání a dějiny starého Orientu FF UK v Praze u prof. B. Hrozného jazyky starověkého Předního východu, zejména chetitštinu, a v letech 1933-35 tam působil jako knihovník. Od roku 1935 byl správcem knihovny a sbírek Orientálního ústavu v Praze a tajemníkem redakce časopisu *Archiv orientální*. Roku 1949 získal titul doktora filozofie (PhDr.) na Masarykově univerzitě v Brně. Od roku 1951 byl vědeckým pracovníkem Orientálního ústavu pro obor maloasijské filologie (chetitologie). V 50. a 60. letech přednášel na FF UK v Praze chetitskou jazykovědu. Roku 1964 získal titul kandidáta filologických věd (CSc.). V Orientálním ústavu ČSAV byl zaměstnán do prosince 1969.

Publikoval řadu příležitostných článků v litevském i českém denním tisku, přispíval do *Masarykova naučného slovníku*, *Dodatků Ottova slovníku naučného nové doby*, časopisu *Slovanský přehled* v oboru slovanské, baltské, staroindické filologie, srovnávací jazykovědy a orientalistiky. Úzce spolupracoval s prof. B. Hrozným a podílel se na vydání řady jeho pozdních i posmrtných děl. Těžiště Čihařovy vědecké práce tkví v oblasti výzkumu maloasijských jazyků, zvláště pak skladby chetitského jazyka.

D.-k.: *Syntaktická bádání v oblasti jazyka chetitského*. *Primitivní větné útvary a věty nominální v jazyce chetitském*, Orientální ústav, Praha 1963.

D.-č./sb.: Bibliographie des travaux scientifiques de M. Bedřich Hrozný, *ArOr* **11** (1939): 140-154; Nejstarší jazyky a národy Předního Orientu ve světle nejnovějšího bádání, *NO* **3** (1948): 83-86; Bibliographie des travaux de Bedřich Hrozný, *ArOr* **17** (1949): 1-20; Stará Kréta ve výzkumech profesora Hrozného, *NO* **4** (1949): 46; *Symbolae ad studia Orientis pertinentes Frederico Hrozný dedicatae*. Ed. von V. Čihař, J. Klíma, L. Matouš. Pars I-V,

ArOr **17-18** (1949-1950); Zu den neuen Forschungsresultaten auf dem Gebiete der vorgriechischen Sprachschichten im östlichen Mittelmeer, *ArOr* **20** (1952): 584-597; Bedřich Hrozný und die Hethitologie, *ArOr* **21** (1953): 167-174; O knihovnách, archivech a písařských školách starověkého Orientu, *NO* **8** (1953): 79-81; Zaříkadla a kletby starých Chetitů, *NO* **8** (1953): 133-134; Die charakteristischen Züge des mediterranen Substrats, *ArOr* **22** (1954): 406-433; Chetitské umění, *NO* **9** (1954): 42-43; Syntaktische Forschungen auf dem Gebiete der hethitischen Sprache I., *ArOr* **23** (1955): 331-363; About the Libraries, Archives and Writing Schools of the Ancient Orient, *NOB* **1** (1962), 3/4: 113-116; Etruskové a Malá Asie, *NO* **22** (1967): 312-314.

L.: H. [Jaromír Hruška]: K osmdesátinám, *Katolické noviny*, č. 39, 1980; H. [Jaromír Hruška]: Kytice vzpomínek, *Katolické noviny*, č. 45, 1981; R. Bertulis: Čehu valodnieks Vaclavs Čiharžs un baltistika, in: *Valodas aktualitates - 1984*, Zinatne, Riga 1985: 24-28. (jp)

ČUPR František - český filozof-indolog, pedagog, literát a politik

* 1. 4. 1821 Chrast, + 29. 6. 1882 Praha

Po absolvování gymnázia v Litomyšli vystudoval Filozofickou fakultu pražské univerzity (PhDr. 1845) a zprvu se živil jako vychovatel ve šlechtických rodinách; byl i literárně činný (*Pražské noviny*, *Časopis Českého musea*, *Ost und West* aj.) a brzy se zařadil k významným představitelům předbřeznové filozofie u nás. Původně vycházel z Herbartova filozofického učení, později se přiklonil k pozitivismu a věnoval se filozofii náboženství. V letech 1849-53 byl profesorem na Akademickém gymnáziu v Praze a současně přednášel jako soukromý docent na univerzitě filozofii. Po odchodu založil vlastní gymnázium a hospodářskou školu. Když začaly vycházet *Národní listy* (1861), přihlásil se k jejich mladočeskému programu, byl zvolen poslancem do českého zemského sněmu a odtud byl vyslán do říšské rady; ještě v 60. letech se však mandátu i politického života vzdal. Zcela se soustředil na své zájmy badatelské a literární a stal se též mimořádným členem Královské české společnosti nauk v Praze. Byl prvním českým učencem, který se soustavně zaměřoval na orientální, hlavně však indickou filozofii a náboženství a věnoval jim i své stěžejní obsáhlé dílo (*Učení staroindické*), téměř encyklopedického charakteru. Jako první k nám uvedl i indickou *Bhagavadgítu* (1877) a čínský spis *Tao-te-ťing* (1878), ovšem přeložené ještě nikoliv z originálu.

D.-k.: *Učení staroindické*, *jeho význam u vznikání a vyvinování názorů zvlášť křesťanských a vůbec náboženských*, 3 sv., Fr. A. Urbánek, Praha 1876-78: 338, xii + 372, 356 s.; Bhagavad-Gítá, *tamtéž*, 2. díl, 1. část, Praha 1877: 273-372; Lao Tse: Cesta k bohu a ctnosti (Tao-tě-king), *tamtéž*, 2. díl, 2. část, Praha 1878: 177-258.

D.-č./sb.: Úvahy o filosofii indické, in: *Zprávy o zasedáních KČSN* (1870): 3-20; Jádro filosofie staroindické. Systematické sestavení základních myšlenek filosofie staroindické, in: *ibid*. (1879): 15-28.

L.: František Čupr (nekrolog), *Výroční zpráva KČSN*, Praha 1883: xlvi; *RSN* 2, Praha 1862: 561-62; *OSN* 6, Praha 1893: 836-37; *MSN* 1, Praha 1925: 1165; *B. K. MSN* 1, Praha 1925: 465.

(mk)

DANĚK Slavomil Ctibor - český biblista-starozákonník

* 5. 10. 1885 Uherské Hradiště, + 23. 2. 1946 Praha

V roce 1904 po maturitě na gymnáziu v Olomouci studoval teologii ve Vídni a v Basileji, 1917 mu byl udělen titul PhDr. na Filozofické fakultě UK, 1920 se habilitoval a získal profesuru na nově založené Husově evangelické bohoslovecké fakultě v Praze.

Po dokončení teologického studia nastoupil do služby v reformované církvi. Působil nejprve krátce jako vikář v Čáslavi a poté v letech 1910-20 jako farář v Libštátě v Podkrkonoší. Tam se setkal s posledními výraznými zástupci evangelických písmáků (J. Rohlíček), jejichž postoj mu byl celoživotně blízký. Sterilitu tehdejší kritické teologie nechtěl překonat návratem do předkritického období (jako např. Jan Karafiát), nýbrž přesnější kritikou nepatřičné kritiky, která by odhalila základní intenci biblického podání. Toto úsilí stojí už v pozadí jeho disertace z roku 1917 *Posvátné stromy ve Starém zákoně* na FF UK. Doktorát mu otevřel možnost kandidovat při znovuzřízení evangelické teologické fakulty v Praze (tehdy Husova) na místo jejího starozákonníka. Kvalifikoval se habilitačním spisem *El šaddaj* z roku 1920 a byl jmenován ihned mimořádným profesorem a nedlouho potom i řádným. Dvakrát zastával funkci děkana fakulty.

Výchozím bodem jeho přístupu ke Starému zákonu je poznání, že kritická teologie na konci 19. století a na počátku 20. století nedocenila sakrální ráz a kultické pozadí bible. V tom navazuje na školu náboženssko-dějinnou, která však z tohoto poznání nevyvodila dostatečné metodické důsledky pro exegesi. Teologické jádro Starého zákona tvoří zápas Izraele o jeho náboženskou svébytnost, tedy proti náboženským jevům (kultu) a představám (bohům) v jeho okolí, a to ve jménu jeho svrchovaného Boha - Hospodina. Při výkladu Starého zákona je třeba vstoupit do tohoto zápasu a sledovat, jak bible v tradičním procesu stále znovu purifikuje kult i učení, tedy očišťuje je od pohanských, tj. především magických zbytků a nánosů. V řadě dalších prací promítl tento přístup i do jiných teologických oborů, např. christologie a eklesiologie.

D.-k: *Přehled dějů biblických*, Nákladem vlastním, Libštát 1918; *Rudimenta hebraitatis Veteris testamenti lexicalia*. Rozmnoženo péčí Husovy fakulty, Praha 1935, 47 s.; *Principia hebraitatis Veteris Testamenti grammatica*. Rozmnoženo péčí Husovy fakulty, Praha 1934, ed. altera 1936, 51 s.; *Krize kritiky*. *Tři filologické vykřičníky*. *Včera i dnes* 1, Vsetín 1935, 44 s.; *Verbum a fakta Starého zákona*, *Ročenka Husovy fakulty za rok 1935-36*, Praha 1937, 38 s.; *Listy poslům*. *Sedm kázání sborových*. *Dnem i nocí* 3, Vsetín 1940, 46 s.; *Požehnání Boží* (*Job 1*, *1. 12*). Výchovný odbor pražského seniorátu ČCE, Praha 1943, 31 s.; *Solí ozdobená*. *Dva essaye zvěstovatelské*, Vsetín 1948, 44 s.; *Dobové pozadí Starého zákona*. *Spisy Komenského fakulty řada A*, sv. XVIII, Praha 1951, 212 s.

D.-č./sb.: Náboženský význam dogmatu, *Kalich* (1919): 22-29; Problém náboženského inferiorna, *Kalich* **7** (1923): 230-239; Stát a náboženství, *Kalich* **9** (1924-25): 142-162; Gedalja. Ilustrace k teorii exegese, in: *Sborník k prvnímu desítiletí Husovy fakulty*, Praha 1930: 51-98; Církev, revoluční útvar náboženské společnosti, in: *Kristus - revoluce*, Praha 1932: 9-34; Žijící kniha, *Bratrstvo* **15** (1933): 82-85, 107-110.

L.: Pospíšil, B.: *K slovu tvému*. *Sborník k šedesátinám prof. Dr. Slavomilu Ctiboru Daňkovi*, soukromý tisk, Zlín 1945; Heller, J.: Výročí S. Daňka, *Křesťanská revue* (1985): 231-237; Huml, Emanuel: *Slavomil Daněk*, *rozbor jeho teologického myšlení a zrání do roku 1922* [nepublikovaná disertace], Praha 1986 (strojopis v knihovně ETF UK); příspěvky ze

sympozia ke čtyřicátému výročí Daňkova úmrtí a 100. výročí jeho narození na Komenského fakultě (20.-21. 2. 1986), *Kostnické Jiskry - Evangelický týdeník* **71** (1986), č. 13. (jh)

DANIEL Bartoloměj - romský historik, archivář, knihovník a básník

* 17. 11. 1924 Šaštín (okr. Senica)

Narodil se v početné starousedlické romské rodině. Měl sedm sourozenců, pět bratrů a dvě sestry. Otec byl kovář, později pracoval jako zaměstnanec obce, matka chodila sloužit selkám.

Bartoloměj navštěvoval pět let obecnou školu. Roku 1936 postoupil do měšťanské školy, což v té době bylo u romských dětí zcela výjimečné. Když 1942 zemřel jeho otec na tuberkulózu, Bartoloměj po něm převzal práci u obce, aby uživil rodinu.

V letech 1946-48 vykonával základní vojenskou službu v Olomouci, kde se seznámil s učitelskou rodinou. Jeho přátelé mu půjčovali knihy, diskutovali s ním a podpořili jeho zájem o vzdělání. Po skončení vojny začal pracovat v Praze na Státním statku. Tam byl navržen do večerní školy, tzv. Přípravky pro pracující dorost na vysoké školy. Zde složil maturitu a 1950 začal studovat historii na Vysoké škole politických a hospodářských věd. Promoval 1955.

Po dokončení vysokoškolských studií vystřídal řadu zaměstnání - pracoval jako archivář, knihovník, učitel i jako dělník. V letech 1969-73 byl činný ve Svazu Cikánů-Romů a začal budovat muzeum romské kultury, pro něž sbíral tradiční výrobky a další exponáty. Psal odborné studie, 1971 uspořádal výstavu o romském kovářství. Poté, co byl svaz zrušen, ztratil možnost vykonávat odbornou práci.

Od roku 1990 pracuje v Muzeu romské kultury v Brně. Teprve v pozdním věku začal intenzivně psát a publikovat, kromě odborných studií píše i poezii ve svém rodném západoslovenském romském dialektu a svá díla si sám ilustruje.

D.-č./sb.: Miro Dživipen [Můj život], *Romano Džaniben* (1994), č. 1: 30-34; Kije Historia Romengri [Poznámka k romským dějinám], 1-3, *Romano Džaniben* (1994), č. 1: 34-37; č. 2: 25-33; (1995), č. 1-2: 96-102; Pal o thagar Romengero [Romský král], *Romano Džaniben* (1997), č. 1-2: 21-23; Romská píseň v Máchových Cikánech, *Česká literatura* (1997), č. 1: 85-89.

L.: *Dějiny Romů*, Pedagogická fakulta Univerzity Palackého, Olomouc 1994: 199.

(mc)

DAVIDOVÁ Eva - česká romistka-etnografka, etnosocioložka a folkloristka

* 28. 12. 1932 Praha

Po maturitní zkoušce studovala na Filozofické (tehdy Filozoficko-historické) fakultě Univerzity Karlovy v Praze obor etnografie a dějiny umění, promovala 1957. Již od druhého ročníku jezdila na výzkumy mezi Romy. První "cikánská" osada, kterou navštívila, byla Garanka v Polomce na středním Slovensku, kam se i nadále vracela. Za místo a téma své diplomové práce si zvolila početnou romskou komunitu v Trebišove (východní Slovensko), kterou monograficky zpracovala z hlediska historicko-etnografického. Naučila se romsky,

poznávala romský život, kulturu, sbírala písně (má jednu z největších sbírek písňového folklóru v ČR), fotografovala.

Po skončení studií byla zaměstnána nejdříve na Středočeském krajském národním výboru v Praze, 1960 z vlastního rozhodnutí odešla pracovat na Východoslovenský krajský národní výbor v Košicích, protože právě v této oblasti tehdy žilo nejvíce Romů. Roku 1962 zde uspořádala velkou historicko-etnografickou výstavu "Cigáni východného Slovenska kedysi, dnes a zajtra", první toho druhu u nás. Později působila v tehdejším Osvětovém ústavu v Praze ve výzkumném oddělení, kde však neměla možnost se věnovat své specializaci. V červnu 1968 byla přijata do Sociologického ústavu ČSAV v Praze, kde se prováděl výzkum sociální situace Romů. Roku 1976 se odstěhovala z Prahy do Českého Krumlova. Zde pracovala jako samostatný etnograf v Okresním vlastivědném muzeu, navíc i jako okresní konzervátor památek, až do konce roku 1990. V těchto letech se zaměřila na výzkum etnických a národnostních přeměn jihočeského pohraničí, na migraci Romů ze Slovenska do Čech po druhé světové válce a na problematiku přeměn jejich postavení, struktury, způsobu života a kultury.

V dubnu 1991 spoluzaložila Muzeum romské kultury v Brně, kde pracuje jako etnograf. Navíc externě přednáší na Jihočeské univerzitě v Českých Budějovicích, na Univerzitě Palackého v Olomouci a zúčastňuje se mnoha romistických mezinárodních konferencí. Je dlouholetou členkou mezinárodní vědecké romistické společnosti - Gypsy Lore Society, kde byla 1995 zvolena do správního výboru. Aktivně působí i v International Romani Union, je členkou jeho encyklopedické komise. Spolupracuje aktivně s romským hnutím v ČR i v řadě dalších zemí, pomáhala založit Romskou občanskou iniciativu v letech 1989-90. Je čestnou členkou mezinárodní poroty každoročně konané umělecké soutěže "Amico Rom" v Itálii.

Kromě řady odborných studií publikovala i řadu článků v časopisech i novinách o romské problematice - pro Romy i širokou veřejnost, připravila několik pořadů pro rozhlasové a televizní vysílání, spolupracovala na řadě programů romského vysílání "Romale". V kulturní oblasti usiluje o uchování a rozvíjení tradičního romského folklóru, zejména hudebně písňového.

D.-k.: Zábranová-Davidová, Eva: *Způsob života a kultura cikánského obyvatelstva v Trebišově* [diplomová práce na Filozoficko-historické fakultě UK v Praze - katedra etnografie], Praha 1957; *Bez kolíb a šiatrov*, Východoslovenské vydavateľstvo, Košice 1965, 195 s.; Davidová-Turčínová, Eva: *Cikánské-romské etnikum v Ostravě* (*ekologická analýza a problém vývojových změn Cikánů-Romů v městském*, *průmyslovém prostředí*), I.-II. díl, VÚVA Praha - ÚHA Ostrava 1970, 320 s. [interní publikace]; (s Jaromírem Gelnarem), *Romane gila - antologie autentického cikánského písňového folkloru* [LP deska a odborná brožura], Supraphon a Artia, Praha 1974; (spoluaut. Karel Kára, Milena Hübschmannová, Jaroslav Kozel), *Ke společenské problematice Cikánů v ČSSR* [interní tisk], Ústav pro filosofii a sociologii ČSAV, Praha 1975, 346 s.; (spoluaut.), Kára, Karel a kol., *Cikáni v ČSSR v procesu společenské integrace*, Ústav pro filosofii a sociologii ČSAV, Praha 1976, 593 s.; (s Janem Žižkou), *Folk Music of the Sedentary Gypsies of Czechoslovakia* (*A letelepedett Cigányság Népzenéje Csehszlovákiaban*), Institute of Musicology of the Hungarian Academy of Sciences, Budapest 1991, 207 s., 53 písní; *Romano Drom*. *Cesty Romů 1945-1990*. (*Změny v postavení a způsobu života Romů v Čechách*, *na Moravě a na Slovensku*.), Univerzita Palackého, Olomouc 1995, 245 s., 280 fot.

D.-č./sb.: Davidová-Zábranová, Eva: K otázce etnografického studia obyvatelstva v Československu, *Československá etnografie* **IV** (1956): 276-306; Cikánské obyvatelstvo v Orlové, Doubravě a Karviné. (K problematice migrace Cikánů ze Slovenska do průmyslových oblastí českých zemí po roce 1945), *Radostná země* (Slezský studijní ústav Opava) **8** (1958): 1-9; K cikánské problematice na Ostravsku-Karvinsku. (K problematice tzv. asimilace Cikánů v průmyslových oblastech českých zemí), *Radostná země* **11** (1961), 3: 73-80; Kočovní Cikáni patří minulosti, *Dějiny a současnost* **2** (1960), 2: 9-13; K spôsobu bývania v cigánskych osadách východného Slovenska, *Nové Obzory* 3 (Prešov 1961): 289-312; *Cigáni východného Slovenska kedysi*, *dnes a zajtra*. [Libreto a scénář původní výstavy v Dome Košického vládneho programu], Košice 1962; Původ a historický vývoj Cikánů v Československu, *Demografie* **11** (1969), 3: 196-202; Davidová-Turčínová, Eva: K vymezení a specifice současného cikánského problému v Československu, *Sociologický časopis* **6** (1970), 1: 29-41; (s Jaromírem Gelnarem), Tradiční i současný romský (cikánský) písňový folklor, *Český lid* **76** (1989), 1: 39-46; (s Jaromírem Gelnarem), Le folklore vocal des Tsiganes contemporaine en Tchécoslovaquie, *Études Tsiganes* (Paris), 2-3: 412; Wspólczesne badania cyganlogiczne w Czechoslowacji w dziedzinie etnosocjologii, *Etnografia Polska* **XXII**, 2: 185-196; Zmiany w wstrijach i sposóbe ubirania się Cyganow żyjących w Czechoslowacji, *Polska stuzka ludowa* 1-4, Warszawa 1982: 133-138; K problematice osídlování českokrumlovského pohraničí po roce 1945 do začátku 50. let, in: *Materiály k problematice novoosídleneckého pohraničí* (*včetně Romů*). *Zpravodaj koordinované sítě vědecko-technických informací*, Ústav etnografie a folkloristiky ČSAV, sv. 1, Praha 1981: 72-105; Cikánští osídlenci Českokrumlovska po roce 1945. (K charakteristickým rysům jednotlivých skupin osídlenců a jejich civilizační a kulturní úrovni), in: *Zpravodaj KSVI ÚEF ČSAV* 6, sv. 2, Praha 1982: 116-135; Proměny etnické skupiny Cikánů-Romů v rámci tvořící se lokální společnosti novoosídleneckého pohraničí po roce 1945 (na příkladě Českokrumlovska), in: *Zpravodaj KSVI ÚEF ČSAV*, sv. 5, Praha 1982: 41-47; The Gypsies in Czechoslovakia, *Journal of the Gypsy Lore Society* (Edinburgh), 1970, 3-4: 84-97; 1971, 1-2: 39-54; Les recherches contemporaines concernant les Tsiganes de Tchécoslovaquie, in: *Études*. *Hommes et Migration - Tsiganes et nomades*: *Tendences actuelles de la recherche*, Paris 1978: 37-41; Cikáni-Romové v českém pohraničí po roce 1945 - jejich odlišná etnicita a problém integrace s majoritní společností, in: *Sborník z konference ÚEF ČSAV - Etnické procesy v pohraničí českých zemí po roce 1945* (*společnost a kultura*), ÚEF ČSAV, Praha 1986, 3: 31-51; Lidové náboženství Cikánů-Romů v 50. letech 20. století, před rozpadem jejich tradiční komunity, *Slovenský národopis* **36** (1986), 1: 93-104; Cikáni-Romové v městském prostředí Českého Krumlova (1945-1988), in: *Zpravodaj koordinované sítě vědeckých informací pro etnografii a folkloristiku* 13 (1988): 2-18; K specifike sovremennoj problematiki Cygan v Čechoslovakii i osobenno v češskich pograničnych oblasťach, in *Sbornik Instituta za proučavanje nacionalnih odnosa*, Sarajevo 1989: 131-137; Narodna muzika kod Roma u Čechoslovačkoj, *ibid*.: 413-420; Muzeum romské kultury, jeho práce a úkoly, *Bulletin Muzea romské kultury*, č. 1, Brno 1992: 1-3; Ke způsobu bydlení Romů v českých zemích a na Slovensku, *ibid*.: 8-15; K současným změnám romského společenství a způsobu života, *Bulletin Muzea romské kultury*, č. 2, Brno 1993: 12-18; Ke změnám způsobu romského odívání, *Bulletin Muzea romské kultury*, č. 3, Brno 1994: 13-19; Romské etnikum v pohybu - k přeměnám jeho společenství, života a kultury, *Slezský sborník SZM* 93, 1-2, Opava 1995: 143-147. (al)

DERČÍK (Dercsik, Dertsik) Ján Nepomuk - slovenský semitista, teolog

* 16. 5. 1785 Čadca, + 29. 7. 1842 Budín-Budapešť

Studium filozofie absolvoval 1801 na akademii v Bratislavě; 1804 vystudoval teologii na Pázmaneu ve Vídni a získal titul ThDr.; profesorem byl jmenován 1809.

V letech 1806-9 působil jako studijní dohližitel na generálním semináři v Pešti, 1809-14 jako profesor biblistiky a semitských jazyků na semináři v Trnavě, od 1826 byl profesorem semitských jazyků na univerzitě v Pešti. Roku 1826 byl jmenován ostřihomským kanonikem a ředitelem generálního semináře, 1829 byl ustanoven církevním cenzorem knih, 1830 se stal titulárním zoborským opatem, 1833 šaštínským archidiákonem a děkanem fakulty v Pešti, 1836 titulárním prištinským biskupem, členem místodržitelské rady, rektorem univerzity v Pešti a tajným radou.

Věnoval se metodickému studiu semitských jazyků. Je autorem učebnice arabštiny, aramejštiny a syrštiny. V rukopisu se zachovaly jeho přednášky z roku 1817 a gramatika aramejštiny (uloženy v odd. rukopisů v Országos Széchényi Könyvtár v Budapešti). Podporoval mj. slovenského básníka Jána Hollého, který mu věnoval tři příležitostné básně a ódu.

D.-k.: *Institutiones linguae arabicae*, Wien 1817; *Paralella linguae arameicae seu chaldaicae et syriacae institutio*, Budapest 1835; *Sermo dum regia universita... nata lium suorum a Petro Pázmány... Tyrnaviae*, Budapest 1836; *Grammatica aramaea et versiones a lingua aramaea...* (rkp.).

L.: *Slovenský biografický slovník*, zv. 1, Martin 1986: 462.

(ko)

DOLEŽALOVÁ (roz. Vlčková) Anna - slovenská sinoložka a překladatelka z moderní čínštiny

* 28. 4. 1935 Ružomberok, + 23. 10. 1992 Bratislava

Roku 1958 ukončila studium sinologie na Filozofické fakultě Karlovy univerzity v Praze a od 1959 působila jako vědecká pracovnice v Kabinetu orientalistiky SAV v Bratislavě. Roku 1968 obhájila v Orientálním ústavu ČSAV v Praze kandidátskou disertační práci *Jü Ta-fu*: *špecifické rysy jeho literárnej tvorby*. Během vědeckého působení v SAV se specializovala na literárněvědní výzkum moderní čínské literatury i literárního života v Číně, avšak mimoto se věnovala i politologickému výzkumu různých aktuálních kulturně politických jevů, které se začaly objevovat v moderním vývoji Číny bezprostředně po ukončení tzv. "kulturní revoluce". Od roku 1988 působila externě i na katedře jazyků a kultur Dálného východu FF UKo v Bratislavě, kde přednášela moderní čínskou literaturu.

Během svého vědeckého působení v SAV byla členkou předsednictev Evropské asociace čínských studií (EACS), Československé i Slovenské orientalistické společnosti a Československo-čínské společnosti.

D.-k: *Yü Ta-fu*: *Specific Traits of his Literary Creation*, London & New York 1971, 237 s.; (přel.), Jü Tafu: *Večer opitý jarným vetrom*, Bratislava 1960, 172 s.; *Čína* (*Veľká ilustrovaná kniha o Číne*), Bratislava 1991, 126 s.; *A Selective Guide to Chinese Literature 1900-1949*, Leiden 1990 [autorka hesel o Jü Ta-fuovi]; (ed. a spoluaut.), *Čínska kultúra a maoizmus*, Bratislava 1982, 252 s.; *Yü Ta-fu yanjiu*, Urumči 1996, 175 s.

D.-č./sb.: Korene a problémy modernej čínskej literatúry, *Kultúrny život*, 3. 10. 1959: 2; Remarks on the Life and the Work of Yü Ta-fu up to 1930, *AAS* **1** (1965): 53-81; La particolaritą della produzione letteraria di Yü Ta-fu, *Annali dell' Istituto Orientale di Napoli* **XVII**, fasc. 2: 137-145; A Survey of the Views of Yü Ta-fu on Society and Literature, *Universitas Comeniana Philologica*, Vol. **XVII**: 27-81; Two Novels of Yü Ta-fu - Two Approaches to Literary Creation, *AAS* **4** (1968):17-29; Movimento 4 maggio, I protagonisti della rivoluzione, *Asia* 4, *La China*, Milano 1975: 85-112; Periodization of Modern Chinese Literature, *AAS* **14** (1978): 27-32; Suggestions Regarding Periodization of Literature in the People's Republic of China, *AAS* **16** (1980): 153-159; Traits of Nationalism in the People's Republic of China's Cultural Policy, in: *Problems of Nationalities*, Ulanbatar 1980: 332-358; Theoretical Problems of Asian and African Literatures, *AAS* **18** (1982): 193-196; A New Image of Wang Zhaojun in Contemporary Chinese Drama, in: Kramers, R. P. (ed.), *Continuity and Changes*, Zurich 1982: 265-272; Two Waves of Criticism of the Film Script Bitter Love and of the Writer Bai Hua in 1981, *AAS* **19** (1983): 27-54; Nationalism and Literature of National Minorities of the People's Republic of China, in: *Proceedings of the Fourth International Conference on the Theoretical Problems of Asian and African Literatures*, Bratislava 1983: 83-90; Liu Binyan's Come-Back to the Contemporary Chinese Literary Scene, *AAS* **20** (1984): 81-100; Súčasná čínska literatúra, *Revue svetovej literatúry* (1986), 6: 74-86; New Qualities in Contemporary Chinese Stories in the 1979-1980 years, *AAS* **23** (1988): 45-67; P'ing-fan ti "you-p'ai" tsai Chung-kuo tang-tai hsiao-shuo ti hsing-hsiang [Obraz intelektuálů v čínských povídkách 80. let], in: *Wen-hsüe yen-chiu ts'an-k'ao*, No. 7, Peking 1987: 16-18; A művészetek napjaink Kínájában, in: *Természet és Társadalom*, Budapest 1988, No. I: 48-53; La literatura xinesa comtemporania, *Revista de Catalunya*, No. 49, Barcelona 1990: 141-152.

L.: Heřmanová, Zdenka: Vzpomínka na Annu Doležalovou, *NO* **48** (1993), 2: 43-44; Forty Years of Sinology in Slovakia, in: *European Association of Chinese Studies Surveys*, 1996, No. 5: 44-45.

(čm)

DOLEŽELOVÁ-VELINGEROVÁ Milena - česká sinoložka

* 8. 2. 1932 Praha

V letech 1950-55 studovala na katedře Dálného východu Filozofické fakulty UK čínský jazyk a literaturu a pod vedením prof. J. Průška obhájila diplomovou práci *Život a dílo moderního čínského spisovatele Kuo Mo-ža do roku 1927*. Po promoci nastoupila jako odborná asistentka do Orientálního ústavu ČSAV, kde pracovala později i jako vedoucí čínské Lu Xunovy (Lu Sünovy) knihovny až do 1968. V letech 1958-59 byla vyslána na studijní pobyt do Ústavu literatury Čínské akademie věd v Pekingu, kde se zabývala výzkumem čínské vypravěčské literatury se zvláštním zřetelem k žánru *zhugongdiao* (prof. Wu Xiaoling). Na základě disertace *Zhugongdiao*: *Analýza balad čínských vypravěčů z dvanáctého století* získala 1965 v Orientálním ústavu vědeckou hodnost CSc.

Během neplacené dovolené 1967-68, kdy s rodinou navštívila USA, měla možnost krátkodobě působit v Centru čínských studií Michiganské univerzity, kde spolupracovala na anglickém překladu čínské balady ze 12. stol. V srpnu 1968 se vrátila do Prahy, ale v listopadu téhož roku odjela s rodinou do Kanady. Mezi lety 1969-75 působila na Torontské univerzitě jako docentka (associate professor), v letech 1975-96 jako profesorka. Roku 1996 se přestěhovala

zpět do České republiky a působí jako hostující profesorka čínské literatury v Ústavu Dálného východu FF UK.

Věnuje se studiu čínské literatury se zaměřením na prózu dvacátého století, klasický čínský román, jakož i teorii románu, vypracovanou čínskými literáty v 17. stol. Svými studiemi o čínském románu z počátku 20. stol. jako o přechodném vývojovém stadiu mezi tradiční a moderní prózou ukázala na neudržitelnost zakořeněné představy, podle níž byla moderní literatura ostře oddělena od literatury tradiční. V Číně jsou oceňovány především její studie o narativních způsobech v románu pozdních let dynastie Čching (Qing; 1644-1911), protože tento aspekt čínské prózy byl dosud čínskými badateli zcela opomíjen.

V posledních letech zaměřila pozornost na historické přehodnocení Májového hnutí 1919 a na jeho spíše negativní roli v modernizačním procesu čínské kultury. Roku 1996 vznikl z jejího podnětu projekt "Čínský modernismus: Nový pohled na čínskou kulturu 1910-1917", jehož výsledky vyvracejí tradiční názor, že literární tvorba tohoto období byla bezcennou komerční zábavou, a ukazují, že právě v té době se v čínské kultuře a literatuře vyvinul přirozenou cestou modernismus, jehož četné rysy byly společné s modernismem evropským i americkým.

Od roku 1968 je členkou Association for Asian Studies, Canadian Comparative Literature Association a Toronto Semiotic Circle; od 1996 je členkou European Association for Chinese Studies, od 1998 členkou Česko-čínské společnosti.

D.-k.: (spoluaut. Crump, James I.), *Ballad of the Hidden Dragon* (*Liu Chih-yüan chu-kung-tiao*), úvod a překlad z čínštiny, Oxford University Press, London 1971, 121 s.; (ed. a spoluaut.), *The Chinese Novel at the Turn of the Century*, University of Toronto Press, Toronto, Buffalo, London 1980, 241 s.; (přel. do čín.), *Cong chuantong dao xiandai. 19 zhi 20 shiji zhuanzhe shiqi de Zhongguo xiaoshuo*, Beijing daxue chubanshe, Beijing 1991, reprint 1998; (ed.), *A Selective Guide to Chinese Literature 1900-1949*. Volume I. *The Novel*, E. J. Brill, Leiden 1988, 238 s.; (ed. a spoluaut.), *Poetics East and West*. Monograph Series of the Toronto Semiotic Circle, No. 4, Toronto 1988-89, 234 s.; (spoluaut. a koed., s P. Hananem), *Wu Xiaoling Remembered*, DharmaGaia, Praha 1998, 120 s.; (spoluaut. a koed., s O. Králem), *May Fourth Incomplete Modernity*, Stanford University Press (v tisku).

D.-č./sb.: Čchü Jüan - básník a bojovník, *NO* **8** (1953), 5: 74-75; Tun Chuang - klenotnice starého čínského umění, *NO* **9** (1954), 4: 58; Kuo Mo-jo's Übersetzungen von Goethes Werken, *ArOr* **26** (1958), 427-497; Kuan Chan-čching - čínský Shakespeare, *Lidová demokracie* 29. 6. 1958: 5; V starobylém Čcheng-tu, městě čajoven, *NO* **14** (1959), 4: 67; The Editions of the Liu Chih-yüan chu-kung-tiao, *ArOr* **28** (1960): 282-89; Cesty čínského vypravěčského umění, *NO* **16** (1961), 1: 5-6; Pekingské legendy. Proč se Peking jmenoval Vlaštovčí město, Proč věje v Pekingu vítr s pískem [volné převyprávění dvou legend podle čín. originálu], *NO* **16** (1961), 4: 92-93; Dlouhá čínská zeď, *NO* **18** (1963), 5: 207-209; Kuo Mo-jo's Autobiographical Works, in J. Průšek (ed.), *Studies in Modern Chinese Literature*, Akademie-Verlag, Berlin 1964: 45-75; (s Lubomírem Doleželem), An Early Chinese Confessional Prose: Shen Fu's Six Chapters of a Floating Life, *T'oung Pao* **LVIII** (1972): 137-160; The Origins of Modern Chinese Literature, in: M. Goldman (ed.), *Modern Chinese Literature in the May Fourth Era*, Harvard University Press, Cambridge, Mass. 1977: 17-35 [paperbackový reprint 1985]; Lu Xun's 'Medicine', in: *ibid*.: 221-231 (přel. do čínštiny: Lu Xun de 'Yao' [Lu Xunova povídka "Lék"], *Lu Xun de yanjiu* [Studie o Lu Xunovi], Beijing 1979: 560-67; též in: Yue Daiyun (ed.), *Guowai Lu Xun yanjiu lunji 1960-1981* [Zahraniční studie o Lu Xunovi], Beijing daxue chubanshe, Beijing 1981: 497-507); Typology of Plot

Structures in Late Qing Novels, in: Doleželová-Velingerová, M. (ed.), *The Chinese Novel at the Turn of the Century*, University of Toronto Press, Toronto 1980: 38-56; Narrative Modes in Late Qing Novels, in: *ibid*.: 57-75; Li Xintian's Novel The Bright Red Star: The Making of a Revolutionary Hero, in: Wolfgang Kubin, Rudolf C. Wagner (ed.), *Essays in Modern Chinese Literature and Literary Criticism*, Brockmeyer, Bochum 1982: 150-167; Chinese Literary Modernity: Cultural Constraints upon its Understanding, in: Jonathan Hall and Ackbar Abbas (ed.), *Literature and Anthropology*, Hong Kong University Press, Hong Kong 1986: 96-115; Understanding Chinese Fiction 1900-1949, in: *A Selective Guide to Chinese Literature 1900-1949*. Vol. 1. The Novel, E. J. Brill, Leiden 1988: 3-45; Seventeenth-Century Chinese Theory of Narrative: A Reconstruction of its System and Concepts, in: *Poetics East and West*. Monograph Series of the Toronto Semiotic Circle, Number 4, Toronto 1988-89: 137-157; Traditional Chinese Theories of Drama and the Novel, *ArOr* **59** (1991), 2: 132-139; Chinese Theory and Criticism. 2. Pre-modern Chinese Theories of Drama and the Novel, in: Michael Groden and Martin Kreiswirth (ed.), *The Johns Hopkins Guide to Literary Theory and Criticism*, The Johns Hopkins University Press, London 1994: 149-155; European Studies of Modern Chinese Literature, in: *Europe Studies China*: *Papers from an International Conference on the History of European Sinology*, Han-shan Tang Books, London: 1995: 368-391; Constructions of the Cultural Memory: Writing Literary Histories in China 1904-1928, in: Milena Doleželová-Velingerová, Oldřich Král (ed.), *May Fourth Incomplete Modernity*, Stanford University Press, Stanford CA. (v tisku); Chinese Fiction 1897-1916: A New Historical Perspective, in: V. C. Mair (ed.), *The Columbia History of Chinese Literature*, Columbia University Press (v tisku).

L.: *Who's Who in Writers*, *Editors* & *Poets*: *United States* & *Canada*, December Press, Highland Park IL. 1995-96; *Who's Who of Canadian Women*, Who's Who Publications, Toronto 1995; *Canadian Who's Who*, University of Toronto Press, Toronto 1997. BIBLIOGRAFIE: *Milena Doleželová-Velingerová*. *Bibliografie 1953-1997*. Autobiografickou reflexi "A Retrospect with Prospect" napsala Milena Doleželová-Velingerová. Bibliografii uspořádala Hana Třísková. Bibliografická edice Orientálního ústavu AV ČR, sv. 10, Praha 1997. (A)

DOSTÁLEK Ctibor - český neurofyziolog se zaměřením na tradiční indické lékařství

* 3. 11. 1928 Žamberk

Po vystudování Lékařské fakulty Univerzity Karlovy (1948-53, MUDr.) a postgraduálním studiu u prof. V. Laufbergera v Laboratoři vyšší nervové činnosti ČSAV (1953-56, CSc.) působil zprvu na tomto pracovišti (do 1959), pak na pozvání AV NDR založil a do 1962 vedl odd. pro vyšší nervovou činnost v Ústavu pro kortikoviscerální patologii a terapii v Berlíně, poté pracoval v pražské Laboratoři grafických vyšetřovacích metod, od 1973 jako její vedoucí; současně vedl externě oddělení pro vyšší nervovou činnost v Psychologickém ústavu ČSAV. V letech 1976-93 byl ředitelem Ústavu fyziologických regulací ČSAV, po jeho zrušení pracuje na katedře fyzioterapie Fakulty tělesné výchovy a sportu UK, kde byla zavedena hathajóga jako povinný předmět v oboru fyzioterapie funkčních poruch. Habilitoval se na FF UK (psychofyziologie, 1975), získal doktorskou vědeckou hodnost v oboru normální a patologické fyziologie (DrSc. 1976), 1977 byl zvolen členem korespondentem ČSAV a 1984 akademikem. V letech 1983-87 byl členem prezidia ČSAV. Přednášel na katedrách psychologie na FHF UK (1958-59) a FF UK (1967-73), na katedře psychiatrie Institutu pro další školení lékařů a farmaceutů (1985-92), na 3. lékařské fakultě UK (využití jógy pro prevenci civilizačních chorob, 1990-91) a na FF Slezské univerzity (1990-92).

Zabývá se hlavně výzkumem mechanismu adaptačních schopností v souvztažnosti se studiem východního lékařství a filozofie. Soustavně se věnuje výzkumu indické hathajógy z hlediska novodobé medicíny, prokázal nezbytnost jejího zařazení do rámce moderních lékařských věd (zejména v prevenci a jako doplňkové metody) a objevil některé fyziologické mechanismy jógických cvičení jako základ pro racionální zdůvodnění jejich využití v lékařství. Za to byl zvolen zakládajícím členem Indické akademie jógy při Benáreské hinduistické univerzitě ve Váránasí (1981) a obdržel cenu amerického Yoga Research Institute ve Philadelphii (1984). Rovněž se stal čestným poradcem (1994) a čestným patronem v Indické radě pro alternativní medicínu (IBAM), prezidentem Světové federace společností holistické medicíny (WFSHM) a členem New York Academy of Sciences (1996).

Za badatelský přínos a zásluhy o vědní obor byl oceněn zlatou plaketou ČSAV J. E. Purkyně (1984), medailí Purkyňovy univerzity v Brně (1987), od WFSHM získal Purna Swasthya Award (1991), od filadelfské Společnosti pro výzkum jógy "Swami Kuvalayananda Yoga Research Prize" (1996), od IBAM ocenění "Gem of Alternative Medicines" (1996), aj.

D.-k.: *Rückläufige bedingte Verbindungen in ihrem Zusammenhang mit dem Wesen der höheren Nerventätigkeit*, Prag - Berlin 1964, 119 s.; *Časové a silové vztahy podnětů při tvorbě podmíněného spoje*, Academia, Praha 1976, 119 s.; *Hathajóga*, Karolinum, Praha 1996, 80 s.

D.-č./sb.: Yoga - a returning constituent of medical sciences, *The Journal of Research and Education in Indian Medicine* (Varanasi) **1** (1982), 3: 9-15; (spoluaut. M. L. Gharote, E. Roldán), Agnisara and chi-rhythm in the EEG, *Yoga-Mimamsa* (Lonavla) **22** (1984), 3-4: 42-50; Yoga: A returning constituent of medical sciences, *Yoga-Mimamsa* **24** (1985), 2: 21-34; The empirical and experimental foundation of Yoga therapy, in: Gharote, M. L., Lockhart, M. (ed.), *The art of survival*. *A guide to Yoga therapy*, Unwin Hyman Ltd., London 1987: 26-33; Message of Indian science and culture for the present time, *Yoga-Mimamsa* **29** (1990), 2: 1-12; Hathayoga - a constituent of traditional Indian medicine "ayurveda", *Neurosciences* 16 (1990): 67-73; Psychological basis of Yoga techniques in the prevention of diseases, *Homeostasis* (Praha) **35** (1994), 4-5: 205-208; Yoga - a holistic method of harmonization the human being, *Mandala nova international* (Praha) 1 (1995): 9-19; Indian basis and system for holistic harmonization of human being, *Sachitra Ayurved* (Patna) **48** (1996), 8: 789-797.

L.: *Malá čs. encyklopedie*, sv. 2., Academia, Praha 1985; Kosatík, P., Petana, M., Třeštík, M. (ed.), *Kdo je kdo*, Praha 1991.

(mk)

DROZDÍK Ladislav - slovenský arabista, lingvista

* 3. 3. 1930 Nová Baňa (okr. Žiar nad Hronom)

V roce 1949 absolvoval studium na Filozofické fakultě Univerzity Komenského v Bratislavě, obor semitská filologie v kombinaci se slovenštinou; CSc. (Praha, 1967); doc. habilitace (Praha, 1979), 1991 jmenován docentem FF UKo v Bratislavě, 1992 profesorem.

Po ukončení studia, až po odchod do důchodu (1995), působil na FF UKo v Bratislavě jako vysokoškolský pedagog s převážným zaměřením na lingvistické disciplíny arabistiky; jako asistent FF UKo vedl kurs slovenštiny pro korejské vysokoškoláky (1954-55); 1959 byl vyslán na studijní pobyt v Egyptě, v letech 1961-62 působil jako lektor češtiny na Vysoké

škole jazyků v Káhiře; 1969 pobýval jako hostující profesor na Utažské univerzitě (Middle East Center, University of Utah, Salt Lake City); absolvoval přednáškové pobyty v Tunisu (1985), Egyptě (1985), Jordánsku (1990).

V letech 1990-95 byl vedoucím katedry románské, klasické a semitské filologie, později katedry klasické a semitské filologie FF UKo. Pracoval jako odpovědný redaktor sborníku FF UKo *Graecolatina et orientalia* (1983-95), 1967-87 stál v čele Slovenské orientalistické společnosti při SAV. Roku 1986 mu byla udělena cena Jána Hollého; 1991 se stal členem Linguistic Society of America.

Předmětem jeho jazykovědného výzkumu bylo studium syntetické normy moderní spisovné arabštiny a jejích některých formálních projevů na úrovni gramatických kategorií: určenost, rod a číslo; probíhající proces neutralizace formálně značených gramatických funkcí sledoval na postupném zániku protikladu kauzativnost/reflexivnost u slovesných podstatných jmen a příčestí a zkoumal dopad tohoto procesu na odbornou terminologii; styčné body mezi gramatikou a slovníkem dokumentoval formálními projevy gramatické shody některých typů přívlastkových konstrukcí; destabilizaci některých jazykových systémů moderní spisovné arabštiny doložil více typy mezisystémových posunů.

Velkou pozornost věnoval lexikologickému výzkumu: sledoval hlavní rysy lexikálního vývoje jazyka v posledních dvou stoletích a v tomto rámci zkoumal podíl jednotlivých slovotvorných postupů na jeho lexikálním dozrávání: derivace, kompozice, přejímání cizích slov; v tomto kontextu studoval rovněž syntaktické struktury víceslovných pojmenování. Pozornost věnoval rovněž domácí filologické tradici a jejím terminologickým projevům. V současnosti zkoumá, na pozadí arabské diglosie a postupujícího procesu analytizace, proces pronikání moderní spisovné arabštiny a jejích substandardních variant do orální komunikace v kulturně prestižních situacích, které vylučují používání místních nářečí; v této souvislosti si rovněž všímá podílu arabského souhláskového písma na utváření a fixování difuzních struktur tohoto nenormovaného orálního média arabské intelektuální elity.

D.-k.: PŘEKLADY: *Kalíla a Dimna* [arabská verze Bidpajových bajek], Slovenský spisovateľ, Bratislava 1958, 303 s.; Ibn Chaldún: *Al-Mukaddima - Úvod do dejín*, Tatran, Bratislava 1984, 408 s.; (s Ľ. Feldekem), *Žrebci poézie*. *Sedem ód zo starej Arábie*, Slovenský spisovateľ, Bratislava 1986, 127 s.; Mahmúd Darwíš: *Oslava vysokého tieňa*, 1984 [cena J. Hollého]; Nagíb Mahfúz: *Zlodej a psy*, Slovenský spisovateľ, Bratislava 1990, 151 s.

D.-č./sb.: The Loss of Relevance of Some Grammatical Meanings in Modern Written Arabic, *Jazykovedný časopis SAV* **15** (1964): 109-115; Compounding as a Second-Order Word-Formational Procedure in Modern Written Arabic, *AAS* **3** (1967): 60-97; Towards Defining the Structural Level of the Stem in Arabic, *Orientalia Suecana* **16** (1967): 85-95; Definiteness Patterning in Arabic, *AAS* **6** (1970): 9-49; Structural Changes with the 3 - 10 Cardinal Numbers in Arabic, *GLO* **3** (1971): 81-105; An Early Grammar of Colloquial Arabic, in: Sami A. Hanna (ed.), *Mediaeval and Middle Eastern Studies in Honor of Aziz S. Atiya*, E. J. Brill, Leiden 1972; The Dual Number in Arabic Nouns, *GLO* **4** (1972): 123-159; Three Types of Inter-Systemic Restatement in Arabic, *Journal of Maltese Studies* **11** (1977): 26-38; A Case of Inter-Systemic Polysemy in Arabic, *AAS* **13** (1977): 47-79; Derivational Patterns faccál and faccála in Arabic. A Study in the Arabic Word-Formation and Inflection, *GLO* **7-8** (1978): 155-216; Derivational System of Collective and Unit Nouns in Arabic, *GLO* **9-10** (1979): 165-207; Pluralization of Lexical Borrowings in Arabic as a Criterion of Inflectional Assimilation, *GLO* **11-12** (1981): 59-81; Grammatical, Derivational and Lexical Dimensions

of Transitivity in Arabic, *AAS* **18** (1982): 29-52; Lexicon of Modern Written Arabic in the Period of Scientific and Technological Development, *GLO* **13-14** (1983): 73-115; Agreement as a Lexicon-Formative Factor in Arabic, *AAS* **21** (1985): 124-146; Descriptive Terms in the Lexicographic Treatment of Modern Written Arabic, *GLO* **15-16** (1987): 97-114; Explicit and Implicit Elements in Arabic Linguistic Terminology, *AAS* **25** (1990): 125-133; Evolutional Shifts of the Arabic Linguistic Terminology, *GLO* **19-20** (1990): 71-88; Arabic in Prestigious Oral Communication, in: Prosecký, Jiří (ed.), *Ex Pede Pontis*. *Papers presented on the occasion of the 70th anniversary of the Oriental Institute Prague*, Prague 1992: 23-34; Arabic Script as a Linguistic Factor, *AAS* (n. s.) **4** (1995), 1: 15-23; Identification Problems in the Arabic Derivation, *AAS* (n. s.) **4** (1995), 2: 182-198; The Impact of Honorific Stratification on the Identification of the Elided Subject in Korean, *AAS* (n. s.) **5** (1996), 1: 28-38.

(A)

DŘÍNEK Vladislav - český sinolog-politolog

* 4. 7. 1929 Zlín

Po studiu na právnické fakultě Komenského univerzity v Bratislavě (1950-52) absolvoval v letech 1952-57 Diplomatický institut v Pekingu. V letech 1965-69 vykonával externí vědeckou aspiranturu na Právnické fakultě UKo v Bratislavě, kde také 1968 získal akademický titul JUDr. Dne 23. 4. 1997 mu byl Vědeckou radou Diplomatického institutu v Pekingu udělen titul profesor-konzultant.

V letech 1957-70 působil v asijském odboru Ministerstva zahraničních věcí, z toho 1960-64 jako diplomatický pracovník na zastupitelském úřadu v Pekingu. V období let 1970-89 byl vyloučen z veřejné činnosti; byla zrušena jeho externí aspirantura a mohl vykonávat jen příležitostné práce. Studiem čínské problematiky se nadále zabýval jen soukromě.

Roku 1990 byl rehabilitován a vrátil se do diplomatických služeb: 1990-93 pracoval jako rada-vyslanec na ZÚ ČSFR (později ČR) v Pekingu, 1993-95 ve 4. teritoriálním odboru MZV (čínská problematika), 1995-96 jako vědecký pracovník Ústavu mezinárodních vztahů. Od roku 1994 externě přednášel o současných problémech Číny a jejím postavení v asijsko-tichomořské oblasti na Fakultě mezinárodních vztahů VŠE a Filozofické fakultě UP v Olomouci. Od 1. 9. 1997 pedagogicky působí na VŠE.

Je čestným členem České orientalistické společnosti, členem Evropské společnosti pro čínská studia a od 1997 členem předsednictva Česko-čínské společnosti.

D.-č./sb.: (pseud.), K některým otázkám kulturního vývoje Číny, *Kulturní politika v zahraničí* 2/87; (pseud.), Čínská tradiční kultura a současnost, *Kulturní politika v zahraničí* 2/89; Jak se Čína dívá na světový vývoj, *Mezinárodní politika* 6/95; Postavení Číny a perspektivy jejího vývoje, in: *Politicko-strategická situace v asijsko-tichomořské oblasti*, sborník ÚMV č. 3/96, Praha 1996; Hongkong dnes a zítra, *Mezinárodní politika* 3/96; Čou En-laj - vynikající státník a diplomat, *Mezinárodní politika* 4/98 aj.

(A)

DUBOVICKÝ Ivan - český amerikanista, etnolog

* 10. 10. 1959 Ružomberok

V letech 1978-82 studoval na Právnické fakultě UK v Praze, kde 1983 získal doktorát práv (JUDr.). Zároveň 1980-84 absolvoval studium etnologie na Filozofické fakultě UK v Praze a 1984 získal doktorát filozofie (PhDr.) z oboru obecné etnologie. Roku 1990-91 obdržel Fulbrightovo stipendium, v rámci kterého prováděl výzkum českých komunit v USA a výzkum českého přistěhovalectví do USA na Immigration History Research Center, University of Minnesota. Od roku 1991 působil jako odborný asistent v Ústavu etnologie FF UK se zaměřením na kulturní a sociální antropologii a studium etnicity. Od 1998 kulturní rada velvyslanectví ČR ve Washingtonu.

Zabývá se obecnou antropologií, studiem mezietnických vztahů v obou Amerikách a českou menšinou ve světě. Těmto tématům věnoval většinu studií, publikovaných v domácích i zahraničních časopisech. K jeho nejvýznamnějším pracím patří studie o výzkumu kulturních změn, dokumentovaných na analýze české menšiny v Argentině, Paraguayi a v USA.

Je členem České národopisné společnosti a Evropské asociace sociálních antropologů.

D.-k: *Slovník obecné antropologie*, Praha 1997; (přel.), L. Pospíšil: *Etnologie práva*, Praha 1997.

D.-č./sb.: Kolonizační pokusy v Argentině a meziválečná Československá republika, in: *Češi v cizině* 3, Praha 1988, 43 s.; Formování českého a slovenského etnika v Argentině, in: *Češi v cizině* 4, Praha 1989, 12 s.; The Czechs in America, *ArOr* **57** (1989): 170-172; Čeští krajané v Číně, *NO* **44** (1989) 4: 106-108; La política emigratoria en Bohemia en relación con Argentina, 1848-1938, *Ibero-Americana Pragensia* **XXIII** (1989), 30 s. a *ibid*. **XXIV** (1990), 36 s.; Slováci a Česi v Argentíne a krajanské školstvo v medzivojnovom období, in: *Zahraniční Slováci a materinský jazyk*. Sborník příspevkov z vedeckého sympózia k 125. výročiu založenia Matice slovenskej, Matica slovenská, Martin 1990, 11 s.; K otázce evropského přistěhovalectví do Paraguaye, *AUC - Philosophica et Historica* 3, *Studia Ethnographica* **VII** (1991), 21 s.; Právo a vystěhovalectví (pokus o historicko-antropologickou interpretaci práva), in: *Češi v cizině* 7, ÚEF ČSAV, Praha 1993, 26 s.; Czech-Americans: An Ethnic Dilemma, *Nebraska History* **74**, No. 3 & 4 (Fall/Winter 1993): 14 s; (přel.), L. Pospíšil: Systémy víry: náboženství a magie, *Český lid* **80** (1993), Supplement, 25 s.; (přel.), E. Gellner: Antropologie a Evropa, *Český lid* **81** (1994), 2: 6 s.; Symbol na pomezí etnik, in: *Kulturní symboly a etnické vědomí*, Bohemia, Praha 1995, 25 s.; Etnicita a chicagská sociologická škola (Příspěvek k počátkům studia etnicity), *Český lid* **83** (1996), 1: 24 s.; David Zeisberger - moravský bratr mezi indiány, *Český dialog* 5 (1996): 2 s.

(A)

DUBOVSKÁ Zorica Marta - česká indonesistka

* 11. 4. 1926 Praha

Po maturitě na Drtinově reálném gymnáziu v Praze absolvovala v letech 1945-50 Vysokou školu hospodářských věd, směr zahraničně-obchodní, a získala titul komerční inženýr. Poté 1950-55 vystudovala Filologickou fakultu UK, obor obecný jazykozpyt se zaměřením na jazyky Indonésie (titul promovaný filolog).

Již během vysokoškolského studia pracovala v sektoru zahraničního obchodu (Exico, a. s., PZO Motokov, 1950-52); po promoci byla zaměstnána v Československé obchodní komoře (1955-57), poté působila na čs. zastupitelském úřadě v Jakartě (1957-59), ve Státním pedagogickém nakladatelství v redakci jazykových příruček (1959-62) a konečně jako učitelka indonéštiny na Jazykové škole v Praze (1962-84), od 1964 jako vedoucí jejího orientálního oddělení. Od roku 1984 je v důchodu.

Na Filozofické fakultě UK vyučovala externě indonéský jazyk a literaturu 1964-74 a znovu od října 1990, interně od 1994 dosud. Roku 1967 byla Městským soudem v Praze jmenována soudní tlumočnicí indonéského jazyka. V letech 1968-70 byla místopředsedkyní Společnosti československo-indonéského přátelství, 1990-94 předsedkyní Nusantary, společnosti přátel Indonésie, poté její výkonnou tajemnicí.

D.-k.: *Indonéské lidové pohádky*, Odeon, Praha 1966, 240 s.; *Buku Batjaan Indonesia*. *Indonéská čítanka*, SPN, Praha 1969, 231 s.; *Úvod do javánštiny*, Malé učebnice Nového Orientu, Academia 1974, 80 s.; (spoluaut. Vratislav Šťovíček), *Contes d'Indonésie*, Artia, Prague - Gründ, Paris 1979, 208 s.; též něm., *Indonesische Märchen*, Artia, Prag - Verlag Werner Dausien, Hanau 1979, 208 s., též holandsky.

D.-č./sb.: Lodě zemřelých duší, *NO* **28** (1973), 6: 169-171; Indonéština jako jazyk moderní indonéské společnosti, in: *Jazyky národů Asie*, *Afriky a Oceánie a jejich vztah ke společnosti*, *politice a kultuře*, Socialistická akademie ČR, Praha 1977: 33-49; Divadlo Juhovýchodnej Azie - Indonézia, in: *Divadelné kultury Východu*, Tatran, Bratislava 1987: 97-150; Bali - ostrov bohů a démonů, *Lidé a země* 4/1988; (spoluaut.), *Světem jazyků*, Albatros, Praha 1989: 296-324, 332; Baduy - kmen, který si zastavil čas, *NO* **50** (1995), 9: 331-334; Víra na ostrově Bali, *Lidé a země* 11/1996; (ed.), Antologie moderní indonéské literatury, *NO* **51** (1996), zvláštní číslo, 40 s.

(A)

DUBSKÝ Josef - romanista, zakladatel české hispanistické lexikografie

* 7. 2. 1917 Josefov, + 27. 2. 1996 Praha

Vystudoval obor čeština - francouzština na Filozofické fakultě UK v Praze; po nedobrovolném přerušení za 2. světové války ukončil studium 1946. Ve stejném roce dosáhl titulu PhDr., 1960 se stal kandidátem filologických věd, 1977 doktorem filologických věd. Roku 1964 se habilitoval jako docent VŠE, 1982 byl jmenován profesorem románské filologie a španělského jazyka na FF UK v Praze. Roku 1995 mu byla udělena emeritní profesura FF UK.

Jako učitel působil na různých typech škol: na Jazykové škole v Praze do 1939, na obchodních akademiích a středních ekonomických školách v letech 1940-57, na Vysoké škole ekonomické 1945-70, na Filozofické fakultě Brněnské univerzity 1957-61, na Univerzitě 17. listopadu v Praze 1970-74, na FF UK v Praze 1974-82, jako externí učitel a profesor konzultant 1986-93. Pobýval též jako hostující profesor Univerzity v Santiagu de Cuba a Universidad Autónoma v Madridu. Zastával funkce vedoucího katedry na VŠE a na Univerzitě 17. listopadu, pracoval rovněž jako ředitel Institutu překladatelství a tlumočnictví USL.

Byl členem Evropské asociace profesorů španělského jazyka (AEPE) a Evropské asociace učitelů španělštiny jako cizího jazyka (ASELE) se sídlem v Madridu. Po dvě období předsedal Kruhu moderních filologů, byl čestným předsedou Česko-španělské společnosti a Asociace učitelů španělštiny ČR. Roku 1992 byl jmenován komturem Řádu Isabely Katolické.

Zabýval se zejména španělskou lexikologií, lexikografií a stylistikou, především se zaměřením na odborný text, ale i otázkami obecnějšího charakteru (problémy sdělné hodnoty španělského slovesa). Významná a vpravdě zakladatelská je jeho práce lexikografická, ceněn je i jako autor učebnic.

D.-k: *Česko-španělská obchodní frazeologie*, Praha 1952; *Španělsko-český slovník*, 1. vyd., Praha 1959, 5. vyd., 1992; (s J. Vachkem), *Dictionnaire de linguistique de l'École de Prague*, Anvers, Utrecht 1960; *Francouzsko-český hospodářský slovník*, Praha 1964; *Estilística de la lengua*, Santiago de Cuba 1969; *Školství v Latinské Americe*, Praha 1974; (s kol.), *Velký španělsko-český slovník*, Praha 1977; *Observaciones sobre el léxico santiaguero*, AUC - Philologica, Praha 1977; *Capítulos de estilística funcional comparada*, Praha 1980; *Aspectos lingüísticos de las cartas comerciales*, Madrid 1984; (s kol.), *Velký česko-španělský slovník*, Praha 1996.

D.-č./sb.: Substativní sloh ve španělštině, *Časopis pro moderní filologii* **31** (1948): 201-207; La périphrase dar + nom en espagnol, *Sborník prací filosofické fakulty Brněnské university*, 1975: 76-78; Poznámky k španělskému subjunktivu, *Cizí jazyky* **III** (1957-58): 322-325; Poznámky k tzv. nadbytečnému zájmennému předmětu ve španělštině, *Cizí jazyky* **V** (1961-62): 385-387; Konstatní a potenciální složky odborného jazykového projevu, *Cizí jazyky* **VI** (1962-63): 292-296; Americká španělština ve výuce, *Cizí jazyky* **VIII** (1964-65): 5-9; Las formas descompuestas en el español antiguo, *Revista de Filología Española* **66** (1963): 31-48; Composition, dérivation et décomposition, *Lingua* **16**: 190-198; Intercambio de componentes en las formas descompuestas, *Bulletine Hispanique* **77** (1965): 343-352; Funkce jmenných tvarů v hovorové španělštině, *Cizí jazyky* **X** (1966-67): 5-9; El infinitivo en la réplica, *Español Actual* 8 (1966): 1-3; El aspecto estilístico de un fenómeno lingüístico, *Philologica Pragensia* **10** (1967): 21-28; Las teorías estilísticas, *Noticias culturales del Instituto Caro y Cuervo* (1968): 17; Al margen de un rasgo del léxico hispanoamericano, *Ibero-Americana Pragensia* **II** (1969): 51-57; Estructuración semántica de modismos, *Ibero-Americana Pragensia* **VIII** (1974): 51-58; Algunos rasgos del estilo de las cartas comerciales españolas, *Español Actual* 32 (1975): 19-22; Transposiciones modales, in: *Sborník prací o jazyce a překládání* II., Praha 1974: 36-52; La situación de los estudios del español en Checoslovaquia, *Boletín de AEPE* **VIII** (1976), 15: 33-36; Los titulares discursivos en la prensa cubana, *Ibero-Americana Pragensia* **XI** (1978): 113-120; Rección nominal explícita e implícita, *Ibero-Americana Pragensia* **XII** (1978): 91-98; Die Explizitation und Implizitation und ihre Anwendung in der linguistischen Analyse, *Linguistische Arbeitsberichte*, *Universität Leipzig* 25 (1979): 79; Porovnávací stylistika a odborný překlad, in: *AUC - Philologica 4-5*, *Slavica Pragensia* XXIII, UK, Praha 1980: 261-267; El valor explícito de las construcciones verbales y verbonominales del español, *Español Actual* 41 (1984): 13-20; Sobre el valor comunicativo del verbo español, *AUC - Romanistica Pragensia* XVI, UK, Praha 1988: 85-89; Al margen de la complementariedad léxico-sintáctica en español, *Hispanistica Posnaniensia* 1991: 31-37; Medios léxico-gramaticales de comunicación, *Linguistica Pragensia* 1993, 1: 1-7.

L.: Šabršula, J., in: *Philologica Pragensia* **20** (1997): 1-2; Kullová, J., in: *XVII. Ročenka Kruhu moderních filologů při Československé akademii věd* (1988): 1-2; Kullová, J., in:

Ibero-Americana Pragensia **XXI** (1987): 227-230; Králová, J., in: *Linguistica Pragensia* (1992), 1: 36; Králová, J., in: *Ibero-Americana Pragensia* **XXX** (1996): 293-294; M. Sládková, in: *Lingustica Pragensia* (1996), 1: 3-4; Hlavičková, V., Vlasák, V., in: *Cizí jazyky* **40** (1996-97), 1-2: 29-30.

(kl)

DUDA Herbert W. - rakouský osmanista, turkolog a íránista

* 18. 1. 1900 Linec, + 16. 2. 1975 Vídeň

Orientalistická studia absolvoval v Praze, Lipsku a ve Vídni. V Lipsku se roku 1943 habilitoval, od 1936 byl mimořádným profesorem ve Vratislavi, od 1943 do odchodu do důchodu profesorem turecké a perské filologie a islamistiky ve Vídni. Žil celkem asi pět let v Turecku, měl široký záběr zájmů. Řadu článků v letech 1919-26 v německých časopisech a první knížku publikoval v Praze. Roku 1932 byl zvolen činným členem Orientálního ústavu v Praze a v jeho okruhu publikoval své vědecké práce.

D.-k.: *Zypressenraschen* (*Skizzen aus dem Orient*), Praha 1919; *Das Druckwesen in der Türkei*, b. m. 1925; *Ahmed Haschim*. Ein türkischer Dichter der Gegenwart, Berlin 1929; *Die Sprache der Qyrq Vezir-Erzählungen*, Leipzig 1930; *Fasl-i Ferhat*, Istanbul 1931; *Ferhád und Schírín*. Die literarische Geschichte eines persischen Sagenstoffes, Monografie Archivu orientálního č. 2, Prag 1933; O. Zákání: *Katze und Maus*, Wien 1947; *Vom Kalifat zur Republik. Die Türkei in 19. u. 20. Jh.*, Wien 1948; *Balkantürkische Studien*, Wien 1949; *Die Seltschukengeschichte des Ibn Bibi*, Munksgaard - Kopenhagen 1959.

D.-č./sb.: Ein angebliches Behzád-Miniaturen-Manuscript im Topkapu Seraj zu Stambul, *ArOr* **3** (1931): 359-361; Die Gesundung der türkischen Sprachreform, *Der Islam* **26** (1942); Bei Sádeq Tschúbak, *Bustan* 3 (1962) aj.

L.: Jansky, H.: Herbert W. Duda ein Sechziger, *Wiener Zeitschrift für die Kunde des Morgenlandes* **56** (1960): iii-xvi.

BIBLIOGRAFIE: H. W. Duda, *Meine Schriften 1919-1969*, Wien 1970.

(jb)

DUKES Leopold - uherský hebraista a judaista

* 2. 2. 1810, Bratislava, + 3. 8. 1891 Vídeň

Studoval na ješivách v Bratislavě a ve Würzburgu. Jako soukromý učenec se věnoval studiu hebrejských rukopisů v evropských knihovnách a podílel se na edicích hebrejských děl středověkých židovských autorů (Šelomo Ibn Gabirol, Moše Ibn Ezra) a pod.

D.-k.: *Moses ben Esra*, Wien 1839; *Beiträge zur Geschichte der ältesten Auslegung und Spracherklärung des Alten Testament*, Wien 1844; *Die ältesten hebräischen Exegeten, Grammatiker und Lexikographen*, Wien 1844; *Die Sprache der Mischna*, Wien 1846; *Salomo Ibn Gabirol*, Wien 1860.

L.: *Encyclopaedia Judaica*, Vol. 6, Jerusalem 1971: sl. 266-267; *Slovenský biografický slovník*, zv. 1, Martin 1986: 522.

(ko)

DURDÍK Pavel - český lékař, etnograf, cestovatel, překladatel a publicista

[pseud. A. F. Balan]

* 23. 5. 1843 Hořice, + 17. 8. 1903 Jaroměř

V letech 1853-61 studoval na gymnáziu v Hradci Králové, poté medicínu v Praze; po promoci 1867 krátce studoval na univerzitě v Lipsku.

Byl jedním z patnácti dětí hořovického kloboučníka. Mládí prožil v Hradci Králové. Patřil do generace romanticky slavjanofilské, a proto se 1868 stal osobním lékařem knížete Repnina v Jagotíně u Kyjeva. Zde začal se svou publikační činností. Přispíval do ruských novin, kam psal o české kultuře a životě. Jeho úvahy byly mnohdy velmi kritické a útočné, a proto začal používat literární pseudonym A. F. Balan. Předmětem jeho kritik bylo především snílkovské slavjanofilství. Upozorňoval na to, že představitelé carského režimu, konzervativní ruská inteligence i pravoslavná církev si slavjanofilství představují vlastně jako zrušení ostatních slovanských národů a jejich pohlcení samoděržavím. Zároveň studoval ruskou literaturu a umění a posílal své studie do *Národních listů* a do *Osvěty*.

Roku 1877 - po deseti letech - se vrátil zpět do Čech. Po složení zkoušek se stal důstojníkem zdravotnictví holandské koloniální armády a koncem roku 1877 odjel do jv. Asie jako vojenský lékař. První tři roky strávil na Sumatře, kde se plně věnoval svým lékařským povinnostem. Po převelení na ostrov Nias, ležícím na severozápad od pobřeží Sumatry, měl již službu klidnější, takže mohl provádět sběry a národopisné i přírodovědné studie. Na Niasu provedl nejvíce sběrů etnografických a entomologických. Oslabený malárií byl nucen tropy opustit a 1883, po více než pěti letech, se vrátil do Čech. Usadil se v Praze u své sestry. Finančně byl zajištěn, a proto lékařskou praxi již nevykonával. Podnikl ještě dvě kratší cesty: roku 1888 do Ženevy a roce 1894 do Španělska. V Praze žil velmi osamoceně. Vedl velmi skromnou korespondenci. V září 1901 byl raněn mrtvicí a ochrnula mu pravá polovina těla. Zemřel náhle roku 1903 v Jaroměři při návštěvě svého přítele.

Cestopisné poznatky a postřehy z Indonésie uveřejňoval v článcích a teprve 1893 je shrnul, doplnil a vydal v knize *Pět let v Sumatře*. Publikovány byly také dopisy, které adresoval manželům Náprstkovým. Kromě cestopisů se zabýval literární a překladatelskou činností. Překládal ruské hry, především Tolstého, Turgeněva a Ostrovského. Zvláště Turgeněv byl předmětem jeho úvah. Tyto statě byly uveřejňovány v *Osvětě*, *Květech*, *Světozoru*, *Slovanském sborníku*, *Zlaté Praze* a v *Ženských listech*. Jeho etnografické sbírky jsou uloženy v Náprstkově muzeu. Jeho život a dílo literárně zpracoval J. Novák.

D.-k.: *Pět let na Sumatře*. *Vyprávění vojenského lékaře*, F. Bačkovský, Praha 1893, 447 s.; *Příroda a zvířata na Sumatře*. *Obrázky z horských krajů*, F. Bačkovský, Praha 1894, 148 s.; *Zápasy s býky*, 1895; *U lidožroutů*, 1897; *Manželství v tropech*, E. Weinfurter, Praha 1902, 227 s.; *Erythema papsulatum uraemicum*.

D.-č./sb.: O bájesloví a obřadnictví na ostrově Niasu, *Světozor* (1886); O domácím životě Niasovců, *Lumír* (1884); O významu lebky člověčí u Niasovců, *Světozor* (1884).

L.: *Kdo byl kdo v našich dějinách do roku 1918*, Libri, Praha 1996: 84-85.

(br)

DUS Jan - český teolog, biblista a historik

* 19. 7. 1931 Náchod

Studoval teologii na Komenského evangelické bohoslovecké fakultě v letech 1950-57. V období let 1957-64 byl vikářem a farářem Českobratrské církve evangelické v Chotiněvsi (okr. Litoměřice). Od roku 1964 do roku 1966 pracoval jako čerpadlář. V letech 1966-72 působil jako farář ČCE v Chrástu u Plzně. Po bezdůvodném odnětí souhlasu k výkonu duchovenské služby na základě otevřených protestů proti vstupu okupačních vojsk do Československa roku 1968 byl potom až do roku 1990 zaměstnán jako cihlářský dělník, skladník a topič. Na základě svých pozoruhodných prací se stal v obtížné době externím stipendistou univerzity v holandském Leidenu. Od roku 1991 je v důchodu a žije v Praze.

Jeho přínos spočívá především v zájmu o naší historiografií opomíjené dějiny předchůdců a obsazování Izraele i následující doby Soudců (12.-11. stol. př. Kr.), kde v teologické interpretaci srovnává rozdílná východiska a odlišné možnosti s okolními zeměmi (Chetité, Egypt, Mezopotámie).

D.-k.: *Israelitische Vorfahren - Vasallen palästinischer Stadtstaaten*? (*Revisionsbedürftigkeit der Landnahmehypothese vom Albrecht Alt*), Europäische Hochschulschriften, Reihe XXIII - Theologie, sv. 404, Peter Lang Verlag, Frankfurt a. M. 1991; *Theokratische Demokratie des alten Israel*. *Fünf Studien zur Geschichte Israels*, Peter Lang Verlag, Frankfurt a. M. 1992.

D.-č./sb.: Melek-Sor - Merlqart?, *ArOr* **26** (1958): 179-185; Die altisraelitische amphyktionische Poesie, *Zeitschrift für Alttestamentliche Wissenschaft* **75** (1963): 45-54; Die Sufeten Israels, *ArOr* **31** (1963): 444-469; Die Lösung des Rätsels von Jos. 22, *ArOr* **32** (1964): 529-546; Herabfahren Jahwes auf die Lade und Entziehung der Feuerwolke, *Vetus Testamentum* **19** (1969): 290-311; Mose oder Josua? Zum Problem des Stifters der israelitischen Religion, *ArOr* **39** (1971): 16-45; Zur bewegten Geschichte der israelitischen Lade, *Annali del Istituto Orientale di Napoli* **41** (1981): 351-383; Israel und die Fremdvölker bis zum Ende der Republik, *ArOr* **61** (1993): 113-130.

(bh)

DVOŘÁK Rudolf - zakladatel české orientalistiky

* 12. 11. 1860 Dříteň u Českých Budějovic, + 1. 2. 1920 Praha

Studoval klasickou a orientální filologii u prof. J. Košuta a M. Grünerta v letech 1879-92 na Univerzitě Karlově a 1882-88 v Lipsku a Mnichově u německých orientalistů H. L. Fleischera (arabštinu, turečtinu, perštinu), L. Krehla (semitistiku), F. Delitzsche (asyriologii), H. G. C. Gabelentze (čínštinu, japonštinu, mandžuštinu), G. Eberse (egyptologii) aj. V roce 1884 se habilitoval pro orientální filologii na české UK jako soukromý docent. Roku 1890 byl

jmenován mimořádným profesorem a zvolen dopisujícím členem České akademie císaře Františka Josefa (mimořádný člen 1904, řádný člen 1908). V letech 1892-98 řídil kancelář Ottova slovníku naučného, jehož byl přispěvatelem. Roku 1896 se stal řádným profesorem orientální filologie, 1897 mimořádným členem České královské společnosti nauk (řádný člen 1908). Ve školním roce 1900-01 byl děkanem FF UK. Roku 1907 se stal členem zahraničního odboru Národní rady české, 1914 generálním sekretářem Akademie věd, ve školním roce 1915-16 rektorem UK.

Zabýval se zvláště orientální filologií, literaturou a kulturní historií východních národů. Bádal v oblasti arabistiky, turkologie, íránistiky, asyriologie, egyptologie a sinologie, pokračoval v biblických studiích. Psal o arabské, perské, turecké a čínské literatuře, zvláště o básnících arabského světa, o perských autorech Sa'dím a Háfezovi, tureckém básníkovi Bákím, o hebrejské biblické poezii aj. Z východních literatur též hojně překládal. Významné jsou jeho práce o islámu, cizích slovech v koránu, arabské geografii, čínském myšlení a způsobu života. Psal i o orientálních, zvláště semitských jazycích, o vzniku a vývoji písma. Je autorem většiny orientalistických hesel v Ottově slovníku naučném.

D.-k: *Číňana Konfucia život a nauka*. *I*. *Život Konfuciův*, Praha 1887, 62 s.; *Číňana Konfucia život a nauka*. *II*. *Nauka Konfuciova*, Praha 1889, 89 s.; *Píseň písní*, Praha (1893), 57 s.; *Kniha Rút*, Praha (1893), 26 s.; *Abů Fir's*, *ein arabischer Dichter und Held*, Leiden 1895, 344 s.; *Chinas Religionen*. *Erster Teil*: *Confucius und seine Lehre*, Münster 1895, vii, 244 s.; (přel., s J. Vrchlickým), *Ši-kingu dílu prvního kniha I.-VI*., Praha (1898), 115 s.; *Čína*. *Popis říše*, *národa*, *jeho mravů a obyčejů*, Praha 1900, 189 s.; *Chinas Religionen*. *Zweiter Teil*: *Lao Tsi und seine Lehre*, Münster 1903, viii, 216 s.; *Dějiny mravouky v Orientě*. *Díl I*. *Konfucius*, Praha 1904, 188 s.; *Baki's Diwan*, *Ghazalijjat*, Leiden 1908-11; *Žalmy*. *Podle zásad hebrejské metriky*, část 1. Žalm 1-72, Praha 1911, vii, 373 s.; (přel., s J. Vrchlickým), *Ši-king*. *Dílu prvního kniha VII-XV*, Praha (1912), 96 s.; *Slavný básník a myslitel arabský XI*. *stol*. *Abul alá*, Praha 1916, 33 s.; idem, *Česká mysl*, r. 16, Praha 1915/17: 97-128; *Píseň písní*, Praha 1918, 32 s.; *Laotsiova kanonická kniha o Tau a ctnosti* (Tao tek-king), Kladno (1920), 128 s.

D.-č./sb.: Ein Beitrag zur Frage über die Fremdwörter im Koran, *Zeitschrift für Keilschriftforschung* I, 2, München 1884, No. 6, 36 s.; O kulturním významu Arabů pro Evropu, *Lumír* **12** (1884): 392-5, 408-11, 426-8, též samost.; Über "tinuru" des Assyrisch babylonischen und die demselben entsprechenden Formen der übrigen semitischen Sprachen, *Zeitschrift für Keilschriftforschung* (1884): 115-150; Über die Fremdwörter im Koran, *Sitzungsberichte der philologischen-historischen Classe der königlichen Akademie der Wissenschaften in Wien* **109** (1885), Heft 1: 481-562, též samost., 82 s.; O vzniku a vývoji písma, *Athenaeum* **2** (1884-5): 261-70, 289-303; Zeměpis u Arabů. Ibn Batúta, *Zeměpisný sborník* **2** (1887): 23-33, 76-86, 142-154, 249-260, 314-329, 405-429, 467-499; Sind türkische Dichterausgaben zu vokalisieren? *ZDMG* **42** (1888): 102-112; B'k' als Dichter, *ZDMG* **42** (1888): 188, 560-586; Papyrusy Fajjúmské, *Athenaeum* **5** (1887-8): 273-280; Arabský básník abu-l-Alá a jeho názor světový, *Časopis Musea království českého* **62** (1888): 122-151, též samost.; Počátky geografie u Arabů, *Sborník zeměpisný* **3** (1888): 161-4, 213-15; Husn u dil (Schönheit und Herz). Persische Allegorie von Fattâhî aus Nâhîšâpür, herausgegeben, übersetzt, erklärt und mit Lâmiî's türkischer Bearbeitung verglichen, *Sitzungsberichte der philologischen-historischen Classe der königlichen Akademie der Wissenschaften in Wien* **118** (1889), Abt. 4, 150 s.; Arabský geograf Istachrí a jeho zprávy o Slovanech, *Sborník zeměpisný* **3** (1889): 297-306; Geografie Abulfidova, *Zeměpisný sborník* **3** (1890): 417-20; Über eine zu veranstaltende Ausgabe des grössten türkischen Lyrikers Bâkî. Mit einer Ausgabe von neun Kasîden desselben, *Actes du huitième Congrès international des*

Orientalistes tenu en 1899 à Stockholm et à Christiania, Sect. I: Sémitiques (B), Leide 1893: 473-527; Rolnictví v Číně staré a moderní, *Athenaeum* **10** (1892-3): 267-273, 300-305; Über den bildlichen Ausdruck der persischen Erotik, *Deutsche Revue*, Berlin 1894: 130-40; Der arabische Dichter Abü Firâs und seine Poesie, *Actes du dixième Congrès international des Orientalistes*, *Genève 1894*, Troisième partie, Sect. III. Langues musulmanes, Leide 1896: 69-83; Abu Firas, arabský básník a rek X. stol., *Věstník Královské české společnosti nauk*, Tř. filologicko-historicko-jazykozpytná, 1896 (Praha 1897), iv, 21 s.; Jazyky východní, *Památník na oslavu padesátiletého panovnického jubilea jeho veličenstva císaře a krále Františka Josefa I. Vědecký a umělecký rozvoj v národě českém 1848-1898*, Praha 1898: 85-88; Snahy Františka Palackého o vydání české encyklopedie, *Památník na oslavu stých narozenin Františka Palackého*, Praha 1898: 337-366; Myšlenková povaha Číny, *Česká revue* **2** (1898-9): 1039-48, 1172-80, 1338-46; Konfucius a Lao-tsi. Srovnávací studie z filosofie čínské, *Česká mysl* **1** (1900): 164-74; Exegetisches zum Hohenliede, *Věstník Královské české společnosti nauk*, Tř. filologicko-historicko-jazykozpytná, 1901 (Praha 1902), iii, 8 s.; Čínský filosof Lao-tsi a kniha jeho výroků Tao-tek-king, *Věstník České akademie pro vědy, slovesnost a umění* **13** (1904): 41-53, 105-118, 263-276, 409-415, 494-524, 647-657; Poesie žalmů, *Almanach České akademie pro vědy, slovesnost a umění* **20** (1910): 208-257.

L.: *OSN* 8, Praha 1894: 269-70; *OSN Dodatky*, Praha 1909: 310-311; *OSNND*, 2, sv. 1, Praha 1932: 313; J. B(orecký): Dr. Rudolf Dvořák, *Máj* **9** (1911): 118-20; *Almanach České akademie* **22** (1912): 22; Z. N(ejedlý): Prof. Rud. Dvořák, *Česká stráž* **3** (1920), č. 7: 5.

(jš)

DVOŘÁKOVÁ (roz. Pešková) Vladimíra - česká politoložka, latinoamerikanistka

*11. 2. 1957 Karlovy Vary

Vystudovala obor historie - ruština na Filozofické fakultě UK v letech 1976-81. V roce 1982 na téže fakultě získala titul PhDr., v roce 1987 obhájila v Orientálním ústavu ČSAV kandidátskou disertační práci *Mexická zahraniční politika vůči Střední Americe*. V letech 1981-90 pracovala v oddělení Latinské Ameriky OÚ ČSAV, 1990-92 v Kabinetu politologie Ústavu státu a práva ČSAV, od roku 1994 působí na katedře politologie Fakulty mezinárodních vztahů Vysoké školy ekonomické. Zde se 1994 na základě spisu *Transformace systémů a demokracie* habilitovala.

V letech 1987-90 byla členkou redakční rady časopisu *Latinská Amerika - Dějiny a současnost*, od 1994 pracovala jako výkonná redaktorka časopisu *Politologická revue*, od 1996 působí jako šéfredaktorka časopisu *Současná Evropa a Česká republika*. Od roku 1994 je členkou výkonného výboru České společnosti pro politické vědy.

Zabývá se zejména problematikou revolucí, závislostí, nerovnoměrným vývojem, přechody k demokracii, komparativní politikou.

D.-k.: (spoluaut. Miloslav Ransdorf), *The Roots of American Political Culture*, Orientální ústav ČSAV, Praha 1988; (spoluaut. Jiří Kunc), *Nikaragua*, Svoboda, Praha 1990, 238 s.; (spoluaut. Jiří Kunc, Miloslav Ransdorf), *Staré struktury a lustrace v novodobých dějinách*, SAKKO, Praha 1992, 93 s.; (spoluaut. Jiří Kunc), *O přechodech k demokracii*, SLON, Praha 1994, 156 s.

D.-č./sb.: Zahraniční politika a závislost (případ Mexika), *Latinská Amerika - Dějiny a současnost*, 1988, 1: 71-102; Foreign Policy and Dependency (The Case of Mexico), *ArOr* **57** (1989), 2; (spoluaut. Jiří Kunc), Náboženská otázka v brazilských dějinách, *Latinská Amerika - Dějiny a současnost* 1989, 2: 256-265; Předpoklady a charakter osvobozeneckých válek, *Latinská Amerika - Dějiny a současnost* 1989, 2: 13-46; (spoluaut. Gabriela Štěchová), Sjednaná demokratizace, in: *Politologie dnes* 1, Kabinet politických věd při ÚSP ČSAV, Praha 1992: 46-59; Úvahy nad přechodem k demokracii, *revue Prostor* **19** (1992): 55-62; Tanky v ulicích Peru, *Přítomnost* (1992): 5; (spoluaut. Jiří Kunc), Nový svět: obyvatelé a dobyvatelé, *Tvar* (1992): 21-27; (spoluaut. Ivo Barteček), Počátky formování národních států v Latinské Americe, in: *Acta Facultatis Philosophicae*. *Historica-Geografica*, *Universitas Ostraviensis*, řada C-27, 1992: 17-35; Předpoklady přechodu k demokracii, in: *Sborník politologický* 2, VŠE, Praha 1994: 17-29; doslov, in: Kenneth Janda a kol., *Výzva demokracie*. *Systém vlády v USA*, SLON, Praha 1998: 397-403.

(A)

ELIÁŠOVÁ Barbora Markéta - česká cestovatelka, spisovatelka, překladatelka a učitelka jazyků

* 1884 Jiříkovice u Brna, + 1957 Praha

Prožila velmi nuzné a neutěšené dětství a tato životní zkušenost možná dále rozvinula její vrozenou činorodost a zvídavost. Snaha dát životu jiný směr ji přivedla do Prahy, kde složila státní zkoušky z němčiny a angličtiny. Tyto jazyky pak učila na pražských školách. V jejím díle je tento pedagogický úsek reprezentován několika učebnicemi. Její zájem upoutal Dálný východ, a tak si v letech 1912-13 vzala neplacenou dovolenou a s vynaložením vlastních úspor se vydala přes Rusko do Japonska, kde vyučovala evropským jazykům. O svých cestách psala články, přednášela a na vlastní náklad vydala první knižní publikaci. Do Japonska se znovu vrátila 1920, kdy byla její existence zajištěna na čs. zastupitelském úřadě. Přednášela na univerzitě Waseda, psala a překládala. Roku 1923 navštívila Japonsko potřetí; tehdy ji zastihlo těžké zemětřesení v Jokohamě, při němž přišla o své písemné materiály i o peníze. Roku 1928 se znovu vydala na cesty, tentokrát do jihovýchodní Asie, o rok později pak poznává Koreu, Mandžusko. V průběhu 2. světové války se doma zapojila do protifašistického odboje. Část její pozůstalosti je uložena v Náprstkově muzeu.

D.-k.: *Rok života mezi Japonci*, Praha 1915; *Z vlasti samurajů*, Praha 1922; *Japonské pohádky*, n. vl., Praha 1924; *Dcery Nipponu*, Praha 1925; *V Japonsku v dobách dobrých i zlých*, Praha 1925; *Rok na jižní polokouli*. (*Jáva*, *Austrálie*, *Afrika*), Praha 1928; *Okénko do světa*, Praha 1935; *Hanako* [román], Praha 1944.

L.: Kunský, J.: *Čeští cestovatelé*, Díl II: 349-558.

(ak)

ENDLICHER Štefan Ladislav - rakousko-uherský orientalista, filolog-sinolog a japanolog, botanik a přírodovědec slovenského původu

* 24. 6. 1804 Bratislava, +28. 3. 1849 Vídeň

Jako pracovník vídeňské dvorské knihovny se vedle přírodovědeckého zaměření začal věnovat i filologickému studiu nejenom antické a středověké latiny, ale i čínštiny a ideografického znakového písma. Je autorem první německy psané učebnice čínštiny. Od roku 1840, jako profesor botaniky na univerzitě ve Vídni a ředitel vídeňské botanické zahrady, se již věnoval převážně přírodovědnému výzkumu. Připravil nový německý atlas Číny, vydal práci o čínských a japonských mincích ve vídeňských muzeálních sbírkách, mj. napsal i devítisvazkový atlas brazilské flóry, jakož i práci o maloasijské a zakavkazské květeně.

Během svého života byl zvolen členem vědeckých akademií v Mnichově, Neapoli, Padově, Modeně, Uhersku, Linnéovy společnosti v Londýně, České královské společnosti nauk, i vědeckých společností v Halle, Lipsku, Budapešti, Řezně, Freiburgu, Berlíně, Petrohradě, Štětíně; byl rovněž jmenován čestným královským radou pruského krále a 1844 byl vyznamenán pruským Řádem Za zásluhy. Pro svůj vědecký výzkum však ze strany královských ani univerzitních institucí nezískal téměř žádnou finanční pomoc a na jeho financování vynaložil celý rodinný majetek a upadl do obrovských dluhů. Roku 1849, pod dojmem porevoluční velmi represivní společenskopolitické atmosféry v Rakousko-Uhersku a v zoufalství nad nepříznivou finanční situací podlehl nervovému zhroucení a ve Vídni spáchal sebevraždu.

D.-k.: *Sertum cabulicum*, *Enumeratio plantarum quas in itinere inter Dera-Ghazee-Khan et Kabul... collegit*, Wien 1836; *Verzeichniss der chinesischen und japanischen Münzen des k. k. Münz und Antiken-Cabinets in Wien*, Wien 1837; *Atlas von China nach Aufnahmen der Jesuiten-Missionäre*, Wien 1843; *Anfangsgründe der chinesischen Grammatik*, Wien 1845; *Flora Brasiliensis*, Band 1.-9., Wien, München 1840-47.

L.: *Österreichisches Biographisches Lexikon 1815-1950*, Graz, Köln 1956: 249; *Slovenský bibliografický slovník*, zv. 2, Martin 1987: 16; Tibenský, J.: *Priekopníci vedy a techniky na Slovensku*, Bratislava 1988: 171-176; Hrabovec, J.: *Z dejín botaniky a zoológie na Slovensku do polovice 19. stor.*, Bratislava 1990: 80-83.

(čm)

ENIS (též HENIS) Tadeáš (Thaddäus, Tadeo) - český misionář v Paraguayi

* 29. 7. 1714 Čekanice, + 1769 Puerto Santa María (Španělsko)

Po filozofických studiích vstoupil 1732 do Tovaryšstva Ježíšova, v letech 1733-34 absolvoval noviciát v Jičíně, vyučoval na jezuitských gymnáziích v Kutné Hoře a v Krumlově. V letech 1739-43 studoval teologii Praze, 1742 byl vysvěcen na kněze. Terciát nabyl v Jičíně, 1747 složil slavné sliby a byl určen jako misionář pro zámořské misie. Roku 1749 připlul do Buenos Aires a do vypuzení jezuitů ze španělských kolonií působil mezi Indiány Guaraní v Paraguayi. Tam zažil a popsal tzv. guaranijskou válku, tj. boje Indiánů proti rozhodnutí španělské koruny o jejich přesunu na základě španělsko-portugalské smlouvy z roku 1750 o změně hranic v oblasti La Platy. Zemřel během deportace jezuitů ve španělském přístavu.

D.: Latinsky psaný deník z guaranijských válek, který byl několikrát vydán už v 18. a 19. stol. jako součást jiných spisů nebo v souborech dokumentů, mnohdy značně upraven. Zřejmě nejcennější je špan. edice Pedra de Angelise in: *Colección de obras y documentos relativos a*

la historia antigua y moderna de las provincias del Río de la Plata, 5 sv., 1836. Český překlad in: Koláček, P. Josef, *Tadeáš Enis* (*1714-1769*), Velehrad 1997, 54 s.

L.: Kalista, Zdeněk: *Cesty ve znamení kříže*, Praha 1941: 240; 2. vyd., Praha 1947: 319-320.

(sb)

ENTLICHER Jindřich - český orientalista, překladatel z perštiny, arabštiny a z evropských jazyků

* 9. 2. 1878 Brno, + 3. 11. 1926 Praha

Podle Arne Nováka "trochu dekadentní potomek staropražské řemeslnické rodiny." Studoval v Praze na akademickém gymnáziu, na Filozofické fakultě UK v Praze češtinu, francouzštinu, orientální jazyky, napsal státní práci o dějinách české orientalistiky, která se nezachovala. Potom působil jako středoškolský profesor. Mezi svými učiteli na něj úsměvně vzpomíná Jaroslav Seifert ve *Všech krásách světa* (Praha 1985). Entlicher vydal řadu knižních i časopiseckých překladů z perštiny, arabštiny, staré řečtiny (Platón), italštiny (romány E. Salgariho) a z angličtiny (John Goodwin).

D.-k.: Z orientalistiky: Peršana Sa'dího myšlénky o vychování (přebásnil Fr. Rypáček), in: *35. program prvního českého gymnasia státního v Brně*, *1901-1902*, Brno 1902: 24-36; také zvl. otisk, Brno 1902: 15 s.; *Pohádky z Tisíce a jedné noci*, Praha 1905; *Šejcha Muslihu-d-dina Sa'diho ze Šírázu Růžový sad*, Praha 1906; *Námluvy. Východní arabská novela*, Hynkova knihovna R. 1, Sv. 2: 3-48 (asi mezi lety 1912-1918); *Šejcha Muslihuddina Sa'dího ze Šírázu Myšlenky o lásce a mládí*, Praha 1926.

L.: Šnejdrla, E.: Prof. Jindřich Entlicher, in: *Výroční zpráva českého státního Jiráskova gymnasia v Praze II.*, Praha 1926/27: 3-4; Novák, Arne: Filologos, *Lidové noviny* **34**, (1926), č. 558: 1-2; Bečka, J.: Orientalista Jindřich Entlicher (1878-1926), *NO* **41** (1985): 305.

(jb)

ERTEL (Oertel) Ján Bohumír - slovenský teolog, semitista

* 14. 9. 1695 Kremnica, + 11. 11. 1757 Sopron

Studoval teologii a orientální jazyky na univerzitě ve Wittenbergu, později působil jako farář v Ožďanech, Banské Bystrici a v Sopronu. Je autorem díla o vztahu orientálních a západních jazyků, o etiopské teologii a filologické disertace o hebrejštině Talmudu.

D.-k.: *Dissertatio philologica de rabbinis*, Wittenberg 1719; *Harmonia linguarum orientis et occidentis*, Wittenberg 1746; *Theologia Aethiopum*, Wittenberg 1746.

L.: *Slovenský biografický slovník*, zv. 2, Martin 1987: 24.

(ko)

FABRICIUS Ján - slovenský hebraista a teolog

* 24. 12. 1672 Betliar, +16. 11. 1734 Tisovec

V letech 1698-1702 studoval teologii a semitské jazyky na univerzitě ve Wittenbergu. Od roku 1702 působil jako evangelický farář v Košicích, od 1706 v Kameňanech a od 1719 jako senior v Tisovci. Je autorem hebraistických disputací z univerzitního studia.

D.-k.: *De hebreorum altari suffitus*. Disputatio quarta, Wittenberg 1699; *Disputatio theologiae biblicae de paradisiaca Dei lege*, Wittenberg 1699; *Ex historia naturali de vegetabilibus magicis generatim*, Wittenberg 1700; *De hebraeorum altari suffitus*. Disputatio septima, Wittenberg 1701.

L.: *Slovenský biografický slovník*, zv. 2, Martin 1987: 41.

(ko)

FAIT Emanuel - český zeměpisec a národopisec zaměřený převážně na Asii a Afriku

* 18. 7. 1854 Beroun, + 20. 11. 1929 Praha

Studoval na Filozofické fakultě pražské univerzity dějiny, zeměpis, slovanské jazyky, arabštinu a sanskrt. Roku 1894-95 získal doktorát obhájením práce *Kavkaz*, *jeho přírodní krásy*, *poměry národo-hospodářské*, *národopis a místopis*. Učil na různých středních školách, neúspěšně se ucházel o docenturu na pražské univerzitě. Vykonal řadu výzkumných cest na Kavkaz, do Střední Asie a do severní Afriky. Byl mezi prvními členy České společnosti zeměpisné.

D.-k.: *Krym*, *jeho přírodní krásy a památnosti*, Praha 1893; *Kavkaz*, *jeho přírodní krásy*, *poměry národohospodářské*, *národopis a místopis*, Praha 1894; *Ruská Střední Asie*, Praha 1901; *Středoasijští národové*, *zvláště na území ruském*, Praha 1910.

D.-č./sb.: O jazykové příbuznosti národů uralo-čudských a indoevropských, *Škola a život* 31 (1885): 11-13, 38-40; Co kyne Africe? *Lumír* (1887): 191-194 a pokrač.; Urvaši, překlad 3. jednání, *22*. *zpráva o obecním gymnasii realním*, Praha 1889: 15-24; Z Assiutu do Luksoru, *Lumír* (1892): 340-342 a pokrač; Rus a Britsko v Asii, *Sborník české společnosti zeměvědné* **3** (1897): 120-126, 187-193; Čínské dráhy, Asijské dráhy, Dráhy v Persii, *Sborník české společnosti zeměpisné* **4** & **6** (1898 & 1900); Zakaspická dráha, *Osvěta* **20** (1890): 193-203; Boj s pouští, *Sborník české společnosti zeměpisné* **4** (1898): 97-102, 129-136; V ovzduší Nové Guinee, *Vesmír* **27** (1898): 78-79 a pokrač.; Přírodní bohatství Alžíru, *Živa* **8** (1898): 262-264, 292-294; Turkmeni a jejich země, *Časopis musea království českého* **64** (1890): 238-254, 390-404; Merv a jeho oasa, *Osvěta* **20** (1890): 375-381; Včelařství v chanátu bucharském, *Vesmír* **33** (1904): 186-187; Kotlina ferganská a Andižan, *Sborník české společnosti zeměpisné* **9** (1903): 13-23; V Taškentě a Samarkandě, *Osvěta* **34** (1904): 43-51, 116-126; Pěstování bavlníku ve Fergáně, *Vesmír* **34** (1905): 30-31 a pokrač.; Tibet, *Sborník české společnosti zeměvědné* **12** (1906): 129-145; Das Schulwesen im russischen Zentralasien, *Zeitschrift für die Österreichischen Gymnasien*, Wien 1907: 351-359, 444-458; Profesor dr. Alois Musil a jeho výzkumy, *Sborník české společnosti zeměvědné* **16** (1910): 141-172 O porevolučním vývoji Gruzie, Arménie a Ázerbájdžánu, *Zvon* 1920, 1921 a 1922.

L.: Stěhule, Josef: Prof. dr. Emanuel Fait, *Sborník čs. společnosti zeměpisné* **35** (1929): 217-222; Bečka, J.: Chabari toza az šinosoni derina, *Sadoi Šarq* 1973, č. 5: 127-131.

(jb)

FÁREK Jiří - vědecký pracovník, ekonom a bankéř

* 6. 6. 1937 Praha

Studoval obor finance a úvěr na Vysoké škole ekonomické v Praze (1956-61) a po absolvování nastoupil do Státní banky československé. V roce 1963 zahájil vědeckou aspiranturu na VŠE a v letech 1966-70 pracoval jako odborný asistent na katedře světové ekonomiky. Od roku 1971 působil v OÚNZ Praha a 1972 byl přijat do Ekonomického ústavu ČSAV jako vědecký pracovník. V roce 1993 se habilitoval na docenta pro obor finance. Je členem vědecké rady fakulty financí a účetnictví na VŠE v Praze a Světové prognostické společnosti (WFSF). Od září 1990 působí v bankovnictví a zastává funkci náměstka generálního ředitele Investiční a poštovní banky.

Je odborníkem v oblasti ekonomického vývoje rozvojových zemí, jakož i v oboru světové ekonomiky a mezinárodních financí. Zabýval se ekonomickým růstem Indie a nově industrializovaných asijských zemí, jejich ekonomickými systémy a postavením ve světovém hospodářství. Je autorem prací o mezinárodních kapitálových vztazích a vnější zadluženosti rozvojového světa. Psal o dopadech energetické krize na rozvojové země, o globálních problémech i o tendencích a perspektivách světové ekonomiky. Rozsáhle publikoval v tuzemsku i v zahraničí.

D.-k.: *Ekonomický systém Indie*, VŠE, Praha 1970; (s kol.), *Indie*, ČTK - Pressfoto, Praha 1974; (spoluaut. Jeníček J., Winkelhofer J. a kol.), *Japonsko*, ČTK - Pressfoto, Praha 1975; (s kol.), *Singapur*, ČTK - Pressfoto, Praha 1982; (s kol.), *Hongkong*, ČTK - Pressfoto, Praha 1983; *Mezinárodní kapitálové vztahy rozvojových zemí*, Výzkumná práce č. 227, EÚ ČSAV, Praha 1985; (spoluaut. Holub A., Ordnung N. a kol.), *Světová ekonomika a rozvojové země na prahu 90. let*, Výzkumná práce č. 369, EÚ ČSAV, Praha 1990.

D.-č./sb.: Bankovní soustava a úvěrová politika v Indii, *Finance a úvěr* (1972), 9; *Financing Economic Development in Developing Countries*, Universita 17. listopadu, Praha 1973; Vnější kapitálové vztahy a zahraniční hospodářská politika Japonska, *Zahraniční obchod* (1974), 1; Zahraniční expanze japonských bank a internacionalizace kapitálového trhu - příčiny a důsledky, *Finance a úvěr* (1974), 6; Měnový systém, bankovní soustava a veřejné finance v Indii, in: *Peněžní a finanční soustavy v kapitalistických zemích*, VŠE, SPN, Praha 1975; Causes and Consequences of the Existence of Usurious Capital in Southern Asia, *ArOr* **43** (1975), 4: 289-301; Strukturální změny a motivace pohybu kapitálu v kontextu soudobé strategie zahraniční hospodářské politiky Japonska, *Zahraniční obchod* (1976), 4; *Vývoj a dovoz kapitálu ve vztahu k Japonsku*, EÚ ČSAV, Praha 1976; K aktuálním otázkám vývozu kapitálu do rozvojových zemí a růstu jejich vnější zadluženosti, *Finance a úvěr* (1976), 12; *Ursachen und Auswirkungen der Existenz des Wucherkapitals in den Entwicklungsländern am Beispiel Indiens*, Akademie-Verlag, Berlin 1976; Akumulace a ekonomický růst v rozvojových zemích, *Zahraniční obchod* (1978), 3-4; Inflace v rozvojových zemích - zdroje, zvláštnosti a problémy, *Politická ekonomie* (1978), 6; Některé otázky strategie průmyslového rozvoje v rozvojových zemích, *Politická ekonomie* (1979), 5; Inflation in the Developing Countries: Causes, Consequences and Problems, *ArOr* **47** (1979): 129-144; Postavení rozvojových zemí v mezinárodních kapitálových vztazích, *Finance a úvěr* (1980), 2; K úloze arabského kapitálu v soudobém vývoji světového hospodářství, *Finance a úvěr* (1980), 8; Mezinárodní finanční centra v rozvojových zemích: funkce, zvláštnosti a problémy,

Zahraniční obchod (1980), 9; Mezinárodní finanční centrum v Singapuru a trh asiadolarů, *Finance a úvěr* (1980), 9; Mezinárodní podniky v rozvojových zemích: transnacionální nebo multinacionální?, *Zahraniční obchod* (1991), 1; Mezinárodní finanční centrum v Hongkongu - vývoj, funkce a zvláštnosti, *Finance a úvěr* (1981), 10; On the role of Arab capital in the present world economy, *Economic Quarterly*, Berlin 1981; Význam a úloha OPEC ve světové kapitalistické soustavě, *Zahraniční obchod* (1982), 1; Postavení Hongkongu ve světové ekonomice: zvláštnosti a protiklady, *Zahraniční obchod* (1982), 3; Specifické rysy hospodářskopolitického vývoje Hongkongu a jeho postavení v mezinárodních vztazích, *Mezinárodní vztahy* (1982), 4; Pohyb arabského kapitálu: tendence, problémy a perspektivy, *Finance a úvěr* (1982), 7; Měnová a finanční soustava Indie, in: *Měnové a finanční soustavy v kapitalistických státech*, SPN, Praha 1983; (s M. Ducháčkem), K postavení nově industrializovaných rozvojových zemí Asie ve světovém hospodářství, *Zahraniční obchod* (1983), 4; (s J. Pipkem), Surovinová a ekologická situace rozvojových zemí - problémy jejich ekonomického rozvoje, *Politická ekonomie* (1985), 3; Otazníky nad Hongkongem, *NO* **40** (1985), 1: 12-15; Singapur - zahraničně obchodní atlas, *Svět hospodářství* č. 95/1985; Vnější zadluženost rozvojových zemí - soudobé tendence, důsledky a přístupy k řešení, *Finance a úvěr* (1986), 9; Indie: cesta do 21. století, *NO* **43** (1988), 2: 49-52; Vědeckotechnický pokrok v rozvojových zemích, *Politická ekonomie* (1988), 8; Mezinárodní kapitálové vztahy rozvojových zemí, *Politická ekonomie* (1989), 12; Mezinárodní dluhový problém: soudobé přístupy a perspektivy, *Mezinárodní vztahy* (1990), 7; Převratné změny ve světovém hospodářství, *Politická ekonomie* (1990), 10; The Prospects and Contradictions of Technological Progress in Developing Countries, *ArOr* **58** (1990), 3: 243-254; Globální tendence a perspektivy zahraniční zadluženosti, *Finance a úvěr* (1994), 2; Na co čeká asijský trh?, *Týden* 1995, 15.

(A)

FASS Josef - český sinolog

* 5. 6. 1930 Brno

V letech 1941-49 studoval na Akademickém gymnáziu v Praze a po maturitě zahájil studium na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy, obor sinologie a dějiny Dálného východu (1949-51); v letech 1951-52 byl vyslán ke studiu čínského jazyka na univerzitě Čching-chua v Pekingu, na něž v letech 1952-55 navázal studiem dějin Číny na Pekingské univerzitě. Po návratu do Prahy uzavřel 1956 vysokoškolská studia na tehdejší Filologické fakultě Univerzity Karlovy.

Mezitím byl již od října 1955 zaměstnán v Orientálním ústavu ČSAV jako odborný pracovník v Lu Sünově knihovně a od 1965, po absolvování vědecké aspirantury a obhájení kandidátské disertace na téma *Sunjatsen*, *jeho život a činnost do roku 1919*, jako vědecký pracovník. Zabýval se především výzkumem éry dynastie Čching v 19. století a na počátku 20. století, jakož i prvními léty Čínské republiky po roce 1911.

Po politicky vynuceném odchodu z Orientálního ústavu ČSAV 1972 pracoval v překladatelském oddělení mezinárodní redakce ČTK, což mu sice nadlouho znemožnilo pokračovat ve vědecké dráze, ale mohl alespoň pravidelně sledovat z objektivních zahraničních pramenů vývoj v soudobé Číně. Po návratu do Orientálního ústavu tam od ledna 1991 do počátku prosince 1992 působil jako vědecký pracovník a od listopadu 1991 navíc jako vedoucí odd. Východní Asie. V listopadu 1992 byl v konkurzním řízení vybrán jako

designovaný velvyslanec ČR v ČLR, kde působil od ledna 1993 zprvu jako chargé d'affaires a. i. a od 26. 2. 1993 byl jmenován mimořádným a zplnomocněným velvyslancem v ČLR a od 1994 rovněž v Mongolsku a KLDR.

Během své předchozí vědecké dráhy přednášel jako hostující docent na univerzitě v Gentu (leden až květen 1968) a na Freie Universität Berlin v tehdejším Západním Berlíně. Jednotlivé přednášky pronesl i na řadě dalších evropských univerzit (Brusel, Londýn, Hamburk, Curych) a vědeckých konferencí (Turin, Leeds, Kodaň, Bochum).

D.-k.: *Sunjatsen*, Svoboda, Praha 1966, 216 s.; *China since 1949*. Samostatná zvláštní publikace časopisu *Courier de l'Extrême-Orient*, Bruxelles 1968, 46 s.; (spoluaut.), *Československý vojenský atlas*, Naše vojsko - MNO, Praha 1965.

D.-č./sb.: Z dějin Pekingu, *NO* **13** (1958), 9: 161-162; Sunjatsen - otec čínské republiky, *NO* **14** (1959), 7: 134-135; Obnova císařského kanálu v Číně, *Co vás zajímá* (1959), 11-12: 18-21; Izučenije istoriji Kitaja v Čechoslovakii, *Voprosy istorii* (1959), 11: 216-217; Revolutionary Activity in the Province Hu-pei and the Wu-ch'ang Uprising in 1911, *ArOr* **28** (1960): 127-149; Li Š'-men - sjednotitel Číny v 7. století, *NO* **15** (1960), 6: 132-133; Opiová válka, *Dějiny a současnost* **2** (1960), 6: 21-23; Otevření hrobu císaře Wan-li, *Dějiny a současnost* **2** (1960), 7: 30-31; Chinese Local Histories in the Lu Hsün Library in Prague, *ArOr* **29** (1961): 316-321; Sunjatsen a čínská revoluce z roku 1911, *Dějiny a současnost* **3** (1961), 9: 15-17; Padesát let od svržení císařství v Číně, *NO* **16** (1961), 8: 189-190; Velký čínský cestovatel Čang Čchien, *NO* **17** (1962), 4: 93-94; The Role of the New-style Army in the 1911 Revolution in China, *ArOr* **30** (1962): 183-191; (se Zbigniewem Słupskim), New Materials on the Chinese Political and Cultural History During the Last Years of the Ch'ing Dynasty, *ArOr* **30** (1962): 654-659; A Few Notes on the Birth of Nationalism in China, *ArOr* **32** (1964): 376-382; idem, in: *Cina*, Roma (1964), 8: 28-31; Sunjatsen, in: *Kulturně politický kalendář 1966*, Orbis, Praha - Obzor, Bratislava 1969: 237-239; Akademik Jaroslav Průšek, in: *Kulturně politický kalendář 1966*, Orbis, Praha - Obzor, Bratislava 1969: 205-206; Sun Yat-sen and the World War I., *ArOr* **35** (1967): 111-120; Byla republika z roku 1912 první čínskou republikou? Kapitola z historie čínského republikánství, *NO* **22** (1967), 4: 113-114; Pekingské léto 1967, *NO* **22** (1967), 10: 292-295; Some Remarks on the Cultural Revolution in China, *Courrier de l'Extrême-Orient*, Bruxelles 1967, 10: 207-213; Úloha a podíl západních vlivů na vzniku moderní Číny, *Zprávy ČSO při ČSAV* **7** (1967), 1: 37-41; Sun Yat-sen and Germany in 1921-1924, *ArOr* **36** (1968): 135-148; Počátky socialismu v Číně, *NO* **23** (1968), 3: 74-77; Sun Yat-sen and the May-4th-Movement, *ArOr* **36** (1968): 577-584; The Role of the Western Countries and their Contribution to the Emergence of Modern China, in: *Dissertationes orientales* 17, Praha 1969: 74-84; Attempts at Reform of University Studies during the Cultural Revolution in China. Education in Communist China, in: *Proceedings of the 4th Working Session*, Bruxelles, February 1969: 54-59; China's Meeting with the West in Modern Times, *Revue du Sud-est Asiatique et de l'Extrême-Orient* 1, Bruxelles 1969: 1-13; O Číně a čínské ideologii. Rozhovor s autory sborníku Čínská ideologie, *NO* **24** (1969), 3: 65-70; Die Anfänge des Sozialismus in China vor 1921, *Sinologica* (Zürich-Basel) **12** (1970), 1-2: 107-121; L'insurrection du Xiaodaohui a Shanghai 1853-1855, in: *Mouvements populaires et sociétés secrètes en Chine aux XIX et XX siècles*, Le Haye, Mouton, Paris 1970: 178-195; Šedesát let od pádu císařství v Číně, *NO* **26** (1971), 10: 298-301; Chinese Newspapers, in: *Essays on the Sources for Chinese History*, Australian National University Press, Canberra 1973: 221-228; Revolutionäre Bewegungen. Revolution von 1911. San-min-chu-i, in: *China Handbuch*. Bertelsmann Universitätsverlag, Düsseldorf 1974: 1134-1140, 1146-1150, 1162-1168; Dynastie Čching, Mandžukuo a poslední císař, in: Pchu-i, *Byl jsem posledním čínským*

císařem [doslov k českému překladu Pchu-iho autobiografie], Panorama, Praha 1990: 349-353, vysvětlivky 355-356.

(A)

FEISTMANTEL Ottokar - vědec a pedagog v oboru geologie a paleontologie, sběratel indického umění

* 20. 11. 1848 Stará Huť u Berouna, + 10. 2. 1891 Praha

Vystudoval medicínu (MUDr. 1873), ale věnoval se geologii a paleontologii. Roku 1873 se stal asistentem v geologickém ústavu vratislavské university. Roku 1874 byl zvolen dopisujícím členem Královské české společnosti nauk. Roku 1881 získal stolici geologie na c. k. české vysoké škole technické v Praze, kde byl dvakrát zvolen děkanem a ve školním roce 1886/1887 rektorem. Roku 1888 se stal řádným členem Královské české společnosti nauk (sekce matematicko-přírodovědecká) a 1890 od ní obdržel cenu za svou práci o uhlonosných útvarech v Tasmánii. V témže roce byl zvolen členem České akademie věd.

O geologii a paleontologii se pod vlivem svého otce Karla (ing., geolog-paleontolog) zajímal již od středoškolských let. Při studiích medicíny přijal 1872 místo v geologickém ústavu ve Vídni a připravil geologickou expozici uhelných ložisek pro vídeňskou Světovou výstavu 1873. Po nenadálém skonu F. Stoličky, českého geologa působícího v Indii, opustil vratislavskou universitu a na jaře 1875 nastoupil na jeho místo v Geologickém průzkumu Indie v Kalkatě. Stolice geologie, jež mu byla udělena 1881, se ujal až po návratu z Indie v dubnu 1883.

V Indii se kromě geologického a paleontologického výzkumu věnoval soustavnému sběru předmětů indické hmotné kultury pro České průmyslové muzeum V. Náprstka v Praze (nyní Náprstkovo muzeum). Roku 1884 pak ze svých sbírek uspořádal v budově nové vodárny na Novotného lávce v Praze výstavu, kterou doprovodil deníkem ze svých indických cest, spojeným s průvodcem po výstavě. Až do svého onemocnění 1890 se věnoval především pedagogické a vědecké práci. Publikoval na 180 velkých vědeckých studií a článků a řadu cestopisných črt ze svého pobytu v Indii. Zúčastnil se redaktorské práce v Ottově slovníku naučném. Svou pedagogickou a rozsáhlou publikační činností se zasloužil o rozvoj české geologie a paleontologie. S velkým mezinárodní ohlasem se setkalo zejména jeho dílo o evropské, indické, australské a tasmánské fosilní floře. Sběratelskou činností v Indii obohatil náprstkovské sbírky téměř o 500 fundovaně dokumentovaných předmětů, a stal se tak *de facto* zakladatelem indické muzejní sbírky. Výstava, kterou uspořádal 1884, byla první indickou výstavou v českých zemích.

D.-k: Fossil Flora of the Gondwana System, Vol. I-IV, *Memoirs of the Geological Survey of India*. *Palaeontologia Indica*, Calcutta 1880-1886; *Geological and Palaeontological Relations of the Coal and Plant-Bearing Beds of Palaeozoic Mesozoic Age in Eastern Australia and Tasmania*, *with Special Reference to the Fossil Flora*, Sydney 1890; *Osm let ve východní Indii*. Med. Dr. Ottokar Feistmantel podává stručné vylíčení pobytu a výletů svých v zemi té (od března 1875 do března 1883), vlastním nákladem, Praha 1884.

L.: *Naučný geologický slovník*, Praha 1961: 696; Lomič, Václav: Osobnost a dílo prof. Ottokara Feistmantela, *Acta polytechnica*, Práce ČVUT v Praze, 10 (VI), 2, 1977: 29-84. [hk]: *Osm let ve východní Indii*. Výstavka měsíce, prosinec 1981, Náprstkovo muzeum, 7 s.; *Ze*

zlatého fondu Náprstkova muzea. *Indická sbírka Dr*. *O*. *Feistmantela*. *Výstava k 100*. *výročí úmrtí*. Námět, scénář a katalog: Hana Knížková. Národní muzeum - Náprstkovo muzeum, Praha 1991.

(hk)

FIALA Karel - český japanolog, lingvista a filolog, vysokoškolský pedagog, překladatel

* 28. 12. 1946 Praha

V letech 1965-70 studoval na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy anglistiku, japanologii a částečně sinologii; 1972 získal na základě obhajoby rigorózní práce *Postpredikativní modifikátory v současné japonštině* doktorát filozofie (PhDr.). Japanologii studoval pod vedením M. Nováka a J. Jelínka. Na téže fakultě v letech 1972-75 absolvoval vědeckou aspiranturu v oboru japanologie - jazykověda konkrétních jazykových skupin, na niž navázal 1975-79 studijní pobyt na Kjótské univerzitě, kde absolvoval 1979 doktorský kurs v oboru japonský jazyk a literatura. Roku 1981 na FF UK obhájil disertační práci *Koherence a linearita textu v japonštině* a získal vědeckou hodnost CSc. V této práci se pokusil o ucelený popis posloupnosti gramatikalizovaných prostředků větné modality. Školitelem v Japonsku byl profesor Kjótské univerzity Watanabe Minoru, odborník v oboru japonské syntaxe. Roku 1992 byl jmenován profesorem Fukui Prefectural University, absolvoval habilitační řízení a byl jmenován docentem Univerzity Karlovy; v témže roce se habilitoval i na Philipps Universität v Marburgu.

Po krátkém pedagogickém působení ve funkci asistenta japanologie na FF UK (1970-71) byl 1979-90 zaměstnán jako odborný, později vědecký pracovník Orientálního ústavu ČSAV, odkud byl 1985-86 na základě grantu Japonské nadace vyslán jako hostující vědecký pracovník na Kjótskou univerzitu. Roku 1990 se na základě rehabilitačního řízení vrátil jako odborný asistent na Karlovu univerzitu, kde působil do 1993. Zároveň však 1990-91 pobýval jako hostující docent na International Center for Japanese Studies v Kjótu a od 1991 jako externí hostující profesor na Philipps Universität v Marburgu. Od roku 1992 je ředitelem Japonského centra v Praze.

V letech 1968-71 pracoval jako jednatel Československo-japonské společnosti, 1990 stál v čele obnovovacího přípravného výboru nástupnické Česko-japonské společnosti, 1990-94 byl jejím místopředsedou; od 1994 působí jako zástupce společnosti v Japonsku.

Věnuje se problematice textu a diskursu v japonštině, kontrastní lingvistice se zřetelem k různým jazykovým typům a vztahům lingvistiky a antropologie. Zabýval se též problematikou posloupnosti vět v klasických textech, zejména vývojovou řadou rukopisů klasického eposu *Heike monogatari* (Příběh rodu Taira, 13. stol.). Zaměřil se i na vývoj čs. - japonských vztahů, japonskou duchovní kulturu a regionální problémy.

D.-k.: *Postpredikativní modifikace v japonštině* [nepubl. diplomová práce], UK, Praha 1970, 227 s.; *Postpredikativní modifikátory v současné japonštině* [rozšířená disertační práce], I-II, UK, Praha 1971, 149 + 99 s. rkp.; *A Biplanic Approach to Japanese Semantics*. *Generative Description of the Post-predicative Modification*, Studia Orientalia Pragensia VI, UK, Praha 1972, 190 s.; *Koherence a linearita textu v japonštině* [nepubl. kandidátská disertační práce], FF UK, Praha 1979, 200 s.; *Japonsko-čínské vztahy v letech 1976-1981*, Problémy soudobého vývoje Číny, sv. 30, Orientální ústav ČSAV, Praha 1982, iv, 90 s.; (ed.), *Theoretical*

Problems of Asian and African Languages I-III, OÚ ČSAV, Praha 1990, 222 + 411 + 576 s.; *Gengo-gaku kara mita Heike monogatari - maki 1 no seiricu* [Lingvistické aspekty vzniku prvého svazku Heike monogatari], International Center for Japanese Studies "Nichibunken", Kyoto 1991, 49 s.; (ed.), *Time*, *Space and Order in Asian and European Tradition*, Japan Center, Praha 1993, 81 s.; (ed.) *Traditional and Modern in Japanese Literature and Language*. *To Commemorate PhDr. M. Novák*, Japan Center, Praha 1993, 152 s.; (spoluaut.), *I-bunka to no deai* [Setkání s odlišnými kulturami], Keisó šobó, Tokio 1995.

PŘEKLADY: *Příběh rodu Taira* [komentovaný český překlad eposu Heike monogatari s poznámkami], Mladá fronta, Praha 1994, 477 s.; (spoluaut.), Švarcová, Z. (ed.), *Bledý měsíc po ránu* [milostná poezie z antologie Šin Kokin waka šú], Odeon, Praha 1994.

D.-č./sb.: Moderní aspekty zenu, *NO* **26** (1971), 4-5: 126-129; Testing of Modality in Modern Japanese, in: K. Petráček (ed.), *New Methods in Asian and African Studies*, Studia Orientalia Pragensia V, UK, Praha 1972: 51-72; Generativní popis japonštiny a dvouplánová sémantická analýza, *Jazykovědné aktuality ČSAV* **73** (1973), 3-4: 124-129; (spoluaut. J. Vochala), Jak dál ve výuce orientálních jazyků, *Zprávy ČSO* **12** (1973), 1: 22-29; Mikrokurs japonského vyjadřování, *NO* **29** (1974), 8: 244-246; (spoluaut. H. Kotlářová), Origami - papírové umění, *NO* **29** (1974), 9: 280-283; Tradiční japonské střechy, *NO* **36** (1981), 4: 120-122; Tašky a prejzy japonských střech, *NO* **36** (1981), 7: 216-218; Vzpomínka na PhDr. M. Nováka, *Zprávy ČSO* **20** (1982), 2: 53-58; Obituary: PhDr. M. Novák (Works and Bibliography), *ArOr* **50** (1982), 2: 343-346; Means of Intersentential Cohesion and Sentence Ordering in Japanese (Bun no rensecu to bun no narabekata no jóso), in: M. Melanowicz (ed.), *Man and Society in Japan Today*, Warsaw University, Warsaw 1982: 37-44; Sentence Delimitation and Sentence Order in Japanese, in: *Proceedings of the 13th International Congress of Linguists*, *Aug. 29 - Sept. 4*, ICL, Tokio - The Hague 1983: 1008-1012; Linear Aspects of Discourse, in: J. S. Petöffi - E. Sözer (ed.), *Micro- and Macro-connexity of Texts*, Buske, Hamburg 1984: 193-219; (spoluaut.), *Slovník světových literárních děl* [18 hesel], Odeon, Praha 1986; Japanese - A Case for Non-configurational Approach?, *Linguistica Generalia* (Praha), 12, 1989: 115-144; Japonsko a my: Cesta k vzájemnosti, *NO* **44** (1989), 3: 76-79; On the Dynamic Structure of Narrative Texts. A Japanese Sample, in: K. Fiala (ed.), *Theoretical Problems of Asian and African Languages*, Vol. I, OÚ ČSAV, Praha 1990: 143-152; Čeko to Nihon: atarašii kadode [Československo a Japonsko: opět první krok], *Asahi šinbun* 10. 5. 1990; Japanese Studies in Czechoslovakia, *Nichibunken Newsletter*, International Center for Japanese Studies Nichibunken, Kyoto 1990; Poznámka k překladům děl V. Havla v Japonsku, *Kokoro*, léto-podzim 1991: 14-15; Úvahy z Japonska I, II. *Kokoro*, jaro-léto, podzim-zima 1992; Time and Tense in the Japanese Medieval Epos, in: K. Fiala (ed.), *Time*, *Space and Order in Asian and European Tradition*, Japan Centre, Praha 1993: 56-66; First Contacts of Czechs and Slovaks with Japanese Culture, *Japan Review* (Nichibunken, Kyoto) 3/3 (1993): 45-71; Bemerkungen zur Wortordnungsyntax der japanischen Sprache, in: K. Fiala (ed.), *Traditional and Modern in Japanese Literature and Language*, Japan Centre, Praha 1993: 139-152; Czech Republic, Slovak Republic, in: *Japanese Language Studies Catalogue*, Japanese Language Institute (Kokuricu kokugo kenkjú-šo), Tokio 1994.

PŘEKLADY: Osamu Dazai: Rodinné štěstí, *NO* **25** (1970), 2: 50-54; Óe: Strážný anděl atomového věku, *Světová literatura* **16** (1971), 2: 24-38.

(A)

FIC Victor Miroslav - česko-kanadský politolog a orientalista

* 5. ledna 1922 Dambořice

V únoru 1948 byl vyloučen z Vysoké školy politické a sociální, vězněn na Pankráci, a po útěku z uhelných dolů na Kladně odešel do exilu v Kanadě. Studoval na univerzitě Britské Kolumbie ve Vancouveru, kde dosáhl bakalářského (BA, 1950) a později magisterského titulu (MA, 1953) v politologii a slovanských studiích. V roce 1954 počal studovat na Kolumbijské univerzitě v New Yorku, kde mu byl udělen titul MA v oboru mezinárodních vztahů (1956), v témže roce pak získal certifikát Ruského ústavu, kde se hlavně zabýval Střední Asií, Sibiří a Dálným východem. Roku 1958 odjel do Indie studovat indologii na Maisúrské univerzitě, kde získal postgraduální diplom v indologii (1959). Specializoval se na problematiku "Velké Indie", tj. šíření buddhismu do Číny, Mongolska a Tibetu, a také pronikání buddhismu a hinduismu, hlavně v jejich tantrických formách, do Barmy, Thajska, Kambodže, Vietnamu a Indonésie v prvních stoletích po Kr. Během studií se účastnil archeologických vykopávek civilizace povodí Indu v Lóthalu ve státě Gudžarát. Roku 1959 přešel na Univerzitu Džaváharlála Néhrúa v Novém Dillí, kde dosáhl PhD. v jihoasijských studiích (1964). V letech 1961-63 pedagogicky působil na univerzitě v barmském Rangúnu a 1963-71 přednášel o kultuře a politických systémech států jihovýchodní Asie na čínské univerzitě Nanyang v Singapuru. Zde byl jmenován vedoucím oddělení politologie a dále se stal ředitelem Výzkumného ústavu pro jihovýchodní Asii. Roku 1968 na Kolumbijské univerzitě získal PhD. z mezinárodního práva.

V roce 1971 se vrátil do Kanady, kde se jako řádný profesor stal vedoucím katedry politologie na Brockově univerzitě v St. Catharines, Ontario; zde také založil postgraduální studia politologie a multidisciplinární program asijských studií. V letech 1974-76 byl prezidentem Canadian Association of Asian Studies, 1976-78 Canadian Council of Southeast Asian Studies, 1971-92 stál v čele Indicko-kanadského Šástrího institutu, 1990 založil na Brockově univerzitě Výzkumný ústav vztahů mezi Kanadou a pacifickou Asií (Centre for Canada and Asia Pacific Studies) a 1990-94 byl jeho ředitelem. Přednášel též jako mimořádný profesor na Kanadské válečné škole. Během těchto let absolvoval tři studijní cesty do Číny, kde hlavně studoval národnostní, kulturní a náboženské otázky v Mandžusku, Mongolsku a východním Turkestánu.

V roce 1993 podnikl výzkumnou výpravu po trase "Hedvábné cesty" v čínském Turkestánu, kde studoval pronikání buddhismu do Číny na počátku n. l.; poté v roce 1993-94 působil jako hostující profesor na Burapha University v Thajsku, kde založil postgraduální studia v politologii. V roce 1996-97 působil na Ústavu strategických studií v indonéské Jakartě. Pobytu využil rovněž ke studiu Candi Sukhy, chrámu tantrického šivaismu z 15. století ve střední Jávě.

V roce 1993 byl jmenován emeritním profesorem politologie na Brock University. Za historické práce o čs. legiích v Rusku v letech 1914-18 a za studie o hnutí za lidská práva v Československu a o Chartě 77 mu byl v roce 1998 udělen Řád T. G. Masaryka.

D.-k.: *Peaceful Transformation to Communism in India*: *Strategy of the Communist Party*, Nachiketa Publications, Bombay 1969, ix + 478 s.; *Kerala*: *Yenan of India*, Nachiketa Publications, Bombay 1970, xiv + 575 s.; *The September 30th Movement in Indonesia*: *1965*. *A Gamble That Failed*, Institute of Southeast Asian Studies, Singapore 1968, 127 s.; *The Prague Spring*: *A Study in Social Change*, Nachiketa Publications, Bombay 1970, 75 s.; (ed.), *Strategies for Social Change*: *Focus Upon Malaysia and Singapore*, Canadian Council for Southeast Asian Studies, Brock University, St. Catharines 1974, 131 s.; *Violations of Civil*

and Political Rights in Czechoslovakia and the Helsinki Agreement, The Council of Free Czechoslovakia, Washington 1977, 191 s.; *Persecution of the Movement for Civil and Political Rights in Czechoslovakia*: *1977-1980*, The Czechoslovak National Association of Canada, Toronto 1980, 56 s.; *Political Prisoners in Czechoslovakia*. *Violations of the Helsinki Agreement*: *Documents*, Brock University, St. Catharines 1982, 20 s.; *Revolutionary War for Independence and the Russian Question*: *Czechoslovak Army in Russia 1914-1918*, Abhinav Publications, New Delhi 1977, xi + 267 s.; *The Czechoslovak Legion and the Bolsheviks*: *The Origin of Their Armed Conflict*: *March-May 1918*, Abhinav Publications, New Delhi 1978, xviii + 509 s.; *The Collapse of American Diplomacy in Russia and Siberia*: *Wilson's Decision Not To Intervene*: *March-October 1918*. East European Monographs, Boulder (Col.), Distributed by Columbia University Press, New York 1995, xvi + 494 s.; *The Rise of the Constitutional Alternative to Soviet Rule in 1918*: *The Provisional Governments of Siberia and All-Russia*. *Their Quest for Allied Intervention*. East European Monographs, Boulder (Col.), Distributed by Colombia University Press, New York 1998, 505 s.

(A)

FILIPSKÝ Jan - český indolog, sanskrtista a tamilista, historik, publicista a překladatel

* 23. 3. 1943 Moravské Budějovice

V letech 1960-65 byl posluchačem anglistiky (prof. Z. Stříbrný, J. Nosek, B. Trnka), tamilistiky (K. V. Zvelebil) a indologie (I. Fišer) na pražské Filozofické fakultě UK, kterou absolvoval jako promovaný filolog. Roku 1966 byl přijat jako interní vědecký aspirant do Orientálního ústavu ČSAV (školitel M. Krása), kde do dubna 1993 působil jako odborný a vědecký pracovník. Na základě obhajoby disertační práce *Počátky protibritského hnutí odporu v jižní Indii* mu byla 1980 udělena vědecká hodnost kandidáta historických věd (CSc.); 1983 složil rigorózní zkoušku z dějin jižní Asie a získal doktorát filozofie (PhDr.).

V letech 1967-68, 1970, 1974, 1980-81, 1984-85 a 1990 absolvoval dlouhodobé studijní pobyty v jižní Asii, zaměřené především na výzkum pramenů ke koloniálním dějinám Indie - v této souvislosti navštívil archivy v Novém Dillí, Madrásu, Kolombu; archivní fondy studoval rovněž v Haagu a Londýně. V letech 1972-80 byl vědeckým tajemníkem Orientálního ústavu, 1983-90 vedl výzkumné odd. jižní a jihovýchodní Asie, 1988-90 byl zástupcem ředitele pro vědeckou činnost. V letech 1974-89 vykonával funkci výkonného redaktora časopisu *Nový Orient*, 1973 a 1990 jej krátce řídil jako vedoucí redaktor. V letech 1990-92 externě přednášel dějiny jižní Indie a tamilské literatury na FF UK.

Po odchodu z akademie věd pracoval jako tlumočník a překladatel a 1994-97 vyučoval lingvistické disciplíny na katedře anglického jazyka a literatury Pedagogické fakulty UK; od ledna 1996 se vrátil k výzkumné práci v Orientálním ústavu AV ČR.

Zabývá se staršími i novějšími dějinami jihoasijského subkontinentu, zvláště drávidské oblasti, tamilskou lidovou poezií, hinduistickou mytologií a mezietnickými vztahy na Šrí Lance. Překládá z tamilštiny, sanskrtu, páli a evropských jazyků. Externě působí jako publicista, zejména v oblasti ochrany životního prostředí (*EKO - ekologie a společnost*); spolupracuje též s časopisem *Ikarie*.

D.-k.: *Počátky protibritského hnutí odporu v jižní Indii 1751-1801* [nepubl. disertační práce], Orientální ústav ČSAV, Praha 1979, 194 + XIII s.; (s J. Vackem), *Ašóka*, Svoboda, Praha

1970, 237 s.; *Šrí Lanka* (*Cejlon*), Svoboda, Praha 1972, 205 s.; (spoluaut.), J. Pečírka (ed.) a kol., *Dějiny pravěku a starověku*, II. část, SPN, Praha 1979 [kap. Přední Indie v pravěku a starověku: 923-976]; (spoluaut.), M. Krása a kol., *Indický subkontinent*. *Zeměpisné a historické panorama*, SPN, Praha 1980 [kap. Republika Šrí Lanka, Jižní oblast: 292-324, 423-450]; (spoluaut.), *Prameny života*. *Obraz člověka a světa ve starých kulturách*, Vyšehrad, Praha 1982 [kap. Indie. Úvod. Védské hymny. Upanišady. Buddhismus: 183-200, 210-221, 247-255], 2. rozš. vyd., *Duchovní prameny života*. *Stvoření světa ve starých mýtech a náboženstvích*, Vyšehrad, Praha 1997: 233-248, 258-269, 298-307; *Šrílanská demokratická socialistická republika*, Svoboda, Praha 1984, 264 s.; (spoluaut.), Dušan Zbavitel a kol., *Bohové s lotosovýma očima*. *Hinduistické mýty v indické kultuře tří tisíciletí*, Vyšehrad, Praha 1986 [kap. Védská mytologie, Mytologie Tamilů: 70-98, 314-334], 2. vyd., Praha 1997; *M. K. Gándhí*, ed. Medailóny, Horizont, Praha 1989, 171 s.; *Encyklopedie indické mytologie*. *Postavy indických bájí a letopisů*, Libri, Praha 1998, 225 s.

PŘEKLADY: (s J. Vackem), *Bhagavadgíta* [předmluva, přel. ze sanskrtského orig., pozn., výkladový slovník jmen a věcných pojmů], Odeon, Praha 1976, 203 s., 2. vyd., Votobia, Praha (v tisku); (spoluaut.), *Dějiny světa*. *Velká dětská encyklopedie* [z angl.], Nakladatelství Slovart, Praha 1996, 384 s.; (spoluaut.), A. ChČtelet, B. P. Groslier: *Světové dějiny umění*. *Malířství*, *sochařství*, *architektura*, *užité umění* [z franc., kap. Umění jihovýchodní Asie: 617-656], Agentura Cesty, Praha 1996; (spoluaut.), *Lexikon východní moudrosti*. *Buddhismus*, *hinduismus*, *taoismus*, *zen* [z něm., hesla o buddhismu], Victoria Publishing Praha, Votobia, Olomouc 1996, 565 s.; (spoluaut.), Nigel Hawkes: *Stavby světa*. *Perly architektury*, *gigantické stavby*, *technické zázraky* [z angl.], Nakladatelství Slovart, Praha 1996, 240 s.; Henry Steel Olcott: *Buddhistický katechismus* [z angl., úvod, vysvětlivky, rejstřík], Impreso Plus, Praha 1996, 107 s.; (spoluaut.), Roy Willis (ed.): *Mytologie světa*. *Ilustrovaný průvodce* [z angl., kap. Jihovýchodní Asie: 300-307], Nakladatelství Slovart, Praha 1997; Madhu Bazáz Wanguová: *Hinduismus* [z angl.], Nakladatelství Lidové noviny, Praha - v tisku; (spoluaut.), Ian P. McGreal (ed.), *Velké postavy východního myšlení*. *Slovník myslitelů* [z angl., kap. Indie], Prostor, Praha 1998: 187-340, 592-601.

REDAKCE: *Vincenc Lesný and Indian Studies*, Czechoslovak Society for International Relations - Oriental Institute, Praha 1982, 242 s.; *Dr. Sarvapalli Radhakrishnan*. *Living Values of Indian Thought*, Oriental Institute, Prague 1992, 133 s.; *Oriental Institute 1996*, Praha 1996, 34 s.; *Oriental Institute 1997*, Praha 1997, 40 s.; *Oriental Institute 1998*, Praha 1998.

D.-č./sb.: Kníže Kattabomman - legendy a skutečnost, *NO* **22** (1967), 4: 123-125; Měli staří Indové smysl pro historii? *NO* **22** (1967), 9: 260-262; Zrození boha moudrosti: starý kult v nové Indii, *NO* **23** (1968), 8: 231-233; Stezkou stříbrného hada, *NO* **23** (1968), 9: 267-271; Materialistické tradice v indickém myšlení, *Filosofický časopis* **16** (1968), 4: 496-513; Zmrtvýchvstání sígirijských krasavic, *NO* **24** (1969), 1: 24-26; (spoluaut. J. Vacek), Kultura mrtvých měst, *Dějiny a současnost* **11** (1969), 2: 33-37; Král Ašóka a velmocenská politika, *ibid*., 6: 32-37; Chrámy rozkoše, *ibid*., 8: 33-37; Politika a etika ve starověké Indii, *NO* **25** (1970), 1: 5-7; Problem of Peace and War in Gandhiji's Thought, in: *Gandhi in the Modern Context*, Praha 1970: 30-38; Setkání s hinduismem, *NO* **26** (1971), 6: 165-168; Od dominia Cejlon k republice Šrí Lanka, in: *Aktuální problémy jižní Asie*. Prameny a studie k mezinárodním vztahům, sv. 34, ÚMV, Praha 1972: 69-89; Proměny cejlonské politiky nezúčastněnosti, in: *Americká politika vietnamizace a současné problémy jihovýchodní Asie*. Prameny a studie k mezinárodním vztahům, sv. 35, ÚMV, Praha 1972: 273-296; Cejlon po druhé světové válce, *NO* **27** (1972), 2: 33-38; Stříbrné jubileum Šrí Lanky, *NO* **28** (1973), 3:

65-67; Varunova vodní říše a její poddaní, *ibid*., 4: 120-122; Počátky protibritského hnutí odporu v jižní Indii, *ibid*., 8: 243-245; Nehru as a Political Thinker, in: Miloslav Krása (ed.), *Jawaharlal Nehru*. *A Political Leader*, Czechoslovak Society for International Relations, Praha 1974: 26-39; Chrámy věčné touhy, *NO* **29** (1974), 3: 88-90; Ze skalních galerií Šrí Lanky, *ibid*., 7: 200-201; (spoluaut.), *Slovník světových dramatiků*. *Autoři národů Asie a Afriky* [31 hesel z jihoind. lit.], Divadelní ústav, Praha 1974; Sociálně politické názory Džaváharlála Néhrúa, *NO* **30** (1975), 1: 5-7; Vztahy indicko-čínské, in: *Politika Čínské lidové republiky vůči oblasti jižní Asie*. Problémy soudobého vývoje Číny, sv. 9. Orientální ústav ČSAV, Praha 1976: 1-80; Vývoj cejlonsko-čínských vztahů, in: *ibid*.: 81-108; The Fetishism of Historical Sources: Case Study of Ašokan Inscriptions, *Wissenschaftliche Zeitschrift der Humboldt-Universität zu Berlin*, Gesellschafts-Sprachwissenschaftliche Reihe **25** (1976), 3: 317-319; "Totální revoluce" Džajprakáše Nárájana, *NO* **33** (1978), 2: příl.; Zavraždění Mahátmy, *ibid*., 2-3: 35-37, 69-74; První rok éry zvané Džanta, *ibid*., 5: 136-139; Sanskrit Studies in Czechoslovakia, in: *Sanskrit Studies Outside India*. *News Bulletin of the International Association of Sanskrit Studies*, No. 2, Pt. 1, Weimar 1979: 15-20; "Ctihodná společnost" a podmanění Maisúru, *NO* **34** (1979), 1: příl.; Nacionalismus a národnostní otázka na Šrí Lance, *ibid*., 2: příl.; "Vlna Džanty" na ústupu? *ibid*., 10: příl.; [doslov], in: Alexej Pludek, *Rádce velkých rádžů*, Čs. spisovatel, Praha 1979: 425-430; Néhrúova dcera se nevzdává, *100 + 1 ZZ* **16** (1979), 4: 4-5; Karnátačtí poligarové a protibritský odboj v jižní Indii na přelomu 18. a 19. století, *Sborník historický* **27** (1980): 145-202; Šrí Lanka: proměny a perspektivy, *NO* **35** (1980), 2: 48-51; Peripetie indicko-čínských vztahů, *ibid*., 3: 75-77; Návrat Indiry Gándhíové, *ibid*., 4: 125-126; Bublina pomíjivosti. Buddhistická stúpa na Šrí Lance, *ibid*., 6: 168-170; Nehru's Political Views - Some Formative Influences, in: M. Krása (ed.), *Nehru*: *His Work and Relevance*, Czechoslovak Society for International Relations, Oriental Institute, Praha 1981: 108-121; Indie: Neklidný severovýchod, *NO* **36** (1981), 10: příl.; Embekke: chvála dřeva, *NO* **37** (1982), 2: 41-42; Dutch Involvement in the Anti-British Struggle of the Poligars of Tamilnadu During the Second Anglo-Mysore War (1780-84), *Journal of Tamil Strudies* (Madras) **24** (December 1983): 36-46; Zarožděnije rannich form singaľskogo nacionalizma v Šri Lanke, *Wissenschaftliche Zeitung der Humboldt-Universität zu Berlin*, Gesellschaftswissenschaftliche Reihe **32** (1983), 6: 615-616; Anurádhapura - město 113 králů, *NO* **39** (1984), 5: 153-154; [doslov], in: E. Chmelová, *Skazki ostrova Lanka*, Slovart, Bratislava 1984: 206-207 [též franc., *Contes de Ceylan*, Slovart, Bratislava - Gründ, Paris 1984: 221-222; něm., *Märchen aus Sri Lanka*, Slovart, Bratislava 1985: 227-230; 2. vyd., *Ceylonesische Märchen*, Hanau 1988: 226-228; polsky, Interpress, Warszawa 1987: 227-229; slov., *Rozprávky z perlového ostrova*, Mladé letá - Slovart, Bratislava 1988: 213-215]; Indické písmo, in: Béla Kéki, *5000 let písma*, Mladá fronta, Praha 1984: 71-80; The Concept of Yoga in the Bhagavadgita, in: Wolfgang Morgenroth (ed.), *Sanskrit and World Culture*. *Proceedings of the Fourth Sanskrit Conference of the IASS*, *Weimar*, *May 23-30*, *1979*, Akademie-Verlag, Berlin 1986: 526-531; Indie - bilance hospodářského rozvoje, *NO* **42** (1987), 9: příl.; (spoluaut.), V. Macura a kol., *Slovník světových literárních děl* [9 hesel z ind. lit.], 2 sv., Odeon, Praha 1988; Nenásilí v myšlení a politické praxi národů jižní Asie, *NO* **44** (1989), 5: příl.; History Motivated: Historical Ballads in Tamil, in: Mariola Offredi (ed.), *Language versus Dialect*. *Linguistic and Literary Essays on Hindi*, *Tamil and Sarnami*, Manohar, New Delhi 1990: 113-126; Traditional Values and the Nehruvian Line in the Foreign Policy of India, in: Miloslav Krása (ed.), *Jawaharlal Nehru and the Foreign Policy of India*. *Centenary Commemoration Volume*, Oriental Institute, Praha 1990: 3-9; "Ošó" Radžníš - bezbožný světec či božský šarlatán, *NO* **45** (1990), 7: 211-215; Akademik Lesný - život a dílo, in: Odolen Smékal (ed.), *Vincenc Lesný a česká indologie*. Velké osobnosti filozofické fakulty Univerzity Karlovy 5. AUC, Philosophica et historica 4-1990, Univerzita Karlova, Praha 1991: 19-30; Urny. Jen osudy subkontinentu, nebo memento světa? *Reflex* **2**/33, 13. 8.

1991: 28-31; Freebooters or Patriots? The Poligar Chieftains of 18th century Tamilnadu, *ArOr* **60** (1992), 1: 43-56; The Story of Kattabomman: Folk Hero-Worship and Nationalist Myth, in: Jiří Prosecký (ed.), *Ex pede pontis*. *Papers presented on the occasion of the 70th anniversary of the foundation of the Oriental Institute*, *Prague*, Praha 1992: 36-46; Indie: křesťané v nouzi? *Přítomnost* **3** (1992), č. 6: 30; Establishing the Company Raj in the Carnatic: Revenue Assignment of 1781-85, *ArOr* **61** (1993), 3: 261-272; [předmluva], in: Robert C. Lester, *Buddhismus*. *Cesta k osvícení*, Prostor, Praha 1997: 7-10; The Village Hero in Tamil Folk Literature, in: Gabriella Eichinger Ferro-Luzzi (ed.), *Glimpses of the Indian Village in Anthropology and Literature*, Istituto Universitario Orientale, Dipartimento di Studi Asiatici, Series Minor LVI, Napoli 1998: 125-132.

PŘEKLADY: [z tamilštiny]: Konec jednoho lumpa, Jak lze vodit za nos manžela [lidová vyprávění], *NO* **28** (1973), 5: 150-151; L. S. Rámámirtam: Jak povstalo písmo, Poskvrněný list, *NO* **32** (1977), 5: příl.; Kanaga Sendinádan: Červená hlína, *100 + 1 ZZ* **14** (1977), 5: 34-35; Dandapani Džejakándan: Opora, *NO* **37** (1982), 5: 155-156; Z indického humoru, *NO* **37** (1982), 6: 181; Náladijár, *NO* **38** (1983), 8: 237; Tiruvalluvar [ze sbírky Tirukkural], *NO* **38** (1983), 3: 85, 8: 246; 9: 258, 274; **39** (1984), 2: 53; Poetičtí vandalové [ze starosinhalštiny, přebásnil Miloslav Uličný], *NO* **35** (1980), 4: 114; Kingsly Gunašékhara: Kočovníci ve městě [z angl.], *NO* **37** (1982), 8: 252, aj.

L.: Ganga Ram Garg: *International Encyclopaedia of Indian Literature*. *Sanskrit*, *Pali*, *Prakrit* & *Apabhramśa*, Vol. I, Part 1 (A-M), rev. ed., Mittal Publications, Delhi 1987: 133; Čermáková, Miroslava (sest.): *Regionální osobnosti* (*výběr*), Okresní knihovna v Třebíči, Třebíč 1995: 11.

(A)

FIŠER Ivo - český indolog

* 4. 4. 1929 Praha

Studoval staroindickou filologii u prof. V. Lesného a srovnávací vědu náboženskou u prof. O. Pertolda na Univerzitě Karlově (1948-52), od 1951 též bengálštinu. Roku 1952 získal doktorát filozofie (PhDr.) v oboru bengálština - indologie (disertační práce *Sociální poměry ve staré Indii podle Džátak*), 1994 obhájil disertaci *Staroindická erotika předklasického období* a stal se kandidátem filologických věd (CSc.) v oboru staroindické filologie.

Od roku 1951 působil jako asistent a od 1955 jako odborný asistent indologického semináře UK; 1967 se habilitoval jako docent pro staroindickou filologii na UK a stal se vedoucím indického odd. na katedře věd o zemích Asie a Afriky FF UK. V říjnu 1968 byl uvolněn k práci na kritickém pálijském slovníku v Královské dánské akademii věd a umění a k přednáškám na Kodaňské univerzitě. Roku 1970 byl jmenován docentem sanskrtu a indologie na univerzitě v kanadském Torontu, od 1971 působil jako lektor Institutu for indisk filologi, KNbenhavns Universitet v Kodani; 1. 5. 1996 byl penzionován. Od 1990 pravidelně přijíždí přednášet na FF UK, 1997 byl jmenován hostujícím profesorem. Významně rovněž přispívá do fondu indologické knihovny.

Zabývá se staroindickou, prákrtskou a pálijskou filologií a staroindickou erotikou, podílel se na přípravě kritického pálijského slovníku. Sestavil učebnici sanskrtu, z něhož (vedle bengálštiny a sinhalštiny) také překládal. Psal o buddhismu, indické hudbě i kosmetice, je

autorem hesel v *Příručním slovníku naučném* (1-4, 1962-67), *Stručném filozofickém slovníku* (1966), *Slovníku spisovatelů Asie a Afriky* (1967), *Dictionary of Oriental Literatures* aj.

D.-k.: (s K. Zvelebilem): *Země posvátných řek*, Mladá fronta, Praha 1958, 288 s.; (spoluaut.), *Bozi*, *bráhmani*, *lidé*. *Čtyři tisíciletí hinduismu*, Nakladatelství Československé akademie věd, Praha 1964: 32-42, 68-79; *Sanskrt* (Malé učebnice Nového Orientu), Nakladatelství Československé akademie věd, Praha 1965, 59 s., reprint Praha 1991; *Indian Erotics of the Oldest Period*, Acta Universitatis Carolinae, Philologica XIV, Praha 1966, 139 s., reprint Gaurav Publishing House, New Delhi 1989, 139 s.; (spoluaut. - bez uvedení jména), *Moudrost a umění starých Indů*, Odeon, Praha 1971; Filosofická koncepce nejstaršího buddhismu, *Filosofický časopis* **16** (1968): 524-44, reprint DharmaGaia, Praha 1992, 59 s.

PŘEKLADY: (s Jaroslavem Pokorným), Šúdraka: *Hliněný vozíček* [ze sanskrtu a prákrtů], Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, Praha 1959, 259 s.; *Příběhy copatých mnichů* [ze sanskrtského orig. Bharatakadvátrinšiká], *NO* **22** (1967), 1-6; též samost., Academia, Praha 1967, 46 s.

D.-č./sb.: The Problem of the Setthi in Buddhist Jatakas, *ArOr* **22** (1954): 238-266; New Aspects in Sanskrit Studies, in: *Acta Universitatis Carolinae*, *Philologica 1*, *Orientalia Pragensia I*., Praha 1960: 77-82; Staroindická literatura, in: *Z dějin literatur Asie a Afriky* IV, SPN, Praha 1962: 8-87; (s O. Fišerovou), Dissection in Ancient India, in: *History and Culture of Ancient India*, Nauka, Moskva 1963: 306-28; Sinhalská literatura, in: *Z dějin literatur Asie a Afriky* V, Praha 1964: 83-95; (s O. Fišerovou): Indian Medicine Past and Present, *NOB* **4** (1965), 2: 40-43, 61; (s O. Fišerovou), Beauty and Cosmetics in Ancient India, *NOB* **5** (1966), 3: 92-94; The Two Wives of Yajňavalkya in the Brhadaranyakopanišad, in: *Anjali*, *Papers on Indology and Buddhism*, Peradeniya 1970: 97-101; Yajňavalkya in the śruti Tradition of the Veda, *ArOr* **45** (1984): 55-87; Pali vinaya and Sanskrit kama-śastra, in: *Studies on Buddhism in Honour of Professor A*. *K*. *Warder*, Toronto 1993: 57-65; (spoluaut.), *A Critical Pali Dictionary* II, 1, *akinna* - *akhyayika*, KNbenhavn 1960; II, 5, *avaka* - *avahati*, KNbenhavn 1968; *Pali Tipitakam Concordance*, vol. III, part IV, *passambhati* - *pan'esana*, London 1971: 236-46; part V, *pani* - *pura*, London 1972: 247-310; part VI, London 1984: 311-58.

L.: BIBLIOGRAFIE: Kostić, Svetislav - Dvořák, Jan (ed.), *Institute of Indian Studies*. *Bibliography* (*with a historical survey*), Signeta, Praha 1998: 22-29. (jv)

FLEISSIG Jiří - český arabista

* 29. 4. 1946 Plzeň

V letech 1963-68 studoval na tehdejší katedře věd o zemích Asie a Afriky Filozofické fakulty UK. V letech 1968-78 vyučoval na Jazykové škole v Praze arabštinu a francouzštinu, 1978-80 pracoval jako referent zahraničního odboru Ministerstva kultury ČSR, 1980-90 jako referent mezinárodního odd. ÚRO. Od roku 1990 opět vyučuje arabštinu a francouzštinu na Státní jazykové škole v Praze 1, od 1992 je vedoucím její orientální sekce. Je autorem překladů z arabské moderní literatury, prosadil se však zejména na poli aplikované filologie a lingvistiky. Spolu s Ch. Bahbouhem se zasloužil o vznik a rozvoj zájmového sdružení Opus Arabicum a nakladatelství Dar Ibn Rushd.

D.-k.: *Základy moderní spisovné arabštiny* I. Praha 1992; *Česko-arabská konverzace*, Praha 1992; *Malá encyklopedie islámu*, Praha 1993; *Základy moderní spisovné arabštiny* II. Praha 1995 (všechny tituly ve spolupráci s Ch. Bahbouhem).

(A)

FOIT František Vladimír - český akademický sochař a cestovatel

* 2. 11. 1900 Tábor, + 1971 Jugoslávie

Po studiích v ateliérech prof. Wrby v Drážďanech a A. Bourdellea v Paříži působil v Československu a je autorem řady sochařských děl. V roce 1931 (duben-říjen) společně s Jiřím Baumem podnikl cestu automobilem napříč Afrikou - od severu na jih. Další výzkumný pobyt v Africe - především v Zairu (tehdejším Belgickém Kongu) - uskutečnil, spolu se svou ženou Irenou, v letech 1947-50, po němž následovaly ještě dvě cesty - roku 1957 a v 60. letech. V roce 1950 se stal emigrantem (byl mu odebrán čs. pas) a po celé řadě potíží se usadil v Keni, kde přednášel na Pedagogické fakultě v Nairobi (pozdější Kennyatta College).

Dojmy z prvního afrického pobytu publikoval v cestopise *Autem napříč Afrikou* (1932) a v krátkometrážním filmu. Několik kusů lidové keramiky, získaných v severovýchodním Zairu, je dnes uloženo v Hrdličkově muzeu v Praze společně s portréty Afričanů, které na zastávkách ve vesnicích modeloval. Během druhého afrického pobytu (1947-50) shromáždil velkou sbírku etnografik a uměleckých předmětů (více než 700 ks), která je dnes uložena v Náprstkově muzeu v Praze. Pořídil také terénní nahrávky kmenové hudby, patrně vůbec první svého druhu v Africe. Ve sběratelském úsilí pokračoval také koncem 50. let a během 60. let, kdy se několikrát vrátil do Zairu. Tyto sbírky jsou dnes uloženy v telčském muzeu. V 60. letech vytvořil portréty řady afrických politiků (Kennyatta, Nyerere, Lumumba aj.), před univerzitou v Nairobi je umístěna jeho více než 10 metrů vysoká fontána. Další část sbírek, které nashromáždil především v 50. až 70. letech, tvoří dnes část expozice zámku Velenje ve Slovinsku.

L.: Neužil, O. (ed.): *Z Telče do Kapského Města*. *František Vladimír Foit*, *český sochař v Africe*, Brno 1997 [katalog výstavy].

(ka)

FOLTÝN Jaroslav Rudolf - český ekonom, specialista v oboru světová ekonomika a mezinárodní ekonomické vztahy se zaměřením na rozvojové země

* 23. 8. 1936 Náchod

V letech 1951-55 navštěvoval Vyšší hospodářskou školu (Obchodní akademii) v Náchodě a poté pokračoval ve studiu na Vysoké škole ekonomické v Praze (Ing. 1960); tam také 1963-67 absolvoval externí vědeckou aspiranturu (CSc. 1967). V letech 1969-70 byl vyslán na studijní a pracovní pobyt na Massachusettském institutu technologie (MIT) a Harvardské univerzitě zakončený diplomem; další studijní pobyt absolvoval 1979-80 na Institutu světové ekonomiky a mezinárodních vztahů (IMEMO) Akademie věd SSSR v Moskvě (DrSc. 1986). Roku 1991 byl na základě habilitačního řízení a obhajoby habilitačního spisu před vědeckou radou Fakulty obchodní VŠE v Praze jmenován docentem.

K zájmu o problematiku východních zemí jej přivedla již příprava diplomové práce o pokusech o plánování v Indii (1960). Po krátkém zaměstnání v podniku ZVÚ Škoda, kde se mj. zabýval i marketingem cukrovarnických zařízení a jejich dodávek do Indie, a po absolvování vojenské služby se vrátil v roce 1962 na VŠE, kde působil jako odborný asistent na katedře ekonomiky rozvojových zemí Obchodní fakulty. Na podzim 1964 odjel na stáž na Indian Statistical Institute v Kalkatě, kde výzkumně a pedagogicky působil, ale pobyt 1965 předčasně ukončil pro vážné infekční onemocnění. Roku 1966 přešel na Pracoviště světové ekonomiky při Výzkumném ústavu národohospodářského plánování, z něhož 1969 vznikl Ústav světové ekonomiky ČSAV. Po jeho zrušení 1971 přešel na Ekonomický ústav ČSAV, kde působil až do 1991 jako vědecký pracovník. Pokračoval v pedagogické spolupráci s VŠE, byl členem redakční rady časopisu *Archív orientální*, hlavního výboru Československé společnosti orientalistické při ČSAV a jejího předsednictva. Absolvoval řadu stáží a pracovně studijních pobytů krátkodobějšího charakteru (z RZ Egypt, Libye, Indie). Roku 1991 přešel na katedru světové ekonomiky VŠE, pracoval jako poradce v Investiční bance a od 1993 působí v Centru vnějších ekonomických vztahů při Ministerstvu průmyslu a obchodu ČR, které bylo nedávno reorganizováno do České agentury pro podporu obchodu MPO ČR, kde pracuje v odboru zahraničně-obchodních analýz a evropských politik.

Zabýval se širokým spektrem problémů ekonomického rozvoje RZ, z nichž největší pozornost věnoval procesu jejich ekonomické diferenciace, regionálními aspekty rozvoje a měnícím se postavením RZ v mezinárodní dělbě práce v nových globálních podmínkách a vzhledem k vědeckotechnickému pokroku.

D.-k.: (s kol.), *Nástin ekonomiky rozvojových zemí oblasti jižní a jihovýchodní Asie* [skripta VŠE], Praha 1964; *Koncepce demokratického plánování a hospodářský rozvoj zemí indického subkontinentu*, Výzkumná práce č. 111, Výzkumný ústav národohospodářského plánování, Praha 1967; *Some Notes to the Problem of Urbanization and Migration in Broader Context of Development Strategy in the Countries of Indian Sub-Continent*, Massachusetts Institute of Technology, SPURS Research Papers, Cambridge, Mass., March 1970; *Mezinárodní ekonomická integrace rozvojových zemí*, Ústav světové ekonomiky ČSAV, Kabinet MDPSI, Výzkumná práce č. 7, Praha 1973; (s J. Sedlákem), *Plánování v rozvojových zemích* [skripta VŠE], Praha 1974; (s A. Holubem), *Ekonomika rozvojových zemí*, SPN, Praha 1977; *Soudržnost a polarizace rozvojových zemí ve světové ekonomice*, Academia, Praha 1979; (spoluaut.), *Mezinárodní ekonomická integrace "třetího světa"*, SPN, Praha 1977 [autor II. oddílu Teoretické otázky mezinárodní ekonomické integrace rozvojových zemí]; (spoluaut.), Holub A. a kol.: *Nový mezinárodní ekonomický řád a světová ekonomika* [autor kap. 6 a 7], Academia, Praha 1980; (s J. Putníkem), *Rozvojové země v nemarxistických prognózách světové ekonomiky*, Academia, Praha 1988; *Vybrané prognostické aspekty postavení rozvojových zemí v mezinárodní kapitalistické dělbě práce*, Výzkumná práce č. 289, EÚ ČSAV, Praha 1988; (s A. Holubem), *Zrcadlo rozvojových zemí*, díl 2., Ekonomika. Horizont, Praha 1989; *Vědeckotechnický rozvoj a perspektivy rozvojových zemí v mezinárodní dělbě práce* [nepubl. habilitační práce], VŠE, Praha 1991; (s A. Holubem a N. Ordnungem), *Rozvojová ekonomika* [skripta VŠE], Praha 1993; (spoluaut.), E. Cihelková a kol.: *Světová ekonomika - základní nárys a nový vývoj* [kap. II/1, VIII/1, VIII/2], skripta VŠE, Praha 1996; *Mnohostranná obchodně-ekonomická spolupráce v Latinskoamerickém regionu*, Studie pro Českou exportní banku, Centrum vnějších ekonomických vztahů, Praha, 1996.

D.-č./sb.: Teorie o plánování v rozvojových zemích, *Politická ekonomie* (1967), 7-8; Náhrada potenciální pracovní síly reálnou jako možná substituce části kapitálových potřeb rozvojových zemí, *Politická ekonomie* (1972), 1; K problematice relativní úlohy faktorů

rozvoje v zemích "třetího světa", *Politická ekonomie* (1972), 2; (s J. Pipkem), K některým obecným problémům mezinárodní ekonomické integrace rozvojových zemí, *Politická ekonomie* (1973), 10; (s J. Pipkem), Mezinárodní ekonomická integrace mezi rozvojovými zeměmi: metoda a nástroje, *Politická ekonomie* (1974), 4; Současný stav mezinárodní integrace rozvojových zemí, *Zahraniční obchod* (1974), 7; (s A. Holubem), Metodické vazby mezi ekonomickou integrací socialistických a rozvojových zemí, nutnost, možnosti, aktuální otázky, *Politická ekonomie* (1975), 6; Investiční režim a rozvojová ekonomika, *Politická ekonomie* (1975), 11; (s J. Putníkem), Ekonomický růst a ekonomická integrace v retrospektivě a perspektivě, *Zahraniční obchod* (1975), 3; Possibilities of Methodical Cooperation between Economic Integration of Socialist and Developing Countries, in: Simai, M. (ed.), *Economic Integration*: *Concepts*, *Theories*, *Problems*, Akademiai Kiadó and Sijthoff Corp., Budapest - Amsterdam 1975; (s M. Vargou), K problematice pomoci zemí OPEC ostatnímu rozvojovému světu, *Zahraniční obchod* (1976), 8; K některým nemarxistickým koncepcím ve vztahu k soudržnosti rozvojového světa, *Politická ekonomie* (1977), 3; K některým novým tendencím v nemarxistické "development economics", *Politická ekonomie* (1978), 10; K vývoji úlohy rozvojových zemí v systému světové ekonomiky, *Ekonomický časopis SAV* (1979), 7; (s N. Ordnungem), Odraz měnícího se postavení rozvojových zemí v nemarxistických prognózách světové ekonomiky, *Politická ekonomie* (1980), 1; Perspektivy rozvoje vnějších ekonomických vztahů RZ: základní faktory vývoje v 80. letech, *Politická ekonomie* (1980), 2; Osvobodivšijesja strany - někotoryje problemy social'no-ekonomičeskogo razvitija, in: *Problemy vosproizvodstva v razvivajuščichsja stranach*, Institut vostokoveděnija AN SSSR, Moskva 1980; K problematice použitelnosti typologického přístupu v koncipování vzájemných vztahů socialistických států s rozvojovými zeměmi, *Zahraniční obchod* (1982), 7-8; K některým koncepcím nemarxistické globální prognostiky ve vztahu k ekonomice rozvojových zemí, *Politická ekonomie* (1983), 5; Some Differentiation Trends in the Developing Countries and their Significance for the Application of a Typologic Approach in Economic Research, in: *Czechoslovak Economic Papers*, No. 23, Academia, Prague 1985; The "Third World's" External Economic Relations: Possible Trends and Developments, *ArOr* **53** (1985), 1: 17-34; The Indian National Congress and the Attempt at Planning in India after Independence, in: Krása, M. (ed.), *Indian National Congress*: *Problems of the Liberation Movement and Independent Development in India*, Czechoslovak Society for International Relations - Oriental Institute, Prague 1986: 231-40; (s J. Fárkem a A. Holubem), Vliv krize 80. let na rozvojové země, *Zahraniční obchod* (1986), 2; Vědeckotechnické inovace se zřetelem k postavení rozvojových zemí v mezinárodní kapitalistické dělbě práce, *Politická ekonomie* (1988), 2; Vědeckotechnický potenciál rozvojových zemí a jeho význam pro tyto země, *Politická ekonomie* (1988), 8; (s M. Součkem), The "Basic Needs" Approach to Third World Economic Development, in: Krása, M. (ed.), *Jawaharlal Nehru and the Foreign Policy of India*. *Centenary Commemoration Volume*, Czechoslovak Society for International Relations - Oriental Institute, Prague 1989: 151-159; Biotechnologie v rozvojových zemích, *Politická ekonomie* (1990), 6; Teorie o rozvoji a měnící se světová ekonomika, *Politická ekonomie* (1990), 12; New Technologies and the Position of Developing Countries within the International Division of Labour: Some Prognostical Remarks, *ArOr* **58** (1990), 2: 97-101; (s A. Neustadtem), Differentiation among DC(s): Trends and implications for their trade with the Czech Republic, in: *North-South Relation - The influence of Islam*, Study Papers No. 4/94, Institute of International Relations, Prague 1994; Diferenciace "Jihu" není bez přívlastků, *Mezinárodní politika* **20** (1996), 10; K ekonomickým kořenům odlišného polického vývoje zemí indického subkontinentu, *Mezinárodní politika* (1997), 6.

(A)

FORMAN Bedřich - český grafik, ilustrátor, umělecký fotograf a autor knih o umění Orientu

* 17. 4. 1919 Praha, + 6. 8. 1985 Praha

Ovlivněn rodinným kulturním prostředím od mládí inklinoval k výtvarnému umění a záhy jevil zájem i o tvorbu orientálních národů. Po ukončení základního vzdělání nastoupil do známé pražské grafické firmy Gestetner a pokračoval i v soukromém odborném studiu. Po čase se stal vedoucím pracovníkem v uměleckém oddělení a přijímal též samostatné tvůrčí grafické zakázky. Za nacistické okupace, když se firma dostala pod nucenou správu, musel zaměstnání opustit a pracoval na volné noze; později byl vězněn v koncentračním táboře. Po osvobození se jako jeden k prvních členů Svazu výtvarných umělců již trvale věnoval profesionální činnosti a spolu se svým bratrem Wernerem postupně rozvinuli velkorysý projekt soustavného zpřístupňování orientálního umění veřejnosti Západu. V úzké spolupráci s orientalisty a muzei i galeriemi u nás (hl. Náprstkovo muzeum a Národní galerie) a v zahraničí, jakož i náročnou prací v terénu, uváděli do povědomí současných generací podklady kulturního dědictví Východu, což jim získalo světový ohlas a četná ocenění. Proslul nápaditou a s reprodukovanými uměleckými díly plně sourodou grafickou úpravou více než dvou set špičkových výtvarných publikací, v nichž se často uplatňoval jako ilustrátor a umělecký fotograf; podílel se též na výtvarném pojetí výstav orientální umělecké tvorby. Cílevědomé studium i důvěrné poznání některých, jemu blízkých kulturních památníků či výtvarných žánrů, stejně jako jejich důkladné poznávání v jejich vlastním prostředí vyvrcholilo v autorském zpracování řady výtvarných monografií s obdivem hodnocených doma i v zahraničí.

D.-k.: (spoluaut.), *L'Arts des pays lointains* [text s V. Kubíčkovou, foto W. Forman], 2 sv., Artia, Praha 1956; (spoluaut.), *Das Drachenboot*, Artia, Praha 1960; [text s W. Formanem, foto W. Forman], *The Face of Ancient China*, Artia, Praha 1960; *Borobudur*, Artia, Praha - Octopus, London 1980, 136 s.; (spoluaut.), *Bali* [text s R. Mrázkem, foto W. Forman], Orbis Publishing, London 1983; též franc., Édition Atlas 1984; holand., Sijthoff, Amsterdam 1984; *Batik ikat*. *Arts suprźmes de l'Indonesie*, Artia, Praha - Cercle d'art, Paris 1988, 167 s.; *Batik ikat*. *Supreme Arts of Indonesia*, Artia, Praha - Octopus, London 1988, 167 s.

L.: *Bedřich Forman 1919-1985*. *Umění vzdálených kultur*. Katalog výstavy [texty M. Krása, L. Hájek, R. Mrázek, Z. Zajícová], Národní knihovna, Praha 1990, 24 s.; Krása, M.: Bedřich Forman (17. 4. 1919 - 6. 8. 1985), *Zprávy ČSO při ČSAV* **26**/1, Praha 1985: 53-55.

(mk)

FORMAN Werner - český umělecký fotograf

* 13. 1. 1921 Praha

Již v dětství se rozhodl pro profesi fotografa. Od roku 1936 až do okupace pravidelně spolupracoval s Čs. státními aeroliniemi. Po vypuknutí války začal fotografovat pro ilegální skupinu, která však byla odhalena. Na dva roky byl nasazen na práci do Německa. Konec války prožil v koncentračním táboře.

Po válce začal spolupracovat s českými muzei. S bratrem Bedřichem se podílel na řadě výstav v Praze v Náprstkově muzeu a v Umělecko-průmyslovém muzeu. Po 1968 pokračoval v

tvůrčí činnosti v zahraničí, zprvu zejména pro londýnská nakladatelství Thames and Hudson a Weidenfeld and Nicolson a od poloviny 70. let jako editor nové knižnice o starých kulturách pro firmu Orbis Publishing. Jako své poslání si zvolil popularizaci kulturních hodnot mimoevropských národů. Fotografoval kulturní památky v 55 zemích světa. Ke studiu i fotografování mu své sbírky a depozitáře zpřístupnila přední světová muzea. Nejčastějšími náměty byl Dálný východ, Čína, Japonsko, Korea, Indie, starý Egypt, Mezopotámie a černá Afrika. Postupně vytvořil rozsáhlou dokumentaci. Jeho londýnský archív je jedním z hlavních zdrojů fotografií kulturních památek.

Oba bratři spolu po celý život úzce spolupracovali na knižní tvorbě ve všech jejích aspektech. Podíleli se na přípravě několika desítek publikací, jež vyšly v mnoha jazykových mutacích - Werner zajišťoval fotodokumentaci, Bedřich grafickou úpravu, vazbu a výtvarnou podobu obálky.

D.-k.: *Čínské umění* (text L. Hájek), SNKLHU, Praha 1954 [též angl., franc., něm., finsky, Artia, Praha 1954, SNKLHU, Praha 1954-1966]; *Hokusai* [text Joe Hloucha], angl., něm., Artia, Praha 1955, 1956; *Pravěké umění* [text J. Poulík], Artia, Praha 1956 [též angl., něm.]; L. Hájek (ed.), *Umění čtyř světadílů z českých sbírek mimoevropského umění*, 2 díly, Artia, Praha 1956, 1957; *Harunobu* [text L. Hájek], angl., něm., Artia, Praha 1957; *Japanese Woodcuts* [text L. Hájek], též něm., franc. a finsky, Artia, Praha 1957-59; *Utamaro* [text L. Hájek], angl., něm., Artia, Praha 1958; *Schwerter und Dolchen Indonesien* [text V. Šolc], Artia, Praha 1958; *Götter und Menschen im Rollsiegel Mesopotamiens* [text D. J. Wiseman], též angl., Artia, Praha 1958; *Hirosada* [text L. Hájek], něm., Artia, Praha 1959; *The Osaka Woodcuts* [text L. Hájek], Artia, Praha 1959; *The Face of Ancient China* [text s B. Formanem], Artia, Praha 1960; *Persian Miniatures* [text V. Kubíčková], též něm., Artia, Praha 1960; *Indian Miniatures* [text L. Hájek], též franc., něm., Artia, Praha 1960, 1961; *Benin Art* [text Philip Dark], též franc., něm., Artia, Praha 1960; *Japanese Netsuke* [text L. Vilímková, L. Boháčková], Artia, Praha 1960; *Chinese Paper Cut-Outs* [text J. Hejzlar], Artia, Praha 1960; *Tapestries from Egypt* [text R. W. Wassef], též franc., něm., Artia, Praha 1960, 1961, 1968, 1972; *Ägyptische Kunst* [text M. Vilímková], též špan., Artia, Praha 1962; *The Art of Ancient Korea* [text J. Bařinka], též franc., něm., špan., Artia, Praha 1962, 1963; *Indian Sculpture* [text M. M. Deneck], též franc., něm., Artia, Praha 1962, 1970; *The Jenghiz Khan Miniatures* [text J. Marek, H. Knížková], Artia, Praha 1963; *Africa*. *History of a Continent* [text Basil Davidson], Weidenfeld and Nicolson, London 1966; *Lamaistische Tanzmasken* [text Bjamba Rintschen], Kochler Amelang, Leipzig 1967; *Umění černé Afriky* [text D. A. Olderogge], též angl., franc., něm., špan., Artia, Praha 1969; *Indiánské umění* [text Erna V. Siebert], též angl., franc., Artia, Praha 1967, 1970; *Die altägyptische Zeichnung* [text Hannelore Kischkewitz], též angl., franc., jap., Artia, Praha 1971-73; *Vietnamské umění* [text J. Hejzlar], též franc., něm., špan., Artia, Praha 1973; *Early Chinese Grafics* [text J. Hejzlar], též něm., Artia, Praha 1972; *Japanese Graphic Art* [text L. Hájek], též franc., něm., Artia, Praha 1976; *Chinese Watercolours* [text J. Hejzlar], též franc., něm., Artia, Praha 1978; *Black Kingdoms*, *Black Peoples* [text A. Atmore a G. Stacey], Orbis Publishing, London - G. P. Putnam, New York 1979; *The Maori* [text David Lewis], Orbis Publishing, London 1982; *Ve stínu pyramid - Egypt v době Staré říše* [text J. Málek], Orbis Publishing, London 1986; *Život starých Egypťanů* [text E. Strouhal], též angl., něm., franc., Opus Publishing, London 1994; *Posmrtný život na Nilu* [text S. Quirke], Opus Publishing, London 1996.

(sp)

FRANKE Emil - český politik a indolog

* 3. 4. 1880 Velké Březno, + 1. 12. 1939 Praha

Po maturitě na gymnáziu v Hradci Králové vystudoval Filozofickou fakultu české univerzity v Praze (1899-1903), kde navštěvoval i přednášky ze srovnávacího jazykozpytu a sanskrt u prof. J. Zubatého (1902-08); staroindické filologii a filozofii zůstal věrný i během své pozdější politické kariéry. Po studiích byl zaměstnán jako knihovník a pak vrchní rada univerzitní knihovny v Praze, ale již za války se zúčastnil politického života a po osvobození byl zvolen poslancem (1918) za národně sociální stranu (byl dlouho předsedou jejího poslaneckého klubu) a zůstal jím až do 1938. V tomto období byl několikrát ministrem (pošt a telegrafů, železnic, pro zásobování lidu a školství a národní osvěty). Věnoval se též otázkám hospodářským, sociálním, lidového vzdělání a uvedl k nám spisy Benedetta Croceho o lingvistických aspektech estetiky. Projevoval trvalý zájem o rozvoj české indologie a byl 31. března 1936 zvolen řádným členem kulturního odboru Orientálního ústavu v Praze.

D.-k.: *O tvoření kořenů a kmenů v různých jazykových skupinách*, Praha 1907, 75 s.; *Englišova teorie a praxe*, Praha 1926, 30 s.; *Výchova a úkoly lidové výchovy v dnešní době*, Praha 1937; *Projevy 1936*, Praha 1938, 107 s.

D.-č./sb.: O psychologii klasifikace jazyků u Misteliho, in: *Věstník České akademie... pro vědy*, *slovesnost a umění* 14, Praha 1905: 325-337, 443-455; Buddhismus, *Česká revue* **1** (1907-1908), : 262-268, 345-349; Filozofie upanišad, *ibid*.: 664-673; Politická budoucnost Indie, *Česká revue* **3** (1909-10): 321-333; Šankarův komentář k Bhagavadgítě. Příspěvek ku poznání filozofické literatury staroindické, in: *Sborník filologický*, vyd. III. třídou České akademie... pro vědy, slovesnost a umění, I, Praha 1910, kapitola XVI.: 322-77.

L.: *B. K. MSN* 1, Praha 1925: 711; *MSN* 2, Praha 1926: 857-58; *OSNND* 2/1, Praha 1932: 728.

(mk)

FRIČ Alberto Vojtěch - cestovatel, botanik, etnograf, spisovatel, novinář

* 8. 9. 1882 Praha, + 4. 12. 1944 Praha

Již jako školák vynikal botanickými znalostmi, během středoškolských studií shromáždil jednu z největších evropských sbírek kaktusů, která však v únoru 1899 zmrzla. Po maturitě na reálce (1899) se zapsal na pražskou techniku, studium však po jednom semestru přerušil.

V květnu 1901 odjel do Jižní Ameriky s cílem sbírat kaktusy. Během osmiměsíční dobrodružné cesty se plavil po řekách Tieté, Paraná, Verde a Verdao do brazilského vnitrozemí a botanický zájem ustoupil po setkání s domorodci etnografickému nadšení. Studiu indiánských kmenů laplatské oblasti se poté věnoval na třech dalších cestách: 11. 8. 1903 - 17. 9. 1905 (Uruguay, Argentina, Paraguay, Brazílie, Bolívie), 21. 8. 1906 - 8. 8. 1908 (Brazílie, Argentina, Paraguay), 1909 - 1912 (Paraguay, Brazílie, Argentina). Shromáždil několik tisíc sbírkových předmětů, sestavil slovníky 36 indiánských jazyků a nářečí, zaznamenal autentické mytologie a poznatky o životním způsobu domorodců i kolonistů na horním toku řeky Paraguaye, v jižní Brazílii a v argentinské pampě. Výrazně přispěl ke geografickým výzkumům neprobádaných území v severní oblasti Gran Chaca (např. zmapování řeky Pilcomayo).

V letech 1908 a 1912 se zúčastnil amerikanistických kongresů ve Vídni a v Londýně. V roce 1913 vystavil ve své nově zbudované vile Božínka v Praze-Košířích rozsáhlou sbírku etnografik (např. kmenů Čamakoko, Angaité, Pilagá, Toba, Kaďuveo). Své sbírky, určené původně pro Náprstkovo muzeum v Praze, postoupil postupně muzeím v Berlíně, Vídni, Petrohradě, New Yorku apod.

Roku 1919 byl v zájmu nové Československé republiky pověřen kulturní misí v Uruguayi a Argentině, navrátil se však roku 1920 pro neshody s ministrem zahraničních věcí E. Benešem. Vydával politický časopis *Očista* a zavedl do Čech volnou kolportáž periodik. Od října 1922 byl prvním čestným členem Spolku pěstitelů kaktusů v ČSR. Od dubna 1923 do února 1924 podnikl cestu do Texasu a Mexika, odkud přivezl přes 200 druhů sukulentů a kaktusů nebo jejich semen, včetně tehdy nedosažitelných rarit (např. anhalonia, astrophyta a ariokarpusy). Cesta od ledna do června 1927 směřovala do Brazílie, Uruguaye, Argentiny a Paraguaye a poslední, osmá výprava do Jižní Ameriky od 25. 10. 1928 do 29. 3. 1929 ho zavedla do Uruguaye, Argentiny a blíže neurčené vysokohorské oblasti na rozhraní Bolívie a Peru, kde objevil významná naleziště nových druhů kaktusů; tato místa však utajoval z obavy před komerční kaktusářskou horečkou.

Ve 20. a 30. letech velmi přispěl k rozvoji kaktusářství, mimo jiné rozsáhlou publicitou v odborném i populárním tisku, roku 1935 navrhl revizi používané systematiky kaktusů na základě vlastního unikátního herbáře. Protože však odmítal mezinárodně závazná pravidla pro identifikaci rostlin a preferoval vlastní svérázný beletristický styl, přístupný široké veřejnosti, byla z jeho objevů platně uznána jen nepatrná část. V pražských sklenících vytvořil jednu z největších světových sbírek kaktusů a zabýval se praktickými genetickými výzkumy exotických i užitkových rostlin, zejména během 2. světové války. V té době také na četné žádosti svých přátel začal literárně zpracovávat své paměti. Zemřel nešťastnou náhodou v prosinci 1944 a zanechal rozsáhlou listinnou a fotografickou pozůstalost.

D.-k.: *Bylo*, *jest a bude*, Praha 1918; *Cihly*, Přerov 1918; *Zákon pralesa*, Praha 1921; *Mezi indiány*, A. Koníček, Praha 1918; *Kalera Marsal*, vlastním nákladem D. Fričové, Praha 1921; (s J. Seidlem), *Kaktusy a sukulenty a jejich pěstění*, Praha 1924; *O kaktech a jejich narkotických účincích*, Sfinx, Praha 1924, 2. přeprac. vyd., DharmaGaia-Maťa-Titanic-Pisces, Praha 1995; (s J. Seidlem), *Kaktusová příloha Život v přírodě*, Praha 1925; *Strýček Indián*, Toužimský a Moravec, Praha 1935, 9. přeprac. vyd., Titanic-Madagaskar, Praha 1994; *Dlouhý lovec*, Toužimský a Moravec, Praha 1935, 7. přeprac. vyd., Titanic-Madagaskar, Praha 1995; (s Kurtem Kreuzingerem), *Ablehnung*, Praha 1935; *Indiáni Jižní Ameriky*, Novina, Praha 1943, Mladá fronta, Praha 1957, přeprac. a rozš. vyd., Orbis, Praha 1977; *Hadí ostrov*, Toužimský a Moravec, Praha 1947, 6. přeprac. vyd., Titanic-Madagaskar, Praha 1995; *Červíček aneb Indiánský lovec objevuje Evropu*, Titanic-Global, Praha 1993.

D.-č./sb.: Eine Pilcomayo-Reise in dem Chaco Central, *Globus* (Berlin) **LXXXIX** (1906), 14: 213-220, č. 15: 229-234; Notes on the Grave-Posts of the Kadiuéo, *Man* **VI** (1906), 45: 71-72; Note on the Mask-Dances of the Čamakoko, *ibid*., č. 77: 116-119; Contribution to the Study of the Bororo, *JRAI* **XXXVI** (London 1906): 328-406, Indians Sambaqui-Forschungen im Hafen von Antonina (Paraná), *Globus* (Braunschweig) **XCI** (1907), 8: 117-122; Völkerwanderungen, Ethnographie und Geschichte der Konquista in Südbrasilien, *Verhandlungen des XVI. internationalen Amerikanisten-Kongresses*, Wien 1909: 63-67; Die unbekannten Stämme des Chaco Boreal, *Globus* (Berlin) **XCVI** (1909), 2: 24-28; Resultado de mi último viaje al Chaco, Las religiones de los Indios de la Cuenca del Plata, in: *Actas del XVII Congresso International de Amerikanistas*, Buenos Aires 1912: 473-483; Onoenrgodi-

Gott und Idole der Kaďuveo in Mato Grosso, in: *Proceedings of the XVIIIth Session*, *International Congress of Amerikanists*, London 1913: 397-407; příspěvky in: *Česká flora*, Praha 1903-1919, *Československé zahradnické listy*, Praha 1934-1937, *Kaktusář*, Brno 1930-1936, *Kaktusářské listy*, Praha - Brno 1926-1934, 1937-1941, *Praktický rádce pro zahradnictví a chov drobného zvířectva*, Milotice nad Bečvou 1917, 1922, 1927-1933, *Přítel zahrad a chovatel drobného zvířectva*, Praha 1937-1942, *Svět zvířat* (též přílohy *Svět* a *Svět rostlin*), Praha 1915-1917, *Zahradnické listy*, Praha 1938-1944.

L.: O. K.: Alberto Vojtěch Frič. Výstavka měsíce. *Červenec 1982 v Náprstkově muzeu v Praze*, Národní muzeum, Praha 1982, 7 s.; Crkal, Karel: *Lovec kaktusů*, Academia, Praha 1983; Fričová, Yvonna: Guido Boggiani: ...e procuri che non mi dimentichino i comuni amici..., in: *Ibero-Americana Pragensia* **XXXI**, Praha 1997.

(yf)

FRIŠ Oldřich - český indolog, překladatel z indických jazyků

* 7. 5. 1903 Boskovice u Brna, + 14. 1. 1955 Praha

Studoval klasickou a slovanskou filologii na Filozofické fakultě UK, navštěvoval i přednášky indické historie a indoevropského srovnávacího jazykozpytu u profesorů J. Zubatého a V. Lesného, na pražské německé univerzitě přednášky prof. M. Winternitze, 1924-25 studoval tři semestry v Berlíně u prof. Lüderse, Glasenappa a Nobela. Studia ukončil 1927, poté učil na školách 3. stupně ve Strakonicích, Prešově a Mělníce, od 1933 do 1945 v Tišnově. Indologii se věnoval soukromě, 1945 dokončil u prof. Lesného v Praze disertační práci *Sattasaí a její místo v indické lyrice*. Roku 1946 se stal členem redakční rady *Nového Orientu* (od 1951 šéfredaktor). Roku 1948 se habilitoval prací *Recenze Amarušataka* a byl jmenován soukromým docentem UK. Následující rok působil na FF Palackého univerzity v Olomouci. Roku 1950 byl jmenován odborným asistentem a 1951 státním docentem indologie na UK v Praze. Od roku 1952 byl členem ediční rady *Malé knižnice Orientu*. V témže roce se stal členem vědecké rady Orientálního ústavu a zástupcem vedoucího katedry Předního a Středního východu a Indie, od 1953 vedoucím katedry a šéfredaktorem *Archivu orientálního*. Roku 1954 byl jmenován profesorem staroindické filozofie a děkanem Filozofické fakulty.

Zabýval se filologií indických jazyků a starou íránistikou, vedle toho se věnoval studiu staroindické společnosti po stránce historické i literárně-historické (články v *Novém Orientu* a *Archivu orientálním*). Nejvýznamnějšími oblastmi jeho působení je činnost pedagogická a překladatelská. Zasloužil se o rozšíření oboru indologie o studia moderních jazyků a literatur. Překládal ze sanskrtu i z prákrtů, zejména z páli. Jeho překlady jsou ne pouze lingvistickými, ale básnickými díly.

D.-k.: *Sattasaí a její místo ve staroindické lyrice*, FF UK, Praha 1945; *Struktura staroindické společnosti*, SPN, Praha 1953; *Sanskrtská čítanka* I-II., Nakladatelství ČSAV, Praha 1954, 1956.

PŘEKLADY: *Védské hymny*, Symposion, Praha 1948, reprint, Dharma Gaia, Praha 1994; *Sattasaí*. Symposion, Praha 1947; (s F. Hrubínem), Bilhana: *Dnes ještě...*, Malá knižnice Orientu, Praha 1953, reprint Dharma Gaia, Praha 1996, 67 s.; *Rámájanam*, SNKLHU, Praha 1957; Kálidása: *Oblak poslem lásky*, SNKLHU, Praha 1954; *Z indických legend*, Jaroslav Picka, Praha 1954, 66 s.; Kálidása: *Šestero ročních dob*, Praha 1956; *Láska a odříkání*,

Beaufort, Praha 1948; Sómadéva: *Démonovy povídky*, SNKLHU, Praha 1956, 175 s.; Amaru a Bhartrhari: *Sloky o lásce*, *moudrosti a odříkání*, SNKLHU, Praha 1959, 95 s.

D.-č./sb.: Notes on Hála's Sattasaí, *ArOr* **16** (1947-48): 89-91; Two words from Amaruśataka, *ArOr* **16** (1947-48): 92-95; The IE. Comparative, *ArOr* **18** (1950), Symbolae Hrozný, pars tertia: 170-188; Indo-Iranica, *ArOr* **18** (1950), Symbolae Hrozný, pars quarta: 73-79; The Recensions of Amaruśataka, *ArOr* **19** (1951): 125-176; The Avestan Studies, *ArOr* **19** (1951): 492-513; O indickém materialismu, *NO* **6** (1951): 77-79; Klasické drama v Indii, *NO* **6** (1951): 196-200; Ein Mißverstandener Vers des Avesta, *ArOr* **20** (1952): 598-600; Osvobozenecký boj v Orientě, *NO* **7** (1952): 1; O životě a díle Bilhanově, *ibid*.: 156-157; Česká orientalistika v roce 1952, *ibid*.: 158-159; + Vincenc Lesný (3. IV. 1882 - 9. 4. 1953), *ArOr* **21** (1953): 25-26; The IE. comparative suffix *-ios* and the neuter suffix *-os*, *ibid*.: 101-113; Etymologische Forschungen, *ibid*.: 175-181; Akademik V. Lesný (3. 4. 1882 - 9. 4. 1953), *Věstník ČSAV* **62** (1953): 103-108; Otrokářský řád ve staré Indii, *NO* **8** (1953): 56-58; Akademik V. Lesný, *ibid*.: 73; O Kálidásovi, *ibid*.: 123-124; Die Stämme auf *-an* im Avesta, *ArOr* **22** (1954): 38-62; Orientalisté v Cambridgi, *NO* **9** (1954): 159; Orientalistika a světový mír, *Lidová demokracie* 10/281 (1954), 24. 11.: 6; Orientalism in Czechoslovakia, *ArOr* **23** (1955): 2-5; Two Readings of the Kathopanishad, *ArOr* **23** (1955): 6-9; K dějinám indické matematiky, *NO* **10** (1955): 25.

PŘEKLADY: Bhartrharih: Odříkání, *Akord* **11** (1943-44): 173; Z prákrtské lyriky, *NO* **2** (1946-47), 2-3: 32; Kálidásah: Jaro, *ibid*., 6-7: 40; Nad hrobem. Z Rgvédu, *NO* **3** (1947-48): 147; Kálidásah: Léto, *ibid*.: 223; Sómadévah: Věrní manželé, *NO* **4** (1948-49): 62; Z prákrtské lyriky. Páv, Podzim, *NO* **4** (1948-49): 137; Potopa světa, *NO* **5** (1949-50): 62-63; Z indického humoru. Ze sbírky o copatých mniších, *NO* **8** (1953): 29; Z indických anthologií. Indradatta, Anonym, *ibid*.: 127; Ze Sattasaí, *ibid*.: 145, 146; Ze starých indických přísloví, *NO* **9** (1954): 66; Z buddhistické lyriky, *NO* **9** (1954): 69; Dobrý král. Z Brahmapurány, *ibid*.: 116-117; Dandin: Příhody v městě Čampě, *ibid*.: 118-121; Krátké štěstí. Z Brahmapurány, *NO* **10** (1955): 12-13; Z veršů Bhartrhariho, *ibid*.: 51.

L.: Gampert, Vilém - Herold, Erich: In memoriam Oldřich Friš (7. V. 1903 - 14. I. 1955), *ArOr* **23** (1955): 497-505; Rypka, Jan: Nad rakví Oldřicha Friše, *NO* **10** (1955), 3: 33-35; Čapková, B. - Mikošková, Z.: Oldřich Friš a jeho dílo, in: *Zprávy Čs. společnosti orientalistické při ČSAV* **27** (1986), 1: 38-46.

BIBLIOGRAFIE: Knížková, Hana: Bibliography of Oldřich Friš, *ArOr* **23** (1955): 506-509.

(bk)

FRITZ Samuel - českoněmecký misionář v Jižní Americe

* 9. 4. 1654 Trutnov, + 20. 3. 1725 Jéveros (dnešní Peru)

Během studia na pražské Filozofické fakultě vstoupil 1673 do Tovaryšstva Ježíšova, 1674-5 absolvoval noviciát v Brně. Po učitelském působení na jezuitských školách studoval teologii v Olomouci (1680-83). Roku 1683 se přihlásil jako misionář do zámořských kolonií Španělska, 1684 vyplul směrem do Cartageny de Indias v místokrálovství Nová Granada (dnešní Kolumbie), odtud se vydal po souši do Quita a do misií na řece MaraEon, tj. na horním toku Amazonky (od 1686), mezi Indiány kmene Omaguů, Yurimaguů, Aizuarů a Ibanomů. Při svém působení poznal veletok až k jejímu ústí na portugalském - tedy brazilském - území

(plavba po proudu řeky 1689-91 do Pará, tj. Belému, kde byl řadu měsíců vězněn) a shromáždil data pro vytvoření mapy vydané 1707 v Quitu tiskem a hodnocené s velkým uznáním i pozdějšími přírodovědci (Ch. M. La Condamine, T. Haenke). V misijních záležitostech cestoval do Limy (1693) a Quita (1700 a 1707). V letech 1704-12 vykonával funkci superiora maraňonských misií. Ovládal několik indiánských jazyků - sepsal snad slovník jazyka Omaguů. Zprávami o životě amazonských Indiánů, o politické situaci v oblasti (konflikty Španělů s Portugalci) a zmíněnou mapou přispěl k vědeckému poznání Amazonie.

D.-k.: deník z plavby po Amazonce (1689-91) - špan. in: P. Pablo Maroni, *Noticias auténticas del famoso río MaraEón...*, Madrid 1738, & in: *Historiadores y cronistas de las misiones*, Quito 1960: 255-279; angl. překlad, Edmundson, G.: *Journal of the Travels and Labours of Father Samuel Fritz in the River of Amazonas between 1686 and 1723*, London 1922; nejdůkladnější edice deníku i korespondence in: Gicklhorn, Josef & Renée: *Im Kampf um den Amazonenstrom*. *Das Forscherschicksal des P. S. Fritz*, Prag-Leipzig-Berlin 1943; česky in: Binková, S., Polišenský, J. (ed.), *Česká touha cestovatelská*. *Cestopisy*, *deníky a listy ze 17. století*, Praha 1989: 453-476.

L.: Šilhan, F.: P. Samuel Fritz T. J., misionář, cestovatel a první kartograf v údolí amazonském, *Zprávy z české provincie T. J.* (1928): 44-53; Schubring, Klaus: Der Jesuitenmissionar Samuel Fritz und eine neue "Ausgabe" seiner Aufzeichnungen, *Zeitschrift für katholische Geschichte* **8** (1976): 328-339.

(sb)

FRÝD (pův. FRIED) Norbert - český prozaik, diplomat, cestovatel po Americe, Asii

* 21. 4. 1913 České Budějovice, + 17. 3. 1976 Praha

Maturoval na gymnáziu v Českých Budějovicích. Roku 1932 zahájil studium práv na Univerzitě Karlově. Zpráva o schválení rigorózní práce přišla symbolicky 17. 11. 1939, v den uzavření českých vysokých škol (doktorská promoce se uskutečnila až 1945). Druhou polovinu válečných let byl internován v Terezíně, Osvětimi (kde ztratil těhotnou ženu a otce) a v Dachau. Po válce se vrátil jako jediný z celé rodiny. V letech 1947-51 působil jako kulturní atašé na čs. zastupitelských úřadech v USA a v Mexiku. Poznával Kubu, Guatemalu, účastnil se vědecké expedice do nově objeveného mayského města Bonampaku. Na jeho cestách po Mexiku a Střední Americe jej doprovázel Adolf Hoffmeister, jenž své latinskoamerické dojmy shrnul v *Mrakodrapech v pralese* (1965). Od roku 1951 pracoval jako redaktor v rozhlase, od 1953 byl spisovatelem z povolání. Roku 1965 mu byl udělen titul zasloužilý umělec.

Literárně činný byl od první poloviny 30. let. Po 2. světové válce napsal na tři desítky knih, mimo jiné reportážní práce z cest po americkém, asijském kontinentu a romány situované do Mexika. Prvním výsledkem poznávání latinskoamerického světa je řada rozhlasových reportáží o Mexiku posléze propojených do knižní podoby (1952). Následují texty, které rovněž látkově čerpají z latinskoamerické skutečnosti - román z poválečného Mexika *Studna supů*, reportážně pojatá *Usměvavá Guatemala*. V polovině 60. let se vrací na pomezí Mexika a Guatemaly románem *Prales*, inspirovaným výzkumem mayských památek. Počátkem 70. let překvapil čtenáře úspěšnou historickou freskou o osudech Charloty, jejího chotě, arcivévody a mexického císaře Maxmiliána Habsburského a o nenaplněných ambicích evropské politiky v Mexiku 60. let 19. století. V žánru reportáže mu byl příkladem přítel jeho otce E. E. Kisch,

pobývající v mexickém exilu v letech 1940-46. Ve svých reportážích má ovšem blíže k Janu Drdovi, který v téže době sleduje chilské a brazilské reálie v *Horké půdě* (1955). Román *Císařovna* byl vystavěn na znalosti českých a rakouských pramenů. Výjimečné postavení má odborně pojatá *Mexická grafika*, těžící z osobní znalosti mexické grafické školy a jejích tvůrců. Byť autorovy reportáže byly ne vždy pozitivně přijímány literární kritikou, podporoval zájem české veřejnosti o historii a kulturu latinskoamerického subkontinentu. Podílel se na profilování odborného zájmu o Latinskou Ameriku. Jeho zájem o Dálný Východ, především o Koreu, se projevil literárním zpracováním dálněvýchodní legendy *Ztracená stuha*.

D.-k.: *Mexiko je v Americe*. *Črty a snímky z cest*, Praha 1952; *Studna supů*, Praha 1953; *Meč archandělů*, Praha 1954; *Mexická grafika*, Praha 1955; *Mexické obrázky*, Praha 1958; *Prales*, Praha 1965; *Císařovna*. *Román Charloty Mexické*, Praha 1972; Ztracená stuha in: *Tři malé ženy*, Praha 1968.

D.-č./sb.: Texty z mexického pobytu publikoval např. v *Kulturní politice*.

L.: *Norbert Frýd*, Praha 1973; Menclová, V.: *Norbert Frýd*, Praha 1981 [vybraná BIBLIOGRAFIE článků, kritik a recenzí]; Norbert Frýd, in: *Slovník českého románu 1945-1991*, Ostrava 1992: 52-53.

(ib)

GAIL Adalbert J. - **německý indolog, hostující profesor na FF UK**

* 11. 8. 1941 Düren u Kolína nad Rýnem

Vystudoval indologii na několika evropských univerzitách (Kolín nad Rýnem, Vídeň, Mnichov). Během studií se vedle filologie věnoval převážně religionistické problematice, která jej přivedla i k otázkám indického umění. Krátce pracoval v Muzeu pro indické umění v (tehdejším Západním) Berlíně a od 1974 působí jako profesor dějin indického umění na Freie Universität v Berlíně.

Ve své odborné práci se věnoval jednak tématům religionistickým, jednak uměnovědným. Podílel se na desetiletém projektu Nepálská architektura (1980-90) a publikoval řadu odborných článků z oblasti religionistiky a indického umění.

Kromě odborné práce se věnoval také práci organizační v rámci univerzity i v mezinárodním měřítku (ředitel Ústavu pro indickou filologii a dějiny umění v letech 1983-95, děkan 1989-1991, prezident Evropské asociace pro jihoasijskou archeologii 1989-91).

S Prahou jej pojí dlouhá léta spolupráce (před 1989 spíše neoficiální) s indology na Filozofické fakultě UK. Poprvé pobýval v Praze krátce po 1968 (desetiměsíční studium vzácných knižních fondů). Po 1989 opakovaně přednášel na FF UK a v březnu 1997 byl jmenován hostujícím profesorem fakulty. Byl rovněž spolupořadatelem indologické konference ESIS v červnu 1995 v Praze (setkání indologů ze západní a východní Evropy na FF UK).

D.-k.: *Bhakti im Bhagavatapurana* (Münchener indologische Studien, Bd. 6), Wiesbaden 1969; *Paraśuráma*, *Brahmane und Krieger*. *Untersuchung über Ursprung und Entwicklung*

eines Avatara Visnus und Bhakta Śivas in der indischen Literatur, Otto Harrassowitz, Wiesbaden 1977, 252 s.; *Tempel in Nepal*, I-II, Graz 1984, 1988; *Klöster in Nepal. Ikonographie buddhistischer Klöster im Kathmandutal*, Akademische Druck- und Verlagsanstalt, Graz 1990, 81 s., lvi s. tab.

(jv)

GÁLIK Jozef Marián - slovenský sinolog, literární vědec, komparatista a překladatel

*21. 2. 1933 Igram (okr. Bratislava-venkov)

Roku 1958 dokončil Filologickou fakultu Karlovy univerzity v Praze, obor čínština a dějiny Dálného východu. V letech 1958-60 studoval na Pekingské univerzitě. Hodnost CSc. získal 1966, DrSc. 1985; od 1989 působí jako profesor-poradce Východočínské pedagogické univerzity v Šanghaji.

Roku 1960 začal pracovat v Kabinetu orientalistiky Slovenské akademie věd v Bratislavě. V letech 1967-68 a 1969-70 byl stipendistou Nadace Alexandra von Humboldta a Nadace Volkswagen, 1987-97 pobýval na kratších dvouměsíčních až čtyřměsíčních pobytech na vědeckých pracovištích v Mnichově, Hongkongu, Berlíně, Benátkách, Pekingu, Tchaj-peji a v Bonnu. Od roku 1988 působí jako externí učitel na Univerzitě Komenského v Bratislavě.

K oblastem jeho zájmu patří moderní a klasická čínská literatura, moderní a klasické čínské literární myšlení, čínsko-západní literární a kulturní vztahy a moderní čínské kulturní dějiny.

D.-k.: *Mao Tun and Modern Chinese Literary Criticism*, Franz Steiner Verlag, Wiesbaden 1969; *Preliminary Research-guide. German Impact on Modern Chinese Intellectual History*, Seminar für Ostasiatische Kultur und Sprachwissenschaft, München 1971; *The Genesis of Modern Chinese Literary Criticism*, *1917-1930*, Veda - Curzon Press, Bratislava - London 1980; *Milestones in Sino-Western Literary Confrontation*, *1898-1979*, Veda - Otto Harrassowitz, Bratislava - Wiesbaden 1986; *Zhongxi wenxue guangxide lichengbei*, Peking University Press, Peking 1990; (ed.), *Proceedings of the Fourth International Conference on Theoretical Problems of Asian and African Literatures*, Literary Institute of the Slovak Academy of Sciences, Bratislava 1983; (ed.), *Interliterary and Intraliterary Aspects of the May Fourth Movement 1919 in China*, Veda, Bratislava 1990; (ed.), *Chinese Literature and European Context*, Rowaco Ltd. & Institute of Asian and African Studies of the Slovak Academy of Sciences, Bratislava 1994.

PŘEKLADY: Mao Tun: *Obchod rodiny Linovej a iné poviedky*, Slovenský spisovateľ, Bratislava 1961; Lao Še: *Rikšiar*, Slovenský spisovateľ, Bratislava 1962; (s E. Salajkovou), Pa Ťin: *Chladná noc*, Slovenský spisovateľ, Bratislava 1985; *Krehké ako chryzantémy*, Slovenský spisovateľ, Bratislava 1992.

D.-č./sb.: Nietzsche in China (1918-1925), *Nachrichten der Gesellschaft für Natur- und Völkerkunde Ostasiens* **110** (1971): 5-47; Studies in Modern Chinese Intellectual History: I. The World and China: Cultural Impact and Response in the 20th Century, *AAS* **XI** (1975): 11-56; On the Social and Literary Context of Modern Chinese Literature of the 1920s and 1930s, in: *Nobel Symposium 32. Modern Chinese Literature and Its Social Context*, Stockholm 1977: 7-45; On the Literature Written by Chinese Women Prior to 1917, *AAS* **XV** (1979): 65-99; The Concept of Creative Personality in Traditional Chinese Literary Criticism, *Oriens*

Extremus **27** (1980): 183-202; East-West Interliterariness: A Theoretical Sketch and a Historical Overview, in: *Comparative Literature*: *Theory and Practice*, Indian Institute of Advanced Studies at Shimla, New Delhi 1989: 116-128; At the Beginning Was Shijing: On the Reception of Chinese Literature in Bohemia and Slovakia (1897-1988), *AAS* **XXV** (1990): 39-56; The Bible and Chinese Literature as Seen From the Angle of Intercultural Communication, *AAS* (n. s.) **2** (1993), 2: 113-133; The Reception of the Bible in Mainland China (1980-1992), *AAS* (n. s.) **4** (1995), 1: 24-46; Roc Bird's Wings or Well Frog's Walls. On Far Eastern Intercultural Experience, *Asiatische Studien* / *Études asiatiques* **50** (1996), 1: 55-83.

L.: Liu, Wu-chi: Dongou hanxuejia jinxi tan - sanwei mingjia ji qi zuo yu gongxian [Východoevropští sinologové - práce a úspěchy tří z nich], *Zhongguo bijiao wenxue* (*Comparative Literature in China*) 1, 1988: 37-39; Čarnogurská, M.: Forty Years of Sinology in Slovakia, *AAS* (n. s.) **2** (1993), 2: 210-215; viz též *EACS*, No. 5, 1996: 42-44; Raoul D. Findeisen & Robert H. Gassmann (ed.), *Autumn Floods*. *Essays in Honour of Marián Gálik*, Peter Lang, Bern 1998, 753 s.

(A)

GAMPERT Vilém - českoněmecký indolog

* 29. 6. 1902 Praha, + 14. 3. 1987 Praha

Studoval sanskrt a dějiny staroindické literatury u prof. M. Winternitze na německé univerzitě v Praze, 1928 obhájil doktorskou disertaci na téma staroindických *prájaščit*, kajícných obřadů prováděných na usmířenou za spáchané hříchy. Roku 1929 nastoupil jako bibliograf do pražské univerzitní knihovny. Při vojenské službě v německé armádě (1939-45) byl vážně zraněn. V letech 1945-78 řídil hlavní katalog knihovny Orientálního ústavu a pro Státní knihovnu ČSR pravidelně připravoval bibliografie orientalistických publikací.

Zabýval se analýzou *dharmasúter* aj. spisů sanskrtské nábožensko-právní literatury, 1933 redigoval sborník k oslavě 70. narozenin prof. Winternitze, příležitostně psal popularizační studie o staroindické společnosti a revidoval německé texty příspěvků do *Archívu orientálního*.

D.-k.: *Die Sühnezeremonien in der altindischen Rechtsliteratur*. Monografie Archivu orientálního, sv. VI, Orientální ústav, Praha 1939, 279 s.; (spoluaut.), *Bozi*, *bráhmani*, *lidé*. *Čtyři tisíciletí hinduismu*, Praha 1964: 11-14; *Moudrost a umění starých Indů*, Odeon, Praha 1971: 44-68.

D.-č.: (s O. Steinem), Bibliographie Moriz Winternitz, *ArOr* **6** (1934): 275-91, *ArOr* **9** (1937): 225-28; Zur Problematik des Alters des Rgveda, *ArOr* **20** (1952): 572-83; (s E. Heroldem), In memoriam Oldřich Friš 7. V. 1903 - 14. I. 1955, *ArOr* **23** (1955), 497-505.

L.: Marek, J.: Dr. Vilém Gampert 1902-1987, *NO* **42** (1987): 183.

(jm)

GANGULIOVÁ (roz. Sýkorová) Milada - česká amatérská badatelka v oboru indické etnologie a spisovatelka

* 10. 7. 1913 Přerov

Studovala jazyky na univerzitách v Praze a v Londýně, kde se seznámila s bengálským spisovatelem Mohanlálem Gangulim (blízkým příbuzným básníka Rabíndranátha Thákura), za něhož se 1936 v Praze provdala. Od roku 1939 se s ním usadila v Kalkatě, dokonale se sžila s indickým prostředím a bengálština se stala její druhou mateřštinou. Působila jako učitelka a ředitelka soukromých škol a po celý život se aktivně exponovala na poli čs. - indických kulturních styků. Od počátku se zabývala studiem kmenového obyvatelstva (ádivásíů) a 1954 se účastnila Mezinárodní antropologické konference v Bhuvanéšvaru.

Od 60. let se již systematicky zaměřila na poznávání horských kmenů v těžko přístupných pohořích Nágska a pronikla do jejich hmotné a duchovní kultury. Do října 1992 podnikla 18 výzkumných výprav a navštívila prakticky všechny nágské kmeny. Ve svých knihách zachytila obraz rychle se měnící kmenové společnosti ještě nedávných lovců lebek a shromáždila jedinečnou sbírku etnografického materiálu, artefaktů tradičního umění a řemesel i vzácnou fotodokumentaci. Tyto památky na dnes již téměř zaniklou kulturu uložila v Indii (Národní muzeum v Kalkatě a Národní středisko Indiry Gándhíové pro umění), v Anglii (Museum of Mankind v Londýně a Pitt Rivers Museum v Oxfordu) a ve Švýcarsku (Muzeum lidového umění v Basileji). Dillíské Národní středisko Indiry Gándhíové pro umění uspořádalo soubornou "Výstavu sbírek nágského umění Milady Ganguliové" připravenou A. K. Dásem v říjnu 1997.

D.-k.: *Obrázky z Bengálska*, Praha 1963, 199 s.; *V říši klenotů*, Praha 1967, 165 s.; *Putování za lovci lebek*, Praha 1970, 322 s.; *Putovánie za lovcami lebiek*, Bratislava 1982, 190 s.; *Pilgrimage to the Nagas*, New Delhi, Bombay, Calcutta 1984, 293 s.; *Naga Art*, New Delhi, Bombay, Calcutta 1993, 110 s.

D.-č.: Výchova a školství v Indii, *NO* **2** (1947), 2-3: 3-5; Postavení indické ženy a její poslání v životě veřejném, *ibid*.: 26-29, příl.; Indický umělec nad českou knihou, *NO* **3** (1948), 1: 26.

L.: *Milada Ganguli*, *an autobiography*, Indira Gandhi National Centre for the Arts, New Delhi, b. r., 6 s.; Das, Samantak: A Czechered Life, *The Telegraph*, Calcutta 16. 1. 1996; Das, A. K.: *Sungkong*. *Call of the Long Drum*. An Exhibition of Milada Ganguli's Collection of Naga Art, Indira Gandhi National Centre for the Arts, New Delhi 1997, 8 s.; Sengupta, Vishnupriya: Naga Milada, *The Asian Age* (Mumbai), 15. 11. 1998.

(mk)

GELLA Július - slovenský arabista, literát a pedagog

* 1. 6. 1933 Vrútky

Roku 1962 ukončil Filozofickou fakultu Univerzity Komenského v Bratislavě, obor arabština v kombinaci se slovenštinou; PhDr. (1986); CSc. (1987). Pracoval jako jazykový redaktor ve Vydavatelství Osveta Martin (1955-57); po skončení vysokoškolského studia působil na FF UKo v Bratislavě jako asistent, později jako odborný asistent na oboru arabština (jazykové kursy, arabská moderní literatura), až do svého odchodu do důchodu (1993). V letech 1965-66 byl vyslán na studijní pobyt v Egyptě; později působil jako expert v Libyi (1980-85).

Těžiště jeho vědecké práce tvoří arabská moderní literatura, především dramatická tvorba. Zpočátku se věnoval kompozičnímu a stylovému rozboru reprezentativních děl arabské krásné prózy, později téměř výlučně zkoumal problematiku arabského, zejména egyptského divadla: vliv absurdního divadla na egyptské intelektuální drama, hledání egyptské národní dramatické formy, inspiraci lidovým divadelním projevem sledoval na experimentálním dramatu Yúsufa Idrísa Al-Faráfír (*Klauni*); závislost vztahu mezi dramatikovou intelektuální koncepcí dominující postavy a epickou strukturou dramatu dokumentuje rozborem epické hry Alfréda Faraga *Sulaymán al-Halabí*; žánrovým a tematickým rozborem další hry od stejného autora se pokusil definovat politickou funkci divadla. Dále soustředil pozornost na umělecky výraznější dramata 60. let (Sacdaddán Wahba, Dajáb, Tawfíq al-Hakím); stejně závažný byl i rozbor dvou politicky relevantních her, které formulovaly kritickou výpověď o arabské národní tragédii, pokořující porážce 1967 (dramata cAlího Sálima a Sacdalláha Wannúsa). Vedle vědecké práce věnoval značnou pozornost publicistice převážně zaměřené na aktuální palestinskou problematiku (*Pravda*, *Expres*).

D.-č.: Quelques remarques sur le style de la nouvelle "Al-Agniha al-mutakassira" (Les ailes cassées) par G. H. Gubrán, *GLO* **4** (1972): 185-191; Marginal Comment on Tawfíq al-Hakím's Symbolic-Intellectual Drama Yá tálic al-shajara, *GLO* **7-8** (1978): 251-264; Al-Faráfír, a Problematic Experiment in the Search for the Egyptian National Dramatic Form, *GLO* **9-10** (1979): 225-241; Intellectual Modification of the Historical Sulaymán from Halab in the Epical Drama of Alfréd Farag: Sulaymán al-Halabí, *GLO* **11-12** (1981): 95-114; Das Theater als politische Tribüne, *GLO* **17-18** (1989): 123-134; Tawfíq al-Hakím and the Egyptian Post-revolutionary Drama of the Sixties, *GLO* **19-20** (1990): 113-133; "Naksat 1967" and Two Important Contributions to the Dialogue of the Arab Theatre with the Times, *GLO* **23-24** (1995): 125-142.

(dl)

GENZOR Jozef - slovenský koreanista, filipinista, lingvista a překladatel

* 12. 9. 1939 Trenčín

V roce 1961 absolvoval na Filozofické fakultě UK v Praze obor koreanistika a dějiny Dálného východu. Filipinistiku studoval na University of the Philippines v Quezon City (1985). PhDr. (1970).

Od roku 1961 pracuje v Kabinetu orientalistiky SAV, s výjimkou let 1965-67, kdy působil jako překladatel na Obchodním oddělení čs. zastupitelského úřadu v Pchjongjangu. V letech 1982 a 1985 studijně navštívil Filipíny a v roce 1996 absolvoval studijní pobyt v Korejské republice. Od roku 1969 je výkonným redaktorem časopisu *Asian and African Studies* a od 1991 i časopisu *Human Affairs*. Od roku 1972 je členem Názvoslovné komise při ÚGKK SR.

1997 se stal členem pravopisné komise Jazykovedného ústavu Ľ. Štúra SAV. Zabývá se zejména jazykovou interferencí a typologií tagalštiny, sociolingvistikou i výzkumem postavení korejštiny v rodině jazyků světa.

D.-k.: (s V. Krupou a L. Drozdíkem), *Jazyky sveta*, Bratislava 1983, 512 s.; (s V. Krupou), *Písma sveta*, Bratislava 1989, 360 s.; (s V. Krupou), *Jazyky sveta v priestore a čase*, Bratislava 1996, 356 s.

PŘEKLADY: *Umenie Orientu*, Bratislava 1972, 189 s.; *Čarodejný strom. Filipínske rozprávky* (též v něm., franc. a maď. mutaci), Bratislava 1975, 225 s.; (s V. Puckem), *Tajomstvá belasého draka. Kórejské mýty a povesti*, Bratislava 1978, 330 s.; *Letný slnovrat. Moderné filipínske poviedky*, Bratislava 1979, 173 s.; Nick Joaquín: *Žena s dvoma pupkami*, Bratislava 1982, 243 s.; (s V. Puckem), *Vodopád Devíti draků. Korejské mýty a pověsti*, Praha 1983, 243 s.; *Zlodej bohov. Antológia filipínskych poviedok*, Bratislava 1983, 264 s.

D.-č./sb.: Spanish loanwords in Tagalog, *AAS* **V** (1969), Bratislava 1971: 17-25; Towards a Typological Characteristic of the Tagalog Language, *AAS* **VI** (1970), Bratislava 1972: 51-56; Jazyk, společnosť a politika na Filipínach, in: *Jazyky národů Asie, Afriky a Oceánie a jejich vztah ke společnosti, politice a kultuře*, Městský výbor Socialistické akademie, Praha 1977: 124-141; (s P. Zimou), On New Methods of Sociolinguistic Description and Comparison, *ArOr* **46** (1978), 3: 272-276; (s V. Makarenkem), The Most Recent Phenomena in the Evolution of Contemporary Tagalog Language and Prognosis of Its Development, *AAS* **XVII** (1981): 165-177; Sostojanije vostokovedčeskich issledovanij v Slovakii, in: *Teoretičeskije problemy vostočnogo jazykoznanija*. Časť pervaja, Nauka, Moskva 1982: 102-105; (s V. Krupou), Linguistic Situation and Policy in Insular Southeast Asia, *AAS* **XXI** (1985): 95-106; Osudy modernej filipínskej literatúry, in: *Premeny a návraty. Cesty k emancipácii literatúr Ázie a Afriky*, Bratislava 1989: 158-170.

(A)

GLASER Eduard - český cestovatel a badatel v Arábii

* 15. 3. 1855 Rohozec, + 1908

Studoval na reálce v Chomutově, v Praze na technice matematiku a geodesii, arabsky se učil u prof. S. I. Kaempfa v Praze a Wahrmunda ve Vídni na Orientální akademii. Roku 1880 byl vychovatelem v Tunisu, žil pak Egyptě, v Hodejdě, Džiddě a Sýrii. Po návratu do Prahy podnikl další cesty do Arábie, kde získával zeměpisné, historické a kulturní poznatky a množství otisků nápisů a 251 arabských rukopisů z 10.-11. stol. Položil základy jihosemitské epigrafiky.

D.-k.: *Mitteilungen über einige aus meiner Sammlung stammende sabäische Inschrifte nebst einer Erklärung in Sachen der D. H. Müllerschen Ausgabe der Geographie Al Hamdání's*, vlastním nákladem, Praha 1886; *Südarabische Streitfragen*, Praha 1887; *Sammlungen zur Geschichte Altabessiniens und zu einer sabäischen Vertragsinschrift*, Saaz (Žatec) 1894; *Die Abessinier in Arabien und in Afrika*, 1895; *Antiquas noticias del Yemen*, 1906; Müller, D. H. v. - Rhodokanakis, N. (ed.), *Sammlung Eduard Glaser* I., Wien 1913.

D.-č.: Von Hodeida nach San'á vom 24. April bis 1. Mai 1885, *Petermann's Mitteilungen* **32** (1886): 1-10, 33-48; Ursprung des arabischen Artikel *al*, *ZDMG* **51** (1897) aj.

L.: Štancl, A.: Mojžíš a stará Arabie, *Hlídka* **29** (1912): 542-546, **30** (1913): 9-13 a 2 pokrač.; Weber, Otto (ed.): *Glasers Forschungsreisen in Südarabien*, 1909; JŠ: Za hvězdami Arabie Felix. Výstavka měsíce. *Duben 1984 v Náprstkově muzeu v Praze*, Národní muzeum, Praha 1984, 7 s.

(jb)

GOMBÁR Eduard - český arabista a historik islámských zemí

* 14. 10. 1952 Hranice na Moravě

V letech 1972-77 vystudoval historii, filozofii a arabistiku na Univerzitě Karlově v Praze (žák prof. R. Veselého a doc. J. Wannera). Od roku 1977 působí v Ústavu Blízkého východu a Afriky Univerzity Karlovy. Roku 1978 získal titul PhDr., 1981 hodnost CSc., 1988 jmenován docentem obecných dějin. V letech 1986-89 byl zástupcem vedoucí katedry věd o zemích Asie a Afriky. Přednáší zejména dějiny islámských zemí, vedl řadu diplomních prací, působil jako školitel vědeckých aspirantů a doktorantů a získal rovněž zkušenosti na evropských a arabských univerzitách. V letech 1981-89 byl členem redakční rady časopisu *Archív orientální*. V letech 1984-85 pracoval v Libyi, 1991-93 působil v diplomatických službách v Tripolisu a Damašku. Roku 1993 byl zvolen místopředsedou Společnosti česko-arabské, 1994 viceprezidentem Česko-arabské obchodní komory.

Jeho vědecký zájem se soustřeďuje na oblast moderních a soudobých dějin islámských zemí. Je autorem monografie věnované poválečným dějinám Sýrie, Iráku a jižního Jemenu (1986). V publikovaných článcích a studiích se dále zaměřil na problematiku arabského nacionalismu, historické demografie, výzkum moderních dějin Egypta. Rovněž se věnoval dějinám arabistiky a islamistiky a moderní arabské historiografii. Zabývá se i problematikou hospodářských dějin arabských zemí v kontextu celosvětového vývoje.

D.-k.: *Revolučně demokratické strany na Blízkém východě*, Univerzita Karlova, Praha 1986, 119 s.; *Úvod do dějin islámských zemí*, Najáda, Praha 1994, 180 s.; (koed. s R. Veselým), *Zafarname*. *Memorial Volume of Felix Tauer*. Enigma Corporation, Praha 1996, 280 s. [Preface, s. v, Muslim Spain in the Arab Historiography, s. 125-132]; *Moderní dějiny islámských zemí*, Karolinum, Praha 1999, 428 s.

D.-č./sb.: Formování avantgardní politické strany v demokratickém Jemenu v letech 1963-1978, *ČSČH* **XXVIII** (1980): 648-668; Changes in Conception of Arab Nationalism in Program Documents of the Arab Ba'th Socialist Party, in: *Nacionalismus v zemích Asie a Afriky*, OÚ ČSAV, Praha 1980: 121-130; Pokrokové síly v arabských zemích v boji proti imperialismu a reakci, *Nová mysl* (1981), 12: 98-106; The Arab Ba'th Socialist Party in the Struggle for a Socialist Orientation of Syria, *ArOr* **51** (1983): 14-28; Changes in the Army and their Influence upon the Appearance of Revolutionary Democracy in Syria before 1966, in: *Socio-Economic Problems of Asian and African Countries*. Studia Orientalia Pragensia XIII. Univerzita Karlova, Praha 1984: 123-146; The Main Tendencies in the Development of Arab Nationalism in the Period between the World Wars, in: *Studia Orientalia Pragensia* XV. Univerzita Karlova, Praha 1986: 17-21; Arabic Studies in Czechoslovakia: Tradition and the Present, *Solidarity* (1987), 4: 25; Palestinské hnutí odporu a jeho místo v arabském NOH, in: *Palestinská otázka*. Studie č. 21, ÚMV, Praha 1988: 64-67; Palestinian Resistance Movement and the Arab National Liberation Movement, *Solidarity* (1988), 2: 32-33; Pre-Revolutionary Iraq in the Light of the Contemporary Iraqi Historiography, *ArOr* **58** (1990): 152-155; Nasser and his Place in Egypt's Contemporary History, *Solidarity* (1990), 3-4: 22-23; The Beginnings of Modern Urbanization in Egypt (1798-1882), *ArOr* **59** (1991): 33-42; Modern and Contemporary Egypt in the Egyptian Historiography, *ArOr* **60** (1992): 157-166; Modern Historiography in the Syrian Region, *ArOr* **61** (1993): 363-371; Czech National Interests in the Arab World, in: *North-South Relations*: *The Influence of Islam*, ÚMV, Study Papers No. 4, Praha 1994: 49-51; Confessionalism in Syria and Lebanon, in: *International Symposium Christianity - Judaism - Islam*. *Europe at the Close of the 20th Century*, Prague 1994: 151-

153; Alois Musil - Initiator of Political and Commercial Activities towards the Middle East, *ArOr* **63** (1995): 426-430; Alois Musil a jeho role při budování hospodářsko- -politických vztahů k arabskému světu, in: Veselý, R. (ed.): *Alois Musil - český vědec světového jména*, Globe, Praha 1995: 25-28; Napoleon v Egyptě a nástup Muhammada Alího, *Historický obzor* (1995): 197-203; Muhammad Alí - zakladatel moderního Egypta, *Historický obzor* (1995): 242-246; Muhammad Alí a Východní otázka, *Historický obzor* (1996): 14-18; Arabic Studies in Prague: Tradition and the Present, in: Zemánek, P. (ed.), *Studies in Near Eastern Languages and Literatures*. *Memorial Volume of Karel Petráček*, Oriental Institute, Prague 1996: 237-244; Arabský svět a český obchod, *Mezinárodní politika* (1996), č. 10, příloha, s. i-iv; (spoluaut.), *Všeobecná encyklopedie ve čtyřech svazcích*, Nakladatelský dům OP, Praha, 1996-98 [280 hesel]; Sultán Abdülhamit II. - despota či reformátor? *Historický obzor* (1997): 98-104, 154-161; Blízký východ za první světové války, *Historický obzor* (1998), 5-6: 146-155; Alí Bej - zakladatel moderního Tuniska, *NO* **53** (1998): 255-159; Historické pozadí etnických konfliktů v Bosně, in: Gabal, I. (ed.): *Etnické menšiny ve Střední Evropě*, Praha 1999.

(A)

GROHMANN Adolf - rakouský semitista a badatel v oboru kultur Předního východu působící v Čechách

* 1. 3. 1887 Graz (Štýrský Hradec), + 21. 9. 1977 Innsbruck

Maturitní zkoušku složil v Praze, orientalistiku studoval ve Vídni. Roku 1915 se habilitoval na vídeňské univerzitě, 1921 byl jmenován mimořádným a 1923 řádným profesorem semitské filologie a kulturních dějin předního Orientu na německé univerzitě v Praze (do 1945). Žil v Litoměřicích. Patřil k zakládajícím členům Orientálního ústavu v Praze a s jeho podporou absolvoval studijní pobyt v Egyptě 1930. Byl členem první redakční rady *Archívu orientálního*. Za Protektorátu Čechy a Morava se stal ředitelem Orientálního ústavu a vedoucím redaktorem *ArOr*, přejmenovaného tehdy na *Archivum orientale Pragense*. Po obnovení Československa 1945 odešel do Rakouska, žil v Innsbrucku. Jeho dílo *Arabische Paläographie* patří k nejzávažnějším pracím o vývoji arabského písma v prvních stoletích.

D.-k.: *Göttersymbole und Symboltiere auf südarabischen Denkmälern*, 1914; *Äthiopische Marienhymnen*, 1919; *Südarabien als Wirtschaftsgebiet*, 1922; *Allgemeine Einführung in die* arabischen *Papyri nebst Grundzügen der arabischen Diplomatik*, 1924; *Aperçu de papyrologie arabe*, Le Caire 1932; *Stand und Aufgabe der arabischen Papyrologie im Rahmen der Arabistik*, Louvain 1939; *Einführung und Chrestomathie zur arabischen Papyruskunde*. 1. Band, *Einführung*. Monografie Archivu orientálního, č. XIII, Orientální ústav, Praha 1954; *Kulturgeschichte des alten Orients*. Abschnitt 3. *Arabien*, München 1963; (ed.), *Arabic Papyri from Hirbet el-Mird*, Louvain-Leuven 1963; *Arabische Paläographie*, 2 sv., Graz-Wien-Köln 1967, 1971.

D.-č./sb.: Arabische Papyri aus dem Staatlichen Museum in Berlin, *Der Islam* **22** (1935): 1-68; Beiträge zur frühislamischen Kunstgeschichte, *ArOr* **1** (1929)199-208; Probleme der arabischen Papyrusforschung, *ArOr* **3** (1931): 381-394; **5** (1933): 273-283; **6** (1934): 125-149, 377-398; Texte zur Wirtschaftsgeschichte Ägyptens in arabischer Zeit, *ArOr* **7** (1935): 437-472; Arabische Papyri aus der Sammlung Carl Wessely im Orientalischen Institute (Orientální ústav) zu Prag, *ArOr* **10** (1938): 149-162; **11** (1939): 242-289; **12** (1941): 1-112; **14** (1943): 161-260; Einige bemerkenswerte Urkunden aus der Sammlung der Papyrus Erzherzog Rainer

an der Nationalbibliothek zu Wien, *ArOr* **18** (1950): 80-119; Anthropomorphic and Zoomorphic Letters in the History of Arabic Writing, *Bulletin de l'Institut d'Égypte* **38** (1955): 117-122; aj.

L.: ft (Felix Tauer): *OSNND* 2: 943; Österreichische Akademie der Wissenschaften. *Almanach für das Jahr 1978*, Wien 1979: 331-341; Bär, Erika: *Bibliographie zur deutschsprachigen Islamwissenschaft und Semitistik vom Anfang des 19. Jahrhunderts bis heute*.

(jb)

GROLLOVÁ Ivana - česká mongolistka

* 2. 6. 1963 Praha

V letech 1981-86 studovala na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy, obor mongolistika (u prof. J. Vacka a dr. J. Šímy), 1986 získala titul PhDr.

V letech 1986-87 pracovala jako tlumočnice, 1988-91 byla na studijním pobytu v Orientálním ústavu ČSAV. V současnosti je zaměstnána mimo obor, nadále se však věnuje vědecko-populární publikační činnosti a organizační práci v oblasti historie a kultury Mongolska.

Její odborné práce se týkaly především mongolské a srovnávací mongolsko-staroturecké lingvistiky. Později se ve své publikační činnosti, dokumentárních filmech, na nichž se podílela hlavně jako scénáristka (čtyřdílná série filmů ČsT, televizní dokument firmy Vogelsberg Film), i ve fotografické výstavě (uspořádané 1992 pro expozici Náprstkova muzea v Praze a ve zkrácené verzi prezentované též 1996 v Muzeu města Krnov) věnovala mongolské historii, především dějinám náboženství a buddhistické církve. Publikuje též novinové články zabývající se současným vývojem Mongolska.

D.-k: (s J. Vackem a B. Pürev-Očirem), *Lexikální a stylistická cvičení v mongolštině*, Praha 1989, 227 s.; (s N. Cültemem), *Mongolia*, Venezia 1992 [kap. L'epopea mongola, Le genti, Religioni a sciamanismo]: 63-113, 123-149, 221-253; (spoluaut. Breier, P., Ptáček, J., Thoma, Z.), *Svět tibetského buddhismu*, Praha 1996 [kap. Mongolsko, Burjatsko a Kalmycko]: 108-21, 122-28.

D.-č./sb.: On Pairing Verbs in Mongolian, in: *Studia Orientalia Pragensia* XVI, Praha 1987: 123-148; Analytické způsoby tvorby slovní zásoby v mongolštině (Moderní publicistický styl), in: *Orientální ústav ČSAV. Vědecká zasedání a zprávy z výzkumu*. Část 4, Praha 1988, 2: 390-424; Mongolian Studies in Czechoslovakia - History and Future Prospects, *ArOr* **60** (1992): 285-290.

FILMY: *Očir - pastevec jaků*, Praha 1990; *Taneční mysterie cam*, Praha 1990; *Vládce Velikého nebe* (*Čingischán*), Praha 1991; *Hledání ztracené říše*, Praha 1991.

VÝSTAVY: *Mongolské náboženství - osudy a naděje* (výstava fotografií), Praha 1992, Krnov 1996.

(A)

GRUBEROVÁ Ivana Marie - česká koreanistka

* 25. 3. 1964 Praha

V letech 1982-87 studovala koreanistiku a ruský jazyk a literaturu na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze a v roce 1988 byla promována doktorkou filozofie.

Po absolvování pracovala na katedře věd o zemích Asie a Afriky (nyní Ústavu Dálného východu) FF UK jako odborná pracovnice, 1990 zde nastoupila jako interní aspirantka se zaměřením na korejskou literaturu, 1991 se stala odbornou asistentkou. V srpnu téhož roku odjela na stáž do Soulu, kde se do června 1995 věnovala studiu moderní literatury v postgraduálním kursu na katedře korejského jazyka a literatury Soulské státní univerzity a přípravě antologie moderní korejské poezie v českém jazyce. Externí doktorandské studium na FF UK ukončila 1998 obhajobou doktorské disertační práce a získala titul Dr. v oboru teorie a dějiny literatur Asie a Afriky.

Zaměřuje se na moderní korejskou literaturu, kterou také překládá. Zajímá se o střet tradice a modernosti v korejské poezii i próze, v kultuře a ve společnosti současné Koreje. Rovněž se zabývá studiem korejského náboženství, zejména buddhismu a šamanismu, a vztahu náboženství a literatury - jak v korejském kontextu, tak obecně. Za téma své disertační práce si vybrala poezii buddhistického mnicha Manhä Han Jong-una (1879-1944).

Je členkou Association for Korean Studies in Europe (AKSE).

D.-k.: PŘEKLADY: *Stanu-li se kamenem*. Výbor z korejské poezie 20. století, Mladá fronta, Praha 1996, 200 s.; Manhä Han Jong-un: *Tvoje mlčení*, DharmaGaia, Praha 1996, 72 s.

D.-č./sb.: Korejské tradiční obyčeje, *NO* **43** (1988), 10: 309-310; Achmatovové přebásnění klasické korejské poezie, *Československá rusistika* **34** (1989), 5: 253-256; Korejské obyčeje spjaté s narozením dítěte, *NO* **44** (1989), 8: 251-253; The Representation of Family, Calendar Customs and Festivals in the Sosol Genre. A summary of paper read at the 13th Conference of the AKSE in London (1989), *AKSE Newsletter* 13, Sheffield 1989: 9-10; Tradiční korejská svatba, *NO* **45** (1990), 7: 216-219; Korejské tradiční obyčeje, *Časopis Československo-korejské společnosti* (1991), 1: 5-6; Smuteční rituál ve staré Koreji, *NO* **47** (1992), 1: 7-9; On the Interpretation of Han Yong-un's Collection of Poetry Nimui ch'immuk (Your Silence). A summary of paper read at the 17th Conference of the AKSE in Prague (1995), *17th Conference of the AKSE*, *Prague*, *April 21-25*, *1995 - Abstracts*.

PŘEKLADY: Lyrický útvar sidžo v korejské poezii. Ri Un-sang: Láska, Čchö Nam-son: Sedím sám, *NO* **43** (1988), 2: 44; Z korejských přísloví, *ibid*.; "Sidžo" moderních korejských básníků. Ri U-džong: Deník ženy z hor, Hwang Hui-jong: Květina a já, Pak Pjong-sun: Sněžná noc, Ri Jong-do: Touha, *Kmen* **2** = **8** (1989), 25: 8-9; Z korejské poezie 20. století. Pak Tu-džin: Před Vaší láskou, So Čong-džu: Chrysantéma, Čon Pong-gon: Klavír, I Un-sang: Láska, Jun Kum-čcho: Vnitřní rytmus č. 3, *Literární noviny* **1** (1990), 37: 13; O Se-jong: Hledač úsvitu. Láska, Ovoce, Moře, Hliněný džbán, *Literární noviny* **3** (1992), 20: 11; Jun Tong-džu: Sluneční paprsky, vítr, *Literární noviny* **4** (1993), 38: 1.

(A)

GRÜNERT Max - českoněmecký orientalista

* 13. 10. 1849 Most, + 10. 2. 1929 Praha

Po absolvování střední školy studoval orientalistiku a klasickou filologii na univerzitě ve Vídni, potom v Lipsku u prof. H. L. Fleischera. Roku 1876 zde získal doktorát na základě doktorské disertační práce *Über die Imala*. Rok nato se habilitoval na pražské německé univerzitě. Přednášel v oboru arabské, perské a turecké filologie. Roku 1891 se stal řádným profesorem, 1910/11 rektorem pražské německé univerzity. Byl od založení řádným členem Orientálního ústavu v Praze.

D-k.: *Die Imala*, Wien 1876; *Neupersische Chrestomathie*, Praha 1881; *Der Löwe in der Literatur der Araber*, Praha 1899; *Ibn Kutaiba's Adab-al-kátib. Nach mehreren Handschriften herausgegeben*, Leiden 1900; *Behelf zu den persischen Sprachkurs*, Praha 1902; *Arabische Lesestücke*, Praha 1903; *Behelf zu den* "*Türkischen Sprachkurs*", Praha 1916.

D.-č./sb.: Der Hund in Sprachwort der Araber, in: *Kulturgeschichtliches aus der Tierwelt*, Praha 1905; řada recenzí ve *WZKM* a později v *OLZ*.

L.: Rypka, Jan: + Max Grünert (With bibliography), *ArOr* **1** (1929): 247-250.

(jb)

HAENKE Tadeus - český botanik, cestovatel a objevitel

* 5. 10. 1761 Chřibská, +1816 Cochabamba (Bolívie)

Absolvoval pražskou univerzitu, kde studoval matematiku, astronomii, fyziku a botaniku. Zahájil pak úspěšně vědeckou dráhu, kterou však přerušil odchodem do Vídně, kde pokračoval ve studiu. Tady se také dostal do prostředí známých přírodovědců, kteří udržovali kontakty se Španělskem a jeho prostřednictvím i s Amerikou. Ti mu doporučili, aby se ucházel o místo v připravované španělské vědecké expedici vedené Alejandrem Malaspinou. Haenke místo jako botanik získal a v srpnu roku 1789 odejel do Ameriky. Cestou přes Montevideo a Buenos Aires se pokoušel dostihnout expedici, která odjela ze Španělska ještě před jeho příjezdem do Cádizu, a v dubnu 1790 se k ní ve Valparaísu připojil. Doprovázel pak výpravu po celém tichomořském pobřeží Ameriky (v Kalifornii např. sbíral semena sekvojí, které dnes rostou v různých španělských arboretech), přeplavil se přes Pacifik a prováděl rozsáhlé sběry na Filipínách i v Austrálii, aby se nakonec vrátil s Malaspinou zpět do Ameriky. V peruánském přístavu Callao požádal o souhlas s velkou vnitrozemskou cestou s tím, že projde celým kontinentem a připojí se k výpravě vracející se do Španělska kolem mysu Horn až v Buenos Aires. S Malaspinovým souhlasem se na tuto cestu vydal, strávil několik měsíců v dnešním Peru, kde popsal celou řadu dosud vědecky nezaznamenaných rostlin, a nakonec se usadil ve městě Cochabamba (Bolívie) až do své smrti. Udržoval odtud styky s předními evropskými botaniky, posílal do muzeí a vědeckých společností minerály, rostliny i studie o přírodě a životě Indiánů. Při cestě k pramenům přítoků Amazonky objevil a popsal lotosovitou rostlinu *Victoria regia*. Zároveň se stále víc vzdaloval teoretické vědě. Při svých početných expedicích, financovaných či spolufinancovaných místními úřady, se zajímal o praktické využití svých botanických znalostí, navrhoval pěstování vhodných užitkových rostlin, napsal často citovaný spis o splavnosti řek v americkém vnitrozemí. Je proto považován dnešní bolivijskou historiografií nejen za jednoho ze zakladatelů bolivijské přírodovědy, ale i za osobnost, která významným způsobem ovlivnila hospodářský život země.

D.-k.: *Memorias sobre los Rios navigables*, *que fluyen al MaraEon procedentes de las Cordilleras del Peru*, 1791; *Reliquiae Haenkeae esu descriptiones et icones plantarum*, *quas in America meridionali*, *in insulis Philippinis et Marianis collegit Thadeaus Haenke*, Praha 1825-35.

L.: Gickelhorn, R.: *Thadäus Haenkes Reisen und Arbeiten in Südamerika*, Wiesbaden 1966; Polišenský, J. - Haubelt, J.: Přírodovědec Tadeáš Haenke a počátky českého novodobého zájmu o Latinskou Ameriku, *Studia Historica* **VI** (1966), 2: 5-46; Polišenský, J.: La obra americanista de Tadeo Haenke y su "Memoria sobre los ríos navegables", *Ibero-Americana Pragensia* **IV** (1970): 199-208; týž: Some New Light on Tadeo Haenke's Activities in Alto Peru, *Ibero-Americana Pragensia* **VI** (1972): 201-205; Polišenský, J.: Tadeáš Haenke a krize španělské koloniání Ameriky, *Sborník Národního muzea v Praze*, Series C - Historia litterarum **XXV** (1980), 3-4: 49-76.

(ib)

HÁJEK Lubor - český orientalista, specialista na dějiny mimoevropského umění

* 5. 5. 1921 Nové Strašecí

V letech 1945-49 studoval na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy obory indologie (prof. V. Lesný) a srovnávací vědy náboženské (prof. O. Pertold), 1949 získal titul PhDr.

Byl prvním orientalistou, který se v poválečném Československu jako samouk začal soustavně zabývat dějinami i současností mimoevropského umění, nejdříve v rámci časopisu *Nový Orient* (v letech 1945-52 byl jeho zakládajícím členem a odpovědným redaktorem) a posléze 1952 jako zakladatel Sbírky orientálního umění Národní galerie v Praze, jež měla na rozdíl od etnografických asijských sbírek v Náprstkově muzeu soustředit především malbu, sochařství, grafiku, ale i užité umění asijských zemí a zařadit je do kontextu světových dějin umění. Novou sbírku vedl po 35 let (do 1986) a vybudoval ji od základu až k nynějšímu stavu cca 12 000 sbírkových předmětů. Jeho činnost tedy obnášela především rozsáhlou práci sběratelskou - většinu předmětů musel vyhledat, získat buď nákupem, či převody z jiných sbírek - např. Grafické sbírky NG, Uměleckoprůmyslového muzea, Orientálního ústavu ČSAV, v 50. letech i svozy ze zabavených šlechtických majetků na hradech a zámcích atp., odborně zhodnotit, zainventovat, restaurovat, uchovávat a příležitostně publikovat ve formě výstav a odborných studií. Sbírka orientálního umění NG měla v letech 1964-69 za jeho působení jedinou stálou instalaci v zámku v Benešově nad Ploučnicí, kdy její část (2 300 exponátů - především čínské bronzy a porcelán) zanikla při velkém požáru. Od roku 1972 je sbírka umístěna na zámku Zbraslav, kde Národní galerie od roku 1995 budovala a 1998 záhájila provoz stálé expozice Sbírky asijského umění.

V souvislosti s rozsáhlou výstavní činností připravil přibližně 40 výstav jak z domácího, tak z vypůjčeného (zahraničního) materiálu a většinu z nich vybavil katalogy, jež byly prvními studiemi na dané téma v českém jazyce. Kromě této a časopisecké publikační činnosti (cca 120 odborných článků v tisku) napsal 15 knižních titulů, z nichž jen některé vycházely česky. Většina vyšla pouze v cizojazyčných mutacích nakladatelství Artia určených pro zahraniční trh. Světové renomé získal jako průkopník odborných evropských studií v oboru mimoevropské uměnovědy, zejména v oblasti čínského malířství a japonského dřevořezu. Jeho kniha o ósackém dřevořezu roku 1960 byla vůbec první studií na toto téma mimo Japonsko. Kromě publikační činnosti se věnoval i přednáškám na FF UK a v osvětových

akademiích, kde prezentoval své encyklopedické znalosti z širokého pole dějin mimoevropského umění.

V letech normalizace vedl na Zbraslavi seminář českých historiků umění s tematikou vzájemného střetávání a obohacování východního a západního umění a s obecně kulturní tematikou. Zúčastnil se řady mezinárodních (japanologických a sinologických) sympozií a podílel se na práci nákupních komisí ministerstva kultury i v jiných odborných orgánech. V rámci svých pracovních úkolů navštívil Čínu, Mongolsko, Indii, Barmu, Indonésii, Írán, Afghánistán a Japonsko. Řada jeho statí vyšla jako doslovy k odborným publikacím cizích autorů v překladech.

D.-k.: *Čínské umění - O národní výtvarné tradici čínské* [předmluva Jaroslav Průšek], SNKLHU, Praha 1954, 200 s., 235 il. [též v něm. a angl., Artia, Praha 1954]; *Chinese Art*, Spring Books, London 1956, 108 s., 233 il. [též ve franc., něm., Artia, Praha 1956]; (hlavní red. a spoluaut.), *Umění čtyř světadílů*, 1. vyd., Orbis, Praha 1956, 232 s.; 2. vyd., Praha 1957 [též franc., něm., finsky]; *Japanese Woodcuts - Early Periods*, Artia, Praha 1957, 96 s., 50 il. [též franc., něm., finsky]; *Harunobu und die Künstler seiner Zeit*, Artia, Praha 1957, 60 s., 63 il. [též angl.]; *Utamaro*, Artia, Praha 1958, 86 s., 58 il. [též angl.]; *The Osaka Woodcuts*, Springs Books, London 1959, 100 s., 53 il. [též franc., něm.]; (s A. Hoffmeisterem, E. Rychterovou), *Současné čínské malířství*, SČVU, Praha 1959, 183 s. [též angl., něm.]; *Indische Miniaturen vom Hof der Mogulkaiser*, Artia, Praha 1960, 100 s., 51 il. [též angl., franc.]; *Indische Miniaturen der Lokal-Schulen*, Artia, Praha 1960, 72 s., 52 il. [též angl., franc.]; *A Book of Chinese Art*, Spring Books, London 1966, 80 s., 192 il. [též franc., špan.]; *Japanese Graphic Art*, Octopus Books, London 1976, 35 s., 113 il. [též franc., něm.]; *Figurální malba Dálného východu* [neuveřejněný rkp.] 1980-81, 54 a 150 s.

D.-č./sb.: Princip spirál a diagonál v ornamentice Dálného východu, in: *Kultury Dálného východu*, Odeon, Praha 1980: 251-315.

KATALOGY: *Čínské umění*, Praha 1954; *Hokusai a jeho žáci*, Praha 1954; *Indické sochařství*, Praha 1954, Brno 1955; *Nástěnné malby z Tun-chuangu*, Praha 1957; *Ógata Kórin*, Praha 1958; *Čchi Paj-š'*, Praha, Brno, Liberec, Plzeň 1959; *Japonské grafické umění*, Praha 1960, Košice 1962; *Munakata Šikó*, Praha, Brno 1961; *Sbírky čínského umění - průvodce expozicí*, Praha 1966; *Necuke*, Praha 1962; *Kaligrafie a obrazy Dálného východu*, Praha 1966; *Masters of Shanghai School of Painting*, Benešov nad Ploučnicí 1968; *Zvířecí styl* - I., Praha 1970; *Současné japonské malířství školy Nanga*, Praha 1972; *Japonské dřevořezy*, Praha 1973; *Orientální umění ze sbírek NG v Praze - Přírůstky z let 1963-1973*, Brno 1975; *Umění asijských národů*, Plzeň 1978; (s O. Králem, H. Honcoopovou), *Síň deseti bambusů*, Praha 1978; (s H. Honcoopovou), *Kijoši Saitó*, Praha, Karlovy Vary 1978; *Figurální malby Dálného východu*, Brno 1981; *Čínské hrobové figury*, Praha 1986; (s Ladislavem Kesnerem), *Nejstarší čínské umění*, Praha 1991; (spoluaut.), *Mistrovská díla ze sbírek NG*, Praha 1997.

L.: Kesner st., L.: *Sborník příspěvků přátel L. Hájka k jeho 60. narozeninám*. [Soukromý tisk], Praha 1981; Honcoopová, H.: Monolit, *Revolver Revue* (1990), č. 16; Honcoopová, H.: Masterpieces of Ukiyo-e from the National Gallery in Prague [předmluva ke katalogu], Óta Memorial Museum of Ukiyo-e, Tokyo 1995.

(hh)

HALÁSZOVÁ (roz. Baďurová) Věra - česká japanistka a etnografka

* 3. 3. 1945 Brodek u Přerova

V letech 1963-68 studovala etnografii a japanistiku na Filozofické fakultě UK v Praze. Po ukončení studií nastoupila do Náprstkova muzea. Zde se věnovala nejprve kulturám Dálného východu; od poloviny 70. let se věnovala studiu lamaistických oblastí a Sibiře. Titul PhDr. získala 1988. Od roku 1994 pracovala v Ústavu moderních českých dějin AV ČR a od roku 1995 přednáší na Pedagogické fakultě UK v Praze. V letech 1995 a 1997, během studijních pobytů v Japonsku, prováděla výzkum společenských vztahů zaměřený na japonskou rodinu.

D.-č./sb.: Typologie burmanischer Gebrauchsgegenstände aus Lack in den Sammlungen des Náprstek Museums, *Annals of the Náprstek Museum* **8** (1975); Mongolské užité umění, *Umění a řemesla* (1978); Zimní obydlí rybářsko-loveckých skupin východní Sibiře, in: Jelínek, J. (ed.), *Střecha nad hlavou*, Brno 1986; Ethnographical collections from North-Eastern Siberia in the Náprstek Museum, *Annals of the Náprstek Museum* **15** (1988).

(ka)

HAMPL (Hampejs) Zdeněk - český filolog, portugalista, brazilianista

* 14. 10. 1929 Praha, + 26. 11. 1986 Praha

Vystudoval románskou filologii na Filozofické fakultě UK v letech 1948-52 a poté absolvoval postgraduální pobyt v Brazílii u Antenora Nascentes. PhDr. 1953, CSc. 1957; 1965 se habilitoval na FF UK jako první docent portugalského jazyka a literatury.

V letech 1952-54 a 1965-83 působil na FF UK, 1954-64 byl vědeckým pracovníkem ČSAV. 1960-61 přednášel na brazilských a německých univerzitách. Byl členem řady učených společností - Academia Brasileira de Filologia, Academia de Letras de Ilhéus, Academia Alagoana de Letras, Hispanic Society of America. Pracoval jako člen redakčních rad vědeckých časopisů *Philologica Pragensia*, *Časopis pro moderní filologii*, *Ibero-Americana Pragensia*.

Zabýval se portugalskou lingvistikou i literaturou, psal jazykové příručky a slovníky, překládal beletrii; je autorem několika desítek předmluv a doslovů, stovek zpráv a recenzí. V prvních letech vědeckého působení se věnoval všem iberorománským jazykům - psal o španělštině, portugalštině, katalánštině. Zúčastnil se řady zahraničních kongresů a sympozií. Vybavil obor portugalština základní učebnicovou literaturou a byl zakladatelem jeho pěstování na magisterské úrovni.

D.-k.: *O soudobé latinskoamerické literatuře*, Praha 1955, 14 s.; *Přehled dějin španělské literatury* I-II, Praha 1957-58, 119 + 105 s.; *Učebnice portugalštiny*, Praha 1959, 482 s., 2. vyd., 1965, 609 s.; (s J. Škultétym), *Úvod do románskej jazykovedy s osobitným zreteľom na jazyky iberorománske*, Bratislava 1959; Portugalská literatúra, in: *Dejiny svetovej literatúry* I, Bratislava 1963: 367-396; Literatúra Latinskej Ameriky, in: *Dejiny svetovej literatúry* II, Bratislava 1963: 430-463; *Česko-portugalská konverzace*, Praha 1964, 401 s.; *Portugalsko-český a česko-portugalský kapesní slovník*, Praha 1964, 666 s., 2. vyd. 1976, 497 s.; *Wir lernen Portugiesisch sprechen*, Leipzig 1971, 203 s.; *Stručná mluvnice portugalštiny*, Praha 1972, 444 s.; 11 antologií portugalských a brazilských textů, 1969-1974; *Portugalsko-český*

slovník, Praha 1975, 883 s.; *Taschenlehrbuch Portugiesisch*, Leipzig 1978, 206 s., 3. vyd. 1980, 208 s.; *Slovník světových dramatiků - portugalsky píšící autoři*, Praha 1981, 110 s.

D.-č./sb.: O problema da ortografia do portuguźs europeu e americano, *Boletim da Sociedade da Língua Portuguesa* **VII** (1956): 148-150; Portugalská poezie v Čechách, *Časopis pro moderní filologii* **38** (1956): 271-284; K otázce portugalského pravopisu, *Časopis pro moderní filologii* **39** (1957): 89-97; Estado de los trabajos de geografía lingüística en los países románicos, *Revista Brasileira de Filologia* **4** (1958), No. I-II: 111-135; Acerca de la infinitividad del infinitivo portuguźs conjugado, *Annali dell' Istituto Universitario Orientale*, I/1959, No. 1: 53-57; Poznámky k skladbě portugalského infinitivu časovaného, *Časopis pro moderní filologii* **41** (1959): 187-189; Portugalská literatura, in: *Evropské literatury 1945-1958*, Praha 1959: 233-236; Nota sintático-estilística sobre o infinito portuguźs conjugado, *Revista Brasileira de Filologia* 5/1960: 15-19; Cartas desconocidas de escritores españoles y catalanes a Antonín Pikhart, *Philologica Pragensia* 3/1960: 146-167; Alguns problemas do infinito conjugado no portuguźs, *Boletim - Actas do IX Congresso Internacional de Lingüística RomČnica* I, 1961: 177-194; Para o estudo da linguagem da imprensa brasileira contemporČnea, *Revista Brasileira de Filologia* 6/1961, No. I: 51-114; Correspondencia no publicada de Vicente Medina a Antonín Pikhart, *Philologica Pragensia* 4/1961: 35-39; Alguns neologismos e peregrinismos do portuguźs do Brasil, *Letras* 12/1961: 49-66; Cartes desconegudes de Jacint Verdaguer, *Philologica Pragensia* 5/1962: 112-113; Max Leopold Wagner, *Philologica Pragensia* 6/1963: 368-389; Para o estudo das fórmulas do tratamento no portuguźs do Brasil - o tratamento de senhor, *Actes du X Congrès International de Linguistique et Philologie Romanes*, Paris 1965: 357-372; Tratamento motivado pela cor de pele dos interlocutores no portuguźs do Brasil, in: *Omagiu lui Alexandru Rosetti*, BucuresŁti 1965: 347-348; Notas sobre o tratamento de vocź no portuguźs do Brasil, *Aufsätze zur portugiesischen Kulturgeschichte* (Münster) **IV** (1966): 232-237; O tratamento depreciativo no portuguźs do Brasil, *Lengua - Literatura - Folklore - estudios dedicados a Rodolfo Oroz*, Universidad de Chile 1967: 187-204; Tratamento coletivo do portuguźs no Brasil, *Estudos Filológicos - Homenagem a Serafim da Silva Neto*, Rio de Janeiro 1967: 287-289; Jules Cornu e os comećos dos estudos lusitanistas em Praga, *Ibero-Americana Pragensia* **4** (1970): 261-262; O tratamento depreciativo no portuguźs do Brasil, *Ibero-Americana Pragensia* **6** (1972): 75-100; Portugalský jazyk, in: Šabršula, J., *Úvod do srovnávacího studia románských jazyků* [skripta], Praha 1980: 212-219; Některá novější díla o brazilské kramářské poezii, *Časopis pro moderní filologii* **67** (1985): 29-32.

L.: Lidmilová, P.: Bibliografia dos Estudos Luso-Brasileiros de Lingüística e de Letras, 1974-1978, *Ibero-Americana Pragensia* **XII** (1978): 239-257; Fischer, J. O.: Československá portugalistika, *Tvorba* **40**/1979, 3. 10. 1979; Šabršula, J.: Životní jubileum docenta PhDr. Zdeňka Hampla, CSc., *XIV. ročenka Kruhu moderních filologů při ČSAV*, 1979-80, 17-18; Fischer, J. O.: Portugalská a brazilská literatura u nás, *Literární měsíčník* (1979-80): 122; Lidmilová, P.: A situaćčo dos estudos luso-brasileiros na Tchecoslováquia, *Philologica Pragensia* **23** (1980): 6-20; Tichý, O.: Zdeněk Hampl - quincuagenario, *Romanistica Pragensia* **XIII** (1981): 71-72; Lidmilová, P.: Professor doutor Zdeněk Hampl (1929-1986), *Philologica Pragensia* **30** (1987): 110-112; Havlíková, M.: Pocta Prof. Zdeňku Hamplovi, *Hispanica Posnaniensia* I, Poznaň 1988; Jindrová, J.: Morreu o Dr. Zdeněk Hampl, *Romanistica Pragensia* **XVI** (1988): 135-141.

BIBLIOGRAFIE: Lidmilová, P.: Bibliografia dos trabalhos de PhDr. Zdeněk Hampl, CSc., professor da Universidade Carolina de Praga, *Romanistica Pragensia* **XIII** (1981): 73-100;

Pokorná, M.: Falleció Zdeněk Hampl, 14. 10. 1929 - 26. 11. 1986, *Ibero-Americana Pragensia* **XX** (1986): 252-254. (bz)

HÄRINGOVÁ Jarmila - česká sinoložka

* 15. 12. 1933 Praha

V letech 1952-57 studovala čínštinu a dějiny Dálného východu na katedře Dálného východu Filozofické fakulty Univerzity Karlovy. Absolvovala obhajobou práce z moderní čínské literatury (*Tchien Chan - čínský dramatik. Náčrt jeho ideologického a uměleckého vývoje v letech 1920-1937*). Vystřídala několik povolání, nakonec řadu let pracovala jako vedoucí čínské knihovny tehdejší katedry věd o zemích Asie a Afriky na FF UK. V odborné sinologické práci se věnuje čínské literatuře (tradiční a zejména moderní), komparatistickým studiím (čínská inspirace v české literatuře) a překládá (vedle knižně publikovaných překladů jednotlivé překlady zejména v časopisech *Nový Orient*, *Světová literatura* a v obnovených *Literárních novinách*). Rovněž se zajímá o ženskou otázku; v tomto směru publikovala v samizdatu a později i v tisku své obecněji zaměřené úvahy. Je autorkou vlastní poezie.

D.-k.: *Popěvky tulačky samotářky* [původní poezie]. Vlastním nákladem, Praha 1991, 76 s.

PŘEKLADY: (se Z. Słupským), Lao Še: *Konec slavného kopiníka* [z čínštiny], SNKLU, Praha 1962, 220 s.; Ping Sin: *Hvězdy a jarní vody* [překl. z čínštiny, poznámky a studie o životě a díle básnířky], Mladá fronta, Praha 1967, 66+2 s; Sie Ping-jing: *Nepoddajná* [překl. z čínštiny, poznámky a studie o životě a díle autorky], Odeon, Praha 1971, 493 s.; *Rozmarné a tajuplné příběhy ze staré Číny* [překl. z čínštiny, poznámky a studie o středověké povídce], Odeon, Praha 1989, 344 s.; Wen I-tuo: *Mrtvá voda* [překl. z čínštiny, poznámky a studie o životě a díle básníka], Mladá fronta, Praha 1990, 91 s; *Opadalé květy. Formalisté a symbolisté v moderní čínské poezii* [překl. z čínštiny, poznámky a literárně historická studie], DharmaGaia, Praha 1994, 98 s.; Lao Še: *Zápisky z kočičího města* [z čínštiny] - nepublikováno.

D.-č./sb.: The Development of T'ien Han's dramatic writings, in: Průšek, Jaroslav (ed.), *Studien zur modernen chinesischen Literatur*, Akademie-Verlag, Berlin 1964: 131-157; Čínská národní hrdinka Čchiou Ťin, *NO* **22** (1967), 7: 204-206; (spoluaut.), *Slovník spisovatelů. Asie a Afrika* I-II, Odeon, Praha 1967; (s X. Dvorskou), Drama, in: *China Handbuch*, Bertelsmann, Düsseldorf 1974: 259-265; Neue Lyrik - Die Neumond-Gruppe, in: *ibid.*: 973-975; T'ian Han, in: *Dictionary of Oriental Literatures* I, George Allen & Unwin Ltd., London 1974: 172-173; Po stopách jedné Zeyerovy parafráze, *Česká literatura* (1987), 3: 268-276; První tlumočitelé čínské poezie v Čechách, *NO* **44** (1989), 6: příl.

PŘEKLADY: Sü Č'-mo: Bídný a zbabělý je svět [z čínštiny], *NO* **24** (1969), 1: 199; Ping Sin: Paní M. [z čínštiny], *NO* **26** (1971), 1: 29-32; další jednotlivé básně přeložené z čínštiny průběžně publikované v *NO* během 70. a 80. let; Ču Ta-nan: Topivo [z čínštiny], *NO* **46** (1991), 3: 93; Píseň o Mu-lan. Čínská dívka bojovnice, *Labyrint* **1** (1994), 1: 40.

L.: Lomová, Olga: Mrtvá voda [recenze překladu básníka Wen I-tuo], *Lidové noviny*, 16. 2. 1991; Lomová, Olga: Liška, *Revolver Revue* 20 (1992): 62.

(ol)

HARZEROVÁ-CLEAROVÁ Edeltraud - českoněmecká indoložka působící v USA

* 5. 6. 1943 Karlovy Vary

V roce 1970 ukončila studium indologie na Filozofické fakultě UK v Praze, získala titul promovaná filoložka a nastoupila interní aspiranturu v Orientálním ústavu ČSAV (1970-73). V rámci vědecké přípravy byla vyslána na studijní pobyt do Indie (1971-73). Studovala na Dillíské univerzitě (Delhi University), Benáreské hinduistické univerzitě ve Váránasí (Benares Hindu University) a na univerzitě v Púně.

Roku 1973 emigrovala do USA. V letech 1981-83 odjela na stipendium American Institute of Indian Studies v Chicagu na studijní pobyt do Indie; byla zapsána jako studentka na katedře sanskrtu Benáreské hinduistické univerzity, ale dostalo se jí rovněž intenzívního školení od tradičních učenců (panditů). Roku 1986 získala doktorát filozofie (PhD.) na Washingtonské univerzitě (University of Washington) v Seattlu. Na podzim téhož roku se zúčastnila postgraduálního kursu buddhistické filozofie jako asistentka Antioch University, Yellow Springs, Ohio.

V letech 1988-89 působila jako lektorka hinduismu, indické literatury, orientalistiky a náboženství na University of Puget Sound v Tacomě (Washington State), ve školním roce 1989-90 byla lektorkou češtiny na katedře slovanských jazyků a literatury na University of Washington, Seattle, a 1991-93 se stala vědeckou pracovnicí Střediska jihoasijských studií na University of California v Berkeley. Roku 1993 byla přijata jako docentka pro obor hinduismus na Stanfordskou univerzitu a 1993-96 vyučovala sanskrt a hindštinu na Indiana University v Bloomingtonu. Od roku 1996 se zabývá výukou sanskrtu a hinduismu na University of Texas v Austinu.

Zaměřuje se na výzkum klasických systémů indické filozofie, zejména učením advaita védánty a sánkhjovou teorií poznání. V různých amerických literárních časopisech publikuje vlastní poezii. Je členkou American Oriental Society, American Literary Translators Association a Association for Asian Studies.

D.-k.: *Painting the Tree Apart* [poezie], Inchbird Press, Seattle 1980; *Sankhya Epistemology According to the Yuktidipika*, World Heritage Press, Hindu Series, St-Hyacinthe, Quebec 1997.

D.-č./sb.: Poznání v nejstarších upanišadách - Brhadáranjaka-a Čhándóg- ja-upanišada, *Filosofický časopis* **16** (1968), 4: 517-523; Filosofové dnešní Indie, *ibid*.: 587-589; Hastamalaka, in: Karl H. Potter (ed.), *Encyclopedia of Indian Philosophies*, Vol. III, Part 1. *Advaita Vedanta up to Śamkara and His Pupils*, Princeton University Press, Princeton 1981, indické vyd., Motilal Banarsidass, Delhi 1981: 601-602; Prakrti, in: M. Eliade (ed.), *Encyclopedia of Religion*, Macmillan, New York: 1987; Purusa, in: *ibid*.; Sankhya, in: *ibid*.; Iśvarakrsna's Two-Level-Perception: Propositional and Non-propositional, *Journal of Indian Philosophy*, Kluwer, Dordrecht (Holland) 1990; Indian Theories of Cosmology and Cosmogony, in: *Routledge Encyclopedia of Philosophy*, Routledge, London 1998; Issues in Hindu Philosophy, in: *ibid*.; Madhava, in: *ibid*.; Bhamati, in: Karl H. Potter, in collaboration with Sri Narayana Misra (ed.), *Encyclopedia of Indian Philosophies*, Vol. III, Part 2. *Advaita Vedanta*, Princeton University Press, Princeton (v tisku).

(A)

HAUNER Milan L. - český historik, politolog a publicista

* 4. 3. 1940 Gotha

V letech 1957-62 vystudoval obor historie-čeština na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze a nastoupil zaměstnání jako středoškolský učitel. Po vykonání základní vojenské služby byl 1964 přijat do postgraduálního studia na katedře dějin FF UK, kde 1968 na základě obhajoby rigorózní práce *Anglicko-německá námořní rivalita 1908-1912* získal doktorát filozofie (PhDr.). Ve studiu pokračoval na St. John's College v Cambridgi (1968-71) a 1972 zde dosáhl doktorské hodnosti (PhD.) v oboru mezinárodních vztahů.

V 70. letech pedagogicky působil jako externí profesor ve Velké Británii nejprve na Open University (1973-78), na Warwické univerzitě (1976) a na London School of Economics and Political Sciences (1979-80) a zároveň byl vědeckým pracovníkem Německého historického ústavu v Londýně. Poté odjel do Spojených států jako hostující profesor na University of Wisconsin v Madisonu (1980-84), krátce působil ve Výzkumném ústavu pro zahraniční politiku (FPRI) ve Philadelphii (1984-85) a jako zahraničněpolitický analytik Rádia Svoboda (RL) v Mnichově (1988-89). Počátkem 90. let studoval na stipendium DAAD archivní fondy v Německu, krátce působil jako profesor historie na Kalifornské univerzitě v Berkeley, vedl sekci východoevropských studií ve Woodrow Wilson International Center ve Washingtonu (1990) a byl hostujícím profesorem v Centru německých a evropských studií Georgetownské univerzity (1991-92). Jako pedagog několikrát hostoval na Masarykově univerzitě v Brně a na Univerzitě Karlově v Praze (1991-93), kde se 1994 habilitoval. V témže roce pobýval jako výzkumný pracovník na Hoover Institution při Stanfordské univerzitě, poté vyučoval na univerzitě ve Freiburgu (1996) a 1998 získal profesuru Fulbrightovy nadace v Centru "Ostmitteleuropa" v Lipsku.

Předmětem jeho badatelského zájmu jsou novodobé evropské i světové dějiny, od francouzské revoluce do současnosti, a současné mezinárodní vztahy, zejména 2. světová válka, historie Německa a česko-německých vztahů, vývoj ve střední a východní Evropě, mocenská politika Ruska a SSSR, situace ve Střední Asii a na indickém subkontinentu.

Je dlouholetým přispěvatelem českého vysílání BBC, Rádia Svobodná Evropa/Svoboda a od 1990 i Radiožurnálu Českého rozhlasu. Pravidelně recenzuje současnou historickou produkci v českých i cizojazyčných časopisech.

D.-k.: *Anglicko-německá námořní rivalita 1908-1912* [nepubl. doktorská disertace], Praha 1962/68; *La Transformation de l'Empire Britannique dans le Commonwealth et l'Evolution Constitutionnelle en Inde* [disertace], Centre Européen Universitaire, Nancy 1967; *The Place of India in the Strategic and Political Considerations of the Axis Powers*, *1939-1942* [disertace k získání titulu PhD.], Cambridge 1972, 580 s.; *India in Axis Strategy*. *Germany*, *Japan*, *and Indian Nationalists in the Second World War*, German Historical Institute, London - Klett-Cotta Verlag, Stuttgart 1981, 750 s.; *Hitler - A Chronology of His Life and Time*, Macmillan, London & St. Martin's Press, New York 1983; (koed. Robert L. Canfield), *Afghanistan and the Soviet Union*: *Collision and Transformation*, Westview Press, Boulder 1989; *What Is Asia to Us*? *Russia's Asian Heartland Yesterday and Today*, Unwin & Hyman, London & Boston 1990, 265 s. [paperbackové vyd.], Routledge 1992; *The Soviet War in Afghanistan*: *Patterns of Russian Imperialism*, FPRI, Philadelphia & University Press of America, 1991; *The Rise of Eurasianism*, Royal Institute of International Affairs, London 1998.

D.-č./sb.: Subháščandra Bose - portrét revolucionáře, *Dějiny a současnost* **10** (1968), 12: 10-14; (spoluaut.), K. Durman & M. Svoboda (ed.), *Slovník moderních světových dějin* [hesla k dějinám Francie a jv. Asie], Praha 1970; Les Puissances de l'Axe et la Lutte de l'Inde pour l'Indépendance, *Revue de l'Histoire de la Deuxième Guerre Mondiale* 96 (1974): 37-66; India's Independence and the Axis Powers, in: S. K. Bose (ed.), *Netaji & India's Freedom*, *Proceedings of the International Netaji Seminar*, Calcutta 1975: 261-315; Indien und nationalsozialistisches Deutschland, in: M. Funke (ed.), *Hitler*, *Deutschland und die Mächte*. *Materialien zur Aussenpolitik des Dritten Reiches*, Droste Verlag, Düsseldorf 1976: 430-453; Did Hitler Want a World Dominion? *Journal of Contemporary History* **13** (1978): 15-32; Czechoslovakia as a Military Factor in British Considerations of 1938, *The Journal of Strategic Studies* **2** (1978): 194-222; The Professionals and the Amateurs in Nazi Foreign Policy: Revolution and Subversion in the Islamic and Indian World, in: *The Fuhrer State - Myth and Reality*. *Studies on the Structure and Politics of the Third Reich*, German Historical Institute, London & Klett-Cotta Verlag, Stuttgart 1980: 305-328; The Soviet Threat to Afghanistan and India, 1938-1940, *Modern Asian Studies* **15** (1981), ii: 287-309; One Man Against the Empire. The Faqir of Ipi and the British in Central Asia on the Eve of and During the Second World War, *Journal of Contemporary History* **16** (1981), 183-212; Anspruch und Wirklichkeit: Deutschland als Dritte Macht in Afghanistan, 1915-1939, in: *Festschrift für Paul Kluke*, Fink Verlag, Munich 1981: 222-244; Afghanistan between the Great Powers 1938-1945, *International Journal of Middle East Studies* **14** (1982): 481-499; One Man Against the Empire, in: W. Laqueur (ed.), *The Second World War*. *Essays in Military and Political History*, SAGE, London 1982: 374-403; The Last Great Game, *The Middle East Journal* (Winter 1984): pp. 72-84; Seizing the Third Parallel: Geopolitics and the Soviet Advance into Central Asia, *Orbis* (Spring 1985): 5-30; Soviet Eurasian Empire and the Indo-Persian Corridor, *Problems of Communism* (January-February 1987); Soviet Global Strategy and the Southern Tier, *Global Affairs* (Fall 1987); Russia's Southern Tier: The Historical Context of Contemporary Strategic Issues in Greater Central Asia, in: Robert L. Canfield (ed.), *Greater Central Asia*, American School of Research, Santa Fe 1987; Afghanistan, in: Marilyn Robb Trier (ed.), *World Topics Year Book 1987*, United Educators, Lake Bluff, Illinois 1987; Russian/Soviet Strategic Behavior in Asia, in: R. Jervis & J. Snyder (ed.), *Dominoes and Bandwagons*: *Strategic Beliefs and Superpower Competition in the Eurasian Rimland*, OUP, Oxford 1990; From Soviet Union to 'Central Eurasia', *The Eurasian Report*, The Center for American-Eurasian Studies, Special Issue, Spring 1992; The Disintegration of the Russian/Soviet Eurasian Empire: An Ongoing Debate, in: M. Mesbahi (ed.), *Central Asia and the Caucasus after the Soviet Union*, University Press of Florida 1994: 209-233; Rusko mezi Evropou a Asií, in: J. Alan (ed.), *Hovory k druhým*, Lidové noviny, Praha 1995; E. Beneš v Chicagu a počátky Druhého odboje, *Historie a vojenství* (1996), 2: 31-55; E. Beneš a USA 1939-42. Nad nepublikovaným rukopisem Jana Opočenského, *Soudobé dějiny* (1996), 1: 7-22.

(A)

HAUNEROVÁ (roz. Slavíková) Magdalena - česká afrikanistka dlouhodobě působící v USA

* 30. 4. 1944 Brno

Roku 1966 absolvovala Filozofickou fakultu UK v Praze, obor afrikanistika, anglistika a na základě obhajoby diplomové práce *Morphological Statistics of Swahili Newspapers and its Application in the Teaching Process* získala titul promovaný filolog. Ve studiích dále

pokračovala na School of Oriental and African Studies, University of London, kde 1975 obhájila doktorskou disertaci *Relationships among Six East African Bantu Languages* a byl jí udělen titul PhD. Na stejné škole 1971-78 působila jako lektorka bantuských jazyků; 1979 byla přijata jako docetka svahilštiny a africké lingvistiky na Wiskonsinskou univerzitu v Madisonu, 1986 byla jmenována mimořádnou profesorkou a od března 1998 získala řádnou profesuru.

Ve své pedagogické i odborné práci se zabývá vztahem jazyka a společnosti v Africe, analýzou struktury afrických jazyků, zvláště svahilštiny, svahilskou kulturou, dramatem, překladatelstvím a metodami terénního výzkumu.

V lednu 1995 jí National Kiswahili Council of Tanzania (BAKITA) udělil cenu za propagaci a rozvoj svahilštiny. Je členkou African Studies Association, African Language Teachers Association a American Council on the Teaching of Foreign Languages. Rovněž pracuje jako členka redakčních rad časopisů *Kiswahili* a *Kioo cha Lugha* (Dáresalám).

D.-k.: *A Statistical Analysis of Swahili Morphology*, Charles University, Prague 1969; *Swahili Course*, The British Voluntary Service Overseas, London 1974; *Swahili First Year Undergraduate Course* (*Language Laboratory Material*), School of Oriental and African Studies, University of London, London 1976; (spoluaut. J. Innis, L. Moshi & A. Nanji), *A Manual for Teaching Swahili*, Swahili Task Force of the African Language Teachers Association (v tisku).

D.-č./sb.: (spoluaut. M. A. Bryan), A Case of Two Swahili Dialects, Papers on Comparative Bantu, *African Language Studies* **XIV** (1973): 53-81; A Hundred Years of Swahili Research, *Ba Shiru* 10/2 (1980): 1-20; 'KIUJAMAA'-Notes on Politicized Language, *Studies in African Linguistics*, Supplement 8 (December 1981): 46-50; Teaching Swahili: Intermediate and Advanced Levels, in: *A Workshop on Swahili Instruction*, DeKalb, Northern Illinois University, Illinois 1983: 1-21; Complex Tenses and Style in the Novels of E. Kezilahabi, in: J. Maw & D. Parkin (ed.), *Swahili Language and Society*, Veröffentlichungen der Institut für Afrikanistik und Aegyptologie der Universität Wien 33. Beiträge zur Afrikanistik, Band 23 (1985): 107-125; Swahili: Teaching as a Foreign Language, in: *The International Encyclopaedia on Education*, Vol. 8, Pergamon Press 1985: 4955-4956.

AUDIOVIZUÁLNÍ MATERIÁLY: *Swahili Body Language* [Neverbální komunikace ve svahilštině, videokazeta], Learning Support Services, University of Wisconsin, Madison 1985; *Kijiji cha Kiswahili* [Svahilská vesnice, audionahrávka synchronizovaná s pásmem diapozitivů], Learning Support Services, University of Wisconsin, Madison 1986.

DOMOVSKÁ STRÁNKA NA INTERNETU: Swahili 333 [kurs svahilštiny online pro středně pokročilé v dálkovém studiu] - **http**:// **african**. **lss**. **wisc**. **edu**/ **swahili**.

(A)

HAVLÍČKOVÁ Světlana - česká indoložka, specialistka na mezinárodní vztahy

* 16. 7. 1960 Praha

Absolvovala 1984 Filozofickou fakultu Univerzity Karlovy v Praze, obor orientalistika, indologie (diplomová práce na téma *Postoj Indie k otázkám dekolonizace v I. pol. 60. let*); 1988 získala na základě rigorózní zkoušky titul PhDr.

Od roku 1984 pracuje zprvu jako odborná asistentka, později jako odborná pracovnice a vědecká pracovnice v Ústavu mezinárodních vztahů, kde se zabývá problematikou vztahů ČR a zemí jižní Asie, především Indie.

Roku 1986 a 1988 pobývala na stáži v PISM (Polski Institut Spraw Międzinarodowych) ve Varšavě, 1988 též v Institutu mezinárodních vztahů v Postupimi. Od roku 1991 se zúčastnila řady konferencí, mezinárodních seminářů a jednání o hospodářské pomoci RZ, o vztazích ČR s rozvojovými zeměmi, k činnosti OSN, na podporu styků s regionem východní a jihovýchodní Asie.

Je členkou Sdružení přátel Indie, Sdružení pro spolupráci se zeměmi Asie, Afriky a Latinské Ameriky.

D.-k.: *Konflikty mezi státy Jižní Asie - vážná překážka rozvoje regionální spolupráce*, ÚMV, Praha 1991; *ČR a země Jižní Asie - možnosti ekonomické spolupráce*, ÚMV, Praha 1995.

D.-č./sb.: Etnický konflikt na Srí Lance, in: *Regionální konflikty v rozvojovém světě a politika národního usmíření*, ÚMV, Praha 1989; Mimořádné parlamentní volby a vnitropolitická situace v Pákistánu, *Mezinárodní vztahy* (1990); Indie a jihovýchodní Asie, *Mezinárodní vztahy* (1990); Pákistán na počátku 90. let, *Mezinárodní vztahy* (1990); Nové směry americké politiky v Asii, *Mezinárodní vztahy* (1991); Multipolární mír? *Mezinárodní vztahy* (1995).

(A)

HAVLÍKOVÁ (roz. Adámková) Marie - česká portugalistka, brazilianistka

* 17. 5. 1950 Praha

Vystudovala románskou filologii (francouzština-portugalština) na Filozofické fakultě UK, kde 1987 získala doktorát. V letech 1983-93 vyučovala portugalský jazyk na Pedagogické fakultě UK, od 1994 působí na FF UK, kde nyní přednáší portugalskou a brazilskou literaturu.

Věnuje se překládání literárních děl psaných v portugalštině i odborným překladům (zejména historickým) z portugalštiny i francouzštiny. Je členkou Obce českých překladatelů a Mezinárodní asociace lusitanistů (AIL).

D.-k: (spoluaut. Jindrová, J.): *Učebnice portugalštiny pro samouky*, Praha 1991, 515 s. PŘEKLADY: Camilo Castelo Branco: *Zhoubná láska* [z port. a úvod], Praha 1979, 229 s.; José J. Veiga: *Hříchy kmene*, Praha 1982, 88 s.; (do port., s P. Lidmilovou), A Relaćčo dum Participante Desconhecido da Segunda Expedićčo de Vasco da Gama ą Índia e de Volta, Desde 10 de Fevereiro de 1502 até Fins de Outubro de 1503 in: Miloslav Krása, Josef Polišenský, Peter Ratkoš (ed.), *European Expansion 1494-1519. The Voyages of Discovery in the Bratislava Manuscript Lyc. 515/8* (*Codex Bratislavensis*), Charles University, Prague 1986: 135-148; Jorge Amado: *Staří námořníci*, Praha 1987, 69 s.; Setkání se světem, in: *Dějiny Evropy*, Praha 1995; (vybrala a přel.), *Porugalské pohádky*, Praha 1998.

(A)

HAZUKA Václav - český teolog a orientalista zabývající se zejména starobabylonským právem

* 22. 9. 1875 Hracholusky, + 3. 9. 1947 Praha

Střední školu vystudoval v Českých Budějovicích, teologickou a potom filozofickou fakultu v Praze. Roku 1911 se stal mimořádným, 1919 řádným profesorem pro obor semitská nářečí a asyriologie. Podnikl cesty do Sýrie a Mezopotamie. Od roku 1934 byl řádným členem Orientálního ústavu v Praze.

D.-k.: *Beiträge aus den altbabylonischen Rechtsurkunden zur Erklärung des Hammurabi-Kodex* [disertační práce], August Priest, Leipzig b. r., 37 s.; *Srovnání života a zvyků starých Babyloňanů se životem patriarchů dle současných pramenů*, Praha 1908; *Babylonisch-assyrisches Bürgschaftrecht*, Praha 1911.

L.: Klíma, J.: Zur Erinnerung an den hundertjährigen Geburtstag von Prof. Václav Hazuka, *ArOr* **44** (1976): 153-154; Tumpach, J., Podlaha, A.: *Bibliografie české katolické literatury náboženské*, 5 sv., Praha 1911-1923.

(jb)

HELLER Bernard - uherský islamista, judaista a etnograf slovenského původu

* 16. 3. 1871 Bytča, + 26. 2. 1943 Budapešť

Studoval na Rabínském institutu a univerzitě v Budapešti. Od roku 1922 byl profesorem Zemského rabínského institutu v Budapešti. Zabýval se komparativním studiem arabského, židovského a křesťanského folklóru (pohádky, pověsti, přísloví, legendy, středověký rytířský román) a jejich odrazu v maďarské a německé literatuře; zpracoval folkloristická hesla do *Encyclopaedia Judaica* a *Handwörterbuch des Islam*.

D.-k.: *Az arab Antar-regény*, Budapest 1918; *A héber mese 1-2*, Budapest 1923-24; *Das hebräische und arabische Märchen*, Leipzig, 1930; *Bedeutung des arabischen Antar-Romans für die vergleichende Literaturkunde*, Leipzig 1931.

L.: *Slovenský biografický slovník*, zv. 2., Martin 1987: 314-315.

(ko)

HELLER Jan - český starozákonník a religionista

* 22. 4. 1925 Plzeň

Po maturitě na gymnáziu v Plzni (1936-44) krátce působil jako katecheta českobratrské evangelické církve. Poté zahájil studium bohosloví na Husově čs. fakultě bohoslovecké (1945-48) a češtiny a filozofie na FF UK; 1947-48 studoval na Teologické fakultě univerzity v Basileji.

Po skončení studií byl duchovním Českobratrské církve evangelické (1948-51) a připravoval disertaci na téma *Mesiášská tradice efrajimská*, na jejímž základě získal titul ThDr. Současně působil jako lektor hebrejštiny na Komenského evangelické bohoslovecké fakultě. Tam v červenci 1951 nastoupil jako asistent a kromě hebrejštiny vyučoval i řečtině a latině. Roku 1954 byl jmenován odborným asistentem. Roku 1963 podal přihlášku k habilitačnímu řízení, ale k jmenování docentem došlo až 1966 po obhajobě habilitační práce *Problém řecko-hebrejského ekvivalentu na základě Septuaginty*. 1966-68 pobýval jako hostující docent v Berlíně, a to nejdříve na Teologické fakultě Humboldtovy univerzity a poté na Kirchliche Hochschule (Západní Berlín). Po návratu do Prahy se habilitoval z religionistiky a 1968-70 působil na Komenského fakultě jako docent religionistiky, 1970-92 jako profesor, a to 1970-77 na religionistice 1977-92 jako profesor Starého zákona.

Společně s brněnskými religionisty založil 1990 novou vědeckou Společnost pro studium náboženství a do 1994 byl jejím prvním předsedou. Od 1. 4. 1992 je ve starobním důchodu s částečným úvazkem na Evangelické teologické fakultě UK.

Zaměřil se na výzkum v oboru religionistiky, v němž nově zpracoval základy a strukturu etické koncepce předizraelského Kenaanu. Dále rozpracoval problematiku "etického zlomu", tj. doby, kdy na základě rozpadu magického obrazu světa vznikají téměř současně taoismus a konfucianismus v Číně, buddhismus a džinismus v Indii, mazdakismus v Persii, a kdy došlo i k působení velkých proroků v Izraeli a prvních filozofů v Řecku. Rovněž předložil novou hypotézu o vzniku náboženství, kterou nazval "responzivní" a podle níž je náboženství pokusem o odpověď na otázku po smyslu bytí.

V oblasti starozákonního bádání se zabýval především otázkou hebrejsko-řeckého ekvivalentu, který zpracoval statisticky i sémanticky ve své habilitační práci. Dále nově osvětlil některá nejasná místa Starého zákona (např. zastavení slunce v Gabaon, Jozue 10, 11-14, nebo zpětný pochod stínu, 2. Královská 20, 8-11 atd.). Nově objasnil i sémantickou strukturu některých hebrejských vlastních jmen či semitských slovních základů. Od 60. let se rovněž věnuje hebrejské onomatologii, a to nejenom etymologiím, nýbrž zvláště onomatologii synchronní, tj. průzkumu, jak jazyková vrstva, v níž se jméno nachází, toto jméno přeznačuje a naplňuje novým obsahem. Dosavadní výzkum by měl vyústit do slovníkového zpracování biblických jmen.

D.-k.: *Hebrejsko-řecko-latinsko-český slovník pro bohoslovce*, ÚCN, Praha 1955, 84 s., 2. vyd. 1956; *Přehled hebrejské gramatiky* [skriptum Komenského evangelické bohoslovecké fakulty], Praha 1958; *Der tschechische Alttestamentler Slavomil Daněk* (*1885-1946*). Studientexte für das Forschungsseminar an der Kirchlichen Hochschule, Berlin 1968, 92 s.; *Praktická znalost Písma*. I. díl, Starý zákon [skriptum Komenského evangelické bohoslovecké fakulty], Praha 1974; *Starověká náboženství*: *Egypt*, *Kenaan a Mezopotamie*, Kalich, Praha 1978, 430 s., 2. vyd. 1988; (spoluaut., red.), *Prameny života*. *Obraz člověka a světa ve starých kulturách* [kap. Egypt, Sýrie], Vyšehrad, Praha 1982; (s Milanem Mrázkem), *Zákon a proroci*, Kalich, Praha 1984, 230 s.; (s Milanem Mrázkem), *Nástin religionistiky*, Kalich, Praha 1988, 349 s., mp.; *An der Quelle des Lebens*. *Aufsätze zum Alten Testament*, Peter Lang, Frankfurt a. M. 1988, 287 s.; *Von der Schrift zum Wort*. *Das Alte Testament zwischen gestern und heute*, Evangelische Verlagsanstalt, Berlin 1990, 111 s.; *Bůh sestupující*. *Pokus o christologii Starého zákona*, Kalich, Praha 1994, 159 s.; *Tři svědkové*: *Mojžíš - Izaiáš - žalmista*, Oikumene, Praha 1995, 206 s.

EDICE: (spoluaut.), M. Bič a J. B. Souček (vyd.), *Biblická konkordance* [revize hebrejských a řeckých ekvivalentů], 3 sv., 1954-67, 2 442 s.; (spoluaut.), *Bible*. *Písmo svaté Starého a Nového zákona*. *Ekumenický překlad* [přel. část žalmů a Knih královských, v Novém zákoně epištolu sv. Pavla k Židům a obecné epištoly], ÚCN, Praha 1984; (spoluaut.), Zdeněk Šoušek (uspoř.), *Knihy tajemství a moudrosti*. *Mimobiblické židovské spisy*: *Pseudoepigrafy* [přel. a pozn. aparátem opatřil Závěti patriarchů], Vyšehrad, Praha 1995: 202-289; (spoluaut.), H. Rothe a F. Scholz (ed.), *Kralitzer Bibel*. (Biblia slavica, Serie I. Tschechische Bibeln, Band 3), VII. Kommentare [stať Die Theologie der Kralitzer Bibel und ihre Erforschung in den letzten zwei Jahrhunderten], F. Schöning, Paderborn 1995: 215-242.

D.-č./sb.: viz BIBLIOGRAFIE in: *Zákon a proroci*, Praha 1984; *An der Quelle des Lebens*, Frankfurt a. M. 1988; *Landgabe - Festschrift für Jan Heller zum 70. Geburtstag*, Oikumene, Praha 1995.

L.: Pokorný, Petr: Profesor Jan Heller sedmdesátiletý, *Religio* (1995), 3: 90-97 [výběr z bibliografie]; "On je ten, který přijímati má" [interview], *Proglas* 1994, 5: 38-41.

(A)

HEROLD Erich - český indolog, afrikanista a muzeolog

* 3. 1. 1928 Praha, + 7. 12. 1988 Praha

Po ukončení gymnázia (1947) studoval indologii, klasickou filologii a srovnávací vědu náboženskou na Filozofické fakultě UK. Titul PhDr. získal 1953. V letech 1950-52 pracoval jako asistent na FF UK, 1952-59 v Orientálním ústavu ČSAV. Roku 1957-58 byl na studijním pobytu v Indii. Od roku 1959 pracoval až do své smrti v Náprstkově muzeu nejprve jako vedoucí oddělení, pak ředitel muzea a tvůrce jeho nové koncepce, v letech normalizace jako odborný pracovník. Do Indie se v 60. letech několikrát vrátil na kratší studijní pobyty.

V 50. a 60. letech spravoval muzejní indické sbírky; od poloviny 60. let se intenzivně zabýval tradičním uměním subsaharské Afriky. Uspořádal výstavy tohoto umění, první svého druhu v Československu, k nimž připravil zasvěcené katalogy. Na téma afrického umění napsal rovněž řadu publikací. Jeho stěžejním dílem je obsáhlá monografie *African Art* (1989), která v letech normalizace mohla vyjít pouze cizojazyčně. Zásadním způsobem přispěl k objevení řezbářství kmene Bété z Pobřeží slonoviny. Objevné byly i jeho studie o africkém uzlu moudrosti - rozšifrování historie a původního významu dvojitého uzlu, a o afroportugalské slonovině, kterou identifikoval ve sbírkách Národního muzea. Připravil koncepci knihy o mimoevropských maskách, do níž napsal kapitoly o maskách afrických a indonéských (1992).

Kromě afrického umění se i nadále věnoval problémům asijských kultur; v 70. letech spravoval v NpM sbírky Indonésie, jihovýchodní Asie a asijských zbraní. Vypracoval koncepci a výrazně se podílel na vzniku expozice asijských kultur na zámku v Liběchově (1977). V 70. a 80. letech zpracovával mimoevropské umění a artefakty v zámeckých sbírkách a je autorem expozice na zámku v Opočně (1976).

Založil sborník *Annals of the Náprstek Museum* (vychází od 1962) a měsíční programy muzejních aktivit pro veřejnost, které provázely Výstavy měsíce. Společně se svou ženou přeložil knihu J. G. Frazera *Zlatá ratolest* o magii, mýtech a náboženství, a několik populárně vědeckých děl.

D.-k.: (spoluaut., s D. Zbavitelem a K. Zvelebilem), *Indie zblízka*, Orbis, Praha 1960: 9-37, 63-69, 86-101, 123-130, 168-175, 182-203, 229-235; *Ritualmasken Afrikas*, Artia, Praha 1967, 60 s., 72 s. obr. příl.; *Africké masky*, Odeon, Praha 1970, 72 s.; *African Masks*, Odeon, Praha 1970, 74 s.; *African Art* [též něm., *Afrikanische Skulptur*; franc., *Rites et coutimes dans l'Art Africain*, špan., *Arte Africana*], 1989; (s V. Šťovíčkovou-Heroldovou), *Africké lásky*, *africká manželství v životě a v zrcadle afrického umění*, AZ Servis, Praha 1994, 143 s.; (přel., s V. Šťovíčkovou-Heroldovou), James George Frazer: *Zlatá ratolest*, 2. vyd., Mladá fronta, Praha 1994, 640 s.

EDICE: Kálidása: *Šest ročních dob*. Ze sanskrtu přebásnil Oldřich Friš. Z pozůstalosti k vydání připravil, doslov a poznámky napsal E. Herold. Malá knižnice Orientu, sv. 9, roč. 1956, ČSAV, Praha 1956, 49 s.; Amaru a Bhartrhari: *Sloky o lásce*, *moudrosti a odříkání*. Ze sanskrtu přel. Oldřich Friš. Z pozůstalosti vybral a poznámkami opatřil E. Herold, SNKLHU, Praha 1959, 94 s.

KATALOGY: *Umění Konga*, 1962; *Africké masky*, 1966; *Moderní africké umění 60. let*, 1972; *Ebenové sny*, 1975; *Umění Pobřeží slonoviny*, *Ghany*, *Libérie a Toga*, 1981.

D.-č./sb.: Traditional Sculpture of the Bete Tribe, Ivory Coast, in: *Annals of the Náprstek Museum* **13** (1985): 81-163; On the Origin of the African "Knot of Wisdom", in: *Annals of the Náprstek Museum* **15** (1988): 89-100; Africká móda renesanční Evropy, *NO* **47** (1992), 3: 72-73.

L.: Boháčková, L.: Za Erichem Heroldem, *Umění a řemesla* (1989).

(vh)

HEROLDOVÁ-ŠŤOVÍČKOVÁ Danuška - česká sinoložka

* 19. 2. 1929 Praha, + 30. 10. 1976 Praha

V letech 1939-47 studovala na klasickém gymnáziu v Praze, poté 1947-52 na Filologické fakultě Univerzity Karlovy, obor čínština a dějiny Dálného východu; zároveň docházela na kursy hindštiny na škole orientálních jazyků.

Ještě za studia na univerzitě vyučovala hindštině na univerzitě v Olomouci (1950-51) a čínštině na Filozofické fakultě UK (1952-53). V letech 1953-57 působila jako první lektorka češtiny na Pekingské univerzitě a Ústavu cizích jazyků v Pekingu. V té době začala sbírat materiál pro *Česko-čínský tematický slovník*, první lexikografické dílo svého druhu v češtině a čínštině. Z její iniciativy byl založen lexikografický kolektiv Orientálního ústavu ČSAV (1958), v jehož čele stála po více než deset let. Zasloužila se o vypracování celého rukopisu rozsáhlého lexikografického díla *Česko-čínský slovník* až do 5. dílu.

Zabývala se zejména lexikografickým bádáním; neméně významnou součást jejího díla však tvoří i rozsáhlá překladatelská činnost z čínštiny a vlastní literární tvorba motivovaná čínskou lidovou moudrostí. Její převyprávění čínských lidových pohádek byla přeložena do řady evropských jazyků, včetně finštiny, norštiny a švédštiny. Překládala i do čínštiny a v raných dobách i do latiny. V její písemné pozůstalosti se nachází zhruba 300stránkový rukopisný konvolut jejích latinských překladů z dob gymnaziálních studií z let 1944-46 (mj. Karel Čapek, Svatopluk Čech, Božena Němcová, Alexander Dumas, Vladimir Němirovič-Dančenko

a další). Těžká choroba v době pekingského pobytu ji přivedla k myšlence sepsat syntetizující práci z čínské medicíny. Výsledkem byly dva svazky *Acupuncture and Moxibustion*, které podnítily vážný zájem o tuto disciplínu mezi českými a slovenskými lékaři. Přednášela na mnoha evropských sinologických pracovištích a kongresech, např. v Londýně a Hamburku. Zemřela na následky tragické nehody.

D.-k.: *Acupuncture and Moxibustion*. Part I. Dissertationes orientales 13, 1. vyd., Oriental Institute in Academia, Praha 1968, 234 s., Supplement to Part I., 84 s.; Part I. + Supplement, 2. vyd., Part II., 1. vyd., Dissertationes orientales 46, Orientální ústav ČSAV, Praha 1990, 234 + 84 + 190 s.; (spoluaut.), Zgusta, L. a kol.: *Manual of Lexicography*, Academia, Praha 1971, 360 s.; (se Zdenkou Heřmanovou, Danielou Khestlovou, Li Taj-ťün Hejzlarovou a Wang Žu-čen Vochalovou), *Česko-čínský slovník* 1-9, Academia, Praha 1974-1984.

PŘEKLADY: (s Danielou Khestlovou a Jarmilou Kalouskovou), Džao Šu-li: *Na horských pláních* [z čínštiny], Naše vojsko, Praha 1951, 98 s.; (s Danielou Khestlovou a Jarmilou Kalouskovou), Emi Siao: *Mládí Mao Ce-tunga* [z čínštiny], Mladá fronta, Praha 1952, 79 s.; Jüan Ťing a Kchung Ťie: *Příběh o hrdinovi a hrdince* [z čínštiny], Mladá fronta, Praha 1953, 345 s.; (do čínštiny), Josef Čapek: *Siao-kou siao-mao si ti-pan* [Jak pejsek a kočička myli podlahu], Šao-nien er-tchung čchu-pan-še, Šanghaj 1957, 110 s.; *Ťie-chan fen-lej cch'-tien* [Česko-čínský tématický slovník], Šang-wu jin-šu-kuan, Peking 1961, 1218 s.; (s Miladou Šťovíčkovou), *Čínské lidové pohádky* [převyprávění z čínštiny], SNKLU, Praha 1962, 231 + 5 s. (vyšlo též něm. 1968, holand. 1968, angl. 1969, franc. 1969, finsky 1971, italsky 1971, norsky 1973 a švédsky 1976, Artia, Praha); *Stříbrný kůň. Výbor moderní čínské poezie dvacátých až čtyřicátých let* [přel. z čínštiny], SNKLU, Praha 1964, 145 + 4 s.; Li Čchao-wej: *Dcera dračího krále* [převyprávění z čínštiny], Artia, Praha 1971, 55 + 1 s. (též něm. 1971; franc. 1972 a angl. 1972); (s Miladou Šťovíčkovou), *Tři zlaté Buddhovy vlasy a jiné čínské pohádky* [převyprávění z čínštiny], Artia, Praha 1972, 200 + 2 s.; (s Miladou Šťovíčkovou), *Märchen aus Tibet* [převyprávění z čínštiny], Artia, Praha 1974, 207 + 1 s.

D.-č./sb.: Nové archeologické nálezy v Čeng-čou, *NO* **12** (1957), 9: 138-139; Patriotický básník Wen I-tuo, *NO* **14** (1959): 138; Česko-čínská konverzace, in: *Světový tlumočník 26 řečí*. Příručka pro turisty, delegace, techniky a montéry, Práce, Praha 1960: 372-446; Akupunktura - čínské léčení jehlami, *Vesmír* **39** (1960), 11: 342-345; What Is Acupuncture? *Eastern Horizon* **1** (1960/61), 8: 11-18; Tradiční čínský tělocvik, *Vesmír* **40** (1961), 12: 375-376; Z pekingských lidových popěvků, *NO* **16** (1961), 9: 201; (s Pavlem Kratochvílem, Zdenkou Novotnou, Ladislavem Zgustou), Some Problems of a Czech-Chinese Dictionary, *ArOr* **30** (1962), 2: 258-313; (s Marcelou Bouškovou, Věnou Hrdličkovou, Zdenkou Novotnou, Augustinem Palátem a Danielou Šejnohovou), Several Notes on Soviet Translations of Chinese Classical Novels, *ArOr* **30** (1962), 2: 318-330; Specifická oblast čínské politické terminologie, *Jazykovědné aktuality* **12** (1975), 2: 63-66; Úloha osobnosti v dějinách ve světle kampaně "kritiky Lin Piaa a Konfucia", *NO* **32** (1977), 9: 268-271.

PŘEKLADY: Aj Čching: Mám rád tuto zemi [z čínštiny], *NO* **8** (1953), 1: 9; Aj Čching: Trakař [z čínštiny], *NO* **8** (1953), 1: 9; Aj Čching: Podzim [z čínštiny], *NO* **8** (1953), 1: 9; Mu Mu-tchien: Teskný úder zvonů [z čínštiny], *NO* **15** (1960), 10: 238; Mu Mu-tchien: Věnování [z čínštiny], *NO* **15** (1960), 10: 238; Li Ju-chen: Flowers in a Mirror [z čínštiny], *NOB* **3** (1962), 3: 81-85; Čchen Süan-jou: Příběh o tom, jak duše žila bez těla [z čínštiny], *NO* **18** (1963), 5: 154-155; Zápisky ze starých análů Kuo-jü. Kapitola o tom, jak král Li se vypořádal s kritikou [z čínštiny], *NO* **25** (1970), 4: 117.

L.: Heřmanová-Novotná, Z.: Danuška Heroldová-Šťovíčková (19. 2. 1929 - 30. 10. 1976), *ArOr* **45** (1977): 157-160; *Danuška Heroldová CSc. Bibliografie 1951-1976*. Sestavil a redigoval Jiří Šíma. Životopisnou poznámku napsala Zdenka Heřmanová-Novotná. Orientální ústav, Praha 1977; Vzpomínkový večer na počest Danušky Heroldové-Šťovíčkové, *Zpravodaj Česko-čínské společnosti*, 1/1997: 2-5.

(vl)

HEŘMAN Sáva - český slavista, balkanolog, učitel čínských studentů češtině

* 21. 5. 1926 Rychvald

Po maturitě na reálném gymnáziu v Pardubicích studoval v letech 1945-50 Filozofickou fakultu UK a mezitím 1948-49 Historicko-filozofickou fakultu Sofijské univerzity; 1953 získal na UK titul PhDr. Po ukončení studií pracoval jako odborný asistent na katedře slavistiky Filozofické fakulty UK, obor balkanistika a makedonistika (1950-88). V letech 1955-57 působil jako lektor češtiny na Pekingské univerzitě, 1958-59 vedl lektorát na univerzitě v Sofii, 1964 na univerzitě v Bělehradě. V letech 1970-71 vyučoval češtinu, bulharštinu a makedonštinu na Istituto Universitario v Neapoli, zpočátku jako lektor, od zimního semestru 1970/71 jako mimořádný profesor slovanských jazyků. V letech 1972-88 byl zaměstnán na FF UK jako knihovník. Od roku 1990 opět přednáší na katedře slavistiky a na katedře politologie FF UK.

D.-k.: *Jie-han huihua* [Česko-čínská konverzace], Shidai chubanshe, Peking 1958, 190 s.

D.-č./sb.: Tradiční tělesná cvičení a artistické umění ve staré i nové Číně, *Československý voják* **36** (1988), 19: 34-35; Graphemics and/or its Orthography as a Distinctive Feature of Any Literate Social Group, *Slovo a slovesnost* **54** (1993): 178-180; Hledání národní identity a spisovný jazyk, *Slavica Pragensia* **XXXVII** (1995): 72-74; Národní společenství (fakt nebo volba), in: *Les études balkaniques tchèques* **X** (1999): 130-140.

(A)

HEŘMANOVÁ-NOVOTNÁ Zdenka - česká sinoložka

* 8. 12. 1930 Rakovník

V letech 1946-47 studovala angličtinu ve středoškolské koleji v Anglii, 1950 složila maturitu na Wintrově reálném gymnáziu v Rakovníku; poté byla přijata ke studiu čínštiny a dějin Dálného východu na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy u prof. J. Průška (1950-53), na něž 1953-58 navázalo studium čínského jazyka a literatury na Pekingské univerzitě. Roku 1966 získala hodnost kandidáta filologických věd, 1967 titul PhDr. na UK. V letech 1958-88 a 1990-92 pracovala jako vědecká pracovnice v Orientálním ústavu ČSAV. Její hlavní úkol v ústavu spočíval v sestavování a redakci devítidílného *Česko-čínského slovníku*. Spolupracovala i na mezinárodních projektech v lexikografii (NDR, ČLR).

Psala studie o problémech struktury a vývoje čínského znakového písma a jeho reformy, morfologii a lexikologii moderní a středověké čínštiny. Překládala ze středověké čínské prózy, např. výbor z klasického románu *Vyprávění o putování na Západ* (Si-jou-ťi), pod českým názvem *Opičí král*, a zasloužila se o překlad a uvedení 25tidílného seriálu Ústřední

čínské televize pod stejným názvem v Československé televizi (1991 a 1994). Psala také populární publikace o čínském kulinářství.

V letech 1967-84 byla členkou Názvoslovné komise ČÚGK, 1990-99 členkou redakční rady *Archívu orientálního*, 1992-96 členkou výboru Česko-čínské společnosti.

Roku 1969 získala Čestné uznání ČSAV za lexikologické studie, 1991 Cenu ČSAV za *Česko-čínský slovník*.

D.-k.: *Affix-like Word-Formation Patterns in Modern Chinese*. Dissertationes orientales 21, Praha 1969, 125 s.; (s D. Heroldovou, L. Hejzlarovou aj.), *Česko-čínský slovník*, 1.-9. díl, Academia, Praha 1974-1984, 6238 s.; (s V. Andem a H. Třískovou), *Soubor čínských termínů z ekonomiky a politiky*, Orientální ústav ČSAV, Praha 1988, VIII, 128 s.; *123 čínskych receptov v slovenskej kuchyni*, 2. vyd., Osveta, Martin 1987, 155 s.; *123 čínských receptů v české kuchyni*, Osveta, Martin 1990, 151 s.; *Čínské jídlo na českém stole*, Svět v obrazech, Praha 1991, 104 s.

PŘEKLADY: *Skříňka s poklady*. *Milostné povídky staré Číny*, Mladá fronta, Praha 1961, 250 s.; Wu Čcheng-en: *Opičí král*, SNDK, Praha 1961, 349 s., 2. vyd., Brno 1994, 240 s., 2. rozš. a upravené vyd., Albatros, Praha 1997, 371 s.; Liao Ťing-wen: *Život psaný štětcem*, Práce, Praha 1989, 400 s.

D.-č./sb.: (s L. Zgustou, P. Kratochvílem a D. Šťovíčkovou), Some Problems of a Czech-Chinese Dictionary, *ArOr* **30** (1962): 258-313; Some Remarks on the Analysis of Compound Types of Chinese Characters, *ibid*.: 597-623; Contributions to the Study of Loan-words and Hybrid Words in Modern Chinese, *ArOr* **35** (1967): 613-648, **36** (1968): 295-326, **37** (1969): 48-75; Linguistic Factors of the Low Adaptability of Loan-words to the Lexical System of Modern Chinese, *Monumenta Serica* (1967), 2: 103-118; O nejstarším užívaném písmu světa, *NO* **24** (1969), 6: 186-192; Coinage and Structure of Economic Terms in Modern Chinese, in: *Asian and African Languages in Social Context*, Dissertationes orientales 34 (1971): 45-77; An Attempt at Linguistic Analysis of the Text of Ta T'ang San-tsang ch'ü ching shih-hua, *ArOr* **39** (1971): 167-189; Jak se tvoří odborné názvy v moderní čínštině, *NO* **28** (1973), 9: 276-277; Schrift und Schriftreform, in: *Chinahandbuch*, Düsseldorf 1974: 1181-1188; Morphemic Reproductions of Foreign Lexical Models in Modern Chinese, *ArOr* **43** (1975): 146-171; Problematika přejatých slov a termínů v moderní čínštině, *Jazykovědné aktuality* (1975), 2: 66-71; Renesance folklórní slovesnosti v Číně, *NO* **41** (1986), 4: 109-112, 5: 144-146; Současná čínská memoárová literatura, *Světová literatura* (1987), 1: 240-243; Can a Generative Dictionary Be Used as a Diagnostic One? *ArOr* **62** (1994): 154-159; Letmý pohled na literaturu na Tchaj-wanu, *NO* **50** (1995), 4: 155-157.

PŘEKLADY: Wang Meng: Návrat do města T., *Světová literatura* (1989), 5: 46-56; Čang Sien-liang: Polovina muže je žena, *Světová literatura* (1991), 4: 112-132; Zázračný cop. Renesance čínské tradiční dobrodružné literatury, *NO* **51** (1996), 5: 181-185.

(A)

HILSKÁ (též Novotná, Průšková, Průšková-Novotná, Hilská-Průšková) Vlasta - česká japanoložka, pedagog Karlovy univerzity

* 22. 6. 1909 Praha, + 26. 5. 1968 Praha

Po maturitě na střední škole v Praze studovala v letech 1928-34 na Filozofické fakultě Karlovy univerzity v Praze obor anglistika a literární komparatistika; 1934 získala titul PhDr. Po absolvování univerzity odjela do Anglie, kde začala studovat mj. japonštinu. Po návratu pracovala krátce v univerzitní knihovně a 1936 se poprvé vypravila do Japonska na roční pobyt. Po válce pracovala v oddělení pro kulturní styky se zahraničím na Ministerstvu informací a osvěty, odkud 1952 přešla na Filozofickou fakultu UK, kde se stala vedoucí katedry filologie a dějin Dálného východu a později katedry věd o zemích Asie a Afriky. Roku 1955 byla jmenována docentkou na základě habilitační práce *Dějiny a kultura japonského lidu*, která vyšla též knižně. Roku 1962 byla jmenována profesorkou. Japonsko navštívila ještě dvakrát (1958, 1966). Kromě činnosti pedagogické a publikační působila též v řadě odborných komisí a redakčních rad.

Jejím hlavním badatelským zájmem byla japonská literatura a kultura. Své poznatky soustředila v řadě knižních publikací i časopiseckých statí. Byla též autorkou (spolu s J. Průškem) první české učebnice japonštiny, která v prvním vydání vyšla již 1939. Její levicová orientace ji přivedla k zájmu o japonskou proletářskou literaturu, o níž napsala několik studií a z níž přeložila stěžejní díla např. T. Kobajašiho, S. Tokunagy a K. Šimakiho. Její překlady japonské literatury však pokrývají podstatně širší oblasti jak novodobé literatury (Futabatei Šimei, Sóseki Nacume, Rjúnosuke Akutagawa, Džun'čiró Tanizaki), tak literatury klasické, z níž jmenujme zejména překlad poetické klasické sbírky Kokinšú, který vyhotovila ve spolupráci s Bohumilem Mathesiem a který vyšel poprvé již 1943 a poté ještě několikrát.

D.-k.: *Učebnice hovorového jazyka japonského*, Orientální ústav, Praha 1939, 375 s., 2. vyd., ČSAV, Praha 1953, 445 s., 3. opr. a doplněné vyd., ČSAV, Praha 1963, 454 s.; *Japonsko v minulosti a dnes*, Orbis, Praha 1940, 56 s.; *Lidé a věci v Japonsku*, Orbis, Praha 1941, 291 s.; *Japonské divadlo*, Ústav pro učební pomůcky průmyslových škol, Praha 1947, 85 s.; *Dějiny a kultura japonského lidu*, ČSAV, Praha 1953, 383 s., též polsky, *Dzieje i kultura narodu japońskiego*, Państwowe wydawnictvo naukowe, Warszawa 1957, 470 s.; Japonsko, in: *Přehled nejnovějších dějin 1917-1939*, I. díl, Nakladatelství politické literatury, Praha 1962: 173-180, 433-438; (ed.), *Orientalia Pragensia II*., *Acta Univesitatis Carolinae*, *Philologica 2*, Univerzita Karlova, Praha 1962; Japonská literatúra, in: *Dejiny svetovej literatúry*, I. díl, Osveta, Bratislava 1963: 155-176; (spoluaut.), *Slovník spisovatelů*. *Asie a Afrika* I-II, Odeon, Praha 1967; (spoluaut.), *Dictionary of Oriental Literatures*, Volume I. East Asia, G. Allen Unwin, London 1974.

PŘEKLADY: (s Jaroslavem Průškem), Lu Sün: *Vřava* [z čínštiny], Lidová kultura, Praha 1937, 173 s.; Hino Ašihei: *Květiny a vojáci* [z japonštiny], Sfinx, Praha 1940, 360 s.; *Milenci z Jeda*. *Výbor japonských povídek* [z jap. originálů], Melantrich, Praha 1942, 309 s.; Futabatei Šimei: *Dva z Tókja* [z jap. originálů], Čin, Praha 1943, 351 s.; *Verše psané na vodu*. *Starojaponské pětiverší* (přebásnil Bohumil Mathesius), Klub ZZZ bibliofilů, Praha 1943, 76 s., 2. vyd., SNKLHU, Praha 1955, 79 s., 3. vyd., SNKLHU, Praha 1956, 77 s., 4. vyd., SNKLHU, Praha 1961, 82 s., 5. vyd., Albatros, Praha 1970, 139 s., 6. vyd., Albatros, Praha 1973, 86 s., 7. vyd., Albatros, Praha 1978, 86 s.; Kobajaši Takidži: *Loď na kraby* [z jap. originálu], Nakl. Pavel Prokop, Praha 1947, 125 s.; *Pastýř a nebeská přadlena*. *Čínské pohádky*, *pověsti a vyprávění* (verše Julie Nováková), Nakl. Rudolf Kmoch, Praha 1947, 116 s.; *Démantové hory*. *Korejské pohádky* (verše Julie Nováková), Melantrich, Praha 1947, 126 s.; (s Miroslavem Novákem), Tokunaga Sunao: *Čtvrť bez slunce* [z jap. originálu], Práce, Praha 1950, 212 s.; (s Vlastou Vojáčkovou), Tokunaga Sunao: *Spi klidně*, *ženo*! [z jap. originálu], SNKLHU, Praha 1953, 183 s.; Nacume Sóseki: *Deset snů* [z jap. originálu], ČSAV, Praha 1955, 52 s.; Nacume Sóseki: *Polštář z trávy* [z jap. originálu], SNKLHU, Praha

1958, 213 s.; *Zpěvy Dálného východu* [s Jaroslavem Průškem, přebásnil Bohumil Mathesius], Krajské nakladatelství, Brno 1958, 76 s.; Akutagawa Rjúnosuke: *Obraz pekla a jiné povídky* [z jap. originálu], SNKLHU, Praha 1960, 214 s.; Kobajaši Takidži: *Život pro ty druhé* [z jap. originálu], Naše vojsko, Praha 1963, 106 s.; Tanizaki Džuničiró: *Ti*, *kteří raději kopřivy* [z jap. originálu], SNKLU, Praha 1965, 138 s.; Kawabata Jasunari: Sněhová země [z jap. originálu], in: *Pět japonských novel*, Klub čtenářů, Odeon, Praha 1969: 229-332, 2. vyd., in: *Tanečnice z Izu a jiné prózy*, Klub čtenářů, Odeon, Praha 1988: 33-129.

D.-č./sb.: Současné Japonsko, *NO* **5** (1949-50), 6: 115-121; Vzpomínka na Bohumila Mathesia. O spolupráci na překladech z čínské poezie, *Sovětská literatura* **4** (1955), 3/4: 526-564; Několik poznámek o překládání z klasické japonské poezie za spolupráce s Bohumilem Mathesiem, *Dialog* (1961), 1: 40-49; Orientalisté a levé studentské hnutí. Vzpomínky, *Zprávy ČSO při ČSAV* **3** (1961), 1: 1-8; Několik poznámek k problému japonského naturalismu. Hlavní teze referátu předneseného na 4. vědecké orientalistické konferenci v Liblicích 28.-30. 11. 1960, *Zprávy ČSO při ČSAV* **3** (listopad 1961), 2: 157-159; A Contribution to the Study of Japanese Proletarian Literature. The Individual Character of the Work of Takiji Kobayashi, in: *Orientalia Pragensia II*., *Acta Univesitatis Carolinae*, *Philologica 2*, Univerzita Karlova, Praha 1962: 3-24; Poválečná japonská literatura, *Světová literatura* **7** (1962), 4: 96-107; Několik poznámek o překládání z klasické japonské poezie, in: *Acta Universitatis Carolinae*, *Philologica 1*. *Slavica Pragensia* 5, Univerzita Karlova, Praha 1963: 105-109; The Sources of the Aesthetic Traditions of Japan in: Král, Oldřich & Hilská, Vlasta (ed.), *Charles University on Far Eastern Culture*. *Studies and Essays*, Univerzita Karlova, Praha 1968: 43-57; (předmluva), in: Illík, Drahomír: *Japonská architektura*, Odeon, Praha 1970: 5-14 (též něm., Artia, Praha 1970); Japanese Proletarian Literature, in: Hilská, Vlasta & Vasiljevová, Zdeňka, *Problems of Modern Japanese Society*, *Acta Universitatis Carolinae*. *Philologica Monographia XXVII*, Univerzita Karlova, Praha 1971: 13-52; Nejstarší estetické teorie v Japonsku. Poezie jako záznam citové zkušenosti, in: *Kulturní tradice Dálného východu*, Odeon, Praha 1980: 67-77.

PŘEKLADY: Seami Motokijo: Damaškový buben [z jap. originálu "Aja no cuzumi" přebásnil Bohumil Mathesius], *NO* **1** (1946), 5-6: 46-50.

L.: Kabeláčová, K.: Vzpomínka na Prof. Dr. Vlastu Hilskou - K nedožitým osmdesátinám, *Zprávy ČSO* **29** (1988), 1: 30-35; táž: Anniversary. Vlasta Hilská (1909-1968), *ArOr* **58** (1990), 1: 76-78.

BIBLIOGRAFIE: Hilská, Vlasta - Vasiljevová, Zdeňka (ed.): *Problems of Modern Japanese Society*, Univerzita Karlova, Praha 1971: 53-64; Bučínská-Saitó, S. (sest.): *Univerzitní profesorka PhDr*. *Vlasta Hilská* (*22*. *6*. *1909-26*. *5*. *1968*). *Bibliografie 1935-1988*, Orientální ústav, Praha 1991, 105 s.

(kk)

HLADÍK Jaroslav - český pedagog, cestovatel, organizátor a popularizátor cestování

* 17. 5. 1947 Znojmo

V letech 1965-70 vystudoval Vysokou školu zemědělskou v Brně a byl promován zemědělským inženýrem. Na katedře pedagogiky téže školy si v letech 1975-77 doplnil pedagogické vzdělání. Od roku 1972 učí přírodopis na Základní škole v Prosiměřicích.

Roku 1981 založil (spolu s J. Polákem) neoficiální World Wonders Club, zaměřený na turistiku a cestování. Aktivně se účastní Afrických sympozií v Holicích, spolupracuje s různými institucemi, majícími vztah k cestování a poznávání kultury Orientu. Od roku 1988 pravidelně organizuje setkání cestovatelů a 1990 (společně s J. Polákem) založil ve Vídni Klub cestovatelů Globe. Navštívil více než 60 zemí Evropy a Asie, byl organizátorem i členem různých expedic. Věnuje se popularizační přednáškové činnosti, publikuje reportáže o navštívených zemích, vystavuje dovezené materiály, spravuje databázi expedic a rozsáhlý archiv diapozitivů, fotografií a dalších reálií, redakčně i autorsky se podílí na vydávání ročenek KC Globe.

D.-k.: Hladík, J., Polák, J., Šíma, J. *a kol.*: *Mongolsko - Jurta*, SPM a KC Globe, edice Svět, sv. 2, Nakladatelství MONDO, Prosiměřice 1997.

D.-č./sb.: Sardarapatský památník, *Lidé a země* **33** (1984), 2: 280; Výlet do prehistorie pouště Gobi, *Zprávy ZS Brno* (1987), č. 4; V pohoří Bogd-úl, *Zprávy ZS Brno* (1987), č. 5; Bogd-úl, in: *Ročenka Cesty* 1, KC Globe, Prosiměřice 1988: 49-54; Cesta do Dračí zátoky, in: *Ročenka Cesty* 2, KC Globe, Prosiměřice 1989: 71-76; Bajsuntau - neznámé hory Uzbekistánu, in: *Ročenka Cesty* **3**, KC Globe, Prosiměřice 1990; viz též *Zprávy ZS Brno* (1992), č. 1; Architektonické skvosty staré Gruzie, in: *Ročenka Cesty* **6**, KC Globe, Prosiměřice 1994: 18-20; Hadí farma u My Tho, in: *Ročenka Cesty* **7**, KC Globe, Prosiměřice 1995: 91-94; Plavba po Mekongu, in: *ibid*.: 94-98; Kunja Urgenč, *Znojemské listy* **V** (1996), č. 21; V srdci slavného Chórezmu, in: *Ročenka Cesty* **8**, KC Globe, Prosiměřice 1996: 66-72; Ohridské jezero, *Koktejl* **VI** (1997), 11: 52; Přežije Ohridské jezero příští desetiletí? *Nové Znojemské listy* **I** (1997), č. 6-7; Cesta do Bajsuntau, *Znojemské listy* **V** (1997), č. 27.

L.: Polák, J.: Minimedailonek ing. Jaroslav Hladík, in: *Ročenka Cesty* **6**, KC Globe, Prosiměřice 1994: 77; Michalec, L.: Mekka českých cestovatelů, *Koktejl* **V** (1996), 2.

(A)

HLAVATÝ Lukáš - český sinolog, překladatel a konzultant

* 5. 4. 1957 Praha

Po maturitě na gymnáziu (1972-76) absolvoval střední školu sociálně právní (1976-78) a v letech 1978-83 vystudoval obor orientalistika - sinologie na Filozofické fakultě UK. Roku 1985 získal titul PhDr. V letech 1983-87 vykonával interní vědeckou aspiranturu v oboru obecných dějin se zaměřením na Čínu v Orientálním ústavu ČSAV. Poté 1987-95 pracoval v Ústavu mezinárodních vztahů jako výzkumný pracovník, zaměřený na čínskou vnitřní a zahraniční politiku a mezinárodní vztahy. Poté přešel na MZV ČR, kde působil v teritoriálním odboru Asie (1995-98). Od září 1998 pracuje v odboru mimoevropských zemí MPO ČR. V letech 1993, 1994 a 1999 pobýval na studijních stážích na Tchaj-wanu.

Odborně se zaměřuje na vnitřní a zahraniční politiku a ekonomiku Číny, Tchaj-wanu a vybraných asijských zemí.

Je členem České orientalistické společnosti, Česko-čínské společnosti, Společnosti přátel Mongolska a Českého sdružení pro Spojené národy.

D.-k.: (spoluaut.), *Vnitropolitický a ekonomický vývoj v ČLR v letech 1980-1984*, OÚ ČSAV, Praha 1985; (spoluaut.), *Soubor čínských termínů z ekonomiky a politiky*, OÚ ČSAV, Praha 1988; *Československo-čínské styky v letech 1985-1988*, ÚMV, Praha 1988; *Současné čínsko-sovětské vztahy - přehled vývoje*, ÚMV, Praha 1989; *Vnitropolitický vývoj v ČLR jako výraz boje konzervativní a reformní tendence*, ÚMV, Praha 1990.

D.-č./sb.: Bronzové vozy čchinského vládce, *NO* **41** (1986), 2: 46-48; K aktuálním otázkám současného vývoje ČLR, *Mezinárodní vztahy* (1989), 2; Čína po sovětském převratu, *Metropolitan*, 30. 8. 1991; James Baker v ČLR: přece jen úspěch? *Metropolitan*, 21. 11. 1991; Existovat znamená spolupracovat, *Metropolitan*, 12. 2. 1992; Více kapitalismu? *Metropolitan*, 5. 3. 1992; Československo-čínské styky, in: *Bulletin Československo-čínské společnosti*, Praha, květen 1992; Perspektivy československo-čínských vztahů, in: *Máme národní zájmy*? ÚMV, Praha 1992; Postavení Tchaj-wanu a možnosti česko-tchajwanské spolupráce, *Mezinárodní politika* (1993), 3: 8-9; Tchaj-wan v OSN: pro a proti, *Mezinárodní politika* (1993), 11-12: 28-29; Co a kdo po Tengovi aneb hledá se nový vůdce, *Mezinárodní politika* (1994), 10: 9-10.

(A)

HLOUCHA Joe (Josef) - český japanofil, spisovatel, cestovatel, sběratel

* 4. 9. 1881 Podkováň u Mladé Boleslavi, + 13. 6. 1957 Praha

Absolvoval gymnázium v Mladé Boleslavi a Praze a poté dva roky studoval v Praze na obchodní akademii. Od mládí projevoval zájem o cestovatelství a sběratelství, také pod vlivem příkladu prastrýce, cestovatele J. Kořenského, a nesoustavně se věnoval studiu japonštiny. Procestoval většinu evropských zemí a zemí severní Afriky, v letech 1906 a 1926 navštívil na 10 a 7 měsíců Japonsko. Přerušovaně pracoval jako zemský úředník. Vedle osvětové, hlavně přednáškové činnosti působil též jako poradce pro mimoevropské umění (galerie, muzea a aukční síně ve Vídni, Paříži, Hamburku, Berlíně ad.) a japonskou architekturu, např. ve spolupráci s arch. J. Kotěrou nebo ing. M. V. Havlem. Za jeho spolupráce vznikla Japonská čajovna na Jubilejní výstavě Obchodní komory (1908), Japonská čajovna v Paláci Lucerna (1909) či jeho vlastní vila "Sakura" v Roztokách u Prahy (1924).

Při svých cestách rozvíjel mnohostrannou sběratelskou činnost; jeho akviziční zájem se soustřeďoval především na japonica a sinica, jakož i na africké a oceánské umění. V původní sbírce byly zastoupeny v menší míře i artefakty barmské, thajské, vietnamské, tibetské a perské.

Své sbírky uvedl na souborných výstavách: Svatováclavské výstavě na Pražském hradě (dílčí expozice, 1929), Výstavě mimoevropského umění a uměleckého průmyslu ve Veletržním paláci v Praze (1929/30), výstavě Primitivního umění mimoevropských zemí v pražském Mánesu (1935). V roce 1930 proběhla v Berlíně (3. a 4. prosince v Internationales Kunst- und Auktions-Haus) dražba části jeho sbírek. Roku 1943 odkoupila další části sbírky Náprstkovo a Zemské muzeum v Praze, 1955-57 se uskutečnil ne zcela vyjasněný převod zbytku sbírek do majetku Náprstkova muzea, část japonské knižní pozůstalosti do Orientálního ústavu (1976 převedena do Orientální sbírky Národní galerie). Zbytek odborné literatury byl rozprodán po antikvariátech.

Debutoval několika populárními články o japonském umění v *Českém světě*. Jeho literární exotismus, spojený místy s vypravěčským sentimentalismem, se takřka výhradně soustředil na japonské prostředí, jak v cestopisných črtách, tak v beletristických dílech inspirovaných japonskou společností (zejména postavením ženy). Též populárně zpracoval japonské mýty, legendy a pohádky. Některé jeho prózy nesou autobiografické rysy (*Vzpomínky na Japonsko*, *Moje Paní Chrysanthema*, *Japonečky*, částečně *Dopisy neznámého*). První úspěšnou japonérii (*Sakura ve vichřici*) napsal ještě před svou cestou do Japonska. Význam jeho spisů spočívá i v uvedení japonských výtvarných principů do české ilustrace a knižní tvorby a v opakované spolupráci s ilustrátory při tvorbě japonizujících ilustrací (především s Otakarem Štáflem). Dobový úspěch zajistil opakovaná vydání většiny jeho prací.

D.-k.: *Sakura ve vichřici*, Jos. R. Vilímek, Praha 1905; *Zátopa*, Jos. R. Vilímek, Praha [1906]; *Vzpomínky na Japonsko*, V. Šimáček, Praha 1908; *Polibky smrti*, Jos. R. Vilímek, Praha [1913]; *Moje "Paní Chrysanthema"*, Jos. R. Vilímek, Praha [1919], později pod titulem *Tama-San*; *Pavilón hrůzy*, J. Kotík, Praha 1920, 130 s.; *Dopisy neznámého*, A. Neubert, Praha 1923; *Pohádky japonských dětí*, A. Neubert, Praha 1926, 86 s.; *Zahrada lásky*, A. Neubert, Praha 1929, 172 s., 16 tab.; *Mezi bohy a démony*, A. Neubert, Praha 1929, 129 s., 12 tab.; *Prodavačky úsměvů*, A. Neubert, Praha 1929, 111 s., příl.; *Japonečky*, A. Neubert, Praha 1931, 100 s.; *Soubor spisů Joe Hlouchy*, 8 sv., A. Neubert, Praha 1929-1936 [nedokončeno]; *Pohádky slunného východu*, K. Červenka, Praha 1944, 55 s.; *Hokusai*, Orbis, Praha 1949, 30 s.; *Hokusai*. *The Man Mad-on-Drawing*, Artia, Praha 1955; v něm. mutaci *Hokusai*. *Der vom Malen Besessene*, Artia, Praha 1955; (spoluaut.), *Umění čtyř světadílů*, I.-II. díl, 1956. Dlouhodobě připravované souborné dílo *Nippon* zůstalo nedokončeno v pozůstalosti.

L.: *Sammlung Joe Hloucha Prag*. *Ostasien*. *Ozeanien*. *Afrika*. *Japanische Graphik* [aukční katalog]. Eingeleitet von J. Adam, V. Jarolim. Internationale Kunst- und Auktions-Haus, Berlin 1930, 3.-4., XII, 52 s., 20 fot. tab.; Šmejkal, J. V.: *Milenec Nipponu - Tři lásky Joe Hlouchy*, A. Neubert, Praha 1931, 97 s., příl.; Kunc, J.: *Slovník soudobých českých spisovatelů*, sv. 1, Orbis, Praha 1945: 247-248; *Joe Hloucha*. Měsíčník Náprstkova muzea. Národní muzeum v Praze - Náprstkovo muzeum, č. 8 (srpen), Praha 1981; *AUC - Philologica 1*. *Orientalia Pragensia* XII, Univerzita Karlova, Praha 1989: 103-104, 108; *Catalogue of Japanese Art in The Náprstek Museum*. Ed. by the Japanese Art Abroad Research Project. Nichibunken Japanese Studies Series 4. Report of Japanese Art Abroad Research Project, Vol. 3, The International Research Center for Japanese Studies, Kyoto 1994: xiii-xiv; *Catalogue of Japanese Art in The National Gallery*, *Prague*. Ed. by the Japanese Art Abroad Research Project. Nichibunken Japanese Studies Series 5. Report of Japanese Art Abroad Research Project, Vol. 4, The International Research Center for Japanese Studies, Kyoto 1994: xvi; Chaloupka, D.: Otakar Štáfl a jeho japonské motivy, *NO* **50** (1995), 9: 348-350; [Honcoopová, H.]: Ukiyo-e in the Collections of the National Gallery in Prague ("Joe Hloucha - a Lover of Japan"), in : *Ukiyo-e from Prague Revisiting Japan* [výstavní katalog], National Gallery in Prague, Prague 1996: 101-103; [Honcoopová, H.], *Knihy řezané do dřeva* [výstavní katalog], Národní galerie - Sbírka orientálního umění, Praha 1997; Honcoopová, H.: Japan v knihách Joe Hlouchy, *Revolver Revue* 38 (1998): 229-253.

(dc, sm)

HOCK Simon - pražský judaista a historik, specialista na židovské dějiny

* 27. 11. 1815 Praha, + 22. 10. 1887 Vídeň

Jako žurnalista spolupracoval např. s časopisy *Allgemeine Zeitung des Judentums* a *Orient*. Byl jedním ze zakladatelů pražského spolku Afike Jehuda (1869), podporujícího rozvoj židovských studií. S K. Liebenem uveřejnil edici hebrejských náhrobních nápisů Starého židovského hřbitova v Praze (*Gal-Ed*, Praha 1858).

L.: *Encyclopaedia Judaica*, vol. 8, Jerusalem 1971: 801; Muneles, Otto: Die Briefsammlung in Simon Hocks Nachlass, in: *Judaica Bohemiae* (1965): 69-74.

(vs)

HÖCK (Hoeck) Franz - rakouský turkolog a semitolog slovenského původu

* 11. 10. 1749 Bratislava, + 12. 12. 1835 Vídeň

Studoval teologii a orientální jazyky ve Vídni, 1777 byl jmenován profesorem filologie a orientálních jazyků na Orientální akademii ve Vídni, 1785-1832 byl jejím ředitelem. Na Orientální akademii vybudoval sbírku více než 20 000 orientálních obchodních dopisů aj. písemností, využívaných ke cvičením a zdokonalování stylu. Spolupracoval na přípravě nového vydání Meninského arabsko-persko-tureckého slovníku, sbíral turecká přísloví, pořekadla a výroky.

D.-k.: (spoluaut.), Meninski, S. (ed.): *Lexicon Arabico-Persico-Turcicum*, Wien 1780; (spoluaut.), *De fatis linguarum orientalium*, Wien, 1780; (spoluaut.), *Historia priorum regum Persarum post firmatum in hoc regno islamismum*, Wien 1782.

L.: *Slovenský biografický slovník*, zv. 2., Martin 1987: 343.

(ko)

HODOUŠEK Eduard - český romanista se specializací na literární hispanistiku

* 18. 9. 1921 Volyně (okr. Strakonice)

Studoval srovnávací dějiny literatur u prof. V. Černého a estetiku u prof. J. Mukařovského v 1etech 1945-50 na UK, doktorát filozofie získal na základě práce *Španělské divadlo v Čechách v 19. století*. V roce 1961 absolvoval studijní pobyt na univerzitě v Quitu, 1965-66 pak na Národní autonomní univerzitě v Mexiku. V letech 1950-52 pracoval jako jazykový korektor v nakladatelství Melantrich, 1952-63 a znovu 1971-82 jako redaktor překladů ze španělštiny a portugalštiny v nakladatelství Odeon. V období let 1963-71 byl odborným pracovníkem sekce iberoamerických literatur v Ústavu jazyků a literatur ČSAV, 1982-90 působil jako externí lektor literatur portugalského jazyka na Filozofické fakultě UK.

Zabýval se románskými literaturami jako literární historik, překladatel, redaktor, recenzent, editor a spoluautor slovníků spisovatelů. Téměř vždy své překlady doprovázel vlastním úvodem nebo doslovem, případně komentářem. V Ústavu jazyků a literatur ČSAV byl pověřen přípravou dějin literatury mexické a ekvádorské, recenzemi odborných publikací a redakční prací na *Časopisu pro moderní filologii* a *Philologica Pragensia*.

D.-k.: (s kol.), *Slovník spisovatelů*. *Španělsko*, *Portugalsko*, Praha 1968, 426 s., 2. rozšířené vyd., Praha 1998; (s kol.), *Slovník spisovatelů Latinské Ameriky*, Libri, Praha 1996, 588 s.; (s kol.) *Slovník spisovatelů Španělska a Portugalska*, Libri, Praha 1999 (v tisku).

PŘEKLADY: [ze špan.]: Fernando de Rojas: *Celestina*, Praha 1956, 394 s.; Francisco Gómez de Quevedo y Villegas: *Život rošťáka*, Praha 1957, 178 s., 2. vyd., Praha 1980; Benito Pérez Galdós: *Doña Perfecta*, Praha 1959, 258 s.; Alejo Carpentier: *Království z tohoto světa*, Praha 1960, 137 s., 2. vyd., Brno 1997; *Ztracené kroky*, Praha 1963, 252 s., 2. vyd., Praha 1979; *Válka s časem*, Praha 1967, 188 s; *Výbuch v katedrále*, Praha 1969, 232 s., 2. vyd., Praha 1985; *Náprava dle metody*, Praha 1977, 307 s.; *Barokní koncert*. *Harfa a stín*, Praha 1984, 253 s., 2. vyd., Praha 1985; Carlos Fuentes: *Nejprůzračnější kraj*, Praha 1966, 343 s.; Juan José Arreola: *Bájení*, Praha 1974, 222 s.; Juan Rulfo: *Llano v plamenech*. *Pedro Páramo*, Praha 1983, 140 s.; Gabriel García Márquez: *Kronika ohlášené smrti*, Praha 1984, 142 s.; Leopoldo Alas (Clarín): *Regentka*, v rkp., zkrácená četba v rozhlase, 1 000s.; [z franc.]: Anatole France: *Zločin Silvestra Bonnarda*, Praha 1951, 192 s., 2. vyd., Praha 1954, 3. vyd., Praha 1976; *Bohové žízní*, Praha 1957, 196 s., 2. vyd., Praha 1969; Francoise Saganová: *Šamáda*, Praha 1994, 166 s.; Anne Delbée: *Camille Chodelová*, Praha 1998; [ze špan.], Leopoldo Alas (Clarín): *Regentka* (v tisku).

D.-č./sb.: J. K. Tyl jako první český překladatel Calderóna, *Časopis pro moderní filologii* **XXXIX** (1957), 1: 8 s.; Vrchlického překlady z Calderóna, *Časopis pro moderní filologii* **XL** (1958), 3: 16 s.; La ruta artística de José de la Cuadra, *Philologica Pragensia* 3 (1964): 19 s.; Einige Bemerkungen zur Persönlichkeit und zum literarischen Schaffen von Alejo Carpentier, *Wissenschaftliche Zeitschrift der Universität Rostock*, Gesellschafts- und Sprachwissenschaftliche Reihe, 1-2, L 4 (1965): 6 s.; La primera novela social ecuatoriana, *Philologica Pragensia* **X** (1967), 4: 15 s.; Las novelas de Fernández de Lizardi, *Ibero-Americana Pragensia* **IV** (1970): 17 s.; Juan León Mera y su Cumandá, la primera novela ecuatoriana, *Ibero-Americana Pragensia* **VIII** (1974); Un procedimiento carpentierano de cómo expresar la peculiaridad latinoamericana, *Ibero-Americana Pragensia* **XIX** (1985): 7 s.

(A)

HOLAS Bohumil (Bob) - český etnograf, kulturní historik, sběratel mimoevropského umění

* 28. 9. 1909 Praha, + 18. 7. 1978 Abidjan

Po studiích na Vysoké škole obchodní v Praze (Ing., 1931) pracoval jako úředník. Roku 1934 uskutečnil cestu do Afghánistánu a 1936 cestoval po Maroku. Po 2. světové válce (1946) odjel do Afriky, kde nejprve pracoval v Ústavu pro výzkum Afriky v Dakaru (IFAN); v této době také získal titul PhDr. na Sorbonně v Paříži. Později - od padesátých let - byl ředitelem Národního muzea v Abidjanu, a to až do svého penzionování. Od konce šedesátých let byl také ředitelem Etnografického ústavu Pobřeží slonoviny.

Sběratelství mimoevropského umění a aktivní propagace československého motorismu, kvůli níž podnikl cesty do Střední Asie a severní Afriky, u Holase vyvolaly zájem o etnografii a kulturní historii. O tyto obory se začal zajímat ještě před 2. světovou válkou. Po válce, během svého afrického pobytu, se již plně věnoval odborné práci a publikování odborných článků a monografií. Od 50. let průběžně publikoval práce věnované západoafrickým kulturám, má řadu článků v časopise *BIFAN* (jeho bibliografie zahrnuje více jak 160 titulů), speciálně pak

kulturám národů obývajících Pobřeží slonoviny a Libérii, pro něž je dodones hlavní a často jedinou autoritou. K nejdůležitějším Holasovým pracím patří úvod do africké etnografie a kulturní historie (1951), výklad symboliky reliéfních řezeb na dveřích domů a špýcharů národů Senufo a Baule (1952) a shrnutí výsledků etnografické expedice do východní Libérie. Na konci 60. let pak vydal celou řadu syntetických studií o lidovém umění národů Libérie a Pobřeží slonoviny.

D.-k.: *Inšalláh. Cesta modrého vozu třemi světadíly*, Plzákovo nakl., Praha 1944, 478 s.; *L'homme noir d'Afrique*, IFAN, Dakar 1951, 105 s., 48 s. obr.; *Les masques Kono* (*Haute-Guinée Francáise*). *Leur rôle dans la vie religieuse et politique*, Paul Geuthner, Paris 1952, 200 s.; *Portes sculptées du musée d'Abidjan*, 1952; *Mission dans l'est Libérien*, 1952; *Cultures matérielles de la Côte d'Ivoire*, Presses universitaires de France, Paris 1960, 96 s.; *Changements sociaux en Côte d'Ivoire*, Presses universitaires de France, Paris 1961, 117 s.; *Ouvrages et articles 1944-1962*, Librairie orientaliste Paul Geuthner, Paris 1962, 69 s.; *Les Toura. Esquise d'une civilisation montagnarde de Côte d'Ivoire*, Presses universitaires de France, Paris 1962, 234 s., 22 s. obr.; *Industries et cultures en Côte d'Ivoire*, 1965; *L'Images du monde Bété*, 1968; *Masques Ivoriens*, 1969; *Sculpture Sénoufo*, 1969; *Animaux dans l'art Ivoriens*, 1969; *Die Kunst der Elfenbeinküste. Die Kunstschätze des Museums von Abidjan*, 1969; B. Olja: *Bogi tropičeskoj Afriki* [překlad z franc. orig. *Les dieux d'Afrique noire*], Nauka, Moskva 1976, 96 s.

L.: Tůma, A.: *Postavy našeho motorismu*, Praha 1941; Kandert, J.: Čeští etnografové v zahraničí, *Český lid* 78/1991.

BIBLIOGRAFIE: Holas, B.: *Werke und Artikel über afrikanischen traditionelle Kulturen*, Paris 1971.

(ka)

HOLMAN Jaroslav - český indolog

* 5. 3. 1957 Moskva

V letech 1977-82 studoval na Filozofické fakultě UK v Praze obory orientalistika a bengálština; 1982 získal titul PhDr. Roku 1995 zahájil externí postgraduální studium v Indologickém ústavu FF UK v Praze.

V letech 1982-85 nejdříve pracoval v ČTK jako odborný referent, později ve svobodném povolání jako tlumočník. V říjnu 1985 nastoupil jako odborný pracovník do Orientálního ústavu AV ČR (tehdy ČSAV), od roku 1993 je vědeckým pracovníkem tohoto ústavu.

Zabývá se moderními dějinami jižní Asie. Zaměřuje se na problematiku náboženských menšin, indického venkova, mezietnických vztahů a federalismu.

D.-k.: (přel. z angličtiny), Waterstone, Richard: *Duchovní svět Indie*, Knižní klub - Práh, Praha 1996, 184 s.

D.-č./sb.: Some aspects of the Congress Agrarian Policy, in: *Indian National Congress*: *Problems of the Liberation Movement and Independent Development of India*, ČSMS a OÚ ČSAV, Praha 1986: 241-251; Programy rozvoje indického venkova, *NO* **42** (1987), 5: příloha;

Ásám hojí své rány, *NO* **42** (1987), 7: příloha; Indický venkov - trendy a perspektivy, in: *Vědecká zasedání a zprávy z výzkumu*, sv. 4 (1988), díl I., OÚ ČSAV, Praha 1988: 1-62; Problemy razvitija indijskoj děrevni, in: *Džavacharlal Neru - vospominanija i issledovanija*, Nauka, Moskva 1989: 122-136; Religion, Ethnicity, and Society in Assam, in: *Religion and Society in India and Burma*, OÚ ČSAV, Praha 1991: 33-58; Sarvapalli Radhakrishnan's View of Non-violence and War, in: Filipský, Jan (ed.), *Dr. Sarvapalli Radhakrishnan. Living Values of Indian Thought*, OÚ ČSAV, Praha 1992: 12-18; Ethnic Conflict in an Indian State: The Case of Assam, in: Prosecký, Jiří (ed.), *Ex pede pontis*, OÚ ČSAV, Praha 1992: 47-56; Indické kasty. Sociální reforma nebo boj o moc, *NO* **48** (1993), 10: 292-297; Tamilští tygři a sinhalští lvi, *NO* **49** (1994), 4: 109-113; Nepálská zastavení, *ibid*., 6: 193-196; Indičtí křesťané sv. Tomáše, *ibid*., 10: 342-346; Góa, kříž a Portugalci, *NO* **50** (1995), 4: 131-134; Indický severovýchod: sedm sester a kopa zbojníků, *ibid*.: 252-255; Křesťanství v jižní Asii - minulost a současnost, in: Marková, Dagmar (ed.), *Náboženství v asijských společnostech: tradice a současnost*, OÚ AV ČR, Praha 1996: 231-271; Západní Bengálsko - bašta indického komunismu? *NO* **52** (1997), 2: 41-45; Indické státy, centrum a "opravdová federace", *ibid*., 7: 250-253.

(A)

HOLUB Emil - český lékař a cestovatel po jižní Africe

* 7. 10. 1847 Holice, + 21. 2. 1902 Vídeň

Od mládí se nacházel pod vlivem cestovatelských úspěchů Davida Livingstona a pečlivě se připravoval k jeho následování. Vystudoval na pražské univerzitě medicínu, věnoval se přírodním vědám a byl horlivým a systematickým sběratelem. Jeho vysokoškolským učitelem byl i J. E. Purkyně a mezi jeho pražské přátele patřil mj. V. Náprstek. Studia dokončil v roce 1872 a za čtyři měsíce se vypravil do jižní Afriky, kam připlul bez prostředků 1. července téhož roku. Z Kapského Města odplul do Port Elizabeth, kde čas vykonával praktickou lékařskou činnost. V té pak pokračoval i na diamantových polích v Du Toitspanu, aby si opatřil finanční prostředky na výpravy do vnitrozemí. Zde se také setkal s českým světoběžníkem a zlatokopem Č. Pacltem.

Odtud podnikl první dvě kratší zkušební cesty po centrálních částech jižní Afriky. Během nich shromáždil zajímavý přírodovědný a etnografický materiál, který zaslal do Prahy, kde jej Vojta Náprstek vystavil. Hlavní Holubovou představou bylo prozkoumat celý tok řeky Zambezi a přejít Afriku od Atlantského oceánu k Indickému. Na tuto první velkou výpravu se vydal 1875.

Procestoval velkou část dnešní Jihoafrické republiky, Botswany, západní oblasti Zimbabwe a navštívil Viktoriiny vodopády, které jako první dokonale zmapoval. Po cestě prováděl entografická a přírodovědná pozorování a sbíral materiál. Jeho cesta v člunech proti proudu řeky Zambezi však začátkem prosince téhož roku nešťastně skončila v peřejích Mučila-Aumsinga. Nemocný malárií se musel vrátit do Kimberley, kde své sbírky (přes 30 000 exponátů) vystavil a připravil k odeslání do Čech. Sám se z prvního sedmiletého pobytu vrátil domů 1879.

Ještě téhož roku uspořádal v Praze výstavu svých exponátů; protože však pro ně doma nenalezl vhodné trvalé umístění, převezl je do vídeňského Prátru a věnoval se psaní rozsáhlého cestopisu, přednáškám a shromažďování finančních prostředků na další výpravu.

Tu uskutečnil 1883, kdy se do jižní Afriky vypravil se svou osmnáctiletou ženou Růženou (roz. Hofovou) a šesti průvodci: Josefem Špíralem ze Šťáhlav, Antonínem Halouskou z Rajhradu, Karlem Bukačem a Oswaldem Söllnerem z Vídně, Ignácem Leebem z Harmansdorfu a Jánosem Feketem z Csongradu.

Cílem výpravy mělo být přejití celého afrického kontinentu z jihu na sever; hned na začátku pobytu se však dozvěděl o vypuknutí povstání mahdistů v Súdánu, a zamýšlel proto dojít alespoň k jezeru Bangweulu a zde odbočit na východ k Indickému oceánu. Cesta byla od počátku poznamenána řadou nepříjemných okolností (administrativních po změně vlády v Kapském Městě, až po nemoci dobytka i onemocnění průvodců, z nichž dva zemřeli a třetí musel být nemocný odeslán s částí nových sbírek domů).

Přesto výprava směřovala na sever a po překročení řeky Zambezi nedaleko Viktoriiných vodopádů vstoupila na dosud neprobádané území. Bylo to v době napjatých vztahů mocného kmene Loziů se sousedními menšími kmeny, mezi něž Holub směřoval. Cestovatelé byli odkázáni na místní nosiče, kteří museli být po krátkých úsecích měněni. V povodí řeky Luengy (dnešní Kafue), na území Mašukulumbů (dnešního kmene Ila v současné Zambii), byla výprava u vesnice Galulongy přepadena a oloupena. Jeden z průvodců přitom zahynul a ostatní se museli vracet hořícím bušem na jih. I tak tato výprava znamenala přínos pro poznání dosud neznámých jihoafrických oblastí a jejich obyvatel. Teprve po několika letech sem přišli první misionáři a kolonisté.

Holub přivezl 1887 do Prahy bohaté sbírky, které vystavil 1891 ve Vídni a následujícího roku v Praze. Vznikla druhá cestopisná kniha a její autor proslovil nespočetné přednášky doma i v zahraničí. Sbírky se však bohužel nedochovaly v celku a byly rozdány různým muzeím a školám. Cestovatel přednášel v letech 1894 a 1895 mj. také v USA a byl poctěn mnoha mezinárodními vyznamenáními. Jeho přínos ocenil i Charles Darwin. Vyčerpání z afrických cest, nemoci a úmorné shánění finančních prostředků ukončily Holubův život v nedožitých 55 letech. Zemřel ve Vídni, kde je také pohřben.

Holubův přínos pro objasnění života afrického obyvatelstva na konci minulého století neztratil na významu a jeho etnografické, zeměpisné, přírodovědné a sociálně antropologické poznatky jsou využívány dodnes.

D.-k.: *Eine Culturskizze des Marutse-Mambunda Reiches in Süd-Central-Afrika*, Wien 1879; *The Victoria Falls*. *A few pages from the Diary of Emil Holub*, *M. D.*, *written during His Third Trip into the Interior of Southern Africa*, Grahamstown 1879; *Sedm let v Jižní Africe*, 2 díly, Praha 1880-81 [současně v angl. a něm. překladu]; *Kolonisace Afriky*, Praha 1882; *Druhá cesta po jižní Africe* (*Z Kapského Města do země Mašukulumbů*), Praha 1890 [zkrácený ruský překlad *Po južnoj i central'noj Afrike*, Moskva 1967, upravené české vyd., *Cesta do země Mašukulumbů*, Mladá fronta, Praha 1973, angl. překlad *Travels north of the Zambezi 1885-6*, Lusaka 1975]; *Z Afriky*. *Příspěvek k rozhledu po nejnovějším stavu* "*temné pevniny*", Praha 1899; *Budoucnost Habeše*, *Tripolska a Marokka*, Praha 1901.

L.: Bauše, B.: *Život a cesty Dra E. Holuba*. (*Na paměť šedesátých narozenin cestovatelových*), Praha 1907; Želízko, J. V.: *Die Felsgranierungen der Südafrikanischen Buschmanner*, Praha 1925; Valenta, E.: *Druhé housle*, Praha 1943 a 1969; Dlouhý, J.: *Dr. Emil Holub*, *člověk a cestovatel*. (*K stoletému výročí narození*), Praha 1947; Lev, V.: *Za velkým dobrodružstvím*, Praha 1947; Votrubec, C.: *Jihoafrické cesty Emila Holuba*, Praha

1954; Baum, J.: *Holub a Mašukulumbové*, Praha 1955; Běhounek, F.: *Na sever od Zambezi*, Praha 1958; Štroblová, J.: *Úžeh*, Praha 1984.

(oh)

HOLÝ Ladislav - český etnograf a sociální antropolog

* 4. 4. 1933 Praha, +13. 4. 1997 St. Andrews

V letech 1951 až 1956 studoval etnografii a archeologii na Filozofické fakultě UK v Praze. Ještě jako student byl zaměstnán v Náprstkově muzeu (1954-56), po ukončení studií nastoupil do ÚEF ČSAV v Praze, kde působil až do roku 1968. V letech 1965-68 vedl oddělení cizokrajné etnografie v tomto ústavu. Roku 1961 získal titul PhDr. i hodnost CSc. za práci *Rozpad rodového zřízení ve východoafrickém Mezijezeří*. V letech 1963 až 1968 přednášel obecnou a mimoevropskou (především africkou) etnografii na FF UK v Praze. V letech 1961 a 1965 uskutečnil základní terénní výzkum u kmene Berti v Súdánu - opakované výzkumy následovaly v letech 1977, 1978, 1980 a 1986 - jehož výsledky publikoval v monografiích věnovaných vztahům lokálního a příbuzenského povědomí a skupinové příslušnosti.

Ve druhé polovině 60. let se zabýval problematikou společenské stratifikace v kmenové Africe. V březnu 1968 odejel do Zambie, kde byl až do roku 1972 ředitelem muzea v Livingstonu. Pobyt využil k výzkumům u národů Toka a Bemba, z nichž publikoval monografii (1986). Vzhledem k tomu, že se po ukončení kontraktu nevrátil do ČSSR, byl prohlášen za emigranta. V letech 1973-79 přednášel na Queens University v Belfastu (od 1975 docent, 1979 mimořádný profesor), od 1979 až do své smrti přednášel na St. Andrews University, od 1987 jako profesor a vedoucí katedry. V 70. letech, během svého univerzitního působení, se kromě terénních výzkumů zaměřil na řešení problematiky společenského vědomí, norem a hodnotových systémů. Roku 1979 vydal sborník věnovaný problematice příbuzenských systémů a 1987 připravil učebnici komparativní antropologie. Po roce 1989 hostoval na FF UK v Praze a jeho poslední kniha (1996) je věnována problematice českého nacionalismu, který studoval v letech 1991-92 v ČSFR. V posledních dvou letech se zabýval studiem jevu "domov" a "vlast".

Na začátku své odborné kariéry se zajímal o materiální kulturu - především o problematiku železářství ve Východní Africe (články v *Československé etnografii* z let 1957 a 1958). Zájem o východoafrické umění jej přivedl k napsání zásadní a průkopnické monografie (1967), která je podnes základním pramenem k tomuto tématu. Zambijský pobyt využil k přípravě zkráceného textu druhého cestopisu Emila Holuba (1975). Je autorem filmu o životě kmenů Berti a Fur a pro Náprstkovo muzeum shromáždil, spolu se svou ženou, PhDr. Alicí Holou, reprezentativní sbírku materiální kultury kmenů Berti a Fur ze Súdánu.

D.-k.: *Získávání a zpracování železa u východoafrických Bantu* [nepubl. diplomová práce], FF UK, Praha 1957; *Rozpad rodového zřízení ve východoafrickém Mezijezeří*, Rozpravy ČSAV, Společenské vědy 73 (1963), 1, 111 s.; *Etnografie mimoevropských oblastí*. *Vývoj společnosti a kultury*. *Afrika* [skripta], SPN, Praha 1964, 115 s.; *Masks and Figures from Eastern and Southern Africa*, Artia, Praha 1967; (koed., s M. Stuchlíkem a kol.), *Social Stratification in Tribal Africa*, Academia, Prague 1968; *Neighbours and Kinsmen*: *A Study of Berti People of Darfur*, 1974 [cena Společnosti sociálních antropologů za nejlepší knihu roku]; *Emil Holub's Travels North of the Zambezi 1885-1886*, 1975; (koed., s M. Stuchlíkem), *Knowledge and Behaviour*, 1976; (ed.), *Segmentary Lineage Systems reconsidered*, 1979;

(koed., s M. Stuchlíkem), *The Structure of Folk Models*, 1981; *Strategies and Norms in a Changing Matrilineal Society*: *Descent*, *Succession and Inheritance among the Toka of Zambia*, 1986; *Actions*, *Norms and Representations*: *Foundations of Anthropological Inquiry*, 1987; *Comparative Anthropology*, 1987; *Kinship*, *honour and solidarity*: *Cousin marriage in the Middle East*, 1989; *Religion and Custom in a Muslim Society*. *The Berti of Sudan*, 1994; *Little Czech and Big Czech Nation*, 1996.

D.-č./sb.: Emil Holub, "Velké dobrodružství", *Československá etnografie* **2** (1954), 1: 102-108; Pohřby na sídlištích v Africe, *Archeologické rozhledy* (1956), 8: 236-249; Získávání a zpracování železa u východoafrických Bantu, *Československá etnografie* **5** (1957), 3: 273-288; Ghana, nový stát v Africe, *Lidé a země* **6** (1957), 7: 325-330; Afrika píše nové dějiny, *Dějiny a současnost* **2** (1960), 6: 1-9, 8 obr., 2 mp.; Masky kmene Ekojů, *NO* **16** (1961): 82; (s L. Hájkem), Dahomské bronzové plastiky, *ibid*.: 130; Die Eisenerzeugung in Nordrhodesien und den benachbarten Gebieten, *Československá etnografie* **9** (1961), 4: 374-392, 1 tab.; Súdánský trh, *NO* **17** (1962): 178-179; další studie: Zambian traditional art (1971); Sorcery and social tensions: the Cewa case (1976); Drought and change in tribal economy: the Berti of Northern Darfur (1980); Symbolic and non-symbolic aspects of Berti space (1983); Fire, meat and children: the Berti myth, male dominance and female power (1985); Gender and ritual in an Islamic society: the Berti of Darfur (1988); Strategies for old age among the Berti of the Sudan (1991).

L.: Kandert, J.: Čeští etnografové v zahraničí - příspěvek k poválečným dějinám oboru, *Český lid* 78/1991.

(ka)

HONCOOPOVÁ Helena - česká japanoložka, historička japonského umění

* 1. 11. 1948 Praha

V letech 1967-72 studovala na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy obory anglistika a japanologie; 1974 předložila absolventskou práci z japonské literatury *Kompilační principy klasické japonské poesie*. V letech 1974-77 absolvovala mimořádné studium dějin umění na FF UK, 1986 získala titul PhDr.

Studia japonologie se zaměřením na klasickou literaturu pod vedením dr. M. Nováka si doplnila individuálním studiem dějin japonského umění pod vedením vedoucího Sbírky orientálního umění dr. L. Hájka a po absolutoriu FF UK se zaměřila na praktickou práci s památkami japonského umění v rámci NG. Zde pracovala v letech 1972-83 jako odborná pracovnice a kurátorka specializovaná na japonskou grafiku a malbu. V rámci této činnosti napsala několik katalogů k samostatným i společně připraveným výstavám. Po sňatku s japonským fotografem jí na deset let bylo znemožněno pokračovat v odborné práci, k níž se vrátila na výzvu NG až v roce 1994, kdy navázala na svou předchozí činnost. Překládá a publikuje katalogy, věnuje se i hudební publicistice a přispívá do periodik *Nový Orient*, *Bulletin Národní galerie*, *Atelier*, *Tvar*, *Tvorba*, *Revolver revue*, *Národopisná revue*, *Literární noviny*, *Lidové noviny*, *Lidová demokracie*, *Týden*, *Reflex*, *Respekt*.

D.-k.: (s L. Hájkem), *Japonské dřevořezy*, Památník národního písemnictví, Praha 1973; (s kol.), *Orientální umění ze sbírek NG v Praze*, Brno 1975; (s kol.), *Umění asijských národů* NG, Plzeň 1978; (s Oldřichem Králem a Luborem Hájkem), *Síň deseti bambusů*, Praha 1978;

(s Luborem Hájkem), *Kijoši Saitó*, Praha 1977, Karlovy Vary 1978; *Kunisada*, *monografická výstava*, Dům umění, Brno 1979; (s L. Hájkem a O. Králem), *Figurální malba Dálného východu*, Brno 1981; *Ukiyo-e Collection from the NG in Prague Revisiting Japan* [japonsky], Tokyo 1995; (s L. Kesnerem, N. Jelínkovou a Z. Klimtovou), *Hory a řeky bez konce - Mikrosvět a makrosvět přírody v asijském umění*, NG, Praha 1996; (se Z. Klimtovou, N. Jelínkovou a J. Kesnerem), *Buddha*, NG, Praha 1996; *Knihy řezané do dřeva*, *japonská knižní grafika*, NG, Praha 1997; (s kol.), *Mistrovská díla Sbírky asijského umění NG v Praze*, Praha 1998; (spoluaut. Masatane Koike, Alam Rezner), *A Descriptive Catalogue of Japanese Illustrated Books from the National Gallery in Prague*, NG, Praha 1998 [projekt Japan Foundation].

PŘEKLADY: (do angl.), Lubor Hájek: *Japanese Graphic Art*, Octopus Books, London 1974; *Sto básní*, faksimile dřevořezové publikace Sbírky sta básní od sta básníků (Hjakunin Isšu) z roku 1236 s ilustracemi Keisaie Eisena z roku 1836 [z japonštiny, úvodní text o klasické japonské poezii], NG, Praha 1997.

(A)

HONZÁK František - český publicista, lexikograf a nakladatel

* 16. 4. 1949 Praha

Vystudoval historii a korejštinu na Filozofické fakultě UK v Praze 1968-1974 a obhájil na katedře obecných dějin (prof. J. Charvát) disertační práci na téma z korejských dějin konce 19. století (PhDr., 1975). Poté pracoval ve skladu Mototechny, jako externí písař v OÚ ČSAV (přepis *Česko-čínského slovníku*), 1976-77 v Encyklopedickém institutu ČSAV, 1977-90 jako redaktor naučné literatury v nakladatelství Albatros, 1990-92 ve státní službě (civilní kontrarozvědka). 1993 založil, je spolumajitelem a šéfredaktorem nakladatelství původní encyklopedické literatury LIBRI, kde mj. - stejně jako už v Albatrosu v edici "Zajímavosti" (Japonsko, Kuba, Mexiko, Starý Egypt) - programově usiluje o přiblížení mimoevropských zemí a kultur českému čtenáři. Zabývá se historickou publicistikou a lexikografií (mj. autor projektu čtyřsvazkové *Všeobecné encyklopedie*, Nakladatelský dům, Praha 1996-98). Od 1990 je členem Obce spisovatelů.

D.-k.: *Kim Ok-kjun a hnutí reforem v Koreji* [nepublikovaná disertační práce], Praha 1974; (s Marií Honzákovou a Milanem Romportlem), *Čteme je správně*? Albatros, Praha 1981, 1996 (v 1. vyd. neuveden); (s Marií Žákovou, neuveden), *Kouzelná perla* [převyprávění vietnamských pohádek], Albatros, Praha 1985, 32 s.; (s Václavem Hubingrem a Jiřím Polišenským), *Národy celého světa*, Mladá fronta, Praha 1985, 387 s.; (s Marií Žákovou, neuveden), *Lotosový kvítek* [převyprávění korejských pohádek], Albatros, Praha 1987, 32 s.; (s Pavlem Augustou), *Jak se žilo ve starověku*, Artia, Praha 1987, Albatros, Praha 1989, Bratislava, Obzor 1993 (též angl., něm., italsky, slovensky, maďarsky), 142 s.; Zuzana Duchoňová, *Nefritový prsten* [s Marií Honzákovou překlad z korejštiny a ruštiny pro volné převyprávění korejské klasické pověsti], Albatros, Praha 1998, 63 s.; (s Pavlem Augustou a Petrem Klučinou), *Války a válečníci*, Artia, Praha, 1990, 2. vyd. Aventinum, Praha 1992, 320 s. (též něm., angl., franc. a italsky); (s Marií Žákovou a Petrou Millerovou), *Vietnamské pohádky* (vyšlo jen něm. a franc.), Artia, Praha 1991, 208 s.; (s kol.), *Kdo byl kdo v našich dějinách do roku 1918*, Libri, Praha 1997, 3. vyd., 571 s., též na CD-ROM a připravuje se na Internet; (s kol.), *Kdo byl kdo v našich dějinách ve 20. století*, Libri, Praha 1999, dotisk 2. vyd., 2 svazky, 467 s. a 482 s. [mj. hesla českých orientalistů], též na CD-ROM; (s kol.),

Encyklopedie špionáže. *Ze zákulisí tajných služeb*, *zejména Státní bezpečnosti*, Libri, Praha 1993, 430 s. (též polsky); (s Markem Pečenkou), *Státy a jejich představitelé*, Libri, Praha 1994, 1995, 1998 a 4. vyd. v tisku, 449 s., též na CD-ROM a na Internetu; (s kol.), *Evropa v proměnách staletí*, Libri, Praha 1995, 1997, 2. vyd. 764 s.; spoluautor učebnic dějepisu pro základní a občanskou školu [mj. kapitol týkajících se Orientu]: *Dějiny pravěku a starověkého Orientu*, *Dějiny starověkého Řecka a Říma*, *Dějiny středověku a raného novověku*, 2. díl, *Dějiny novověku*, 1. a 2. díl, *Dějiny moderní doby*, 1. díl, SPL-Práce, Praha 1993-99. Autor či spoluautor řady dalších knižních publikací, především pro děti a mládež i učebnic (vesměs už bez vztahu k Orientu), dále časopiseckých článků, recenzí a seriálů (zejména *Společenské vědy ve škole*, *Historický obzor* a *Zlatý máj*). Redaktor, editor či spolueditor řady knížek (J. Opatrný, *Amerika v proměnách staletí* aj.) a edičních řad (*Civilizace-lidé-země*, *Mytologie*, s Marií Honzákovou *Slovníky spisovatelů*, s Markem Pečenkou *KDO BYL KDO*, *Historická řada*) nakladatelství Libri.

L.: *Kdo je kdo v Obci spisovatelů*, Praha 1997.

(A)

HORÁČEK, Cyril - český právník a statistik

* 20. 1. 1896 Praha, + 12. 10. 1990 Praha

Studoval ústavní právo a statistické metody na Právnické fakultě české univerzity v Praze 1915-19 a statistiku a veřejné právo na pařížské univerzitě (1921). V roce 1922 se habilitoval pro obor statistiky, 1924 pro všeobecné ústavní právo, 1928 byl jmenován mimořádným a 1946 řádným profesorem UK se zpětnou účinností od 1. 7. 1938. Ve školním roce 1947/48 zastával funkci děkana Právnické fakulty UK. Za totalitního režimu byl z politických důvodů pronásledován, 1955 byl donucen fakultu opustit a 1955-58 přeložen do Orientálního ústavu ČSAV. Tam zkoumal souvislosti pronikání Turků přes Balkán do střední Evropy a psal o příspěvku českých zemí k protitureckým válkám.

D.-č./sb.: Das Osmanische Reich und der böhmische Ständestaat im 16. Jahrhundert, *ArOr* **32** (1964): 104-109; Der Beitrag der böhmischen Länder zum Feldzug 1566, in: Rúzsás Lajos (ed.), *Szigetvári emlékkönyv*, Budapest 1966: 269-284; Význam tureckých válek v 16. století pro české země, *NO* **14** (1959): 53-54.

(jm)

HORÁKOVÁ Dita - česká japanoložka

* 15. 7. 1970 Jičín

Absolvovala studium oboru anglistika-amerikanistika - japanologie na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Diplomovou práci na téma *Diamantová sútra a Sútra srdce*. *Klíčové pojmy kánonu pradžňá páramitá* obhájila v roce 1994. Od roku 1995 externě spolupracuje s Kabinetem Dálného východu Filozofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci jako lektor japonského jazyka a literatury. Věnuje se literaturám a myšlení Dálného východu.

D.-k.: *Diamantová sútra*. *Sútra srdce* [překlad s komentáři], Argo-Brody, Praha 1995; Ógai Mori: *Vita sexualis* [překlad a doslov], Argo-Brody, Praha 1996; (ed., s kol.), *Kalhoty pro dva*. Antologie japonského divadla [podíl na zprac. hesláře teatrologických pojmů], Brody, Praha 1997; Věna a Zdeněk Hrdličkovi: *Smích je mým řemeslem* [spoluaut. hesláře odborných vypravěčských termínů], Brody, Praha 1997; *Rozmazaná tuš* [překlad frašky kjógen, nepublikováno], hraje divadlo Ctibora Turby (Inkoust), Praha 1998; (přel.), Kakuzó Okakura: *Kniha o čaji*, Brody, Praha 1999; (přel.), Kazumi Jumotová: *Stín strašidel*, Albatros (v tisku).

(A)

HORŇANSKÝ (Hornyánszky) Aladár - slovenský hebraista, teolog a překladatel

* 10. 1. 1873 Budapešť, + 27. 10. 1939 Vídeň

V letech 1890-91 studoval na kalvínské teologické škole v Budapešti, 1891-94 na evangelické teologické akademii v Bratislavě, 1894-96 klasickou a semitskou filologii na univerzitě v Göttingenu, 1896-97 orientalistiku na univerzitě v Budapešti. PhDr. h. c. (1917, Göttingen), doc. (1900), prof. (1902).

V letech 1897-99 působil jako evangelický kaplan v maďarské Óbudě, 1916-18 byl vojenským knězem, 1899-1920 přednášel hebrejštinu a Starý zákon a 1920-39 Nový zákon na evangelické teologické akademii. Později působil na evangelické teologické vysoké škole a Teologické fakultě Univerzity Komenského v Bratislavě.

Věnoval se studiu, překladu a interpretaci Starého a Nového zákona. Je autorem jazykovědných a teologických prací, učebnice hebrejštiny a řecko-slovenského slovníku k Novému zákonu (zůstal v rkp.). Připravil mnohé překlady a popularizační statě, zejména pro *Prúdy*, *Evanjelický posol spod Tatier* aj.

D.-k.: *Héber nyelvtan kezdő számára*, Budapest 1908; *A prófetai extasis és a zena*, b. m. 1910; *Hebrejská mluvnica a čítanka*, Bratislava 1923; *Fordításrészletek az új-szövetségböl*, Bratislava 1936.

L.: *Evanjelický posol spod Tatier* 29 (1939): 410-12; *Slovenský biografický slovník*, zv. 2, Martin 1987: 384.

(ko)

HORVÁTHOVÁ (roz. Holomková) Jana - česká romistka-muzeoložka

* 22. 3. 1967 Brno

Její otec ing. Karel Holomek pochází z rodu moravských Romů, matka je Češka. Po absolvování humanitního gymnázia 1985 začala studovat obor historie na Filozofické fakultě Univerzity J. E. Purkyně (dnes Masarykovy univerzity) v Brně. Roku 1989 studia ukončila a získala titul PhDr.

Po promoci nastoupila na místo lektorky do Muzea města Brna. Zároveň začala spolupracovat s brněnskou organizací Romské občanské iniciativy (ROI). Podílela se rovněž jako moderátorka na akcích kulturní agentury Romart. Roku 1990 pracovala na Ústředním výboru

ROI jako tajemnice pro kulturu a školství. Brzy se však vrátila do Brna a od dubna 1991 se stala odbornou pracovnicí nově vznikajícího Muzea romské kultury. Spolupracuje s brněnskou redakcí České televize při přípravě magazínu Romale a dalších dokumentů z oblasti romské kultury. Roku 1994 zahájila specializační studium muzeologie na FF MU, které ukončila 1997.

Odborně se zabývá zejména výzkumem historie a kultury českých Romů, zaznamenává vzpomínky pamětníků romského holocaustu, usiluje o rozšíření a utřídění sbírkového fondu muzea. Vedle práce pro televizi propaguje romskou kulturu i přednáškami, populárními články a výstavami.

D.-k.: *Integrace a asimilace svatobořických Romů* [nepubl. diplomová práce z oboru odborná historie], Brno 1989; *Vznik*, *vývoj a současný stav muzeálního myšlení v romském etniku u nás* [nepubl. diplomová práce z oboru muzeologie], Brno 1997; *E luma romane jakhenca - Svět očima Romů*. Katalog výstavy romských neprofesionálních výtvarníků, Muzeum romské kultury, Brno 1997.

D.-č./sb.: Kapitoly z dějin Romů: O vzdálené pravlasti, *Rovnost*, 23. 3. 1990: 5; O veliké cestě, *ibid*., 13. 4. 1990: 5; Cikáni a gadžové, *ibid*., 11. 5. 1990: 5; Romové se usazují, *ibid*., 20. 7. 1990: 5; Zločin genocidy, *ibid*., 27. 7. 1990: 5; Sako čiriklo peskeri giľi giľavel - Každý pták zpívá svou píseň (Romové u nás), *Universitás*, revue Masarykovy univerzity v Brně (1991), 2: 18-23; Nástin vývoje moravských Romů, *Bulletin Muzea romské kultury* (1993), 2: 8-11; Možnosti integrace na příkladu moravských Romů, *Romano džaniben* (1994), 1: 8-18; Usazování, integrace a konečná likvidace moravských Romů na příkladu historie romského tábora u Svatobořic na Kyjovsku, in: *Neznámý holocaust*. Příspěvky ze slavnostního odhalení pomníku romským obětem v Letech a ze semináře s mezinárodní účastí v Písku 13. 5. 1995, Praha 1995: 51-54; Náčrt historie Romů od jejich příchodu do zemí Koruny české, in: *Život a kultura etnických minorit a malých sociálních skupin* [sborník ze stejnojmenné konference], Brno 1995: 16-19; Romské dřevořezbářství a jeho dokumentace v Muzeu romské kultury, *Romano džaniben* (1996), 4: 41-45; Muzeum romské kultury v Brně, *Demografie* (1997), 1: 44-45; Příspěvek k objasnění stavu identity Romů, *ibid*.: 60-62; Ze sbírek Muzea romské kultury: Romský kroj, *Romano kurko* (1997), 1: 8. (A)

HOUSKOVÁ Anna - česká literární historička-iberoamerikanistka

* 22. 10. 1948 Praha

Vystudovala španělštinu a češtinu na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy. Po ukončení studia byla redaktorkou v nakladatelství Orbis. 1975-93 pracovala v Ústavu pro českou a světovou literaturu ČSAV. Roku 1976 dosáhla titulu PhDr. obhájením práce o románu G. Garcíi Márqueze. Kandidátskou disertační práci (1985) věnovala románům hispanoamerického regionalismu (Latorre, Gallegos, Rivera, Güiraldes). V letech 1990-93 byla vedoucí oddělení světové literatury. Od roku 1993 působí na Filozofické fakultě UK. Přednáší hispanoamerickou a španělskou literaturu v Ústavu románských studií; spolupracuje také na kursech Centra komparatistiky a Střediska ibero-amerických studií. Soustřeďuje se na studium hispanoamerických románů a myšlení 19. a 20. století. Publikuje v odborných časopisech v České republice i v zahraničí (Kolumbie, Peru, Polsko, Švýcarsko). Vystupuje na mezinárodních hispanistických konferencích. Je členkou Instituto Internacional de Literatura Iberoamericana (Pittsburgh).

D.-k.: (spoluaut.), *Malá československá encyklopedie*, 2.-6. díl, Academia, Praha 1985-1987 [121 hesel: 62 spisovatelů španělských, 48 hispanoamerických, 11 přehledů národních literatur]; (spoluaut.), *Slovník světových literárních děl*, 2 díly, Odeon, Praha 1988-1989 [8 španělských a 6 hispanoamerických děl]; (koed., s P. Lidmilovou a M. Procházkou), *Utopías del Nuevo Mundo* / *Utopias of the New World*, 1992; Idylický region a cesta ke kořenům (hispanoamerický regionalismus), in: A. Housková, Z. Hrbata (ed.): *Román a "genius loci". Regionalismus jako pojetí světa v evropské a americké literatuře*, Edice Ursus, ÚČSL AV ČR, Praha 1993: 48-74; Západní kultura v esejích Hispánské Ameriky, in: (kol.), *Kontext - překlad - hranice*. *Studie z komparatistiky*, FF UK, Praha 1996: 69-81; (spoluaut.), *Slovník spisovatelů Latinské Ameriky*, Libri, Praha 1996 [201 hesel, z toho 115 Chilanů, 74 Peruánců, 9 Chicanos, 3 Kolumbijci]; (spoluaut.), *Diccionario Enciclopédico de las Letras de América Latina*. Tomo I. Fundación Biblioteca Ayacucho, Caracas 1996.

D.-č./sb.: El tiempo en Cien aEos de soledad, *Ibero-Americana Pragensia* **VII** (1973): 165-169; La narrativa chilena de resistencia antifascista, *Revista de crítica literaria latinoamericana* (Lima) 5 (1977): 35-48; Chilská antifašistická próza, *Literární měsíčník* (1979), 2: 96-101; Cizí a blízký svět Alegríova románu [doslov], in: Fernando Alegría, *Favorit*, Odeon, Praha 1982: 289-298; Píseň o Lidové jednotě [doslov], in: Antonio Skármeta, *Zdálo se mi*, *že sníh hoří*, Mladá fronta, Praha 1982: 151-159; Dvojí vidění světa v chilském románu 20. století, *Philologica Pragensia* **XVIII** (1984): 9-26; La visión del mundo en Zurzulita de Mariano Latorre, *Ibero-Americana Pragensia* **XVIII** (1984): 9-26; Španělské divadlo: kultura je paměť, *Světová literatura* (1984), 6: 92-93; Chile mimo Chile. Poznámky k dnešní situaci chilské literatury a divadla, *Literární měsíčník* (1984), 10: 120-125; Don Segundo Sombra: la formación del individuo y la comunidad, *Ibero-Americana Pragensia* **XIX** (1985): 99-112; K problému typologie a periodizace hispanoamerického románu 20. století, in: *Metodologické problémy literárněvědných a lingvistických oborů*, FF UK, Praha 1985: 179-185; Hispanoamerický román na cestě k světovosti, *Světová literatura* (1986), 4: 245-247; Tipo de la novela mundonovista, *Revista de crítica literaria latinoamericana* (Lima) 26 (1987): 67-85; Šalda o španělské literatuře, *Česká literatura* (1987), 5-6: 506-507; F. X. Šalda sobre la literatura española, *Philologica Pragensia* (1988), 2: 114-117; Hispanoamerický román formování (J. Edwards: La mujer imaginaria), *Světová literatura* (1988), 6: 234-235; La comunidad de suburbio en la novela de Nicomedes Guzmán, *Ibero-Americana Pragensia* **XXII** (1988): 25-38; 'Barbarská' Amerika (D. F. Sarmiento), *Literární měsíčník* (1988), 10: 115-117; Literatura faktu v Latinské Americe, *Světová literatura* (1988), 5: 240-244; El testimonio como género literario, *Ibero-Americana Pragensia* **XXIII** (1989): 11-20; Španělský Kain (M. Unamuno, Abel Sánchez), *Literární měsíčník* (1989), 6: 130-131; Estudios de literatura latinoamericana en Checoslovaquia, *Revista de crítica literaria latinoamericana* (Lima), 31-32 (1990): 296-306; Borgesovy povídky, *Tvar* **I** (1990), 3; Básnířka mexického baroka. Juana Inés de la Cruz: Naděje do zlata tkaná, *Literární revue* (1990), 3: 147-148; La nostalgia por el paraíso perdido y el descender a las raíces en novelas hispanoamericanas, *Ibero-Americana Pragensia* **XXV** (1991): 199-205; Cesta ke kořenům v hispanoamerických románech, *Svět literatury* (1991), 1: 21-28; Nové světy. Utopie unaveného muže J. L. Borgese, *Iniciály* (1991), 16: 20-22; Novelas idílicas en la literatura hispanoamericana, *Rumbos* (Neuchatel) 10 (1992): 29-42; Magie smíchu (o kultuře El Tajín), *Iniciály* (1992), 30: 69-70; Polémica con utopías en novelas hispanoamericanas, *Litteraria Pragensia* (1992), 3: 21-27; též in: *Utopías del Nuevo Mundo* / *Utopias of the New World*, ÚČSL AV ČR, Praha 1993: 232-238; Poezie a modernost v myšlení Octavia Paze, *Svět literatury* (1993), 5: 84-90; Utopie a quijotismus v románu A. Roy Bastose, *Svět literatury* (1993), 6: 41-48; Hispanoamerický esej: Hledání kulturní identity, *Tvar* (1993), 10: 7; Octavio Paz, kritik moderní epochy, *Tvar* (1993), 11: 7; Borges, *Tvar* (1993), 13: 7;

Borgesovy dedikace, *Iniciály* (1993), 35: 36-38; Američtí Chicanové: zápas o identitu, *Světová literatura* (1994), 6: 113-114; tamtéž překlad povídek T. Rivery, M. Méndeze, S. Elizonda; Interpretace krajiny v esejích o hispanoamerické kultuře, *Svět literatury* (1994), 7: 81-92; Španělsko a evropská kultura (úvod), *Svět literatury* (1994), 8: 1; tamtéž překlad esejů A. Castra, J. L. Aranguera, M. Zambranové; Utopía y quijotismo en la novela Yo el supremo, *Actas del XXIX Congreso del IILI*. 15-19 de junio 1992. Tomo III., Universitat Barcelona, Barcelona 1994: 317-323; též in: *Revista Universidad del Valle* (Kolumbie), 12 (1995): 22-29; La utopía y el presente en el pensamiento de Octavio Paz, *Litteraria Pragensia* (1994), 7: 41-45; též in: *Memorias del VI. Congreso de la FIEALC*, 22-26 de junio 1993. Pensamiento ibero y latinoamericano, Universidad de Varsovia, Varsovia 1995: 59-61; Las raíces en novelas hispanoamericanas, *Revista Universidad del Valle* (Kolumbie), 12 (1995): 30-33; Hispanoamerické romány a orální kultura, *Svět literatury* (1995), 10: 45-50; El paisaje y la historia en Facundo, *Ibero-Americana Pragensia* **XXIX** (1995): 23-32; La utopía y el sentido histórico / Utopia i wyczucie historii [doslov], in: Pedro Henríquez UreEa, *La utopía de América* / *Utopia naszej Ameryki*, UNESCO y CESLA, Universytet Warszawski, Warszawa 1995: 17-24/18-24; Hledisko Ortegy y Gasseta, *Literární noviny* (1995), 8: 13; tamtéž překlad Z Meditací o donu Quijotovi. Calderón na scéně, *Literární noviny* (1995), 23: 10-11.

(A)

HRABSKÝ (Hrabszki, Hradski) Ján - slovenský hebraista a turkolog

* 1615 Banská Bystrica-Radvaň, + kolem 1655 Bratislava (podle jiných pramenů Gyöngyös, Maďarsko)

Studoval orientální jazyky na univerzitě ve Wittenbergu, u Andrease Sennerta. Roku 1655 působil jako korektor hebrejských vydání polyglotty Bible v Lipsku, rektor gymnázia v Modře, tlumočník mezi Turky a posádkou hradu Divín. Je autorem filologické disertace o arabismech v hebrejštině, turecké básně na prešovského rektora Jána Matthaeidesa.

D.-k.: *Dissertatio de utilitate et necessitate Arabismi ad notitiam solidam Ebreae...*, Wittenberg 1654; *Exercitationum philologhicarum...*, Wittenberg 1654; *Viro... Johanni Mathaeide... gratulatur*, Wittenberg 1654.

L.: *Slovenský biografický slovník*, zv. 2., Martin 1987: 401.

(ko)

HRBATA František - český historik, specialista na ibero-americké dějiny 19. a 20. století

* 15. 10. 1927 Jaroměřice u Jevíčka

Vystudoval obor historie se zaměřením na nejnovější světové dějiny. V letech 1953-67 působil jako asistent a odborný asistent historie na Filozofické fakultě UK. Roku 1966 se habilitoval pro obor obecné dějiny a 1967 byl jmenován docentem. V letech 1969-76 pracoval jako vědecký pracovník Střediska ibero-amerických studií na FF UK. V roce 1977 byl univerzitu přinucen opustit; na FF UK se vrátil začátkem 1990 a téhož roku byl jmenován profesorem obecných dějin. V letech 1990-91 byl členem senátu FF UK a členem Rady vysokých škol Čech a Moravy. Na podzim 1991 odešel do důchodu.

Zabýval se zvláště dějinami a kulturou Španělska a Latinské Ameriky. Bádal zejména v oblasti dějin a kultury Španělska 19. a 20. století a dějin Latinské Ameriky 20. století. Specializoval se na dějiny španělské občanské války 1936-39 a na dějiny Španělska v době druhé světové války. K těmto otázkám publikoval řadu odborných studií. Několik vědeckých statí uveřejnil k dějinám česko-španělských kulturních styků. V letech 1977-89 publikoval pod šiframi "fh" a "rb" v českých denících a týdenících řadu medailonků o osobnostech španělské a latinskoamerické kultury (např. Miguel de Cervantes Saavedra, Miguel Hernández, Miguel de Unamuno, Ramón José Sander, Max Aub, Jorge Guillén, Pablo Picasso, José Bergamín, Antonio Machado, Miguel Ángel Asturias, Pablo Neruda, Gabriela Mistralová, César Abraham Vallejo, Gabriel García Márquez, Juan Marinello Vidaurreta atd.).

D.- k: Občanská válka ve Španělsku 1936-1939. Španělsko v době první kubánské války za nezávislost, in: *Kolonialismus*, *imperialismus a fašismus v ibero-americkém světě*, Acta Universitatis Carolinae, Universita Karlova, Praha 1974; (spoluaut.), *Dějiny Latinské Ameriky*, Praha 1979; *Španělský labyrint* (*Z novodobých dějin*), AUC - Studia historica, Praha 1991.

D.-č./sb.: La Historia Moderna de EspaEa en la Historiografía y el Publicismo Checos entre las Guerras Mundiales, *Ibero-Americana Pragensia* **V** (1971): 173-181; Cesta španělské falangy k moci, *Historický časopis SAV* (1972), 2: 247-261; Pád monarchie a vznik druhé republiky ve Španělsku, *Historický časopis SAV* (1974), 1: 49-69; První španělská republika, *Historický časopis SAV* (1976), 4: 551-567; El general checo Vladimír Klecanda en Colombia, *Ibero-Americana Pragensia* **IX** (1975): 181-192; El Ex-Rey Español Alfonso XIII en Checoslovaquia, *Ibero-Americana Pragensia* **XXII** (1988): 191-197; Španělský republikánský exil v Mexiku (1939-1945), *Latinská Amerika*, sv. 2, Orientální ústav ČSAV, Praha 1989: 217-230; El Historiador Checo Vlastimil Kybal sobre EspaEa, *Ibero-Americana Pragensia* **XXV** 1991: 87-106; Los Artistas Checoslovacos en EspaEa en el AEo 1924, *Ibero-Americana Pragensia* **XXVIII** (1994): 151-162; Pablo Casals y la Cultura Checa, *Ibero-Americana Pragensia* **XXX** (1996): 197-217; Berlín a Burgos v době španělské války (1936-1939), *Historický obzor* (1996), 9-10: 209-215; Mezi Burgosem a Postupimí (Španělsko 1939-1945), *Historický obzor* (1997), 7-8.

(A)

HRBEK Ivan - český arabista, islamista a afrikanista

* 20. 6. 1923 Praha, + 20. 3. 1993 Praha

Arabštině a problematice islámu se věnoval od mládí; po maturitě (1942) studoval na jazykové škole Orientálního ústavu. V letech 1945-50 absolvoval Filozofickou fakultu Univerzity Karlovy jako žák profesora F. Tauera, 1950 získal titul PhDr, 1961 vědeckou hodnost CSc. Od roku 1953 až do konce života působil v Orientálním ústavu. V badatelském úsilí se stal výraznou autoritu a světově uznávaným vědcem. Přednášel též na Univerzitě Karlově, Univerzitě 17. listopadu a na zahraničních, zejména afrických univerzitách (Maroko, Ghana).

Základním polem jeho vědeckého zájmu byla oblast islámských dějin, která se odrazila již v jeho nepublikované doktorské disertaci *Soukromý a rodinný život proroka Muhammada*. Jeho práce na tomto poli vyvrcholila moderním překladem *koránu* do češtiny. V 50. letech se

věnoval výzkumu arabsko-slovanských vztahů. Publikoval studii o Slovanech ve Fátimovské říši, v níž ukázal na slovanský původ Džawhara, slavného vojevůdce a zakladatele Káhiry. V dalších pracích analyzoval a interpretoval zprávu cestovatele Abú Hamída al-Andalusího, jenž ve 12. století navštívil Rusko a Uhry. Zabýval se také problémem tří ruských center nastoleným arabskými cestovateli. Tematice arabských cestovatelů ve střední Evropě (Ibn Jacqúb, Abú Hamíd al-Gharnátí) a problematice vztahu Danteho Alighieriho k islámu věnoval řadu článků. Výzkum shrnul v nepublikované kandidátské disertaci *Arabské zprávy o Slovanech*.

Od 60. let se dalším polem jeho vědecké aktivity stala oblast afrických dějin. Pod jeho vedením byly publikovány dvoudílné *Dějiny Afriky*, v nichž je autorem kapitol o dějinách Maghribu, Súdánu a subsaharské Afriky. Zúčastnil se projektu Fontes Africae Historiae. Roku 1969 se stal členem mezinárodního vědeckého výboru UNESCO na přípravě osmisvazkové monumentální publikace *Histoire générale de l'Afrique*. Je dále autorem řady kapitol pro *Cambridge History of Africa*. Přispěl rovněž do *Encyclopaedia of Islam*. Vydal geograficko-politické přehledy o Maroku, SAR a Libyi v edici Zeměmi světa. V publikacích Orientálního ústavu věnoval v sedmdesátých letech pozornost palestinské otázce a úloze islámu v politice.

Jeho rozsáhlá a systematická aktivita překladatelská je významným příspěvkem k rozvoji české kultury a vzdělanosti. Přeložil do češtiny a komentoval klíčová díla arabských filozofů (Ibn Tufajl), cestovatelů (Ibn Battúta), historiků (Ibn Chaldún, Mascúdí) i moderních autorů (Šarkáwí, Táhá Husajn, Kanafání). V neposlední řadě se věnoval soukromému zájmu v oblasti dějin válečného námořnictva.

D.-k.: *Arabské zprávy o Slovanech - Autoři od konce 7. do konce 9. století* [nepubl. disertační práce], Orientální ústav ČSAV, Praha 1961, 335 s.; (ed.), *Dějiny Afriky*, 2 díly, Svoboda, Praha 1966, 482 + 655 s. [autor: I.: 9-27, 327-336, 388-442, II.: 13-26, 31-69, 90-133, 149-163, 179-208, 216-241, 361-378, 401-441, 458-616]; *Maroko*, Svoboda, Praha 1967, 141 s.; (spoluaut., s Karlem Petráčkem), *Muhammad*, Orbis, Praha 1967, 226 s.; též polsky, *Mahomet*, Polske wydawnictwo naukowe, Warszawa 1971, 291 s.; *Sjednocená arabská republika*, Svoboda, Praha 1969, 161 s.; *Dějiny tropické Afriky*, SPN, Praha 1972, 51 s.; *A List of African Ethnonymes*, UNESCO, Paris 1978, No. 622, 52 s.; (spoluaut.), *ABC cestovatelů*, *mořeplavců*, *objevitelů*, Panorama, Praha 1979, 285 s.; *Libyjská arabská lidová socialistická džamáhíríja*, Svoboda, Praha 1982, 200 s.; (koed. M. al-Fásí), *General History of Africa*. Vol. III, Heinemann, California University Press, UNESCO, London 1988, XXV + 877 s. [autor: 1-91, 314-366; též franc., špan., portug., arab., aj.]; *Na mořích a oceánech*, Panorama, Praha 1989, 307 s.; (koed. M. al-Fásí), *General History of Africa*, Abridged Ed., Volume III, Africa from the Seventh to the Eleventh Century, J. Currey, California, UNESCO 1992, XVIII + 398 s.; (spoluaut.), *Dotek obráceného půlměsíce*, Praha 1994.

PŘEKLADY: Abú Bakr ibn Tufajl: *Živý syn bdícího - Hajj ibn Jakzán*, SNKLU, Praha 1957, 120 s.; Abdarrahmán aš-Šarkáwí: *Země - Egyptský román*, SNKLU, Praha 1958, 397 s.; Muhammad ibn Abdalláh ibn Battúta: *Cesty po Africe*, *Asii a Evropě*, *vykonané v letech 1325 až 1354*, SNKLU, Praha 1961, 594 s.; I. J. Kračkovskij: *Nad arabskými rukopisy*, Nakladatelství ČSAV, Praha 1961, 222 s.; Táhá Husajn: *Volání hrdličky*, SNKLU, Praha 1964, 185 s.; *Korán*, 1. vyd., Odeon, Praha 1972, 797 s., 2. vyd., Praha 1991, 800 s.; Ibn Chaldún: *Čas království a říší - Mukaddima*, Odeon, Praha 1972, 529 s.; R. H. Ramsay: *K vybájeným pevninám*, Panorama, Praha 1978, 194 s.; Gh. Kanafání: *Muži na slunci a jiné povídky*, Svoboda, Praha 1982, 213 s.; Hans Kaufmann: *Maurové a Evropa* [z něm., doslov],

Panorama, Praha 1982, 180 s.; Abu l-Hasan cAlí al-Mascúdí: *Rýžoviště zlata a doly drahokamů*, Odeon Praha 1983, 758 s.

D.-č./sb.: K situaci v Egyptě (ke smrti Nukrašího Paši), *NO* **4** (1949): 123-124; Islám jaký je, *ibid*.: 162-165; Alexandrijská knihovna a islám, *NO* **5** (1950): 63-64; Islám v Indii, *ibid*.: 155-158; Muhammad's Anlass und die cAliden, *ArOr* **18** (1950): 143-149; Zpráva Ibráhíma ibn Jackúba o českých zemích, *Český lid* (1950), 6: 267-271; Die Slawen im Dienste der Fatimiden, *ArOr* **21** (1953): 543-581; Nový arabský pramen o východní a střední Evropě - Abú Hámid al-Gharnátí, *Československá etnografie* 2 (1953): 157-175; Islámské sekty, *NO* **9** (1954): 55-57; Arabico-Slavica: Abu Hamid al-Andalusi al-Garnati und sein Werk "Mughrib", *ArOr* **23** (1955): 109-135; Ein arabischer Bericht über Ungarn (Abu Hamid al-Andalusi al-Garnati 1080-1170), *Acta Orientalia Hungarica* **5** (1955): 205-230; Arabské zprávy o Slovanech, *NO* **10** (1955): 52-53; Přehled dynastií, in: J. Rypka a kol., *Dějiny perské a tádžické literatury*, Nakladatelství ČSAV, Praha 1956: 403-410, 2. vyd., Praha 1963: 633-643 [též něm., Dynastienübersicht, in: J. Rypka a kol., *Iranische Literaturgeschichte*, Leipzig 1959: 553-561; angl., Survey of Dynasties, in: J. Rypka and others, *History of Iranian Literature*, D. Reidel Publishing Co., Dordrecht 1968: 741-749]; Slované v arabských zemích, *NO* **11** (1956): 44-46; Arabská liga, *ibid*.: 145-147; Der dritte Stamm der "Rus" nach den arabischen Quellen, *ArOr* **25** (1957): 628-652; Tři ruská "centra" u arabských zeměpisců, *NO* **12** (1952): 47; Muhammad - posel boží, *NO* **13** (1958): 10-11; Několik poznámek ke vzniku Sjednocené arabské republiky, *ibid*.: 121-122; Muhammad Ahmad - súdánský mahdí, *NO* **14** (1959): 114-115; Bulghar, in: *The Encyclopaedia of Islam*, New Edition, Vol. I, Leiden-London 1960: col. 1304-1308; Slavjaně na službe u Fatimidov, in: *Soobščenija čechoslovackich orientalistov*, Moskva 1960: 63-67; Arabština, in: *Světový tlumočník 26 řečí*, Práce, Praha 1960: 372-447; Islamic Sects, *NOB* **1** (1960): 1-4; Politické poměry v jižní a východní Arábii, *NO* **15** (1960): 18-20, 42-44; The Empire of Mali in the Middle Ages, *NOB* **2** (1961): 129-132; Říše Mali ve středověku, *NO* **16** (1961): 135-137; The Chronology of Ibn Battuta's Travels, *ArOr* **30** (1962): 409-486; Abdarrahmán aš-Šarkáwí a jeho román "Země", in: *Arabská moderní literatrura*, SPN, Praha 1962: 158-165; Les Slaves balkaniques et les pays arabes, in: *Actes du Colloque International des Civilisations Balkaniques*, Bucuresti 1962: 183-188; Samori Ture, An African Hero, *NOB* **3** (1962): 73-75; Samori Ture - africký hrdina, *NO* **17** (1962): 16-18; Dějiny Afriky - nový pohled, *ibid*.: 122-124; Jména afrických států, *Lidé a země* **10** (1962): 143-146, 232-234; Studium afrických dějin a jeho význam, *Informační bulletin k otázkám rozvojových zemí*, ÚMPE, Praha 1963, č. 12: 121-127; O nové pojetí afrických dějin, *NO* **18** (1963): 77-78; Mytologie jihoafrického rasismu, *NO* **18** (1963): 211-214; Vývoj a dnešní stav studia arabských pramenů o Slovanstvu, in: *Vznik a počátky Slovanů* **V** (1964), Nakladatelství ČSAV, Praha 1964: 13-51; The Project of "Fontes Africae Historiae", in: *Proceedings of the First International Congress of Africanists* (*Accra 1962*), Luzac, London 1964: 68-71; Doslov, in: B. Davison, *Černá paní Afrika*: *Léta zkoušek*, Mladá fronta, Praha 1964: 321-338; Dante Alighieri and the Islam, *NOB* **4** (1965): 129-131; Islám, in: *Bozi a lidé*, Svoboda, Praha 1965: 62-95; The Problem of Periodisation of African History, *NOB* **5** (1966): 33-37; The Possibilities and Limits of Arabic Source Material to the History of Tropical Africa, in: *Actes de XIIème Congrès de l'histoire* V, Wien 1968: 311-316, 324; Towards a Periodisation of African History, in: T. O. Ranger (ed.), *Emerging Themes of African History*, Nairobi 1968: 37-52; HG und verwandte semitische Wurzel, in: *Gedenkbuch für Carl Brockelmann*, Halle 1968: 95-104; The Initial Phase of Mahmadu Lamin's Activities, in: *Studies in the History of Islam in Africa*, London 1968: [68 s.]; The Russians in Baghdad in 9th Century, *ArOr* **36** (1968): 563-566; Překlady arabských pramenů, in: *Magnae Moraviae Fontes Historicii* III, FF UJEP, Brno 1969: 326-329, 342-348, 404-423, 425-433; Rozpad arabské říše, *Dějiny a současnost* **11** (1969), 5: 32-37; Muhammad, Korán a sex, in: *Odvěká*

tabu a dnešní člověk, Avicenum, Praha 1971: 193-213; Vers une tentative de périodisation de l'histoire africaine, in: *Perspectives nouvelles sur l'histoire africaine*. *Comptes rendus du Congrès International d' historiens de l'Afrique*, *Dar es Sallam*, *Octobre 1965*, Présence Africaine, Paris 1971: 125-139; Jak poznáváme africkou minulost [doslov], in: B. Davidson, *Africká minulost*, Orbis, Praha 1972: 249-261; Ibn Battuta, in: *Encyclopaedia Britannica*, 15. vyd., Vol. VIII, Chicago 1974: 144-145; (spoluaut.), *Dictionary of Oriental Literatures*, Vol. III - West Asia and North Africa [14 hesel], Allen and Unwin, London 1974; Historické kořeny současného konfliktu na Blízkém východě. Sionismus a antisemitismus. (K ideologii a praxi sionismu), in: *Blízký a Střední východ*. *Bulletin fakulty společenských věd USL*, Praha 1974: 2-18, 19-35; Two Opposite Views on African Cultural History, in: *Problems of Cultural Change in Africa*, SPN, Praha 1975: 1-18; K pozadí Balfourovy deklarace, *NO* **30** (1975): 284-287; Jak je tomu vlastně s islámským kalendářem? *NO* **31** (1976): 17-18; A Fighting Marabout - The Beginnings of Mahmadu Lamin's Struggle in Senegal, *ArOr* **44** (1976): 1-27; Egypt, Nubia and Eastern Deserts, in: R. Oliver (ed.), *The Cambridge History of Africa*, Vol. 3, c. 1050-1600, Cambridge University Press, Cambridge 1977: 10-97; Zdroje a kořeny panafrikanismu, in: *Nacionalismus v národně osvobozeneckém hnutí afrických a arabských zemí*, OÚ ČSAV, Praha 1977: 82-130; Africké dějiny jako oblast ideologického zápasu, in: *Teorie nemarxistického socialismu v afrických a arabských zemích*, OÚ ČSAV, Praha 1977: 204-235; African History as a Field of Ideological Struggle, in: *Theories of Non-Marxist Socialism in African and Arab Countries*, OÚ ČSAV, Praha 1978: 160-176; (spoluaut.), J. Kočí a kol., *Tunisko*, Institut zahraničního obchodu - ČTK-Pressfoto, Praha 1978: 8-22, 26-30, 41-45; Sto let od anglo-zulské války, *NO* **34** (1979), 4-5: příl.; Some Remarks on Sékou Touré's Ideology, in: *The Most Recent Tendencies in the Socialist Orientation of Various African and Arab Countries*, OÚ ČSAV, Praha 1979: 143-151; Inegrace v předkoloniální a koloniální Africe. Panafrikanismus, in: *Integrační a desintegrační tendence v subsaharské Africe*, OÚ ČSAV, Praha 1979: 38-59, 63-72; Islam and Arab Nationalism in Historical Perspective, in: *Nationalism in the Countries of Asia and Africa*, Oriental Institute, Prague 1980: 102-105; Les sources écrites ą partir du XVe siècle, in: *Histoire Générale de l'Afrique*, Vol. I, Jeune Afrique - Stock - UNESCO, Paris 1980: 137-166 [též angl., Written Sources from the Fifteenth Century Onwards, in: *General History of Africa*, Vol. I, Heinemann, University of California Press, UNESCO, London 1981: 114-141]; (spoluaut. A. M. Hakem, J. Vercoutter), La civilisation de Napata et MeroĎ, in: *Histoire Générale de l'Afrique*, Vol. II, Jeune Afrique - Stock - UNESCO, Paris 1980: 315-346 [též angl., *General History of Africa*, Vol. II, Heinemann, University of California Press, UNESCO, London 1981: 298-325]; (spoluaut.), J. Filip a kol., *Alžírsko*, Institut zahraničního obchodu - ČTK-Pressfoto, Praha 1980: 12-25; (spoluaut.), I. Dankovičová a kol., *Libye*, Institut zahraničního obchodu - ČTK-Pressfoto, Praha 1980: 10-32; (spoluaut.), R. Macek a kol., *Egyptská arabská republika*, Institut zahraničního obchodu - ČTK-Pressfoto, Praha 1981: 12-47, 61-67; (spoluaut.), J. Muzikář a kol., *Libanon*, Institut zahraničního obchodu - ČTK-Pressfoto, Praha 1981: 10-47; (spoluaut.), J. Filip a kol., *Maroko*, Institut zahraničního obchodu - ČTK-Pressfoto, Praha 1981: 10-49; Čeh, in: *The Encyclopaedia of Islam*, New Edition, Suppl. A., Leiden-London 1981, col. 170-171; Angolská cesta k nezávislosti [doslov], in: J. Hotmar, *Tamtamy duní svobodu*, Práce, Praha 1981: 241-252; General Faidherbe and the French Colonial Policy in West Africa, *ArOr* **49** (1981): 1-19; (spoluaut.), J. Muzikář a kol.: *Palestinská otázka*, Academia, Praha 1983: 7-78, 145-154; The Disintegration of Political Unity in the Maghrib, in: *General History of Africa*, Vol. IV, Heinemann, University of California Press, UNESCO, London 1984: 78-101; (spoluaut. M. Adamu), The Hausa and Their Neighbours in the Central Sudan, in: *ibid*.: 266-300; A List of African Ethnonyms, in: *African Ethnonyms and Toponyms* (Studies and Documents, 6 - General History of Africa), UNESCO, Paris 1984: 141-186; Než přišli Evropané. Subsaharská

Afrika v předkoloniální době, *Ročenka Lidé a země '85*, Academia, Praha 1984: 33-41; (spoluaut.), J. Vraný a kol., *Západní Afrika I*., Institut zahraničního obchodu - ČTK-Pressfoto, Praha 1984: 23-41, 105-115, 153-160, 169-177, 333-339, 379-399; Islámská koncepce dějin, in: J. Muzikář a kol., *Islám a současnost*, Academia, Praha 1985: 7-28; Sionizm i antisemitizm. (Ob ideologii i praktike sionizma), in: *Arabskije strany*. (Meždunarodnyj sbornik, t. II), SPN, Praha 1985: 514-530; Stručné dějiny Afriky do roku 1945, in: K. Lacina a kol., *Nejnovější dějiny Afriky*, Svoboda, Praha 1987: 11-108; La lutte des nationalités de l'Empire Autrichien pour l'egalité politique, culturelle et sociale, in: *Annals de la 4ta Universitat d'Estiu*, *Andorra 85*, Conselleria d'Educació i Cultura, Andorra 1988: 23-43; Marco Polo jako člověk a cestopisec [doslov], in: Marco Polo, *Milión*, Odeon, Praha 1989: 199-228; Vztah náboženství a politiky v islámu. Přeměna islámských zemí v kolonie a polokolonie. Militantní směry islámského reformismu v 18. a 19. století, in: J. Muzikář a kol., *Od mešity k parlamentu*. *Zápas o novodobý stát v islámském světě*, Academia, Praha 1989: 11-40, 60-75; Ibn Battuta and the Maldive Islands, in: J. Prosecký (ed.), *Ex Pede Pontis*, Oriental Institute, Prague 1992: 56-69.

PŘEKLADY: [z arabštiny], Ghassán Kanafání: Návrat do Hajfy, *Světová literatura* **20** (1975), 6: 130-157; Ghassán Kanafání: Hámid přestal slyšet povídání strýčků, *NO* **30** (1975): 156-158; (spoluaut.), *Palestinská otázka v dokumentech*, OÚ ČSAV, Praha 1976 [překlady č. 1-7, 11, 12 a 54, s. 194-224, 242-248, 468-476].

L.: *Asian and African Studies in Czechoslovakia*, Nauka, Moscow 1967: 52; al-cAqíqí, N.: *Al-mustašriqún* [Orientalisté], III. Dár al-macárif, Bajrút 1981: 241; Gombár, E.: *Úvod do dějin islámských zemí*, Najáda, Praha 1994: 59; Gombár, E.: Arabic Studies in Prague: Tradition and the Present, in: Zemánek, P. (ed.): *Studies in Near Eastern Languages and Literatures*. *Memorial Volume of Karel Petráček*, Oriental Institute, Praha 1996: 241-242; Gombár, E.: Ivan Hrbek - mustacrib wa báhith mumtáz fí-d-dirását al-islámíja wa-l-ifríqíja [Ivan Hrbek - vynikající arabista, islamista a afrikanista], *Al-haját at-tšíkíja - Český život*, 1997, č. 1: 5. BIBLIOGRAFIE: Hulec, O.: Ivan Hrbek - Bibliography, in: Hulec, O., Mendel, M. (ed.): *Threefold Wisdom*. *Islam*, *the Arab World and Africa*. *Papers in Honour of Ivan Hrbek*, Praha 1993: 248-266.

(eg)

HRDLIČKA Zdeněk - český sinolog, japanolog, vědecký pracovník, diplomat, překladatel a spisovatel

* 12. 7. 1919 Praha, + 22. 3. 1999 Praha

V letech 1945-49 absolvoval Karlovu univerzitu v Praze, kde 1949 získal doktorát filozofie (PhDr.). V letech 1946-48 navštěvoval Harvard University Graduate School v USA. Roku 1945 se stal jedním ze zakladatelů populárně-vědeckého orientalistického časopisu *Nový Orient*.

V letech 1951-54 působil jako kulturní přidělenec v Pekingu. Jako pracovník diplomatické služby poté dlouhodobě pobýval v Japonsku (1957-61), 1964-69 byl čs. velvyslancem v Tokiu. V letech 1970-76 byl zaměstnán v Orientálním ústavu ČSAV.

Od roku 1971 byl veden na "černé listině" exponentů pravicového oportunismu. Od roku 1977 publikuje odborné články, statě, knihy, překlady filmů i literatury z čínštiny a

japonštiny, převážně ve spolupráci s V. Hrdličkovou, doma i v zahraničí. Je členem několika učených společností a odborných organizací. Příležitostně přednáší na zahraničních univerzitách a v akademických institucích (Harvard University, Hawaii University, Botanická zahrada v Honolulu, New York University, Akademie věd v Nanjingu, Chenanská univerzita v Kchajfengu aj.).

Jeho odborný přínos tvoří studium orální literatury v Číně a Japonsku. Prováděl terénní výzkum dnes již téměř vymizelých vypravěčských druhů, způsobů jejich výuky, orální realizace a kinetického kódu. Zabývá se také problematikou čínských a japonských zahrad a možnostmi jejich uplatnění v našem prostředí. Stal se inspirátorem bonsajistického hnutí, spoluzakladatelem Bonsai klubu Praha, autor návrhů čínských a japonských zahrad realizovaných v arboretech a na výstavách s mezinárodní účastí - japonská zahrada na Floře Olomouc 1983 získala zlatou medaili za zahradní architekturu. Výsledky výzkumu uložil do řady knižních publikací v ČR i v zahraničí.

D.-k.: *La gravure chinoise au long des siècles*, Paris 1950; *Nové čínské malířství*, Praha 1962; (s V. Hrdličkovou), *Japanese Pottery of Everyday Life*, Praha 1970; (s V. Hrdličkovou), *L'art des jardins japonais*, Paris 1981; (s V. Hrdličkovou), *Japanische Gartenkunst*, Hanau 1981; (s P. Herynkem a V. Hrdličkovou), *Bonsai*, *miniaturní strom v misce*, Praha 1983; *Svět bonsají*, Praha 1989; (s V. Hrdličkovou), *The Art of Japanese Gardening*, London 1989; (s V. Hrdličkovou), *Ikebana*. *Bonsai*, Paris 1991; (s V. Hrdličkovou), *Ikebana*, *Bonsai*. *Landschaften in Schalen*, Hanau 1991; (s V. Hrdličkovou), *Čína císaře Šen-cunga*, Praha 1992; (s V. Hrdličkovou), *Japanische Gartenkust* (5. přeprac. vyd.), Hanau 1997; (s V. Hrdličkovou), *Umění japonských zahrad*, Praha 1997; (s V. Hrdličkovou), *Čínské zahrady*, *filosofie a estetika*, Praha 1997; (s V. Hrdličkovou), *Smích je mým řemeslem*, Praha 1997 (1. místo v oboru beletrie v soutěži MK ČR 1998).

PŘEKLADY: (s V. Hrdličkovou), *Lotosová zátoka* [čínské povídky], Praha 1951; *Vyprávěči od Bílé pagody*, Praha 1955; Fang Č'ming: *Životopis a zápisky z vězení*, Praha 1955; Cchao Ming: *Pramen síly* [z čínštiny], Praha 1956; Čen Teng-kche: *Živoucí peklo* [z čínštiny], Praha 1957; (s V. Hrdličkovou), Sanjutei Enčó: *Pivoňková lucerna* [z japonštiny], Praha 1981; (s V. Hrdličkovou), *Les plus beaux récits du Japon*, Paris 1993; *Japanese Folktales*, London 1993.

D.-č./sb.: Old Chinese Ballads to the Accompaniment of the Big Drum, *ArOr* **25** (1957): 83-145; Nejstarší čínské a japonské představy o vzniku a uspořádání světa, in: *Prameny života*, Vyšehrad, Praha 1982; Jaroslav Průšek und Die Musik der Kiefern, *ArOr* **59** (1991): 166-172.

L.: *Gulliver*, č. 2, Tokio 1991; *Radcliffe Quarterly* (Cambridge, USA), podzim 1991; *Japan-America Journal* (Honolulu), 11. 11. 1991; *Lidové noviny*, 6. 3. 1993; *Mosty* (Bratislava), 23. 3. 1993; *Asahi šinbun* (Tokio), 5. 11. 1993; *Bonsai Slovakia 97* (Nitra), 22. 4. 1997.

(A)

HRDLIČKOVÁ (roz. Stunová) Věnceslava - česká sinoložka, japanoložka, překladatelka, spisovatelka

* 15. 9. 1924 Praha

V letech 1945-50 vystudovala Filozofickou fakultu Univerzity Karlovy; současně 1946-48 navštěvovala Graduate School Harvardské univerzity v Cambrige (Massachusetts). Roku

1950 získala doktorát filozofie (PhDr.), 1967 hodnost CSc., 1990 docenturu Karlovy univerzity. V letech 1951-54 se zabývala terénním výzkumem orální literatury v ČLR, 1954-82 působila na katedře věd o zemích Asie a Afriky FF UK na oboru sinologie (s přestávkami v letech 1957-61 a 1964-69, kdy ve spolupráci se Z. Hrdličkou prováděla v Japonsku výzkum japonské orální literatury a uměleckých řemesel).

Předmětem jejího odborného zájmu je čínská a japonská orální literatura, výzkum dnes již téměř vymizelých druhů, způsobů jejich výuky, orální realizace, kinetického kódu. Od konce 80. let se soustředila na studium estetiky čínských a japonských zahrad - čínské a japonské zahrady jako komplexní kulturní jev, možnosti jejich uplatnění v evropském prostředí.

Je spoluzakladatelkou Bonsai klubu Praha (1981), čestnou členkou Univerzitní bonsajové společnosti, Budapešť (1990), předsedkyní Česko-čínské společnosti (1990) a členkou řady mezinárodních učených společností (The Asiatic Society of Japan, Tokio, The Japan Society, New York, Nordic Institute of Folklore, Finsko, European Association of Chinese Studies, Paříž). Roku 1994 jí byla udělena zlatá plaketa F. Palackého AV ČR za zásluhy ve společenských vědách a 1995 zlatá medaile Masarykovy akademie umění.

D.-k.: (se Z. Hrdličkou), *Japanese Pottery of Everyday Life*, Praha 1974; *Dějiny čínské literatury*, Praha 1980; *Kouzelná tykev*, Praha 1981; (se Z. Hrdličkou), *L'art des jardins japonais*, Paris 1981; (se Z. Hrdličkou), *Japanische Gartenkunst*, Hanau 1981; (s P. Herynkem a Z. Hrdličkou), *Bonsai*, *miniaturní strom v misce*, Praha 1983; *Příběhy o soudci Ookovi*, Praha 1984; (se Z. Hrdličkou), *The Art of Japanese Gardening*, London 1989; (se Z. Hrdličkou), *Ikebana*, *Bonsai*. *Landschaften in Schalen*, Hanau 1991; (se Z. Hrdličkou), *Ikebana Bonsai*, Paris 1991; (se Z. Hrdličkou), *Čína císaře Šen-cunga*, Praha 1992; (se Z. Hrdličkou), *Les plus beaux récits du Japon*, Paris 1993; *Najlepša pahljačka*, Ljubljana 1996; (se Z. Hrdličkou), *Japanische Gartenkunst* (5. přeprac. vyd.), Hanau 1997; (se Z. Hrdličkou), *Umění japonských zahrad*, Praha 1997; (se Z. Hrdličkou), *Čínské zahrady*, *filozofie a estetika*, Praha 1997; (se Z. Hrdličkou), *Smích je mým řemeslem*, Praha 1997.

PŘEKLADY: (se Z. Hrdličkou), *Lotosová zátoka* [čínské povídky], Praha 1951; (se Z. Hrdličkou), Sanjutei Enčó: *Pivoňková lucerna*, Praha 1981; *Jarní hlasy* [čínské povídky, cena Obce překladatelů], Praha 1997; překlady více než devadesáti anglických, čínských a japonských filmů.

D.-č./sb.: The first translations of Buddhist sutras in Chinese literature and their place in the development of storytelling, *ArOr* **26** (1958): 114-144; Some questions connected with Tun-huang pien-wan, *ArOr* **30** (1965): 211-230; The professional training of Chinese storytellers and the storytellers' guilds, *ArOr* **33** (1965): 225-248; Japanese professional Storytellers in: *Folklore Genres*, University of Texas 1967; Traditional and Individual Creativity in the Chinese and Japanese Storytelling in: *Literaturen Asiens and Afrikas*, Berlin 1981; Gramophone Recordings of the Representative Tales of Katsura Bunraku, *Journal of the Folklore Institute*, vol. IX, No 2/3.

L.: *Gulliver*, č. 2, Tokio 1991; *Radcliffe Quarterly* (Cambridge, USA), podzim 1991; *Japan-America Jornal* (Honolulu), 11. 11. 1991; *Lidové noviny*, 6. 3. 1993; *Asahi šinbun* (Tokio), 5. 11. 1993; *Bonsai Slovakia 97* (Nitra), 22. 4. 1997.

(A)

HROMNÍK Cyril Andrew - afrikanista slovenského původu, působící v Jižní Africe

* 19. 2. 1942 Hrabušice

Studium orientalistiky a afrikanistiky (svahilština, hauština) a historie Afriky s portugalštinou ukončil 1967 na Filozofické fakultě UK v Praze. V letech 1968-77 pokračoval ve studiích na Syracuse University v Syracuse, N. Y., kde kromě historie Afriky, jižní Asie a Latinské Ameriky studoval i hindštinu a působil jako výzkumný asistent na Ústavu východoafrických studií se zaměřením na historii Afriky a jv. Asie. M. A. (1970), Ph. D. (1977). V letech 1973-74 byl vedoucím expedice univerzity do Etiopie, zaměřené na výzkum stop podobnosti DNA u negroidní populace s indickými genetickými vlivy. V letech 1974-75 prováděl výzkum historických archivů v Góe (Indie), v Mozambiku, Angole a Portugalsku zaměřený na těžbu a obchod se zlatem během portugalské expanze.

V letech 1979-80 absolvoval postdoktorantské studium na University of Cape Town v Jižní Africe. Získal vědecký grant National Endowment of the Humanities (Washington) na uchování archivů Góy (Indie) a zkoumal historické pozadí a migraci bantuských jazyků a původ Quenů (Hotentotů). V letech 1980-96 se účastnil vědeckého grantu The Chairman's Fund Educational Trust of Anglo-American and the Boers. V současnosti se zabývá výzkumem rané historie Afriky a jejích kontaktů s Indií, Indonésií a Arábií, podniká terénní výzkum dávných památek ve východní, střední a jižní Africe a organizuje jejich ochranu. Zkoumá původ a účel megalitů a jiných raně historických kamenných struktur v Africe, Indii a Evropě.

Je členem American Historical Association, African Studies Association, South African Archaeological Society, Historical Society of Cape Town, Name Society of South Africa, Van Riebeeck Society a International Congress of Onomastic Sciences.

D.-k.: *Catalogue of Materials Filmed by Cooperative Microfilm Project*, Addis Abbeba 1977; *Goa and Mosambique*: *the Participation of Goans in Portuguese Enterprise in the Rios de Cuama 1501-1752*, Ann Arbor, Michigan 1977; *Indo-Africa*: *Toward a new understanding of History of Sub-Saharan Africa*, Cape Town 1981.

D.-č./sb.: Christians and Hindus in Portuguese India, *South Asian Varia* I, Syracuse 1972: 79-92; Background and Content of Historical Archives of Goa, *History in Africa* **5** (1978): 371-376; Canarins in the Rios de Cuama, 1501-1576, *Journal of African Studies* **6** (1979), 1: 27-37; Are there any Shona? A question left unanswered by historians, *The Mankind Quarterly* 20 (1980): 11-34; L'age du fer en Afrique et les vestiges de la civilisation pastorale. Nouvelles interpretations de la préhistoire, *Diogenés* (Paris) 1982: 109-121; Recent Models of the African Iron Age and the cattle-related evidence, *Diogenés* 119 (1982): 103-113; Modelos recientes de la Edad del Hiero Africana a las pruebas relacionadas con el ganado vacuno, *ibid*.: 115-125; Njoro - the "Dead People" and the spread of agriculture and iron in the basin of the Upper Nile, *Transafrican Journal of History* 11/1982: 112-135; African History and Africanist Orthodoxy, *South African Archaeological Bulletin* 38 (1983): 36-39; Ancient Indian religious Astronomy in the stone Ruins of the Komatiland, *MNASSA* 55, č. 5-6: 69-77; The bow of Siva alias Heitsi Eibib in the rock art of the Cape Quena, *Journal of Asian and African Studies* 28, 3-4: 243-252; Africans or Bantu? *Nomina Africana* 3/1989, No. 2: 13-29; Dravidian gold mining and trade in Ancient Kômatiland, *Journal of Asian and African Studies* (1991), 3-4: 283-290; A testament to the shamanistic tran theory of the Southern African rock

art, *Rock Art Research* **8** (1991), č. 2: 99-102, 107-108; Litaku or ancient stone structures on the South African High Veld and the archaeological Iron Age litany, *ArOr* **63** (1995).

L.: *Who is who in Rock Art*, 2nd ed., Valcamonica 1966.

(A)

HROZNÝ Bedřich - český asyriolog, rozluštitel chetitštiny a zakladatel chetitologie

* 6. 5. 1879 Lysá nad Labem, + 12. 12. 1952 Praha

V letech 1897-1901 studoval staroorientální filologii (arabštinu, asyrštinu, aramejštinu, etiopštinu, sabejštinu, sanskrt, perštinu) a dějiny starého Orientu na vídeňské univerzitě. Roku 1901 promoval na podkladě disertace o sabejských skalních nápisech. V akademickém roce 1901/02 získal stipendium ke studiu asyriologie v Berlíně u F. Delitzsche a v Britském muzeu v Londýně. Po roční bezplatné praxi ve vídeňské univerzitní knihovně se 1904 zúčastnil na Sellinových výkopech v Taaneku a poprvé procestoval Turecko, Sýrii, Palestinu, Egypt. Roku 1905 se habilitoval na vídeňské univerzitě a byl jmenován docentem pro řeči semitské se zvláštním zřetelem ke klínopisnému studiu; základem jeho existence však nadále zůstala práce v univerzitní knihovně. Roku 1919 byl jmenován řádným profesorem klínopisného studia a dějin starého Orientu na nově zřízené stolici na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy. V akademickém roce 1926/27 byl zvolen děkanem Filozofické fakulty. Současně se aktivně podílel na organizaci vědeckého života: výrazně se zasadil o založení Orientálního ústavu v Praze i prvního českého vědeckého orientalistického časopisu *Archivu orientálního*. Od prvního čísla, od 1929 až do 1952 byl jeho hlavním redaktorem a také vlastními příspěvky jej rychle přivedl mezi nejvýznačnější orientalistické časopisy. Ve 30. letech absolvoval početné přednáškové cesty na zahraniční univerzity. Byl zvolen dopisujícím členem Akademie historických věd v Paříži, Královské společnosti nauk v Kodani, Královské holandské akademie věd v Amsterdamu, Akademie věd ve Stockholmu a v Oslo. Univerzity v Paříži, v Oslo a v Sofii mu udělily čestné doktoráty. Patřil ke grémiu navrhujícímu udělení Nobelovy ceny. V letech 1939-45 byl rektorem Univerzity Karlovy. Podlomené zdraví mu nedovolilo, aby se po osvobození vrátil na fakultu, nadále však publikoval. Roku 1947 obdržel za zásluhy o českou vědu státní cenu a v listopadu 1952 byl jmenován jedním z prvních akademiků Československé akademie věd.

Po nejširším zaměření na staroorientální jazyky během vídeňského studia se při pobytu v Berlíně a Londýně plně koncentroval na asyriologii a hned prvními pracemi (*Babylónské peněžnictví*, edice sumersko-babylónského eposu o Ninurtovi, *Obilí ve staré Babylónii*) slavil mimořádný vědecký úspěch. Díky pověsti zkušeného asyriologa získal přístup k textům objeveným nedávno v Bogazköy v centrální Malé Asii. Shromáždil v istanbulském muzeu v dubnu až srpnu 1914 potřebný materiál a soustředil se na detailní rozbor zcela neznámé řeči, byť psané v té době již čitelným klínovým písmem. Na základě intenzivní a přesné práce a geniálního úsudku se mu podařilo rychle zjistit význam mnoha jejích slov, položit základy gramatiky a předložit důkazy k tezi, že chetitština - jak byl jazyk nazván - patří do skupiny indoevropských jazyků. V berlínské přednášce pro Německou orientální společnost 24. 11. 1915 načrtl již i stručné dějiny chetitského státu a podal přehled chetitského písemnictví. Roku 1917 pak publikoval své zásadní *Řešení chetitského problému*. Roku 1925 dosáhl nových úspěchů při archeologickém výzkumu v tureckém Kültepe, když objevil obchodní osadu asyrských kupců v Káneši a s ní tzv. kappadocké tabulky, po nichž asyriologové marně pátrali od 80. let 19. stol. Ve 30. letech se zapojil do luštění hieroglyfické luvijštiny; v bádání

dosáhl určitých dílčích úspěchů, avšak jeho hlavní zásluhou byla publikace dokonalých autografií 45 monumentálních nápisů, které pořídil při studijní cestě do Turecka 1933. Později se pokusil též o luštění protoindických znaků a krétských památek; jeho řešení v tomto směru však neuspěla.

D.-k.: *Das Getreide im alten Babylonien*. *Ein Beitrag zur Kultur- und Wirtschaftsgeschichte des alten Orients*, Hölder, Wien 1914, 217 s., 2 tab.; *Die Sprache der Hethiter*, *ihr Bau und Zugehörigkeit zum indogermanischen Sprachstamm*. *Ein Entzifferungsversuch*, Hinrichs, Leipzig 1917, xv, 246 s.; *Hethitische Keilschrifttexte aus Boghazköi in Umschrift mit Übersetzung und Kommentar*, Hinrichs, Leipzig 1919, xiv, 245 s.; *Code Hittite provenant de l'Asie Mineure* (*vers 1350 av. J. -C.*), Geuthner, Paris 1922, 159 s., 26 tab.; *Les Inscriptions Hittites Hiéroglyphiques*, I-III, Orientální ústav, Praha - Geuthner, Paris - Harrassowitz, Leipzig 1933-1937, 510 s., 56 tab.; *Die älteste Geschichte Vorderasiens*, Melantrich, Prag 1940, 172 s.; 2. vyd., tamtéž 1943, 260 s.; český překlad, *Nejstarší dějiny Přední Asie a Indie*, Melantrich, Praha 1943, 225 s., 2 tab., 3 mp.

D.-č./sb.: Die Lösung des hethitischen Problems. Ein vorläufiger Bericht, *Mitteilungen der Deutschen Orient-Gesellschaft* **56** (1915): 17-50.

BIBLIOGRAFIE: Prosecký J.- Souček V.: *Akademik Bedřich Hrozný* (*6. 5. 1879 - 12. 12. 1952*). *Bibliografie 1902-1979*. Bibliografická edice OÚ, 6, Orientální ústav ČSAV, Praha 1979; Čihař V., Klíma J., Matouš L. (ed.), *Symbolae ad studia Orientis pertinentes Frederico Hrozný dedicatae* I-V, *ArOr* **17**- **18** (1949-1950). Bibliografie: vol. I, 1-20.

L.: Souček, V., Siegelová, J.: *Systematische Bibliographie der Hethitologie 1915-1995*, I.: 104-106.

(js)

HRUŠKA Blahoslav - český archeolog, sumerolog, asyriolog a religionista

* 5. 5. 1945 Český Brod

V letech 1962-67 vystudoval Filozofickou fakultu UK v Praze, obor klínopisné bádání; PhDr. (1969), kandidát věd o umění (CSc., 1974), doktor historických věd (DrSc., 1990), docent religionistiky a teorie náboženství (1995).

V letech 1967-70 působil jako interní vědecký aspirant v Semináři klínopisu na katedře věd o zemích Asie a Afriky FF UK a současně absolvoval dvouleté postgraguální studium sumerologie na univerzitě v Mnichově (stipendium DAAD). Od roku 1971 pracuje v Orientálním ústavu AV ČR (dříve ČSAV). Od roku 1973 byl výkonným redaktorem a 1990-97 šéfredaktorem časopisu *Archív orientální*. V letech 1983-85 pracoval v Semináři starého Orientu na Svobodné univerzitě v Západním Berlíně (stipendium nadace Alexandera von Humboldta), kde je hostujícím profesorem. V letech 1974-75 a 1978-79 pobýval v Istituto per gli Studi del Vicino Oriente na univerzitě v Římě v rámci mezinárodního projektu Vocabulario neosumerico, 1981 se účastnil archeologické výpravy v Iráku. Od roku 1995 je hostujícím profesorem v Ústavu Maxe Plancka pro dějiny vědy v Berlíně. Roku 1995 se habilitoval na Husitské teologické fakultě Univerzity Karlovy v Praze, kde vede katedru religionistiky.

Od roku 1988 je členem mezinárodní skupiny pro výzkum sumerského zemědělství se sídlem v Oxfordu a spolupracuje s Německým archeologickým ústavem v Berlíně. V letech 1994-96 řídil grantový projekt "Jazyky a kultury starého Předního východu", od roku 1996 potom výzkumný úkol "Poznání bez pojmové struktury" v Max-Planck-Institut für Wissenschaftsgeschichte v Berlíně. Od roku 1995 je členem Výkonného výboru mezinárodní asociace asyriologů (Group Thureau-Dangin) se sídlem v Paříži a v Amsterdamu.

Zabývá se filologickým a historickým výzkumem sumerských a akkadských hospodářských a literárních textů, otázkami tradičního zemědělství starého Předního východu, sumerské i babylonské mytologie a náboženství, dále pak epistemologickými problémy poznání v civilizaci staré Mezopotámie.

Spolupracuje s vědeckými redakcemi Českého rozhlasu (Meteor) a České televize (příprava seriálů Sfinga a Terra X), působí jako překladatel populárně vědeckých knih (nakl. Ikar, Fortuna Print, Knižní klub aj.).

D.-k.: *Der Mythenadler Anzu in Literatur und Vorstellung des alten Mesopotamien*, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest 1975; (s L. Matoušem, J. Proseckým a J. Součkovou), *Mýty staré Mezopotámie*, Odeon, Praha 1977; (ed.), *Festschrift Lubor Matouš*, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest 1978; (spoluaut.), *Prameny života. Obraz člověka a světa ve starých kulturách*, Vyšehrad, Praha 1985; rozšířená reedice *Duchovní prameny života. Stvoření světa ve starých mýtech a náboženstvích*, Vyšehrad, Praha 1997; *Pod babylónskou věží*, edice Kamarád, Mladá fronta, Praha 1987; *Tradiční obilnářství staré Mezopotámie*, 2 sv., Orientální ústav ČSAV, Praha 1990; *Kultovní život starého Sumeru*, Orientální ústav AV ČR, Praha 1995; *Sumerian Agriculture. New Findings*, Max-Planck-Institut für Wissenschaftsgeschichte, Berlin 1995; (spoluaut.), *Encyklopedie starověkého Předního východu*, Libri, Praha 1999, 447 s.

D.-č./sb.: Das spätbabylonische Lehrgedicht "Inannas Erhöhung", *ArOr* **37** (1969): 473-522; Zur Geschichte der sumerischen Religion. Die Grenzen einer Methode, *ArOr* **39** (1971): 190-199; Innere Struktur der Reformtexte Urukaginas von Lagaš, *ArOr* **43** (1973): 4-13, 104-132; Zwei neue Veröffentlichungen der Drehem-Texte, *ArOr* **44** (1976): 155-163; Das Verhältnis zur Vergangenheit im alten Mesopotamien, *ArOr* **47** (1979): 4-14; Zur Verwaltung der Handwerker in der frühdynastischen Zeit, in: H. Klengel a kol., *Gesellschaft und Kultur im alten Vorderasien*, Berlin 1982: 99-115; Der Umbruchpflug in den archaischen und altsumerischen Texten, *ArOr* **52** (1985): 45-65; Die wichtigsten Faktoren der altmesopotamischen Agrarwirtschaft, *Hospodářské dějiny* 15, Praha 1986: 7-25; K počátkům zemědělství na Předním východě, *ČSČH* **33** (1986): 209-227; Efektivnost tradičního obilnářství starého Předního východu, *ČSČH* **35** (1987): 241-251; Überlegungen zum Pflug und Ackerbau in der altsumerischen Zeit, *ArOr* **56** (1988): 134-158; Das Hohelied und die Sumerer. Eine negative Zwischenbilanz, in: H. Pavlincová a kol. (vyd.), *The Bible in the Cultural Context*, Brno 1994: 163-171; (s H. Neumannem), Die Ur-III-Texte aus der Sammlung des Altorientalischen Seminars der Karlsuniversität Prag, *ArOr* **62** (1994): 222-249; Neue Untersuchung zum kultischen Kalender in alten Vorderasien, *ArOr* **63** (1995): 233-237.

(A)

HŘEBÍČEK Luděk - český turkolog a lingvista

* 9. 6. 1934 Praha

V letech 1953-58 studoval u prof. J. Rypky obory turečtina - perština na Filozofické faklutě UK; poté absolvoval postgraduální studium tureckých jazyků Střední Asie v Orientálním ústavu ČSAV (1960-63) a získal hodnost kandidáta filologických věd (CSc.). Roku 1992 mu byla na základě práce *Text v komunikaci*: *nadvětné struktury* Masarykovou univerzitou v Brně udělena hodnost doktora věd; 1994 byla táž práce poctěna cenou Akademie věd ČR.

Od roku 1958 pracuje v Orientálním ústavu AV ČR, od 1964 jako vědecký pracovník. V letech 1960-72 vyučoval turkologické obory na FF UK. Roku 1992 získal stipendium pro studium kvantitativní lingvistiky na univerzitě v Bochumi.

Je členem redakčních rad časopisů *Journal of Quantitative Linguistics* (Nizozemí), *ZeT-Zeitschrift für Empirische Textforschung* (Německo) a *Archívu orientálního*. Rovněž je členem IQLA - International Quantitative Linguistic Association.

Po počátečním zaměření na stylistiku a syntax tureckých jazyků se soustavně věnuje zkoumání obecných strukturních vlastností textu cestou formulování empirických hypotéz a jejich testování. V období tzv. normalizace, kdy v OÚ ČSAV bylo potlačováno studium lingvistiky, se zabýval matematickým modelováním komunikačních procesů ve společenských systémech. Aplikoval tzv. Menzerathův-Altmannův zákon a rozšířil jeho platnost na nadvětné struktury textu. V centru jeho zájmu je též nespojité odvození Zipfovy-Dolinského (Aleksejevovy) distribuce a její aplikace na frekvenci slov v textech. Příležitostně překládá poezii, prózu i divadelní hry.

D.-k.: *Turečtina*. (Malé učebnice Nového Orientu), Academia, Praha 1969, 83 s.; *Turkish grammar as a graph*. Dissertationes orientales 31, Academia, Prague 1971, 148 s.; *Quantities of social communication*. Dissertationes orientales 43, Orientální ústav ČSAV, Praha 1986, 197 s.; *Text in communication*: *supra-sentence structures*, Brockmeyer, Bochum 1992, 115 s.; *Text levels*. *Language constructs*, *constituents and the Menzerath-Altmann law*, Wissenschftlicher Verlag, Trier 1995, 162 s.; *Lectures on Text Theory*, Oriental Institute, Prague 1997, 191 s.

PŘEKLADY: Abaj Kunanbajev: *Čtyřicet rozjímání o životě a lidech* [eseje kazašského buditele], Svět sovětů, Praha 1959; Orhan Veli: *Čeho se nemohu zříci* [verše], SNKLU, Praha 1969, 130 s.; Melih Cevdet Anday: *Jak se hraje mikádo* [divadelní hra], DILIA, Praha 1970, 82 s.; YasŁar Kemal: *Jeřábi se zlatými pery* [román], Odeon, Praha 1979, 312 s.; Aziz Nesin: *Ulice Istanbulu* [memoáry], Odeon, Praha 1983, 405 s.

D.-č./sb.: Pohled skulinou na tureckou literaturu, *Literární noviny* 25. 1. 1958: 8; Euphony in Abay Kunanbayev's poetry, *AAS* **I** (1965): 123-130; Alliterations in Abay Kunanbayev' s poetry, *ArOr* **33** (1965): 67-72; (přel.), Oktay Rifat: Ulice s hřívou, *Světová literatura* **10** (1965), 2: 112-119 [turecká poéma]; Metrics of Abay Kunanbayef's poetry, *Ural-Altaische Jahrbücher*, Vol. 38 (1966): 9-12; An attempt at Quantitative analysis of rhymes (in Abay Kunanbayef's poetry), *Prague Studies in Mathematical Linguistics* 1 (1966): 105-112; Russian borrowings in Kazakh, *ArOr* **34** (1966): 67-72; The structure of the Uzbek stem-morpheme, *ArOr* **35** (1967): 452-462; Are the Old-Turkic inscriptions written in verses?, *ibid*.: 477-482; The phonological structure of the Turkish words, *AAS* **III** (1967): 50-60; The Turkic first syllable and its correlation analysis, *ArOr* **41** (1973): 340-349; (L. Gržebiček), Opyt primeněnija količestvennogo metoda pri izučenii dviženija v jazyke, in: *Issledovanija po*

tjurkologii, Alma-Ata 1969: 113-120; The phonemic structure of the first syllable in several Turkic languages, in: *Researches in Altaic Languages*, Akadémiai kiadó, Budapest 1975: 79-82; The Turkish language reform and contemporary texts, *ArOr* **43** (1975): 223-231; The Turkish language reform and contemporary lexicon (A contribution to the description of differences between the spoken and written language), *ArOr* **45** (1977): 132-139; Podobnost a věda, *NO* **35** (1980), 10: 308-310; (s A. Křikavovou), The educational reform in Iran, *ArOr* **49** (1981): 221-239; (s A. Křikavovou), Some remarks on typological classifications in the social sciences, *ArOr* **51** (1983): 5-13; Stability, morphogenesis and the developing system (An attempt at a theoretical approach to observations), *ArOr* **52** (1984): 127-141; Text as a unit and co-references, in: Thomas T. Ballmer (ed.), *Linguistic dynamics*. *Discourses*, *procedures and evolution*, Gruyter, Berlin-New York 1985: 190-198; Kazach, Kazak, Qazaq, in: *Studna v poušti*. *Prózy spisovatelů Kazachstánu*, Mladá fronta, Praha 1986: 229-234; Cohesion in Ottoman poetic texts, *ArOr* **54** (1986): 252-256; (L. Gržebiček), Fonologičeskaja struktura tureckogo slova, in: A. N. Kononov, A. N. Barulin (ed.), *Novoje v zarubežnoj lingvistike XIX. Problemy sovremennoj tjurkologii*, Progress, Moskva 1987: 48-58; (s A. Křikavovou), Communication properties of revolutions: exemplified on Iran 1978-1981, *ArOr* **57** (1989): 14-25; A syntactic variable on the text level, *Glottometrika* 10, Brockmeyer, Bochum 1989: 205-218; Menzerath-Altmann's law on the semantic level, *Glottometrika* 11, Brockmeyer, Bochum 1990: 47-56; Quantitative studies, in: G. Hazai (ed.), *Handbuch der türkischen Sprachwissenschft*, Teil I, Akadémiai kiadó, Budapest 1990: 371-387; The constants of the Menzerath-Altmann law, *Glottometrika* 12, Brockmeyer, Bochum 1990: 61-71; Text as a construct of aggregations, in: R. Köhler, B. B. Rieger (ed.), *Contributions to Quantitative Linguistics*, Kluwer, Dordrecht 1993, 33-39; (s G. Altmannem), Prospects of text linguistics, in: L. Hřebíček, G. Altmann (ed.), *Quantitative text analysis*, Wissenschaftlicher Verlag, Trier 1993: 1-28; Text as a strategic process, in: L. Hřebíček, G. Altmann (ed.), *Quantitative text analysis*, Wissenschftlicher Verlag, Trier 1993: 136-150; Několik poznámek k pošetilostem vědy, *Universum* 12 (1993): 30-32; Predication in Turkish and the segmentation of text, *ArOr* **61** (1993): 412-418; Fractals in language, *Journal of Quantitative Linguistics* 1 (1994): 82-86; Phase transition in texts, *ZeT-Zeitschrift für Empirische Textforschung* 2 (1995): 52-58.

(A)

HUJER Oldřich - český indolog- lingvista

* 25. 11. 1880 Poceřice u Turnova, + 4. 6. 1942 Praha

Po maturitě na příbramském gymnáziu vystudoval Filozofickou fakultu pražské univerzity se zaměřením na srovnávací jazykozpyt indoevropský; sanskrt, avestštinu a sanskrtskou literaturu poslouchal u prof. J. Zubatého (PhDr. 1905). Po krátkém působení na gymnáziích v Čáslavi a v Praze-Vinohradech přednášel na české univerzitě pražské jako docent (od 1911), mimořádný (1919) a řádný (1924) profesor a nástupce prof. Zubatého. Vedle členství v učených společnostech českých i zahraničních byl řádným členem České akademie věd a umění (1924) a čestným členem Philological Society v Londýně. Těžiště jeho poválečné akademické činnosti bylo téměř výlučně v oblasti klasické a slovanské filologie.

D.-č./sb.: Des recherches tchèques sur la linguistique comparée ainsi que sur la philologie hindoue et orientale, in: *Revue des travaux scientifiques tchécoslovaques*, Section Ière, Praha 1919: 115-122.

L.: *MSN*, díl 3., Praha 1927: 365; *OSNND*, díl 2., sv. 2., Praha 1933; 1273; *Hujer Oldřich*. Listy filologické Oldřichu Hujerovi k šedesátým narozeninám 25. 11. 1940, Praha 1940, frontispice (foto); Machek, V.: Oldřich Hujer + 4. VI. 1942, *Listy filologické* **69** (1942): 81-84; Jandourek, P.: *Počátky indologie v českých zemích. Studium sanskrtu v rámci srovnávacího jazykozpytu* [nepublikovaná diplomová práce na FFUK v Praze], Praha 1974: 97-99.

BIBLIOGRAFIE: *Soupis prací Oldřicha Hujera k jeho šedesátinám v listopadu 1940*, Praha 1940, 43 s.

(mk)

HULEC Otakar - český historik- afrikanista

* 23. 3. 1935 České Budějovice

Studoval historii u prof. J. Polišenského 1955-60 na Filozofické fakultě UK. V letech 1962-65 absolvoval interní vědeckou aspiranturu v Orientálním ústavu ČSAV, 1965 obhájil disertační práci, 1966 získal hodnost CSc. a titul PhDr. Od téhož roku byl zaměstnán v OÚ ČSAV jako vědecký pracovník. Roku 1974 byl z politických důvodů donucen k odchodu z OÚ, kam se vrátil až 1990 a stal se členem odd. Afriky. V letech 1992-3 byl vedoucím tohoto odd., od 1993 pracuje jako člen spojeného odd. Afriky a Předního východu. V letech 1994-97 byl předsedou Vědecké rady OÚ AV ČR.

Specializuje se na starou i moderní historii zemí jižní Afriky.

D.- k: *Zvláštní postavení Jižní Rhodesie mezi britskými koloniemi v Africe*. (*Vývoj v letech 1923-1953*) [nepubl. disertace], OÚ ČSAV, Praha 1965, 429 s.; *Rhodesie*, Praha 1975, 134 s.; (s J. Černým, ed.), *Africana Bohemica. Bibliographia 1918-1988*, Praha 1993, 161 s.; (s M. Mendelem, ed.), *Threefold Wisdom. Islam*, *Arab World and Africa*, Praha 1993, 266 s.; *Dějiny Jižní Afriky*, Nakladatelství Lidové noviny, Praha 1997, 345 s.

D.-č./sb.: Some Aspects of the 1930s Depression in Rhodesia, *The Journal of Modern African Studies* **7** (1969): 95-105; The Influence of the Regime in South Africa on Political and Economic Conditions in Africa, in: *Inter-Relations in Asia and Africa*, Dissertationes orientales 23, Oriental Institute, Prague 1970: 70-80; Joshua Nkomo, *NO* **28** (1973): 149; The Position and Role of Africans in Rhodesian Agriculture, *ArOr* **42** (1974): 18-32; The Concordance and Contradictions of Zambia's Economy and Politics, ArOr **48** (1980): 22-33; Some Historical Roots of the Political Situation in South Africa, in: *Non-military Solutions of Conflicts in Africa*, Praha 1991: 71-73; Kult předků u kmenů východní Zambie, *NO* **46** (1991): 261-4; Problems and Positions of Indian Minority in South Africa, in: *Threefold Wisdom. Islam*, *Arab World and Africa*, Praha 1993: 127-144; Historické zdroje napětí v Jižní Africe, in: *Afrika - osudy kontinentu*, Praha 1993: 57-61; Lyndenburské terrakotové hlavy, *NO* **49** (1994): 86-88; Nová Jižní Afrika, *ibid*.: 185-187; Satjágraha v Jižní Africe, *NO* **50** (1995): 377-80; Inkatha v minulosti a současnosti, *NO* **51** (1996): 201-20; The Religious Context in the History of South Africa, *ArOr* **64** (1996), 3: 348-366; (spoluaut. Jan K. Coetzee), Verarbeitung Iangjährigen Haftstrafen in Südafrika, der Tschechoslowakei und der Sowjetunion, *BIOS. Zeitschrift für Biographieforschung und Oral History* **10** (1997), 2: 229-246; (spoluaut. Jan K. Coetzee, Mara Ustinova), The Price of Resistance. Fragments of the

Experiences of Survivors of Long-term Political Imprisonment in South Africa, the Former Czechoslovakia and Russia, *ArOr* **66** (1998), 1: 55-69.

(A)

HÜBSCHMANNOVÁ Milena - česká indoložka a romistka

* 10. 6. 1933 Praha

V roce 1951 maturovala na Anglickém gymnáziu Howarda Fasta v Praze. Již od 1947 navštěvovala v Orientálním ústavu kursy hindštiny a bengálštiny (u doc. V. Pořízky) a urdštiny (u Masúda Alího Khána). V roce 1956 promovala na tehdy Filologické (dnes Filozofické) fakultě UK v oboru hindština, urdština, bengálština. Protože už po přijetí na fakultu prakticky ovládala hindštinu a urdštinu, začala se zajímat o další indický jazyk - romštinu. Romštině se nikde nevyučovalo, protože tomu bránila oficiální politika usilující o etnickou asimilaci Romů; učila se jí proto v romských rodinách a "cikánských osadách" na Slovensku. Od prvního setkání s Romy ji zaujala bohatá orální tvorba: začala zapisovat texty písní, pohádky, přísloví, hádanky a vyprávění ze života. Folklorní záznamy jí zároveň sloužily jako materiál ke studiu jazyka.

Po skončení FF UK pracovala v literární redakci Čs. rozhlasu, kde se snažila propagovat indickou literaturu a romský folklor. V létě 1962 odjela dobrovolně pracovat na povrchový důl Bohumíra Šmerala u Mostu jako dělnice. Devítiměsíční pobyt na dole ji inspiroval ke knížce reportáží *Spokojení lidé* (Čs. spisovatel, Praha 1965), která byla odměněna cenou literárního fondu. V letech 1967-68 pracovala v Orientálním ústavu ČSAV. V roce 1968 byla přijata do Ústavu pro filozofii a sociologii, kde se měl uskutečnit výzkum sociální problematiky Romů. Od října 1968 do února 1969 pobývala v cikánské osadě Rakúsy u Kežmarku, poté odjela na půlroční pobyt v Indii, Austrálii a Libanonu. Po návratu pokračovala v práci v ÚFS ČSAV - výzkum sociální problematiky Romů však byl z politických důvodů oddalován. Současně aktivně působila ve Svazu Cikánů-Romů (SCR), kde předsedala společenskovědní komisi.

Po odchodu z ÚFS byla dočasně zaměstnána na katedře biologie na Pedagogické fakultě UK v Praze. Záhy však vzhledem ke svým protiasimilačním postojům zůstala na čas bez místa. Roku 1976 dostala možnost zavést kurs romštiny na Jazykové škole a externě v něm vyučovat. Roku 1982 se stala zaměstnankyní Jazykové školy, kde učila romštinu a hindštinu. Roku 1991 byla romština ustavena jako univerzitní obor; od tohoto roku jí vyučuje v rámci Indologického ústavu FF UK v Praze. Pokračuje ve sběru folkloru, orální tvorby, kulturních zvyklostí, jazykového materiálu a publikuje výsledky a analýzy sběru jak v odborných časopisech, tak knižně.

Kromě pedagogické a akademické činnosti pokračuje v úzké spolupráci s Romy na poli politickém a zejména kulturním. Roku 1989 spoluzakládala první romskou politickou stranu Romská občanská iniciativa, byla redaktorkou romského měsíčníku *Lačho lav*, byla zvolena tajemnicí Sdružení romských autorů (1990). Roku 1994 se stala vedoucí redaktorkou časopisu romistických studií *Romano džaniben*. Účastní se různých mezinárodních romských festivalů, seminářů i akcí, týkajících se problematiky vzdělání, kultury, politické situace Romů. Roku 1994 dostala od Nadace Charty 77 cenu Františka Kriegla za celoživotní úsilí o rovnoprávnost Romů.

D.-k.: *Základy romštiny*, Academia, Praha 1973, 120 s.; (spoluaut.), *Abstrakta odborné literatury o Cikánech v ČSSR*, Ústav pro filosofii a sociologii ČSAV, Praha 1974, 159 s.; (spoluaut. Heinz Mode), *Zigeunermärchen aus aller Welt*, I-IV, Insel Verlag, Leipzig 1983-1984 [předmluva Märchenerzähler und Altagsleben bei dem slowakischen Rom: 49-66]; (spoluaut. Hana Šebková, Anna Žigová), *Romsko-český a česko-romský kapesní slovník*, SPN, Praha 1991, 651 s.; (spoluaut. Hana Šebková, Edita Žlnayová), *Sar upre avka the tele*, *Fragmentes Tsiganes*, Liere Coudrier Editeur, Paris 1991, 160 s. [předmluva: 5-13]; *Šaj pes dovakeras - Můžeme se domluvit*, Vydavatelství Univerzity F. Palackého, Olomouc 1994, 117 s.; 2. vyd. 1995, 129 s.; *Amari abeceda - Naša abeceda* [dvojjazyčná učebnice pro romské žáky základních škol], Ministerstvo školstva SR, Bratislava 1995.

PŘEKLADY: *Cikánské písně*, Mladá fronta, Praha 1960, 88 s.; *Romské pohádky*, Odeon, Praha 1973, 319 s.; (z urdštiny), Ghálib, Mirza: *Rukojmí lásky*, Odeon, Praha, 94 s.; (přel. a ed.), *Romane giľa*, OKD Praha 8, 1979, 61 s. [dvojjazyčná sbírka básní 11 romských autorů]; (přel. a ed.), *Lačho lav sar maro - Dobré slovo je jako chleba*, Kulturní dům hlavního města Prahy, Praha 1985, 49 s. [sbírka romských přísloví sebraných spolu s Hanou Šebkovou a Annou Žigovou]; *So hin pro svetos jekhbuter*? - *Čeho je na světě nejvíc*? ÚKDŽ, Praha 1987, 110 s. [dvojjazyčná sbírka hádanek a anekdot]; (přel. a ed.), *Kale ruži*, KKS Hradec Králové 1990, 119 s. [česko-romská sbírka prózy a poezie romských autorů]; (přel. a ed.), Fabiánová, Tera: *Čavargoš - Tulák*, Apeiron, Praha 1992, 68 s.; (přel. a ed.), Fabiánová, Tera: *Sar me phiravas andre škola - Jak jsem chodila do školy*, ÚDO České Budějovice - Společenství Romů na Moravě, Brno 1992; (přel. a ed.), Giňa, Andrej: *Bijav - Svatba*, Apeiron, Praha 1992, 61 s.; *God'aver lava phure Romendar - Moudrá slova starých Romů*, Apeiron, Praha 1992 [romská přísloví sebraná ve spolupráci s Hana Šebkovou a Annou Žigovou]; Lacková, Ilona: *Narodila jsem se pod šťastnou hvězdou*, Triáda, Praha 1997, 272 s.

D.-č./sb.: (s Janem Řehákem), Co to je tzv. cikánská otázka, *Sociologický časopis* **VI** (1970), 2: 105-118; Etnikum a komunikace, *Sociologický časopis* **VI** (1970), 6: 548-559; Společenská problematika Romů v ČSSR, *Demografie* **XII** (1970), 3: 232-237; What can Sociology suggest about the origin of Roms, *ArOr* **40** (1972), 1: 51-64; Základní díla romistické literatury, *Sociologický časopis* **VIII** (1972), 5: 553-559; Jazyková politika Sovětského svazu, *Sociologický časopis* **IX** (1973), 3: 259-280; Gypsy folk poems from Czechoslovakia, *Studies in Indo-Asian Art and Culture* (New Delhi), 1975: 35-48; Romská literatura v ČSSR, *Matične čítanie* (Bratislava), 1975, č. 17: 5, č. 19: 5; K jazykové situaci Romů v ČSSR, *Slovo a slovesnost* **XXXVII** (1976): 328-336; Roms in Czechoslovakia and their literature, *Studies in Indo-Asian Art and Culture* (1977): 37-76; Jak známe a neznáme romskou rodinu, *Děti a my* (Praha) **VII** (1977), č. 2: 21-24, č. 3: 20-23; Romská rodina, in: *Etnické procesy*, Ústav pro etnografii a folkloristiku ČSAV, Praha 1978: 125-142; Bilingualism among the Slovak Roms, *International Journal of Sociology of Language* **XIX**, Mouton Publishers, The Hague 1979: 33-49; Tři rozhovory o romské poezii, *Literární měsíčník* **IX** (1980), 3: 90-93; Les devinettes des Rom slovaques, *Études Tsiganes* (Paris) **XXVI** (1981), 1: 13-19; Oniromanzia e simbolismo dei sogni fra i Rom slovacchi, *Lacio drom* (Roma) **XIX** (1983), 5: 2-26; Nominalization in Slovak Romani, *Rassegna della Facolta di Lettre e Filosofia dell' Universitą di Catania*, XIV (1984): 27-70; (s Hanou Šebkovou a Annou Žigovou), Postavení snachy v tradiční romské komunitě, *Český lid* **LXXI** (1984), 2: 81-85; Jekhbareder binos (Die grösste Sünde), *Giessener Hefte für Tsiganologie* (Giessen) **I** (1984), 2: 38-44; Economic stratification and Interaction (Roma, an Ethnic Jati in East Slovakia), *Giessener Hefte fur Tsiganologie* **I** (1984), 3-4: 3-28; Oral folklore of Slovak Roms, *Lacio drom* **XXII** (1985), 6: 61-70; Les textes des chansons des Rom slovaque, *Études Tsiganes* **XXXII** (1986), 1: 28-31; Některé korektivy sociálního chování v tradiční romské komunitě, in: *Příčiny*, *podmínky a*

možnosti prevence sociálně patologických jevů u romské populace v ČSSR, Československá sociologická společnost při ČSAV Praha, Český Krumlov 1986: 84-93; La credenza nel mulo fra i Rom Slovachci, *Lacio drom* **XXIII** (1987), 2-3: 2-74; Možnosti romštiny, in: *Materiály k problematice etnických skupin na území ČSSR*, č. 3, Ústav pro etnografii a folkloristiku ČSAV, Praha 1987: 75-85; Jste z rodu antilop, pane Mirgo, in *NO* **33** (1987), 9: 276-284; Slovesná tvorba slovenských Romů, *Slovenský národopis* (Bratislava) **XXXVI** (1988), 1: 80-91; Survey of Romani studies in ČSSR after 1945, in: *Proceedings of a conference* "*Romani Language and Culture*", Institut za proučavanie nacionalnih odnosa, Sarajevo 1989: 113-120; (spoluaut. Hana Šebková, Edita Žlnayová, Anna Žigová), Méthodes de traitements médicaux populaires chez les Rom de Tchécoslovaquie, in: *Tsiganes*: *identité*, *evolution*, Paris 1989: 467-475; Co si přejí Romové (Potřebnost etnického jazyka), *Lidové noviny*, 3. 2. 1990; Birth of Romani literature in Czechoslovakia, *Cahiers de Littérature Orale* (Paris), No. 30 (1991): 91-98; Jak jsme sbírali romská přísloví, in: *Neznámi Rómovia*, Bratislava 1992: 155-164; (spoluaut. Klára Orgovanová, Hana Šebková), Note della delegazione cecoslovacca (Convegno internazionale di studi Roma, 20-28 settembre 1991), *Lacio drom* **XXVIII** (1992), 1-2: 64-69; (spoluaut. Hana Šebková, Anna Žigová), Baro phral - Der älteste Bruder, in: *Tsiganologische Studien*, Justus Liebig Universität, Giessen 1993; Three years of Democracy in Czecho-Slovakia and the Roma, *Roma* (Chandigarh) **19** (1993), 38-39: 30-49; Per finire la nostra strada, *Lacio drom* **XXIX** (1993), 3-4: 3-5; (spoluaut. Hana Šebková, Edita Žlnayová), I Rom Slovacchi durante la seconda querra mondiale, *Lacio drom* **XXIX** (1993), 5: 3-6; Die Roma Indiens, in: *Reisende auf dieser Welt*, Amerlinghaus mit Romano Centro, Wien 1993; Osudy slovenských Romov v druhej svetovej vojne, *Romano nevo l'il* (Prešov) 1993; Hlavné zásady romského pravopisu, *Romano nevo l'il* (1993), 35-37: 3-6; Co znamená slovo Rom? *Čeština doma a ve světě* (Praha) 3/1994: 166-168; Lexikografické přístupy při tvorbě romských slovníků, in: *Rómsky jazyk v Slovenskej republike*, Štúdio, Bratislava 1995: 39-47; Historeo znamená pátrám, *Romano džaniben* **II** (1995), 1-2: 61-66; Pojem "učit se" v romštině, *Romano džaniben* **II** (1995), 3: 35-40; Je opravdu třeba tolik utrpení? in: *Neznámý holocaust*. *Desetiletí výchovy k lidským právům*, Muzeum romské kultury v Brně, Praha 1995: 71-78; Romaňi čhib - Romština, in: *Bulletin Muzea romské kultury v Brně*, č. 4, Brno 1995: 26-29; Trial and error in written Romani on the Pages of Romani Periodicals, in: Yaron Matras (ed.), *Romani in Contact*, John Benjamins Publishing Company, Amsterdam - Philadelphia 1995: 87-205; (spoluaut. Jiří Neustupný), The Slovak-and-Czech dialect of Romani and its standardization, *International Journal of the Sociology of Language*, Mouton - de Gruyter, Berlin - New York 1996: 85-110; The Treasure of Romani Folk Tales, *Roma* (Chandigarh) **23** (1996), no. 44-45: 68-79; Co napovídá o romské rodině tradiční seznamovací ceremoniál, *Romano džaniben* **III** (1996), 1-2: 19-24; 1996; How to motivate Romani children in order to increase their interest for school education? in: *Education of Gypsies*, *Development of teaching materials* [Proceedings of the International Symposium in Athens, 1995], Athens 1997: 280-288.

(A)

CHALOUPKA David - český knihovědec a informační pracovník

* 14. 2. 1965 Praha

Vystudoval Filozofickou fakultu UK v Praze, obor vědecké informace a knihovnictví se specializací na knihovědu (1984-88), 1990 získal titul PhDr.

V letech 1991-94 působil ve Státním židovském muzeu jako odborný pracovník knihovny, později jako kurátor grafické sbírky a hlavní kurátor sbírkových fondů (1993-94). V letech 1995-98 pracoval jako odborný pracovník knihovny Orientálního ústavu AV ČR a od roku 1998 jako její vedoucí. V letech 1996-98 byl výkonným redaktorem časopisu *Nový Orient*.

V rámci muzejního působení se zabýval organizací výstav židovského rituálního umění a výstav židovských umělců 20. století. Publikuje odborné (*Judaica Bohemiae*) a populárně vědecké studie a články (*Nový Orient*, *Starožitnosti a užité umění* ad.) se zaměřením na výtvarné orientalismy (zejména japonismy) v českém a evropském umění 19. a 20. století, tvorbu židovských výtvarníků 20. století, dějiny české grafiky a ilustrace. Spolupracuje na výstavních projektech, vyvíjí recenzní a bibliografickou činnost.

D.-k.: (spoluaut. Jiroušková, Jana), *Nový Orient*. *Článková bibliografie*. *Ročník 1.-50*. (*1945/6-1995*), OÚ AV ČR, Praha 1998, 343 s.

D.-č./sb.: Thematische Bibliographie für die Zeit von 1990-1991, *Judaica Bohemiae* **28** (1992): 93-99; Graphische Werke von Alfred Justitz, *Judaica Bohemiae* **29** (1993): 81-93, 18 fot.; (spoluaut. Dupačová, Gabriela), Thematische Bibliographie für die Zeit von 1991-1992, *ibid*.: 101-106; Buchillustrationen von Alfred Justitz, *Judaica Bohemiae* **32** (1997): 145-151, 3 fot.; (spoluaut. Novák, Vlastimil), Unusual Composition: A Textile of Islamic Provenance as a Part of a Torah Curtain, *ArOr* **65** (1997), 3: 271-274, 2 obr.; Hugo Steiner-Prag und die Bühnenausstattung zur Oper "Golem" von Eugen d'Albert, *Judaica Bohemiae* **33** (1998): 87-96.

(A)

CHALOUPKOVÁ (roz. Doržijeva) Lygžima - mongolistka a tibetoložka burjatské národnosti působící v Praze

* 8. 3. 1954 Aginskoje (Rusko)

V letech 1971-77 vystudovala Orientální fakultu Leningradské státní univerzity, obor mongolská a tibetská filologie u prof. L. K. Gerasimovičové, doc. Z. K. Kasjaněnkové a doc. B. I. Kuzněcova. Zároveň absolvovala roční stáž na Mongolské státní univerzitě v Ulánbátaru (1974-75). Během studia se provdala za čs. občana a přestěhovala se do Československa. V letech 1978-82 byla na studijním pobytu na katedře věd o zemích Asie a Afriky FF UK, kde se podílela na studijních cyklech "Úvod do mongolistiky" a "Dějiny mongolské literatury". Poté krátce (1982-84) pracovala jako odborná pracovnice v Orientálním ústavu AV ČR. Roku 1990 složila rigorózní zkoušku na FF UK v oboru literatura Asie a Afriky a získala titul PhDr. Od září 1990 působila na katedře Východní Asie FF UK, vyučovala "Úvod do tibetanistiky" a "Základy klasické tibetštiny". Od roku 1995 pracuje jako odborná pracovnice Orientálního ústavu AV ČR; rovněž vyučuje dálkové posluchače základům klasické tibetštiny na Státní jazykové škole.

Zabývá se literaturou, kulturou a náboženstvím národů Východní Asie, zejména Tibeťanů, Mongolů a Burjatů. Studovala též řešení národnostní otázky v Číně, situaci v Tibetu a ve Vnitřním Mongolsku. Podílela se na přípravě bibliografie o Vnitřním Mongolsku. Psala o buddhistických *džátakách* a jejich tibetských komentářích. V současné době se zabývá sbírkami *dháraní* v tibetských a mongolských mutacích, provádí katalogizaci tibetských

rukopisů a xylografů v knihovně Orientálního ústavu. Její badatelská činnost byla přerušována dlouhodobými pobyty v cizině, kam doprovázela manžela-diplomata.

D.-č./sb.: Ob izučenii "Kav'jadarši" Dandina v Mongolii, *ArOr* **50** (1982), 4: 309-316; Mongold Dandiny "Zochist ajalgúny tolijg" sudalž bajgá n', *Dornodachiny sudlalyn asúdal* 2 (9), 1983: 79-84; Izučenije Central'noj Azii v Burjatii, *ArOr* **51** (1983), 3: 240-248; Tibetskij avtonomnyj rajon, in: Šima, I.-Dalaj, Čuluuny (ed.), *Položenije někotorych avtonomnych rajonov KNR*. *Vnutrenňaja Mongolija*, *Sin'cjan*, *Tibet* (*1976-1983*). *Mongolské národnosti ČLR*, sv. 4, Praga - Ulan-Bator 1984: 114-155; Tövdijn avtonomit rajon (TAR), in: *BNCHAU-yn undestnij zarim avtonomit rajony bajdal* (*1976-1983*), Ulánbátar 1987: 90-118; Některoryje aspekty rešenija nacional'no-jazykovogo voprosa v Avtonomnom rajoně Vnutrenněj Mongolii, in: *Olon ulsyn mongolč erdemtnij IV ich chural*. *II* bot'. *Fourth International Congress of Mongolists* II., Ulan-Bator 1984: 379-393; Buddhismus v Mongolsku, *NO* **40** (1985), 1: 19-21; "Girljanda džatak" Arjašury v Tibetě, in: *Buddizm i literaturno-chudožestvennoje tvorčestvo narodov Central'noj Azii*, Novosibirsk 1985: 33-42; Mongolskije narody KNR. Bibliografičeskij obzor (1947-1985), in: *Mongolské národnosti ČLR*, sv. 2/1, 157 s., sv. 2/2, 158-270 s., Praha - Ulán-Bátar 1986; Minulost a přítomnost Bagdádu, *NO* **42** (1987), č. 8: 231-233; Mezinárodní seminář "Počítače a tibetská medicína", *Zprávy České orientalistické společnosti* **XXX/ XXXI** (1989-90), 1: 101-103; Arya-śura's Jataka-mala as a commentary to the six paramitas in Tibet, *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae* **XLIII** (1989), 2-3: 217-222; Cendín Damdinsüren (K nedožitým osmdesátinám mongolského spisovatele), *Literární měsíčník* **XVIII** (1989), č. 1: 138-139; Vklad doktora P. Pouchi v izučenije Central'noj Azii, *Cybikovskije čtěnija*. *Tezisy dokladov i soobščenij*, Ulan-Ude 1989: 129-131; Bílá Tára v Tibetu, *NO* **50** (1995), 5: 185-189; Tisíc let eposu o Geserovi, *Informační bulletin Společnosti přátel Mongolska* **VI** (1995), 4: 28-29; Sympozium o eposu Geser v Číně, *Informační bulletin Společnosti přátel Mongolska* **VII** (1996), 3-4: 63-64; Slovník tibetských slov, in: A. David-Neelová, *Zakázanou zemí*. *Cesta Paříženky do Lhasy*, Praha 1996: 357-364; Atlas tibetské medicíny, *NO* **51** (1996), 5: 195-197; Burjatský epos o Geserovi, *NO* **51** (1997), 1: 21-24; The Tibetan Dharani Collection in the Library of the Oriental Institute, Prague. Supplement to *ArOr* **65** (1997), 2, 68 s.; Z dějin ruské mongolistiky I-II, *NO* **53** (1998), 2: 75-79; 3: 115-118; Kak Geser vojeval s Način-chanom, in: *Materialy naučnoj konferencii* "*Cybikovskije čtěnija*" *7*, Ulan-Ude 1998: 221-226; Tibetská kolekce dháraní, *NO* **54** (1999), 1: 26-30.

(A)

CHALUPA Jiří - český hispanista a iberoamerikanista

* 31. 5. 1966 Brno

Vystudoval historii, českou a španělskou filologii na Filozofické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci (1986-91). Po absolutoriu nastoupil jako asistent na katedru románské filologie FF UP se zaměřením na dějiny a literaturu Španělska a Latinské Ameriky, kde dodnes působí jako odborný asistent. Během let 1991-94 absolvoval postgraduální studium (z toho školní rok 1992-93 na Univerzitě v Salamance), které ukončil obhajobou práce *Proces demokratické transformace Španělska po pádu frankistické diktatury*.

Zabývá se zejména moderními dějinami Španělska a Latinské Ameriky, obzvláštní pozornost věnuje problémům diktátorských režimů 20. století. V tisku (nakladatelství Votobia) je jeho

kniha o pádu frankistického režimu ve Španělsku a pro nakladatelství Lidové noviny připravuje knihu o historii Argentiny, Chile a Uruguaye, která vyjde v řadě Dějiny států.

D.-k.: *Historia y geografía de América Latina*, Olomouc 1997, 96 s.; (spoluaut. Černý, Jiří, Mohaplová, Anna), *EspaEa*. *Geografía*, *historia*, *arte*, Olomouc 1992, 83 s.

D.-č./sb.: Španělé před Bílou horou a po ní, *Dějiny a současnost* **14** (1992), 5: 2-5; Pětisté výročí - důvod k oslavám? *Žurnál UP* **2** (1992), zvl. číslo vydané při příležitosti pětistého výročí objevení Ameriky; Brevísima relación de la transición democrática española, in: *Acta Universitatis Palackianae Olomucensis*, *Philologica 68*, *Romanica Olomucensia V*., Olomouc 1994: 59-62; Los retornos de John Sunday (La Argentina de Juan Domingo Perón y el populismo), in: *Acta Universitatis Palackianae Olomucensis*, *Philologica 69*, *Romanica Olomucensia VI*., Olomouc 1996: 13-20; Boj bez konce. Cesta baskického separatismu od mýtů k teroru, *Respekt* **VIII** (10.-16. 3. 1997), 11: 19; Diktátor z boží vůle. Pokus o portrét Francisca Franka, *Dějiny a současnost* **19** (1997), 1: 23-28.

(A)

CHARVÁT Petr - český orientalista, archeolog a historik raně státní společnosti

* 12. 1. 1949 Praha

Vysokoškolská studia zahájil v letech 1967-68 na Filozofické fakultě UK v Praze (obor archeologie - historie u prof. J. Filipa a F. Grause), poté absolvoval jednoroční studium afrických dějin, angličtiny a francouzštiny na Lagoské univerzitě v Nigérii a po návratu (1969-73) pokračoval jako posluchač FF UK na oborech klínopis a archeologie u prof. L. Matouše a J. Filipa. Během studijního pobytu v Egyptologickém ústavu UK (1973-74) vypracoval a obhájil disertační práci *Zdobená keramika z Ptahšepsesovy mastaby v Abusíru* a 1975 získal titul doktora filozofie (PhDr.). V letech 1975-78 absolvoval interní aspiranturu v Archeologickém ústavu ČSAV, kde po obhajobě kandidátské disertace *Slovanské osídlení Vraclavska do poloviny 13*. *století* získal hodnost kandidáta věd (CSc.) a začal působit jako vědecký pracovník. Prováděl projekty krajinné archeologie, zkoumal městská a venkovská sídliště a pohřebiště. V letech 1982-84 pracoval jako člen týmu konzultantů na archeologickém výzkumu, konaném v rámci projektu UNESCO "Kulturní trojúhelník" v buddhistickém klášteře Abhajagiri vihára (1. tis. po Kr.) v Anurádhapuře (Šrí Lanka). Roku 1985 hostoval na École des Hautes Études en Sciences Sociales v Paříži, 1989 se zúčastnil v rámci britské archeologické expedice výzkumu protohistorické lokality Džemdet Nasr v Iráku.

Od roku 1990 je vědeckým pracovníkem Orientálního ústavu AV ČR a zároveň pedagogicky působí na katedře dějin a didaktiky dějepisu Pedagogické fakulty UK. Roku 1995 obhájil habilitační práci *On Slavs*, *Silk and the Early State*: *The Town of Čáslav in the Pristine Middle Ages*, za niž mu Filozofická fakulta Masarykovy univerzity v Brně udělila docenturu. Ve stejném roce obhájil monografii *Ancient Mesopotamia - Humankind's Long Journey into Civilization* jako doktorskou disertační práci a získal hodnost doktora věd (DrSc.).

Roku 1996 se podílel na české archeologické expedici v Libanonu a od téhož roku je členem Španělské archeologické mise v Turecku. V letech 1991-99 byl starostou muzejního a vlastivědného spolku Včela čáslavská v Čáslavi. Jeho výzkumné působení bylo 1996 oceněno Cenou ministra školství ČR.

Zaměřuje se hlavně na vznik a nejstarší vývoj raných států, zejména Sumeru a na dálkové kontakty a spoje českých zemí v raném středověku (do 1000). Zejména přispěl k sociálně historické interpretaci nejstarších otisků pečetí na hlíně jako dokladů recipročních a redistribučních činností a počátků zdanění. Od roku 1980 rovněž působí jako překladatel archeologické a historické literatury z češtiny do angličtiny.

D.-k.: *Keramika z areálu Ptahšepsesovy mastaby v Abusíru* [nepubl. diplomová práce], UK, Praha 1973; *Zdobená keramika z Ptahšepsesovy mastaby v Abusíru* [nepubl. disertační práce], UK, Praha 1974; *Slovanské osídlení Vraclavska do poloviny 13. století* [nepubl. kandidátská disertace], Archeologický ústav ČSAV, Praha 1978; *Czechoslovak Excavations at Abusir. The Mastaba of Ptahshepses. The pottery*, Univerzita Karlova, Praha 1981; (spoluaut.), *Vyvraždění Slavníkovců*, Melantrich, Praha 1992; *Ancient Mesopotamia - Humankind's Long Journey into Civilization*, Dissertationes orientales 47, Oriental Institute, Prague 1993, 368 s.; (spoluaut.), J. Bouzek (ed.), *Ceylon Between the East and West - Anuradhapura, Abhayagiri Vihara 1081-1984. Excavations and Studies*, Charles University, Prague 1993; (spoluaut.), *Lidé v dějinách - Starověk*. Dějepis pro 2. stupeň základní školy, Fortuna, Praha 1995; (spoluaut.), *Dějiny evropské civilizace* I., Paseka, Praha - Litomyšl 1995; (koed.), *Ibrahim ibn Ya'kub at-Turtushi: Christianity, Islam and Judaism Meet in East-Central Europe, c. 800-1300 A. D.*, Oriental Institute, Praha 1996; *On People, Signs and States - Spotlights on Sumerian Society, c. 3500-2500 B. C.*, Oriental Institute, Prague 1997, 117 s.; (spoluaut.), *Encyklopedie starověkého Předního východu*, Libri, Praha 1999.

D.-č./sb.: Pre-Sargonic Adab, *ArOr* **42** (1974): 161-166; The Oldest Royal Dynasty of Ancient Mesopotamia, *ArOr* **44** (1976): 346-352; The toggle pins and their diffusion throughout the Old World during the Early Bronze Age, *Památky archeologické* **67** (1976): 341-358; Notes on the origin and development of the lotus flower decoration, *Památky archeologické* **68** (1977): 317-322; The Growth of Luzalzagesi's Empire, in: B. Hruška - G. Komoróczy (ed.), *Festschrift Lubor Matouš* I., Budapest 1978: 43-49; The Bes Jug - Its Origin and Development in Egypt, *Zeitschrift für ägyptische Sprache und Altertumskunde* **107** (1980): 46-52; Slovanské osídlení Vraclavska do poloviny 13. století, *Archeologické rozhledy* **32** (1980): 274-279; The Kish Evidence and the Emergence of States in Mesopotamia, *Current Anthropology* **22** (1981), 6: 686-688; Early Ur - War Chiefs and Kings of Early Dynastic III., *Altorientalische Forschungen* **IX** (1982): 43-59; (s P. Břicháčkem a V. Matouškem), Zpráva o záchranném výzkumu v Berouně 1979-1980, *Archeologické rozhledy* **35** (1983): 377-386; An Egyptian scarab from Sri Lanka (Ceylon), *Göttinger Miszellen* **70** (1984): 19-25; Velká Morava a koptský Egypt, *Památky archeologické* **77** (1986): 5-17; The name Anzu-dSud3 in the Texts from Fara, in: K. Hecker - W. Sommerfeld (ed.), *Keilschriftliche Literaturen - Ausgewählte Vorträge der XXXII. Rencontre Assyriologique Internationale, Münster 8.-12. 7. 1985*, Dietrich Reimer Verlag, Berlin 1986: 45-53; (spoluaut. J. Bouzek, J. Břeň), The chronology of the local pottery and other finds and features uncovered in the SW sector of the Abhayagiri Vihara (Anuradhapura, Sri Lanka), *Archeologické rozhledy* **38** (1986): 241-262; The origin of Sumerian States. A modest proposal, in: P. Vavroušek - V. Souček (ed.), *ŠULMU. Papers on the ancient Near East presented at International Conference of socialist countries (Prague, Sept. 30 - Oct. 3, 1986)*, Charles University, Prague 1988: 101-132; Archaeology and social history: The Susa sealings, Ca. 4000-2340 BC., *Paléorient* **14** (1988), 1: 57-63; Náčelnictví či raný stát? *Památky archeologické* **80** (1989): 207-222; Plus ultra: Kolonizace a její mechanismy v předindustriální společnosti, *Památky archeologické* **81** (1990): 458-465; Pre-Christian religion of the Slavs of Bohemia and Moravia: Shades in a cave, in: *Medieval Europe 1992 - Religion and Belief*, Pre-Printed Papers, Vol. 6, York 1992: 5-9; The token of the covenant:

Stamp seals of the ancient Near East, *ArOr* **60** (1992): 279-285; Notes on the social structure of Bohemia in the 11th-12th century, *Památky archeologické* **83** (1992): 372-384; Out of Sight, out of Mind: the limits of Archaeological Vision, in: J. Prosecký (ed.), *Ex pede pontis - Papers presented on the occasion of the 70th anniversary of the foundation of the Oriental Institute*, *Prague*, Oriental Institute, Prague 1992: 86-93; Prehistoric Exchange on the Iraqui Territory: A Few Comments, *Altorientalische Forschungen* **20** (1993), 1: 21-33; External contacts of Sri Lanka in the 1st millenium AD (Archaeological Evidence from Mantai), *ArOr* **61** (1993): 13-29; Uruk IV society: Evidence of the script, in: J. Zablocka - S. Zawadzki (ed.), *ŠULMU IV. - Everyday Life in the Ancient Near East. Papers presented at the International Conference Poznań*, *19-22 September 1989*, Wydawnictwo naukowe UAM, Poznań 1993: 53-61; Pig, or, on Ethnicity in Archaeology, *ArOr* **62** (1994): 1-6; On Slavs, Silk and the Early State: The Town of Čáslav in the Pristine Middle Ages, *Památky archeologické* **85** (1994), 1: 108-153; The seals and their functions in the Halaf- and Ubaid cultures (A case study of Materials from Tell Arpachiyah and Nineveh 2-3), in: R. -B. Wartke (ed.), *Handwerk und Technologie im Alten Orient - Ein Beitrag zur Geschichte der Technik im Altertum. Internationale Tagung Berlin*, *12.-15. März 1991*, Verlag Philipp von Zabern, Mainz 1994: 9-16.

L.: Kolmaš, Josef: Cena ministra vědeckému pracovníkovi Orientálního ústavu, *NO* **51** (1997), 1: 36-37.

(A)

CHARVÁTOVÁ (roz. Vidmanová) Anežka - česká romanistka a překladatelka

* 19. 3. 1965 Praha

Studovala moderní filologii (francouzština a španělština) v letech 1983-88 na Filozofické fakultě UK v Praze (iberoamerickou literaturu u doc. H. Vydrové), 1987-88 pobývala na šestiměsíční stipendijní cestě na Kubě. Roku 1988 získala na základě práce o totálním románu v díle M. Vargase Llosy titul PhDr. V letech 1988-91, 1993 absolvovala stáž a aspiranturu v Ústavu pro českou a světovou literaturu ČSAV (AV ČR), od 1993 pracuje jako nezávislá překladatelka. Roku 1988-89 vyučovala španělskou literaturu na FF UK; od října 1997 zde působí jako externí vyučující hispánské literatury. Je členkou redakce časopisu *Svět literatury* vydávaného Ústavem komparatistiky FF UK.

Zabývá se hispanoamerickým románem a kubánskou exilovou literaturou. Překládá ze španělštiny, italštiny a francouzštiny. Píše recenze a články o hispanoamerické literatuře do tisku a odborných časopisů. Je autorkou asi 250 hesel o argentinských, paraguayských a některých kubánských autorech ve *Slovníku spisovatelů Latinské Ameriky* (Libri, Praha 1996).

D.-k.: PŘEKLADY: Reinaldo Arenas: *Než se setmí*, Československý spisovatel, Praha 1994, 308 s. [doslov "Poslední výkřik z tropického soumraku"]; Tomás Eloy Martínez: *Evita*, Alpress, Knižní Klub, Praha 1997, 337 s.; Isabel Allendová: *Paula*, Slovart, Praha 1998.

D.-č./sb.: Conversación en La Catedral de Vargas Llosa como novela total, *Ibero-Americana Pragensia* **XXIII** (1989): 29-43; Ernesto Sábato, Pascal moderní doby, *Tvar* (1993), 12: 6; Akt rozpolcené duše. Unamunův román Mlha, *Světová literatura* **39** (1994), 8: 60-72; Karneval na troskách (Kubánská disidentská próza), *Revolver Revue* 31/1996: 193-275

[celkový přehled, medailony vybraných autorů a přeložené ukázky z jejich díla: J. Lezama Lima, G. Cabrera Infante, H. Padilla, S. Sarduy, R. Arenas, R. Valero].

PŘEKLADY: Aínsa, Fernando: Potřeba utopie, *Iniciály* 16, duben 1991, II: 16-19; Eliade, Mircea: Stesk po počátcích, *Světová literatura* **38** (1993), 6: 59-68; Bergamín, José: Calderónova Rosaura: Zápletka a láska, *Světová literatura* **39** (1994), 8: 26-28; de Ventós, Xavier Rubert: Klasičnost Španělska, *ibid*.: 36-42; Trías, Eugenio: Krásné a hrůzné, *ibid*.: 43-48; Savater, Fernando: Cizinec v Sacramentu, Země draků, *ibid*.: 49-53 a 54-58.

(A)

INGRIŠ Eduard - český cestovatel, mořeplavec, filmař, hudební skladatel a dirigent

* 11. 2. 1905 Zlonice, + 11. 1. 1991 Reno, Nevada (USA)

Roku 1928 absolvoval pražskou Státní hudební konzervatoř. V letech 1928-47 v Praze působil jako úspěšný hudební skladatel, textař a dirigent (autor 600 písní, 60 operet, hudby k 11 filmům), 1947 odjel přes Paříž a Dakar do exilu v Jižní Americe, kde v období let 1948-62 žil a pracoval v Brazílii a Peru. Podnikal průzkumné expedice k Indiánům v povodí Amazonky a po stopách civilizace Inků, natáčel cestopisné a přírodovědecké filmy atd. Provázel J. Hanzelku a M. Zikmunda po Peru a byl přítelem norského badatele Thora Heyerdahla; na podporu jeho teorií uskutečnil 1954 plavbu na balzovém voru Cantuta I z Peru do Polynésie, jež však skončila nezdarem. Roku 1959 podnikl úspěšnou plavbu na voru Cantuta II z Peru na Tahiti, kde pak delší dobu žil a cestoval po Polynésii. Roku 1962 opustil Peru a odjel do USA na Floridu, od 1973 se usadil s rodinou v South Lake Tahoe v horách Sierra Nevada v Kalifornii. Všechny cesty vykonal v letech 1947-70, v pozdějších letech vyvíjel pouze přednáškovou a publicistickou činnost v USA, Kanadě a na Havajských ostrovech. Získal čestné občanství Peru, Ceny National Geographic Society, USA. Jeho dílo je uloženo ve stálé expozici v Památníku A. Dvořáka ve Zlonicích na Slánsku.

D.: FILMY: *The untamed Amazon* [barevný dvoudílný film o životě Indiánů v povodí Amazonky]; *Cantuta* [barevný film o plavbě balzového voru na Tahiti]. Jako kameraman natočil 13 cestopisných a přírodovědeckých filmů pro Hollywood (USA) a byl odborným poradcem Ernesta Hemingwaye při natáčení jeho filmu *Stařec a moře*.

L.: Kabourek, V.: Autor slavné Niagary, *Mladý svět* **37** (1995), 14: 28-29; Kadlubiec, M.: Neznámy cestovateľ, *Príroda a spoločnosť* **39** (1990), 8: 50; Kříž, V.: Odešel cestovatel a mořeplavec, *Lidé a země* **40** (1991), 5: 291-292; Martínkovi, M.-J.: Eduard Ingriš, in: *Kdo byl kdo - Naši cestovatelé a geografové*, Libri, Praha 1998; Motl, S.: Causa Eduard Ingriš, *Reflex* **5** (1994), 34: 52-55; Šmíd, K.: S "Niagarou" k Polynésanům, *Svět v obrazech* **XLVI** (1990), 19: 14-15.

(kš)

JAHN Karel - českoněmecký orientalista, semitista, íránista a turkolog

* 26. 3. 1906 Brno, + 7. 11. 1985 Utrecht

Studoval semitistiku, íránistiku a turkologii v Brně, Lipsku a hlavně v Praze u prof. A. Grohmanna a M. Winternitze; obhájil doktorskou disertační práci *Studien zur frühislamischen*

Epistolographie der ersten drei Jahrhundert (1931/32). Roku 1938 se habilitoval na pražské německé univerzitě prací *Geschichte Gazan Haus des Rašid al-Din*; zde přednášel do 1942/43. Poté, co byl povolán do armády, uchýlil se do Holandska. Na univerzitě v Utrechtu byl 1948 jmenován docentem turecké a slovanské filologie, 1953 se stal profesorem turečtiny a perštiny v Leidenu. Po odchodu do důchodu do roku 1983 učil svůj obor na vídeňské univerzitě a stal se tu členem Österreichische Akademie der Wissenschaften. Roku 1955 založil časopis *Central Asiatic Journal*. Činným členem Orientálního ústavu byl zvolen 1938.

D.-k.: *Ta'rih-i mubarak-i gazani des Rašid al-din Fadl Allah Abi-l-hair*, Praha 1941; *Türkische Freilassungserklärungen des 18. Jahrhunderts* (*1702-1776*), Napoli 1963; *Rashid al-Din's History of India*, The Hague 1965; *Die Weltgeschichte des Rašid ad-Din*. Band 1: *Die Geschichte der Oguzen*, Wien 1969; Band 2: *Die Chinageschichte*, Wien 1971; Band 3: *Die Geschichte der Kinder Israels*, Wien 1973; Band 4: *Die Frankengeschichte*, Wien 1977; Band 5: *Die Indiengeschichte*, Wien 1980 aj.

D.-č./sb.: Vom Frühislamischen Briefwesen. Studien zur islamischen Epistolographie der ersten drei Jahrhunderte der Higra auf Grund der arabischen Papyri, *ArOr* **9** (1937): 153-200; Das iranische Papiergeld. Ein Beitrag zur Kultur- und Wirtschftsgeschichte Iran's in der Mongolenzeit, *ArOr* **10** (1938): 308-340 aj.

L.: Heissig, Walter: Karl Jahn (1906-1985), *Der Islam* **64** (1987): 4-5.

(jb)

JANKOVEC Miloslav - český indonesista, historik a politolog

* 22. 5. 1928 Leletice

Po absolvování učitelského ústavu 1946 působil jako učitel. V letech 1949-53 vystudoval fakultu společenských věd na Vysoké škole politických a hospodářských věd, obor historie. Obhájil diplomovou práci na téma *Řešení národnostní otázky v čínské revoluci* a získal titul promovaný historik. Doktorát filozofie získal na Filozofické fakultě UK v květnu 1966. Po absolvování VŠPHV působil postupně v letech 1953-57 jako vysokoškolský učitel a metodik školského odboru Ministerstva pracovních sil. V letech 1957-88 pracoval v Ústavu pro mezinárodní politiku a ekonomii a pozdějším Ústavu mezinárodních vztahů zprvu jako dokumentátor, později vedoucí vědecký pracovník. Zde rovněž obhájil kandidátskou práci na téma *Indonéská národně demokratická revoluce a režim řízené demokracie* (1965). V roce 1968 se habilitoval na Univerzitě 17. listopadu prací na téma *Zahraniční politika Indonéské republiky v letech 1945-1955*: *vnitřní a vnější podmínky a příčiny vzniku koncepce aktivní neutrality a afro-asijské solidarity*. V letech 1960-62 studoval indonéštinu na Jazykové škole.

V Ústavu mezinárodních vztahů se zabýval otázkami národně osvobozeneckého hnutí po druhé světové válce, problémy rozvojových zemí, formování afro-asijské solidarity a soudobými dějinami zemí Dálného východu, jižní a jihovýchodní Asie, zvláště Indonésie, Indočíny a sdružení ASEAN. Spolupracoval s Univerzitou 17. listopadu, Filozofickou fakultou UK, Komenského univerzitou v Bratislavě, Vysokou školou ekonomickou v Praze a s Orientálním ústavem ČSAV.

Při řešení výzkumných úkolů pobýval v Polském ústavu mezinárodních vztahů (PISM) ve Varšavě, v Institutu vostokoveděnija v Moskvě, na indonéské akademii Lembaga Ilmu

Pengetahuan v Jakartě, na Indian School of International Studies v Dillí. Po roce 1969 mu byly zakázány výjezdy a působení na akademických pracovištích.

Dlouhodobě pracoval jako člen ústředního výboru Československé společnosti orientalistické při ČSAV a předseda její ediční komise, jako předseda Československo-indonéské společnosti, resp. jako člen ústředního výboru následnické Společnosti přátel Indonésie - Nusantara.

D.-k.: *Ženeva a Laos*, SNPL, Praha 1961, 104 s.; *Otázky Západního Irianu*, ÚMV, Praha 1962, 88 s.; *Indonéská národně demokratická revoluce a režim řízené demokracie*, ÚMV, Praha 1965, 343 s.; *Indonéská zahraniční politika v letech 1945-1955. Vnitřní a vnější podmínky a příčiny vzniku koncepce aktivní neutrality a afro-asijského hnutí solidarity*, ÚMV, Praha 1966, 235 s. + 58 s. dokumentární příl.; *Indonesie 1945-1965*, Svoboda, Praha 1966, 210 s.; *Politika ČLR vůči socialistickým zemím jihovýchodní Asie*, ÚMV, Praha 1968, 137 s.; *Působnost regionálních faktorů na vývoj tzv. vietnamského konfliktu*, ÚMV, Praha 1968, 85 s.; *Politický systém Indonéské republiky* [skriptum], Praha 1969, 191 s.; *Jihovýchodní Asie* [skriptum], FF UK, Praha 1969, 87 s.; (s J. Kovářem), *Pakty a sdružení v oblasti jižní a jihovýchodní Asie*, ÚMV, Praha 1970, 81 s.; *K mírovému řešení konfliktu v Indočíně*, ÚMV, Praha 1972, 52 s.; *Vietnamizace jakožto průsečík působnosti vnějších činitelů v oblasti jihovýchodní Asie*, ÚMV, Praha 1972, 65 s.; *Vietnam*, NF, Praha 1973, 111 s.; *Politika Spojených států k jihovýchodní Asii po pařížských dohodách*, ÚMV, Praha 1973, 25 s.; *Strategické koncepce zahraniční politiky ČLR*, ÚMV Praha 1975, 31 s.; *K současným čínsko-japonským vztahům*, ÚMV, Praha 1977, 62 s.; *Vývoj vztahů mezi socialistickými státy Indočínského poloostrova a státy ASEAN*, ÚMV Praha 1981, 34 s.; *South-East Asia in international relations*, MON, Praha 1982, 173 s.; *Mezinárodní postavení a zahraniční politika zemí Indočíny*, ÚMV, Praha 1985, 47 s.; *Aktuální otázky vztahů socialistických zemí Indočíny a kapitalistických států ASEAN s ohledem na působnost vnějších faktorů*, ÚMV, Praha 1985, 63 s.; *Politika Čínské lidové republiky vůči rozvojovým zemím po XII. sjezdu KS Číny*, ÚMV, Praha 1985, 77 s.; *Mezinárodní postavení a zahraniční politika KLDR v osmdesátých letech*, ÚMV, Praha 1986, 73 s.; *Mezinárodní postavení a zahraniční politika zemí Indočíny*, ÚMV, Praha 1986, 47 s.; *Vzájemná spolupráce a bezpečnost indočínských zemí*, ÚMV, Praha 1987, 68 str.; *Normalizace zahraničních politických vztahů Čínské lidové republiky se zeměmi jihovýchodní Asie*, ÚMV, Praha 1987, 55 s.; (spoluaut.), *Svět 1970* [-*1987*]. *Ročenka*, ÚMV - Svoboda, Praha 1970-1987 [Indočína, jihovýchodní Asie, sdružení ASEAN]; *Politické řešení kambodžského konfliktu*, ÚMV, Praha 1988, 47 s.; *Otázky bezpečnosti Korejského poloostrova*, ÚMV, Praha 1988, 103 s.; *Česká republika a země Indočíny*, *vzájemné vztahy a možnosti spolupráce*, ÚMV, Praha 1995, 124 s.;

SBÍRKY DOKUMENTŮ: *Dokumenty k národně osvobozeneckému hnutí*. Díl I. *Dokumenty celosvětového významu*, *Asie*, *Afrika*, SNPL, Praha 1962, 528 s.; *Dokumenty k národně osvobozeneckému hnutí*. Díl II. *Afro-asijské hnutí solidarity*, *Střední východ*, *Latinská Amerika*, SNPL, Praha 1962, 210 s.; Dokumenty z konference solidarity afrických a asijských národů, in: *Informační bulletin k otázkám rozvojových zemí*, 1963, č. 2: 1-21; (spoluaut.), *Dokumenty k otázce jižní a jihovýchodní Asie*, MZV, Praha 1964, 533 s.; *Vybrané dokumenty k zahraniční politice Indonéské republiky*, ÚMV, Praha 1966, 235 s.; *Selected documents on Indonesian foreign policy 1945-1965*, ÚMV, Praha 1966, 150 s.; *Documents of the First Bandung Conference of Afro-Asian Countries*, ÚMV, Praha 1966, 450 s.; *Sborník dokumentů Ženevské konference o Indočíně z roku 1954*, ÚMV, Praha 1969, díl I. 164 s., díl II. 122 s.; *Indochina chronology 1940-1973*, MON, Praha 1973, 93 s.

D.-č./sb.: Problémy řízené demokracie v Indonesii, *Nová mysl* (1959), 12: 1291-1302; Západní Irian - nedílná součást Indonéské republiky, *Otázky mezinárodních vztahů* (1962), 2: 61-120; Dr. Ahmed Sukarno a jeho úloha ve vývoji Indonéské republiky, *Informační bulletin k otázkám rozvojových zemí* (1963), 9-10: 31-45; Indonéské proměny, *Nová mysl* (1966), 3: 40-42; Manilská deklarace, *Informační bulletin k otázkám rozvojových zemí* (1964), 2: 5-8; Formování a vznik hnutí afro-asijské solidarity a jeho jednotné organizace, *Otázky mezinárodních vztahů* (1964), 8: 55-97; K současnému stavu protikoloniálního hnutí solidarity, *Informační bulletin k otázkám rozvojových zemí* (1966), 2: 15-24; Afroasijské konference, *NO* **16** (1961), 6: 123-126; Poznámky k indonéské zahraničně politické koncepci aktivní neutrality, *Mezinárodní vztahy* (1968), 2: 62-66; Komu patří Sabah, *Mezinárodní politika* (1968), 11: 27-28; K problémům stability a bezpečnosti jihovýchodní Asie, in: *Vybrané problémy rozvojových zemí*. *Sborník příspěvků z vědecké konference*, ÚMV, Praha 1971: 187-212; Vietnamský konflikt v ženevských a pařížských dohodách, *Mezinárodní vztahy* (1973), 4; The American war in Indochina, in: *U. S. war against Indo-China*, MON, Praha 1973: 1-44; Populační exploze v jihovýchodní Asii, *NO* **28** (1973), 6: 193-195; Eskalace válečného konfliktu ve Vietnamu, in: *USA a jihovýchodní Asie po druhé světové válce*, Academia, Praha 1978: 284-291; Mírové ujednání v Indočíně, *ibid*.: 345-362; K problému vzájemných vztahů zemí ASEAN a Indočíny, *Mezinárodní vztahy* (1981), 6: 57-67; Vzájemná bezpečnost a spolupráce indočínských zemí, *Mezinárodní vztahy* (1987), 9: 38-46; Kampučská otázka, *Mezinárodní vztahy* (1988), 9: 23-32; Politické řešení kambodžského konfliktu, *Mezinárodní vztahy* (1989), 8: 28-37; Komplikace v řešení kambodžské otázky, *Mezinárodní vztahy* (1990), 2-3: 58-66. (A)

JANOŠ Jiří - český japanolog a koreanista

* 4. 6. 1942 Praha

Studoval japanologii a koreanistiku na Filozofické fakultě UK v Praze v letech 1969-75. Roku 1977 obhájil rigorózní práci pod vedením dr. M. Nováka a doc. Petra Sgalla a získal titul PhDr. V letech 1979-90 pracoval jako překladatel a redaktor v Redakci obrazového zpravodajství ČTK; zároveň se však soustavně věnoval především popularizaci japonských dějin. Od roku 1991 působí jako nezávislý publicista a překladatel.

D.-k.: *Problémy aktuálního členění v moderní japonštině* [nepubl. rigorózní práce], FF UK, Praha 1975, 121 s.; *99 zajímavostí z Japonska*, Albatros, Praha 1984, 288 s.; *Tajemný nindža*, Albatros, Praha 1986, 80 s.; *Origami - japonské skládanky z papíru*, SNTL, Praha 1991, 34 s.; *Honda - král motocyklů*, Informatorium, Praha 1992, 108 s.; *Origami*, Svojtka a Vašut, Praha 1993, 20 s.; *Tajemná země Nippon*, Knižní klub, Praha 1994, 216 s.; *Dokonale utajená Korea*. Civilizace, země, lidé, Libri, Praha 1997, 192 s.; *Tajemný Nippon*. Civilizace, země, lidé, Libri, Praha 1998, 312 s.

D.-č./sb.: Some problems of functional sentence perspective in modern Japanese, *Journal of Pragmatics* 3/1978: 247-260; Nó - divadlo s tradicí šesti století, *100 + 1 ZZ* 20/1980: 40-43; Japonské Porýní, *Lidé a země* 5/1984: 10-14; Království japonského čaje, *Svět v obrazech* 33/1988: 22; Slavnost samurajů v Kamakuře, *Svět v obrazech* 45/1988: 24-25; Macao v roce minus deset, *100 + 1 ZZ* 4/1989: 26; Přísně střežené zrcadlo bohyně slunce v Ise, *100 + 1 ZZ* 12/1989: 42-43; Malovaná a obrázková písma, *Sedmička pionýrů* 44/1989: 12-13 a 45/1989: 12-13; Samurajské hroby ve starém Edu, *Svět v obrazech* 45/1989: 22; Korea není Čína ani Japonsko, *Prostor*, 16. 5. 1992: 10; Ráj japonských žen přestal existovat před osmi sty lety, *Prostor*, 27. 6. 1992: 5; Okinawa - zapomenuté království karate, *Prostor*, 3. 10. 1992: 4;

Myslí Japonci jinak než my? *Prostor*, 10. 10. 1992: 6 a 17. 10. 1992: 6; Cesta vůní - kódó, *Prostor*, 28. 11. 1992: 6; Jižně od Kim Ir-sena, *Mladý svět* 13/1993: 18-22; Jak se bydlí v Japonsku, *Bydlení* 1/1993: 20-23; Korea - tygr dosud neznámý, *Kosmopolitan* 6/1993: 6-11; Korea - země budoucnosti? *Český deník*, 23. 7. 1993; V korejských klášterech se zastavil čas, *Kosmopolitan* 7-8/1993: 24-27; Na korejské svatbě, *Lidé a země* 10/1996: 596-601; Korejci - Irové Dálného východu? *Koktejl* 10/1996: 68-75; Ostrovu Čedžo vládnou harubangové, *Lidé a země* 3/1997: 137-141.

(A)

JANOTA Otokar Jindřich - český hispanista

* 2. 7. 1882 Praha, + 5. 3. 1919 Praha

Studoval románské jazyky na univerzitách v Praze, Římě, Lausanne a v Ženevě. Od roku 1905 působil v Praze jako středoškolský profesor, doktorátu dosáhl 1906 a po cestě do Španělska byl 1908 jmenován lektorem španělštiny na české pražské univerzitě. Zabýval se románskými literaturami, např. tématy Petrarka ve Španělsku, Tristan a Isolda v románských literaturách atd. Neprojevoval sice velký zájem o latinskoamerickou oblast, jeho překlad peruánského dramatu a edice kečujské gramatiky z rukopisu v pražské univerzitní knihovně se však staly součástí české iberoamerikanistiky.

D.-k.: *Španělská mluvnice jazyka peruánského*, Praha 1908; *Ollanta čili přísnost otcovská a velkomyslnost králova*, Praha 1918.

L.: *OSN*, XXVIII, Praha 1909: 687-8; *OSNND*, III, 1, Praha 1934: 99-100; Groh, F.: Nekrolog, in: *Inaugurace rektora dne 3. 12. 1919* ; týž: Nekrolog, *Výroční zpráva malostranské reálky 1918-19*.

(jo)

JEDLIČKA Jaromír - český armenolog, gruzinolog, srovnávací jazykozpytec a překladatel

* 9. 10. 1901 Praha, + 1. 8. 1965 Zdíkov

Po absolvování Akademického gymnázia v Praze ukončil studium na Filozofické fakultě UK v oborech anglistika a slavistika obhajobou disertace *Theorie a praxe realismu u Johna Galsworthyho a Arnolda Bennetta*. Po promoci se věnoval překládání z anglické literatury a rozšiřoval si vzdělání dvouletým studiem na Vysoké škole obchodní. V té době se začal vážně zabývat studiem arménštiny u Nišana Mardirossiana a pokračoval ve studiu orientalistiky a lingvistiky. Jeho učiteli v těchto oborech byli prof. V. Lesný a O. Hujer. Studium arménštiny si prohloubil ve Vídni, kde v roce 1933 složil v Kongregaci arménského řádu mechitaristů zkoušku z novoarménštiny. Roku 1935 se stal soudním tlumočníkem pro jazyk arménský a o rok později byl jmenován lektorem arménštiny na Filozofické fakultě UK. V té době se začal zabývat hlouběji také gruzínštinou a postupně rozšiřoval svůj zájem o jazyky kavkazské. Vedle vlastních překladů z evropských jazyků a vlastní tvorby literární pod pseudonymem Piras začal od 1927 uveřejňovat společně s N. Mardirossianem překlady z arménské poezie (Mecarenc Misakh, Durjan, Varužan, Levonjan, Hovhannisjan, písně starých arménských ašughů - lidových pěvců, básně Nahapeta Khučaka aj.). Za války, kdy byly uzavřeny vysoké

školy, působil na Obchodní akademii v Praze, kde vyučoval angličtinu, italštinu, němčinu, španělštinu a ruštinu. Od roku 1945 působil jako lektor arménštiny a gruzínštiny na Škole orientálních jazyků při Orientálním ústavu, do něhož pak 1946 nastoupil. Od roku 1948 pracoval v Národní a univerzitní knihovně. V letech 1951-52 získal stipendium Svazu spisovatelů za účelem práce na překladech děl gruzínské literatury. Od roku 1953 působil na FF UK jako lektor arménštiny a gruzínštiny. Svou badatelskou, publikační a recenzní činností, jakož i přednáškami v zahraničí si získal mezinárodní uznání v oboru kavkazologických studií. Vzhledem k omezení výuky armenologie a gruzinologie na Filozofické fakultě zde působil pouze externě a 1962 opustil aktivní službu; nadále však pokračoval ve své badatelské práci.

D.-k.: PŘEKLADY: *Gruzínské národní pohádky*, Praha 1949, 328 s.; Leo Kiačeli: *Obrácení Gvadiho Bigvy*, Praha 1952, 229 s.; (s J. Aldou), Giorgi Leonidze, *Zahrada Gruzie*. (*Literární antologie*), Praha 1955, 139 s.; Šotha Rusthaveli, *Muž v tygří kůži*, Praha 1958, 622 s.; *Kamenité cesty Gruzie*. (*Povídky gruzínských klasiků*), Praha 1958, 328 s.; Vachtang Ananjan: *Zajatci Pardálí soutěsky*, Praha 1959, 594 s.; David Guramišvili: *Veselá Vesna* (přebásnil J. Seifert), Praha 1963, 151 s.

D.-č./sb.: Arménské miniatury, *NO* **1** (1946), 4: 3-4; Das Studium der altgeorgischen Sprache in Georgien, *Le Muséon* **71** (1958): 299-328; Komposita in Vep'xistqaosani, *Bedi Kartlisa* 6-7 (32-33), 1959: 65-76; (s K. Petráčkem), Die Semitologie in der Georgischen SSR, *Acta Universitatis Carolinae*, *Philologica*, *Orientalia Pragensia* 1, Praha 1960: 83-95; Das Prager Fragment der altgeorgischen Jakobusliturgie, *ArOr* **29** (1961): 183-196; Zur Struktur des Altgeorgischen, *Bedi Kartlisa* 11-12 (36-37), 1961: 141-148; Betrachtungen über das armenische und georgische Volkslied, *Handes Amsorya* 10-12, Wien 1961: 1007-1020; Remarks on the Georgian Case Suffixes, *ArOr* **30** (1962): 543-558; Georgische Etymologie und Vergleichungen, *Bedi Kartlisa* 13-14 (41-42), 1962: 106-115; Derivative Deklination im Georgischen, *Bedi Kartlisa* 15-16 (43-44), 1963: 103-106; Das Studium des Abchasischen in Georgien, *Bedi Kartlisa* 17-18 (45-46), 1964: 146-149; Der altgeorgische Adverbial, *Zeitschrift für Phonetik*, *Sprachwissenschaft und Kommunikationsforschung* 17, Wien 1964: 529-548.

(ak)

JEITELES Baruch - pražský židovský učenec, hebraista, judaista

* 9. 8. 1779 Praha, + 17. 12. 1813 Praha

Studoval v rabínské talmudické škole u pražského vrchního rabína Ezechiela Landaua. Podnítil nové edice logiky středověkého židovského filozofa Maimonida (Millot ha-higgajon) a mimo jiné se také zabýval jeho dílem.

D.-k.: *Ta'am ha-melech* [poznámky k Maimonidovi], Brünn 1801.

L.: Kestenberg-Glandstein, Ruth: *Neuere Geschichte der Juden in den böhmischen Ländern*. *Das Zeitalter der Aufklärung 1780-1830*, Tübingen 1969.

(vs)

JEITELES Juda - pražský židovský učenec, hebraista, judaista

* 30. 3. 1773 Praha, + 6. 6. 1838 Vídeň

Žil v Praze, ke konci života přesídlil do Vídně. Sepsal a vydal jednu z prvých gramatik aramejštiny ve střední Evropě.

D.-k.: *Mavo ha-lašon ha-aramit* [úvod do aramejštiny], Prag 1813.

L.: *Encyclopaedia Judaica*, vol. 9, Jerusalem 1972: 1330-1333.

(vs)

JELÍNEK Jiří - český japanolog, lingvista

* 1. 2. 1939 Praha

Po absolvování oborů japanologie a anglistika (květen 1961) na Filozofické fakultě UK působil na této fakultě jako odborný asistent (v letech 1961-63 na katedře lingvistiky a fonetiky, 1963-68 na katedře věd o zemích Asie a Afriky). V letech 1963-66 absolvoval postgraduální studium, v jehož rámci se zaměřil na matematickou lingvistiku. V roce 1968 opustil Československo a od října téhož roku začal působit na univerzitě v Sheffieldu v oboru japanologie. V letech 1969-71 pracoval na projektu, jehož výsledkem bylo vytvoření krátkodobých intenzivních kursů japonštiny (zaměřených na četbu odborných textů), které byly určeny především pro vědce a techniky různých oborů. Pobýval rovněž dvakrát v Japonsku jako hostující profesor - v letech 1974-75 na univerzitě Nanzan v Nagoji a 1982-83 na univerzitě Hitocubaši v Tokiu.

Hlavní odborný přínos představují jeho práce lingvistické a také účast na vývoji programu pro strojový překlad mezi japonštinou a angličtinou. Je členem dvou vědeckých organizací - British Association for Japanese Studies a European Association for Japanese Studies.

D.-k.: (přel. z jap.), H. Akijama: *Tajný útvar 731*, Praha 1963; *Úvod do moderní japonštiny*. Malé učebnice Nového Orientu, Academia, Praha 1968, 84 s. [vycházelo jako příl. *NO* **21** (1966), 4-10; **22** (1967), 1-10; **23** (1968), 1]; *Automatic Analyser of Japanese Sentences* [nepubl. disertační práce], 3 sv., 420 s.-zkrácená verze in: *Prague Bulletin of Mathematical Linguistics* **9** (1968) a **10** (1969); *Japanese-English Grammar Dictionary*, Centre of Japanese Studies, Sheffield University, Sheffield 1974, 146 s.; (spoluautorka P. A. Heron), *Reading Japanese*, Centre of Japanese Studies, Sheffield University, Sheffield 1975, 136 s.; *Classical Japanese-English Grammar Dictionary*, Centre of Japanese Studies, Sheffield University, Sheffield 1976, 64 s.; *Integrated Japanese-English Grammar Dictionary*, Part I: *Kana*, Centre of Japanese Studies, Sheffield University, Sheffield 1976, 354 s.; *Reader in Scientific and Technical Japanese*, Centre of Japanese Studies, Sheffield University, Sheffield 1978, 171 s.; *Integrated Japanese-English Grammar Dictionary*, Part II: *Characters*, 4 sv., Centre of Japanese Studies, Sheffield University, Sheffield 1981; (spoluaut. John Hawgood), *Japanese-English Dictionary Compiler*, 1983; (spoluaut. H. Murakami a M. Hata), *IDS Kikai honjaku šisutemu no gaijó* [Náčrt systému strojového překladu IDS], Kobe University, Department of Applied Mathematics, October 1984; (spoluaut. T. Jošimi, O. Nišida, N. Tamura), *Text-Wide Grammar for a Japanese-to-English MT System*, 1993, 36 s.

D.-č./sb.: A Linguistic Aspect of Transforamation Rules in: *Acta Universitatis Carolinae*, *Slavica* **VII**, Praha 1965, 8 s.; Construct Classes in: *Prague Studies in Mathematical*

Linguistics **2**, Praha 1966, 16 s.; Automatic Syntactic Analyser of Japanese in: *Džóhó šori gakkai*, *CL kenkjú iinkai širjó* 67-1, Tokio 1967, 25 s.; An Analyser of Nominal Phrases in Modern English, in: *Prague Bulletin of Mathematical Linguistics* č. 3, 4 a 5, Praha 1967-68, 107 s.; Japanese - the integrated dictionary search method, in: *Teaching Languages to Adults for Special Purposes*, London 1974, 4 s.; Automatic Integrated Dictionary Systems, in: *Proceedings of the International Conference on Machine Translation*, Cranfield 1984; (spoluautoři F. E. Knowles, M. McG. Wood), The ALVEY Japanese and English Machine Translation Project, in: *Proceedings of Machine Translation Summit Conference*, Tokio 1987; (spoluaut. G. Wilcock, O. Nišida, T. Jošimi, M. J. W. Bos, N. Tamura, H. Murakami), Japanese-to-English Project PROTRAN TWINTRAN in: *COLING-90*. (*Papers presented to the 13th International Conference on Computational Linguistics*), Helsinki 1990.

(A)

JELÍNKOVÁ Miriam - česká japanoložka

* 27. 5. 1940 Londýn

V letech 1957-62 studovala na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy obor japonština-angličtina; 1966-67 pobývala na stáži na Kjóiku daigaku v Tokiu, v lednu-září 1990 absolvovala stáž na Japan Foundation Language Institute v Kitaurawě.

V letech 1962-66 působila v Orientálním ústavu ČSAV a zároveň vyučovala japonštinu na Státní jazykové škole v Praze (1964-66). V roce 1968 emigrovala do Velké Británie. Po kratším působení v Oddělení ruských a slovanských studií na Sheffieldské univerzitě (1969-70) vyučovala v Orientálním ústavu Oxfordské univerzity (1971-72, 1979-80) a v Centru japonských studií Sheffieldské univerzity (1973-74). V letech 1974-75 pobývala jako hostující profesorka na univerzitě Nanzan v Nagoji. Od roku 1979 opět vyučuje na Sheffieldské univerzitě, kde je v současné době vedoucí Oddělení jazyků východní Asie, lingvistiky a literatury (Director of East Asian Languages, Linguistics and Literature Unit). Zabývá se především moderní japonskou literaturou a japonským jazykem.

Je členkou několika mezinárodních organizací: Association of Teachers of Japanese (USA) - od 1987, European Association of Japanese Studies (1988), Poetics and Linguistics Association (1992).

D.-k.: (spoluaut.), Průšek, Jaroslav a kol.: *Slovník spisovatelů*. *Asie a Afrika*, 2 sv., Odeon, Praha 1967 [cca 30 hesel].

D.-č./sb.: Abe Kobó, in: J. Wintel (ed.), *Makers of Modern Culture*, Routledge and Kegan Paul, London 1981; Western Materials in Japanese Fiction 1861-1871, in: Chapman and Steeds (ed.), *Proceedings of the BAJS Conference*, 1984: 33-40; Japanese in Adult Education - The Sheffield Experience, *Japan Education Journal* 31, 1987 [příloha]; Japanese in Adult Education, Responding to Demand, in: P. Harries (ed.), *Japanese for All*, Japan Reserch Centre for the Japan Foundation, SOAS, London 1988: 23-40; Seidžin kjóiku ni okeru nihongo kjóiku [Výuka japonštiny ve vzdělávání dospělých], in: *Nihongo kjóiku nenkan*, Tokio 1991.

PŘEKLADY: Kasai Zenzo: Spitting Blood; Kadžii Motodžiró: On the Path, *NOB* **4** (1965), 1: 4-7; Abe Kóbo: Dendrocacalia, *ibid*., 2: 50-56; Morio Kita: Mraveniště křídlatých mravenců,

NO **20** (1965), 2: příl.; Kasai Zenzó: Chrlení krve, *ibid*., 4: příl.; Kadžii Motodžiró: Pěšina, *tamtéž*; Šičiró Fukazawa: Měsíční Apeniny, *NO* **21** (1966), 4: příl.; též angl., The Moon-Apennines, *NOB* **7** (1968), 3: 103-106; Cutomu Minakami: Záliv tajemných světel, *NO* **23** (1968), 7-10: příl.; Higuči Ičijó: V kalném proudu in: *Pět japonských novel*, Odeon, Praha 1969: 9-35. Introduction to Contemporary Japanese Fiction [série překladů s kritickými články], in: *Japan Education Journal* 1987-88.

(A)

JEŘÁBKOVÁ Věra - česká afrikanistka se zaměřením na mezinárodní vztahy

* 10. 2. 1955 Třebíč

Po maturitě na gymnáziu v Brně 1974 nastoupila na Právnickou fakultu Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Brně, 1975 přestoupila na Právnickou fakultu UK. Studia ukončila 1978, o rok později získala doktorát (JUDr.) z oboru mezinárodního práva. Roku 1985 v Orientálním ústavu ČSAV obhájila kandidátskou disertační práci *Politika USA vůči subsaharské Africe po 2. světové válce* a byla jí udělena vědecká hodnost kandidáta historických věd (CSc.).

Zaměřila se na výzkum mezinárodněprávních problémů subsaharské Afriky (hraniční konflikty, regionální organizace - OAJ), postavení Afriky v mezinárodních vztazích a politice a na analýzu vnitropolitických problémů (etnických konfliktů, střetu moderního a tradičního práva apod.). Roku 1991 nastoupila na místo vědeckého pracovníka do Ústavu mezinárodních vztahů při Ministerstvu zahraničních věcí. Zabývala se zejména problematikou vnitropolitického vývoje v Jihoafrické republice a současnými problémy OSN. V průběhu let 1992-94 zastávala funkce vědecké tajemnice, pověřené ředitelky a vedoucí vědeckovýzkumného oddělení. V říjnu 1994 byla jmenována ředitelkou afrického odboru na Ministerstvu zahraničních věcí. Od května 1997 pracuje jako vedoucí oddělení lidských práv při mezinárodněprávním odboru MZV.

V letech 1987-90 byla členkou výkonného výboru Československé společnosti orientalistické. Od roku 1990 je členkou Sdružení přátel Afriky a Česko-jihoafrické společnosti.

Od roku 1995 přednáší externě problematiku historického vývoje v subsaharské Africe po 2. světové válce na katedře mezinárodního práva Právnické fakulty UK. Zabývá se rovněž problémy rozvojových zemí z pohledu české zahraniční politiky a působením České republiky v OSN v rámci externí výuky na katedře politologických studií Jana Masaryka při Vysoké škole ekonomické v Praze a na olomoucké univerzitě.

D.-k.: (spoluaut.), *Současná Afrika*, *100 otázek a 100 odpovědí*, Mladá fronta, Praha 1980.

D.-č./sb.: Etnické problémy hraničních a teritoriálních konfliktů, in: *Etnický faktor v politickém životě soudobé Afriky*, Orientální ústav ČSAV, Praha 1987; The United States Policy towards Sub-Saharan Africa in the Period of Carter's Administration, in: *Studie k dějinám kolonialismu a imperialismu* 4, Orientální ústav ČSAV, Praha 1988: 135-163; Postoj OAJ k politice Reaganovy administrativy, in: *Organizace africké jednoty a současné problémy Afriky*, Studie č. 28, ÚMV, Praha 1988: 45-48; Škola pro syny náčelníků, *NO* **46** (1991), 1: 11-12; Svatba u Luů, *ibid*., 7: 243-246; Africa Research in Czechoslovakia, in: *Africa Spectrum* 90/2, 25. Jahrgang, Institut für Afrika-Kunde, Hamburg: 223-226;

(spoluaut.), Jaroslav Černý - Otakar Hulec (ed.): *Africana Bohemica*. *Bibliographia 1918-1988*, Orientální ústav, Praha 1993, 161 s.

(A)

JEŠINA Josef - český katolický kněz a romista

* 17. 8. 1824 Žitnoves, + 21. 8. 1889 Zlatá Olešnice

Roku 1850 byl ordinován na kněze, v témže roce juridiscinýrován v Rožďalovicích. Jeho dalším další působištěm se staly Rochpratice. Roku 1869 byl jmenován farářem ve Zlaté Olešnici, kde se začal s páterem Františkem Ulrichem zabývat romštinou. Zaměřil se na zápis a popis romštiny, hlavně české; jeho práce *Romáňi čib* přináší krátký historický úvod, nástin fonetiky a způsobu zápisu, podrobný gramatický přehled, přehled lexikálních přejímek, slovník, konverzaci, bajky, písně, pohádky, povídky a básně. *Slovník česko-cikánský a cikánsko-český* obsahuje kromě pohádek a povídek veršovanou bajku, romské modlitby a romskou oddávací řeč, kterou Ješina 1884 oddával romský pár.

D.-k.: *Romáňi čib čili Jazyk cikánský*, 2. opravené a rozmnožené vyd., Fr. A. Urbánek, Praha 1882, 179 s. + doplněk: (s F. Ulrichem dle Grigorjeva a Boethlingka), *Mluvnice cikánského nářečí v Rusku*, 31 s.; *Slovník česko-cikánský a cikánsko-český*, *jakož i cikánsko-české pohádky a povídky*, Karel Šolc, Kutná Hora 1889, 308 s.

L.: *Romano džaniben* **IV** (1997), 3-4.

(jč)

JIROUŠKOVÁ Jana - česká afrikanistka, historička a ilustrátorka

* 3. 6. 1968 Praha

Absolvovala Filozofickou fakultu UK Praha, obor historie (1990-96), kde získala titul Mgr. (1997); zároveň navštěvovala od 1991 přednášky z afrikanistiky a kurs iberoamerikanistiky (1994-95). V letech 1993-94 pobývala na studijním pobytu na univerzitě v Basileji. Krátce pracovala jako archivářka v Etnografickém ústavu AV ČR (1994-96), 1996 byla přijata do tříleté vědecké výchovy v Orientálního ústavu AV ČR (obor afrikanistika - historie) a připravuje disertační práci *Vzájemné působení Portugalců a Afričanů*. *Kulturní*, *politické a ekonomické změny v portugalských koloniích od 15*. *do konce 19*. *století*. Současně na FF UK vystudovala obor afrikanistika (1996-98).

Publikuje odborné a populárně vědecké články z oblasti afrického umění a etnografie, překládá ze svahilštiny. Svoje články často doprovází vlastními ilustracemi a vytváří ilustrace pro přeloženou africkou literaturu, inspirované africkým folklorem.

D.-č./sb.: Proč lidé mluví různými jazyky? Proč pavouci tkají sítě v tmavých rozích? *NO* **52** (1997): 2, 5; Ndžoja - nejvýznamnější panovník Bamunu, *ibid*.: 90-94; Bambarské masky, *NO* **53** (1998): 28-30; Malgašské pohřební zvyky, *NO* **53** (1998): 102-107; Iniciační masky Jaků, *ibid*.: 172-176.

(A)

JISL Lumír - český archeolog a orientalista v oblasti mongolské archeologie, mongolského, tibetského a japonského umění

* 18. 4. 1921 Újezd u Svijan (Svijanský Újezd), + 22. 11. 1969 Praha

V letech 1932-40 absolvoval gymnázium v Turnově, odkud odešel po válce do Prahy studovat archeologii, dějiny umění, srovnávací religionistiku a cizokrajnou etnografii na Karlovu univerzitu. Byl žákem prof. J. Filipa a prof. Z. Matějíčka. Vysokou školu ukončil 1949 obhajobou diplomové práce. Habilitační práci o orchonských Turcích obhájil 1963.

Během války pracoval jako úředník pojišťovny v Liberci. Ještě v průběhu vysokoškolských studií nastoupil v listopadu 1947 do Slezského muzea v Opavě jako vedoucí archeologického oddělení a později jako ředitel. V Opavě pracoval do konce roku 1954. Díky tamní sbírce renomovaného a pozapomenutého cestovatele-sběratele a vědce H. Ledera se zrodil a zformoval jeho životní zájem o orientální umění a archeologii. Větší možnosti k výzkumu v této oblasti mu poskytl přechod do Archeologického ústavu ČSAV v Brně s expoziturou v Opavě 1955 a o rok později (od července 1956) v Praze. V letech 1957-58 vykonal půlroční studijní cestu do Mongolska a Číny, kde připravoval první vědeckou expedici do Mongolska. V červenci-září 1958 vedl čs.-mongolskou archeologickou expedici do středního Mongolska, která objevila unikátní památky turkického období. Druhou, menší průzkumnou expedici do Mongolska organizoval v létě 1963. Absolvoval též studijní pobyty v Maďarsku, ve Švédsku, Francii a 1967-68 v Hamburku a Bonnu. Nedostatek finančních prostředků na další expedici a definitivně předčasná smrt (ve 48 letech) znemožnily pokračování slibného výzkumu v této oblasti.

Zabýval se zejména výzkumem památek turkického období v Mongolsku, stavem archeologie v Mongolsku a Číně, tibetským a mongolským lamaistickým uměním a ikonografií, orientálními technikami a ranými dějinami Centrální Asie. Publikoval v renomovaných domácích i zahraničních časopisech, organizoval výstavy a přednášky. Jeho kandidátská práce o orchonských Turcích v češtině byla přeložena do angličtiny a vyšla 1997.

D.-k.: *Neznámý Tibet*. Katalog výstavy v Praze, Praha 1956, 30 s., 10 il.; *Tibetské umění*, Praha 1958, 45 s., 112 il.; (s V. Sísem a J. Vanišem), *Tibetische Kunst* [též angl., franc. a snad i švédsky]; *Tibetské umění* [soubor 12 pohlednic ze snímků V. Síse a J. Vaniše], Praha 1960, 5 s., 12 foto; *Mongolei*. *Kunst und Tradition*, Praha 1960, 30 s., 144 obr. příl.; *Mongolian Journey*, London - Praha 1960, 143 s.; *Umění starého Mongolska*, Praha 1961, 35 s., 104 obr.; (se Z. Černou a L. Boháčkovou), *Ozdoby japonských mečů*. Katalog výstavy v Náprstkově muzeu v Praze, Praha 1964, 74 s.; *Japanische Schwertzierate*, Praha 1967, 3 + 59 s.; *Swords of the Samurai*, Praha 1965; *Balbals*, *Steinbabas und andere Steinfiguren als Äusserungen der religiösen Vorstellungen der Ost-Türken*. Dissertationes orientales 26, Academia, Praha 1970, 70, 1, 9 s.; *Orchonští Turci a problémy archeologie druhého východotureckého kaganátu*. I.-IV. díl, Praha 1963, 126 (167), 207 (313), 120, 175 s. [nepublikováno]; angl., The Orkhon Türks and Problems of the Archaeology of the Second Eastern Türk Kaghanate, *Annals of the Náprstek Museum* **18** (1997), 160 s.

D.-**č./sb.:** Sbírka tibetského umění Slezského musea v Opavě, *Časopis Slezského muzea* **3** (1953): 25-31, 48-57, 57-59; Ozdoby japonských mečů, *Tvar* **8** (1956), 3: 80-87; Laideur et beauté des tableaux tibétains, in: *Art des pays lointains*, Artia, Prague 1957, 207 s.; Ošklivost a krása tibetských obrazů, in: *Umění čtyř světadílů z českých sbírek mimoevropského umění* II. Praha 1957: 167-174; Vom Abstossenden und Anziehenden in der tibetischen Malerei, in:

Kunst ferner Länder II., Praha 1957: 169-172; Jiekesiluofake kaogu xueyanjiu gaikuang, in: *Kaogu tongwen*, No. 2, Peking 1958: 68-70; Po stopách mongolsko-sibiřských Turků, *Dějiny a současnost* **1** (1959), 4: 24-26; Několik nových "ordoských" bronzů a jejich postavení v rámci eurasijského zvěrného stylu, *Acta Universitatis Carolinae*. *Philosophica et historica* 3, 1959. Filipův sborník, Univerzita Karlova, Praha 1960: 195-206; Předběžná zpráva o výsledcích prvé čs.-mongolské archeologické expedice 1958, in: *Referáty 1958*, Liblice 1959: 153-162; Československo-mongolská archeologická expedice, *Věstník ČSAV* **68** (1959), 1: 162-168; Mongolské lidové umění, *Výtvarná práce* **7** (1959), 19: 4-5; Vorbericht über die archäologische Erforschung des Kül-tegin, *Ural-Altaische Jahrbücher* **32** (1960): 65-77; Japanese Sword Fittings, *NOB* **1** (1960), 5: 14-16; Výzkum Külteginova památníku v Mongolské lidové republice, *Archeologické rozhledy* **12** (1960): 86-115; Archeologické památky v Mongolské lidové republice, *Archeologické rozhledy* **13** (1961): 49-56, 63-69, 73-83; K technice zlatých sibiřských plaket, *Památky archeologické* **52** (1961): 297-307; Japonské grafické umění, *Výtvarná práce* **9** (1961); Small Monuments Lamaistic Clay Offerings from Mongolia, *NOB* **2** (1961), 3: 88-89; Mai-chi-zhan. The Throne of the Gods, *ibid*., 5: 143-144; Ein Beitrag zur ikonographischen Deutung der tibetischen Ritualdolches, *Annals of the Náprstek Museum* **1** (1962): 77-83; Necuke, *Výtvarná práce* **10** (1962), 11: 9; Hans Leder, ein vergessener Reisender, in: *Abhandlungen und Berichte des Staatlichen Museums für Völkerkunde*, *Dresden*, Band 22, Berlin 1963: 25-52; Kül-Tegin anitinda 1958, de Yapilan Arkeoloji arastirmalarinin soluctari, in: *Türk-Tarih Belletin*, Cilt 27, Ankara 1963: 387-402, il.: 403-410; Nowe odkrycia archeologiczne w górach Mongolii, in: *Acta Archaelogica Carpathica*, Band 7, Kraków 1965: 117-124; The Bogdokhan of Urga - His Palace and Collection, *NOB* **4** (1965), 3: 80-82; Fouilles du monument de Kül-tegin en République populaire de Mongolie, in: *Investigations archéologiques en Tchécoslovaquie*, Praha 1966: 291-292; (s Namsrai Ser-od-jave), Récentes découvertes de gravures et peintures rupestres, d'habitats, nécropoles et monuments turcs en la République populaire de Mongolie, *Archeologické rozhledy* **18** (1966): 21-53; Wie sahen die alten Türken aus? *Ural-Altaische Jahrbücher* **40** (1968): 181-199.

L.: Šikulová, Vlasta: *Informace Slezského musea v Opavě* 3 (1969): 1-3; Váňa, Z.: *Časopis Slezského muzea* **18** (1969), 2; Archeolog Lumír Jisl zemřel, *Slezský sborník* **68** (1970), 1: 93-94; Váňa, Z.: Zemřel PhDr. Lumír Jisl, *Archeologické rozhledy* **22** (1970): 206-207; Šíma, J.: Za Lumírem Jislem, *NO* **25** (1970), 1: 17; Lumír Jisl, *Pojizerské listy* **10**, 24. dubna 1996; BIBLIOGRAFIE: Rataj, J.: Seznam prací PhDr. Lumíra Jisla, CSc., *Archeologické rozhledy* **22** (1970): 207-211.

(jš)

JUNGBAUER Radomír - český diplomat a publicista

* 4. 7. 1936 Ostrava

Studoval mezinárodní vztahy, mezinárodní právo a ekonomii na Vysoké škole ekonomické v Praze a v Institutu mezinárodních vztahů v Moskvě. V roce 1968 získal akademický titul JUDr. na Karlově univerzitě.

Působil jako výzkumný pracovník v Ústavu pro mezinárodní politiku a ekonomii (1962-64) a v Orientálním ústavu (1984-90) i jako vysokoškolský pedagog na Univerzitě 17. listopadu (1971-74) a na Karlově univerzitě (1974-84).

V letech 1964-71 pracoval na Ministerstvu zahraničních věcí, kam se jako rehabilitovaný pracovník vrátil v roce 1990. V letech 1967-68 působil jako úřadující tajemník čs. delegace v Dozorčí komisi neutrálních států v Pchanmundžomu (Korea) a 1990-93 byl nejprve čs. a později českým velvyslancem v Mexiku. V roce 1991 byl jmenován čestným primátorem texaského města San Antonio a 1993 byl vyznamenán prestižní hodností akademika h. c. Mexickou akademií mezinárodního práva.

Od roku 1993 působí jako ministerský rada na ministerstvu zahraničních věcí; v letech 1995-97 zastával funkci zástupce ředitele latinskoamerického odboru. Přednáší externě problematiku Latinské Ameriky a rozvojových zemí na VŠE a UK.

Ve své výzkumné činnosti se zabýval problematikou mezinárodních vztahů a mezinárodního práva se zvláštním zaměřením na problematiku meziamerického systému a mezinárodní právo humanitární. Vedle tří knih napsal řadu kratších článků s latinskoamerickou problematikou zveřejněných v různých časopisech (např. *Mezinárodní politika*, *Nový Orient*, *Ibero-Americana Pragensia*).

D.-k: *Meziamerický systém*, Praha 1977, 281 s.; *Latinská Amerika ve strategii USA*, Praha 1982, 210 s.; *Organizace amerických států*, Praha 1988, 163 s.

(A)

JUNGMANN Antonín Jan - český lékař a obrozenecký literát, autor prvních českých studií o sanskrtu a indické kultuře

* 19. 5. 1775 Hudlice, + 10. 4. 1854 Praha.

Po absolvování piaristického gymnázia v Praze poslouchal na pražské univerzitě krátce (rok) filozofii, ale nakonec vystudoval lékařství (1805). Postupně se stal věhlasným lékařem - porodníkem a univerzitním profesorem (1811-48, rektorem byl zvolen 1838), který svou katedru pozdvihl na evropskou úroveň a založil pražskou porodnickou školu. Po celý svůj život se však se zanícením podílel na činnosti kulturní a osvětové a vedle vlastní odborné knižní tvorby byl i jinak literárně činný a spolupracoval se svým bratrem Josefem mj. na vytváření českého vědeckého názvosloví. Významný byl jeho přínos k rozšíření zájmu o sanskrt a k poznání Indie a její staré kultury. Poprvé u nás uveřejnil i ukázku originálních "liter dévanágarických", jakož i příklad čtení původního sanskrtského textu. Orientu věnoval pozornost též ve své obsáhlé obecné studii o antropologii.

D.-č.: O sanskrtu, *Krok* (Praha), díl 1., 1821: 65-81; O Hindích, *Krok*, díl 1., částka 2., 1821: 35-47; Výtah gramatiky z Nala, k libému srovnání s vlasteneckou řečí, *Krok*, díl 1., částka 4., 1823: 75-103; Člověkosloví aneb antropologie, *Krok*, díl 2., částka 2., 1831: 266-312; díl 2., částka 3.: 393-419; díl 2., částka 4.: 521-553.

L.: *OSN*, 13, Praha 1898: 677-678; Lesný, V.: Počátky studia sanskrtu v Čechách, *Listy filologické* **47** (1920): 185-194; Ederer, A.: Česká literatura o Indii v časopisech před rokem 1848, *NO* **3** (1948), 1: 24-25.

(mk)

JUNGMANN Josef Jakub - český jazykovědec, literát a překladatel a představitel obrozeneckého hnutí

* 16. 7. 1773 Hudlice, + 14. 11. 1847 Praha

Po absolvování piaristického gymnázia v Praze (1892) vystudoval filozofickou (1795) a právnickou (1799) fakultu pražské univerzity a přitom se intenzivně věnoval i cizím jazykům a literaturám. Působil jako gymnaziální učitel zprvu v Litoměřicích (do 1815), pak na staroměstském gymnáziu v Praze (do 1844, od 1834 jako ředitel), kde vychoval mnohé z nadcházející generace českých spisovatelů; od 1817 též na univerzitě. Byl všestranně činným a vpravdě vůdčím duchem v probouzející se a národně uvědomělé české veřejnosti s jejími aspiracemi na povznesení vlastního jazyka, písemnictví i vědeckého bádání (založení časopisu *Krok*, 1820). Svým monumentálním překladatelským a vědeckým dílem položil základy novodobého spisovného jazyka; v jeho vlasteneckých snahách mu pomáhal i hluboký zájem o sanskrt a studium staroindického básnictví. Byl dvakrát děkanem filozofické fakulty (1828, 1839) a rektorem (1840) pražské univerzity, členem Učené společnosti královské (1830), Královské české učené společnosti (1834), vídeňské Akademie (1847) a čestným členem Univerzity v Charkově (1847).

D.-k.: *Slovesnost aneb nauka o výmluvnosti prozaické*, *básnické i řečnické se sbírkou příkladů v nevázané i vázané řeči*, Praha, 2. vyd. 1845, 836 s.; *Historie literatury české aneb soustavný přehled spisů českých*, *s krátkou historií národu*, *osvícení a jazyka*, Praha 1825, 707 s.; *Slovník česko-německý*, Praha 1835-1839, 4 698 s., 2. vyd., Academia, Praha 1989-1990, 4 735 s., atd.

D.-č.: Jinotajitelná pověst podle Hájkovy kroniky na listu I.-IV. (Rozměrem indickým nazvaným Páthjá, ze soustavy II. zpravující se počtem syllab), *Krok*, díl 1., částka 1., 1821: (3)-6; Krátký přehled prozodie a metriky indické; podle Hen. Thom. Colebrooka v Asiatic Researches, vol. X. *Krok*, díl 1., částka 1., 1821: 33-64 a 100; Výměsky z prozodiky a metriky české, *Krok*, díl 1., částka 2., 1821: 1-32; Čtyři sprostní bramíni. Z indického. Viz Indische Bibliothek von A. W. von Schlegel, Bonn 1826, Band 2, Heft 3. *Časopis Společnosti vlasteneckého museum v Čechách*, 2. roční běh, svazek třetí, Praha 1828: 71-83.

L.: *OSN*, 13, Praha 1898: 668-677; Lesný, V.: Počátky studia sanskrtu v Čechách, *Listy filologické* **47** (1920): 185-194; Ederer, A.: Česká literatura o Indii v časopisech před rokem 1848, *NO* **3** (1948), 1: 24-25.

(mk)

KABELÁČOVÁ Káťa - česká japanoložka

* 18. 3. 1946 Praha, + 22. 8. 2001 Praha

Po maturitě na Střední všeobecně vzdělávací škole v Praze vystudovala v letech 1963-68 obor anglistika - japanologie na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze.

Již během studia na FF UK pracovala v Orientálním ústavu ČSAV, kde po absolvování fakulty působila do roku 1991. Roku 1992 pracovala krátce v zahraničním odboru Federálního výboru pro životní prostředí a koncem téhož roku se stala výkonnou ředitelkou soukromé kulturní a informační instituce Japonského centra v Praze, kde působí dosud. Od

roku 1996 působí jako pedagog v Ústavu Dálného východu Filozofické fakulty UK v Praze. Pedagogicky byla činná i v dřívějších letech v jiných institucích (Jazyková škola apod.). Pracuje též jako tlumočnice a překladatelka a japonskou kulturu šíří rovněž formou vědecko-popularizační činnosti (veřejné přenášky, rozhlasové pořady atd.).

Je členkou Evropské asociace japonských studií (EAJS) a spoluzakladatelkou Česko-japonské společnosti (1994-98 byla její předsedkyní).

Zabývá se zejména japonskou klasickou kulturou, především klasickým divadlem a klasickou hudbou (např. otázkami vokálního projevu v divadle Nó atd.), ale k předmětům jejího zájmu patří např. i postavení Japonska ve východní Asii, japonská společnost, jevy v japonském soudobém náboženství.

D.-č./sb.: Bibliografie českých překladů z japonštiny, *Bulletin Československo-japonské společnosti* (1970), 2: 19-23; Bibliography of Prof. Dr. Vlasta Hilská, in: Hilská, Vlasta - Vasiljevová, Zdeňka: *Problems of Modern Japanese Society*, Univerzita Karlova, Praha 1971: 53-64; "Kotoba" in the Noh Drama, in: *Studies on Japanese Culture*, Vol. I, The Japan P. E. N. Club, Tokyo 1973: 512-527; (spoluaut.), *Slovník světových dramatiků*. *Autoři národů Asie a Afriky*, Divadelní ústav, Praha 1974, 149 s.; Japonsko, in: *Svět 1983* [-*1987*]. *Ročenka*, Svoboda, Praha 1985-1989: 263-269; 271-276; 285-291; 287-294; 267-272; Mírové hnutí v Japonsku, in: Pecen, J. (ed.), *Mírové hnutí v kapitalistických zemích*, Praha 1987: 221-233; Náboženský život v moderním Japonsku in: Bečka, Jan a kol., *Náboženství a politika v zemích Asie*. (Sborník statí), Orientální ústav, Praha 1988: 111-167; Divadlo nó, kabuki a bunraku v představení hry Šunkan v Praze, *Harmonie* (1994); Nó, kabuki a bunraku v jednom večeru, *Kokoro*, podzim 1994: 3-5; S profesorem Tošio Kawatake o evropském turné japonského divadla (rozhovor), *Kokoro*, podzim 1994: 5-7; (přel.), Brána Rašó, in: *Kalhoty pro dva*. *Antologie japonského divadla* [též spoluaut. předmluvy a části hesláře], Brody, Praha 1997: 107-110, 247-286.

(A)

KABRDA Josef - český historik, turkolog a osmanista

* 3. 2. 1906 Frýdlant nad Ostravicí, + 27. 5. 1968 Ankara

V letech 1925-30 studoval na Filozofické fakultě v Praze dějepis a zeměpis, jeho učiteli byli akademik J. Rypka a prof. J. Bidlo. V letech 1934-37 pobýval v Bulharsku, 1937-39 a 1945-46 si své vzdělání doplňoval v Paříži a profiloval se jako historik-turkolog. Mezitím vyučoval na reálném gymnáziu v Havlíčkově Brodě. Roku 1947 obhájil habilitační spis *Studie z dějin balkánských zemí v turecké době* na Brněnské univerzitě, kde od té doby působil. V roce 1953 byl jmenován docentem a 1965 profesorem dějin jihovýchodní Evropy a Blízkého východu. V letech 1962 a 1968 pobýval v Turecku.

Základním polem jeho vědeckého zájmu byla oblast osmanských dějin, která se odrazila v jeho publikační činnosti. Od počátku věnoval velkou pozornost turecké diplomatice. Zabýval se nejprve tureckými prameny k bulharským dějinám (*Berát vidinského metropolity Josefa*), studiem francouzsko-tureckých vztahů v době Napoleonově (*Quelques firmans concernants les relations franco-turques*), edicí a výkladem tureckých pramenů (kánúnname) k hospodářským a správním dějinám a systematickým výzkumem feudální renty v balkánských provinciích osmanské říše; výsledky svých bádání shrnul v rozsáhlých historických studiích.

Podílel se rovněž na tvorbě učebnic a vysokoškolských skript. Jeho životní dílo náhle skončilo ve chvíli, kdy pracoval na třech syntetizujících monografiích, z nichž jedna vyšla (*Le système fiscal de l'Eglise orthodoxe dans l'Empire ottomane*) a dvě zůstaly v rukopise (*Feudální poměry v Bulharsku v 15.-17. století ve světle osmansko-tureckých kodifikací*, *Přínos bulharské turkologie ke studiu národních dějin*).

D.-k.: *Berát vidinského metropolity Josefa z roku 1763* (*Příspěvek k dějinám pravoslavné církve v říši osmanské*). Facsimile, turecký text, překlad a výklad, Praha 1937, 76 s.; *Quelques firmans concernant les relations franco-turques lors de l'expédition de Bonaparte en Egypt*, *1798-1799*, Paris 1947, 90 s.; (spoluaut.): *Dějiny národů střední a jihovýchodní Evropy v období od francouzské revoluce do roku 1918*. Část I., 1790-1878, SPN, Praha 1963, 174 s.; Část II., 70. léta 19. století - 1918, SPN, Praha 1966; *Le système fiscal de l'Eglise orthodoxe dans l'Empire ottomane*. (*Sous le jour des documents turcs*), Brno 1969, 321 s.

D.-č./sb.: Raja, in: *Izvestija na Balgarsko istoričesko družestvo v Sofija* XIV-XV, Sofija 1937: 172-185; Sur les bérats des métropolites dans l'ancien Empire ottoman au XVIIIe siècle, in: *Izvestija na Balgarsko istoričesko družestvo v Sofija* XVI-XVII, Sofija 1939: 259-268; Turecké prameny k bulharským dějinám a jejich zpracováním v Bulharsku, *Časopis Archivní školy* **XV-XVI** (1939): 200-231; Bibliografické pomůcky k dějinám jihovýchodní Evropy a Blízkého východu, *ČČH* **50** (1947-1949), II: 103-128; Les anciens registres turcs des cadis de Sofia et de Vidin et leur importance pour l'histoire de la Bulgarie, *ArOr* **14** (1951): 329-392, 642-643; Nové úkoly bulharské historické vědy, *Časopis Matice moravské* **71** (1952): 130-140; Úspěchy bulharské historické vědy, *Časopis Matice moravské* **71** (1952): 391-413; Nový zdroj pramenů k ruským dějinám (Turecké kadijské registry), in: *Sborník prací FFBU*, 1953: 237-260; Les problèmes de l'étude de l'histoire de la Bulgarie ą l'époque de la domination turque, *Byzantoslavica* **XV** (1954): 173-208; Prameny k hospodářským dějinám Bulharska v době rozkladu tureckého feudalismu, in: *Sborník prací FFBU*, 1954, C 1: 79-91; Otázka jižních Slovanů v pojetí Marxe a Engelse, in: *Sborník prací FFBU*, 1954, C 1: 92-100; Les documents turcs relatifs aux impôts ecclésiastiques prélevés sur la population bulgare au XVIIe siècle, *ArOr* **23** (1955): 136-177; Turecké pramene vzťahujúce sa na dejiny tureckého panstva na Slovensku, *Historický časopis* **IV** (1956): 156-169; Úspechy macedónskej historiografie, *ibid*.: 557-562; Les sources turques relatives ą l'histoire de la domination ottomane en Slovaquie, *ArOr* **24** (1956): 568-580; Orientalistika bulgarska, *Przegląd Orientalistyczny* (1956): 369-378; Les études orientales en Yougoslavie. L'activité de l'Institut Oriental ą Sarajevo, *ArOr* **25** (1957): 146-155; Dva berata na sofijskija i vidinskija mitropolit ot parvata polovina na XVIII v., in: *Izvestija na Instituta za balgarska istorija* **VII**, Sofija 1957: 377-404; Les documents turcs relatifs aux droits fiscaux des métropolites orthodoxes en Bulgarie au XVIIIe siècle, *ArOr* **26** (1958): 59-80; Nové edice tureckých pramenů k bulharským dějinám, in: *Sborník prací FFBU*, 1958, C 5: 136-147; Les codes (kanunname) ottomans et leur importance pour l'histoire économique et sociale de la Bulgarie, in: *Sbornik v čest na akademik Nikola V. Michov*, Sofia 1959: 183-190; Les codes turcs (kanunname) relatifs ą Albanie et leur importance pour l'histoire nationale, in: *Sborník prací FFBU*, 1959, C 6: 153-177; K problematice studia feudalismu v Bulharsku v 16. století. Kanunname nikopolského sandžaku, *Slovanské historické studie* 3 (1960): 215-262; Une nouvelle contribution ą l'étude de la paléographie et de la diplomatique turque-ottomane, in: *Sborník prací FFBU*, 1960, C 7: 161-169; Le code ottomane (kanunname) de Lamia. Contribution ą l'étude des sources historiques relatives ą l'histoire de la Grèce, in: *Sborník prací FFBU*, 1961, C 8: 174-190; L'étude du féodalisme turc-ottoman dans l'historiographie bulgare, in: *Sborník prací FFBU*, 1962, C 9: 129-144; Quelques problèmes de l'étude de l'histoire des peuples balkaniques et danubiens ą l'époque de la domination ottomane, in:

Trudy XXV meždunarodnogo kongressa vostokovedov, II. Moskva 1960: 490-493; K problematice tureckého feudalismu na Balkáně a v uherském Podunají, in: *Orientalistický sborník* I. Bratislava 1963: 86-91; Contribution ą l'étude de la rente féodale dans l'Empire Ottoman I. Redevances féodales perćues sur le vin et le miel, in: *Sborník prací FFBU*, 1963, C 10: 33-53; II. Redevances féodales perćues sur le menu bétail et les pČturages et sur les moulins, in: *ibid*., 1965, C 12: 103-122; III. La dEme sur les produits agricoles, in: *ibid*., 1966, C 13: 55-81; Zakonopoloženije ob Amfisse, in: *Vostočnyje istočniki po istorii narodov jugovostočnoj i central'noj Jevropy*, Moskva 1964: 222-230; Kánúnnáme novozámeckého elájetu, *Historický časopis* **XII** (1964): 186-214; Další edice tureckých pramenů k bulharským dějinám, in: *Sborník prací FFBU*, 1964, C 11: 219-225; Quelques problèmes relatifs ą l'étude de l'histoire de l'Albanie ą l'époque de la domination ottomane, *Studia Albanica* (Tirana), 1965: 83-86; Nové příspěvky maďarské turkologie k dějinám tureckého panství v Uhrách, in: *Sborník prací FFBU*, 1965, C 12: 182-186; Hlavní rysy tímársko-sipáhíského zřízení v osmanské říši, *ČSČH* **XIV** (1966): 293-311; Edice tureckých pramenů k dějinám Makedonie I-II., in: *Sborník prací FFBU*, 1966, C 13: 176-182; *ibid*., 1967, C 14: 164-167; Kánúnnáme szécsényských rájů, *Slovenská archivistika* II (1967): 48-62; Le kánúnnáme du sandjak de Nikopol, in: *Sborník prací FFBU*, 1967, C 14: 43-67 + 8 faksimilí; Tureckije istočniki dlja istorii pravoslavnoj cerkvi v Osmanskoj imperii, in: *Vostočnyje istočniki po istorii narodov jugovostočnoj i central'noj Jevropy* II., Moskva 1969: 179-191; Charakter turecké nadvlády a pokusy vymanit se z ní, in: *Dějiny Jugoslávie*, Praha 1970: 125-163; Poids et mesures employés dans les sandjaks balkaniques aux XVIe et XVIIe siècles (Contribution ą la métrologie ottomane), in: *Sborník prací FFBU*, 1971, C 18.

L.: *Asian and African Studies in Czechoslovakia*, Nauka, Moscow 1967: 61, 114; Pražák, R: Josef Kabrda (3. II. 1906 - 27. V. 1968). Život a dílo, in: *Sborník prací FFBU*, 1969, C 16: 7-30; Veselá-Přenosilová, Z.: Prof. Dr. Josef Kabrda (1906-1968), *ArOr* **37** (1969): 149-155; Gombár, E.: *Úvod do dějin islámských zemí*, Najáda, Praha 1994: 68-69.

(eg)

KALISTA Zdeněk - český historik, uměnovědec, literát a překladatel

* 22. 7. 1900 Benátky nad Jizerou, + 17. 6. 1982 Praha

Po maturitě na gymnáziu v Mladé Boleslavi studoval od 1919 na Filozofické fakultě UK u prof. Josefa Pekaře historii a dějiny výtvarných umění. Roku 1924 byl promován doktorem filozofie. Roku 1932 byl jmenován docentem československých dějin. Jmenování profesorem, připravené 1938, bylo zmařeno Mnichovem a ani roku 1945 neprošlo pro odpor komunistů. Roku 1948 musel opustit UK, 1951 byl zatčen a o rok později odsouzen za velezradu a podvracení republiky k patnácti letům vězení. Propuštěn byl roku 1960. Roku 1966 byl plně rehabilitován, ale nebyl mu umožněn plnohodnotný návrat do vědeckého a pedagogického života. Roku 1968 byl jmenován mimořádným profesorem československých dějin, avšak přednášet na FF UK nezačal; po 21. 8. 1968 to ani nebylo možné. V letech 1948-66 nemohl publikovat. V 70. letech opět zmizel z literární a oficiální historické práce. Vydání některých z jeho historických textů se ujala Křesťanská akademie v Římě. Ke znovuoživení zájmu o jeho dílo došlo až po 1989.

Ve své výzkumné práci se soustřeďoval zejména na fenomén baroka a propojil subjektivní pociťování doby s mimořádnou kvalitou umělecké - jazykové a stylistické - výpovědi. Věnoval mj. pozornost studiu korespondence misionářů z českých zemí v Americe a Asii v

17. a 18. století. Volba tématu sledovala dvojí cíl: jednak zážitek z prostoru, ze vzdálených a nepoznaných míst, je příznačným rysem barokní mentality, jednak líčení nelehkých osudů misionářů v neznámých podmínkách mělo posloužit jako apel k charakterové pevnosti národa v neblahých letech okupace. Publikoval medailony výrazných osobností českých dějin (1939), výbor z korespondence jezuitských misionářů (1941), jakož i výsledky svého poznání misijní práce české provincie Tovaryšstva Ježíšova (1968). Společně s V. Kybalem a O. Odložilíkem spoluvytvářel základy odborného kulturně historického zájmu o misijní odkaz v Novém světě a o Latinskou Ameriku.

D.-k.: *Čechové*, *kteří tvořili dějiny světa*, Praha 1939; *Cesty ve znamení kříže*. *Dopisy a zprávy českých misionářů 17. a 18. věku ze zámořských krajů*, Praha 1941, 2. vyd. 1947; *Cesty historikovy*, Praha 1947; *Stručné dějiny Československé*, Praha 1947; *Karel IV*. *Jeho duchovní tvář*, Vyšehrad, Praha 1971, atd.

D.-č./sb.: Los Misioneros de los Países Checos en los Siglos XVII y XVIII que Actuaban en América Latina, *Ibero-Americana Pragensia* **II** (1968): 117-161.

L.: Kutnar, F.: *Myšlenkový profil historika Zdeňka Kalisty*, Benátky nad Jizerou 1970; Kutnar, F.: *Přehledné dějiny českého a slovenského dějepisectví* II, Praha 1977: 319-322; Kalista Zdeněk, in: Brabec, J. a kol.: *Slovník zakázaných autorů 1948-1980*, Praha 1991: 186-189; Opat, J.: Zdeněk Kalista 22. července 1900 - 17. června 1982, in: Kalista, Z.: *Tvář baroka*, Praha 1992: 155-164; Beneš, Z.: Zdeněk Kalista. Pokus o duchovní portrét, *Historický obzor* (1992), 9: 270-272; Vlnas, V.: *Čas andělů a ďáblů v díle Zdeňka Kalisty*, in: Kalista, Z.: *Století andělů a ďáblů*. *Jihočeský barok*, Jinočany 1994: 292-304. Kalistova pozůstalost je uložena v Literárním archivu Památníku národního písemnictví v Praze na Strahově.

(ib)

KALOUSKOVÁ Jarmila - česká sinoložka-lingvistka

* 31. 12. 1908 Rostov na Donu, + 27. 4. 1989 Praha

V roce 1932 absolvovala Filozofickou fakultu Univerzity Karlovy, obor český jazyk a francouzština, 1934 získala titul PhDr. v oboru slovanských literatur. Po promoci vyučovala francouzštině na středních školách a věnovala se ruské literatuře, zejména poezii. Za protektorátu byla v důsledku nervového zhroucení nucena odejít do invalidního důchodu. Po 1945 se zotavila a začala se zajímat o čínštinu. Navštěvovala kursy čínštiny prof. J. Průška při Orientálním ústavu i jeho přednášky na FF UK. Již 1952 začala na FF UK jako externistka přednášet čínskou gramatiku.

Roku 1953 nastoupila do Orientálního ústavu. V roce 1955 poprvé navštívila Čínu jako členka kulturní delegace. V letech 1956-57 byla na základě meziakademické dohody vyslána do Pekingu studovat teorii gramatiky čínštiny u profesorů Lü Šu-sianga a Lu Č'-weje. 1960 obhájila kandidátskou disertaci. V letech 1967 a 1968 absolvovala dva pobyty v Paříži - během druhého přednášela na Sorbonně tři měsíce čínskou gramatiku.

Svá stěžejní gramatická díla vydala ve francouzštině v letech 1964 a 1966. Podílela se na zpracování mluvnických výkladů v učebnici *Úvod do hovorové čínštiny*, byla členkou redakční rady devítidílného *Česko-čínského slovníku*. Psala i populární stati o současné Číně,

zejména pro *Nový Orient*, překládala a recenzovala, věnovala se přednáškové činnosti. V práci pokračovala i po odchodu do důchodu počátkem 70. let. Zemřela tragicky 1989.

Patřila k nejvýznamnějším žákům prof. Průška. Přestože jsou její práce o gramatice v některých ohledech již dnes překonány, ve své době pomáhaly položit základy čínské lingvisitky u nás.

D.-k.: *Příspěvky ke studiu slovesných vidů v čínštině* [nepubl. kandidátská disertační práce], Praha 1959, 185 s. rkp.; (s O. Švarným, J. Bartůškem a Ť. Rotterovou), *Úvod do hovorové čínštiny*, SPN, Praha 1967. Sv. I, 458 s., sv. II, 606 s.; *Vybrané kapitoly z gramatiky moderní čínštiny* [skripta], SPN, Praha 1954, 143 s.; *Études sur les aspects des verbes dans la langue chinoise moderne*, Dissertationes orientales 1, Nakladatelství ČSAV, Praha 1964, 155 s.; *La phrase et les constructions de phrases dans le chinois moderne*, Dissertationes orientales 8, Nakladatelství ČSAV, Praha 1966, 160 s.; (spoluaut.), Zgusta, L. a kol.: *Manual of lexicography*, Academia, Praha 1971, 360 s.; (s V. Krupou a P. Zimou), *Jazyky národů Asie a Afriky a jejich vztah ke společnosti* [skripta pro Lidovou univerzitu], Socialistická akademie, Praha 1977.

PŘEKLADY: (s D. Khestlovou a D. Šťovíčkovou), Čao Šu-li: *Na horských stráních*, Naše vojsko, Praha 1951, 85 s.; (s D. Khestlovou a D. Šťovíčkovou), Emi Siao (= Siao San): *Mládí Mao Ce-tunga*, Praha 1952, 79 s.; Sü Kuang-jao: *Požár na rovině* [Pching-jüan lie-chuo], Knihovna Štít sv. 96, Naše vojsko, Praha 1953, 222 s.

D.-č./sb.: Lidé nové Číny, *NO* **9** (1954), 9: 131; La contribution de A. A. Dragunov ą la rédaction d'une grammaire scientifique de la langue chinoise moderne, *ArOr* **24** (1956): 444-453; Des catégories de mots dans la langue chinoise, *ArOr* **25** (1957): 287-294; (s P. Kratochvílem), Jiekesiluofake de hanxue gongzuo [Sinologické práce v Československu], přel. Wu I, *Zhongguo yuwen* **8** (1958), 8: 382-383, 395; O čínské domácnosti, *NO* **13** (1958), 4: 68-69; Čínské sloveso. Koreferát na konferenci VIII. sekce ČSAV 1956, in: *O vědeckém poznání soudobých jazyků*, Nakladatelství ČSAV, Praha 1958: 133-136; Ta c'-pao. Zamyšlení nad čínskými nástěnkami, *NO* **14** (1959), 7: 136-137; De l'autonomies de certaines unités linguistiques dans la langue chinoise moderne, *ArOr* **29** (1961): 626-651; Les constructions verbales contenant les morphemes "shih" et "ti" dans la langue chinoise moderne, *ArOr* **30** (1962): 1-26; Quelques remarques au sujet du morpheme "pa" dans le chinois moderne, *ArOr* **31** (1963): 364-377; Les morphemes "kang" et "i" dans les prepositions temporeles, *Monumenta Serica* **26** (1967): 213-223; (spoluaut. A. a M. Cartier), Les aspects linguistiques du mouvement du 4 mai, in: *The May Fourth Movement in China*. Sborník referátů připravených pro nekonanou 20. mezinárodní konferenci čínských studií v Praze. Academia, Praha 1968, sv. 2: 165-188; (s Ť. Rotterovou), Čínština všední i nevšední, *NO* **24** (1969), 2: 43-48; 3: 75-80; (s Ž. Vochalovou), L'influence des rapports sémantiques sur la forme des propositions chinoises, in: *Acta Universitatis Carolinae*. *Philologica* 5 (1970): 11-22; O slovech - zejména čínských, *NO* **28** (1973), 3: 90-94; (s Ž. Vochalovou), Les constructions "Zai N" dans le chinois moderne, *ArOr* **42** (1974): 139-156; K otázkám ekvivalence, *Jazykovědné aktuality* **12** (1975), 11: 10-14; (se Z. Słupskim), Some problems of typological analysis in modern Chinese fiction, in: *Études d'historie et de literature chinoises offertes a Professeur Jaroslav Průšek*. Bibliothéque de l'Institut des Hautes Études Chinoises, Vol. 24, Paris 1976: 143-153; Společenské příčiny vzniku moderní spisovné čínštiny, in: *Jazyky národů Asie*, *Afrika a Oceánie a jejich vztah ke společnosti*, *politice a kultuře* [skripta Lidové univerzity], Socialistická akademie ČSR, Praha, 1977: 158-174; (s Ž. Vochalovou), Les types syntaxiques des verbes chinois, in: *Orientalia Pragensia* IX, Praha 1977: 69-81;

PŘEKLADY: Sü Sung-lin: Vzpomínky na Mao Ce-tunga, *NO* **8** (1953), 10: 167-168; Čchin Čao-jang: Náš předseda Mao si ve všem ví rady. (Lidové vyprávění o Mao Ce-tungovi), *ibid*.: 169-170.

(ht)

KALVODOVÁ Dana (Danuše) - česká sinoložka a teatroložka asijských zemí

* 10. 3. 1928 Brno

Po maturitě 1947 zahájila studium na katedře Dálného východu Filozofické fakulty Univerzity Karlovy, obor sinologie a orientalistika, kde 1952 získala titul PhDr.

V letech 1954-60 působila jako odborná asistentka téže katedry; v té době se počala specializovat na tradiční divadlo v Číně a po studijním pobytu v ČLR také na divadelní kultury regionů, zvláště S'-čchuanu. Během kádrové výměny byla jako nestraník vyloučena z dalšího působení na tomto pracovišti. Využila možnosti pracovat na katedře divadelní a filmové vědy FF UK, kde však bylo nutno rozšířit výuku o divadelní kulturu Japonska, později také Indie a o další přednášky nesouvisející již s orientalistikou. Roku 1964 získala vědeckou hodnost CSc.

V 60. letech dokončila překlad rozsáhlého dramatu z konce 17. století (šlo o první převod z čínštiny do evropského jazyka) a jeho strukturální analýzu v komparaci s jinými díly téže formy, čchuan-čchi doby Mingů. Tuto práci 1969 obhájila jako habilitační s titulem *Vějíř s broskvovými květy - Kapitoly ke studiu mingského dramatu* (oponenti prof. J. Průšek a prof. Götz), avšak k jmenování docentkou došlo až 1990.

V období normalizace jí byl zastaven akademický postup z důvodů politické diskriminace a pro údajný nulový společenský dopad specializace na orientální divadlo. Roku 1985 následoval vynucený odchod do důchodu. Na FF UK se vrátila na částečný úvazek ve školním roce 1992/93, v následujících letech občas externě vyučuje na FF UK, DAMU a Masarykově univerzitě.

O budování oboru teatrologie asijských zemí, kterému se dosud v našich zemích nikdo systematicky nevěnoval, se zasloužila zejména v publikační oblasti. Je autorkou, editorkou a spoluautorkou pěti knižních publikací o divadle v Číně, Japonsku, Indii a v dalších zemích Východu. Zasloužila se o vydání prvních překladů deseti tradičních her z čínského originálu, připravila vědecké studie o dramatu doby Mingů, o čínském regionálním divadle, sémiotické rozbory hereckého umění v Číně a Japonsku. V zahraničních materiálech často citovaná studie o s'-čchuanském regionálním divadle (1966) byla první svého druhu vydaná mimo Čínu. Její kniha *Čínské divadlo* získala cenu rektora UK za nejlepší publikaci 1992 v oboru společenských věd. V Japonsku jí byla 1999 udělena cena Nadace herečky Jasue Jamamoto jako uznání za "celoživotní studia a šíření znalostí o asijském divadle".

Je členkou Sdružení překladatelů (od 1982), Obce překladatelů (1990), Obce spisovatelů (1991), Asociace evropských sinologů (1991), Teatrologické společnosti Praha (1997); 1970 jí bylo uděleno čestné členství v American Theatre Association - Asian Theatre Program.

D.-k.: (spoluaut.), *Chinese Theatre* [úvod], Spring Books, London - Artia, Prague 1956, reedice 1962 [též v německé mutaci *Schüler des Birngartens*]; (spoluaut.), *Slovník*

spisovatelů. *Asie a Afrika* I-II, Odeon, Praha 1967 [14 hesel]; (spoluaut.) *Slovník světových dramatiků*, Divadelní ústav, Praha 1974 [64 hesel]; (spoluaut., ed.), *Vítr v piniích - Japonské divadlo*, Odeon, Praha 1976, 333 s.; *Divadelní kultura Číny* I., SPN, Praha 1979, 180 s.; *Divadelní kultura Číny* II., SPN, Praha 1982, 200 s.; (spoluaut., ed.), *Pod praporem krále nebes - divadlo v Indii*, Odeon, Praha 1987, 317 s.; (spoluaut., ed.), *Divadelné kultúry Východu*, Tatran, Bratislava 1987, 431 s.; (spoluaut.), B. Eberstein (ed.), *A Selective Guide to the Chinese Literature 1900-1949*, Vol. 4. Drama, Leiden, New York, KNbenhavn, Köln 1990 [5 hesel]; *Čínské divadlo*, Panorama, Praha 1992, 315 s.; *Kchung Šang-ženův Vějíř s broskvovými květy - Kapitoly ke studiu mingského dramatu* [habilitační práce 1969], Acta Universitatis Carolinae, Philosophica et Historica, Monographia CXL, Praha 1991, 154 s.; (spoluaut., ed.), *The Bamboo-leaf Boat*. *The Magic of the Chinese Theatre*, Acta Universitatis Carolinae, Philosophica et Historica 5 (1994). Theatralia X., Karolinum, Praha 1996, 225 s. [BIBLIOGRAFIE 1951-1995].

PŘEKLADY: Ting Ling: *Deník slečny Suo-fej a jiné prózy* [úvod překladatelky], Praha 1955, 226 s.; Kuan Chan-čching: *Letní sníh a jiné hry* [předmluva, verše přebásnili Jana Štroblová a Jindřich Černý], SNLKHU, Praha 1960, 307 s.; Kchung Šang-žen: *Vějíř s broskvovými květy* [verše přebásnil Jindřich Černý, předmluva překladatelky], Odeon, Praha 1968, 373 s.; Kuan Chan-čching: *Pavilón nad riekou*. *Násilník*. *Zvodkyňa*. *Letný sneh*, Tatran, Bratislava 1990, 136 s.

D.-č./sb.: Clowns in the Szechwan Theatre, *BSOAS* **XXVIII**, Part 2 (1965): 356-362; The Origin and Character of the Szechwan Theatre, *ArOr* **34** (1966): 505-523; Two Studies in the Art of the Theatre in the Far East, in: *Charles University on Far Eastern Culture*, Universita Karlova, Praha 1968: 59-80; On the Chinese Ch'uan-ch'i Drama, in: *Acta Universitatis Carolinae*, *Philosophica et Historica* 1969: 51-71; The Baroque Spirit of the Chinese Traditional Stage, in: *Literature East/West* 14, Austin, New York 1970: 511-518; Life of K'ung Shang-jen, *ArOr* **43** (1971): 53-63; The Prologue of the Drama The Peach Blossom Fan, *Maske und Kothrun* **18** (1972), 3: 234-245; Theatre in Szechwan, in: *Interscaena '72*, *Acta Scaenographica* č. 1-4 (1972): 92 s.; The Village Theatre of Shao-hsing in Lu Hsün's Work, *Acta Universitatis Carolinae*, *Philosophica et Historica* 3 (1976), Theatralia IV: 123-132; Konvence a metody mingského dramatu, in: *Mnohotvárnosť dramatického umenia*, Obzor, Bratislava 1976: 227-249; Znakové systémy na jevišti Dálného východu - Symbolizace estetického výrazu, in: *Kulturní tradice Dálného východu*, Odeon, Praha 1980: 103-121. Znakovost v divadle Východu - Poznámky k českým sémiotickým statím, *Svět a divadlo* (1996), 3; K transkulturní budoucností divadla: Tadaši Suzuki a protagonisté hnutí malých divadel v Japonsku, *Svět a divadlo* (1998), 1.

(A)

KAMEL (též Camell, Kammel) Georg Josef (G. Joseph) - českoněmecký botanik a misionář na Filipínách

* 21. 4. 1661 Brno, + 2. 5. 1706 Manila (Filipíny)

Studoval na gymnáziu v Brně, kde roku 1682 vstoupil též do Tovaryšstva Ježíšova. Po ukončení noviciátu působil jako "Socius infirmarii" v Jindřichově Hradci. Roku 1686 vedl lékárnu koleje v Českém Krumlově, o rok později byl určen do zámořských misií. Přes Španělsko a Mexiko doplul 1689 do Manily na Filipínských ostrovech. Tam působil postupně jako ošetřovatel, lékárník a botanik. Roku 1696 složil řádové sliby.

V manilské koleji zřídil lékárnu, která sloužila charitativním účelům pro široké vrstvy obyvatelstva, a založil snad i první filipínskou botanickou zahradu, v níž pěstoval domorodé léčivé rostliny a zkoumal jejich účinky. Byl uznáván pro své léčitelské schopnosti, založené na důkladné znalosti dobové medicíny a přírodních věd. Od roku 1690 byl v kontaktu s anglickými přírodovědci Johnem Rayem a Jamesem Petiverem, kterým zasílal herbáře s popisy rostlin a několik set vyobrazení filipínské flóry a fauny, jež oba učenci otiskovali ve *Philosophical Transactions*. Ray otiskl některé Kamelovy texty také ve své *Historia Plantarum*, některé kresby vyšly později v Petiverových *Opera omnia ad Historiam Naturalem spectantia* (London 1767). Carl von Linné po něm pojmenoval kamélii (Camellia japonica).

D.: *Herbarium aliarumque stirpium in insula Luzone*, *Philippinarum primaria*, *nascentium*, *observatarum et descriptarum Syllabus*..., 42 s.; *Descriptiones fructicum et arborum Luzonis*..., 53 s. (obojí in: J. Ray, *Historia Plantarum*, díl 3., příloha, London 1686-87, 1704).

L.: nekrolog in: Pedro Murillo Velarde, *Historia de la Provincia de Philipinas de la CompaEía de Jesús*, Manila 1749; Joseph und Renée Gicklhorn: *Georg Josef Kamel S. J.* (*1661-1706*). *Apotheker*, *Botaniker*, *Arzt und Naturforscher der Philipineninseln*, Eutin 1954 [obsahuje též příspěvky zveřejněné ve *Philosophical Transactions*, Kamelovu korespondenci a několik vyobrazení]; Renée Gicklhorn: *Missionsapotheker*. *Deutsche Pharmazeuten im Lateinamerika des 17*. *und 18*. *Jahrhunderts*, Stuttgart 1973: 57-64; J. a M. Martínkovi: *Kdo byl kdo - naši cestovatelé a geografové*, Libri, Praha 1998: 229.

(sb)

Z KAMÉNKA (Kamenek) Mikuláš Albert (též Albrecht, Nicolaus Albert) - českobratrský učenec, semitista

* pol. 15. stol., + prosinec 1517 Praha

Studoval ve Vittemberku, tam byl "na magistra pozdvižen" 1571. Účastnil se na přípravě Kralické bible. Učil na ivančické bratrské škole hebrejštinu, pak byl správcem rozličných slezských a moravských škol, posléze v Praze. Vysvěcen byl ve Slavkově 1581. Prahu musel opustit, odešel do Vittemberku, ale vrátil se a 1611 začal vyučovat hebrejštině na pražské univerzitě. Roku 1613 se stal děkanem filozofické fakulty, pak rektorem univerzity. S Danielem Adamem z Veleslavína pracoval na čtyřjazyčném latinsko-česko-řecko-německém slovníku *Silva quadrilinguis*.

D.: *Intimatio paedagogii acad*. *trilinguis trivii*, 1612.

L.: Dvorský, F.: *Paměti o školách českých*, 1886; Winter, Z.: Mikuláš Albert z Kaménka, *Časopis musea království českého* 70 (1896): 126-128; *RSN*, 4. díl, Praha 1865: 514; *Kdo byl kdo v našich dějinách do roku 1918*, Libri, 3. vyd., Praha 1997: 13.

(jb)

KÁMORY Samuel (pův. Krump) - uherský semitolog slovenského původu

* 7. 2. 1830 Pukanec, + 3. 2. 1903 Bratislava.

Studoval teologii a orientalistiku v Halle a Göttingenu (1853-58). Později působil jako profesor evangelického lycea a evangelické teologické akademie v Bratislavě. Věnoval se překladům ze semitských jazyků, připravil nový překlad bible do maďarštiny, přeložil apokryfy, publikoval hebraistické a arabistické studie. V rukopise zůstal maďarský překlad koránu.

D.-k.: *Arab gyémántok*, Budapest 1874; *Arab gyöngyök*, Budapest 1874; *Ó testámentomi apokrifus könyvek*, Budapest 1877.

L.: *Slovenský biografický slovník*, zv. 3, Martin 1989: 31.

(ko)

KÄMPF (též Kaempf) Saul Isaak (Isidor) - českoněmecký hebraista, judaista, semitista

* 6. 5. 1813 Lysá n. L., + 16. 10. 1892 Praha

Studoval na univerzitě v Halle, od r. 1845 působil v pražské židovské reformní obci jako rabín - kazatel. R. 1850 se habilitoval na německé univerzitě v Praze pro obor semitských jazyků a literatur, v r. 1858 byl jmenován profesorem. Jeho největší přínos spočívá v edicích a německých překladech středověké hebrejské poezie, vzniklé v muslimském Španělsku - Andalusii. Byl členem orientalistické společnosti v Lipsku - Halle a České královské společnosti věd.

D.-k.: *Die ersten Makamen aus dem Tachkemoni oder Divan des Charisi*, Berlin 1845; *Über die Bedeutung des Studiums der semitischen Sprachen*, Prag 1850; *Zehn Makamen aus dem Taschkemoni oder Diwan des Charisi*, Prag 1858; *Nichtandalusische Poesie andalusischer Dichter aus dem 11*., *12*., *und 13*. *Jahrhundert*, Prag 1858/9; *Die Rühmen Moabs*, *die Inschrift auf dem Denkmal Mesa's Königs von Moab*, Prag 1870; *Geschichte der hebräischen Sprache*, 1872; *Phönizische Epigraphik*. *Die Grabinschrift Eschmunazar's*, *Königs der Sidonier*, Prag 1874; *Das Hohelied ins Dt*. *übertragen*, 1877.

L.: *Östrerreichisches biographisches Lexikon 1815 - 1950*, Graz - Köln 1961, 11. Lieferung: 168; *Encyclopaedia Judaica*, Vol. 10, Jerusalem 1971: 670.

(jb, vs)

KANDERT Josef - český afrikanista-etnograf a muzeolog

* 22. 7. 1943 Praha

V letech 1961 až 1966 studoval na Filozofické fakultě UK v Praze etnografii, folkloristiku a afrikanistiku. Ještě jako student byl zaměstnán v Náprstkově muzeu (1964-66). Po ukončení studií získal 1967 titul PhDr. a nastoupil do vědecké výchovy v ÚEF ČSAV v Praze (1966-69), kde 1970 získal hodnost CSc. za práci *Členství v totálních skupinách a chování jednotlivce*.

Po ukončení aspirantury se vrátil do Náprstkova muzea, kde pracuje dodnes jako afrikanista. Uskutečnil několik výzkumných a studijních cest do Afriky (Nigérie a Pobřeží slonoviny 1973-74, Etiopie 1988, Zimbabwe 1989, Maroko 1997). Od roku 1992 přednáší sociální

antropologii na FSV UK v Praze, kde se 1996 habilitoval. Od 60. let se zabývá též studiem společenské stratifikace a politických systémů.

D.-k.: *Afrika*, Mladá fronta, Praha 1984, 374 s.; (ed.), Z. Štolovský: *Malířovy toulky západní Afrikou*, Panorama, Praha 1989; *The World of Toys*, Hamlyn, London 1992, 240 s.; (přel.), F. Drimmer: *Lupiči mrtvol*, *nebožtíci a další duchařské lahůdky*, 1994; *The Culture and Society in South Africa of 1870s and 1880s - Views and Considerations of Dr. Emil Holub*, NM, Praha 1997, 132 s.

D.-č./sb.: Social Stratification of the Zande, in: L. Holý, M. Stuchlík (ed.), *Social Stratification in Tribal Africa*, Academia, Praha 1968: 97-130; Hrnčířství v Nigérii, *NO* **28** (1973): 111-114; Folk Pottery of Nigeria, *Annals of the Náprstek Museum* **7** (1974), 194 s.; Zande, in: H. Claessen, P. Skalník (ed.), *The Early State*, Mouton, The Hague 1978: 511-529; (s O. Kandertovou), Lidová výtvarná kultura: Amerika, Afrika a Oceánie, *Panorama*. *Zvláštní číslo členského věstníku KPVU* (1979): 97-128; Přehled afrických zemědělských nástrojů k obdělávání půdy, zhotovených z organických materiálů, *Archeologické rozhledy* **33** (1981): 189-198; Holubovy sbírky v Náprstkově muzeu, in: *Afrika - Holice*, Památník dr. E. Holuba v Holicích, Holice 1981: 28-31; Exotické slonovinové řezby 16. a 17. století, *Časopis Národního musea*, Řada historická 154 (1985), 2: 82-91; Kupolovité chaty z Jižní Afriky, in J. Jelínek (ed.), *Střecha nad hlavou*, Brno 1986: 30-38; Tradition of metal-casting in Eastern Nigeria and Western Cameroon between 1840 and 1940, *Annals of the Náprstek Museum* **17** (1990): 7-110; Příběhy doby snění... Západní Afrika, *Světová literatura* **38** (1993), 3: 62-80, Recentní skupiny lovců a sběračů, in: A. Křikavová, Ľ. Obuchová (ed.), *Krajina v dějinách člověka*. Zvl. číslo Zpravodaje České orientalistické společnosti, ČOS - Dar Ibn Rushd, Praha 1997: 19-28.

VÝSTAVY: Nigérijská keramika (1971); Argonauti čtyř světových stran (1977); Expozice Afriky (1980); (s E. Heroldem), Africké umění v Československu (1983); Kultura a umění Západní Nigérie (1985); Frank Diaz Escalet (1991); (se S. Novotným), Podoby mytických hrdinů (1992); Africký ornament a tvar (1993); Žena v domácnosti a muž na lovu či naopak (1994); Moderní nigérijské umění (1994); Islám a jeho svět (1995); Minulost afrických válečníků (1997).

L.: Švecová, S.: PhDr. Josef Kandert, CSc. päťdesiatnikom, *Slovenský národopis* 41/1993, 1: 84-85.

(A)

KANDERTOVÁ (roz. Píchová) Olga - česká etnografka-amerikanistka

* 23. 3. 1944 Praha

V letech 1961-68 studovala etnografii a folkloristiku na FF UK v Praze. Ještě během studií se účastnila expedice do Chile (1966-67), kde prováděla výzkum u Mapučů. Výsledky výzkumu zpracovala v diplomové práci *Akulturace u Araukánů Mapuche na ostrově Huapi* (1968). V letech 1968-81 pracovala v Náprstkově muzeu jako amerikanistka, od roku 1990 pracuje v Kanceláři AV ČR. Specializuje se na kultury Latinské Ameriky. Je spoluautorkou dokumentárního filmu o českém cestovateli A. V. Fričovi (1982) a od 1968 až do likvidace podniku (1991) byla členkou lektorské rady nakladatelství Orbis/Panorama.

D.-k.: *Ze stříbrnických dílen Nového světa*, 1972; *Hrobové nálezy z Pacifického pobřeží*, 1975; (ed.), H. Prescott: *Dobytí Peru*, 1980; *Peruánské kovy*, 1981; (ed.), E. St. Vráz: *Napříč rovníkovou Amerikou*, 1984; *Čáry a kouzla bolivijských Ajmarů*, 1985; *Africké dědictví*, 1988; *Vánoce v Latinské Americe*, 1991; (s K. Klápšťovou), *Indiánské kultury severní a jižní Ameriky* [výstava a katalog NpM], 1983; (s V. Halászovou a K. Klápšťovou), *Amerika země Indiánů* [výstava a katalog MZM v Brně], 1992.

D.-č./sb.: Amerika, in: *Lidová výtvarná kultura Ameriky*, *Afrika a Oceánie*. Věstník KPVU 1979: 97-128; Le continent américain, in: L. Boháčková (ed.), *Les Masques*, Gründ, Paris 1992: 71-115 [vyšlo v několika jazykových mutacích].

(ka)

KAPOSI Samuel - uherský polyhistor a hebraista slovenského původu

* 1660 Rimavská Sobota, + 27. 7. 1713 Alba Iulia (Rumunsko)

Studoval na univerzitách v Německu, Velké Británii a v Holandsku. Působil jako učitel v Rimavské Sobotě, od 1689 na evangelickém reformním kolegiu v Alba Iulii. Přednášel klasické a orientální jazyky, teologii a přírodní vědy, je autorem hebrejské gramatiky a náboženských prací.

D.-k.: *Memoriale hebraicum*, Cluj 1698; *Breviarum biblicum*, Cluj 1699.

L.: *Slovenský biografický slovník*, zv. 3, Martin 1989: 33.

(ko)

KARABAČEK Joseph von - rakouský znalec islámské epigrafiky českého původu

* 20. 9. 1845 Graz, + 9. 10. 1918 Vídeň

Byl synem českého vojenského úředníka, studoval ve Vídni práva, pak orientalistiku a roku 1868 dosáhl doktorátu filozofie. Roku 1869 se stal soukromým docentem pro obor islámské paleografie a numismatiky. V letech 1885-1915 působil jako profesor vídeňské univerzity pro obor dějin Orientu a jejich pomocných věd. V letech 1899-1917 byl ředitelem dvorní knihovny. Založil ve Vídni numismatickou společnost. V letech 1905-10 byl učitelem J. Rypky. V článcích z osmdesátých let uváděl jméno Karabáček, později Karabacek.

D.-k.: *Merkmale zur Bestimmung sarazenischen Kunst- und Industriedenkmäler*, 1871; *Beitrag zur Geschichte der Mazjaditen*, 1874; *Das angebliche Bilderverbot des Islam*, Nürnberg 1876; *Die Bedeutung der arabischen Schrift für Kunst und Gewerbe des Orients*, 1877; *Die persische Nadelmalerei*, 1881; *Über einige Benennungen mittelalterlicher Gewerbe*, 1882.

D.-č./sb.: Über einen frühmittelalterlichen Zeugwerk mit angeblicher Ganymed - Musterung, *Anzeiger Wien*, *phil*. *-hist*. *Klasse* 53, 1916; Italienische Künstler am Hofe Muhammad II., des Erobers 1451-1481, *Denkschriften Wien*, *phil*. *-hist*. *Klasse* 62, 1918; aj.

L.: *Der Islam* 19 (1919): 233-238; *Östereichisches biographisches Lexikon 1815 - 1950*, 11. Lieferung, Graz 1961: 228-229.

(jb)

KASANICKÝ (Kaszaniczky) Adam - slovenský hebraista, biblista a teolog

* 15. 7. 1748 Liptovský Mikuláš, + 8. 10. 1804 Trnava

Studoval na univerzitě v Trnavě. Působil jako profesor hebrejštiny, biblistiky a řečtiny na univerzitě v Trnavě a Budíně, 1791 se stal kanonikem, 1797 ředitelem arcibiskupského semináře v Bratislavě, 1801 ostřihomským kanonikem. Je autorem hebrejské gramatiky.

D.-k.: *Diqduq lešon haqqadoš... Grammatica linguae sanctae*, Wien 1791.

L.: *Slovenský biografický slovník*, zv. 3, Martin 1989: 47.

(ko)

KAŠPAR Oldřich - český amerikanista, etnolog, historik, překladatel

* 6. 1. 1952 Jestřebí (okr. Šumperk)

Studoval historii a bohemistiku na Pedagogické a Filozofické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci v letech 1970-74. Již během studií se specializoval na dějiny a kulturu předkolumbovských civilizací Latinské Ameriky, zejména Aztéků. V letech 1974-78 byl interním aspirantem Střediska ibero- -amerických studií u prof. J. Polišenského. V roce 1975 dosáhl titulu doktora filozofie, 1980 hodnosti kandidáta věd. Od roku 1978 trvale působil na katedře etnografie a folkloristiky FF UK, nejprve jako odborný asistent, od 1996 jako docent. V letech 1984-97 absolvoval několik pobytů jako hostující profesor na Universidad de la Habana (Kuba), Universidad Complutense (Madrid), Universidad Ibero-Americana (Mexiko), Universidad de San Nicolás de Hidalgo (Mexiko).

V letech 1975-82 byl sekretářem a do 1996 členem redakční rady ročenky *Ibero-Americana Pragensia*, členem Národopisné společnosti československé, Vlastivědné společnosti muzejní v Brně a Olomouci, České orientalistické společnosti, Asociación Española de los Nahuatlatos.

Zabývá se zvláště dějinami a kulturou předkolumbovské Ameriky, dějinami česko-španělsko-hispanoamerických vztahů, působením českých jezuitů 17. a 18. století v Novém světě, zvláště v Mexiku. Z hispanoamerické literatury, zejména poezie a folkloru také pochází většina jeho překladů.

D.-k: (s Františkem Vrhelem), *Texty nativní Iberoameriky* I. *Předkolumbovské literatury*, Praha 1978, 250 s.; *Texty nativní Iberoameriky* II. *Slovesnost Indiánů Jižní Ameriky*, Praha 1983, 96 s.; *Počátky české cizokrajné etnografie*. *Antologie textů*, Praha 1983, 137 s.; *Nový svět v české a evropské literatuře 16.-19. století*, Praha 1983, 120 s.; (s Františkem Vrhelem), *Texty nativní Iberoameriky* III. *Folklór Mezoameriky*, Praha 1984, 175 s.; (s Františkem Vrhelem), *Etnografie mimoevropských oblastí* I. *Jižní Amerika*, Praha 1985, 166 s.; (s Františkem Vrhelem), *Etnografie mimoevropských oblastí* II. *Mezoamerika*, Praha 1986, 131

s.; (s Františkem Vrhelem), *Etnografie mimoevropských oblastí* III. *Severní Amerika*, Praha 1989, 173 s.; *Tam za mořem je Amerika. Dopisy a vzpomínky českých vystěhovalců do Ameriky v 19. století*, Praha 1986, 240 s.; *Zlato v rouše smrti. Antologie z evropských a amerických kronik o dobývání Tenochtitlánu a Tahuantinsuyu*, Praha 1990, 208 s.; *Los Jesuitas Checos en la Nueva EspaEa*, *1678-1766*, México 1991, 129 s.; *Zámořské objevy 15. a 16. století a jejich ohlas v českých zemích*, Praha 1992, 150 s.; *Légendes et contes de Azteques*, Paris 1995, 192 s.; *Märchen der Azteken*, Hanau 1995, 195 s.; *Neuvadnou mé květy, neumlknou mé písně. Výbor z aztécké, kečuánské a mexické poezie*, Praha 1996, 110 s.; *Děti Opeřeného hada. Mýty, legendy a pohádky mexických Indiánů*, Praha 1996, 160 s.; *Ninigo a stvoření světa. Mýty, legendy a pohádky Indiánů Jižní Ameriky*, Praha 1996, 123 s.

D.-č./sb.: La Imagen de la civilización azteca en la literatura europea de los siglos XVI y XVIII conservada en las Bibliotecas checoslovacas, *Ibero-Americana Pragensia* **X** (1976): 179-185; La Cosmografía Checa en el contexto de los Trabajos cosmográficos europeos del siglo XVI, *Ibero-Americana Pragensia* **XI** (1977): 179-184; O Interesse dos Tchecos pelo Brasil na Época da Renascenća Nacional, *Ibero-Americana Pragensia* **XII** (1978): 107-117; Fuentes para el estudio del descubrimiento y conquista de América conservadas en las bibliotecas checoslovacas, *Santiago* (Santiago de Cuba) 48, 1982: 9-23; Actividades francesas en Brasil a mediados del siglo XVI y su repercusión en Bohemia, *Caravelle* (Toulouse) 43, 1984: 23-34; Tradición y actualidad de la iberoamericanística checoslovaca, *Historia y Bibliografía Americanistas* (Sevilla) **XXVIII** (1984): 65-71; La imagen de Brasil en Bohemia de los siglos XVI-XIX, *Estudos Ibero-Americanos* 1 (Porto Alegre), 1985: 55-61; Literatura española e hispanoamericana de los siglos XVI-XVIII conservada en los fondos históricos de las bibliotecas checoslovacas, *Varia Bibliographica. Homenaje a José Simon Díaz*, Kassel 1988: 397-403; Fonti italiane a proposito della Storia delle Grandi Scoperte geografiche e dei Paesi d'Oltremare e della Conquista conservate nei fondi di Biblioteche Cecoslovacche, in: *Atti del IV Congresso Internazionale di studi storici*, Gènova 1990: 291-301 ad.

(A)

KELLER Ignác Xaver - český misionář v Mexiku

* 11. 11. 1702 Olomouc, + snad 1759 Horní Pimeríe (Mexiko)

V roce 1717 vstoupil do Tovaryšstva Ježíšova, v letech 1718-19 absolvoval noviciát v Brně, v letech 1720-23 studoval filozofii a matematiku v pražské klementinské koleji. Poté vyučoval na kolejích v Litoměřicích a slezském Hlohově. V letech 1727-29 započal studium teologie v Olomouci, ale byl vyslán do zámořských misií; terciát získal ve Španělsku, 1730 složil řádové sliby a odjel do Mexika. Působil na severozápadě tehdejšího Nového Španělska, v oblasti Horní Pimeríe, a podnikal průzkumné výpravy na sever (dnešní Arizona, USA). Zažil velké povstání Pimů 1751.

Část informací o jeho zeměpisném průzkumu se dochovala ve zprávách jeho současníků; je autorem mapy Horní Pimeríe a informací o nepokojích z roku 1751.

L.: Simona Binková: Výzkumné cesty a činnost Adama Gilga a Ignáce Xavera Kellera v Sonoře a Horní Pimerii, *Český lid* **82** (1995), 4: 273-292 [tam též odkazy na další literaturu a dobové zprávy]; Markéta Hanáková: Otázky kolem života a smrti českého misionáře Ignáce Xavera Kellera, *ibid*.: 293-306; Russell Charles Ewing: Investigations into Causes of Pima Uprising, *Mid-America* **XXIII** (1941): 138-151 aj.

(sb)

KELLER Karel - český arabista-lingvista

* 8. 4. 1944 Praha

Po maturitě vystudoval Filozofickou fakultu UK (1961-66), studijní kombinaci arabistika (arabský jazyk, dějiny a kultura islámských zemí) a hispanistika (španělský jazyk, dějiny a kultura Španělska a Latinské Ameriky). Roku 1967 byl přijat do Orientálního ústavu ČSAV jako odborný pracovník v oboru arabské lingvistiky a lexikografie; zároveň v letech 1967-69 absolvoval na FF UK doktorské studium a na základě obhajoby disertační práce *Sémantická analysa arabského slovesného systému* získal titul PhDr.

V letech 1971-74 byl v OÚ ČSAV zařazen do vědecké výchovy v oboru lexikografie arabského jazyka; od 1. 5. 1974 byl protiprávně vyloučen ze studia pro údajné poškozování socialistického zřízení v zahraničí, bylo mu znemožněno zaměstnání v oboru a vysloven zákaz výjezdů do zahraničí.

V letech 1974-80 byl zaměstnán v podniku Jídelní a lůžkové vozy ČSD, nejprve jako referent organizace a techniky řízení, později jako vedoucí odboru podnikové kontroly. Roku 1981 přešel na Státní jazykovou školu v Praze jako profesor arabského a španělského jazyka, od 1988 působí jako odborný asistent Ústavu Blízkého východu a Afriky FF UK a souběžně vyučuje dějinám a kultuře muslimského Španělska v Ústavu románských studií. V letech 1989-90 vykonával funkci zástupce vedoucího katedry věd o zemích Asie a Afriky, od 1995 je tajemníkem Ústavu Blízkého východu a Afriky FF UK.

Absolvoval postgraduální kurs arabského jazyka na Institut de Habib Bourgiba v Tunisu (1982), odbornou stáž se zaměřením na arabskou lingvistiku na Université de Tunis (1985-86) a studijní stáž se zaměřením na egyptskou dialektologii na Káhirské univerzitě (1989-90), kde 1992-93 jako hostující profesor přednášel o arabské sémantice a morfologii.

Odborně se zaměřuje na arabskou lingvistiku, zejména sémantiku, morfologii a lexikologii, na dějiny a kulturu muslimského Španělska a na islámské reálie.

Externě spolupracuje se Státní jazykovou školou v Praze (od 1988), je předsedou sekce pro Alžírsko v rámci Česko-arabské společnosti, rozvíjí vědeckou spolupráci s univerzitami Alcalá de Henares (Španělsko) a 'Ain Šams (Egypt) a akademií Euskaltzaindia (Španělsko).

D.-k.: *Slovník a gramatika libyjské hovorové arabštiny se zaměřením pro geologii*, Geoindustria, Praha 1972; (s Felixem Tauerem), *Svět islámu*, Vyšehrad, Praha 1984; *Der X. Verbalstamm und seine Funktion im Lexikon der modernen arabischen Schriftsprache*, Praha 1990.

(A)

KESNER Ladislav - český historik umění, sinolog

* 27. 3. 1961 Praha

Po maturitě na gymnáziu studoval v letech 1979-84 na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze obor sinologie - orientalistika a (neúplně) dějiny umění; 1986 získal titul PhDr., 1989-90 postdoktorální stipendium na University of California v Berkeley a 1993-94 ve Smithsonian Institution (Freer Gallery of Art, Washington).

Od roku 1986 působí jako kurátor čínského umění v Národní galerii v Praze, v letech 1991-93 a 1996-97 zastával funkci náměstka ředitele NG pro vědeckou činnost.

Pořádal přednášky z dějin čínského umění na Ústavu dějin umění FF UK v Praze (periodicky), VŠUMPRUM (1991), University of Chicago (1995). Účastnil se řady mezinárodních konferencí. Jednotlivé přednášky přednesl mj. na University of California v Berkeley a Los Angeles, Stanford University, Princeton University, School of Oriental and African Studies v Londýně, Min Chiu Society v Hong-kongu aj. Zabývá se především starověkým čínským uměním, otázkami zobrazování v rituálním kontextu a teoretickými problémy interpretace čínského umění. Věnuje se také problémům vystavování výtvarných děl a muzeologie. Je autorem čínské části stálé expozice asijského umění NG na zámku Zbraslav (1998).

D.-k.: (s Luborem Hájkem), *Čínské hrobové figury ve sbírkách Národní galerie*, NG, Praha 1985; (s Luborem Hájkem), *Nejstarší čínské umění ve sbírkách Národní galerie v Praze*, NG, Praha 1990; (ed.), *Tváře a těla Říše středu* [katalog výstavy], Galerie Rudolfinum, Praha 1997; *Vizuální teorie. Současné angloamerické myšlení o výtvarných dílech*, H & H, Praha 1997; (ed.), *Mistrovská díla asijského umění ze sbírek NG v Praze* [katalog NG], Praha 1998.

D.-č./sb.: Chinese Tomb Ceramic Sculpture in the Collection of the National Gallery in Prague, *Oriental Art* **32** (1986), 4: 388-97; Čínská hrobová keramická skulptura. Poznámky k významovým souvislostem a stylovému vývoji, *Umění* **35** (1987), 5: 385-400; Čínská hrobová keramická skulptura. Technologie a pracovní postupy, *Umění a řemesla* (1987), 1: 35-40; Chinese Archaeology in the Last Two Decades: A Review Article, *ArOr* **56** (1988): 69-76; Ancient Chinese Bronzes and Jades in the National Gallery, Prague, *Orientations* **19** (1988), 12: 28-38; Osobnost tvůrce v starověkém čínském umění. K počátkům individuálního tvůrčího výrazu a genezi autorské osobnosti v starověké Číně, in: *Sborník památce Olega Suse*, Praha - Brno 1988: 133-146; Problém chuejsienských figur. Úvaha o hodnotě falza, *Umění* **37** (1989), 4: 360-363; Nejstarší umění Číny (nové objevy a výzkumy), *Výtvarná kultura* (1990), 2: 21-26; The Taotie Reconsidered: Meanings and Functions of Shang Theriomorphic Imagery, *Artibus Asiae* **51** (1991): 29-53; The Chinese and Tibetan Collections in the National Gallery, Prague, *Orientations* **22** (1991), 8: 24-25; Portrait Aspects and Social Functions of Chinese Ceramic Tomb Sculpture, *ibid*.: 33-42; Biografie nádoby ting. Dynamika funkcí a hodnot v starověkém čínském umění, *Umění* **39** (1991), 6: 457-480; Tisíce vrcholků a desetitisíce srázů. Politická symbolika a protest v čínském umění, *Revolver Revue* (1991) 17: 245-266; A Newly Acquired Ding Vessel in the National Gallery, Prague, *Bulletin of the National Gallery* **1** (1991): 114-115; Tváře z hrobů. O tváři a identitě, *Revolver Revue* (1992), 18: 293-308; Kultury Východu a my, *Přítomnost* (1992), 2: 28-29; Politický pop-art a cynický realismus. Umění v Číně po Tchien-an-menu, *Ateliér* (1994), 2: 8-9; Fenomén čínské archeologie, *Dějiny a současnost* (1994), 2: 6-9; On experiencing art fully. Gombrich-Kesner correspondence, *Umění* **42** (1994), 2: 107-115; Moderní čínské umění a jeho vztah k tradici, in: *O čínském výtvarném umění a vzdělanosti*, Praha 1994: 51-60; Memory, Likeness, and Identity in Chinese Ancestor Portraits, *Bulletin of the National Gallery* **3** (1993-95): 4-15; Originál, kopie a falzum v čínském umění, *Umění a řemesla* (1995), 1: 7-11; Mao: příběh tváře, *Revolver Revue* (1995), 28: 155-168; Likeness of No One:

(Re)Presenting the First Emperor's Army, *Art Bulletin* **77** (1995), 1: 115-132; Dílo a kontext. Poznámky k prezentaci výtvarného objektu v stálé expozici, *Ateliér* (1995), 14-15: 2, 6; Objekt a text: K problémům interpretace čínské materiální kultury, in: *Sborník památce Timotea Pokory*, Praha 1995; (spoluaut.), *Slovník moderního umění* [hesla Orientální umění, Vojtěch Chytil, Josef Martínek], Praha 1995: 588-590; Obraz Buddhy v čínském umění, in: *Obraz Buddhy Šákjamuniho v asijském umění* [katalog NG], Národní galerie, Praha 1996: 24-27; Obraz krajiny a mikrokosmu přírody v čínském umění, in: Ladislav Kesner (ed.), *Hory a řeky bez konce*. *Krajina*, *zátiší a mikrosvět přírody v umění Asie i Evropy*, NG, Praha 1996: 62-99.

VÝSTAVY: *Čínské hrobové figury*, Národní galerie, Praha 1986; *Nejstarší čínské umění*, Národní galerie, Praha 1991; *Hory a řeky bez konce*. Krajina a mikrosvět přírody v umění Asie i Evropy, Národní galerie, Praha 1996; *Tváře a těla Říše středu*. Čínské umění 90. let, Galerie Rudolfinum, Praha, Helsinky 1997-98 aj. (A)

KIRIPOLSKÁ Marta - česká mongolistka slovenského původu

* 27. 4. 1952 Liptovský Mikuláš

V roce 1976 ukončila studium bengálštiny a angličtiny na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Z důvodů politické diskriminace se nemohla profesionálně uplatnit. V letech 1978-92 četla tibetské texty u dr. J. Kolmaše na Státní jazykové škole v Praze, 1981-85 byla mimořádnou studentkou mongolistiky na FF UK. Roku 1983 studovala tibetštinu v klášteře Gandan v Ulánbátaru. V letech 1983, 1984-1985 a 1988-89 absolvovala dlouhodobé stipendijní pobyty na Mongolské státní univerzitě v Ulánbátaru. Získala akademický titul Mgr.

V letech 1976-77 pracovala v nemocnici a v pohostinství, od 1978 působila jako překladatelka z angličtiny, francouzštiny a maďarštiny v Mezinárodní redakci ČTK v Praze, od 1991 jako odborná pracovnice Orientálního ústavu ČSAV v Praze. Roku 1991 absolvovala dva pobyty v Orientální sbírce Maďarské akademie věd. Roku 1992 získala grant "Open Society Fund" a stáž ve Skupině pro altaistická studia Maďarské akademie věd a na katedře Vnitřní Asie Univerzity L. Eötvöse v Budapešti. Roku 1993 byla na studijním pobytu v Ústavu pro jazyk a literaturu Mongolské akademie věd, 1995 získala grant dánského ministerstva kultury, 1998 grant "Research Council of Norway".

Zabývá se mongolskou literaturou, folklorem a indo-tibeto-mongolskými kulturními a literárními vztahy. Zpracovala a popsala pražské sbírky mongolských a mandžuských rukopisů a dřevotisků. Je autorkou prvních přímých překladů z tibetštiny a z mongolštiny do slovenštiny, které publikovala knižně i v časopisech. Kromě toho časopisecky vydala přes 30 odborných studií a vědecko-popularizačních a publicistických prací. Spolupracovala s Národní knihovnou v Praze. Je členkou Obce překladatelů. Od roku 1993 má nezávislé povolání, překládá z angličtiny a z maďarštiny a píše pro rozhlas.

D.-k.: (přel. z mongolštiny, úvod, poznámky), *Chán Geser*, *vládca desiatich svetových strán*. (*Príbehy zo starého Tibetu*, *ako si ich rozprávali Mongoli*), DharmaGaia, Praha 1994; (přel. z mongolštiny, doslov, poznámky), *Ako tengerovia zostúpili na zem*, Knižná dielňa Timotej, Košice 1998.

D.-č./sb.: Towards Interpretation of Some Words in the Geser Epic, *ArOr* **59** (1991), 4: 370-373; Six Mongolica of the Náprstek Museum, in: Jiří Prosecký (ed.), *Ex pede pontis*. *Papers presented on the occassion of the 70th anniversary of the foundation of the Oriental Institute*, *Prague*, Praha 1992: 94-101; Z histórie rozšírenia lamaizmu v Mongolsku, *NO* **47** (1992), 1: 1-4; Mongolský misionár Nejdž-tojn, *NO* **47** (1992), 3: 84-85; Dzanabadzar - svätec a sochár, *ibid*., 4: 106-108; A Preliminary Report on the Prague Collections of Mongol Manuscripts and Blockprints, *ArOr* **61** (1993), 1: 81-84; A Forgotten Book of Rabjai's Poems in Copenhagen, *Zentralasiatische Studien* **26** (1996): 139-152; A Tale of Chinese Origin in the "Mongolian Stories from PaEcatantra", *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae* **XLIX** (1996), 1-2: 161-170; A Description of the Mongolian Manuscripts and Blockprints in Prague Collections, *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae* **XLIX** (1996), 3: 277-334; Keüken Qutugtu, a Robber or a Poet? (A Poem of Erdeni Keüken Qutugtu), *Zentralasiatische Studien* 27 (1997): 99-120.

(A)

KISCH Egon Erwin - českoněmecký novinář, literát-publicista a cestovatel

* 29. 4. 1885 Praha, + 31. 3. 1948 Praha

Kischovo dílo náleží první polovině 20. století, kdy na sebe upozornil jako výrazný reprezentant německé literatury v českých zemích. Tematicky vychází jednak ze zázemí pražských měst, habsburské monarchie a Československa, jednak z poznání asijského, australského a amerického kontinentu s důrazem na sociální otázku.

V letech 2. světové války si zvolil za místo svého exilového pobytu Mexiko (1940-46). Přestože těžiště jeho společenské, politické a kulturní aktivity spočívalo v práci pro mnohem početnější antifašistickou kolonii německého jazyka, podílel se úspěšně na oživení činnosti Československo-mexické asociace (Asociación Checoslovaco-Mexicana) a posilování československé prestiže v mexické společnosti.

Pro středoevropského čtenáře zůstává Kischův mexický pobyt spjat především se souborem reportáží *Objevy v Mexiku*, jediným původním literárním dílem vytěženým z latinskoamerického pobytu. Reportáže byly dříve průběžně publikovány na stránkách exilového periodika *Freies Deutschland* (México). Věnuje v nich pozornost kultuře předkolumbovských civilizací, latinskoamerickému osvobozeneckému zápasu proti španělskému panství počátku 19. století a hospodářským a společenským proměnám Mexika první poloviny 20. století. Reportáže byly pro samotné Mexičany natolik objevné, že je roku 1945 nacházíme na mexickém knižním trhu ve španělském překladu. Vedle historie a současnosti mexické společnosti věnoval Kisch pozornost novověkým dějinám středoevropsko-mexických vztahů. Jeho stať *Čechy a Mexiko* (*Mexiko und Böhmen*) předjímala budoucí badatelský program české latinoamerikanistiky druhé poloviny 20. století.

D.-k.: *Entdeckungen in Mexiko*, México 1945; *Descubrimientos en Mexico*, México 1945; *Objevy v Mexiku*, Praha 1947; nejucelenější soubor reportáží přináší vydání autorových sebraných spisů - *Entdeckungen in Mexiko*, Berlin und Weimar 1979; nepublikované latinskoamerické reportáže, poznámky či fragmenty, in: *Mein Leben für die Zeitung*, *1926-1947*. *Journalistische Texte* 2, Berlin 1983; *Läuse auf dem Markt*. *Vermischte Prosa*. *Texte aus dem Nachlass*, Berlin 1985 [reportáž Čechy a Mexiko: 270-273, v české verzi in: *Zuřivý reportér a poslední reportáže*, Praha 1955: 213-218]. Doposud nezveřejněné texty se

nacházejí v Kischově pozůstalosti uložené v Literárním archivu Památníku národního písemnictví v Praze na Strahově.

L.: Kiessling, W.: *Alemania Libre in Mexiko*. Bd. 1. *Ein Beitrag zur Geschichte des antifaschistischen Exils* (*1941-1946*), Berlin 1974; Kiessling, W.: *Exil in Lateinamerika*, Leipzig 1980; Kiessling, W.: *Egon Erwin Kisch*, Berlin 1985; Barteček, I.: Los Antifascistas Checoslovacos de la Izquierda Exiliados durante la II Guerra Mundial en México (Conmemoración del Centenario de Natalicio de Egon Erwin Kisch), *Ibero-Americana Pragensia* **XIX** (1985), Praha 1988: 147-158; Barteček, I.: En torno a los Reportajes Latinoamericanos de Egon Erwin Kisch: México y Bohemia, *Ibero-Americana Pragensia* **XXIX** (1995): 183-190.

(ib)

KLÁPŠŤOVÁ Kateřina - česká etnoložka-amerikanistka

* 21. 10. 1948 Plzeň

V letech 1968-73 studovala národopis a prehistorii u prof. K. Dvořáka, J. Filipa a A. Robka na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy. Studium ukončila diplomovou prací na téma *Středověká keramická plastika*. Roku 1988 získala titul PhDr.

Od roku 1973 pracuje v etnografickém oddělení Náprstkova muzea jako kurátorka sbírek amerických domorodých kultur a věnuje se odbornému zpracování sbírkových předmětů, jakož i publikační, výstavní a přednáškové činnosti. Roku 1985 absolvovala studijní pobyt v Mexiku, během něhož se zaměřila na lidové umění ve státech Oaxaca a Michoacán. Roku 1991 pobývala krátkodobě v Kanadě, kde studovala materiální kulturu Indiánů Severozápadu v etnologickém Museum UBC ve Vancouveru a v Royal British Columbia Museum ve Victorii.

Od roku 1991 pracuje ve výboru Latinskoamerické společnosti; je členkou Národopisné společnosti a členkou Helsinského občanského shromáždění.

Roku 1983 se v Náprstkově muzeu podílela na vytvoření stálé expozice indiánských kultur jako autorka části "Indiánské kultury Severní a Střední Ameriky" a zároveň vytvořila řadu krátkodobých a monotematických výstav.

Odborně se zabývá etnickými procesy Střední Ameriky a zároveň se zaměřuje na systematické zpracování archeologických pramenů starověké Mezoameriky a etnografických fondů současné Střední Ameriky. Od roku 1993 se věnuje též vysokoškolské pedagogické činnosti v oboru etnologie na FF UK, Středisku iberoamerických studií a na IZV UK.

D.-k.: (spoluaut.), *Všeobecná encyklopedie ve čtyřech svazcích*. *Encyklopedie Diderot* [hesla z oblasti předkolumbovské Ameriky], Nakladatelský dům OP, Praha 1996.

D.-č./sb.: Bibliography of the Scientific and Popularizing Literature concerning American Indians, published in Czech in the Period of 1945-1974, *Annals of the Náprstek Museum* **10** (1980): 21-71; Barevný svět mexických Vičolů, *Září 1986 v NpM*; Pohled do mexické indiánské kuchyně, *Červen 1988 v NpM*: 1-7; Společnost starých Aztéků v 1. pol. 16. století, *Červenec 1989 v NpM*: 1-7; Indiánské panenky nejen na hraní, *Květen 1993 v NpM*: 1-7.

KATALOGY: (s O. Kandertovou), Severní Amerika, Střední Amerika, in: *Indiánské kultury Severní a Jižní Ameriky*, Náprstkovo muzeum, Praha 1983: 3-38; *Setkání dvou světů* [katalog výstavy k 500. výročí objevení Ameriky], Náprstkovo muzeum, Praha 1992: 1-8; (spoluaut. J. Opatrný, V. Halászová, O. Kandertová), Mezoamerika starověká a současná, in: *Amerika země Indiánů*, Moravské zemské muzeum, Brno 1992: 16-20, 34-39; Indiánské hračky in: *Hračky z Afriky*, *Asie a Ameriky*, Náprstkovo muzeum, Praha 1995.

VÝSTAVY: Současná lidová tvorba Mexika (1991); Hračky z domorodé Ameriky (1992); Setkání dvou světů, výstava k 500. výročí objevení Ameriky, Náprstkovo muzeum (1992); (s V. Halászovou), Amerika - země Indiánů, Moravské zemské muzeum v Brně (1992); Mexické lidové umění (1993); Svět indiánských rodičů a dětí. Všednodenní život původních obyvatel Amerického kontinentu, Muzeum Plzeň-jih (1997).

(A)

KLEIN (též Klain, Clain) Pavel (Paul, Paulus, Pablo) - českoněmecký misionář na Filipínách

* 25. 1. 1652 Cheb, + 30. 8. 1717 Filipíny

V roce 1669 vstoupil do Tovaryšstva Ježíšova; následoval noviciát v Brně a studia na jezuitské koleji v Praze. Roku 1678 bylo vyhověno jeho žádosti odejet do zámořských misií - putoval přes Janov, Španělsko a Mexiko (1681) na Filipíny (1682). Působil v Manile jako farmaceut, profesor na jezuitské koleji a v letech 1708-12 jako provinciál.

Popsal zatmění Měsíce 1686 v Manile (vyšlo v *Mémoires de l'Académie des Sciences*, 7. sv., Paříž), ovládal filipínský jazyk tagalštinu (autor slovníku) a několik dalších domorodých jazyků. Díky svému předchozímu studiu farmacie sepsal léčivé byliny (názvy v lat., špan., tagalštině, bisaya a pampanga), jakož i jejich využití v léčbě tamních nemocí. Je i autorem dalších, většinou náboženských děl, která vyšla v 18. stol. tiskem v Manile španělsky i tagalsky.

D.-k.: *Remedios fáciles para diferentes enfermedades apuntados por el Padre Pablo Clain de la CompaEía de Jesús para el alivio y socorro de los s. Ministros evangélicos de las doctrinas de los naturales*..., Manila 1712, 2. vyd., Madrid 1852; *Vocabulario tagala*, Manila 1754.

L.: Renée Gicklhorn: *Missionsapotheker. Deutsche Pharmazeuten im Lateinamerika des 17. und 18. Jahrhunderts*, Stuttgart 1973: 65-70; J. a M. Martínkovi: *Kdo byl kdo - naši cestovatelé a geografové*, Libri, Praha 1998: 236.

BIBLIOGRAFIE in: Rudolf Grulich, *Der Beitrag der böhmischen Länder zur Weltmission des 17. und 18. Jahrhunderts*, Königstein/Ts. 1981.

(sb)

KLÍMA J<!--A>an - český historik a politolog

* 8. 12. 1943 Vysoké Mýto

Po studiích na Pedagogickém institutu v Pardubicích (1960-64) studoval historii a český jazyk na Filozofické fakultě UK Praha (1967-72) se specializací na dějiny Latinské Ameriky (prof. J. Polišenský, doc. V. Nálevka). Zde vykonal roku 1973 také rigorózní zkoušku v oboru obecných dějin. Působil jako učitel gymnázia ve Vysokém Mýtě, jazykový a pedagogický expert v Mosambiku (1985-88), ředitel gymnázia ve Vysokém Mýtě (1990-91), první tajemník a chargé d'affaires velvyslanectví ČSFR v angolské Luandě (1992), od 1993 vyučuje na Pedagogické fakultě Vysoké školy pedagogické v Hradci Králové (Ústav historických věd).

Předmětem jeho odborného zájmu je historie i současnost zemí portugalské a španělské oblasti, politické a kulturní procesy spojené s kolonizací a dekolonizací těchto teritorií.

D.-k.: *Simón Bolívar*, Praha 1983, 283 s.; polsky, Katowice 1988, 267 s.; *Kam dohlédnu z Vumby* [cestopis z Mosambiku a Zimbabwe], Praha 1990, 177 s; *Přehled dějin Portugalska*, Hradec Králové 1995, 173 s.; *Portugalská koloniální říše. Vznik a zánik prvního a posledního impéria*, Hradec Králové 1996, 117 s.; *Přehled dějin Latinské Ameriky*, Hradec Králové 1996, 130 s.; *Dějiny Portugalska*, Praha 1996, 307 s.; *Dějiny Brazílie*, Praha 1998, 458 s.

D.-č./sb.: La asociación bonaerense Vorwärts en los aEos ochenta del siglo pasado, *Ibero-Americana Pragensia* **VIII** (1974): 111-134; Počátky dělnického hnutí v Latinské Americe, *Společenské vědy ve škole* (1974-75), 10: 295-299; Živá tradice (Ke vzniku uruguayského státu), *Společenské vědy ve škole* (1978-79), 2: 40-43; Dědictví kompromisu. (Vytvoření Brazilské republiky), *Společenské vědy ve škole* (1979-80), 10: 290-293; Pedagog Simón Rodríguez, *Pedagogika* (1983), 5: 595-602; Lidové hudební nástroje Mosambiku, *Hudební nástroje* (Hradec Králové), 5/1987: 175-177; Přelom. Sto let od zrušení otroctví v Brazílii, *Společenské vědy ve škole* (1987-88), 9: 261-264; Mosambický historický archiv, *Archivní časopis* (1991), 4: 213-216; Nová Angola v novém světě, *Mezinárodní politika* (1992), 10: 25-28; Východní Timor - dějiny zapomenuté rezistence, *Historický obzor* (1994), 9: 205-209; Břemeno nezávislosti. Dvacet let od pádu posledního koloniálního impéria, *Mezinárodní vztahy* (1995), 4: 58-64; Angola na nové cestě, *Mezinárodní politika* (1995), 12: 28-29; Poeta culturae lupus aneb Angolská kultura po dvaceti letech nezávislosti, *Literární noviny* č. 8, 21. 2. 1996: 9; Rodí se transatlantická osa Brazílie - Portugalsko, *Mezinárodní politika* (1996), 5: 18-19; Angola: Ztráta, nebo nabytí identity, in: *Prolínání kultur*: *konec kulturní identity*? Hradec Králové 1996: 27-29; Česko-portugalské vztahy. Dějiny - intenzita - tendence, *Mezinárodní vztahy* (1996), 3: 73-83; Historie česko-portugalských styků, *Listy katedry historie* č. 10, Hradec Králové 1996: 102-125; Lusofonní commonwealth startuje aneb vznik Společenství lusofonních zemí v roce 1996, *Mezinárodní vztahy* (1996), 4: 112-114; Východní Timor - špatné svědomí mezinárodního společenství, *Mezinárodní vztahy* (1997), 1: 47-58.

(A)

KLÍMA J<!--O>osef - český historik klínopisného práva starého Předního východu

* 16. 11. 1909 Vídeň, + 30. 11. 1989 Praha

V roce 1928 maturoval na Akademickém gymnáziu v Praze s rozšířenými zkouškami z latiny, řečtiny a francouzštiny. V letech 1928-32 studoval na Právnické fakultě UK v Praze a od 1931 i na Filozofické fakultě UK, kde poslouchal přednášky B. Hrozného. Na německé univerzitě v Praze od 1930 studoval babylonské, asyrské a chetitské právní texty u M. San

Nicoloa a P. Koschakera. V letech 1932-39 byl asistentem u O. Sommera, přičemž dále studoval klasickou filologii a dějiny antických zemí (1932-36). V cizině pobýval v Paříži u V. Scheila a v Lipsku u B. Landsbergera (1934-35 společně s L. Matoušem).

V roce 1935 se stal neplaceným členem Orientálního ústavu v Praze, jinak byl 1935-50 s přestávkami zaměstnán jako úředník pražské finanční prokuratury. Jeho habilitační práce o starobabylonském dědickém právu byla přijata až roku 1947. Na Právnické fakultě UK mohl vyučovat jenom do čistek po převratu 1948. Po smrti B. Hrozného byl roku 1953 vedoucím oddělení Předního východu v Orientálním ústavu ČSAV, kde působil až do odchodu do důchodu (1975).

Přednášel ve Varšavě (1954, 1958), Krakově (1964) a v Leningradu (St. Petersburgu). V roce 1970 byl jmenován stálým členem-korespondentem Academie des Inscriptions et Belles lettres (Institut de France) v Paříži.

Soustavně se zabýval otázkami právních dějin a společnosti starověké Mezopotámie. Byl též členem redakční rady *Archívu orientálního*, *Nového Orientu* a *New Orient Bimonthly*. Kromě vědecké práce se věnoval i popularizaci výsledků výzkumu starého Předního východu a překladatelské činnosti. Spolupracoval také s bibliografickými středisky pro výzkum antického práva v Římě a v Paříži a napsal řadu hesel do *Reallexikon der Assyriologie und der vorderasiatischen Archäologie* (Berlin).

D.-k.: *Untersuchungen zum altbabylonischen Erbrecht*, Monographien des Archiv orientální, sv. 8, Praha 1940; *Querella inofficiosi testamenti*. *Příspěvek k vývoji nepominutelných práv dědických*, Praha 1947; *Odkazy v římském právu*, Praha 1948; *Zákony Chammurapiho*, Praha 1954; *Prawa Hammurabiego*, Warszawa 1957; *Společnost a kultura starověké Mezopotámie*, Praha 1962, 2. vyd. 1963, německy Praha 1964, rusky Praha 1967, španělsky Madrid 1980, maďarsky Budapešť - Bratislava 1983; (s G. Cardasciou), *Introduction bibliographique ą l'histoire du droit et ą l'ethnologie juridique*. *A*/*2*: *Droits cunéiformes*, Bruxelles 1966; (s J. Cvetlem), *Stát a právo předřímských společností*. (*Egypt*, *Klínopisná práva*, *Řecké státy*), Brno 1971; *Lidé Mezopotámie*. *Cestami dávné civilizace při Eufratu a Tigridu*, Praha 1976; *Nejstarší zákony lidstva*. *Chammurapi a jeho předchůdci*, Praha 1979; *Zákony Asýrie a Chaldeje*. *Pokračovatelé Chammurabiho*, Praha 1985.

PŘEKLADY: Kramer, S. N.: *Historie začíná v Sumeru*. *Z nejstarších záznamů o projevech lidské kultury*, Praha 1961, 2. vyd. 1966.

D.-č./sb.: Zur Entziehung des Erbrechtes im altbabylonischen Recht, in: *Festschrift Paul Koschaker*, Bd. 3, Weimar 1939: 80-93; La base religieuse et éthique de l'ordre social dans l'Orient ancien, *ArOr* **16** (1948): 334-356; Über neuere Studien auf dem Gebiete des Keilschriftrechtes I-II, *ArOr* **18** (1950): 525-538, 651-666; Einige Bemerkungen zur Bedeutung der "nicht-juristischen" Bestandteile der altbabylonischen Gesetzeswerke, *Journal of Juristic Papyrology* (Warszawa) **5** (1951): 161-186; Einige Bemerkungen zum Sklavenrecht nach den vorhammurapischen Gesetzesfragmenten, *ArOr* **21** (1953): 143-152; Über neuere Studien auf dem Gebiete des Keilschriftrechtes IV, *ibid*.: 604-640; Bibliographisches zum Keilschriftrecht III, *Journal of Juristic Papyrology* **9-10** (1955-56): 431-475; Přínos české vědy, in: Lipin, L. - Belov, A., *Hliněné knihy*, Mladá fronta, Praha 1956; Untersuchungen zum ugaritischen Erbrecht, *ArOr* **24** (1956): 356-374; Die Stellung der ugaritischen Frau, *ArOr* **25** (1957): 313-333; Donationes mortis causa nach den akkadischen Rechtsurkunden aus Susa, in: *Festschrift Johannes Friedrich*, Heidelberg 1959: 229-259;

Untersuchungen zum elamischen Erbrecht, *ArOr* **28** (1960): 5-54; Neuere Forschungen über die materielle Kultur Mesopotamiens, *ArOr* **35** (1967): 275-282; L'ordalie par le fleuve en Élam, *Revue d'assyriologie et d'archéologie orientale* (Paris) 66 (1972): 39-59; Im ewigen Banne der muškenu-Problematik? *Acta antiqua Academiae Scientiarum Hungaricae* (Budapest) 22 (1974): 267-274; La communauté rurale dans la Babylonie Ancienne, in: *Les communautés rurales*. *Deuxième partie*: *Antiquité*, Recueils de la Société Jean Bodin 41, Paris 1983: 107-132.

L.: V. Kubáč: Úmrtí vynikajícího badatele (Doc. JUDr. Josef Klíma), *Český zápas* (1989), 52.

(bh)

KLÍMA Otakar - český íránista

* 15. 11. 1908 Praha, + 29. 12. 1988 Praha

Po maturitě na gymnáziu v Praze studoval na Filozofické fakultě UK slovanské, germánské a orientální jazyky; 1931 získal doktorát filozofie a pak až do 1952 učil češtinu a němčinu na různých středních školách. V letech 1953-73 působil jako vědecký pracovník v Orientálním ústavu ČSAV a jako vedoucí předovýchodního oddělení. Především v posledním období vydal několik závažných publikací a řadu článků z oboru středoperské a staroperské filologie a historie.

D.-k.: *Hebräische Grammatik*, Praha 1956; *Mazdak. Geschichte einer socialen Bewegung im sassanidischen Persien*, Praha 1957; Dějiny avestské, staroperské a středoperské literatury, in: Jan Rypka, *Dějiny perské a tádžické literatury*, Praha 1956 (2. čes. vyd., Praha 1963, něm. Lipsko 1959, angl. Dordrecht 1968, polsky Varšava 1970, rusky Moskva 1970, persky Teherán 1975); *Mani's Zeit und Leben*, Praha 1962; *Zarathuštra*, Praha 1964; *Sláva a pád starého Íránu*, Praha 1977 (něm. Lipsko 1988); (přel.), *Oběti ohňům*. *Výběr z památek staroíránské a středoíránské literatury*, Praha 1985; Írán, in: *Prameny života*. *Obraz člověka a světa ve starých kulturách*, Praha 1982: 113-181.

D.-č./sb.: Zarathuštra, *Věda a život* 11 (1945): 102-106; Zur Chronologie von Manis Leben, *ArOr* **19** (1951): 393-403; Měsíc v životě staroperského člověka, *NO* **8** (1953): 151-152; Mazdak und die Juden, *ArOr* **24** (1956): 420-431; Iranische Miszellen I-IV, *ArOr* **26** (1958): 603-616; **28** (1960): 457-466; **30** (1962): 487-493; **35** (1967): 52-63; The Date of Zoroaster, *ArOr* **27** (1959): 556-564, Wie sah die persische Geschichtsschreibung in der vorislamischen Periode aus? *ArOr* **36** (1968): 213-232; Beiträge zum mittelpersischen Lexikon, *ArOr* **37** (1969): 545-561; O významu a způsobu poznávání jazyků dávných kultur, in: *Jazyky národů Asie*, *Afriky a Oceánie a jejich vztah ke společnosti*, *politice a kultuře*, Praha 1977: 7-32; Die mittelalterliche böhmische Geschichte im Jami'u't-tavarich von Rašid ad-dín Fazlullah, in: *Trudy Tbilisskogo gosudarstvennogo Universitěta* 241, 1983: 251-253; Das Datum Zarathustra's, *Iranische Mitteilungen* 17 (1987), 2: 49-67 aj.

L.: Otakar Klíma, in: *Acta iranica* 20, Bio-bibliographies de 134 savants, Leiden 1979, 303-304; Bečka, J.: Otakar Klíma Turns Seventy, *ArOr* **47** (1979): 169-181; týž: Otakar Klíma (1908), *ArOr* **56** (1988): 334-336 (oba články s BIBLIOGRAFIÍ); týž: Rozloučení s Otakarem Klímou, *NO* **44** (1989): 115-116; Petr Vavroušek (ed.), *Iranian and Indo-European Studies*. *Memorial Volume of Otakar Klíma*, Praha 1994.

(jb)

KLÍMA Vladimír - český afrikanista a diplomat

* 11. 2. 1936 Praha

V letech 1954-59 vystudoval kombinaci angličtina - francouzština na Filozofické fakultě UK, kde mu byl udělen titul promovaný filolog. Po vykonání prezenční vojenské služby byl krátce zaměstnán jako redaktor v nakladatelství Orbis; poté 1966-69 absolvoval řádnou aspiranturu v oboru africká literatura v evropských jazycích v Orientálním ústavu ČSAV a získal hodnost kandidáta věd o umění (CSc., 1969). PhDr. (1968).

Po ukončení vědecké výchovy byl zaměstnán v OÚ jako vědecký pracovník odd. Afriky (1969-93), 1993-94 působil v Ústavu mezinárodních vztahů a od 1994 pracuje v diplomatických službách (od 1995 jako velvyslanec v Ghaně).

D.-k.: (spoluaut. J. Ortová), *Modern Literatures of Subsaharan Countries*, SPN, Praha 1969, 238 s.; *Modern Nigerian Novels*, Academia, Praha 1969, 205 s.; (spoluaut. J. Ortová), *Literatury zemí subsaharské Afriky*, SPN, Praha 1970, 150 s.; (spoluaut. J. Ortová), *Modern Literatures of Subsaharan Countries*, Univerzita 17. listopadu, Praha 1971, 229 s.; *South African Prose Writing in English*, Academia, Praha 1971, 202 s.; (spoluaut. K. F. Růžička, P. Zima), *Literatura černé Afriky*, Orbis, Praha 1972, 495 s.; (spoluaut. K. Legère, P. Zima), *African Culture and Integration*, Academia, Praha 1976, 172 s.; (spoluaut. K. F. Růžička, P. Zima), *Black Africa*. *Literature and Language*, Academia, Praha 1976, 310 s.; (spoluaut., s kol.), K. Lacina (ed.), *Integrační a desintegrační tendence v subsaharské Africe*, Orientální ústav ČSAV, Praha 1979, 213 s.; (spoluaut., s kol.), *Subsaharská Afrika po druhé světové válce*, Orientální ústav ČSAV, Praha 1980, 599 s.; (spoluaut. V. Kubica, A. Wokoun), *Safari za africkou kulturou*, Práce, Praha 1983, 442 s., 142 příl., 2 mp.; *Nigerijská federativní republika*, Svoboda, Praha 1983, 243 s.

D.-č./sb.: Nespoután poddanstvím, *NO* **18** (1963): 299-301; Čtvrtstoletí négritude, *NO* **19** (1964): 114-116; Senghorův postoj k básnictví, *NO* **20** (1965): 138-141; Africká osobnost v literatuře Sierry Leone, *NO* **21** (1966): 13-15; Ghanské hlasy, *ibid*.: 181-185; Největší malgašský básník, *ibid*.: 306-307; Trojhvězdí kamerunského románu, *NO* **22** (1967): 181-183; Protest jako program, *ibid*.: 278-282; Tutuola's Inspiration, *ArOr* **35** (1967): 556-562; Moderní drama v Nigérii, *NO* **23** (1968): 11-14; Nová nigerijská poezie, *ibid*.: 26-28; Federace v ohni, *ibid*.: 201-204; Jomo Kenyatta, *ibid*.: 207-209; Mobutuova éra - Konžská demokratická republika v šedesátých letech, *ibid*.: 254-255; První senegalští romanopisci, *ibid*.: 277-279; O konžské lyrice, *ibid*.: 307-308; Abrahamsovy abrahamoviny, *ibid*.: 316-319; Poválečtí malgašští básníci, *NO* **24** (1969): 260-262; Chinua Achebe's Novels, *Philologica Pragensia* **12** (1969), 1: 32-34; Tutuola's Inspiration, in: *The East Under Western Impact*, Academia, Praha 1969: 121-128; Vztah dvou literárních center v černé Africe, *Zprávy ČSO při ČSAV* **8** (1970), 1: 72-75; Autorky a hrdinky jihoafrických próz, *NO* **25** (1970): 102-103; Négritude dnes, *ibid*.: 178-181; Some Notes on East African Plays in English, *ArOr* **38** (1970): 481-485; The Grasp of Négritude, *ArOr* **39** (1971): 200-210; Perspektivy africké kultury, *NO* **26** (1971): 37-39; 50 let Cypriana Ekwensiho, *ibid*.: 123-125; O africkém a evropském divadle, *NO* **27** (1972): 105-106; Keňská próza v šedesátých letech, *Svět literatury* **17** (1972), 4: 223-248; Poselství panafrikanismu, *NO* **28** (1973): 101-102; Africký spisovatel mezi včerejškem a zítřkem, *NO* **29** (1974): 46-48; Dvě interpretace africké osobnosti, *ibid*.: 92-94; Tropická Afrika: jediná strana ve státě? *ibid*.: 171-174; The Changing Function of the

African Author, in: Ortová, J. (ed.), *Problems of Culture Change in Africa*, SPN, Praha 1974: 37-56; The South African Writer's Political Commitment, *ArOr* **42** (1974): 193-199; Senghorův postoj k socialismu, *NO* **30** (1975): 21-23; Černý Mojžíš aneb jak Marcus A. Garvey chtěl vyvést americké černochy do Afriky, *ibid*.: 101-103; Nigerijské drama, *Svět literatury* **20** (1975), 5: 229-256; Towards a Comprehensive Analysis of the African One-Party System, *ArOr* **44** (1976): 195-212; Africké školství a kvalifikace, *NO* **31** (1976): 230-232; Africké sjednocovací snahy, *ibid*.: 274-276; Sierra Leone - hledání krásné prózy, *Světová literatura* **21** (1976), 2: 216-253; Kritické období panafrikanismu, *NO* **32** (1977): 28-30; Nyerere o vývoji Tanzanie, *ibid*.: 180-182; Základní rysy négritude, in: *Nacionalismus v národně osvobozeneckém hnutí afrických a arabských zemí*, Orientální ústav ČSAV, Praha 1977: 131-197; Kritické poznámky k doktríně tanzanského prezidenta Nyerereho, in: *Teorie nemarxistického socialismu v afrických a arabských zemích*, Orientální ústav ČSAV, Praha 1977: 505-525; The Progress of Sub-Saharan Poetry, *ArOr* **45** (1977): 193-200; Nová keňská próza (psaná anglicky), *Výběr* (1977), 2: 61; Moderní literatura Mali (Západní Afrika), *ibid*., 3: 62; Nyerere's Conception of Non-Capitalist Development, *ArOr* **46** (1978): 18-22; African Political Parties: A Case for Classification, *ibid*: 193-200; Keňa: kudy a kam? *NO* **33** (1978): 4-6; Vojenská vláda a budoucnost Nigérie, *NO* **34** (1979): 6-7; Kulturní determinismus a poznávání Afriky, *ibid*.: 43-44; Nkrumahismus - africká revoluční ideologie, *ibid*.: 68-70; In Battle for Peace: William E. B. Du Bois, *ArOr* **47** (1979): 312-316; Nyerere's Conception of "African Socialism", in: Muzikář, J. (ed.), *The Most Recent Tendencies in the Socialist Orientation of Various African and Arab Countries*, Dissertationes orientales 41, Academia, Praha 1979: 155-162; Mudrosloví černé Afriky, *NO* **35** (1980): 117-119; První vavříny západoafrickým filmům, *ibid*.: 146-149; Počátky divadla v tropické Africe, *ibid*.: 240-242; První rok Zimbabwe, *ibid*.: 278-279; Hlas větru, hlas trávy. Poezie anglicky píšících černých básníků z Keni, *Světová literatura* **25** (1980), 1: 118-119; "Ne" apartheidu, *ibid*., 2: 245-246; Policejní pronásledování afrických básníků, *ibid*., 4: 244-246; Tři etapy v ghanské próze, *Světová literatura* **26** (1981), 3: 151-176; Na řadě je Namibie, *NO* **36** (1981): 1-4; Muhammadových dvě stě dní, *ibid*.: 100-101; Afrika: soumrak idealismu, *ibid*.: 167-168; Ghanské čtvrtstoletí, *ibid*.: 267-268; A Note on Soviet Research in Sub-Saharan Literatures, *ArOr* **49** (1981): 170-172; Soviet Essays on Modern African Literatures, *ibid*.: 354-356; Rhodeská cesta k osvobození, *NO* **37** (1982): 68-71; (s J. Černým), První český příspěvek o Zimbabwe, *ibid*.: 268-271; The Present-day Criticism of African Creative Writing, *ArOr* **51** (1983): 109-115; The Relationship of Culture and Language in Swahili, *ibid*.: 205-210; Zambie a její měď, *NO* **38** (1983): 113-115; Dvacet pět let nezávislosti lidové Guineje, *ibid*.: 193-196; Složitá cesta Horní Volty, *ibid*.: 304-306; Školství v Nigérii, in: *Výchova*, *vzdělání*, *školství v rozvojových zemích*, Ústav školských informací, Praha 1983: 41-45; Achebovy variace na černobílých klávesách, *Světová literatura* **28** (1983), 2: 253-255; Vývoj nigerijské literární kritiky, *ibid*., 6: 250-251; On a ona v keňských románech, *Světová literatura* **29** (1984), 1: 214-235; Sarkastický novelista ze Zimbabwe, *ibid*., 3: 231-232; Osvobozenecký boj v Nigérii mezi světovými válkami, *NO* **39** (1984): 35-36; Proč vládnou v Nigérii opět vojáci? *ibid*: 97-99; Libérie - země kaučuku a železa, *ibid*.: 291-293; Kamerunské křižovatky, *NO* **40** (1985): 65-66; Krize zairského autentismu, *ibid*.: 134-135; Socialistický směr vývoje na Madagaskaru, *ibid*.: 261-262; Etnické poměry v Rwandě a Burundi, *ibid*.: 292-294; Internacionalizace čadského konfliktu, *NO* **41** (1986): 74; Revoluční proměny Beninu, *ibid*.: 150; Svahilština v keňské kulturní politice, *ibid*.: 295-296; Gambijský nálezce životních nejistot, *Svět literatury* **31** (1986): 240-241; Rozmach nigerijského písemnictví, *Světová literatura* **31** (1986), 3: 253-255; Politický zápas senegalské levice, *NO* **42** (1987): 36-37; V popředí zájmu - Afrika, *ibid*.: 174-175; Patrice Lumumba - symbol osvobození, *NO* **43** (1988): 74-76; Začalo to v Akkře, *ibid*.: 97-98; Císařův vzestup a pád, *ibid*.: 165; Kulturní dědictví a víra v Africe, *ibid*.: 300-301. (A)

KLIMTOVÁ Zdenka - česká indoložka a historička umění

* 21. 9. 1956 Pardubice

Vystudovala indologii na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy (1977-82, PhDr. 1986), kde též pokračovala v postgraduálním studiu dějin umění (1986-89). Je zaměstnána ve sbírce asijského umění v Národní galerii v Praze (od 1982), v současné době jako kurátorka souborů umění jižní a jihovýchodní Asie a islámské oblasti.

D.-k.: (spoluaut.), *Hory a řeky bez konce... Krajina*, *zátiší a mikrosvět přírody v umění Asie i Evropy* [katalog výstavy], Praha 1996; (spoluaut.), *Buddha*. *Obraz Buddhy Šákjamuniho v asijském umění* [katalog výstavy], Praha 1996.

D.-č.: Kavkazské koberce I. -V: Sumachy, *Starožitnosti a užité umění*, 1995/12, (2-3); Skupina kuba, *Starožitnosti a užité umění* 1996/2: 6-7; Širvánská skupina, *Starožitnosti a užité umění* 1996/6: 4-5; Skupina karabach, *Starožitnosti a užité umění* 1997/1: 2-3; Skupiny kazach a gjandža, *Starožitnosti a užité umění* (1997): 5.

(mk)

KLINDEROVÁ (roz. Zbořilová) Iva - česká vietnamistka se zájmem o nejnovější dějiny Indočíny a čínskou zahraniční politiku

* 14. 6. 1942 Hradec Králové

V roce 1966 dokončila studium vietnamistiky na Filozofické fakultě UK v Praze, 1981 získala doktorát (PhDr.) a vědeckou hodnost kandidátky historických věd (CSc.). V letech 1966-88 pracovala v Orientálním ústavu ČSAV, poté krátce (1989-91) v Československo-sovětském institutu a v Politologickém kabinetu při Ústavu státu a práva ČSAV (1991-93); po jeho zrušení od 1993 působí v masmédiích.

Zaměřila se na výzkum nejnovějších dějin Indočíny a problematiku čínské zahraniční politiky; překládá a tlumočí z vietnamštiny.

D.-k.: (spoluaut.), *Spojené státy a jihovýchodní Asie*. Sborník materiálových studií, Orientální ústav ČSAV, Praha 1974, 373 s.; (spoluaut.), *USA a jihovýchodní Asie po druhé světové válce*, Academia, Praha 1978, 414 s.; (spoluaut.), *La politique de l'imperialisme et du maoisme en Asie du Sud-Est 1945-1979*, Institut Oriental, Prague 1980, 177 s.; *Vietnam 1945-1956*, Orientální ústav ČSAV, Praha 1981, 228 s.; (spoluaut.), *Armáda a moc v rozvojových zemích jižní a jihovýchodní Asie*, Naše vojsko, Praha 1983, 221 s.; *Vietnamská socialistická republika*, edice Zeměmi světa, Svoboda, Praha 1987, 205 s.; (spoluaut.), *Revoluční proces v rozvojových zemích 1945-1985*, Academia, Praha 1987, 263 s.; (spoluaut.), *Divadelné kultury Východu*, Tatran, Bratislava 1987, 429 s.

PŘEKLADY: (z vietnamštiny): *Vietnamské povídky*, Čs. spisovatel, Praha 1972, 186 s.; (s Odolenem Klinderou), *Vietnamské pohádky*, Odeon, Praha 1974, 370 s.; (s Odolenem Klinderou), *Pohádky rýžových polí*, Albatros, Praha 1975, 142 s.; *Tvé srdce bdí a bije*. Výbor z vietnamské moderní poezie (přebásnil Luděk Kubišta), Odeon, Praha 1980, 106 s. (oceněno čestným uznáním nakladatelství Odeon za rok 1980); Nguyen Dinh Thi: *Rozbité břehy*, Svoboda, Praha 1989, 337 s.

D.-č.: Politické proudy ve Vietnamu mezi světovými válkami, *ČČH* **36** (1988), 6: 823-842.

(A)

KLÖSLOVÁ Zdenka - česká koreanistka

[pseud. Klimentová, Zdenka]

* 11. 4. 1935 Radslavice

Po maturitě na gymnáziu v Jeseníku absolvovala v letech 1953-58 studium korejštiny a dějin Dálného východu na Filologické fakultě Univerzity Karlovy.

Před ukončením studia byla v březnu 1958 přijata do Orientálního ústavu ČSAV do nově založené korejské knihovny. Od září 1959 do srpna 1960 byla na studijním pobytu na Kim Ir Senově universitě v Pchjongjangu, od srpna do prosince 1960 v AV KLDR. Po návratu pracovala v korejské a všeobecné knihovně Orientálního ústavu a částí úvazku, později na celý úvazek v oddělení Dálného východu. V souvislosti s novou orientací výzkumné práce od počátku normalizace a s ní souvisejícími reorganizacemi byla přeřazena do oddělení dokumentace, později znovu do odd. Dálného východu, kde pracovala jako odborný pracovník do odchodu do důchodu v březnu 1991. V září 1990 jí korejská strana umožnila studijní pobyt v Soulu.

Původní zaměření na výzkum korejské klasické literatury vystřídala od počátku 70. let účast na nových úkolech, jako byly zejména mezinárodní vztahy na Dálném východě v rámci výzkumu soudobé ČLR a politický a ekonomický vývoj severní a jižní Koreje. Pořizovala také různé chronologie, rešerše a analýzy, které s koreanistikou nijak nesouvisely, a byla pověřena redakcí interních publikací oddělení Dálného východu. Vedle ústavních úkolů se od poloviny 70. let zabývala moderní korejskou literaturou a divadlem. V rámci vědecko-popularizační činnosti napsala řadu článků, hesel pro slovníky a encyklopedie (korejská literatura, historie, divadlo), recenzí, pořídila časopisecké překlady korejských povídek a poezie. Podílela se na vypracování české transkripce korejských geografických názvů a součástí činnosti bylo tlumočení, titulkování a překlady korejských filmů i občasné pedagogické působení na katedře Dálného východu. Od roku 1983 se zúčastnila s referáty několika mezinárodních koreanistických konferencí, které pořádala jak Association for Korean Studies in Europe (AKSE), tak jiné zahraniční a jihokorejské instituce. Po odchodu do důchodu se zaměřila na zpracování u nás neznámých a v Koreji neprozkoumaných pramenů o přijetí díla K. Čapka v Koreji.

D.-k.: (sest. a red.), *Doc. PhDr. Alois Pultr. Bibliografie 1946-1977*. Bibliografická edice Orientálního ústavu ČSAV, sv. 3. OÚ ČSAV, Praha 1991, 53 s.; (sest.), *Korea in Czechoslovakia* (*Czech Republic*). Bibliography. Korea v Československu (České republice), enigma corporation, Praha 1995, 85 s.

D.-č./sb.: Staré korejské zvyky v prvním měsíci roku, *NO* **14** (1959), 2: 32; Jižní Korea po roce 1960, *NO* **20** (1965), 7: 216-217; Korejsko-čínské vztahy, in: *Vztahy Čínské lidové republiky k asijským socialistickým zemím*, Orientální ústav ČSAV, Praha 1976: 95-199; Korejsko-čínské vztahy od ukončení "velké kulturní proletářské revoluce" v Číně do současnosti, in: *Problémy soudobého vývoje Číny* 18, Orientální ústav ČSAV, Praha 1979: 1-101; Vývoj korejské nezúčastněnosti, in: *ibid.*: 103-151; KLDR a spolupráce se

socialistickými zeměmi při výstavbě socialismu, *NO* **34** (1979), 4: 97-99; Dvacet let po pádu Li Syn Manovy diktatury, *NO* **35** (1980), 4: 115-116; Čon Tu-hwan na místo Paka, *ibid*., 10: 292-294; Jižní Korea: nastolení "páté republiky", *NO* **37** (1982), 3: 65-67; Dojde ke sjednocení Koreje? *NO* **38** (1983), 4: 100-102; Vznik a vývoj korejského divadla, *NO* **38** (1983), 8: 242-246; Vznik a vývoj divadla v Koreji, *NO* **39** (1984), 7: 212-216; Dělnická třída jižní Koreje, in: *Vědecká zasedání a zprávy z výzkumu* I. Orientální ústav ČSAV, Praha 1984: 84-91; Jak dál v jižní Koreji? *NO* **40** (1985), 8: 233-235; The Beginnings of Modern Theatre in Korea, in: *Actes de la 9e conférence annuelle*, *10-15 Avril 1985*. Chantilly, France: 159-167; Nástěnné malby v hrobkách království Kogurjo, *NO* **42** (1987), 5: 141-142; Poslové korejského císaře v Haagu, *ibid*., 6: 176-179; Kórea, in: *Divadelné kultúry Východu*, Tatran, Bratislava 1987: 263-297; Jižní Korea: hledání kompromisu, *NO* **43** (1988), 2: 41-43; The Beginnings of Modern Theatre in Korea, *ArOr* **57** (1989): 47-56; Korejská lidově demokratická republika, in: *Světová socialistická soustava v 60. a 70. letech* 3, Praha 1989: 74-98; Kim U-jin on Karel Čapek, *Korea Journal* (Korean National Commission for UNESCO) **32** (1992), 1: 84-92; Chrysantémy: The Czech Translation of Shijo, *Korea Journal* **33** (1993), 2: 37-41; Kim Ujingwa Kkarel Ch'appek [Kim U-jin a Karel Čapek], *Minjok munhaksa yon'gu* (Seoul) 1993, 4: 154-165; V Koreji o Karlu Čapkovi, *Zprávy Společnosti bratří Čapků* **39** (1995): 4-5, **40** (1996): 4-5; Karel Čapek's Work in Korea, *ArOr* **64** (1996): 85-94.

PŘEKLADY: Na To-hjang: Chlapec z domku u brány, *NO* **20** (1960): 6; Jak vypudit úředníka. Vyprávění o manželce, která se nechovala tak, jak se sluší na snachu, *NO* **26** (1971), 10: 302-303, 317; Ju In-mong: O vojákovi, který nastupoval do služby v hlavním městě, *ibid*., 10: 303; Když kvetla pohanka. Z tradic korejské povídky 20. století, *Světová literatura* **19** (1974), 6: 156-176; Moderní korejští básníci, *NO* **38** (1983), 5: 149-150, 137; Kim So-wol: Lyrika, *NO* **40** (1985), 8: 245; Kim Ju-džong: Kamélie, *NO* **42** (1987), 9: 285-286; Kim So-wol: Básně, *NO* **45** (1990), 8: 254. (A)

KMINEK-SZEDLO Giovanni (Jan) - český egyptolog

* 12. 4. 1828 Praha, + 24. 11. 1896 Bologna (Itálie)

V letech 1841-46 absolvoval gymnázium v Plzni, 1847-48 studoval na Filozofické fakultě Karlo-Ferdinandovy (dnes Karlovy) univerzity v Praze. Roku 1878 byl jmenován soukromým docentem egyptologie v Bologni. Od roku 1882 působil jako inspektor Městského muzea v Bologni.

Po potlačení studentského hnutí 1848 vstoupil do rakouské armády a později byl převelen do dnešní severní Itálie. Po odchodu z armády zůstal v Itálii, kde pokračoval ve studiu. Pečoval o egyptskou sbírku Městského muzea v Bologni, založeného 1871, zprvu jako demonstrátor, později jako správce sbírky. Od roku 1878 přednášel egyptologii na univerzitě v Bologni. Po založení Mickiewiczovy akademie 1879 působil také jako její archivář a knihovník. Rozsáhle publikoval egyptské památky ze sbírek Městského muzea v Bologni, v menší míře se věnoval i egyptské filologii.

D.-k.: *Il grande sarcofago del Museo di Bologna*, Bologna 1876; *Saggio filologico per l'apprendimento della lingua e scrittura egiziana, e la interpretazione della inscrizioni geroglifiche che si leggono sui monumenti del Museo Civico di Bologna*, Bologna 1877; *L'Egitto moderno e l'Egitto dei Faraoni. Cenni di Confronto*, Bologna 1880; *Museo Civico di Bologna. Catalogo di Antichita Egizie*, Torino 1895 (reprint Wiesbaden 1981).

D.-č./sb.: The Papyrus of Bek-en-Amen (written in Hieratic Script) in the Municipal Museum of Bologna, No. 1086 (Read 1st June, 1880), *Transactions of the Society of Biblical Archaeology* **7**, part 3 (May, 1882): 411-428.

L.: *Annuario dell'Universita di Bologna 1897-1898*: 229 n.; *OSN*, sv. 14, Praha 1899: 422; Curto, S., in: *Atti del Convegno su la Lombardia e l'Oriente*, Milano 1963: 120-126; Vachala, B.: První český egyptolog, *NO* **40** (1985): 246-248; Vachala, B.: Giovanni Kminek-Szedlo, der erste tschechische Aegyptologe, *ArOr* **54** (1986): 89-91; Dawson, W. R. - Uphill, E. T.: *Who was who in Egyptology*, 3. revid. vydání, ed. by M. L. Bierbrier, London 1995: 230; Hostovská, O.: Der tschechische Ägyptologe Giovanni Kminek-Szedlo (1828-1896), *ArOr* **66** (1998): 351-368.

(lb)

KMOŠKO (Kmoskó) Michal - uherský a maďarský semitolog, religionista, patrista a historik slovenského původu

* 29. 8. 1876 Ilava, + 8. 4. 1931 Pusztazámor (Maďarsko)

V letech 1893-97 studoval orientalistiku na vídeňské univerzitě, v letech 1899-1900 studoval v Bejrútu a Jeruzalémě, 1900-02 pokračoval ve studiích v Oxfordu, Londýně a v Paříži, kde zkoumal syrské rukopisné materiály.

Získal doktorát Teologické fakulty Univerzity Petra Pázmánye a 1907 se na této univerzitě habilitoval jako soukromý docent prací o politickém a náboženském životě Židů od Alexandra Velkého po Pompeje. Později působil jako profesor starozákonních studií na Teologické fakultě budapešťské univerzity (1909), jako profesor na katedře orientálních jazyků téže fakulty (1914-23) a jako profesor semitské filologie na Filozofické fakultě univerzity v Budapešti (1923). Roku 1922 byl jmenován členem Maďarské akademie věd.

V letech 1899-1900 a 1916 během svých cest do Bejrútu a Palestiny spolupracoval s odbornými syrskými kruhy. Roku 1919 se pokoušel získat místo na teologické fakultě, která se měla vytvořit v Bratislavě. Jeho plán neuspěl, a proto se vrátil do Budapešti.

Zabýval se více odvětvími hebrejské a aramejské filologie, asyriologie, sumerologie, islamistiky, všeobecných dějin náboženství, patristiky a maďarské historie. Specializoval se na málo pěstovaný obor syrské filologie. Články a studiemi přispíval do odborných zahraničních, především maďarských časopisů. Jeho rukopisná pozůstalost se skládá ze tří rozsáhlých prací. Jedna je úplně dokončena, zbylé dvě jsou téměř připraveny k publikování. Všechny rukopisy souvisejí se syrskou filologií, která byla hlavním předmětem Kmoškových výzkumů. Věnoval se studiu starých syrských rukopisů, zúčastnil se editorské přípravy spisů syrských křesťanských autorů (Patrologia Syriaca) a středověké arabské literatury, přeložil Chammurapiho zákoník do maďarštiny.

D.-k.: *A zsidók politikai története a hellenizmus kezdetén* [Politické dějiny Židů na počátku helénismu], Budapest 1906; *Unu Amon papyrusa* [Papyrus Unu Amona], Budapest 1909; *Hammurabi törvényei* [Chammurapiho zákony], Kolosvár 1911; *A Bábeli harmonia praestabilita eszméje a panbabylonisták felfogása szerint* [Babylonská harmonia praestabilita podle chápání panbabylonistů], Budapest 1911; *Az emberiség első írott szabadságlevele* [První psaný propouštěcí list lidstva], Budapest 1913; *Beiträge zur Erklärung der Inschriften*

Gudeas, Strasbourg 1916; *Araber und Chasaren*, Hannover 1925; *Az iszlám keletkezése* [Vznik islámu], Budapest 1929.

L.: Czeglédy, K.: Monographs on Syriac and Muhammadan Sources in the Literary Remains of M. Kmoskó, *Acta Orientalia* (Budapest) **4** (1955): 19-91; Genzor, J.: Michal Kmoško (1876-1931), *Vlastivedný časopis* **20** (1971), 4: 188; *Slovenský biografický slovník*, zv. 3, Martin 1989: 118.

(gj)

KNÍŽKOVÁ Hana - česká indoložka se zaměřením na dějiny indického umění

* 28. 3. 1930 Praha

Po ukončení středoškolského vzdělání 1950 byla přijata na Filozofickou fakultu UK, obor indologie - hindština. Studium s titulem promovaná filoložka dokončila 1955 a umístěnkou byla přidělena do knihovny Orientálního ústavu ČSAV jako knihovnice-dokumentátorka s možností věnovat čtvrtinu pracovního úvazku studiu a výzkumu indické hmotné kultury. Roku 1968 dokončila externí aspiranturu kandidátskou prací nazvanou *Příspěvek ke studiu kreseb kalighatského stylu se zvláštním přihlédnutím ke světským námětům* a byla přeřazena do funkce vědeckého pracovníka oddělení jižní a jihovýchodní Asie OÚ. Roku 1970 složila rigorózní zkoušku z kulturních dějin Asie a obdržela titul PhDr.

Od února 1963 do ledna 1964 pracovala jako učitelka češtiny v Indii a využila pobytu i ke studiu indického umění. Její pracovní poměr v OÚ byl ředitelstvím ukončen k 31. 9. 1972. V lednu 1973 nastoupila do Národního muzea - Náprstkova muzea v Praze jako kurátorka indické sbírky a posléze i sbírky jihovýchodní Asie a Předního východu. Roku 1991 byla jmenována vedoucí oddělení asijských sbírek NpM. Roku 1996 odešla do důchodu a stala se externí spolupracovnicí muzea.

V letech 1976, 1980 a 1985 podnikla studijní cesty do Indie, věnovala se výzkumu a sběru dokladů současného lidového umění a obohatila náprstkovské sbírky o 600 plně dokumentovaných předmětů. Je autorkou scénářů ke čtrnácti velkým výstavám o indickém umění, členkou vědecké rady Národního muzea a Národní galerie, nákupní komise NpM a NG a dlouholetým externím pedagogem FF UK v oboru dějin indického umění. Zúčastnila se mezinárodních orientalistických konferencí a sympozií v Indii, bývalém SSSR, Anglii a Německu a přednesla referáty o dílčích otázkách indického malířství.

Publikovala řadu populárně-vědních článků o dějinách indického umění a jeho specifických rysech a typech v časopisech (např. *Nový Orient*, *New Orient Bimonthly*, *Umění a řemesla*, *Um*, *Země a lidé*) a přednesla větší počet přednášek pro různé organizace (např. Lidová univerzita, Klub přátel výtvarného umění, školy, rozhlas, televize).

D.-k: (spoluaut., s kol.), *Bozi*, *bráhmani*, *lidé. Čtyři tisíciletí hinduismu*, Odeon, Praha 1962; (spoluaut., s J. Markem), *The Jengiz Khan Miniatures From the Court of Akbar the Great*, Spring Books, London 1963; (spoluaut., s J. Markem), *Tschingis-Chan und sein Reich*, Artia, Prag 1963; (spoluaut., s kol.), *Moudrost a umění starých Indů*, Odeon, Praha 1971; *The Drawings of the Kalighat Style*. *Secular Themes*. Anthropological Papers of the Náprstek Museum, no. 4, Prague 1975; (s kol.), *Asijské kultury ve sbírkách Náprstkova muzea*. *Stálá expozice na zámku v Liběchově*, Národní muzeum, Praha 1981; (spoluaut., s kol.), *Bohové s*

lotosovýma očima, Vyšehrad, Praha 1986, 2. vyd. 1997; (s kol.), *Les masques*, Grund, Paris - Aventinum, Prague 1992; (s kol.), *The World of Masks*, Hamlyn, London - Aventinum, Prague 1992; (ed. a spoluaut.), *Indie*. *Bohové a lidé*, SVAN - Moravské zemské muzeum, Brno 1997.

KATALOGY: *Indická keramika 19*. *a začátku 20*. *století*, Městské muzeum v Moravské Třebové a Náprstkovo muzeum, složka Národního muzea v Praze 1976; *Indické lidové malby z Mithily*, Národní muzeum - Náprstkovo muzeum, Praha 1981; (spoluaut.), *Vzory*, *střihy*, *nápady*. *Odívání z Asie*, *Afriky a Ameriky ve sbírkách Náprstkova muzea v Praze*, Národní muzeum, Praha 1983; *Indické obrázky z poutí a trhů*, Galerie výtvarného umění, Cheb 1986; *Kouzelná Indie*, Ministerstvo kultury, Praha 1987; *Ze zlatého fondu Náprstkova muzea*. *Indická sbírka Dr*. *O*. *Feistmantela*. *Výstava k 100*. *výročí úmrtí*, Náprstkovo muzeum, Praha 1991; (spoluaut.), *Podmalby na skle z Evropy*, *Asie a Afriky ze sbírek Udo Dammerta*, *Weiler a Národního muzea v Praze*, Goethe Institut, Praha 1991; (spoluaut.), *Rudolf II*. *a Praha*. *Císařský dvůr a rezidenční město jako kulturní a duchovní centrum Střední Evropy*. Katalog vystavených exponátů, Správa pražského hradu, Praha 1997; (text s Dagmar Pospíšilovou), *Proměny kovu - Metamorphoses of Metal*, Národní muzeum - Náprstkovo muzeum u příležitosti 50. výročí nezávislosti Indie v roce 1997, Praha 1997.

D.-č./sb.: Some Notes on Hindu Artists' Role in the Imperial Atelier of Mughal Emperor Akbar, *Annals of the Náprstek Museum* **1**(1962): 85-90; The Folk-Coloured Drawings of the Kalighat Style (From the Náprstek Museum Collection), *Annals of the Náprstek Museum* **3** (1964): 43-63; Indian Glazed Ceramics of the 19th and Early 20th Centuries (From the Collection of the Náprstek Museum, Prague, and the City Museum, Moravská Třebová), *Annals of the Náprstek Museum* **10** (1981): 73-128; Notes on the Portrait of Ibrahim Adil Shah II of Bijapur in the Náprstek Museum, Prague, in: *Facets of Indian Art*, Victoria and Albert Museum, London 1982: 116-123.

PŘEKLADY: Umění východu v nové době, in: *Umění nové doby*. *Umění a lidstvo*, Larousse - Odeon, Praha, 1974: 92-155; (z ruštiny), Venedikov, Ivan - Gerasimov, Todor: *Thrácké umění*, Odeon, Praha 1976; (z franc., Bernard Philippe Groslier: Indické umění, in: *Světové dějiny umění*, Larousse - Agentura Cesty, Praha 1996: 577-585, 593-616.

(A)

KNOTKOVÁ Blanka (Knotková-Čapková) - česká indoložka-bengalistka, pedagožka a překladatelka

* 18. 8. 1958 Praha

Po maturitě na gymnáziu (1977) absolvovala v roce 1982 Filozofickou fakultu UK v Praze, obor orientalistika - bengalistika a získala titul PhDr. v oboru asijských a afrických literatur. Roku 1982 nastoupila studijní pobyt v Orientálním ústavu ČSAV, kde pak 1984-93 působila jako odborná pracovnice (z toho 1985-87 a 1988-91 byla na mateřské dovolené). Roku 1996 zahájila tříleté interní postgraduální studium v Indologickém ústavu FF UK. V letech 1993-96 přednášela jako externí asistentka na katedře politologie FSV UK (politické systémy a komparativní politika jižní Asie), od 1996 zde vyučuje interně. Přednáší rovněž na Indologickém ústavu FF UK, 1991-92 jako externí spolupracovnice, 1996-98 v rámci doktorandského studia, od 1998 jako odborná asistentka.

Vyvíjí vědecko-popularizační činnost v rámci České orientalistické společnosti a Sdružení přátel Indie, v Obci překladatelů (členkou od 1993), na středních školách a ve skautských organizacích. Publikuje články a reportáže v denících a populárních časopisech, překladové a naučně-populární pořady v Českém rozhlase.

Ve své odborné činnosti se zaměřuje jednak na politologické otázky, se zvláštním zřetelem k vývoji Bangladéše (je členkou mezinárodní organizace European Network of Bangladesh Studies), jednak se zabývá literární tematikou, se zaměřením na moderní pothákurovskou bengálskou poezii. Někteří z těchto básníků jsou do češtiny překládáni vůbec poprvé a jejich dílo je vesměs i poprvé v češtině kriticky zpracováváno.

D.-k.: *Bangladéšské hledání smysluplné demokracie*, Dharma Gaia, Praha 1995, 117 s. PŘEKLADY: (přel. z angl.), John Steinbeck: *Plameny zářivé*, Svoboda, Praha 1994; *Na prahu štěstí. Výbor z bengálské poesie 20. století*, H & H, Praha 1997, 193 s.;

D.-č./sb.: Oldřich Friš a jeho dílo, *Zprávy ČSO při ČSAV* **XVII** (1980), 1: 38-45; Technické vzdělání v Bangladéši a jeho vztah k ekonomickému rozvoji, *Pedagogika* **XXXII** (1982), 6: 707-712; Indie na cestě k odstranění negramotnosti, *NO* **38** (1982), 8: 230-232; Peaceful Revolution - Another Attempt to Combat Illiteracy in Bangladesh, *ArOr* **52** (1984), 2: 142-149; Problematické pokusy o politickou stabilizaci v Bangladéši od jeho vzniku do dnešní doby, *Zprávy ČSO* **XXV** (1984), 1: 18-34; Kontinuita a současnost československé indologie v pedagogické práci Dr. Krásy, *Zprávy ČSO* **XXV** (1984), 2: 47-51; Bangladéš: Cesta k vojenské diktatuře? *NO* **39** (1984), 10: 294-296; Ziaur Rahman's Attempt to Stabilize the Political Power in Bangladesh. A Comparative Study, *ArOr* **54** (1986), 4: 323-335; Tribes in the Chittagong Hill Tracts: A Dilemma Between Political Integration and Their Requirements of Autonomy, in: Krása, M. (ed.), *Otakar Pertold and South Asian Studies. Centenary Commemoration Volume*, Czechoslovak Society for International Relations, Oriental Institute of the Czechoslovak Academy of Sciences, Prague 1986: 149-156; Nesplněné naděje bangladéšského osvoboditele, *NO* **41** (1986), 2: 49-52; Ádhunik ček sáhityer samkšipta ruprekha [předmluva k vydání bengálských překladů Miroslava Holuba od A. G. Hazry], in: *Miroslav Holub o tár kabitá* [Miroslav Holub a jeho básně], Debkumár Basu, Kalkata 1987: 4-6; Technical Education in Bangladesh and its Realation to Socio-Economic Development, in: *Problémy vědeckotechnického pokroku v rozvojových zemích*, ČSO, Praha 1987: 299-306; Jak překládat orientální poesii? *NO* **46** (1991), 5: 151-152; Skončí období diktatury i v Bangladéši? *NO* **47** (1992), 3: 77-78; Otazníky nad překladatelskou poctivostí, *NO* **47** (1992), 8: 243-245; Search For Modernity In Post-Tagore Bengali Poetry (A Case Study of Purnendu Patri's Poems), *ArOr* **61** (1993): 395-400; O nacionalismu nejen bangladéšském, *Mezinárodní politika* **XVII** (1993), 8: 24-25; Parlamentní volby a parlamentarismus v Bangladéši, *Mezinárodní politika* **XXI** (1997), 6: 11; "Modernismus" a "modernost" v kontextu vývoje bengálské poesie, *NO* **52** (1997), 5: 189-191; Rozdělený národ a hledání identity, *Dějiny a současnost* **19** (1997), 6: 27-31; Hana Preinhaelterová celebrates her 60th birthday, *ArOr* **66** (1998): 345-350.

PŘEKLADY: Největší finský bohém Eino Leino [z finštiny s Violou Čapkovou, úvod V. Čapková], *Světová literatura* **37** (1992), 4: 47-50; (z bengálštiny), Bengálská poesie evropskýma očima (devět bengálských básníků), *Světová literatura* **38** (1993), 4: 102-116; časopisecké překlady v *Novém Orientu*, *Literárních novinách*, *Mladé frontě* a pořady v Čs. (Českém) rozhlase, průběžně od 1984. Překládaní bengálští básníci: Bišnu De, Subháš Mukhopádhjáj, Suníl Gangopádhjáj, Šakti Čattopádhjáj, Šankha Ghoš, Púrnendu Patrí,

Šámsur Ráhmán, Uttam Dás, Ratnešvar Hazra, Ánanda Ghoš Hazra, Rafik Ázád, Džaja Gošvámí.

(A)

KOHOUT Václav - český teolog-romista působící na Slovensku

* kolem 1802 Kolín, + 6. 11. 1867 Jasov

Byl příslušníkem premonstrátské řehole a působil jako farář v Popradu (1849-65). Věnoval se výzkumu romského jazyka na Slovensku, jeho práce zůstaly v rukopisu.

D.-rkp.: *Tentamen condiscendae lingue zingaricae*; *Exercitatio lingue zingaricae*.

L.: *Slovenský biografický slovník*, zv. 3, Martin 1989: 133.

(ko)

KOLLÁR Ján - slovenský básník, filolog, jeden z prvních česko-slovenských překladatelů poezie z perštiny, sanskrtu a arabštiny

* 29. 7. 1793 Mošovce, + 24. 1. 1852 Vídeň (1904 byly jeho pozůstatky převezeny na Olšanský hřbitov do Prahy)

Po studiu na evangelickém lyceu v Bratislavě studoval v letech 1817-19 evangelickou teologii na univerzitě v Jeně. Od roku 1819 byl farářem slovenské evangelické církve v Pešti, v letech 1849-52 profesorem slovanské archeologie na univerzitě ve Vídni, kde též zemřel. Rozvíjel a utužoval vzájemné kontakty slovanských učenců a aktivně se zapojoval do organizačních a vzdělávacích činností v zájmu kvalitativního pozvednutí slovanské kultury na úroveň ostatních vyspělých evropských kultur. Za jednu z důležitých činností tohoto druhu považoval rovněž překladatelskou práci z literatur vyspělých mimoevropských světových civilizací a přeložil několik básní z arabštiny, perštiny i sanskrtu. Ačkoli počet těchto prací je v poměru k jeho ostatnímu literárnímu dílu minimální, myšlenka nutnosti otevírání se kulturním a literárním vlivům důležitých mimoevropských civilizací byla v jeho době průkopnická. Konečně i myšlenku všeslovanské vzájemnosti, které zasvětil celý život, v některých náznacích ve svých teoretických pracích, v publikovaných kázáních, pamětech, i ve dvou cestopisech z cest do severní Itálie rozšířil též o myšlenku celosvětové kulturní vzájemnosti.

D.-k.: *Slávy dcéra*, *Dodatok k Slávy dcére*, *Staroitália slavjanska*, *O literárnej vzájomnosti*.

L.: *Slovenský biografický slovník*, zv. 3, Martin 1989: 145-146.

(mč)

KOLMAŠ Josef - český sinolog, tibetolog, kulturní antropolog a překladatel

* 6. 8. 1933 Těmice (okr. Hodonín)

Absolvoval Filologickou fakultu Univerzity Karlovy v Praze (1957), obor čínština - dějiny Dálného východu (prof. J. Průšek), a Ústřední národnostní ústav v Pekingu (1959), obor

tibetský jazyk a literatura (prof. Jü Tao-čchüan). CSc. (ČSAV, 1965), PhDr. (UK, 1966), DrSc. (ČSAV, 1991), docent (MU, 1997).

Od roku 1959 je pracovníkem Orientálního ústavu ČSAV (AV ČR) a tvůrcem jeho Tibetské knihovny. V letech 1961-64 zde absolvoval interní vědeckou aspiranturu v oboru tibetanistiky (školitelé A. Palát, I. Fišer; kandidátská disertace *Simelská konference*, *1913-1914*, oponována J. Polišenským a T. Pokorou). Roku 1966 pobýval jako hostující lektor na katedře čínštiny na Australian National University, Canberra; 1971-73 zastával funkci vedoucího odd. Východní Asie OÚ, 1979-90 byl zařazen jako překladatel ve Středisku vědeckých informací OÚ. V období let 1975-94 působil jako externí učitel tibetštiny na Státní jazykové škole v Praze. Od roku 1994 je ředitelem Orientálního ústavu AV ČR.

Zabývá se kulturní antropologií a politickými dějinami národů Číny a Tibetu, tibetskou historiografií, dějinami čínsko-tibetských vztahů, tibetskou a čínskou literaturou, tibetským buddhismem a bibliografií tibetského a tibetologického písemnictví. Překládá z čínštiny, tibetštiny, ruštiny, angličtiny a dalších jazyků. Je autorem vědeckých monografií a katalogových prací, knižních překladů a četných vědeckých a populárně-vědeckých statí v domácích a zahraničních sbornících a časopisech.

Je členem International Association for Tibetan Studies (od 1979), European Association of Chinese Studies (od 1990). Pracuje jako člen redakční rady *Archívu orientálního* (od 1990) a *Nového Orientu* (od 1998), člen Vědecké rady AV ČR (od 1993), byl členem Vědeckého kolegia historie ČSAV (1991-92), členem (1990-91) a předsedou (1992-94) Vědecké rady OÚ atd.

Je držitelem medaile Körösi Csoma Sándora "Za mimořádné zásluhy v oblasti orientalistiky" (Budapešť, 1984), zlaté čestné oborové plakety F. Palackého AV ČR (1993) a několika nakladatelských cen.

D.-k: (spoluaut.), *Bibliography of Sino-Tibetan Languages* II, Wiesbaden 1963, 141 s.; *Tibet and Imperial China*, Canberra 1967, 81 s.; *A Genealogy of the Kings of Derge*, Prague 1968, 181 s.; *Tibetan Manuscripts and Blockprints in the Library of the Oriental Institute Prague*, Prague 1969, 112 s.; *Prague Collection of Tibetan Prints from Derge* I-II, Wiesbaden - Prague 1971, 517 + 681 s., III, Prague 1996, 509 s.; *Mezinárodní konference o otázkách statutu a hranic Tibetu*, Praha 1975, 261 s.; *The Iconography of the Derge Kanjur and Tanjur*, New Delhi 1978, 286 s.; *Tibetan Books and Newspapers* (*Chinese Collection*) *with Bibliographical Notes*, Wiesbaden - Prague 1978, 133 s.; (s I. Hrbkem), *ABC cestovatelů*, *mořeplavců*, *objevitelů*, Praha 1979, 285 s.; *Ferdinand Stoliczka*: *The Life and Work of the Czech Explorer in India and High Asia*, Wien 1982, 58 s. [totéž *ArOr* **51** (1983): 139-170]; *Chinese Studies on Tibetan Culture*, New Delhi 1983, 40 + 912 s.; *The Ambans and Assistant Ambans of Tibet*: *A Chronological Study*, Prague 1994, 86 s.; *Buddhistická svatá písma*, Praha 1995, 92 s. [ruský překlad, *Svjaščennyje teksty buddizma*, Moskva - v tisku]; (spoluaut.), *Svět tibetského buddhismu*, Praha 1996, 143 s.; (spoluaut.), *Vzpomínka na Tibet*, Praha 1997, 160 s. [totéž anglicky, *Recalling Tibet*, Prague 1997, 160 s.] ad.

PŘEKLADY: (s T. Pokorou), *Čína*. *Čínský jazyk*, Praha 1957, 383 s.; (s Janou Štroblovou), Po Ťü-i: *Drak z černé tůně*, Praha 1958, 61 s.; 2., rozšířené vyd., Praha 1964, 110 s.; (s Janou Štroblovou), *Datlovník v meruňkovém sadu*, Praha 1996, 256 s.; *Bajka o ptácích a opicích*, Praha 1965, 66 s.; Fa-sien: *Zápisky o buddhistických zemích*, Praha 1972, 208 s.; 2. vyd., Praha 1995, 211 s.; (s Janou Štroblovou), *Černý mrak v bílém*: *Tibetská lidová poezie*, Praha

1976, 192 s.; 2. vyd., Ostrava - v tisku; (s Janou Štroblovou), Sakja-pandita: *Pokladnice moudrých rčení*, Praha 1984, 220 s.; 2. vyd., Praha 1988, 220 s.; G. C. Cybikov: *Cesta k posvátným místům Tibetu*, Praha 1987, 376 s.; *Tibetská kniha mrtvých*, 1. a 2. vyd., Praha 1991, 165 s.; 3., rozšířené a opravené vyd., Praha 1995, 192 s.; 4. vyd., Praha 1998, reprint 3. vyd., 203 s.; totéž slovensky, *Tibetská kniha mtvych*, Praha 1998, 183 s.; 14. dalajlama: *Svoboda v exilu*, Praha 1992, 279 s.; *Jádro transcendentální moudrosti*, Praha 1992, 51 s.; *Nangsa Öbum*: *Mystérium o životě a zmrtvýchvstání krásné paní Nangsy*, Praha 1993, 89 s.; K. Slavíček: *Listy z Číny do vlasti a jiná korespondence s evropskými hvězdáři*, Praha 1995, 269 s.; Sönam Gjalcchän: *Zrcadlo králů. Tibetská kronika 14. století*, Praha 1998, 341 s. ad.

EDICE: A. David-Néelová - Lama Jongdän: *Mipam*, *lama s Paterou moudrostí*, 3. vyd., Praha 1969, 310 s.; 4. vyd., Praha 1990, 318 s.; E.-R. Huc - J. Gabet: *Cesta do Lhasy*, Praha 1971, 420 s.; H. Harrer: *Sedm let v Tibetu*, Praha 1972, 379 s.; 2. vyd., Praha 1998, 294 s.; I. Desideri: *Cesta do Tibetu*, Praha 1976, 470 s.; W. Y. Evans-Wentz: *Milaräpa*, *velký tibetský jógin*, Praha 1996, 400 s.

REDAKCE: *Problémy soudobého vývoje Číny*, Praha 1974-76, 11 sv., 92 + 2 175 s.; *Dokumenty k vývoji Čínské lidové republiky*, Praha 1980-90, 25 sv., 245 + 4945 s. ad.

D.-č./sb.: Cesty do Tibetu, *Lidé a země* **5** (1956): 402-407; Diagnosis of the "Wild Man" according to Buddhist Literary Sources from Tibet, Mongolia and China, *Man* **60** (1960): 153-155; Tibet v mezinárodní politice na počátku 20. stol., *ČSČH* **9** (1961): 832-854; Notes on the Kanjur and Tanjur in Prague, *ArOr* **30** (1962): 314-317; Tibetan Literature in China, *ibid*.: 638-644; Čínsko-indický pohraniční spor (Rekapitulace dosavadního vývoje), *NO* **18** (1963): 113-117; Ch'ing shih kao on Modern History of Tibet (1903-1912), *ArOr* **32** (1964): 77-99; Simelská konference o Tibetu, *NO* **20** (1965): 132-135; The Minority Nationalities, in: *Contemporary China*, New York 1966: 51-61; Four Letters of Po Chü-i to the Tibetan Authorities (808-810 A. D.), *ArOr* **34** (1966): 375-410; totéž *The Tibet Journal* (Dharamsala) **10** (1985), 4: 57-94; totéž čínsky, in: *Kuo-waj cang-süe jen-ťiou i-wen ťi* [Soubor překladů zahraničních tibetologických studií], Lhasa 1985: 139-165; China - the Land of Many Nationalities (Facts and Open Questions), *The Journal of the Oriental Society of Australia* **4** (1966): 12-19; Země v klínu Himálaje, *Lidé a země* **19** (1970): 113-118; První ústava v dějinách Tibetu, *NO* **25** (1970): 112-116; Bhútán - stoosmadvacátý člen OSN, *NO* **26** (1971): 289-294; Kőrösi Csoma Sándor, *NO* **27** (1972): 69-72; Měření času u Tibeťanů, *ibid*.: 269-271; Tibetan Sources, in: *Essays on the Sources for Chinese History*, Canberra 1973: 129-140 (reprint, University of South Carolina, Columbia 1975); List císaře Kchang-si a Čechy, *NO* **28** (1973): 15-19; Cangpo - Brahmaputra, nebo Iravadi? *ibid*.: 136-140; Tibet, in: *China-Handbuch*, Düsseldorf 1974, sl. 1403-1411; Buddhist Studies in Czechoslovakia, *Bulletin of Tibetology* (Gangtok, Sikkim) **11** (1974): 5-10; Mongolská lidová republika, *NO* **30** (1975): 233-237; (s J. Šímou), The Septuagenary of Pavel Poucha, *ArOr* **44** (1976): 54-62; K některym voprosam teorii i praktiki nacional'noj politiki v Kitaje do 1949 goda, *ArOr* **46** (1978): 201-216; The Aphorisms (*legs-bshad*) of Sa-skya Pandita, in: *Proceedings of the Csoma de Kőrös Memorial Symposium*, Budapest 1978: 189-203; A Tibetan Manuscript Fragment in the Possession of the State Library in Prague, in: *Asienwissenschaftliche Beiträge*, Berlin 1978: 75-79; O "hvězdě-hostu" spatřené v Číně roku 1054, *NO* **33** (1978): 312-315; Palladij Kafarov (1817-1878): Sto let od smrti velkého ruského sinologa, *Hlas pravoslaví* (Praha) **34** (1978), 10: 227-229; (pseud. Josef Závodský), Iakinf Bičurin 1777-1853 (Z letopisů ruské duchovní mise v Pekingu), *Hlas pravoslaví* **35** (1979), 7-8: 169-172; The McMahon Line: The Further Development of the Disputed Frontier, in: *Tibetan Studies in Honour of Hugh Richardson*, *Proceedings of the International Seminar on Tibetan Studies*,

Oxford 1979, Warminster 1980: 177-184; China's Minority Nationalities: Some Statistical Observations, *ArOr* **48** (1980): 1-21; Nechanské národy a národnosti ČLR, I-VII, *NO* **35** (1980): 78-82, 171-174; **36** (1981): 15-17, 206-209; **37** (1982): 43-46, 169-172, 260-263; Index to Articles in the K'ang-Tsang Yen-Chiu Yüeh-K'an, *The Journal of the Tibet Society* (Bloomington) **1** (1981): 15-38; Dge-'dun Chos-'phel (1905-1951): Artist, Scholar and Nationalistic Intellectual, in: J. Filipský (ed.), *Vincenc Lesný and Indian Studies*, Praha 1982: 121-135; (spoluaut. G. S. Šron), Works on Tibet by Members of the Leningrad Department of the Oriental Institute of the Academy of Sciences of the Soviet Union, 1968-1980, *ArOr* **50** (1982): 174-184; Heinrich August Jäschke, *NO* **38** (1983): 214-216; totéž *Jednota bratrská* (Praha), **61** (1984), 8-9: 127-133; Indexing the Prague Collection of Tibetan Prints from Derge, *ArOr* **53** (1985): 339-346; Po stopách objevovatelů Tibetu, *NO* **40** (1985): 301-303; The Symbolum Fidei in Tibetan, in: *Tibetan Studies*, *Proceedings of the 4th Seminar of the International Association for Tibetan Studies*, *Schloss Hohenkammer - München 1985*, München 1988: 223-229; Dezhung Rinpoche's Summary and Continuation of the *Sde-dge'i rgyal-rabs*, *AOHung*. **42** (1988): 119-152; (s M. Procházkou), Tradiční medicína Tibetu, *NO* **43** (1988): 81-83; Dalajlamové a pančhenlamové, *NO* **44** (1989): 174-177; Hedvábná cesta, *ibid*.: 212-215; (s C. P. Vančikovou), Tibetologica Buryatica, *ArOr* **58** (1990): 60-75; Dalajlama v Československu, *NO* **45** (1990): 132-135; Some Formal Problems of Negotiations and Results of the Simla Conference, *The Tibet Journal* **16** (1991), 1: 108-114; Was Tibet of 1913-1914 Fully *sui juris* to Enter into Treaty Relations with Another State?, in: *China Tibetology*, Peking 1992: 352-360; totéž *ArOr* **60** (1992): 72-78; A Chronology of the Ambans of Tibet, Part I: The Ambans and Assistant Ambans in the Yongzheng and the Qianlong Period (1727-1795), in: *Tibetan Studies*, *Proceedings of the 5th Seminar of the International Association of Tibetan Studies*, *Narita Shinshoji 1989*, Narita 1992: 541-557; The First Europeans in Lhasa, in: J. Prosecký (ed.), *Ex pede pontis*. *Papers presented on the occasion of the 70th anniversary of the foundation of the Oriental Institute Prague*, Prague 1992: 101-110; Jäschkeana (A Contribution to the Bibliography of Tibetan and Bible Studies), *ArOr* **60** (1992): 113-127; Komu patří Tibet? I-III, *NO* **47** (1992): 232-236, 266-272, 291-296; Počátky christianizace Tibetu, *NO* **48** (1993): 134-138; The Ambans and Assistant Ambans of Tibet (1727-1912): Some Statistical Observations, in: *Tibetan Studies*. *Proceedings of the 6th Seminar of the International Association for Tibetan Studies*, *Fagernes 1992*, Oslo 1994, sv. 1: 454-467; Karel Slavíček, Čína a evropští hvězdáři, *Vesmír* **73** (1994): 337-343; From the Correspondence of T. S. Bayer of St. Petersburg and Father Carolus Slavíček, S. J., of Peking: The Letter of January 6, 1735, containing the "Cryptic" Text of an Indian Song, *ArOr* **62** (1994): 54-65; John King Fairbank Library Opens in Prague, *ArOr* **63** (1995): 112-117; Krásná Kateřina z televizního seriálu "Marco Polo": Fikce, nebo skutečnost? *Univerzitní noviny* (Brno) **3** (1996), 2: 13-15; též in: *NO* **51** (1996): 249-252; Akomodace - předchůdce aggiornamenta? (Na příkladu katolických misií v Číně v 16.-18. století), *Univerzitní noviny* **3** (1996), 10-11: 28-33; též in: Raoul D. Findeisen u. Robert H. Gassmann (ed.), *Autumn Floods*. *Essays in Honour of Marián Gálik*, Bern 1998: 505-513; Pančhenlama *vs*. pančhenlama, *NO* **51** (1996): 161-164; Milaräpův testament, *ibid*.: 177-179; Süan-cangova cesta do Svaté země buddhismu, *ibid*.: 210-214; Překládání buddhistických súter: Fenomén sociokulturního přenosu, *NO* **52** (1997): 64-67; Mumifikování po tibetsku, *Univerzitní noviny* **4** (1997), 12: 32-34; Tibetští encyklopedisté, *NO* **53** (1998): 289-291.

L.: *Bulletin of the Csoma de Kőrös Symposium* (Budapest) **1-2** (1984-88): 124-130; *Kdo je kdo v České republice*, Praha 1994, 1998; Prosecký, Jiří: Jubileum znalce Tibetu, *Lidové noviny*, 5. 8. 1998: 11.

(A)

KOPČAN Vojtech - slovenský turkolog, historik a překladatel

* 1. 5. 1940 Horná Ždáň (okr. Žiar nad Hronom), + 2. 9. 2000 Bratislava

V letech 1957-62 studoval na Filozofické fakultě Univerzity Komenského v Bratislavě, obor archivnictví. Od 1960 paralelně studoval turkologii na FF UK v Praze, kde promoval 1964. PhDr. 1969, CSc. 1977.

Ještě během studií nastoupil 1963 studijní pobyt v Kabinetu orientalistiky SAV, kde působil do 1981, kdy odešel do Historického ústavu SAV. Od roku 1990 působil znovu v KO SAV jako vedoucí vědecký pracovník až do odchodu do invalidního důchodu v dubnu 1996. Zúčastnil se mnoha kongresů, sympozií a konferencí doma i v zahraničí, zvláště mezinárodních kongresů Turecké historické společnosti (TTK) v Ankaře. Byl členem více redakčních rad a vědeckých společností.

Zaměřoval se na studium osmanských dějin. Jeho přínos spočívá hlavně ve zpracování dokumentů týkajících se osmanské okupace slovenských území. Publikoval řadu fundovaných překladů a analýz do té doby nezpracovaných tureckých pramenných materiálů. Své poznatky shrnul v monografiích určených pro širší veřejnost. Aktualizoval práce starších představitelů slovenské historiografie, zejména @ M. Matunáka. Jeho překladatelské aktivity reprezentuje překlad části díla tureckého cestovatele ze 17. stol. Evliyi Čelebiho, jakož i dosud nepublikované pasáže z prací významných osmanských historiků.

D.-k.: (s P. Horváthem), *Turci na Slovensku*, Bratislava 1971, 210 s.; (s K. Krajčovičovou), *Slovensko v tieni polmesiaca*, Martin 1983, 216 s.; *Turecké nebezpečenstvo a Slovensko*, Bratislava 1986, 222 s.; (spoluaut.), *Dejiny Slovenska* II. (*1526-1848*), Bratislava 1987: 21-42, 165-182; (s V. Danglem), *Vojenské dejiny Slovenska* II, Bratislava 1995, 224 s.;

PŘEKLADY: Orhan Kemal: *Vinník*, Mladé letá, Bratislava, 1965, 255 s.; *Príbehy Hodžu Nasreddína*, Mladé letá, Bratislava 1968, 145 s.; Evliya Čelebi: *Kniha ciest*. *Cesty po Slovensku*, Tatran, Bratislava, 1978, 328 s.; Aziz Nesin: *Blázon na streche*, Slovenský spisovateľ, Bratislava, 1989, 181 s.

D.-č./sb.: Osmanské naračné pramene k dejinám Slovenska, *Historický časopis* **13** (1965), 1: 113-121; Turecké listy a listiny k slovenským dejinám, *Historické štúdie* **XIII** (1967): 105-122; Pramene hospodárskej správy Osmanskej ríše k dejinám Slovenska, *Slovenská archivistika* **II** (1967), 1: 133-149; Martalovci na turecko-slovenskom pohraničí v 16. a 17. storočí, *Historické štúdie* **XV** (1970): 245-252; Ottoman narrative sources to the Uyvar expedition 1663, *AAS* **7** (1971): 89-100; Tri turecké listiny zo slovenských archívov, *Historické štúdie* **XVIII** (1973): 247-263; Eine Quelle der Geschichte Silahdars, *AAS* **9** (1973): 129-139; Vznik a vývoj osmanského dejepisectva, *Historický časopis* (1974) 4: 575-606; Vojenský charakter osmanskej expanzie na Slovensku, in: *Osmanská moc v střední a jihovýchodní Evropě v 16.-17. století*. Sborník prací z vědeckého zasedání Čs.-jugoslávské historické komise v Brně 3.-5. 11. 1975, Praha 1977: 235-265; Die osmanische Expansion und die Slowakei (Ergebnisse und Perspektiven), *AAS* **16** (1980): 35-52; Osmanische Kriegsgefangene auf dem Gebiet der heutigen Slowakei im 16.-18. Jahrhundert, *AAS* **19** (1983): 197-211; Obliehanie Viedne roku 1683 a Slovensko, *Historický časopis* (1983), 4: 498-522; Dobytie Nových Zámkov a koniec osmanskej moci na Slovensku, *Historický časopis* (1985), 5: 664-688; Sociálne premeny v Osmanskej ríši v 17.-18. st., in: *Sondy z dejín*

v strednej a východnej Európe, Bratislava 1991: 50-80; Osmanská výprava na Slovensko v rokoch 1663-1664, *Historický časopis* (1992), 3: 297-314.

L.: Veselá - L. Hřebíček, Turkologie in der ČSSR, in: *Materialia Turcica* **9** (1983): 104-106; . X. Celnarová, Obituary. Vojtech Kopčan, in: *AAS* **9**, (2000): 145-147. *(cx)*

KOPEČNÁ Regina - česká japanoložka

* 24. 3. 1964 Most

Absolvovala Institut mezinárodních vztahů v Moskvě, obor mezinárodní vztahy se zaměřením na Japonsko v roce 1988 a v témže roce obhájila diplomovou práci na téma Japonsko a Jižní Korea v 80. letech 20. století. Věnuje se problematice moderní japonské společnosti. Je spoluautorkou publikací určených pro návštěvníky z Japonska (průvodce Prahou, průvodce po památkách středních Čech v japonském jazyce), vydaných v nakladatelství Olympia.

D.-k.: (spoluaut.), *Japonsko* [průvodce], Olympia, Praha 1998.

(A)

KORABINSKÝ (Korabinszky) Ján Matej - slovenský geograf, lexikograf, redaktor a pedagog

*23. 2. 1740 Prešov, + 23. 6. 1811 Bratislava

Svým malým vícejazyčným slovníkem se zasloužil o podnícení zájmu o turecký jazyk na Slovensku. V letech 1770-72 studoval teologii, filozofii, historii a přírodní vědy na univerzitě v Rintelnu. Studiu pedagogiky se věnoval na svých dvou cestách po Německu. Názory a metody německých pedagogů uplatňoval ve výchovném ústavu (1763-68) a konviktu (1768-69) v Bratislavě. Od roku 1772 byl pracovníkem Landererova vydavatelství a knihkupectví v Bratislavě, v letech 1773-84 působil jako redaktor a přispěvatel *Pressburger Zeitung*. Byl spolumajitelem vydavatelství Weber-Korabinszky v Bratislavě.

Vydal učebnici maďarštiny pro Němce, návod k poznávání biblických textů a čísel, slovník turečtiny s maďarskými, německými a českými ekvivalenty. Jeho nejvýznamnější dílo *Geograficko-historický a tovarový lexikon Uhorska* si zachovalo pramennou hodnotu dodnes.

D.-k.: *Geographisch-historisches und Produkten Lexikon von Ungarn*, Bratislava 1786; *Versuch eines kleinen türkischen Wörterbuchs mit beigesetzten deutschungarisch und böhmischen Bedeutung und einen kurzgefassten türkischen Sprachlehre*, Bratislava 1788, 78 s.

(cx)

KOŘENSKÝ Josef - český přírodovědec, pedagog, cestovatel

* 26. 7. 1847 Sušno u Benátek nad Jizerou, + 8. 10. 1938 Praha

Střední vzdělání získal na reálce v Mladé Boleslavi, 1867 ukončil studium na pražském učitelském ústavu Budeč. Poté vyučoval na různých školách přírodopis, fyziku, kreslení a

měřičství, němčinu a zpěv. Učitelskou dráhu dovršil funkcí ředitele školy na Smíchově, odkud 1908 odešel do výslužby. Jeho největším zájmem byly přírodní vědy, zejména geologie, mineralogie, paleontologie, botanika a entomologie. Za celoživotní práci v tomto oboru a za zásluhy o popularizaci přírodních věd mu byl 1927 udělen čestný doktorát na Přírodovědecké fakultě Karlovy univerzity.

Jeho celoživotní zálibou bylo cestování. Po procestování českých zemí podnikal pravidelné cesty po Evropě. V letech 1893-94 podnikl s přítelem K. Řezníčkem cestu kolem světa. Po trase Severní Amerika, Havajské ostrovy, Japonsko, Čína, Malajsie, Jáva, Cejlon, Indie, Egypt sbíral přírodniny i předměty uměleckého a etnografického rázu. Druhou rozsáhlou cestu podnikl v letech 1900-01 (Austrálie, Tasmánie, Nový Zéland, Tonga, Samoa, Fidži, Indonésie, Malajsie, Japonsko, Korea, Sibiř). Výsledky svých cest popularizoval v přednáškách (např. pro Americký klub dam) a v cestopisech.

D.-k.: *Cesta kolem světa*, 2 díly, 1896-1897; *V cizině*. *Evropa*, *Asie*, *Afrika*, *Amerika severní*, *Amerika střední a jižní*, 1890-1913; *Cesty po světě* [upravená kniha *Cesta kolem světa*], 3 díly: *Amerika*, 1898; *Žaponsko*, 1899; *Z Číny oklikami do vlasti*, 1899; *K protinožcům*, 2 díly, 1901-1903; *Nové cesty po světě* [upravená kniha *K protinožcům*], 12 dílů, 1906-1910; *Světem a přírodou*. *Sebrané články cestopisné a přírodovědné*, J. Otto, Praha 1918, 596 s.; *Z dalekých krajin*. *Kulturní obrázky z celého světa*, Štorch a syn, Praha 1919, 285 s.; *Afrika*. *Kulturní obrázky z celého zemědílu*, Štorch a syn, Praha 1924, 328 s.

L.: S. V.: Josef Kořenský. *Červen 1987 v Náprstkově muzeu v Praze*, Národní muzeum, Praha 1987, 7 s; J. a M. Martínkovi: *Kdo byl kdo - naši cestovatelé a geografové*, Libri, Praha 1998: 243-248.

(jt, sm)

KOŘÍNEK Jan - český afrikanista, publicista, cestovatel

* 7. 12. 1904 Praha, + 25. 2. 1984 Praha

Po studiích na nižší reálce v Praze na Vinohradech odjel studovat do Francie, kde na gymnáziu v Poitiers 1923 maturoval. V červenci téhož roku poprvé navštívil Maroko, jež se stalo jeho celoživotním zájmem. Od roku 1930 pracoval pro Národohospodářský ústav při České akademii věd a umění, Orientální ústav, Ministerstvo zahraničního obchodu a další instituce a pomáhal navazovat a rozvíjet styky se severní Afrikou. Poznatky a dojmy ze svých pobytů v Maroku (1926, 1930-38, 1947, 1956) soustředil do řady odborných i populárně naučných knih a příspěvků v časopisech. Stal se průkopníkem našich styků s Marockým královstvím a zasvěceným znalcem jeho historie, kulturního bohatství i hospodářského a politického vývoje. Zaměřil se rovněž na studium dějin čs. -marockých vztahů, při němž spolupracoval s archívy ve Vídni, Mnichově aj. Shromáždil bohatou knihovnu o Maroku včetně starých foliantů a rytin. Byl dlouholetým členem Československé společnosti orientalistické. Přednášel v pražském Náprstkově muzeu a patřil k účastníkům mezinárodních sympozií v Africkém muzeu dr. E. Holuba v Holicích.

D.-k.: *Maroko*, nakl. Karel Voleský, Praha 1928, 112 s.; *Francouzské Maroko z hlediska hospodářského a náš obchod*, Praha 1932, 36 s.; *Zdravotní příručka československého turisty a kolonisty v severní Francouzské Africe*, Praha 1939; *Maghreb El Aksa*, *nejzápadnější Orient*, Unie, Praha 1941, 184 s.; *Evropan mezi Mohamedány*, Praha 1941, 35 s.; *Mladým do*

světa, Praha 1945, 136 s.; *Fez*, *klenot islámu*, Unie, Praha 1946, 64 s., 75 celostránkových fot.; *V zajetí Maurů*, Praha 1947, 191 s.; *Maroko*, *křížem krážem*, Orbis, Praha 1959, 180 s. (vyšlo též v slovenském, něm. a maď. překladu); *L'historique des relations Tchécoslovaques avec le Maroc*, Rabat 1975, 59 s.

D.-č.: Marocké lidové umění, *NO* **14** (1959), 6: 112; Tizi N'Test, *Lidé a země* **8** (1959), 5: 213; Malta, kamenná výspa Středomoří, *Lidé a země* **8** (1959), 7: 308; Agadir včera, dnes a zítra, *Lidé a země* **9** (1960), 7: 304; Tandža, *Lidé a země* **10** (1961), 5: 216.

L.: Domin, K.: *V říši marockého sultána*, Matice česká, Praha 1940: 64-72; Šimek, J.: Průkopník našich styků s Marokem, *Lidé a země* **24** (1975), 11: 493; Vaniš, J.: *Afrika-Holice 1985*. *Sborník sympozií 1981 a 1983*, Muzeum dr. E. Holuba, Holice 1985: 1-5; Šmíd, K.: *Naši v Maghrebu*, Orient Club, Přelouč 1998.

(šj, kš)

KOSTIĆ Svetislav - srbský indolog působící v Praze

* 1. 11. 1951 Prisjan (okr. Pirot, Srbsko)

Základní školu a gymnázium humanitního zaměření absolvoval v Pirotu a v Jugoslávii též vykonal základní vojenskou službu. Uzavřel sňatek s českou občankou a přestěhoval se do Prahy, kde na Filozofické fakultě UK 1981-85 vystudoval indologii: hindštinu (O. Smékal), sanskrt a bengálštinu (D. Zbavitel). Po promoci pracoval 1981-89 ve Státní knihovně ČSR a 1989 nastoupil jako odborný asistent na katedru věd o zemích Asie a Afriky FF UK. V témže roce získal titul PhDr., 1996 obhájil disertační práci *Verb Syntagmata in Hindi* a 1997 mu byl udělen titul Dr. Od 1998 je zástupcem ředitele Indologického ústavu FF UK.

Vyučuje hindštinu, historickou gramatiku hindštiny a sanskrt pro klasické filology, přednáší hindskou literaturu, vede kursy sanskrtu, četbu sanskrtu pro indology (*Mahábhárata*, rituální texty, grhjasútry), úvod do studia. Překládá z hindštiny, sanskrtu, paňdžábštiny a romštiny do češtiny a srbštiny a z češtiny do srbštiny.

D.-k.: (spoluaut. J. Strnad, D. Marková, R. Svobodová), *Hindsko-český slovník*, Dar Ibn Rushd, Praha 1998; *Verb Syntagmata in Hindi*, Karolinum (v tisku).

PŘEKLADY: (z češtiny do srbštiny), J. Seifert: *Dovidjenja* [10 básní], Polja, Novi Sad 1986; *Hindska kratka priča* [hindské povidky přel. do srbštiny, s úvodem a poznámkami o autorech], Gradina, Niš 1988, 92 s.; *Bhagavadgíta aneb Zpěvy o Vznešeném*, Santóš, Praha 1998, 173 s.

D.-č./sb.: Mani Kaul, *Film a doba* (1988), 6: 535-536; Satjadžit Ráj, ibid., 11: 651-652; Ritvik Ghátak, *ibid*. (1989), 4: 137-138; Aravindan, *ibid*. 8: 473-474; Panorama indické filmové tvorby, *ibid*., 10: 588; Adúr Gópálakrišnan, *ibid*.: 593-594; Towards a Typology of Indian languages, *ArOr* **59** (1991): 410-413; Odolen Smékal [hindsky], *Šántidút* (Delhi, Oslo) 2/1991: 26-27; Aspect and Meaning in Slavic and Indic, *Slavia* **2** (1993): 203-207; Védské upanišady, *Posel poznání*, leden 1993: 2-3; Íša upanišada, *Posel poznání*, únor 1993: 2-3; Romani čhib a jazykový kontakt, *Romano džaniben* (1994), 1: 42-54; Participium necessitatis (participium futuri passivi) neboli gerundivum v hindštině a výrazy nutnosti v romani čhib, *ibid*., 3: 36-40; Etymologická esej: Jak je starý bůh Romů, *ibid*. (1995), 4: 39-42; Původ

romských příbuzenských termínů, *ibid*. (1996), 1-2: 83-87; Indické cerebrální hlásky a jejich vývoj v romštině, *ibid*. (1997), 3-4: 28-33; Structure and Origin of the kinship terminology in Roma's language, *AAS* (n. s.) **6** (1997), 1: 9-20; O dvou indických pojmenováních jiných etnik, *Romano džaniben* (1998), 4: 23-27; Odolen Smékal [biogr. heslo], in: *Slovník české literatury*, ÚČL, Praha 1998; In memoriam Odolen Smékal, *NO* **53** (1998), 8: 312-314.

PŘEKLADY: (z chorachanské romštiny), Kjučukov, Christo: E godjaver phuri (Chytrá stařena), *Romano džaniben* (1994), 4: 54-57; (z arlijské romštiny), týž: Můj život (Mo životo), ibid.: 57-61; (z paňdžábštiny), Kusum Ansalová: Dům samoty, *NO* **50** (1995), zvláštní číslo (Antologie z literatur jižní Asie): 14-16; (z bosenské gurbetské romštiny), Pes zetěm (O džućel džamutro), *Romano džaniben* (1996), 4: 48-52.

(A)

KOŠUT Jaromír Břetislav - první český docent orientalistiky na Karlo-Ferdinandově univerzitě v Praze

* 18. 1. 1854 Borová, + 6. 12. 1880 Praha

Pocházel z rodiny evangelického kněze. Studoval na akademickém gymnáziu v Praze, pak na teologické fakultě v Basileji; po roce však odešel studovat orientalistiku do Lipska. Věnoval se islámským studiím, perštině, turečtině, arabštině, hindštině - jeho hlavním učitelem byl H. L. Fleischer. Roku 1878 obhájil doktorskou disertační práci *Fünf Streitfragen der Basrenser und Kufenser über die Abwandlung des Nomen aus Ibn el-Anbari's*. Odešel do Prahy, byl jmenován docentem pražské univerzity, kde do 1880 držel přednášky z oboru předovýchodní filologie a islamistiky. Mezi jeho žáky patřil R. Dvořák, který po Košutově předčasné smrti vydal jeho překlad Háfezovy poezie přebásněný J. Vrchlickým.

D.-k.: *Háfiz*. *Jeho život a jeho básně*, Praha 1881; *Z dívánu Háfize*, přel. s Jaroslavem Vrchlickým, doslov a vysvětlivky Rudolf Dvořák, Praha 1881.

D.-č.: Muslimské legendy (Adam, Ibrahim, Jusuf, Musa a Harun, Samuel a David, Sulejmán a královna Bilkis), *Květy* **1** (1879): 174-184; **2** (1880): 612-621; **3** (1881): 87-96, 144-151; Ze života pěvců a básníků na dvoře chalífa Hárúna ar-Rašída, *Lumír* **8** (1880): 149-152 a 3 pokrač.; Abu Nowas, arabský Enšpigl, *Národní listy* **20** (1880), č. 296: 1, č. 297: 1 aj.

L.: Sládek, J. V.: Nekrolog, *Lumír* 1880: 544; Dk (Rudolf Dvořák): Jaromír Břetislav Košut, *OSN* 14, Praha 1899: 971; Novák, Arne: Muž, jehož jméno do vln psáno..., *Lidové noviny* 42 (1934), 30: 1-2; Bečka, J.: Z počátků české orientalistiky - J. B. Košut, *NO* **46** (1991): 99-101; týž: Jaromír Břetislav Košut, *Lexikon české literatury* II/2, Praha 1993: 879.

(jb)

KOUDELKA Alois - český kněz a překladatel

* 18. 11. 1861 Kyjov, + 8. 12. 1942 Staré Brno

Působil jako katolický farář v různých místech na Moravě a celý život se zabýval studiem různých jazyků. Překládal do češtiny asi ze třiceti z nich; z jeho pera jsou i první přímé překlady z arménštiny, gruzínštiny a turečtiny. Publikoval rovněž články o dějinách a

současném stavu těchto literatur. Překlady publikoval nejčastěji pod pseudonymem O. S. Vetti (od slova "osvěta"), ale i řadou jiných, mj. Fokr Chdzudz (arménsky "malá koudel"). Serióznost jeho překladatelské práce dokládají poznámky v zachovalém exempláři díla gruzínského básníka Važa Pšavely.

D.-k.: PŘEKLADY: (z arménštiny), Raffi: *Chent*, Praha 1903; A. Aharonjan: *Obrázky z tureckého Arménska*, Praha 1903; M. Sevadžjan: Sázka, č. 30, in: *1000 nejkrásnějších novel*; (z gruzínštiny), Akaki Cereteli: Baši-Ačuk, *ibid*.; (z turečtiny) Ahmad Hikmet: Ali Bey, č. 22; J. Polad, Komoří, č. 29, *ibid*.

D.-č.: Tisk arménský, *Hlídka* 1 (**13**), 1896; Mechitaristé, *ibid*. **18** (1901); Z novoarménské literatury, *ibid*., 1902; O nové literatuře gruzínské, *ibid*. **19** a **20** (1902 a 1903); Z literatury v Armenii a Gruzii, *ibid*., 1903; Z novoarménského písemnictví, *ibid*., 1904; Něco o moderním tureckém písemnictví, *ibid*. **28** (1911); Z novější turecké literatury, *ibid*. **31** (1914); Turecké písemnictví *ibid*. **35** (1918) aj.

L.: Krčmář, J.: Český Mezzofanti, *Duchovní pastýř* 4 (1954): 181-182; Fejtuša, R.: Za O. S. Vettim, *Lidové noviny* **50** (1942), č. 610: 4; O. S. Vetti zemřel, *Lidové noviny* 10. 12. 1942; Zapomenutý překladatel, *Rovnost* **85** (1970), č. 251: 5; g.: vm [Vladimír Macura]: Alois Koudelka, *Lexikon české literatury* II/2, Praha 1993: 894-98; J. Tumpach, J. a Podlaha, A.: *Bibliografie české katolické literatury náboženské*, 5 sv., Praha 1911-1923.

(jb)

KOVÁČ Milan - slovenský amerikanista, religionista a kulturní antropolog

* 10. 9. 1967 Ilava

V roce 1995 absolvoval na Filozofické fakultě Univerzity Komenského v Bratislavě obory historie a filozofie a získal titul Mgr. Současně na téže fakultě vystudoval obor religionistika, který 1996 ukončil rovněž magisterskými zkouškami. Část doktorandského studia v roce 1997 absolvoval na univerzitě v Uppsale. Roku 1998 získal PhD. v oboru religionistika na základě disertační práce *Binárne opozície v náboženských štruktúrach starej Mezoameriky*.

Od roku 1996 pracuje jako odborný asistent na Oddělení religionistiky Katedry etnologie FF UKo v Bratislavě. V letech 1994-95 vedl výzkumy předkolumbovských náboženství na území Mexika, Guatemaly a Belize. V letech 1996-98 uspořádal na Slovensku pět výstav s tematikou předkolumbovských kultur, které představovaly první domácí prezentaci v této oblasti.

Zabývá se především náboženstvím a kulturou předkolumbovské Mezoameriky. Zvláštní pozornost věnuje kulturám Olméků, Mayů a Aztéků, v centru jeho zájmu jsou zejména Mayové (speciálně Lacandonci). Klade důraz na etnofilozofii a kombinaci historicko-archeologických a etnologických metod. Zajímá se též o teorii a metodologii, zvláště v oblasti komparatistiky. Studium náboženských fenoménů mu slouží jako klíč k pochopení kultury a dějin staré Mezoameriky.

D.-k.: (spoluaut.), Ján Komorovský (ed.), *Religionistika a náboženská výchova* [terminologický a výkladový slovník - 55 hesel z oblasti náboženství Střední Ameriky], F. R.

a G., Bratislava 1997; *Predkolumbovské náboženstvá Strednej Ameriky*, Chronos, Bratislava 1998, 180 s.

D.-č./sb.: Predkolumbovské umenie a Slovensko, *Pamiatky a múzeá* 3/1996: 54-57; Baby Face, Hľadanie olméckeho slnečného boha, in: *Hieron*. *Religionistická ročenka* (Bratislava) **I** (1996): 32-41; Štruktúra opozícií v súčasnej ľudovej viere mexických Indiánov, *Slovenský národopis* **46** (1998), 2: 163-178; Dvojdomé univerzum Popol Vuh, *Hieron* **III** (1998): 51-73.

(A)

KOVÁŘ Jindřich - český politolog, specialista na mezinárodní vztahy

* 24. 5. 1935 Raková (okr. Prostějov)

Po maturitě na gymnáziu v Prostějově studoval v letech 1954-59 Filozoficko-historickou fakultu UK se zaměřením na novodobou historii a absolvoval jako promovaný historik. V roce 1969 získal hodnost kandidáta historických věd (CSc.).

V letech 1963-97 pracoval v Ústavu mezinárodních vztahů (dříve Ústav mezinárodní politiky a ekonomie), v poslední době jako samostatný vědecký pracovník.

Zabývá se problematikou rozvojového světa, zejména jeho asijské části se zvláštním zaměřením na jižní a jihovýchodní Asii. Tematicky jeho zájem zahrnuje některé obecnější otázky rozvojového světa (bezpečnost, regionální konflikty i spolupráce, politický vliv náboženství, politika nezúčastněnosti, demokratizace, lidská práva ap.) a jejich promítání do uvedených regionů.

Pracuje též ve Sdružení Kontinenty, ve Sdružení přátel Indie a účastní se Evropských konferencí o moderních jihoasijských studiích.

D.-k.: *Socialistické hnutí v Barmě a realizace jeho idejí*, Prameny a studie k mezinárodním vztahům, ÚMPE, Praha 1968, 312 s.; *Indické názory na úlohu Indie v Asii a její asijská politika do počátku 50. let*, Studijní materiály ÚMV, sv. 56, Praha 1971, 75 s.; *Vzájemné vztahy zemí jižní Asie vzhledem k otázkám bezpečnosti a spolupráce na kontinentu*, Studijní materiály ÚMV, Praha 1973, 68 s.; *Postavení Íránu v současných mezinárodních vztazích*, Studijní materiály ÚMV, Praha 1977, 49 s.; *Islám a muslimské země*, Svoboda, Praha 1984, 370 s.

D.-č./sb.: Hlavní rysy indické zahraniční politiky a boj o pojetí a uplatňování zásady nezúčastněnosti, in: *O zahraniční politice nezúčastněnosti*, ÚMV, Praha 1965: 55-65; Gandhi's Conception of Indian Independence, in: M. Krása (ed.), *Gandhi in the Modern Context*, Prague 1970: 39-51; Nehru's Foreign Policy - Face to Face with Reality, in: *Jawaharlal Nehru*. *A Political Leader*, Praha 1974: 105-122; Úsilí muslimských států o spolupráci a společný postup, *NO* **31** (1976), 4: 107-109; Hnutí nezúčastněných zemí od kolombského summitu k bělehradské konferenci ministrů zahraničí, *Mezinárodní vztahy* (1979), 1: 59-70; Renesance politického vlivu islámu, *ibid*., 5: 33-44; Složitý vývoj Indické republiky, *Mezinárodní vztahy* (1985), 3: 39-53; Asijská bezpečnost - závažná a aktuální problematika, *ibid*., 10: 53-64; Problémy bezpečnosti a spolupráce v jižní Asii, *Mezinárodní vztahy* (1986), 4: 37-48; Otázky bezpečnosti a spolupráce v Tichomoří, *Mezinárodní vztahy* (1988), 8: 45-57; Československo a rozvojové země: styky v oblasti politické, *Mezinárodní*

vztahy (1989), 5: 9-18; Přístupy rozvojových zemí k regionálním konfliktům a dalším problémům bezpečnosti v asijsko-tichomořské oblasti, *ibid*.: 61-65; Regionální spolupráce a myšlenky integrace v asijsko-tichomořské oblasti, *Mezinárodní vztahy* (1991), 1: 25-34; Principy a politika ČSFR v rozvojovém světě, in: J. Valenta a kol., *Máme národní zájmy*? ÚMV, Praha 1992: 175-179; Afghánistán - Kambodža: mírové řešení dvou konfliktů, *Mezinárodní politika* (1992), 1: 14-16; Budou v Asii další nově industrializované země? *Mezinárodní vztahy* (1992), 2: 44-50; Hospodářské styky s rozvojovým světem: tradice a co dál? *Ekonom* (1993), 34: 42-43; Otevře se nová kapitola ve vývoji Pákistánu? *Mezinárodní politika* (1993), 11/12:18-20; Islam in the Foreign Policy of Muslim Countries, in: *North-South Relations*: *The Influence of Islam*, Study Paper 4, Institute of International Relations, Prague 1994: 47-48; Pomoc v minulosti a perspektivě. Případ Československa a Jihovýchodní Asie, in: *Rozvojová pomoc ve vztazích průmyslově vyspělých a rozvojových zemí*, ÚMV, Studijní sešity 1/1995, Praha 1995: 68-70; Volby v Indii, *Mezinárodní politika* (1996), 6: 42-43; Otázky bezpečnosti ve vztazích Severu a Jihu, *Mezinárodní politika* (1996), 10: 12-14; Postavení a perspektivy vývoje Indonésie, *ibid*.: 23-26; Cesty východoasijských zemí k nejdynamičtěji se rozvíjející části světové ekonomiky, in: *Současné tendence v asijsko-tichomořské oblasti*, ÚMV, Studijní sešity 3/1996, Praha 1996: 14-22; Regionální a transregionální spolupráce v ATO, *ibid*.: 22-36; Problémy jihoasijské bezpečnosti, *Mezinárodní politika* (1997), 6: 9-11; Nad asijskými "tygry" zamračeno, *Mezinárodní politika* (1997), 12: 19-22.

(A)

KRAEMEROVÁ Alice - česká japanoložka

* 2. 10. 1950

V roce 1973 absolvovala Filozofickou fakultu Univerzity Karlovy v Praze, obor japonština a angličtina, 1986 získala titul PhDr.

V letech 1973-79 pracovala jako odborná tlumočnice a překladatelka v obchodní firmě. V letech 1982-85 vyučovala japonštině a angličtině na Jazykové škole v Praze a v letech 1985-91 působila jako učitelka japonštiny a japonské literatury na FF UK v Praze. Od roku 1991 má svobodné povolání a externě vyučuje na FF UP v Olomouci.

Zaměřuje se na praktickou stránku výuky jazyka, překlady beletrie a popularizaci japanologie.

D.-k.: *Základní kurs japonštiny* [skriptum FF UK], Praha 1988; (ed.), *Asian and African Linguistic Studies* III, Studia Orientalia Pragensia XVII, Univerzita Karlova, Praha 1988, 157 s.; *Minimum z Japonska*, Nakl. Olympia (v tisku).

D.-č./sb.: Proverbs as a Syntactic Scheme in Japanese, in: *Far Eastern Studies* I. Studia Orientalia Pragensia XVI, Univerzita Karlova, Praha 1987: 113-123; Mudrosloví tentokrát japonské, *NO* **42** (1987), 2: 42; A Correlation between Particle Usage and Verb Meaning, in: *Asian and African Linguistic Studies* III, Studia Orientalia Pragensia XVII, Univerzita Karlova, Praha 1988: 71-86; Tradice překladů z japonštiny, in: *AUC - Orientalia Pragensia XII*. *Philologica 1*.: 81-98.

PŘEKLADY: Ango Sakaguči: Idiotka, *Světová literatura* **XL** (1995): 14-32; Sičiró Fukazawa: Chlapci od vody, *NO* **40** (1985): 250-251; Kenzaburó Óe: Náhlá ztráta řeči, *NO* **41**

(1986), 3, příl.; James McClure: *Zpěvavý pes*, Nakl. Beta, Praha 1995, 246 s.; (s P. Müllerovou), *Encyklopedie paranormálních jevů*, I.-II. díl, Nakl. Beta-Dobrovský, 703 s.; *Objevování Japonska*, Nakl. INA, Bratislava 1996; *Objevování Číny*, Nakl. INA, Bratislava (v tisku); *Objevování Indie*, Nakl. INA, Bratislava (v tisku); Banana Jošimoto: *Úplněk a jiné povídky*, Nakl. Brody (v tisku); *Rychlá cesta ke kráse a skvělé kondici*, Nakl. INA, Bratislava (v tisku).

(A)

KRAJČÍR (Kraitsir, Kraytschir) Carl - americko-slovenský filolog

* 28. 1. 1804 Smolník, + 7. 5. 1860 Morrisonia (USA)

Studoval medicínu v Pešti, působil jako praktický lékař v Prešově, 1833 emigroval do USA, kde se uplatnil jako profesor jazyků na univerzitách ve Virginii, Washingtonu a Bostonu. Už v Pešti se vedle studia medicíny věnoval i studiu přírodních věd a jazyků. Ovládal kromě evropských jazyků i některé semitské a mongolské jazyky, studoval havajský jazyk a indiánský jazyk nootka z tichomořského pobřeží Kanady. V pracích věnovaných jazykovědné problematice využil i své lékařské poznatky o hlasových orgánech, zpracoval jazykovědná a orientalistická hesla do *New American Encyclopaedia*.

D.-k.: *Glossology*, *being a Treatise on the Nature of Language and the Language of Nature*, New York 1852; *Vocabulary of Nootka Sounds*, New York 1852.

L.: *Slovenský biografický slovník*, zv. 3. Martin 1989: 227-228.

(ko)

KRÁL Oldřich - český sinolog, literární vědec a překladatel

* 13. 9. 1930 Praha

V letech 1944-48 absolvoval učitelský ústav v Praze, 1949-53 vystudoval obor sinologie a dějiny Dálného východu na Filozofické fakultě UK obhajobou monografie o moderním prozaikovi Pa Ťinovi, 1960 získal hodnost CSc. v Orientálním ústavu ČSAV obhajobou monografie *Umělecké postupy klasického čínského románu*: *Žu-lin waj-š'*.

Již před dokončením studia vedl kursy dějin čínské literatury a interpretace čínského literárního textu jako asistent na oboru sinologie na katedře filologie a dějin Dálného východu na FF UK. Dějiny čínské literatury přednášel i během vědecké aspirantury u J. Průška v Orientálním ústavu 1954-57. Ve školním roce 1956-57 absolvoval studijní stáž na Pekingské univerzitě u prof. Wu Cu-sianga. Vědecká aspirantura i stáž byly zaměřeny na studium a překlad klasického čínského románu *Žu-lin waj-š'* (*Literáti a mandaríni*. *Neoficiální historie konfuciánů*). V roce 1982 se vrátil na plný úvazek na FF UK jako odborný asistent pro obor čínské literatury. V šedesátých letech se podílel na organizaci a vedení nově zřízené katedry věd o zemích Asie a Afriky spolu s V. Hilskou a K. Petráčkem. V roce 1962 vydal svůj první velký překlad *Literáti a madaríni*. *Neoficiální kronika konfuciánů* a 1965 monografii *Umění čínského románu*. S M. Novákem založil teoretický projekt *Common Features in the Development of Modern Asian Literatures* 1964-65. S prof. Felixem Vodičkou a dalšími spolupracovníky se podílel na přípravě knihy *Svět literatury* v roce 1967 (1995 připravil její

opravené a doplněné vydání). 1968 dokončil habilitační spis *Wen sin tiao lung*. *Příspěvek k popisu estetického myšlení v Číně* a 1969 dokončil český překlad téhož díla, *Duch básnictví řezaný do draků*, pro nakladatelství Odeon. Na příkaz politických míst nesměl být habilitační spis přijat (současně se zákazem pedagogického působení) a vydání překladu bylo zmařeno zákazem publikační činnosti. Nadlouho posledním publikovaným dílem byla antologie *Kniha mlčení*, vydaná ještě roku 1971 pod zcenzurovaným titulem *Tao - texty staré Číny*. Od roku 1972 byl zaměstnán jako kurátor ve Sbírce orientálního umění Národní galerie na Zbraslavi. Tam pracoval až do konce 1989. Během této doby se podílel na četných výstavách čínského umění, zvláště malířství a kaligrafie, byl autorem a spoluautorem řady katalogů a připravil rozsáhlou antologii čínských teorií poezie, malířství a kaligrafie. Některé vyšly v samizdatu, například *Š' tchao*, *Malířské rozpravy Mnicha Okurky* (1977). V téže době pokračoval v intenzivní práci na překladu dalšího velkého klasického románu *Sen v červeném domě*, pod propůjčeným jménem vydal výbor tchangských novel *Starožitné zrcadlo*, samizdatově vydal *Platformovou sútru Šestého patriarchy*, první výbor z Mistra Čuanga, první verzi *Shánění krávy*. *Deseti obrazů hledajícího ducha*. Zákaz publikování byl zásadně prolomen vydáním prvního svazku českého *Snu v červeném domě* (1986). Po vyjití dvou dalších svazků získal překladatel cenu nakladatelství Odeon za nejlepší překlad roku 1988. Téhož roku mohla vyjít tiskem i *Tribunová sútra Šestého patriarchy*.

V roce 1990 se vrátil na Filozofickou fakultu UK a v obnoveném habilitačním řízení byl jmenován docentem čínské a srovnávací literatury. Po založení samostatného Ústavu Dálného východu se stal jeho prvním ředitelem a v této funkci působil až do roku 1998. Kromě toho založil 1993 Centrum komparatistiky FF UK, v jehož čele stojí dodnes. 1993 byl jmenován profesorem sinologie a srovnávací literatury Univerzity Karlovy. 1997 založil při Univerzitě Karlově "Chiang Ching-kuo International Sinological Center" (CCK-ISC), sponzorované tchajwanskou Chiang Ching-kuo Foundation for Scholarly Exchange, jehož úkolem je rozvoj čínských studií v evropském a zvláště středoevropském regionu. 1994 zorganizoval v Praze pravidelný kongres Evropské asociace čínských studií (EACS), jejíhož komitétu je členem. Po roce 1990 působil na řadě zahraničních univerzit, účastnil se mezinárodních konferencí.

Jeho přednášková, vědecká a překladatelská činnost je zaměřena na teorii a dějiny klasické čínské literatury, umění, estetiky a filozofie v kontextu soudobých srovnávacích, kulturních a estetických studií. Jeho dílo představuje vnitřně souvislý pokus o trvalé zapojení čínského myšlení do domácího českého rozhovoru. Mnohé jeho knihy inspirované pokusem o prezentaci těch nejvýznamnějších hodnot čínské kultury, literatury, filozofie a umění překladem chtějí být komplexním a zároveň autorsky zaujatým pohledem na téma, autora, text. 1999 vyšla poslední verze jeho překladu staročínské literární estetiky Liu Xie (Liou Sie), *Duch básnictví řezaný do draků* (*Teoretická báseň v próze*).

D.-k.: Mao Tun: *Obchod rodiny Lin*, Čs. spisovatel, Praha 1961, 90 s.; Wu Ťing-c': *Literáti a mandaríni*. *Neoficiální kronika konfuciánů*, SNKLHU, Praha 1962, 786 s.; *Umění čínského románu*, UK, Praha 1965, 88 s.; (s M. Novákem, K. Petráčkem, O. Smékalem), *Contributions to the Study of the Rise and Development of Modern Literatures in Asia* I., Academia, Praha 1965, 104 s.; (s V. Hilskou), *Charles University on Far Eastern Culture*, UK, Praha 1968, 171 s.; *Tao - texty staré Číny*, Klub přátel poezie, Praha 1971, 142 s.; (s J. Střelečkem), *Úvod do čínské filosofie*. *Historie a texty I*. (*Čínská filosofie do příchodu buddhismu*), UK, Praha 1971, 174 s.; (s H. Honcoopovou), *Síň deseti bambusů*. *Východní grafika malířských alb a manuálů*, NG, Praha 1978, 90 s.; *Znak a výraz*. *Dálněvýchodní kaligrafie*, Dům umění, Brno 1979, 25 s.; (s kol.), *Kulturní tradice Dálného východu*, Odeon, Praha 1980, 323 s.; *Távol-keleti Féstmenyek és kalligráfiák a Prágai Nemzeti galéria Gyűjteményéböl*, Iparmüvészeti

múzeum, Budapest 1987, 55 s.; *Sen v červeném domě*, 3 sv., Odeon, Praha 1986-1988, 645, 761, 650 s.; Chuej-neng: *Tribunová sútra Šestého patriarchy*, Odeon, Praha 1988, 108 s.; *Čchan*: *Sútra Šestého patriarchy*, *Sútra srdce*, *Sútra důvěřivého srdce*, Inspirace, Praha 1990, 80 s.; *Znaky*. *Čínská kaligrafie*, NG, Praha 1992, 42 s.; Mistr Čuang: *Vnitřní kapitoly*, Odeon, Praha 1992, 116 s.; *Kniha mlčení*. *Texty staré Číny*, Mladá fronta, Praha 1994, 238 s.; *I-ťing*. *Kniha proměn*, Maxima, Praha 1995, 2. oprav. vyd., 1996, 3. vyd. 1998, 227 s.; Mistr Sun: *O válečném umění*, Votobia, Olomouc 1995, 105 s.; *Malířské rozpravy Mnicha Okurky*, Votobia, Olomouc 1996, 106 s.; *Shánění krávy* (*Deset obrazů hledajícího ducha*), Brody, Praha 1999, 15 s.; Liu Xie: *Duch básnictví řezaný do draků* (*Teoretická báseň v próze*), Brody, Praha 1999.

D.-č./sb.: O problémech překladu čínské prózy, *Dialog* 1 (1957): 70-81; Mao Tunův zápas o vědecký realismus, *AUC - Philologica*, UK, Praha 1960: 95-106; Hodnoty a kritéria překladové literatury, *Dialog* 2 (1962); K problematice dějin orientálních literatur, in: *Sborník orientalistické konference* IV, Praha 1962; Čínska literatúra, in: *Dejiny svetovej literatúry* I., Osveta, Bratislava 1963: 115-139; Pa Chin's Novel: The Family, in: J. Průšek (ed.), *Studien zur Modernen Chinesischen Literatur*, Akademie-Verlag, Berlin 1964: 97-102; Some Artistic Methods in the Classic Chinese Novel Ju-lin wai-shih, *AUC - Philologica* 3, UK, Praha 1964: 79-102; Several Artistic Methods in the Classic Chinese Novel Ju-lin wai-shih, *ArOr* **32** (1964):16-34; Researches into Mao Tun's Aesthetics, *AUC - Philologica* 2: 75-90; The History of One Hero of Ju-lin wai-shih, in: *Transactions of the International Conference of Orientalists in Japan*, No. X (1965): 61-70 ; (s M. Novákem), *Common Features in the Development of Modern Literatures in Asia*, Vol. 1, Academia, Praha 1965: 6-41; Wu Cu-siang: Léky pro pána, *NO* **20** (1965), 3: příl.; Wu Cu-siang: Poustevna Zelených bambusů, *NO* **21** (1966), 2: příl.; Metamorfózy hodnot (Nápady k úvaze), *Orientace* **I** (1966), 3: 17-22; (pseud. Jan Vladyka), Mandaríni, *Plamen* 11 (1966): 7-16; (pseud. Miloslav Váňa), Čínská kultura v revoluci? *Literární noviny* 30 (1966): 1, 8-9; J. Průšek (ed.), *Slovník spisovatelů*. *Asie a Afrika*, 2 sv., Odeon, Praha 1967 [12 hesel]; Básnický překlad, kategorie rozpjatosti a klasická čínská báseň, *Orientace* **III** (1967), 3: 74-84, 4: 75-82; Temné světlo nejsvobodnější nejistoty, *ibid*., 6: 59-62; Miscellaneous Writings on Chinese Aesthetics, in: *Charles University on Far Eastern Culture*, UK, Praha 1968: 13-42; Počátky básnické ideje v Číně, *Sešity* 20 (1968): 23-26; Die Übersetzung als Träger der Bedeutung, *Der Übersetzer* (Stuttgart), Nr. 5: 1; Malířský znak a míra světa, *Orientace* **V** (1970), 1: 36-38; Sono mama, *Tvorba* 21 (1988): 9-10; Cesta zůstala sjízdná. Příspěvek k dějinám vlivu čínské kultury v Čechách, in: *O čem bych psal*, *kdybych měl kam* [samizdatový sborník k 60. narozeninám B. Hrabala], Praha 1974: 73-79; Zrod a vývoj básnické ideje v Číně, in: *Kulturní tradice Dálného východu*, Odeon, Praha 1980: 53-66; Kaligrafický princip v písmu a na obraze, in: *ibid*.: 223-248; Zpěvy staré Číny, in: J. Franěk (ed.), *Šedý vlk* [samizdatový sborník k 100. výročí B. Mathesia], Praha 1988: 50-57; Umělecké kultury Číny a Indie, in: M. Jůzl (ed.), *Dějiny umělecké kultury* I, SPN, Praha 1989: 86-114; Čínská báseň a její překlad, in: *Kruh přátel českého jazyka*. *Sborník přednášek*, Melantrich, Praha 1990: 30-39; Hodnota (čínské) kultury, *Literární noviny* (1990), 2: 12; Orient v Národní galerii. (Účast mimoevropského díla v galerii obecných dějin umění), *Ateliér* **18** (1990): 8; doslov, in: Vladimír Holan: *Melancholie*, Odeon, Praha 1990: 169-179, 2. opr. vyd., Mladá fronta, Praha 1998: 157-162; Torzo života: Vojtěch Chytil, *NO* **41** (1991), 5: 141-142, 147; Trojnožka čínského myšlení, *Tvar* (1991), Úvod č. 12: 16, Učitel Kchung č. 13: 16, Lao-Čuang č. 14: 16, Velký vůz č.15: 16, Čínská kosmologie č. 16: 16; Tradition and Change (The Nature of Classicism in Wen Hsin Tiao Lung), *ArOr* **59** (1991): 181-189; Vojtěch Chytil - A Czech Painter in Beijing, *Orientations* (Hong Kong) **22** (1991), 8: 26-32; Twenty Years with (a Czech) Dream of a Red Chamber, An Interview with the Sinologist..., *Sinorama* (Taipei), April 1991: 133-138;

Samotář pod borovicí, *NO* **46** (1991), 7: 211-212; Sinologie - taoismus, konfucianismus, buddhismus. Pokus o vymezení pojmů a určení systému, *Vhled* 4 (1991): 73-76; Překládání čínského románu a jeho hlubší smysl, *Kritický sborník* 3 (1991): 23-25; Symbol a symbolizace v klasickém čínském myšlení, in: *Symbol v lidském vnímání*, *myšlení a vyjadřování*, Filosofický ústav ČSAV, Praha 1992: 102-108; Paraboly Mistra Čuanga I-II, *NO* **47** (1992), 4: 93-94, 5: 111-114; Brána bez dveří, Deset čínských koanů, in: *Světová literatura* **37** (1992), 3: 49-55; (s K. Šiktancem), Básnictví-Malířství-Kaligrafie, 3 x 24 starých čínských básní o umění, *ibid*.: 74-76; Durch Übersetzen ans sinnliche Ufer übersetzen, *Litteraria Pragensia* 3 (1992): 21-29; Rozumět jiné (čínské) filosofii, *Literární noviny* (1992); Stav literární vědy na FF UK a potřeba komparatistiky, *Svět literatury* 3 (1992): 60-63; Člověk v Pekingu, *Literární noviny* 51-52 (1992): 24; Sinologie na filosofické fakultě, in: *Problémy a perspektivy naší sinologie*, Česko-čínská společnost, Praha 1992; Current Oxymoron of Chinese Literature in Bohemia and Moravia, in: *Chinese Literature and European Context*, Smolenice-Bratislava 1993-1994: 36-42; Trojí paradigma symbolu a symbolizace v čínském estetickém myšlení, in: *Estetika* **XXX** (1993), 1: 23-37; Time and Temporality in Chinese Perspective, in: *Time and Space* [sborník sympozia], UK, Praha 1994: 34-39; Komparatistika na Karlově universitě a Václav Černý, in: *Václav Černý*, *sborník z konference na Dobříši 4. 11. 1993*, Obec spisovatelů, Praha 1994: 67-72; Oxymóron mlčení aneb čínská báseň v Čechách, in: *O čínské filosofii*, *literatuře a umění*, Praha 1995: 89-96; Wu Zuxiang de fengke yu jiegou, in: *Zhongguo xiandai wenxue*, *Guoji yantaohui lunwen ji*, Academia Sinica, Taipei 1995: 229-238; Co je komparatistika, co není a k čemu je na světě, in: *Václav Černý*, *život a dílo*. Materiály z mezioborové konference, Náchod 23.-25. března 1995, ÚČL, Praha 1995: 197 -207; Milan Kundera, Octavio Paz a čínský román, in: *Hranice - Kontakt - Překlad*. *Studie z komparatistiky*, Centrum komparatistiky UK, Praha 1997: 37-50; Yi Jing, in: Paul Bouissac (ed.), *Encyclopedia of Semiotics*, Oxford University Press, Oxford-London 1998: 647-650; Jak se řekne, jak se myslí čínsky vzduch, in: *Vzduch jako jeden z živlů*, Agentura Koniklec, Praha 1998: 23-27; Třetí břeh. Pár poznámek k expozici asijského umění na Zbraslavi, *LN*, 28. 1. 1999: 17; Význam srovnávací poetiky, in: *Mezi okrajem a centrem*. *Studie z komparatistiky* II, Centrum komparatistiky UK, Praha 1999. (A)

KRÁSA Miloslav - český indolog-historik

* 6. 1. 1920 Libočany

Studoval hindštinu u doc. V. Pořízky na Škole orientálních jazyků (1943-47) a indické dějiny u prof. O. P. Bhatnágara, Táry Čanda, Bišéšvara Prasáda a Íšvara Prasáda na Iláhábádské univerzitě (1947-48). Graduoval na politologické fakultě VŠPS (1953) a na FF UK (1965). Řídil orientální oddělení ministerstva kultury, kde mj. inicioval čs. účast na projektu UNESCO Vzájemné oceňování kulturních hodnot Východu a Západu (1953-59). V letech 1954-97 byl externím učitelem dějin novodobé Indie na orientalistických a historických katedrách a v Indologickém ústavu UK. V letech 1959-89 pracoval v Orientálním ústavu ČSAV a krátkodobě působil na výzkumných stážích hlavně v Novém Dillí, Kalkatě, Bombaji, Londýně, Moskvě, Berlíně a Bruselu. Zabýval se zvláště národně osvobozeneckým hnutím, ale i kulturou Indie, jejím ohlasem v jv. Asii i na Západě včetně dějin čs.-indických vztahů. Přednášel na různých indických univerzitách a na některých byl ustanoven externím examinátorem. Organizoval a podílel se na četných vědeckých konferencích a sympoziích doma i v zahraničí. Byl zakládajícím členem Československé společnosti orientalistické při ČSAV, je voleným členem Historického ústavu v Kalkatě (od 1964), 1969 byl jmenován dopisujícím členem Indické komise pro historické prameny; pracoval jako redaktor *Archívu*

orientálního, *Nového Orientu* a *New Orient Bimonthly*. 1987 mu univerzita Višvabháratí v Šántiniketanu udělila čestný doktorát *Déšikóttama* (D. Litt. h. c.).

D.-k.: *The Temples of Angkor. Monuments to a Vanished Empire*, London 1963, 272 s.; (spoluaut.), *Bozi, bráhmani, lidé. Čtyři tisíciletí hinduismu*, Praha 1964; (koed.), *Unending Discoveries of Eastern Cultures*, Praha 1966, 208 s.; *Indické lidové obrázky z Purí* [katalog], Praha 1967, 24 s.; *Looking Towards India. A Study of East-West Contacts*, Praha 1969, 158 s.; (ed.), *Gandhi in the Modern Context*, Praha 1970, 109 s.; *Indie v díle Jaroslava Hněvkovského* [katalog], Praha 1970, 40 s.; (spoluaut.), *Moudrost a umění starých Indů*, Praha 1971; (ed.), *Kapitoly z dějin asijského nacionalismu*, Praha 1974, 431 s.; (ed.), *Jawaharlal Nehru. A Political Leader*, Praha 1974, 150 s.; (spoluaut., ed.), *Indický subkontinent. Zeměpisné a historické panoráma*, SPN, Praha 1980, 518 s.; *Novodobá Indie a Pákistán. Předmětová bibliografie knih zahraničních autorů v československých knihovnách*, OÚ ČSAV, Praha 1981, 626 s.; (ed.), *Nehru, His Work and Relevance*, Praha 1981, 238 s.; (ed.), *Nepál, Bhútán*, Praha 1984, 229 s.; (hl. aut.), *Angkor. Umění staré Kambodže*, Praha 1985, 367 s.; *Indická republika*, Svoboda, Praha 1986, 381 s.; (koed.), *European Expansion 1494-1519. The Voyages of Discovery in the Bratislava Manuscript Lyc. 515/8* (*Codex Bratislavensis*), UK, Praha 1986, 166 s.; (ed.), *Otakar Pertold and South Asian Studies*, ČSMS - OÚ ČSAV, Praha 1986, 309 s.; (ed.), *Indian National Congress. Problems of the Liberation Movement and Independent Development of India*, Praha 1986, 333 s.; (ed.), *Problémy vědeckotechnického pokroku v rozvojových zemích*, Praha 1987, 361 s.; (ed.), *Jawaharlal Nehru and the Foreign Policy of India*, Praha 1990, 204 s.; (spoluaut.), *Vincenc Lesný a česká indologie*, Praha 1991; (spoluaut., ed.), *Indie a Indové od dávnověku k dnešku*, Vyšehrad, Praha 1997, 472 s.; atd.

D.-č./sb.: Politické ideje v Indii 19.-20. století, in: *Dějiny politických a právních ideologií*, 2. díl, Praha 1965: 257-265; Džaváharlál Néhrú a Československo v období evropské krize r. 1938, *ČSČH* **XIV** (1966): 358-373; viz též *ArOr* **34** (1966): 330-349; First Czech Scholar in India, *ArOr* **36** (1968): 609-24; Western Trends of Thought and the Indian Liberation Movement, in: *Dissertationes orientales* 17, Praha 1969: 41-47; The Problem of Re-Writing Asian History, *Courier de l'Extrème Orient* (Brusel), 1969: 29-44; Nehru on India, Czechoslovakia and World Events, *Indo-Asian Culture* (New Delhi), 1969: 3-23; Indian Post-War Initiative in Promoting Asian Solidarity, in: *Dissertationes orientales* 23, Praha 1970: 81-92; Contemporary India and Gandhi's Message from the Landmark of Two Periods: Colonialism and Independence, in: *Gandhi in the Modern Context*, Praha 1970: 12-29; Počátky známosti Indie v českých zemích, *Sborník historický* **18**, Praha 1971: 149-181; The Idea of Pan-Asianism and the Nationalist Movement in India, *ArOr* **40** (1972): 238-260; Relations between the Indian National Congress and the Wafd Party of Egypt in the Thirties, *ArOr* **41** (1973): 212-233; Nehru's Debut in Indian Foreign Relations, in: *Jawaharlal Nehru. A Political Leader*, Praha 1974: 63-104; Nehru's Concern with Science and Technology during His Early Political Career, in: *Nehru, His Work and Relevance*, Praha 1981: 24-54; Three Main Stages in the Development of Sino-Indian Relations during the Indian Freedom Movement, *ArOr* **49** (1981): 240-244; The Indologist and His Mission: Lesný's Work Beyond the Boundaries of Research, in: Filipský, Jan (ed.), *Vincenc Lesný and Indian Studies*, Praha 1982: 23-45; Professor Otakar Pertold - A Scholar of World Wide Horizon, in: *Otakar Pertold and South Asian Studies*, Praha 1986: 3-14; The Warlis and Their Post-War Social Protest in the Province of Bombay, in: *ibid.*: 91-148; The Formative Period of the Indian National Congress' Foreign Orientation: The Czechoslovak Aspect, in: *Indian National Congress. Problems of the Liberation Movement and Independent Development of India*, Praha 1986: 21-38; Modern South Asian Studies and Their Library Resources in Czechoslovakia, in: Gaur, Albertine (ed.), *South Asian Studies*, London 1986: 317-323; The

Visits of Subhas Chandra Bose in Czechoslovakia in the Thirties, *The Oracle* (Calcutta), 1988: 10-15; An Abiding Influence, in: Gopal, S. *a kol*. (ed.), *Nehru Centenary Volume*, Delhi - Oxford - New York 1989: 338-341; Neru i Prajag Evropy, in: *Džavacharlal Neru*, Moskva 1989: 148-162; Nehru and the Sino-Indian Relations in the Twenties and in the Thirties, in: *Jawaharlal Nehru and the Foreign Policy of India*, Praha 1990: 10-69; Indo-Czechoslovak Societies. Historical Roots and Early Prospects, *ArOr* **58** (1990): 20-32; Radhakrishnan and the Country of John Hus, in: Filipský, Jan (ed.), *Sarvapalli Radhakrishnan*. *Living Values of Indian Thought*, Praha 1992: 19-30; On the Response of the I-he-t'uan Uprising in the Indian Vernacular Press, *ArOr* **60** (1992): 57-71; A Note on the Impact of Europeans as Reflected in the Traditional Art of Bengal. A Historian's View, in: Heidrich, Joachim (ed.), *The Changing Identities*, Berlin 1994: 165-174; Czech Memories of the Mahatma, in: Nanda, B. R. (ed.), *Mahatma Gandhi*. *125 Years*, Bombay - London 1995: 99-105; Nehru and the Sino-Indian Relations in the Forties, *ArOr* **64** (1996): 55-84; atd.

L.: Muller, R. (= Pilát, J.): A Crusader for Friendship between Czechoslovakia and India, *National Herald* (Lucknow), 5. 12. 1971: III; Redakce blahopřeje, *NO* **35** (1980), 1: 7-8; Knotková-Čapková, B.: Kontinuita a současnost československé indologie v pedagogické práci doktora Krásy, *Zprávy ČSO při ČSAV* **25** (1984), 2: 47-51; J. F. (Filipský): Uznání československé indologii, *NO* **42** (1987): 147-8.

(A)

KREBSOVÁ Berta - česká sinoložka

* 28. 2. 1909, + 15. 9. 1973 Praha

V roce 1929 maturovala na Reálném gymnáziu v Praze, v letech 1929 až 1935 studovala na Filozofické fakultě UK v Praze obory filozofie a historie; vedle toho absolvovala také učitelský ústav a souběžně se studiem na FF UK pracovala jako učitelka na různých pražských školách. Za války začala navštěvovat kursy čínského jazyka v Jazykové škole při Orientálním ústavu v Praze vedené J. Průškem, po válce pokračovala řádným studiem sinologie a dějin Dálného východu na nově zřízené katedře filologie a dějin Dálného východu na FF UK. V letech 1946-47 studovala v Paříži dějiny Číny u R. Grousseta a čínskou filozofii (Čuang-c') u Paula Demiévilla. 1952 obhájila na FF UK v Praze rigorózní práci s názvem *Lu Sün a jeho sbírky Vřava a Polní tráva*. Působila jako vědecká pracovnice Orientálního ústavu v Praze a zároveň na FF UK vedla semináře četby čínských filozofických textů. Přeložila řadu významných děl čínské moderní literatury (mj. připravila velkoryse koncipované české vydání Lu Sünových spisů v SNKLU, ale projekt bohužel zůstal nedokončen), největší proslulost však získala překladem a podrobným výkladem klasického filozofického textu Tao te ťing.

D.-k.: *Lu Sün*, *sa vie et son ouevre*, Archív orientální. Supplementa I (1953), Nakladatelství Československé akademie věd, Praha 1953, 111 s.

PŘEKLADY (z čínštiny): Džou Li-pcho: *Bouře*, Československý spisovatel, Praha 1951, 283 s.; Lu Sün: *Vřava*. *Polní tráva* [s J. Průškem, který přeložil polovinu povídek ze sbírky Vřava a podílel se na předmluvě a doslovu], Svoboda, Praha 1951, 285 s.; Lu Sün: Tápání [předmluva a poznámky], SNKLU, Praha 1954, 173 s.; Lu Sün: *Ranní květy sebrané v podvečer*. *Staré příběhy v novém rouše* [komentáře a poznámky], SNKLU, Praha 1956, 253 s.; Kuo Mo-žo: *Návrat Starého Mistra a jiné povídky* [komentáře a poznámky částečně s J.

Průškem], SNKLU, Praha 1961, 157 s.; Lu Sün: *Eseje* I [komentáře a poznámky], SNKLU, Praha 1964, 401+5 s.; Lao-c': *Tao te ťing - O tao a ctnosti* [komentáře], Odeon, Praha 1971, 299 s.; 2. vydání v redakci O. Lomové, s nově uspořádanými komentáři a doplněné o čínský text, DharmaGaia, Praha 1989, 249 s.

D.-č./sb.: Mistr Čuang-c' - mudrc starověku, *NO* **14** (1959), 2: 29-30; Mo-c' - velký dialektik a sociální etik Číny, *NO* **16** (1961), 10: 228-230; Několik poznámek k překladu Mao Tunových povídek, *NO* **18** (1963), 8: 234-236; Kořeny čínské revoluce, *NO* **22** (1967), 9: 266-270; Pojem osobnosti v čínském myšlení, *NO* **20** (1965), 7: 193-196; (s Dušanem Zbavitelem), The East under Western Impact, in: *Dissertationes Orientales* 17, Academia, Praha 1969: 10-21.

PŘEKLADY: Čchü Jüan: Věštba, *NO* **8** (1953), 5: 82; (s D. Zbavitelem), Lu Sün: Bez názvu, *NO* **12** (1957), 2: 19; Lu Sün: Vzpomínky a úvahy, *NO* **16** (1961), 184-185; Lu Sün: Oslava noci, *NO* **20** (1965), 7: 271; Lu Sün: Eseje, *ibid*., 8: 234-235.

L.: Rozhovor s dr. Bertou Krebsovou, *NO* **24** (1969), 1: 17-21; Zdenka Heřmanová-Novotná: Lao-c': Tao te ťing - O Tao a Ctnosti [recenze překl. B. Krebsové], *NO* **27** (1972), 6: 191-192; BIBLIOGRAFIE: Berta Krebsová, 28. 2. 1909 - 15. 9. 1973. Obituary. Select bibliography, *ArOr* **42** (1974): 53-57.

(ol)

KREISSL Rainer - sběratel a znalec umění se zvláštním zaměřením na anatolskou kobercovou tvorbu

* 13. 4. 1924 Děkov u Rakovníka

Již za studií na obchodní akademii se soukromě věnoval studiu umění a jeho dějin. Těchto vědomostí využil jako obchodník se starožitnostmi v Čechách i po své emigraci v roce 1963 v Německu, kde se stal ředitelem aukčního domu Weinmüller - Neumeister v Mnichově. Odtud byl na šest let (1977-82) delegován do San Franciska a Los Angeles. Při svém povolání starožitníka se začal zajímat o sběratelství a záhy se stal známým znalcem a sběratelem v oboru antického umění, umění předkolumbovské Ameriky, Afriky a Asie. V posledních třiceti letech se soustředil na systematický sběr anatolské kobercové tvorby a vytvořil největší soukromou sbírku celosvětového významu. U příležitosti svých 70. narozenin, kdy sbírka dosáhla počtu 1 125 koberců, ji daroval "celému lidstvu pod ochranou českého národa" a svěřil do odborné péče Národního muzea - Náprstkova muzea asijských, afrických a amerických kultur. Svůj velkorysý dar nadále doplňuje o další unikátní koberce.

Za odbornou činnost v oboru umění, zejména v kobercové tvorbě, a za sběratelské zásluhy o uchování kulturního dědictví pro budoucí generace mu byla udělena zlatá medaile města Frankfurtu (1990), zlatá medaile a čestný doktorát Univerzity Karlovy (1994 a 1995), křišťálová pečeť Klubu mecenášů v Praze (1999) a další.

O umění, a zejména o kobercích publikoval řadu článků v odborných časopisech, zejména v *Antiquitäten Zeitung* a *Weltkunst*, a připravil v Německu na desítky aukčních výstav a katalogů, přednášek a besed. Je autorem vědeckých katalogů k výstavám o anatolských kobercích uspořádaných z jeho sbírky v Letohrádku královny Anny na Pražském hradě 1995 a 1998. Předměty z jeho sbírky jsou vystaveny ve Stálé expozici asijských kultur na zámku v

Liběchově u Mělníka a ve Stálé expozici asijského umění v prostorách zbraslavského zámku, kde je jeho sbírce věnována samostatná místnost.

Kromě odborné publikační činnosti se věnuje i beletristice. Dosud vyšlo knižně pět jeho prací.

D.-k.: VĚDECKÉ KATALOGY: *Art As Tradition*. *Kunst als Tradition*. *Anatolia*, Hirmer Verlag, München 1995; *Anatolské koberce*. *Dar Rainera Kreissla České republice*, Správa Pražského hradu a Národní muzeum - Náprstkovo muzeum, Praha 1995 [zkr. česká verze]; *Gates To Heaven*. *Himmelspforten*. *Anatolia*, Hirmer Verlag, München 1998; *Brány do věčnosti*. *Anatolské koberce II*. *Dar Rainera Kreissla České republice*, Správa Pražského hradu a Národní muzeum - Náprstkovo muzeum 1998 [zkr. česká verze]. BELETRIE: *Böhmische Wallfahrt* I-II, München 1966 a 1980; *Weisses Gold aus dem Fernen Osten*, München 1970; *Aus Böhmens Hain und Flur*, München 1990; *Kinder des Heiligen Nepomuk*, München 1994.

(hk)

KRIVOŠ Vladimír - ruský orientalista slovenského původu

* 1. 7. 1865 Liptovský Mikuláš, + 4. 8. 1942 Ufa (Rusko)

Studoval na diplomaticko-vojenské orientální akademii ve Vídni (1885-86), práva a orientalistiku na univerzitě v St. Petersburgu a v Paříži. Po studiích se usadil v Rusku, kde působil jako ředitel carské knihovny v Zimním paláci a současně zastával úřad ředitele parlamentní stenografické kanceláře. Ovládal kolem 40 jazyků, z toho 26 aktivně. Využíval je ve funkci úředního tlumočníka pro rozličné vědecké, vojenské a politické instituce. Překládal z literatur Dálného východu, zejména z čínštiny do slovenštiny a ruštiny.

L.: *Slovenský biografický slovník*, zv. 3, Martin 1989: 260-261.

(ko)

KROPÁČEK Luboš - islamista a afrikanista

* 23. 2. 1939 Praha

Studoval na Filozofické fakultě UK v letech 1959-64 arabistiku u prof. K. Petráčka a dále do r. 1970 postgraduálně afrikanistiku pod vedením dr. I. Hrbka. V roce 1967 pobýval jako stipendista v Egyptě, kde se věnoval studiu na Káhirské univerzitě a v archivech. V r. 1968 se zúčastnil devítiměsíční expedice pražských vysokoškoláků třinácti africkými zeměmi do gabonského Lambaréné; cesta byla inspirována myšlenkami a dílem A. Schweitzera. V tomtéž roce získal po rigorózních zkouškách titul PhDr. V letech 1970-74 pracoval jako odborný asistent na tehdejší katedře věd o zemích Asie a Afriky FF UK. V letech 1974-89 se po nuceném odchodu z fakulty živil překlady a tlumočením, převážně arabštiny. Od r. 1990 se vrátil na FF UK, kde směl konečně obhájit kandidátskou práci (*Dárfúrský sultanát*, *studie o státu*, *obchodu a kultuře*, 1969, CSc. 1990) a habilitovat se jako docent (1992). Působí v Ústavu Blízkého východu a Afriky jako zástupce ředitele a vedoucí semináře afrikanistiky. V letech 1991-97 byl členem vědecké rady Orientálního ústavu AV ČR, od r. 1996 je členem vědecké rady Národního muzea a od r. 1990 členem redakční rady *Archívu orientálního*. V r.

1997 byl zvolen předsedou Kontinentů, sdružení pro spolupráci se zeměmi Asie, Afriky a Latinské Ameriky.

Zabývá se zvláště náboženskou, filozofickou a kulturní problematikou klasického i moderního islámu, islámem v Africe a obecně dějinami a kulturou Afriky. Hlavní práce se týkají dějin Súdánu a analýzy současných islámských myšlenkových proudů. Islámské a africké tematice věnuje také rozsáhlou činnost v médiích, při veřejných přednáškách a příspěvky do encyklopedií. Podílí se na evropských křesťanských ekumenických snahách o dialog a dobré vztahy s muslimy.

D.-k.: *Moderní islám*, I. díl, Praha 1971, 146 s., II. díl, Praha 1972, 238 s.; *Arabsko-český a česko-arabský slovník*, Praha 1972 a další 4 revid. vydání, 530 s.; *Přepis arabských slov v českém*, *anglickém a francouzském textu* / *Transcription of Arabic Words in English* / *Transcription des mots arabes en francais*, Praha 1973, 50 s.; (s I. Luttererem a V. Huňáčkem), *Původ zeměpisných jmen*, Praha 1976; (s H. Burdou), *Svahilsko-český a česko-svahilský slovník* Praha 1980, 578 s.; *Duchovní cesty islámu*, Praha 1992, 294 s.; *Islámský fundamentalismus*, Praha 1996, 264 s.

D.-č./sb.: The Ethnic Factor in the Sudanese Mahdiya, *AUC Philologica Orientalia*, 1967: 54-63; Al-Azhar and the Modern World, *AUC Philologica Orientalia*, 1969: 35-58; La limitation des naissances et la pensée juridique de l'islam moderne, *AUC Philologica Orientalia*, 1970: 87-97; The Influence of Islam and Arab Thought on Africa South of the Sahara Today, in: *Inter-Relations in Asia and Africa*. *Dissertationes Orientales*, Vol. 23, Praha 1970: 18-34; Title-Deeds in the Fief System of the Sultanate of Darfur, *AUC Philologica Orientalia*, 1971: 33-50; The Confrontation of Darfur with the Turco-Egyptians under the Viceroyships of Muhammad cAli, cAbbas I and Muhammad Sacid, *AAS* **VI** (1970): 73-86; Swahili in a Changing Society, in: *Problems of Culture Change*. *Acta Universitatis XVII Novembris*, Praha 1974: 83-110; Some Frequency Characteristics of Contemporary Stylistic Trends in Swahili, *ArOr* **43** (1975), 3: 232-237; Seeking an Explanatory Scheme for the Sociology of the Middle East, *ArOr* **43** (1975), 4: 359-363; Main Cultural Factors in the Making of Modern Swahili, *AAS* **XIII** (1977): 81-97; Nubia from the late 12th century to the Funj conquest in the early 16th century, in: *General History of Africa IV*, UNESCO, University of California Press, 1984, též franc., La Nubie de la fin du XIIe siècle ą la conquźte par les Funj au débat du XVIe siècle, in: *Histoire générale de l'Afrique IV*, UNESCO, Paris 1985, rovněž v portugalské a arabské mutaci a ve zkrácené verzi svahilsky a hausky; Afropessimism and History, in: Jiří Prosecký (ed.), *Ex pede pontis*, Oriental Institute, Prague 1992: 111-120; Concept of Hijra in African Islamic Revolutions, in: Otakar Hulec, Miloš Mendel (ed.), *Threefold Wisdom*, Oriental Institute, Prague 1993: 150-159; Europe and Islam: Changing Perspectives of Neighbourhood, in: *International Symposium Christianity - Judaism - Islam*, Praha 1994: 126-131; Les musulmans de la République Tcheque, *El Kalima* (Bruxelles), Oct. 1994: 2-13; Fifty Years of Swahili Studies in Prague, *ArOr* **62** (1994), 4: 365-368; Duchovní svět islámu. Islám a Evropa, in: *Islám a jeho svět*, Brno 1995: 10-25 a 94-105; Alois Musil on Islam, *ArOr* **63** (1995), 4: 401-409; Žena v islámské kultuře. *Religio* 2 (1996): 157-165; Tasyis and Tadyin. Semantic Reflections on Political Islam, in: *Zafarname*. *Memorial Volume of Felix Tauer*, Praha 1996: 185-196; Les Ifrandj dans les sources arabes, in: M. Rouche (ed.), *Clovis*, *histoire et mémoire*, Paris, Presses de l'Université de Paris-Sorbonne, 1997, s. 461-472; Some Remarks on Swahili Proverbs, *ArOr* **65** (1997), 4: 323-330; Islám očima křesťanské teologie, *Souvislosti* 3-4 (1997): 115-126.

(A)

KROUSKÝ Ivan - český japanolog

* 23. 5. 1933 Náchod

Vystudoval Filozofickou fakultu Univerzity Karlovy, obor japanologie (1952-57). Po promoci působil jako tlumočník a překladatel. V letech 1967-69 a 1976-77 absolvoval studijní pobyty na univerzitě Waseda v Tokiu, kde se zaměřil na japonskou literaturu a výuku japonštiny pro cizince. V roce 1992 pobýval na studijní stáži na univerzitě Hósei v Tokiu se zaměřením na literaturu s tematikou atomové bomby. Od roku 1970 působil jako profesor Jazykové školy v Praze, obor japanologie. Od roku 1994 je externím lektorem japanologie na FF UK v Praze.

D.-k.: *Učebnice japonštiny*, I.-III. díl, a *Cvičebnice japonštiny*, SPN, Praha 1972-88; *Japonsko-český slovník*, Nakl. Paseka, Praha 1993.

PŘEKLADY (z japonštiny): Tomiko Inuiová: *Eskymáček Tajaut a medvědi*, Albatros, Praha 1961; Seičó Macumoto: *Body a přímka*, Mladá fronta, Praha 1964; Jošitomo Imae: *Vousy na mašličku*, Lidové nakladatelství, Praha 1973; Jošiko Kójamová: *Příběh dívky Ariko*, Blok, Brno 1974; Hisaši Jamanaka: *Profesor Kurama vynálezcem*, Severočeské nakladatelství, Ústí n. L. 1978; Masudži Ibuse: *Černý déšť*, Svoboda, Praha 1978; Ken Kaikó: *Císařovy nové šaty*, Svoboda, Praha 1983; *17 japonských povídek* (*Hirošima-Nagasaki*), Nakl. Paseka, Praha 1996; Kenzaburó Óe: *Chov*, Nakl. H & H, Praha 1999.

(A)

KRUPA Viktor - slovenský austronezista, lingvista a kulturní antropolog

* 23. 12. 1936 Nové Mesto nad Váhom

Roku 1959 absolvoval na Filozofické fakultě Univerzity Komenského v Bratislavě obor slavistika. Austronéské (především polynéské) jazyky studoval v letech 1965-66 na Aucklandské univerzitě na Novém Zélandu, 1969 na Kalifornské univerzitě v Berkeley a 1971 na Tübingenské univerzitě ve Spolkové republice Německo. PhDr. 1959, CSc. 1965, DrSc. 1982

V letech 1960-61 pracoval jako odpovědný redaktor ve vydavatelství Mladé letá v Bratislavě a koncem 1961 nastoupil do Kabinetu orientalistiky SAV na studijní pobyt. Roku 1962 byl přijat na interní aspiranturu do Jazykovědného ústavu SAV. Po obhajobě kandidátské disertace 1965 začal pracovat jako vědecký pracovník v Kabinetu orientalistiky SAV. Opakovaně navštívil Oceánii (i Austrálii), Spolkovou republiku Německo, Japonsko a Velkou Británii. Od roku 1990 je ředitelem Kabinetu orientalistiky SAV, šéfredaktorem časopisu *Asian and African Studies* a *Human Affairs* i členem redakční rady *Jazykovědného časopisu*.

Po skončení univerzitního studia se soustředil na všeobecnou jazykovědu, typologii (s těžištěm na jazyky ostrovní jihovýchodní Asie, Polynésie a Japonska) a později na kognitivní lingvistiku (konkrétně i obraznost v jazyce, metaforu a tvořivost), studium mýtů a interakce kultur uvedené oblasti.

Vydal řadu knižních prací, uveřejnil několik desítek vědeckých studií a populárně-vědeckých článků, jakož i knižních překladů.

D.-k.: *Morpheme and Word in Maori*, Mouton, The Hague 1966; *The Maori Language*, rusky Nauka, Moskva 1967, anglicky Nauka, Moscow 1969; *Polynesian Languages*. *A Survey of Research*, Mouton, The Hague 1973; *Polinezijskije jazyki*. *Sravnitěľnaja grammatika*, Nauka, Moskva 1975; *Jednota a variabilita jazyka*. *Systémový prístup a tzv*. *exotické jazyky*, Veda, Bratislava 1980; *The Polynesian Languages*, Routledge and Kegan Paul Ltd., London 1982; *Metafora na rozhraní vedeckých disciplín*, Tatran, Bratislava 1990; *Polynézania*, Obzor, Bratislava 1988; *Premeny a návraty*. *Cesty k emancipácii literatúr Ázie a Afriky*, Slovenský spisovateľ, Bratislava 1989; *Jazyk neznámy nástroj*, Slovenský spisovateľ, Bratislava 1991.

D.-č./sb.: Lexical Metaphors in the Malay Language, *AAS* **22** (1986): 9-18; The Role of Metaphor in the Extension of Indonesian and Malay Vocabulary in Comparison with Maori, *AAS* **23** (1987): 131-140; A Statistical Investigation of Metaphorical Models in a Polynesian Language, *AAS* (n. s.) **1** (1992), 1: 15-31; Grammar and Reality. A Problem of Metaphor, in: J. Kačala, E. Eichler, J. Šikra (ed.), *A Reader in Slovak Linguistics*. Studies in Semantics, Verlag Otto Sagner, München 1992: 59-75; Semantic Modification of Polynesian Lexicon under the Impact of Christian Teaching. *Revue pro religionistiku* **1** (1993), 1: 47-54; (spoluaut.), *Encyklopédia jazykovedy* [autor několika desítek hesel, člen redakční rady], Obzor, Bratislava 1993; Structuration of Space and Time in Polynesian Languages, in: *Time*, *Space and Order in Asian and European Tradition*, Japan Center, Praha 1993: 67-74; Lexical Metaphor and Componential Analysis of Meaning, in: *Theoretical Problems of African and Asian Languages*. *Proceedings of the 5th International Symposium* (*Liblice 22-26 January 1990*), Part II., Oriental Institute, Praha 1990: 300-308; Semantic Interference Across Cultural Borders. Translating Bible in Polynesia, in: *Les approches et les méthodes interdisciplinaires de recherche en sciences sociales*, Institut Franćais, Bratislava 1994: 161-168; Rané kontakty Európanov s obyvateľmi Oceánie a Japonska. Reakcie a stereotypy, *Slovenský národopis* **42** (1994), 3: 283-295; Aspects of Austronesian Kinship Semantics, in: A. K. Pawley - M. D. Ross (ed.), *Austronesian Terminologies*: *Continuity and Change*, Pacific Linguistics, C-127, 1994: 231-239; Die Gestaltung des Raumes. Ähnlichkeiten und Unterschiede, *Slovenský národopis* **43** (1995), 4: 471-478; Conceptual and linguistic reaction to European dominance in Polynesia. A case for interdisciplinary study, in: *Methodological Challenges of Interdisciplinary Research in the Social Sciences*, HSRC Publishers, Pretoria 1996: 163-174.

(A)

KŘIKAVOVÁ Adéla - česká íránistka a islamistka se zaměřením na islámské umění a historickou ekologii islámských zemí

* 9. 8. 1938 Praha

Je absolventkou Filozofické fakulty UK, kde v letech 1957-62 vystudovala oborovou kombinaci ruština, gruzínština (J. Jedlička), v letech 1968-73 pak obory perština (J. Marek, E. Štolbová, M. Shaki), arabština (prof. K. Petráček), dějiny a kultura islámských zemí (prof. F. Tauer). Od roku 1962 pracuje v Orientálním ústavu, kde založila obor kurdologie. V roce 1973 získala titul PhDr., roku 1992 hodnost CSc.

V rámci íránistiky se věnuje historickým aspektům formování kurdského etnika, jeho kultury slovní i materiální, dále výuce perštiny. V oboru islamistiky se zaměřuje na základní rysy islámského umění, v posledních letech pak na vztah muslimů k přírodě na základě literárních a uměleckých památek a principů islámu. K tomuto tématu a k islámské civilizaci jako celku zaměřuje intenzivní přednáškovou činnost určenou jednak veřejnosti, daleko více však

odborníkům a studentům vysokých škol (architektura, zahradní architektura, religionistika), odborníkům různých řemesel, ekologům, rozhlasu a televizi.

V letech 1967-78 byla členkou International Society Kurdistan v Amsterdamu, od 1992 pracuje jako předsedkyně České orientalistické společnosti. Od roku 1995 je koordinátorkou interdisciplinární pracovní skupiny Člověk a krajina v dějinách.

D.-k.: (s V. Černým), *Kurdové*, *Čerkesové*, Praha 1984, 56 s.; (s Z. Müllerem a M. Mendelem), *Islám - ideál a skutečnost*, Praha 1990, 368 s.; H. Pavlincová a kol., *Judaismus*, *křesťanství a islám*, Praha 1994 [oddíl o islámu s Z. Müllerem a M. Mendelem].

PŘEKLADY: H. Keiserová: *Přišli z pouště*, Praha 1969, 199 s.; G. Chucišvili: *Tbilisi*, Moskva 1980, 2. vyd. 1989, 118 s.; V. P. Darkevič: *Argonauti středověku*, Praha 1984, 198 s.

D.-č./sb.: Kurdische Bibliografien, *ArOr* **41** (1973): 71-73; A Contribution to the Question of the Formation of the Kurdish Nation, *ArOr* **47** (1979): 145-160; (s L. Hřebíčkem), Educational Reform in Iran, *ArOr* **49** (1981): 221-239; (s L. Hřebíčkem), Some Remarks on Typological Classification in the Social Sciences, *ArOr* **51** (1983): 5-13; Der Bericht über persische Handschriften aus der Hinterlassenschaft von Ahmed Vefik Pasa und aus zwei weiteren türkischen Bibliotheken, in: *Rapports*, *co-rapports*, *communications tchécoslovaques pour le Ve Congrès de l'Association internationale d'études du Sud-est européen*, Praha 1984: 221-232; Islam and Environment Protection in the Middle East, in: *Information Bulletin of PCMR* (Berlin), 1986, 8: 27-28; (s L. Hřebíčkem), Communication Properties of Revolution: Exemplified on Iran 1978-1981, *ArOr* **57** (1989), 1: 14-25; Islámské umění (hry geometrie a hmoty), *Umění a řemesla* (1991), 4: 29-36; Mezi pouští a městem (umajjovské pouštní zámky), *NO* **46** (1991): 40-42; The Golden-handed Khán (The Kurdish Uprising Against Sháh Abbás I. the Great, 1608-1610), in: J. Prosecký (ed.), *Ex pede pontis*, Praha 1992: 121-130; Za míčkem v sedle, *NO* **49** (1994), 3: 93-96; Arabeska - obraz rytmu, *ibid*., 4: 132-135; Člověk na svém místě. (Malé zamyšlení nad stým výročím odchodu Vojty Náprstka), *ibid*., 8: 277-278; Alhambra, *Domov* (1994), 9: 34-36; Wind - an Invisible Element Between the Heaven and Man, in: L. Hřebíček, A. Křikavová (ed.), *Ex Oriente*. *Collected Papers in Honour of Jiří Bečka*, Oriental Institute, Prague 1995: 75-79; Muslim a jeho pozemský svět. Islámské umění. Islámské zahrady, in: *Islám a jeho svět*, Nadace Litera, Brno 1995: 26-35, 59-67; Azulejos - barevný svět za hradbou Pyrenejí, *Domov* (1995), 7: 48-49; Some Aspects of the Man-Nature Relationship in the Islamic World, *ArOr* **63** (1995), 4: 251-285; Seveřané pod jižním nebem. (Z dějin arabské a normanské Sicílie), *NO* **50** (1995), 1: 26-30; Anatolské koberce v pražském Belvederu, *Ateliér* 16-17 (1995): 197-199; Poušť jako domov, in: H. Svobodová (ed.), *Krajina jako domov*. Sborník příspěvků z kolokvia ve Žďáru n. Sázavou, říjen 1995, Žďár n. Sázavou 1996: 27-34; Ší'itský islám a Írán, in: *Islám*. Sborník cyklu přednášek uskutečněných v Moravském zemském muzeu, Brno 1997: 21-27; Svět za hradbami města. (Krajina v islámském světě), in: *Krajina v dějinách člověka*, Zvláštní číslo Zpravodaje ČOS, Praha 1997: 29-41; Evropské zahrady a Východ, in: *Kamenná kniha*, sborník k romantickému historismu - novogotice. Sborník mezinárodního symposia, konaného pod záštitou Ministerstva kultury ČR ve dnech 20.-24.června 1995 ve Valdštejnském paláci v Praze, zámek Sychrov 1997: 248-256; Měch na pouti světem, *NO* **52** (1997), 4: 146-149; Perská poselstva u dvora císaře Rudolfa II., *ibid*., 5: 182-185; Poselstva císaře Rudolfa II. ke dvoru perského šáha Abbáse I. Velikého, *ibid*., 6: 223-225. (A)

KŘÍŽ Vladimír - český spisovatel, cestovatel

* 20. 7. 1948 Jihlava

Po maturitě na gymnáziu v Jihlavě (1967) byl v letech 1969-77 zaměstnán jako kulturní pracovník v Polné a v Jihlavě. Od roku 1965 rozvíjel rozsáhlou publicistickou a přednáškovou činnost a podnikal studijní cesty se zaměřením na historii, současnost, kulturu a obyvatelstvo více než 70 zemí Evropy, Afriky, Asie, Austrálie a Tichomoří, Severní a Jižní Ameriky. Jeho fejetony, reportáže z cest a poezii vysílalo od 1970 Radio Brno, Praha, Vltava, Plovdiv, Tirol, Svobodná Evropa. Byl členem Literárního klubu Svazu čs. spisovatelů v Brně, dopisovatelem časopisů *Západ* (Kanada), *Reportér* (Švýcarsko) a *Panoráma* (Austrálie). V letech 1976-84 zastával funkci čestného konzula Hutt River Principality v ČSSR.

V důsledku spolupráce s disentem ztratil možnost pracovat v kultuře a byl vystaven politické perzekuci, jež ho roku 1984 přiměla k odchodu do exilu; krátce pobýval v Rakousku a od 1985 žije v San Francisku (USA), kde založil vlastní české nakladatelství Obzor. V exilu byl nejbližším přítelem cestovatele a hudebního skladatele Eduarda Ingriše a spolupracoval s Josefem Škvoreckým v Kanadě.

Od roku 1991 se střídavě zdržuje v San Francisku a v Jihlavě. Je členem Obce českých spisovatelů (od 1993) a v USA pracuje jako zahraniční zpravodaj pro Rádio Alfa (Praha), Rádio Vysočina (Jihlava), deník *Rovnost* (Brno). Roku 1997 absolvoval Illinoiskou univerzitu (USA), kde získal doktorát.

Aktivně se podílí na mezinárodních akcích Afrického muzea dr. Emila Holuba v Holicích, Klubu cestovatelů Globe v Prosiměřicích a Orient Clubu v Přelouči.

Je držitelem Občanské medaile za zásluhy s doživotní královskou ochranou (Austrálie, 1997).

D.-k.: *Neobyčejné cesty*, Obzor, San Francisco/Jihlava 1992; *Pozdravy z cest*, Obzor, San Francisco/Jihlava 1994; *Na dalekých toulkách*, Obzor, San Francisco/Jihlava 1998.

D.-č./sb.: V rezervaci Mjohjangsan, *Lidé a země* **29** (1980), 10: 460-463; Ministát Huttova řeka, *ibid*., 11: 520-521; Na hoře Rjonaksan, *Lidé a země* **30** (1981), 10: 456-458; Tuniskou železnicí na jih, *Lidé a země* **33** (1984), 10: 460-463; V džungli se ukrývá Mayapán, *Lidé a země* **39** (1990), 11: 510-514; Odešel cestovatel a mořeplavec, *Lidé a země* **40** (1991), 5: 291-292; Za psy dingo na Fraser Island v Austrálii, *Cesty* **4**. Ročenka přátel turistiky a cestování - Klubu cestovatelů Globe, Prosiměřice 1992: 27-29; Za melodiemi Polynézie, *Cesty* **5**, Prosiměřice 1993: 12-14; Petrópolis - město brazilských císařů, *Cesty* **6**, Prosiměřice 1994: 15-18; Na Společenských ostrovech - Tahiti, *Cesty* **7**, Prosiměřice 1995: 17-22; Za krásami Kostariky, *Cesty* **8**, Prosiměřice 1996: 4-11.

L.: Gruntorád, J.: *Kříž Vladimír*. *Katalog knih českého exilu Libri prohibiti 1948-1994*, Primus, Praha 1995: 138-139; Hladík, J.: Čestní členové: Kříž Vladimír, *Cesty* **5**, Prosiměřice 1993: 42; Pejskar, J.: *Konzulem knížectví Hutt River Principality*. *Útěky železnou oponou*, Melantrich, Praha 1992: 57-59.

(A)

KUBÁČ Vladimír - český biblista, hebraista, překladatel a pedagog

* 14. 4. 1929 Praha, + 24. 11. 1993 Praha

Po maturitě na Vančurově gymnáziu v Praze-Smíchově studoval v letech 1948-50 na Evangelické Husově bohoslovecké fakultě a 1952-53 na Husově čs. bohoslovecké fakultě v Praze, kde 1965 získal doktorát teologie (ThDr.). Již na gymnáziu vynikal znalostí latiny a během studia na Husově fakultě se zaměřil především na Starý zákon a biblickou hebrejštinu.

Po ukončení studia byl vysvěcen a 1953 nastoupil jako farář Církve čs. husitské v Počátkách, okr. Pelhřimov. V lednu 1961 byl přeložen na faru v Praze-Karlíně, zároveň se stal lektorem hebrejského jazyka na Husově fakultě a postupně počal přednášet i teologii Starého zákona. Roku 1964 přešel na fakultu na plný úvazek jako odborný asistent pro obory judaistika a religionistika. Ve svých přednáškách se často zaměřoval na nové archeologické nálezy a výzkumy (Jericho, Massada, Qumrán, Ebla apod.). V roce 1970 se habilitoval jako docent, 1976 byl jmenován profesorem Starého zákona a vedoucím biblické katedry, 1990 se stal proděkanem a 1992 děkanem Husitské teologické fakulty UK.

Jako biblista měl smysl pro širší ekumenickou spolupráci a od 1963 se zúčastnil prací na přípravě nového ekumenického překladu bible s výkladem, který vycházel v nakladatelství Kalich 1968-84. Připravil též předmluvy k jednotlivým knihám *Starozákonních apokryfů*, jež vyšly jako další svazek stejné řady 1985. Bibli chápal v kontextu s orientálním myšlením, ke kterému měl velmi blízko. Spolu s novozákonníkem prof. J. Mánkem se podílel na odklonu své církve od tzv. liberální teologie směrem k biblické orientaci.

Již od své disertační práce, v níž vyložil starozákonní knihu Job, hledal odpověď na otázku, proč je zcela nevinný člověk podrobován zkouškám utrpení. K této otázce se vracel i později. Jeho heslem se stala slova: Trpět neznamená prohrávat.

D.-k.: *Zprubování víry - kniha Job* [disertační práce, skriptum], Blahoslav, Praha 1963, 159 s.; *Adamův hřích a pád v kanonické a mimokanonické literatuře biblické* [habilitační spis], Praha 1970; (koed., s J. Mánkem), *Pohled Bible na smrt a na život*, Praha 1973, 178 s.; (s Jindřiškou Kubáčovou), *Znamení smlouvy*. (*Zamyšlení nad knihou Genesis*), Blahoslav, Praha 1983, 111 s., 2. vyd., Praha 1994; (spoluaut.), *Výklady ke Starému zákonu*, díl I. Zákon, Kalich, Praha 1991; díl II. Knihy výpravné, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 1996; díl III. Knihy naučné; díl IV. Knihy prorocké, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 1998.

D.-č./sb.: asi 200 odborných článků, studií, recenzí a anotací v domácích i zahraničních časopisech, např. Mojžíš v biblické a rabínské tradici, *Náboženská revue* (1957), 5: 100-105; Kumránské svitky a Nový zákon, *Český zápas* (1958), 16-17, 19; Zjevení Staré smlouvy, *Český zápas* (1964), 42; Starozákonní evangelium (Ex 21, 24, Mt 5, 38-42), *Náboženská revue* (1966), 1-2: 29-35; Objev nového svitku, *Český zápas* (1967), 50; Archeologie a Bible, *Český zápas* (1970), 19; Poselství Starého zákona dnešnímu člověku, in: M. Kaňák (ed.), *Padesát let Československé církve*, Praha 1970: 169-175; Humanum Starého zákona, *Theologická revue* (1971), 1: 148-153; Spravedlnost a právní řád starého Izraele (K pětašedesátinám dr. M. Nováka), *ibid*., 2: 149-151; Chrám místem obnovy ztraceného ráje, *Český zápas* (1972), 22; Žena v pohledu Starého zákona, *Theologická revue* (1973), 3: 71-76; Umělecké poklady Tunisu, *Theologická revue* (1974), 1: 1, 14 n.; Některé problémy afrických žen, *Český zápas* (1975), 35; Spravedlnost v pohledu Bible, *Český zápas* (1977), 43; Nad starozákonním poselstvím, in: M. Salajka (ed.), *Sborník k 70. narozeninám dr. M. Nováka*, Blahoslav, Praha 1977: 19-24; Babylónská věž. Bábel, *Český zápas* (1978), 14; Starozákonní vůdce, kněz a prorok, in: M. Salajka (ed.), *Duchovní služba v křesťanské církvi*, Praha 1978: 73-83; Biblická interpretace starozákonní zvěsti, *Theologická revue* (1979), 1-2: 23-26, 39 n.;

Stručně o islámu, *Český zápas* (1980), 32; Pyramida hrobkou krále Davida? *Český zápas* (1981), 5; Slovo a čin ve světle Starého zákona, *Theologická revue* (1981), 3: 68-72; Prorocké hnutí už v době praotců? *Český zápas* (1982), 6; Archeologie a Písmo svaté, *Český zápas* (1986), 47; Mesiáš ve starozákonní zvěsti, *ibid*., 49; Ebla, *ibid*.; Desatero v pohledu Bible, *Český zápas* (1987), 38; Aktuálnost řádu ve světle Deuteronomia, *Theologická revue* (1987), 5: 159-162; O vínu a opilství, *Český zápas* (1988), 10; Ekumenické vztahy, *Český zápas* (1989), 22 ad.

BIBLIOGRAFIE, viz: *Úvod do hebrejského textu Starého zákona* [skriptum], UK, Praha 1991.

L.: *Československý biografický slovník*, Academia, Praha 1992; Jindřiška Kubáčová: K nedožitým 65. narozeninám, *Český zápas* (1994), 8; 2. vyd. *Znamení smlouvy*, ÚR CČsH, Praha 1994 [životopis, foto]; Křesťanské stopy v českých dějinách, *Lidová demokracie*, 15. 4. 1996.

(kj)

KUBEŠOVÁ Marcela - česká sinoložka

* 10. 3. 1934 Praha

Po absolvování gymnázia v Benešově, Klatovech a Říčanech vystudovala v letech 1953-58 obor čínština a dějiny Dálného východu na Filologické fakultě Univerzity Karlovy (obhájila diplomovou práci z fonetiky čínštiny - *Kvantitativní analýza tónů ve větném celku*). V letech 1962-63 absolvovala mimořádné studium na Vysoké škole ekonomické. Po ukončení aspirantury (1964-68) získala 1969 hodnost kandidátky historických věd (CSc.) v oboru obecné dějiny; 1974 PhDr., 1973 obhájila docentskou práci, 1975 ustanovena docentkou pro obor obecné dějiny, 1988 doktorka historických věd (DrSc.).

Od roku 1958 pracovala v zahraniční redakci ČTK v Praze, z toho 1959-61 jako stálá zpravodajka ČTK v Pekingu. Výzkumu soudobé čínské ekonomiky se věnovala ve Výzkumném ústavu pro zahraniční obchod od 1962 do odjezdu do Keni 1963. V letech 1966-74 přednášela nejnovější dějiny Číny na katedře mezinárodních vztahů, později katedře dějin mezinárodního komunistického a dělnického hnutí Vysoké školy politické ÚV KSČ. V letech 1974-90 působila na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy jako vedoucí katedry věd o zemích Asie a Afriky a členka vědecké rady FF UK. Přednášela především soudobé dějiny Číny a metodický úvod do jejich studia. Analyzovala zejména období tzv. velkého skoku, u něhož mohla spojit autopsii se studiem původních pramenů a literatury. V řadě studií i v publicistice se zabývala kritikou čínského maoismu.

D.-k.: *Vývoj hospodářství a zahraničního obchodu v asijských zemích socialistického tábora v roce 1960*, Výzkumný ústav pro zahraniční obchod, Praha 1961, 118 s.; *Vývoj zahraničního obchodu socialistických zemí v roce 1961*. Část II. *Asijské země*, Výzkumný ústav pro zahraniční obchod, Praha 1962, 65 s.; *Vývoj Číny v letech 1945-1966*, Vysoká škola politická, Praha 1967, 126 s.; *Vnitřní politika KS Číny v období "velkého skoku vpřed" 1958-1960*, Vysoká škola politická, Praha 1969, 320 s.; *Čankajšek*, Svoboda, Praha 1969, 199 s.; *Vývoj Číny v letech 1945-1973*, Vysoká škola politická, Praha 1975, 136 s.; *Úvod do studia dějin ČLR*, SPN, Praha 1983. 278 s.; (spoluaut.), Ekonomická a politická geografie Číny, in: *Ekonomický a politický přehled zemí Dálného východu*, SPN, Praha 1984; *Úvod do studia*

dějin ČLR, SPN, Praha 1985, 220 s.; *Cesty čínské revoluce*. *1946-1956*, AUC. Philosophica et Historica. Monographia CXVII. Univerzita Karlova, Praha 1987, 116 s.

EDICE: *Prameny ke studiu dějin ČLR*, 3 sv., SPN, Praha 1980, xiii + 199 s.; xv + 201 s.; Praha 1985, 220 s.

PŘEKLADY: (z ruštiny se Zdeňkem Kubešem), *Dnešní Čína*, Svoboda, Praha 1971, 301 s.; (z ruštiny se Zdeňkem Kubešem a Františkem Svátkem), *Kritika teoretických koncepcí maoismu*, Svoboda, Praha 1973, 276 s.; (z angličtiny), Jonathan D. Spence, Annping Chin: *Čína 20*. *století*, Svoboda, Praha 1996, 264 s.

D.-č./sb.: Osudy zakladatelů KS Číny, *Dějiny a současnost* **9** (1967), 11: 9-14; Devět let lidových komun v Čínské lidové republice, *Věda*, *škola*, *praxe* (1967), 1: 96-111; Poslední vládce z dynastie Čching, *NO* **23** (1968), 2: 45-47; Some Constant Factors in the Chinese Foreign Policy Making, in: *Foreign Policy Making in India and China*, Centre d'étude du Sud-est asiatique et de l'Extręme Orient, Bruxelles 1969: 90-103; The Political Role of the Chinese People's Liberation Army, in: *The Role of the Chinese Army*, Centre d'étude du Sud-est asiatique et de l'Extrème Orient, Bruxelles 1970; Sociálně-ekonomická teorie a praxe maoismu, *Nová mysl* **XXVI** (1972), 6: 852-864; Ob ekonomičeskoj politike gruppy Mao Cze-duna v period "boľšogo skačka" i jejo posledstvijach, in: *Sovremennyj Kitaj*. *Social'no-ekonomičeskije problemy*, Nauka, Moskva 1972: 168-182; [předmluva], in: *Kritika teoretických koncepcí maoismu*, Svoboda, Praha 1973: 5-21; Maoistické falzifikace v historiografii KS Číny. *Nová mysl* **XXVII** (1973), 1: 140-152; [předmluva], in: *Nejnovější dějiny Číny*, Svoboda, Praha 1974: 5-12; Některyje voprosy razvitija KP Kitaja posle X sjezda, in: *Vnutripolitičeskije*, *obščeideologičeskije i ekonomičeskije problemy Kitaja posle X sjezda KPK*, Tom 2, Institut osnovnych problem marksizma-leninizma CK PORP, Warszawa 1976: 165-181; Představa o Synu Nebes jako základ zahraničně politické doktríny imperiální Číny, *NO* **33** (1978), 8: 231-233; Čína: vnitřní krize a vnější agrese, *NO* **34** (1979), 4: 112-113; Maoistické falzifikace dějin KS Číny, *Nová mysl* **33** (1979), 10: 100-110; Mao Ce-tung a soudobý maoismus, *NO* **35** (1980), 7: 197-199; Čtvrtstoletí orientalistiky na Moskevské státní univerzitě, *NO* **36** (1981), 10: 305; Sovremennaja kitajskaja istoriografija o politike KPK 1958 g., in: *Aktual'nyje problemy istorii Kitaja*. *Sbornik statěj*, Studia Orientalia Pragensia XI, UK, Praha 1982: 39-82; Regionální militarismus v raném období vývoje republikánské Číny, *NO* **39** (1984), 6: 165-167; Některé tendence sociálních procesů v současné Číně. *Zprávy ČSO* **XXV** (1985), 1: 47-66; Central Organs of the Communist Party of China, 1949-1984, in: *Studia Orientalia Pragensia XV*, UK; Praha 1986: 101-115; Čínská historická věda o nejnovějších dějinách země, *Nová mysl* (1988), 12: 119-130.

(A)

KUBÍČKOVÁ-STIVÍNOVÁ Věra - česká íránistka, překladatelka, specialistka v oboru islámského výtvarného umění

* 16. 12. 1918 Rybná nad Zdobnicí

Cit pro umělecké směry výtvarné i literární získala pod vlivem svého otce, sochaře Leoše Kubíčka. Studium na Obchodní akademii v Praze, zahájené v roce 1936, násilně přerušilo uzavření českých vysokých škol. Zájem o Orient ji po válce přivedl na Filozofickou fakultu Univerzity Karlovy, kde byli jejími učiteli prof. J. Rypka a F. Tauer, v oboru dějin umění pak

prof. Jan Květ. Na základě doktorské disertace *Kitáb-i perišán hakíma Qá'áního* získala 1951 titul PhDr.

Krátkou dobu pracovala jako asistentka v knihovně katedry Blízkého východu na FF UK, v roce 1952 nastoupila jako vědecká pracovnice do Orientálního ústavu, který se o rok později stal součástí nově založené akademie věd. Roku 1960 začala působit jako externí pedagog pro obor perské literatury opět na FF UK. V důsledku politické perzekuce byla nucena 1972 Orientální ústav opustit; pokračovala však řadu let ve spolupráci s Náprstkovým muzeem, později s orientálním oddělením Národní galerie, kde uplatnila své široké znalosti v oboru islámského umění.

Za dobu své působnosti v Orientálním ústavu publikovala řadu vědeckých i populárních statí na téma perské klasické poezie a zejména pak moderní perské prózy. V souvislosti s badatelskou prací v oboru publikovala též řadu knižních i časopiseckých překladů a hesel v různých literárních slovnících a encyklopediích.

D.-k.: *Kitáb-i perišán hakíma Qá'áního* [nepubl. disertační práce], FF UK, Praha 1950/51, č. 2811; *Qaani poète persan du XIXe siècle*, Prague 1954, 82 s.; (spoluaut.), J. Rypka a kol.: *Dějiny perské a tádžické literatury* [kap. Novoperská literatura XX. století], Praha 1956: 269-320, 449-452; (spoluaut.), O. Král a kol., *Contribution to the Study of the Rise and Development of Modern Literature in Asia*, Vol. II, Prague 1968: 51-56, 68-77, 79-87, 120-124; Vol. III, Prague 1970: 32-46.

PŘEKLADY: (s Janem Rypkou), *Po cestách Alláhových*. *Perské legendy a paraboly*, Praha 1948, 102 s.; *Rubá'iját*. *Výbor ze starých perských mystiků*, Praha 1948, 68s.; (s Karlem Petráčkem), Abú Alí Síná: *Z díla*, Praha 1954, 216 s.; Sa'dí: *Růžová zahrada*. *Výbor z Bústánu a Gulistánu*, Praha 1954, 218 s.; *Bábá Táhir zpěvák hamadánský*. Přel. a vyprávěním spojila V. Kubíčková [rozmnoženo], Praha 1956, 31 s.; Firdausí: *Zál a Rúdábe*, Praha 1958, 90 s.; S. Hedájat: *Tři kapky krve*, Praha 1964, 180 s.; F. Esfandiary: *Občanský průkaz*, Praha 1972, 212 s.; (s Jiřím Osvaldem), Sádek Čúbak: *Spravedlnost*, Praha 1975, 258 s.; Fachruddín Gurgání: *O lásce Vís a Rámín*, Praha 1979, 319 s.; Šamsuddín Muhammad Háfez: *Co zbude z růží, když je slavík zradí*, Praha 1987, 104 s.; Šamsuddín Muhammad Háfez: *Z dívánu*, Praha 1987, 70 s.; Nizámí Arúzí: *Naučení korunnímu princi aneb Čtyři rozpravy*, Praha 1975, 148 s.

D.-č./sb.: úvod, in: *Persische Miniaturen*, Praha 1960: 7-70; La Qasída ą l'honneur de Wagíhuddín Zangí, *ArOr* **20** (1952): 435-441; The Seasons and the Labors of the Month in Islamic Art, *Ars Orientalis* 1/1954; Tři povídkáři z Íránu (M. A. Džamálzáde, Sádek Hedájat, Bozorg Alaví), *Světová literatura* **7** (1962): 160-161; On the Path of Asian Literatures to Modernity, *NOB* **6** (1967): 1-6, 33-37, 65-71, 114-120; Poznámka o zvířatech ve výtvarném umění Íránu, *NO* **24** (1969): 136-137; Poznámka ke staroperské architektuře, *NO* **25** (1970): 184-185; (spoluaut.), *Islámská laková malba* [katalog k výstavě], Teplice 1978.

PŘEKLADY: Abú Saíd: Čtyřverší, Rúzbehán: Čtyřverší, *NO* **1** (1945-46), 10: 2, 3; S. Hedájat: Stolec Abú Nasra, in: *Deset novel Asie a Afriky*, Praha 1961: 155-173; Sa'adí: Růžová zahrada, in: *Čítanka světové literatury*, Praha 1968: 60-62; Rúdakí: Elegie na zašlé stáří, *NO* **10** (1955): 138; Attár: Vyznání Madžnúnovo, *ibid*.: 142; Jubilejní návštěva u šejcha Sa'dího, *Světová literatura* **3** (1958), 5: 122-126; Perské lidové písně. Z materiálů S. Hedájata a Kúhí Kermáního, *NO* **15** (1960): 148; M. A. Džamálzáde: Jak jsem se stal politikem, *Světová literatura* **7** (1962), 1: 161-167; S. Hedájat: Zaběhlý pes, *ibid*.: 167-170; B. Alaví: Padesát tři, *ibid*.: 171-175; S. Hedájat: Prostředník, *NO* **17** (1962): 153-155; S. Hedájat: Slepá

sova, *Světová literatura* **7** (1962), 5: 74-107; S. Čúbak: Klec, *NO* **19** (1964), 10: příl.; (přel. s I Lewitovou), S. Chubak: The Wooden Horse. The Cage, *NOB* **4** (1965): 148-156; Ghazzálí: Napomenutí králům, *NO* **24** (1969): 35, 48, 51, 55.

L.: Jiří Bečka: Anniversary - Věra Kubíčková *ArOr* **57** (1989), 3: 257-262; Adéla Křikavová: Jubilantka Věra Kubíčková-Stivínová, *NO* **48** (1993), 10: 316-317; Jiří Bečka: Věra Kubíčková-Stivínová 1998, *NO* **53** (1998), 9: 356-357.

(ak)

KUNC Jiří - český politolog, latinoamerikanista

* 24. 11. 1947 Praha

V letech 1967-72 studoval romanistiku na Filozofické fakultě UK, obor španělština, francouzština (italština). V letech 1974-90 působil v Orientálním ústavu ČSAV v oddělení Latinské Ameriky. Doktorát z filozofie (PhDr.) na téma francouzský strukturalismus získal 1974. Roku 1981 obhájil kandidátskou disertační práci *Chilský stát a neozbrojená cesta revoluce*. Od roku 1986 se stal vedoucím oddělení Latinské Ameriky OÚ ČSAV, v letech 1987-90 byl šéfredaktorem ročenky *Latinská Amerika - Dějiny a současnost*. V letech 1990-92 vedl tým pro komparativní politiku v Kabinetu politologie Ústavu státu a práva ČSAV, od 1993 působí v Institutu základů vzdělanosti UK, od 1994 rovněž v Ústavu politologie FF UK. Od roku 1992 byl členem redakce *Přítomnosti*, v současnosti *Nové přítomnosti*. Je rovněž členem redakční rady *Politologické revue* (od 1994) a členem výkonného výboru České společnosti pro politické vědy (od 1996).

Zabývá se zejména problematikou revolucí, nastolování a demontáže byrokraticko-autoritářských režimů, přechodů k demokracii, konstrukcí a rekonstrukcí stranických systémů, politikou a kulturou románských zemí.

D.-k.: (spoluaut. Veronika Kotulanová), *Kapitoly z dějin Střední Ameriky*, Horizont, Praha 1981, 197 s.; *Chilský stát a neozbrojená cesta revoluce*, OÚ ČSAV, Praha 1985; *Salvador Allende*, Horizont, Praha 1987; (spoluaut. Vladimíra Dvořáková), *Nikaragua*, Praha, Svoboda 1990, 238 s.; (spoluaut. Vladimíra Dvořáková), *O přechodech k demokracii*, SLON, Praha 1994, 156 str.; *Kapitoly z dějin Latinské Ameriky*, Ostravská univerzita, Ostrava 1994, 120 s.

D.-č./sb.: Latinská Amerika a současná politika USA, *Zprávy ČSO při ČSAV* (1981), 1; Předpoklady nikaragujské revoluce, *ČSČH* (1985), 6: 801-830; Revoluce v Nikaragui a politika Spojených států amerických, *Teorie socialismu* (1986), 1: 46-62; (spoluaut. Miloslav Uličný), Die christlich-demokratische Ideologie, in: *Politisch-ideologische Strömungen in Lateinamerika. Traditionen und aktuelle Bedeutung*, Akademie Verlag, Berlin 1987: 404-434; (spoluaut. Adalbert Dessau), Geistige Prozesse in der Katolischen Kirche, in: *ibid*.: 523-566; Revolučné hnutie v Latinskej Amerike a víťazstvo kubánskej revolúcie, in: Samuel Cambel (ed.), *Dejiny svetovej socialistickej sústavy*, SPN, Bratislava 1987: 330-350; (spoluaut. Gabriela Štěchová), Malvínská válka (1982) *Latinská Amerika - Dějiny a současnost* (1989), 2: 69-133; (spoluaut. Vladimíra Dvořáková), Náboženská otázka v brazilských dějinách, *ibid*.: 256-265; Demokracie v Latinské Americe, *Sociologické aktuality* (1990), 4; Kam se starými strukturami - příklady z historie (Itálie, Argentina, Řecko, Portugalsko, Španělsko, Československo), *Tvar* (1991): 8-15; (spoluaut. Vladimíra Dvořáková), Bez svobody není inovace ani tvůrčí poznání - rozhovor s Fernandem Henriquem Cardosem, *Prostor* (1992), 19:

121-127; (spoluaut. Vladimíra Dvořáková), Nový svět: obyvatelé a dobyvatelé, *Tvar* (1992): 21-27.

(A)

KUTSCHER Eduard Jecheykel - izraelský lingvista a filolog slovenského původu

* 1909 Topoľčany, + 1971 Jeruzalém

Studoval na slovenských ješivách, ve Frankfurtu nad Mohanem a v Jeruzalémě. Po studiu působil nějakou dobu na školách v Tel Avivu a Jeruzalémě. V roce 1942 byl jmenován tajemníkem Akademie hebrejského jazyka v Jeruzalémě. Od roku 1949 přednášel hebrejskou filologii na Hebrejské univerzitě v Jeruzalémě jako docent, od 1960 jako profesor. Od roku 1958 působil též jako lektor hebrejštiny na Bar Ilanské univerzitě v Tel Avivu. Zaměřoval se na lingvistické studium Izajášova svitku od Mrtvého moře (hebrejsky a angl., 1959), dále se věnoval jazykovému rozboru apokryfických spisů apod. Byl editorem časopisu Akademie hebrejského jazyka Lešonenu (od 1965).

D.-k.: *The History of Hebrew Language*, Jerusalem 1984.

L.: *Encyclopaedia Judaica*, Vol. 10, Jerusalem 1971, kol. 1305.

(ko)

KUŤKA Karol - slovenský japanista, literát, historik a překladatel

* 12. 2. 1951 Topoľčianky (okr. Nitra)

Roku 1975 ukončil studium japanistiky na Institutu orientalistiky Varšavské univerzity (prof. W. Kotaňski). V letech 1976-80 absolvoval interní aspiranturu v Kabinetu orientalistiky SAV, 1980-82 postgraduální studium japonštiny na Ósacké univerzitě cizích jazyků a moderních japonských dějin na Univerzitě v Kóbe. Roku 1988 absolvoval v Japonsku kurs lektorů japonštiny sponzorovaný Japonskou nadací (Japan Foundation). Mgr. (1975), CSc. (1983).

Během aspirantury v KO SAV a studijních pobytů v Japonsku se zaměřoval zejména na studium moderních dějin Japonska a poválečných vztahů se zeměmi jihovýchodní Asie. Po 1983 jako vědecký pracovník Literárnovedného ústavu SAV se věnoval výzkumu moderní japonské literatury. Roku 1986 se podílel na založení studia japonštiny na Filozofické fakultě Univerzity Komenského, kde do 1991 (externě) přednášel japonský jazyk, dějiny, kulturu, literaturu, tlumočnictví a překlad. Od roku 1991 dlouhodobě působí v Japonsku.

Vydal více než deset monografických studií, několik překladů a popularizační články, zejména pro *AAS* a *Revui světové literatury*.

D.-k.: *Mein Traumland Japan*, Slovart, Bratislava - Gondrom 1987, 128 s.

PŘEKLADY: Onoda Hiró: *Moja tridsaťročná vojna*, Nakladateľstvo Pravda, Bratislava 1981, 254 s.; Mišima Yukio: *Smäd po láske*. *Príboj*, Vydavateľstvo Tatran, Bratislava 1988, 268 s.

D.-č./sb.: The Question of Japanese Reparations after World War II and its Development up to the Year 1949, *AAS* **XVI** (1980): 91-116; The First Works of Japanese Postwar Literature Presenting the Atomic Tragedy of Hiroshima and Nagasaki and Their Significance, *AAS* **XXII** (1986): 81-99; Some Reflections on the Atomic Bomb Literature and Literature on the Atomic Bomb and Occupation of Japan, *AAS* **XXIII** (1988): 77-85; Japonská povojnová literatúra, *Revue svetovej literatúry* 6/1989; Some Reflexions on Yukio Mishima's Life, Views and Works, *AAS* **XXIV** (1989): 81-93; Literárny vývin v Japonsku prvej polovice 20. storočia, in: *Premeny a návraty*, Slovenský spisovateľ, Bratislava 1989: 35-64.

PŘEKLADY: Óe Kenzaburó: Zajatec, in: *Slnečný vejár*, Slovenský spisovateľ, Bratislava 1979: 351-401; Hara Tamiki: Letné kvety, *Revue svetovej literatúry* 1/1986: 83-91.

(A)

KYBAL Vlastimil - český historik, diplomat, publicista a iberoamerikanista

* 30. 5. 1880 Černochov (okr. Louny), + 2. 1. 1958 New Haven (USA)

Vystudoval historii na Karlo-Ferdinandově univerzitě v Praze u prof. J. Golla. Filozofickou fakultu absolvoval 1903. Roku 1904 byl promován doktorem filozofie. 1911 se na mateřské fakultě habilitoval jako docent všeobecných dějin věku středního a nového. Roku 1918 byl jmenován mimořádným a 1919 řádným profesorem pro české dějiny doby nové se zvláštním zřetelem k vývoji politickému, sociálnímu a kulturnímu. Jeho příklon k dějinám a kultuře románského světa posilovaly studijní pobyty po ukončení vysokoškolského studia (Francie, Itálie, Španělsko s výjezdem do Portugalska) a sňatek s Mexičankou Annou Marií de la Merced Sáenz y Aguilar. Vznik samostatného Československa a negativní zkušenosti s prostředím na pražské filozofické fakultě vedly společně s autorovým interesem o novověké politické dějiny k rozhodnutí definitivně se věnovat diplomatické kariéře. V letech 1920-25 byl vyslancem ČSR v Itálii, 1925-27 v Brazílii (a od 1926 v Argentině), 1927-33 ve Španělsku (a Portugalsku), 1935-39 pak v Mexiku (a Střední Americe). V období let 1939-58 setrval v exilu v USA, kde přednášel na univerzitách; naposledy na Yaleské univerzitě v New Havenu. Ocenění se mu dostalo v cizině, především v románských zemích. Za svou diplomatickou aktivitu obdržel velkokříž Italské koruny a velkokříž Isabely Katolické (Španělsko).

Stal se spolutvůrcem československé latinskoamerické politiky mezi dvěma světovými válkami a mluvčím zájmů čs. kapitálu orientovaného k pronikání na latinskoamerické trhy (Baťa). Působil jako propagátor československo-latinskoamerické politické, hospodářské, sociální (vystěhovalectví) a kulturní spolupráce, byl vůdčí osobností a organizátorem pročeskoslovenské propagandistické kampaně v Brazílii v polovině 20. let a prolatinskoamerických aktivit v ČSR ve 20. a 30. letech. Profesi historika uplatnil při studiu dějin středoevropsko-latinskoamerických vztahů a v publicistické argumentaci. Položil základy budoucího oboru (historická) iberoamerikanistika. Jeho spis *Po československých stopách v Latinské Americe* (1935) nabyl podoby programového prohlášení československé a české iberoamerikanistiky.

D.-k.: *Jižní Amerika ve světovém hospodářství*, Praha 1934; *Jižní Amerika*. *Přehled hospodářský*, *obchodní a politický*, Praha 1935; *Po československých stopách v Latinské Americe*, Praha 1935; *Naše práce v Mexiku a Střední Americe*, *1935-1938*, México 1939.

D.-č.: časopisecké texty shrnuty např. v souborech: *Um Anno no Brasil*. *Artigos*, *Conferencias e Discursos sobre a Tchecoslovaquia e suas Relaćoes com o Brasil*, Rio de Janeiro 1926; *Segundo Anno no Brasil*, Rio de Janeiro 1927; *Jižní Amerika a Československo*. *S přehledem obchodní*, *finanční a emigrační činnosti jiných národů*, Praha 1928.

L.: Kutnar, F.: *Přehledné dějiny českého a slovenského dějepisectví* II, Praha 1977: 144-146; Barteček, I.: O Interesse do Capital Checo pela América Latina nos Anos 20 e 30 (O Brasil), *Ibero-Americana Pragensia* **XXV** (1991): 149-161; Šlapal, M.: *Vlastimil Kybal - historik a diplomat* [diplomová práce, katedra historie FF Ostravské univerzity], Ostrava 1994; Barteček, I.: Vlastimil Kybal - od historických studií k dílu diplomatickému, in: *Pocta Josefu Polišenskému*, Olomouc 1996: 23-28. Pozůstalost V. Kybala je uložena ve Státním ústředním archivu Praha, III. oddělení, viz Hrdá, A.: *Kybalova pozůstalost*. *Inventář*, SÚA 367/40, Praha 1965.

(ib)

LAJČIAK Ján - slovenský orientalista

* 25. 7. 1875 Pribylina (okr. Liptovský Mikuláš), + 28. 10. 1918 Vyšná Boca (okr. Liptovský Mikuláš)

Teologii studoval v Prešově, absolvoval v Erlangenu 1899 (ThDr.). V letech 1900-02 pak studoval orientální filologii v Lipsku, 1904-05 v Paříži a získal doktorát filozofie (PhDr.). V letech 1899-1900, 1902-04 byl kaplanem v Budapešti, od 1905 působil jako evangelický farář ve Vyšné Boci. Pro slovenské národní povědomí a liberalismus v teologických otázkách byl perzekvován státní mocí i církevními orgány. Je autorem orientalistických studií uveřejňovaných v zahraničních časopisech a překladů biblických textů do slovenštiny.

D.-k.: *Die Plural-und Dualendungen am semitischen Nomen*, Leipzig 1902; *Kniha žalmov*, Budapešť 1904; *Ézéchiel*, *sa personne et son enseignement*, Paris-Cahors 1905; *Slovensko a kultúra*, Myjava 1921, Bratislava 1957.

(ko)

LANDAU Moses Israel - židovský osvícenec, hebraista a judaista

* 26. 12. 1788 Praha, + 4. 5. 1852 Praha

Představitel pražské vědy o židovství doby osvícenství. Syn Israele Landaua. Zabýval se hebrejsko-aramejskou lexikografií, dějinami hebrejského jazyka a literatury, exegesí aj. Živě se též zajímal o světovou literaturu a sám byl literárně činný. Působil jako představený pražské židovské obce, městský rada a inspektor pražské osvícenské židovské školy. Jako majitel pražské hebrejské tiskárny se soustřeďoval na edice hlavních textů (Mišna, Talmud, Starý zákon). Vedle Š. J. Rapoporta patří v Praze k největším judaistům prvé poloviny 19. století.

D.-k.: *Rabbinisch aramäisch-deutsches Wörterbuch zur Kenntnis des Talmuds*, *der Targumim und Midraschim*, Prag 1819-1824; *Geist und Sprache der Hebräer nach dem zweiten Tempelbau*, Prag 1822; *Pitron ha-millot* [vysvětlivky k Pentateuchu], Prag 1827; *Gebete der Israeliten*, Prag 1834.

L.: *Encyclopaedia Judaica*, vol. 10, Jerusalem 1971: 1397; Kestenberg-Gladstein, Ruth: *Neuere Geschichte der Juden in den böhmischen Ländern*. *Das Zeitalter der Aufklärung 1780-1830*, Tübingen 1969; Sadek, Vladimír: Pražský židovský osvícenec Moše Israel Landau, 1788-1852, *Roš Chodeš*, duben 1993: 6-8.

(vs)

LANĚ Tomáš - český turkolog

* 29. 12. 1944 Praha

V letech 1961-66 studoval na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze oborovou kombinaci turkologie-rusistika, 1966-70 následovala vědecká aspirantura na FF UK a na Azerbajdžanské státní univerzitě v Baku, 1988 získal titul PhDr.

Po skončení studia na FF UK v Praze pracoval v letech 1971-77, 1980-82 a 1987-90 jako odborný referent, překladatel a posléze jako vedoucí útvaru zahraničních vztahů v Českém hydrometeorologickém ústavu. Současně publikoval články a překlady z turecké literatury. V letech 1975-77 vyučoval rovněž externě turečtinu na Jazykové škole v Praze. V letech 1978-80 a 1982-86 působil jako tlumočník turečtiny na výstavbě elektrárny Soma v Turecku. V období let 1990-95 byl odborným asistentem pro obor turkologie na FF UK v Praze a pokračoval v externím působení jako učitel turečtiny na Státní jazykové škole v Praze. Od roku 1980 působil jako soudní tlumočník turečtiny, později tlumočil turečtinu i v rámci česko-tureckých vládních styků. Od roku 1995 je velvyslancem ČR v Turecku.

Odborně se zaměřoval na moderní tureckou a azerbajdžanskou literaturu, o níž publikoval články a překlady, připravoval turecko-český slovník.

D.-k.: (s R. Christovou), *Česko-turecká konverzace a slovník*, 1993; (spoluaut.), Parolek, R. a kol., *Nástin literatur Střední Asie a Sibiře*, 1995.

D.-č./sb.: Concept of Irony in Haldun Taner Short Stories, in: A. Křikavová, L. Hřebíček (ed.), *Ex Oriente*. Collected Papers in Honour of Jiří Bečka, Oriental Institute, Prague 1995: 81-87.

PŘEKLADY: Ömer Seyfettin: Krvavé výkupné, *NO* **31** (1976): 180-182; Muzaffar Abayhan: Jak jsme si podobní, *NO* **41** (1986): 91-92; Sulhi Dölek: Telecí zápasy, *NO* **42** (1987): 187-188; Ferit Edgü: Výkřik, *NO* **44** (1989): 125-126; Nazli Eray: Monte Christo, *NO* **45** (1990): 93-95; Fakir Baykurt: Porodím v horách, *ibid*.: 125-127; Bekir Yildiz: Otec a syn, *NO* **46** (1991): 219-220; Muzaffar Izgü: Nejlepší při výprasku, *NO* **47** (1992): 58-59; aj.

(A)

LANGER Jiří (Mordechaj Dov) - pražský židovský spisovatel, znalec kabaly a chasidismu, judaista a hebrejský básník

* 19. 3. 1894 Praha, + 12. 3. 1943 Tel Aviv

Pocházel z česko-židovské asimilované rodiny (jeho bratrem byl spisovatel František Langer). Již v mládí se začal intenzivně zabývat židovským náboženstvím a kulturou. V letech 1913 a

1914 navštívil chasídskou obec v Belsu ve východní Haliči a stal se jejím členem. Po návratu do Prahy se kromě studia kabaly, chasidismu aj. zabýval také psychoanalýzou. Je autorem knihy *Erotika kabaly* (1923) a přispíval do psychoanalytického časopisu *Imago*. Udržoval přátelské vztahy s M. Brodem a F. Kafkou, kterého v mnohém inspiroval a seznamoval s myšlenkovými hodnotami judaismu. Vrcholné Langerovo dílo tvoří kniha *Devět bran* (1937), která patří mezi nejpůvabnější vylíčení životních příběhů a učení hlavních představitelů chasidismu (cadíků - spravedlivých). Dílo si získalo světovou proslulost. Rovněž překládal středověkou i další hebrejskou poezii a sám jako jediný v Čechách psal vlastní hebrejské básně, které vydal v Praze 1929 a v Tel Avivu 1943. Po okupaci Československa nacistickým Německem opustil na podzim 1939 Prahu a po značných útrapách se mu podařilo dospět do tehdejší Palestiny - dnešního Izraele. Zde publikoval hebrejsky.

D.-k.: *Die Erotik der Kabbala*, Prag 1923; *Pijjutim ve-širej jedidut* [vlastní hebrejské básně], Praha 1928-29; *Zpěvy zavržených* [překlady hebrejské poezie], Praha 1938; *Devět Bran Chasídů tajemství*, Praha 1937; *Talmud*: *Ukázky a dějiny*, Praha 1939; *Me'at cori* [druhá vlastní básnická sbírka], Tel Aviv 1942-43; *Studie*, *recenze*, *články*, *dopisy*, Praha 1995.

L.: Langer, G. M.: *Me'at cori* [edice hebrejských básní a dalších textů J. Langera s doprovodnými studiemi], red. Mirjam Dor, Israel 1984; Carmel, Hermann: Mordechai Jiří Langer: Cabbalist, Writer and Poet, *Review of the Society for the History of Czechoslovak Jews* (1992-93): 93-126; Langer, František: Můj bratr Jiří, in: *Byli a bylo*, Praha 1963; Pěkný, Tomáš: Trojí řeč Mordechaje Langra, in: Langer, Jiří: *Devět bran Chasídů tajemství* [předmluva], Praha 1990: 9-47.

(vs)

LESNÝ Vincenc - zakladatel moderní české indologie

* 3. 4. 1882 Komárovice, + 9. 4. 1953 Praha

Studoval klasickou filologii, sanskrt a staroindickou kulturu na Filozofické fakultě UK a indologické vzdělání si doplnil 1910-11 v Bonnu a Oxfordu. Působil jako středoškolský profesor, od 1917 byl docentem na UK, od 1924 prvním mimořádným profesorem indologie na UK a 1930 byl jmenován řádným profesorem. V letech 1937-39 byl děkanem Filozofické fakulty UK. Přednášel tam až do své smrti a jeho zásluhou zde byla zahájena vedle výuky sanskrtu i výuka moderních indických jazyků, nejprve bengálštiny.

Zprvu byl zaměřen na sanskrt a staroindickou kulturu, habilitoval se spisem *Vývojový stupeň nářečí prákrtských v dramatech Bhásových a určení Bhásovy doby*. Věnoval hluboký zájem buddhismu a na módní západní neobuddhistické trendy reagoval 1921 obšírnou objektivní monografií o buddhismu. Zároveň však byl v Čechách první, kdo si všímal soudobé Indie, jejích jazyků, kultury a literatury, jak o tom svědčí jeho překlad hindské novely z 1911, dále výbor z díla R. Thákura, který byl 1914 v Evropě prvním převodem Thákurovy tvorby přímo z bengálského originálu, ale i jeho studie o maráthské pádové syntaxi již z 1910. Postupně se těžiště jeho zájmu přesunulo na soudobou Indii. Jeho další činnost významně ovlivnilo osobní přátelství s R. Thákurem, s nímž se poprvé setkal 1921 při Thákurově návštěvě Prahy. Na Thákurovo pozvání přednášel opakovaně na univerzitě v Šántiniketanu. Udržoval živé styky i s dalšími významnými osobnostmi indického politického a kulturního života a vedle vědecké práce konal maximum pro popularizaci Indie v ČSR a pro sblížení a vzájemné pochopení

národů ČSR a Indie, bez idealizace a romantizace. Zejména v této popularizační činnosti byl prvořadým průkopníkem.

Byl zakladatelem Školy orientálních jazyků, zakladatelem a prvním předsedou Indického sdružení (1934) a indické sekce Společnosti pro kulturu a hospodářské styky s Orientem, spoluzakládal časopis *Nový Orient* (1945), v poválečných letech uvedl indologii na olomouckou univerzitu, kde byl děkanem, a v letech 1945-53 byl ředitelem Orientálního ústavu v Praze. 1952 se stal jedním z prvních akademiků ČSAV.

D.-k.: *Maráthská syntax pádová*, Nakladatelství Františka Šimáčka, Praha 1910; *Pověst o Kršnovi v puránech*, Věstník České akademie věd císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 22, Praha 1913; *Vývojový stupeň nářečí prákrtských a dramatech Bhásových a určení Bhásovy* doby, Česká akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, Praha 1917; *Buddhismus*. *Buddha a buddhismus pálijského kánonu*, Šnajdr, Kladno 1921, 273 s., 2. opr. a rozšíř. vyd., *Buddhismus*, Jaroslav Samec, Praha 1948, 447 s., reprint DharmaGaia, Praha 1997; *Dnešní Indie*, Nakladatelské družstvo "Máje" české akciové společnosti v Praze, Praha 1924; *Duch Indie*, Státní nakladatelství v Praze, Praha 1927; *Indie a Indové*. *Pouť staletími*, Orientální ústav - v komisi a. s. Orbis, Praha 1931; *Rabíndranáth Thákur*, Šnajdr, Kladno 1937; *Rabindranáth Tagore*: *His Personality and Work*, London 1939.

PŘEKLADY: Singh, Ajódhjá: *Déobálá*, Laichter, Praha 1911, 70 s.; *Bengálské a kašmírské pohádky*, Laichter, Praha 1912; Tagore, R.: *Ukázky poezie a prózy*, Praha 1914, 32 s., 2. vyd., 1916; Thákur, R.: *Črty*, Šnajdr, Kladno 1920; Thákur, R.: *Volný tok*, Šnajdr, Kladno 1924; Thákur, R.: *Poslední noc*, Praha 1938, 163 s.; *Dhammapadam*, Symposion, Praha 1947.

D.-č./sb.: Rabíndranáth Thákur, Stručný nástin myšlenkového prostředí a literární tvorby. *Květy* **36** (1910): 167-173, 306-315, 462-469; Further Notes on the Genitive-Accusative Construction in Marathi, *Journal of the Royal Asiatic Society of Great Britain and Ireland* (1911): 179-182; Über das puranartige Gepräge des Balakanda, *ZDMG* **67** (1913): 497-500; Indická hudba, in: *Topičův sborník literární a umělecký* **2** (1914): 231-232; Saródžiní Naidu, *Topičův sborník literární a umělecký* **3** (1916): 235-237; Indické motivy u Svatopluka Čecha, *Věstník Jednoty Svatopluka Čecha na povznesení jazyka a písemnictví českého 1916-1917*, Praha 1917: 10-12; Rádžá Rámmóhan Rój, indický reformátor, in: *Topičův sborník literární a umělecký* **4** (1917): 129-232; Indie, *ibid*.: 524-526; Počátky anglického panství a obchodu v Indii, in: *Sborník české společnosti zeměvědné* (Praha), **24** (1918): 37-42; Rabíndranáth Thákur a jeho "Dům pokoje", *Studentský věstník* (Praha), **1** (1921): 1-3; Otázka vlivu buddhismu na křesťanství, *Zvon* (Praha) **21** (1921): 454-456, 468-470; Rabíndranáth Thákur o nacionalismu, *Lidové noviny* (Brno) **30** (1922): 7; Sanskrit Studies and Czechoslovakia, *The Modern Review* (Calcutta) 1923: 727-732; Směry nacionalismu v indické politice, *Naše doba* (Praha) **31** (1923): 143-148; Eine indische Reise. (Die Gasse von Bombay. Das Reisen in Indien), *Prager Presse* (Praha) **3** (1923), 25. 2.: i-iii; Das Leben einer indischen Familie in der Stadt, *Prager Presse* **3** (1923), 18. 3.: 3; Weihnachtsabend auf einer indischen Station, *Prager Presse* **3** (1923), 13. 4.: 4; In den Spuren des Toten Ruhmes. 1. Taj Mahal. 2. Die Anfänge der Herrschaft der Grossmogulen in Indien, *Prager Presse* **3** (1923), 13. 5.: 5-6; In den Spuren des toten Ruhmes. 3. Akbar (1556-1605), Fateh-pur Sikri, *ibid*., 24. 5.: 4-5; In den Spuren des toten Ruhmes. 4. Jahangir (1605-1627), Shah Jahan (1628-1658), Agra und Delhi, Aurangzeb 1658-1707, Verfall der Baukunst, *ibid*., 5. 6.: 4-5; Indische Hochzeiten, *ibid*., 15. 8.: 4-6; Shántinikétan, *ibid*., 8. 9.: i-iii, 9. 9.: 3; Darjeeling und Himalaya, *ibid*., 16. 12.: 7-9; Aus dem alten Persien, *Prager Presse* **4** (1924), 1. 7.: 7; Spor o Berar v Indii. Příklad spletitých poměrů

indických, *Lidové noviny* **32** (1924), 10. 9.: 3-4; Panasiatismus, *ibid*., 11. 9.: 7; Spalování vdov v Indii, *ibid*., 12. 9.: 3; Z opuštěných krajů v Indii, *ibid*., 15. 9.: 3; Reforma státní správy v Indii, *ibid*., 16. 9.: 4; Indické státy, *ibid*., 29. 9.: 3; Hinduismus a kasty, *ibid*., 30. 9.: 1-2; Mahantové v Indii, *ibid*., 1. 10.: 1; Staré indické chrámy, *ibid*., 4. 12.: 7; Vydávání cestovních pasů v staré Indii, *ibid*., 9. 12.: 2; Buddhistické paralely k evangelickým vyprávěním, *ibid*., 17. 12.: 3; Z indického umění, *Lidové noviny* **33** (1925), 19. 2.: 7; Čestní doktoři university paňdžábské, *ibid*., 20. 2.: 7; Všeindická konference orientalistická v Madráse, *ibid*.; První Indka členem zákonodárného shromáždění, *ibid*., 26. 2.: 2; Sufisamagam, *ibid*., 27. 2.: 1; Proč se indičtí asketové také podrobují askezi, *ibid*., 2. 3.: 1; Sbírka listů Rabíndranátha Thákura, *ibid*., 22. 3.: 7; Árjasamádž a Svámí Dajánand, jeho zakladatel. *ibid*., 15. 6.: 1; Potlačované kasty v Indii, *ibid*., 25. 6.: 2; Vliv Gándhího na indickou politiku, *ibid*., 4. 8.: 3; Eine neue Phase der indischen Politik, *Prager Presse* **6** (1926), 6. 5.: 3; A New Reading of Dhammapada 207, *Journal of the Pali Text Society* (London), 1927: 235-236; Divadlo a tanečnice. Z indických dojmů, *Lidové noviny* **36** (1928), 22. 3.: 1-2; Reise nach Kaschmir, *Prager Presse* **8** (1928), 10. 6.: 9; Reise ins "Glückliche Tal". Eindrücke von der Reise nach Kaschmir, *ibid*., 24. 6.: 4; Im Herzen von Kaschmir, *ibid*., 11. 9.: 7; Auf dem Wege nach Tibet, *ibid*., 7. 10.: 1-3; O staroindických rukopisech, *Národní listy* **68** (Praha), 1928, 30. 11.: 9; Problém v Indii, *Demokratický střed* (Praha) **6** (1929), 25. 2.: 1-2; O sporech Hindů a mohamedánů v Indii, *Pražský illustrovaný zpravodaj* (1929), 9: 2; O domnělém a skutečném styku buddhismu s křesťanstvím, *Národní listy* **69** (1929), 22. 9.: 9; Slavnost díválí - indické vánoce, *Pražský illustrovaný zpravodaj* (1929), č. 52 (474): 23; Bengálská literatura, in: *OSNND*, Dodatky, sv. 1., díl 1., Praha 1930: 545; Gándhí a jeho obnovený boj za svobodu Indie, *Demokratický střed* **7** (1930), 28. 3.: 1-2; Gándhí a indický boj za osvobození, *Přítomnost* (Praha) **7** (1930), č. 13, 2. 4.: 196-198, č. 14: 210-213; Život indické ženy, *Škola a rodina* (Praha) **4** (1930-31): 18-21; Buddha, Buddhismus, in: *OSNND*, sv. 1, díl 2, Praha 1931: 776-778; Rabíndranáth Thákur, *Národní listy* (1931), 10. 5.: 9; Dr. Annie Besantová, *Národní politika* (Praha) **49** (1931), 19. 11.: 1; Gándhí, Móhandás Karamčand, in: *OSNND*, Dodatky, sv. 2., díl 1., Praha 1932: 787-789; Oči Západu jsou upřeny na Východ. Z Indie, země, která bojuje za svou svobodu, *České slovo* (Praha), 1932, 24. 1.: 11-12; Gudžarátský jazyk, in: *OSNND*, Dodatky, sv. 2., díl 2., Praha 1933: 959-960; Indická literatura, in: *OSNND*, sv. 2., díl 2., Praha 1933: 1437; Politické dějiny. (Indie Britská), in: *OSNND*, Dodatky, sv. 2., díl 2., Praha 1933: 1448-9; Influence of Ancient Indian Philosophy on Czech Poet Otakar Březina, *India and the World* (Calcutta) **2** (1933), 4: 86-90;, The Episode of Naciketas in the Novel of the Czech Poet Julius Zeyer, *ibid*., 11: 289-293; Jazyk cikánů v ČSR, in: *Československá vlastivěda*, sv. 3., Praha 1934: 605-612; Akbar a Velcí Mughalové, in: Karel Stloukal (ed.), *Tvůrcové dějin*, sv. 3., Praha 1935: 230-239; Clive a Hastings, in: *ibid*.: 499-507; K jubileu "Všeindického národního kongresu", *Venkov* (Praha) **30** (1935), 24. 12.: 3; Tilak a Gókhalé, in: *Tvůrcové dějin*, sv. 5., díl 2., Praha 1936: 428-437; Oldenberg, Hermann, in: *OSNND*, Dodatky, sv. 4., díl 2., Praha 1937: 736-737; Rabindra Nath Tagore, *Amrita Bazar Patrika* (Calcutta) 1937, 2. 5.; Sanskrt, in: *OSNND*, Dodatky, sv. 5., díl 2., Praha 1939: 1008; Jaro v Kašmíru, *Venkov* **34** (1939), 9. 4.: 5; Indie od nejstarších dob do doby mohamedánské nadvlády, in: J. Šusta (ed.), *Dějiny lidstva od pravěku k dnešku*, sv. 1.: *Světla Východu a Hellady*, Praha 1940: 169-206; Západ a Východ, *Věda a život* (Praha) **6** (1940), 7: 253-256; Etymologisches Wörterbuch der Mundart der böhmischen, mährischen und slowakischen Zigeuner, *ArOr* **12** (1941): 189-191; Západ a Východ, *Výběr* (Zlín) **8** (1941), 1: 61-64; Thákur, Rabíndranáth, in: *OSNND*, Dodatky, sv. 6., díl 2., Praha 1943: 1103-1104; Gándhí proti Manchesteru, *Přítomnost* **17** (1943), 1. 3.: 9; O lécích a léčení v staré Indii, in: J. Štefl (ed.), *Jak se rodí lék*, Praha 1944: 31-42; Nehru žádal sociálně-hospodářskou revizi, *NO* **1** (1945-46), 8-9: 49; Indie podle zpráv britské delegace, *ibid*.: 50; Baulové zpívají bohu, *NO* **2**(1946-7), 2-3: 41-42; Náš nejmladší orientalista [Josef Šrám],

ibid., 6-7: 5-13; Nejstarší pramen Buddhova učení, *NO* **3** (1947-8), 1: 1-2; Samostatná Indie, *ibid*.: 25; Mahátmá Gándhí, člověk a učitel, *ibid*., 7-8: 148; Gándhí, otec národa, *ibid*.: 182-184; Filosofie, poezie i politika, *ibid*., 9: 219-220; Způsob dochování písemných památek v Indii, *NO* **4** (1948-9), 1: 5-7; Ostatky buddhistických světců vráceny Indii, *ibid*., 6: 140; Mohendžo-dáro, *ibid*.: 175; Dhammapada in the Light of Turkestan Discoveries, *ArOr* **17** (1949): 24-27; První Indka doktorem Karlovy univerzity, *NO* **5** (1949-50), 4-5: 112; Bílí a černí židé v Indii, *ibid*., 9-10: 224; Certain Programmatic Questions on Old Indian Writings, *ArOr* **19** (1951): 177-181; Putování ruského kupce Afanasije Nikitina do Indie, *NO* **6** (1951): 40-43; Odna iz problem v putěšestvii Afanasija Nikitina "Choženije za tri morja", *ArOr* **20** (1952): 226-227; Do the Third and Fourth Rock Inscriptions of Asoka Represent One or Two Inscriptions? *ArOr* **21** (1953): 140-142; Zlatý chrám v Amritsaru *NO* **10** (1955): 105-106.

PŘEKLADY: Naidu, S.: Básně. Nosiči palankýnu, Smrti, *Topičův sborník literární a umělecký* **3** (1916): 231-232; Tagore, R.: Zpěv, *Ženské listy* (Praha) **45** (1917): 9; Tagore, R.: Subhá, *Topičův sborník literární a umělecký* **5** (1918): 404-408; Z buddhistických textů: Kiságótami a Buddha oráčem, *Topičův sborník literární a umělecký* **6** (1919): 421-422; Dva filozofické hymny védské, *Pramen*. *Měsíčník pro literaturu*, *umění a práci kulturní* (Plzeň) **4** (1923): 97-99; Mazumdar, S., Šantálská píseň, *ibid*.: 203; Thákur, R.: Milovaná, *NO* **1** (1945-6): 6; Thákur, R.: Jaro, *ibid*.: 14-15; Jak opice svědčily u soudu, *NO* **2** (1946-47), 1: 19; Ganguli, Mohanlál: Jak se Ind naučil jíst hříbky, *ibid*., 2-3: 28-29; Thákur, R.: Hra, *ibid*., 4: 21; Pradlákova dcera, *ibid*., 5: 5-13; Naidu, S.: Smrti a Nosiči palankýnu, *NO* **4** (1948-49): 145; Naidu, S.: Volání k večerním modlitbám, *NO* **5** (1949-50): 59; Thákur, R.: Gítáňdžali 84, *ibid*.: 99; Thákur, R.: Vyjdi z chrámu ven! *NO* **6** (1951): 142.

L.: Novák, J. V., Novák, A.: *Přehledné dějiny literatury české*, Olomouc 1922: 710; Prof. Dr. Vincenc Lesný padesátníkem, *Demokratický střed* **9** (1932): 6; Mágr, A. S.: Prof. V. Lesný - 50 Jahre, *Prager Presse* **12** (1932), 3. 4.: 5; Haltmar, K.: The Czechoslovak Oriental Institute, *India and the World* (Calcutta) **2** (1933): 97; Poucha, P.: Vincenc Lesný, in: *OSSND*, Dodatky, sv. 3., díl 2., Praha 1935: 1158; Prof. Dr. Lesný děkanem filosofické fakulty Karlovy univerzity, *České slovo* **29** (1937), 6. 5.: 3; Dr. V. Lesný, Czechoslovak scholar for Santiniketan, *The Statesman* (Calcutta), 1937, 11. 10.; Šedesát let dr. V. Lesného, *České slovo* **34** (1942), 3. 4.: 5; Poucha, P.: Prof. Dr. Vincenc Lesný šedesátníkem, *Lidové noviny* **50** (1942), 3. 4.: 6; Profesor Dr. Lesný, Bosův přítel, *Večerní České slovo* (1942), 3. 4.; Pertold, O.: Vzpomínám... *NO* **2** (1946-47), 5: 1-2; Bareš, B.: Svému učiteli, *ibid*.: 2; Friš, O.: Česká díla prof. Lesného, *ibid*.: 3-4; Poucha, P.: Vincenc Lesný. K 65. narozeninám profesora indologie na Karlově univerzitě v Praze Ph. Dra Vincence Lesného dne 3. dubna 1947, *ArOr* **16** (1948): 149-163; jf: Akademik Vincenc Lesný. Výstavka měsíce. *Duben 1982 v Náprstkově muzeu v Praze*, Národní muzeum, Praha 1982, 7 s.; Filipský, Jan (ed.): *Vincenc Lesný and Indian Studies*, Oriental Institute, Praha 1982, 142 s.; Smékal, Odolen (red.): *Vincenc Lesný a česká indologie*. Velké osobnosti filozofické fakulty Univerzity Karlovy 5. Acta Universitatis Carolinae, Philosophica et Historica 4 - 1990, Univerzita Karlova, Praha 1991, 152 s., 33 obr. příl.; Zbavitel, D.: Z galerie českých indologů. I. Akademik Vincenc Lesný, *Bulletin Sdružení přátel Indie* **III** (1996), 5: 1-2. (jf)

LEXA František - zakladatel české egyptologie

* 5. 4. 1876 Pardubice, + 13. 2. 1960 Praha

V letech 1895-99 studoval matematiku a fyziku na Karlo-Ferdinandově univerzitě v Praze; zároveň se aktivně účastnil filozofického semináře prof. Masaryka. Roku 1903 obhájil

dizertaci *O zjevech magneto-a elektrostrikce po stránce theoretické a experimentální*. Roku 1907 pobýval na stipendium na univerzitě v Berlíně (A. Erman), 1908 na studijním pobytu ve Štrasburku (W. Spiegelberg).

V letech 1899-1922 byl středoškolským profesorem matematiky, fyziky a filozofické propedeutiky, od 1919 soukromým docentem a od 1922 mimořádným profesorem egyptologie na Karlově univerzitě, 1927 byl jmenován řádným profesorem egyptologie (od 1925 existoval samostatný egyptologický seminář). V letech 1934-35 byl děkanem FF UK, 1940-48 penzionován (s krátkou přestávkou 1945). Roku 1952 byl jmenován řádným členem Československé akademie věd. Roku 1958 založil Český egyptologický ústav UK v Praze a Káhiře.

Zabýval se nejprve zejména staroegyptským náboženstvím a magií, později se věnoval hlavně filologické tématice - démotistice a koptologii. Největší ohlas vzbudila jeho kniha *La magie dans l'Égypte ancienne* (48 recenzí), nejvýznamnějším dílem je patrně několikasvazková *Gramatika démotštiny*. Kromě mnoha vědeckých monografií a odborných studií napsal i řadu populárních článků.

D.-k.: (s W. Spiegelbergem), *Das demotische Totenbuch der Pariser Nationalbibliothek* (Papyrus des Pamonthes), Hinrichs, Leipzig 1910; *Náboženská literatura staroegyptská*, 2 sv., Kladno 1920-1921; *Egyptské povídky o čarodějnících*, Knihovna Veraikonu 22, Praha 1921; *Belletristická literatura staroegyptská*, Kladno 1923; *Staroegyptské čarodějnictví*, 2 sv., Praha 1923; *La magie dans l'Égypte antique de l'ancien empire jusqu'ą l'époque copte*, 3 sv., rev. vyd., Paris 1925; *Papyrus Insinger. Les enseignements moraux d'un scribe égyptien du premier siècle après J.-C.*, 2 sv., Paris 1926; *Obecné mravní nauky staroegyptské - Enseignements moraux généraux des anciens Egyptiens*, 3 sv., Praha 1926-1929; *Grammaire démotique*. Vols. I-VII, Praha 1938-1951; *Výbor ze starší literatury egyptské*, Praha 1947; *Výbor z mladší literatury egyptské*, Praha 1947; *Veřejný život ve starověkém Egyptě*, 2 sv., Praha 1955.

D.-č./sb.: O poměru ducha, duše a těla u Egypťanů staré říše, in: *Věstník České Akademie* **26** (1917): 228-260; Comment se revèlent les rapports entre les langues hamitiques, sémitiques et la langue égyptienne dans la grammaire des pronoms, personnels, des verbes et dans les numéraux cardinaux 1-9. *Philologica* 1 (1922): 151-177; L'origine vraisemblable de la forme verbale de l'égyptien ancien sám-f et des formes qui s'y rattachent, *Philologica* 2 (1923-1924): 25-53; Dieu et les dieux dans l' enseignement d'Amenhotep, *ArOr* **1** (1929): 263-270; Les dialects dans la langue démotique, *ArOr* **6** (1934): 161-172; Le genre des substantifs démotiques, in: *Mélanges Maspero*. Vol. 1. Orient Ancien, Fasc. 2, IFAO, Le Caire 1935-38: 401-411; Les participes indéclinables dans la langue ancienne égyptienne, *ArOr* **8** (1936): 98-125, 210-272; **9** (1937): 1-77; Les formes relatives dans la langue ancienne égyptienne, *ibid*.: 311-335; Développement de la langue ancienne égyptienne, *ArOr* **10** (1938): 215-272; Le développement de la langue égyptienne aux temps préhistoriques, *ibid*.: 390-426; Deux notes sur l'astronomie des anciens Égyptiens, *ArOr* **18** (1950): 442-450; Beiträge zu den Relativformen aus dem Gebiete der Personnenamen, *ArOr* **24** (1956): 241-251; Les participes indéclinables dans la langue ancienne égyptienne, *ArOr* **25** (1957): 1-20; La société égyptienne ą l'époque préhistorique, *ArOr* **25** (1957): 525-530.

L.: Žába, Zbyněk: Bibliographie des oeuvres de František Lexa, *ArOr* **20** (1952): 7-14; *František Lexa. Zakladatel české egyptologie*. Velké osobnosti filozofické fakulty Univerzity

Karlovy 2. AUC, Philosophica et Historica 4 - 1984. UK, Praha 1989, 201 s., 14 obr. příl.; M. L. Bierbrier (ed.), *Who was Who in Egyptology* (3rd ed.), London 1995: 253.

(kb)

LIDMILOVÁ Pavla - česká literární historička a překladatelka v oboru portugalistiky

* 2. 2. 1932 Zlín

Vystudovala španělštinu a češtinu na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze, kde 1972 získala doktorát.

Po absolutoriu nastoupila do Kabinetu pro moderní filologii ČSAV, později Ústavu pro českou a světovou literaturu ČSAV. Zabývá se zvláště portugalsky psanou literaturou v Portugalsku, Brazílii a afrických zemích portugalského jazyka. Je autorkou mnoha doslovů k překladům z těchto literatur, editorkou děl portugalských a brazilských autorů.

Je dopisující členkou Instituto de Coimbra (Portugalsko), nositelkou řádu Comendadora da Ordem do Infante D. Henrique (Portugalsko).

D.-k.: *Antologie brazilské literatury - I. koloniální období*, Praha 1968, 132 s.; (spoluaut.), *Slovník spisovatelů - Španělsko*, *Portugalsko*, Praha 1968; (spoluaut.), *Slovník světových dramatiků - portugalsky píšících autorů*, Praha 1981; *Alguns Temas da Literatura Brasileira*, Rio de Janeiro 1984, 120 s.; (spoluaut.), *Encyklopédia literárnych diel*, Bratislava 1989; (spoluaut.), *Slovník spisovatelů Latinské Ameriky*, Libri, Praha 1996; (spoluat.), *Slovník spisovatelů Španělska a Portugalska*, Libri, Praha (v tisku).

PŘEKLADY: Jočo Guimarčes Rosa: *Velká divočina*, Praha 1971, 512 s.; José Cardoso Pires: *Zámek u jezera*, Praha 1974, 216 s.; Erico Verissimo: *Incident v Antaresu*, Praha 1977, 460 s.; Graciliano Ramos: *Statek Sčo Bernardo*, Praha 1983, 186 s.; Fernando Pessoa: *Kniha neklidu*, 2 sv., Praha 1992, 1995, 145 + 154 s.; Murilo Rubičo: *Nevěsta z Modrého domu*, Praha 1994, 176 s.; Clarice Lispectorová: *Tajné štěstí*, Praha 1996, 183 s.; Paulo Coelho: *Pátá hora*, Praha 1998, 174 s.; týž: *Alchymista*, Praha 1998, 137 s.

D.-č./sb.: Tři postavy současné portugalské prózy, *Philologica Pragensia* 1/1965: 71-80; Nové cesty brazilského románu, *Časopis pro moderní filologii* 4/1967, 213-222; Indianismo - Aspecto do Navitismo na Literatura Brasileira de Época Colonial, *Ibero-Americana Pragensia* **II** (1968): 23-24, přetištěno španělsky, in: *Boletín de la Universidad de Chile*, 113/1971: 44-51; Ich-forma u několika současných prozaiků románské jazykové oblasti, *Časopis pro moderní filologii* (1970), 1: 31-35; A problemática atual no romance portuguźs mais novo, *Philologica Pragensia* (1974), 3: 140-146; Transformaćoes da ficćčo regionalista brasileira, *Philologica Pragensia* (1975), 3: 147-158; O conto brasileirou: a crítica e o sonho, *Ibero-Americana Pragensia* **IX** (1975): 29-39; Sociedade, terra e homem no romance brasileiro contemporČneo, *Ibero-Americana Pragensia* **XII** (1978): 19-38; A interpretaćčo da mensagem pelo tradutor e a sua retransmisščo ao leitor da tradućčo, in: *Luandino - José Luandino Viera e a sua obra*, Lisabon 1980: 213-217; Několik pohledů na současnou portugalskou prózu, *Světová literatura* (1982), 1: 206-217; Aspectos do realismo na ficćčo portuguesa contemporČnea, *Ibero-Americana Pragensia* **XVI** (1982): 11-21; Kontrasty a konflikty (Poznámky k dnešní brazilské próze), *Literární měsíčník* (1983), 4: 114-119; A projecćčo de Camoes na cultura e literatura checa, in: *Os Lusíadas*, vol. III, Lisabon 1984:

507-516; Afrika bojů a naděje (K současné angolské a mosambické próze), *Literární měsíčník* (1984), 4: 108-112; Social'nyj konflikt v brazilskom romaně 70-ch godov, in: *Revolucionnoje dviženije i sovremennaja realističeskaja litěratura Latinskoj Ameriki*, Moskva 1988: 264-281; A moderna ficćčo cabo-verdiana, *Philologica Pragensia* 3/1989: 127-132; A "Confisscčo de Lúcio" e o "Livro do Desassosego", in: *Encontro Internacional do Centenário de Fernando Pessoa*, Lisabon 1990: 77-78; O século XX na novela portuguesa, *Revista da Universidade de Coimbra* **37** (1992): 401-407; O fantástico e os Contos de Murilo Rubičo, *Wissenschaftliche Zeitschrift der Humboldt-Universität zu Berlin*, 39/1990: 482-483; Utopias na literatura brasileira, *Litteraria Pragensia* (1992), 3: 40-44; O testemunho na literatura brasileira, in: *Estudos universitários de língua e literatura*, Rio de Janeiro 1993: 631-637; Clarice Lispector: Felicidade Clandestina, in: *Clarice Lispector - A Bio-Bibligraphy*, Westport, Connecticut - London 1993: 33-34; Tvůrce mýtů, in: Gil Vicente - Fernando Pessoa: *Vzhůru do pekla*, Brno 1995: 83-85.

DOSLOVY: Čtyři a jedna, in: *Pět brazilských novel*, Praha 1981: 321-330; Duhové vize Murila Rubiča, in: Murilo Rubičo: *Dům U červené slunečnice*, Praha 1986: 155-162; Fikce intermezza abdikací, in: Fernando Pessoa: *Kniha neklidu - druhá*, Praha 1995: 150-154; Prózy banality a nadreálna, in: Mário de Sá-Carneiro: *Šílenství*, Praha 1996: 198-210; Literární vtělování Clarice Lispectorové, in: Clarice Lispectorová: *Tajné štěstí*, Praha 1996: 177-183; O cestě za pokladem, in: Paulo Coelho: *Alchymista*, Praha 1998: 135-137.

(A)

LIEBEN Koppelmann (Kallmann) - pražský judaista, bibliofil, hebrejský epigrafik

* 28. 3. 1811 Praha, + 11. 3. 1892 Praha

Působil v Pohřebním bratrstvu pražské židovské obce. Spolu se S. Hockem uveřejnil výběr hebrejských náhrobních nápisů ze Starého židovského hřbitova v Praze. Dále zpracoval životopisy některých osob, pohřbených na židovském hřbitově v Praze-Olšanech.

D.-k.: *Gal - Ed*, Prag 1856; *Die Eröffnung des zweiten Israelitischen Wolschaner Friedhofes*, Prag 1890.

Encyclopaedia Judaica, vol. 2, Jerusalem 1971: 215.

(vs)

LIEBEN Salomon Hugo - pražský hebraista, judaista, odborník na židovské kulturní dějiny

* 28. 4. 1881, + 20. 11. 1942 Praha

Absolvoval vysokoškolská studia v letech 1899-1905, zprvu v Německu a pak na pražské německé univerzitě. Stál u zrodu pražského Židovského muzea, jež bylo založeno na počátku tohoto století v souvislosti s asanací pražského Židovského města. Před svou smrtí pracoval také ve válečném Ústředním židovském muzeu v Praze a měl mimořádné zásluhy o zachování židovských kulturních hodnot. Je hlavním představitelem předválečných pražských židovských studií, které se staly obětí nacistické genocidy.

Ve vědecké práci se soustřeďoval zejména na kulturní dějiny Židů v českých zemích a v Praze. Významné jsou jeho edice hebrejských pramenů (pražské hebrejské kroniky z 18. stol. aj.). Další studie se vztahují k jednotlivým dějinným událostem, židovským učencům (např. David Oppenheim) a kulturněhistorickým tématům. Spolupracoval také na projektech předválečných židovských encyklopedií. Většina jeho studií je publikována ve vědeckých judaistických časopisech a sbornících.

D.-č./sb.: Handschriftliches zur Geschichte der Juden in Prag in den Jahren 1744-1754, in: *Jahrbuch der Jüdisch-Literarischen Gesellschaft* (1904): 267-330, (1905): 241-276; Die Prager Brandkatastrophen von 1689 und 1754, *ibid*. (1927): 175-193; Der hebräische Buchdruck in Prag im 16. Jahrhundert, in: *Die Juden in Prag*, Prag 1927: 88-106; David Oppenheim, in: *Jahrbuch der Jüdisch-Literarischen Gesellschaft* (1928): 1-38; Briefe von 1744-1748 über die Austreibung der Juden aus Prag, in: *Ročenka Společnosti pro dějiny Židů v Československu* (1932): 343-469; Oppenheimiana, in: *ibid*. (1935): 409-455.

L.: *Encyclopaedia Judaica*, vol. 11, Jerusalem 1971: 216.; Sadek, Vladimír: Salomon Hugo Lieben - Founder of the Prague Jewish Museum, *Judaica Bohemiae* (1986): 3-8; Volavková, Hana: *Story of the Jewish Museum in Prague*, Prague 1968.

(vs)

LÍMAN Antonín Václav - český japanolog, emeritní profesor japonské literatury na Torontské univerzitě

* 7. 4. 1932 Praha

V roce 1965-66 absolvoval obory anglistika a japanologie na Filozofické fakultě UK a byl mu udělen titul promovaný filolog. Roku 1966 zahájil aspiranturu v ČSAV, na niž navázal postgraduálním studiem na Universitě Waseda (Waseda daigaku) v Tokiu (do 1967). Na základě rigorózní zkoušky a obhajoby disertační práce z moderní japonské literatury na katedře věd o zemích Asie a Afriky získal 1968 doktorát filozofie (PhDr.).

V roce 1967 nastoupil jako hostující odborný asistent na Torontské univerzitě (Department of East Asian Studies) a 1968 zde získal pedagogický úvazek, od 1972 trvale. V témže roce se stal docentem, 1989 byl jmenován řádným profesorem a 1997 emeritním profesorem.

V letech 1968-89 obdržel celkem dvanáct grantů na vědecké projekty týkající se především života a díla spisovatele Ibuse Masudžiho a koncepce "člověka" a "místa" v japonské kultuře.

Od roku 1993 působí jako hostující profesor na FF UK (Ústav Dálného východu), od 1994 v Mezinárodním středisku pro japonská studia v Kjótu (Kokusai nihon bunka kenkjú sentá) a od 1997 na Univerzitě Otemae (Otemae daigaku), Nišinomija, Hjógo, Japonsko.

Roku 1992 vydal obsáhlé dílo *A Critical Study of the Literary Style of Ibuse Masuji* završující čtvrt století badatelské i překladatelské práce s uměleckými texty jednoho z největších japonských spisovatelů tohoto století. Ibuseho dílo je zde zasazeno jednak do širokého kontextu literatury světové, v němž vyniká jeho přirozená hlubinná lidskost, jednak do širokého kontextu literatury domácí, v němž vyniká vzácnou proporcí mezi bohatstvím jazyka a přiměřeností výrazu.

I další Límanovy literárně-kritické studie obsahují textově detailní a kontextově téměř globální analýzy důležitých děl významných japonských spisovatelů (Kawabata Jasunari, Tanizaki Džuničiró, Šiga Naoja, Mijazawa Kendži, a další). Připravované souborné literárněkritické dílo ponese název *Krajiny japonské duše*: *kritické studie moderní japonské literatury*.

Je členem vědeckých společností CASA (Canadian Asian Studies Association), AAS (Association for Asian Studies), IAJS (International Association for Japanese Studies) a ICLA (International Comparative Literature Association).

D.-k.: (koed. F. Thompson), *Fudo*: *An Introduction*, University of Waterloo Press, Waterloo, 1985, 112 s.; (spoluaut. D. Aylward), *Waves* (Two short historical novels by Ibuse Masuji), with notes and introduction, Kodansha International, Tokyo, Fall 1986, 171 s.; (spoluaut. D. Aylward), *Castaways* (Two short historical novels by Ibuse Masuji), with notes and introduction, Kodansha International, Tokyo, Spring 1987, 159 s.; *As Sensitive as Waters*: *A Critical Study of the Literary Style of Ibuse Masuji*, The Edwin Mellen Press, Lewiston, N. Y. 1992, 622 s.; *Ibuse bungaku no honšicu*: *rócuriši to nihon no kokoro* [Ibuse Masudži: starý rybář a japonské založení], 2 sv., Meidži šoin, Tókjó 1994, 444 s.; *Kingfisher's Tales*, *An Anthology of Ibuse Masuji's Fishing Stories and Essays*, Kodansha International, Tokyo (v tisku).

PŘEKLADY: *Pár much a já* [překlad a výklad k výběru haiku: Bašó, Buson, Issa, Santóka], Dharma Gaia, Praha 1996, 132 s.; D. Tanizaki: *Deník bláznivého starce*, Mladá fronta, Praha (v tisku).

D.-č./sb.: Kawabata's Lyrical Mode in Snow Country, *Monumenta Nipponica* **XXVI** (1971), 3-4: 267-285; Nihon bungaku no kindaisei [Modernost japonské literatury], přel. K. Takeda, *Šinčó* **69** (1972), 3: 253-265; The Comic and the Cosmic in Ibuse's Style, *Studies on Japanese Culture*, Vol. I, The Japanese P. E. N. Club, Tokyo 1973: 293-301; *Inaka no ido - Ibuse bungaku no nidžú no šiten* [Venkovské studny - dvojí vidění v Ibuseho literárním díle], *Tenbó* **3** (1974), 9: 126-131; Ibuse's Black Rain, in: K. Tsuruta a T. Swann (ed.), *Approaches to the Modern Japanese Novel*, Sophia University Press, March 1976: 45-72; The River - Ibuse's Poetic Cosmology, in: K. Takeda (ed.), *Essays on Modern Japanese Literature*, Waseda University Press, Tokyo 1977: 129-145; The Old Man and the Bomb, in: R. Tsukimura (ed.), *Life*, *Death and Age in Modern Japanese Fiction*, University of Toronto-York University, JCMEA, Vol. 1, No. 3: 35-44; Ibuse Masuji: Carp & Ibuse Masuji: Pilgrim's Inn, in: T. Swann and K. Tsuruta (ed.), *Approaches to the Modern Japanese Short Story*, Waseda University Press, Tokyo 1982: 83-101; Ibuse Masuji, in: *Kodansha Encyclopedia*, Kodansha, Tokyo 1983; The True Mark of the Saint - Tanizaki's Portrait of Shunkin and R. Davies's Fifth Business, in: K. Tsuruta and T. Goossen (ed.), *Canadian and Japanese Literature*, *Comparative Perspectives*, JCMEA, Toronto 1988; Furusato: Place in Modern Japanese Literature, in: F. Thompson (koed.), *Fudo*: *An Introduction*, University of Waterloo Press, Waterloo 1985: 81-97; *Ibuse Masudži*, in: Bungaku denki džiten [Slovník literárních životopisů], Kódanša, Tókjó 1994; Miyazawa Kenji's Singing Landsacape: The Wind Child Matasaburo, *Japan Review* (1995/6): 51-69; Tanizakiho estetika slepoty a temnot, *Literární noviny*, 6. 3. 1996: 9-10.

(zš)

LINK (též Linck) Václav (Wenceslaus) - českoněmecký misionář v Dolní Kalifornii

* 29. 3. 1736 Nejdek, + 8. 2. 1797 Olomouc

V roce 1754 vstoupil do Tovaryšstva Ježíšova a absolvoval dvouletý noviciát v Brně. Vzápětí byl určen jako misionář do Mexika (1756). Tam nejprve dokončil studia a byl vysvěcen na kněze, 1761 odešel do kalifornských misií. Po několika letech působení zažil vypuzení jezuitů ze španělských kolonií, deportaci (1768) a návrat do vlasti (1769). Působil pak převážně v Olomouci, kde jej zastihlo rozpuštění jezuitského řádu (1773) a kde i zemřel.

Je autorem řady špan. psaných relací a deníků z výzkumných výprav v severních oblastech Kalifornského poloostrova, kde mj. hledal spojení poloostrova s pevninou ve snaze definitivně vyvrátit mylné chápání Kalifornie jako ostrova. Úsilím zpřístupnit a kolonizovat nová území na severu této oblasti otevíral cestu ke kolonizaci Horní Kalifornie, tak jak to žádala španělská koruna v obraně svých amerických území proti hrozící ruské expanzi. K vědeckému poznání přispěl i vytvořením několika map.

D.: listy, relace a deníky in: Ernest J. Burrus, S. J. (ed.), *Wenceslaus Linck's Diary of his 1766 Expedition to Northern Baja California*, Los Angeles 1966; týž, *Wenceslaus Linck's Reports & Letters 1762-1778*, Los Angeles 1967.

L.: Josef Polišenský - Josef Opatrný: Wenceslao Link y su Diario del Viaje hacia el Norte de la Península de California, *Ibero-Americana Pragensia* **VI** (1972): 173-183; Simona Binková: Wenceslao Link y su actividad en Baja California en 1763, *Ibero-Americana Pragensia* **XXIV** (1990): 243-253; táž, Los jesuitas y los franciscanos en la Baja California (El caso del P. Wenceslao Link y Fray Junípero Serra), *Ibero-Americana Pragensia* **XXX** (1996): 125-138.

(sb)

LIŠČÁK Vladimír - český sinolog

* 9. 2. 1954 Praha

Po ukončení studií na gymnáziu v Praze-Vysočanech byl v letech 1973-79 zaměstnán v PZO Centrotex, a. s. v Praze (dovoz bavlny). V letech 1979-84 studoval na katedře věd o zemích Asie a Afriky (dnes Ústav Dálného východu) Filozofické fakulty UK v Praze orientalistiku-sinologii; studium ukončil obhájením diplomové práce na téma povstání i-che-tchuanů. Roku 1985 získal titul PhDr. Od září 1984 do března 1987 pracoval na katedře věd o zemích Asie a Afriky, nejdříve na studijním pobytu, později (od 1986) jako odborný pracovník. Ve školním roce 1985/86 byl vyslán na studijní pobyt na univerzitu Fu-tan do Šanghaje, kde se zaměřoval na studium starých čínských dějin. V dubnu 1987 nastoupil do interní aspirantury v Ústavu pro etnografii a folkloristiku ČSAV, kde se zaměřil na studium etnik jižní Číny. Vědeckou výchovu ukončil 1990 odevzdáním kandidátské disertační práce *Miaoská alba jako etnografický pramen* a od července do konce roku pracoval v tomto ústavu jako odborný pracovník. V lednu 1991 nastoupil jako vědecký pracovník do Orientálního ústavu AV ČR, kde dále pokračoval ve své práci na studiu etnik jižní Číny. Roku 1992 dosáhl vědecké hodnosti CSc. V dubnu 1993 musel vzhledem k reorganizaci ústav opustit. Od května do prosince 1993 přednášel jako odborný pracovník Ústavu Dálného východu FF UK úvod do geografie a etnografie Číny. V lednu 1994 znovu nastoupil do OÚ AV ČR, kde se začal zabývat dějinami buddhismu v Číně. V květnu 1995 byl jmenován vedoucím oddělení Východní Asie.

V současné době se zaměřuje zejména na nejstarší dějiny buddhismu v Číně a na kontakty po Hedvábné cestě (je členem mezioborové skupiny Orientalia Bohemica). Roku 1993 vedl tým překladatelů publikace *Lexikon der östlichen Weisheitslehren*, jejíž překlad vyšel v nakl. Votobia (1996). V témže roce publikoval v nakladatelství LibriStáty *a území světa*, první komplexní příručku svého druhu, zahrnující 386 států a území současného světa.

Od roku 1988 je členem člen Evropské asociace čínských studií (EACS), od 1991 členem předsednictva Česko-čínské společnosti (původně Československo-čínská společnost).

D.-k.: Čína v pravěku a starověku, in: *Dějiny pravěku a starověku* II, 3. rozšíř. vyd., SPN, Praha 1989: 933-985; (spoluaut. P. Fojtík), *Státy a území světa*, Libri, Praha 1996, 935 s., 2. rozšíř. a opr. vyd., Libri, Praha 1998, 1 095 s.

REDAKCE: *O čínské filosofii*, *literatuře a umění*. Sborník statí a esejů věnovaných památce PhDr. et JUDr. Timotea Pokory, CSc. (1928-1985), Česko-čínská společnost, Hrnčířství a nakladatelství Michal Jůza & Eva Jůzová, Praha 1995, 150 s.

D.-č./sb.: Příběh jednoho života (Epizoda ze života historika S'-ma Čchiena), *NO* **37** (1982), 5: 144-146; Zeměpisné objevy Číňanů ve starověku, *NO* **39** (1984), 8: 237-241; Benátčan Marco Polo, Čína a středověké Čechy, *NO* **40** (1985), 5: 149-153; Astronomie ve starověké Číně, *NO* **41** (1986), 10: 302-304; Lidová slovesnost a její studium v Číně (na materiálech časopisu Min-ťien wen-süe), *Český lid* **74** (1987), 4: 230-232; Excavations at the Yongcheng site, 1959-1986, *Early China* (Berkeley) **13** (1988): 274-287; Tradiční kalendář v Číně, *NO* **44** (1989): 1: 14-15; Čínská etnografie a teorie etnika, in: *Přípravné materiály k Slovníku etnických procesů*, sv. 3. Porada o pojetí klíčové problematiky etnických procesů, ÚEF ČSAV, Praha 1989: 98-108; Kapitoly z dějin čínské etnografie I. Počátky etnografické vědy v Číně, in: *Studie z obecné etnografie* I, ÚEF ČSAV, Praha 1990: 86-121; Taxonomie etnických společenství v sovětské a čínské etnografii, in: *Přípravné materiály k Slovníku etnických procesů*, sv. 5. Materiály z konference "Vývojové tendence etnicity v sociálních strukturách", ÚEF ČSAV, Praha 1990: 132-144; The Khammu people and their study, *The Thai-Yunnan Project Newsletter* (Canberra), 1991, 14: 18-24; "Miao albums": their importance and study, *Český lid* **78** (1991), 2: 92-97; Na počátku byla potopa, *NO* **46** (1991), 10: 298-299; Domorodé kmeny na Taiwanu (retrospektiva a perspektivy), *Český lid* **79** (1992): 385-402; Symbolika nejstarších praporů a vlajek na území Číny, *Vexilologie* (1992), č. 84: 1643-1651; Marco Polo and Yunnan, *The Thai-Yunnan Project Newsletter* (1992), 17: 20-25; Po stopách admirála Čeng Chea, *NO* **47** (1992), 6: 164-166; Etnická situace v Číně (statistický přehled se zaměřením na jižní Čínu), in: *Východní Asie*: *Studie a dokumenty* 2. *Vybrané problémy současné Číny* (sborník statí), OÚ ČSAV, Praha 1992: 77-130; Some theoretical problems in classification of small ethnic groups in Chinese ethnography (with special respect to south China), in: J. Prosecký (ed.), *Ex pede Pontis*. *Papers presented on the occassion of the 70th anniversary of the foundation of the Oriental Institute*, *Prague*, OÚ ČSAV, Prague 1992: 131-137; The origins of ethnology in China: a survey (from the mid-1890s till the mid-1940s), *ArOr* **61** (1993), 1: 41-62; Some approaches to the classification of small ethnic groups in South China, *The Thai-Yunnan Project Newsletter* (1993), 20: 12-16; Marco Polo v jižní Číně, *Bulletin Česko-čínské společnosti* (1993), 1: 7-8; Domorodé kmeny na Taiwanu, *ibid*., 2: 13-16; Antonio Pigafetta, cesta kolem světa a Čína, *NO* **49** (1994), 9: 296-299; Pchu tchuo šan, poutní místo a čínská Pótalaka (z historie buddhismu v Číně), *NO* **50** (1995), 1: 13-16; Hedvábná cesta a počátky pronikání buddhismu do Číny, *ibid*., 7: 260-263; The Early Penetration of Buddhism to China and the First Translators of Sutras into Chinese, *ArOr* **63**

(1995), 3: 341-351; Náboženství a moderní čínská společnost na Tchaj-wanu I-II, *NO* **51** (1996), 2, 3: 60-63, 98-99.

PŘEKLADY: Čínske tradičné lekárstvo a lekári Pien-čchüe a Cchang-kung, in: Komorovský, Ján (ed.), *Po cestách Asklépiových*. *Od mýtov a mágie k medicíne*, Tatran, Bratislava 1994: 111-113; Príbehy o lekárovi Pien-čchüeovi (S'-ma Čchien: Historikove zápisky), in: *ibid*.: 113-117; Iné príbehy o Pien-čchüeovi, in: *ibid*.: 117-118; O lekárovi Cchang-kungovi (S'-ma Čchien: Historikove zápisky), in: *ibid*.: 118-125.

(A)

LOMOVÁ Olga - česká sinoložka

* 31. 5. 1957 Podbořany

V letech 1976-81 studovala na Filozofické fakuktě UK v Praze, obor sinologie-orientalistika a absolvovala obhajobou diplomové práce *Politika KS Číny v oblasti zemědělství a její realizace*, *1978-1980*. Postgraduální studium absolvovala tamtéž v letech 1986-90. Vedle studia na fakultě navštěvovala od konce 70. let kursy moderní čínštiny při OKD Praha 6 (učitel O. Švarný) a kursy klasické čínštiny v Jazykové škole (Z. Černá). Kandidátskou hodnost získala na základě disertační práce *Pět pohledů na čínský venkov*. *Současná kratší próza z ČLR s venkovskou tematikou* (1990). Od 1988 působí na FF UK, od 1990 se systematicky věnuje dějinám čínské literatury a klasické čínské poezii. 1998 obhájila habilitační práci *Poselství krajiny*. *Přírodní dvojverší tangského básníka Wang Weie* a získala titul docent. Externě spolupracuje s FF UP v Olomouci.

D.-k.: (spoluaut.), Oldřich Švarný a kol.: *Gramatika hovorovej čínštiny v príkladoch* I a, b. Univerzita Komenského, Bratislava 1991, 75 + 232 s.; (spoluaut.), Oldřich Švarný a kol.: *Gramatika hovorovej čínštiny v príkladoch*, II a, b. Univerzita Komenského, Bratislava 1993, 263 + 304 s.; *Čítanka tangské poezie*, Karolinum, Praha 1995, 179 s.; *Poselství krajiny*. *Obraz přírody v díle tangského básníka Wang Weie*, Dharma Gaia, Praha 1999, 238 s.

PŘEKLADY: Š' Jü-kchun: *Příběhy soudce Paoa*, *aneb záhada císařského paláce* [překlad a doslov o detektivních příbězích ve staré Číně], Vyšehrad, Praha 1989, 189 s.; (s A. Bláhovou), Chan-šan: *Básně z Ledové hory* [překlad, poznámky a životopisná studie], DharmaGaia, Praha 1996, 191 s.; Š' Jü-kchun: *Další příběhy soudce Paoa*, Hrnčířství a nakladatelství M. Jůza a E. Jůzová, Praha 1996, 116 s.; (se Z. Heřmanovou a D. Andršem), *Čínská povídka dvacátého století*, Zvláštní číslo *NO* 1/97, Orientální ústav AV ČR, Praha 1997, 40 s.

D.-č./sb.: Liou Caj-fuova teorie 'subjektivního charakteru literatury', *Zprávy Společnosti orientalistické za rok 1989*, Praha 1990: 12-20; San sia wu i jü Ťie-kche-s'-luo fa-kche tu-če [Paralely mezi románem San sia wu i a zbojnickými příběhy na Moravě a Slovensku], in: *Sia jü Čung-kuo wen-chua* [Spravedliví mstitelé v čínské kultuře], Tan-ťiang Ta-süe, Tchaj-pej 1992, 215-227; Překlad? Parafráze? Poznámky ke Stočesovým překladům čínských básní, *Svět literatury* **8** (1994): 80-85; Searching for Roots, in: Viviane Alleton, Alexei Volkov (ed.), *Notions et Perceptions du Changement en Chine*, Collège de France, Paris 1994: 213-226; Krajina skutečná a krajina básnická, in: *O čínské filozofii*, *literatuře a umění*. Sborník věnovaný památce Timotea Pokory, Česko-čínská společnost, Praha 1995: 133-143; Min-cu sing-š' jü sien-taj i-š' [Tzv. 'národní formy' versus moderní vědomí], in: *Ťin*, *sien-taj Čung-kuo*

wen-süe jü wen-chua pien-čchien, Tan-ťiang Ta-süe, Tchaj-pej 1997: 193-208; Čí tváře a jaká těla? (K výstavě Tváře a těla Říše středu v Rudolfinu), Kritická příloha *Revolver revue* 8 (1997): 7-21.

PŘEKLADY (z čínštiny): (s Vladimírem Křivánkem), Přivykání světlu. Mladá čínská poezie [překlad a komentář], *Světová literatura* **35** (1990), 2: 7-18; Jang Lien: Básně, *Revolver revue* 17 (1991): 288-290; Lu Sün: Umění a revoluce. Neuspořádané myšlenky, *ibid*. 21 (1993): 277-282; Cchao Č': Bohyně řeky Luo, *NO* **50** (1995), 5: 192-195; Anonym: Volám zpět muže z hor! *NO* **51** (1996), 1: 24-25; Čchü Jüan: Bohyně řeky Siang. Říční bůh Che-po, *NO* **52** (1997), 8: 309-310; Čchü Jüan: Rybář, *NO* **53** (1998), 3: 109.

(A)

LOUKOTKA Čestmír - český amerikanista-lingvista

* 12. 11. 1895 Chřášťany u Českého Brodu, + 13. 4. 1966 Praha

Po absolvování obchodní akademie zahájil 1913 studium americké etnologie a lingvistiky u prof. P. Riveta na Sorbonně v Paříži. 1914 musel studia přerušit. Do Paříže se pak vracel na studijní pobyty. Roku 1953 obhájil kandidátskou práci na téma *Klasifikace jihoamerické keramiky* a získal titul CSc.

Teprve od 1950 se mohl plně věnovat vědeckému bádání (předtím pracoval jako účetní úředník). Nejprve působil v Náprstkově muzeu všeobecného národopisu v Praze a od 1954 jako pracovník Ústavu pro etnografii a folkloristiku ČSAV. Roku 1957 byl pozván k ročnímu studijnímu pobytu v Brazílii, kde se zúčastnil výzkumné expedice univerzity v Curitiba do Serra dos Dourados k posledním zbytkům kmene Šetá.

Těžiště jeho vědecké práce spočívalo ve studiu indiánských jazyků a na tomto poli se zabýval především klasifikací jazyků jihoamerických domorodců (vedle toho i jazyky australskými, papuánskými a formózskými). Jeho zájem zároveň patřil kultuře a historii původních obyvatel Ameriky. Působil také jako kulturněhistorický publicista. Jeho rozsáhlá bibliografie zahrnuje kromě knih na tři sta vědeckých studií, recenzí a publicistických prací otištěných v českých i zahraničních časopisech.

Roku 1947 byl jmenován čestným členem Societé des Americanistes, na 32. mezinárodním kongresu amerikanistů v Kodani, v roce 1958 byl jako první Evropan vybrán za dopisujícího člena Brazilské antropologické společnosti. V neposlední řadě dosáhl také jmenování Důstojníkem Francouzské akademie.

D.-k.: *Náboženství Indiánů*, Praha 1927, 184 s.; *Indiáni severoameričtí*, Praha 1931, 251 s.; *Roztřídění jihoamerických jazyků*, Praha 1935; *Clasificación de las lenguas sudamericanas*, Praha 1935; *Vývoj písma*, Praha 1946, 226 s.; *Do Brazílie za Indiány*, Praha 1962, 210 s.; *Classiffication of South American Indian Languages*, Berkeley 1968.

D.-č./sb.: Le Šetá, un nouveau dialecte Tupi, *Journal de la société des américanistes* (n. s.) **XXI**, Paris 1930: 373-398; Stručný přehled jihoamerického národopisu, *Sborník čs. společnosti zeměpisné* **XXXVI**, Praha 1930: 26-38, 118 -128; Die Sprache der Zamuco und die Verwandtschaftsverhältnisse de Chaco-Stäme, *Anthropos* **XXVI**, Wien 1931: 843-861; La familia lingüistica Kamakan del Brasil, *Revista del instituto del etnología* II, Tucumán 1932:

493-524; Slovníky indiánských řečí z rukopisné pozůstalosti cestovatele E. St. Vráze, *Věstník královské české společnosti nauk*, *třída pro filosofii*, *historii a filologii* **43**, č. III, Praha 1943; Klassifikation der südamerikanischen Sprachen, *Zeitschrift für Ethnologie* (Berlin) **LXXIV** (1945): 1-69; Sur la classification des langues indigènes de l'Amérique du Sud, *Actes du XXVIIIe congrès international des américanistes Paris 1947*, Paris 1948: 193-199; Sur quelques langues inconnues de l'Amérique du Sud, *Lingua Posnaniensis* I, Poznaň 1949: 53-82; Sobre la clasificación de las lenguas indígenas de América del Sur, *Actas del XXVIo congreso internacional de americanistas* (n. s.) XXXVIII, Sevilla 1935, I, Madrid 1949; Les langues de la famille Tupi Guarani, *Etnografia e lingua Tupi Guarani*, Boletin 16, Sčo Paulo 1950; Indiánské kmeny v severovýchodní Brazílii, *Československá etnografie* **I** (1953): 183-199; (s P. Rivetem a Streser-Péanem), Langues de l' Amerique du Nord, Langues du Mexique et de l'Amerique Central, Langues de l'Amérique du Sud et des Antilles, in: *Les langues du monde*, Paris 1953: 959-1160; Jihoamerická keramika, *Československá etnografie* **II** (1954): 245-281, 366-390; Les indiens Botocudo et leur langue, *Lingua Posnaniensis* **V** (1955): 112-135; Les langues non-Tupí du Brésil du Nord-est, *Anais do XXXI congreso internacional de americanistas*, *Sčo Paulo 1955*, II, Sčo Paulo 1956: 1029-1054; Documents et vocabulaires inédits des langues et dialectes sudaméricaines, *Journal de la société des américanistes* **LII**, Paris 1963: 7-60; Material'naja kultura maloizvestnogo indějskogo plemeni stata Parana, *Sovetskaja etnografia* (1964), 3: 134-138; Alguns suplementos ao trabalho "Culturas e línguas indígenas do Brasil", *Völkerkundliche Abhandlungen* I, Hannover 1964: 177-184.

L.: Čestmír Loukotka, CSc., 1895-1966, *Český lid* **53** (1966), 6: 355-357.

(ib)

LÖWENSTEINOVÁ Miriam - česká koreanistka

* 25. 5. 1958 v Praha

V letech 1977-82 vystudovala obor koreanistika-rusistika na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy.

V letech 1982-93 pracovala jako odborná pracovnice v Orientálním ústavu ČSAV, v letech 1992-93 byla šéfredaktorkou časopisu *Nový Orient*. 1992 a 1998 na základě grantu Korea Foundation pobývala v Korejské republice. Od roku 1993 působí jako odborná asistentka v Ústavu Dálného východu FF UK (seminář koreanistiky). Publikovala řadu článků a esejů o staré a moderní korejské literatuře v časopisech *Nový Orient*, *Archív orientální*, *Světová literatura*. Věnuje se překladům a interpretaci korejské literatury.

D.-k.: *Dějiny moderní korejské literatury*, Karolinum, Praha 1998, 115 s.

PŘEKLADY: Kim Man-džung: *Sen devíti z oblaků*, Nakl. Reflex v edici X, Praha 1992, 137 s.; *Hvězda Blesku*. *Hrdinské příběhy ze staré Koreje*, Edice Ex Oriente, Orientální ústav ČSAV, Praha 1992, 144 s.; *Královna In-hjon*. *Vyprávění z dlouhé chvíle*, Brody, Praha 1997, 197 s.; Han Mal-suk: *Písně z druhého břehu*, Dar Ibn Rushd, Praha 1997, 347 s.

(A)

LUDWIG Alfred - českoněmecký sanskrtista a srovnávací jazykovědec

* 9. 10. 1832 Vídeň, + 12. 6. 1912 Praha

Studoval sanskrt a srovnávací jazykozpyt ve Vídni, kde se 1858 habilitoval. Roku 1860 byl jmenován mimořádným profesorem klasické filologie a srovnávací jazykovědy na německé filozofické fakultě UK v Praze, řádným profesorem se stal 1871.

Zabýval se především interpretací nejstarší indické literatury (monumentální překlad a výklad Rgvédy, který znamenal mezník ve védských studiích). Rgvéda je podle Ludwiga již plně indickou památkou. V mnohém se vymykal tehdy převládajícímu názoru a musel dlouho čekat na uznání. Byl velice všestranný a vedle védské literatury se zabýval také Mahábháratou a Rámájanou a platil za suverénního znalce pramenů. Zajímaly jej rovněž drávidské jazyky.

Měl dobrý vztah k české společnosti, uměl dobře česky a sympatizoval s národními snahami Čechů. Při rozdělení filozofické fakulty 1882 na českou a německou fakultu dostal nabídku vyučovat na české fakultě. Podle indologické ústní tradice (prof. V. Lesný) tuto nabídku nepřijal, aby umožnil zaměstnání svému žáku J. Zubatému.

D.-k.: *Der Rigveda oder die heiligen Hymnen der Brahmana*, 6 dílů, Praha 1876-88.

L.: Grünert, Max: Nachruf auf Alfred Ludwig, b. m., b. r., 12 s.; Winternitz, M.: Verzeichnis der Werke und kleineren Schriften Alfred Ludwigs, in: *XX. Jahresbericht des Deutschen Vereins für Volkskunde und Sprachwissenschafte in Prag*, Prag 1912, Beilage, 5-12; Zvelebil, K.: Collectanea zur Tamil-Grammatik von der Hand des A. Ludwig, *ArOr* **21** (1953):427-429.

(jv)

MACÚCH Rudolf - semitolog, íránista, jazykovědec, univerzitní profesor slovenského původu

* 16. 10. 1919 Dolné Bzince, nyní Bzince pod Javorinou (okr. Nové Mesto nad Váhom), + 23. 7. 1993 Berlín

V roce 1943 absolvoval Evangelickou bohosloveckou fakultu v Bratislavě a krátce vykonával pastorační činnost v Uhrovci (1943-45). Poté působil jako asistent v Semitském semináři na Filozofické fakultě Univerzity Komenského u svého učitele, prof. J. Bakoše (1945-49); studijní pobyt v Paříži (1945-47) využil ke studiu arabštiny, arabské geografické literatury a k přípravě doktorské disertace; PhDr. získal na Filozofické fakultě UKo v Bratislavě (1948).

Roku 1949 přesídlil do Teheránu; 1954 byl jmenován profesorem na Teheránské univerzitě. V letech 1956-58 absolvoval pracovní pobyt v Oxfordu, 1963 byl pověřen vedením Ústavu pro semitologii a arabistiku (Institut für Semitistik und Arabistik) při Freie Universität v Berlíně.

Po arabisticky zaměřené doktorské disertaci se intenzívně zabýval vztahem mezi náboženstvími a toto zaměření se projevuje i v některých pozdějších pracích. Profesura na Teheránské univerzitě mu umožnila studium jazyka, literatury a náboženských tradic Mandejců, příslušníků gnostické náboženské komunity dožívající v Chúzistánu na jihu Íránu. Terénní práce mezi chúzistánskými Mandejci (1954-56) mu umožnila shromáždit materiál pro rozsáhlou gramatiku klasické a moderní mandejštiny (rukopis 1956, vydání tiskem 1965), která obohatila dosavadní klasické práce (Th. Nöldeke, *Mandäische Grammatik*, Halle 1875)

zejména o hláskosloví a přispěla k objasnění více sporných otázek historického hláskosloví (např. kritika Spitalerovy teze o neexistenci disimilace sykavek v aramejské jazykové oblasti).

Recenzí na studii Lady E. S. Drowerové začala jeho plodná spolupráce s významnou britskou mandejistkou, jejímž výsledkem byl rozsáhlý mandejský slovník. Obohatil slovník jak o jednotky získané z do té doby nevyhodnocených klasických textů, tak i o lexikální materiál hovorové mandejštiny, shromážděný pomocí informantů přímo v terénu. Na množství recenzí a kritických ohlasů k oběma těmto dílům mezníkového významu autor později reagoval v samostatné monografii.

Vydáním magických textů zachovaných na olověných svitcích významně obohatil soubor archaických mandejských textů a též zvelebil korpus textů novomandejských, a to jednak jednotlivě vydávanými textovými materiály, jednak dvěma obsáhlými novomandejskými chrestomatiemi. V Ústavu pro semitologii a arabistiku při Freie Universität v Berlíně se věnoval především samaritanistice, pro niž vytvořil speciální oddělení (Sonderforschungs-schwerpunkt für Samaritanistik), které se stalo nejlépe vybaveným samaritanistickým střediskem na světě. Zde vydal řadu závažných prací, především gramatiku samaritánské hebrejštiny a gramatiku samaritánské aramejštiny. Další stěžejní oblastí jeho vědeckého zájmu se stal novosyrský jazyk a myšlenkové bohatství novosyrské literatury. Macúchova vědecká práce představuje důležitý milník ve vývoji moderní semitologie.

Za své zásluhy byl poctěn členstvím ve více učených společnostech a patřil k prominentním přednášejícím na všech významnějších semitologických sympoziích.

D.-k.: *Slovanské mená a výrazy u arabských geografov*, Phil. Dissertatio, Universitas Comeniana, Bratislava 1948; *Islám a kresťanstvo*. *Historické kultúrno-náboženské štúdie o isláme*, Tranoscius, Liptovský Mikuláš 1950; (spoluaut. E. S. Drower), *A Mandaic Dictionary*, Oxford 1963; *Handbook of Classical and Modern Mandaic*, W. de Gruyter, Berlin 1965; *Grammatik des samaritanischen Hebräisch* (Studia Samaritana I), Berlin 1969; (spoluaut. E. Panoussi:), *Neusyrische Chrestomathie* (Porta Linguarum Orientalium, N. S. XIII), Wiesbaden 1974; *Geschichte der spät-und neusyrischen Literatur*, Berlin 1976; (spoluaut.), *Zur Sprache und Literatur der Mandäer*, mit Beitragen von K. Rudolph und E. Segelberg (Studia Mandaica I), Berlin 1976; *Grammatik des samaritanischen Aramäisch* (Studia Samaritana IV), Berlin 1982; (spoluaut. Klaus Boekels), *Neumandäische Chrestomathie mit grammatischer Skizze*, *kommentierter Übersetzung und Glossar* (Porta Linguarum Orientalium, N. S. XVIII), Wiesbaden 1989; (spoluaut. Guido Dankwarth), *Neumandäische Texte im Dialekt von Ahwáz*, Wiesbaden 1993.

D.-č./sb.: Nufúd-e Zardoš dar dín-e Yahúd wa-Masíh [Zarathuštrův vliv na judaismus a křesťanství), *Núr-e jahán* (Teherán) **II** (1950), 3; Sobbiyyún kístand? [Kdo jsou Sabejci?], *Núr-e jahán* **III** (1951), 12: 13-14; Alter und Heimat des Mandäismus nach neuerschlossenen Quellen, *ThLZ* **82** (1957): 401-408; The Bridge of Shushtar. A Legend in Vernacular Mandaic with Introduction, Translation and Notes, in: S. Segert (ed.), *Studia semitica philologica necnon philosophica Ioanni Bakoš dicata*, SAV, Bratislava 1965: 153-172; Anfänge der Mandäer, in: Franz Altheim und Ruth Stiehl, *Die Araber in der alten Welt*, Bd. II, Berlin 1965: 76-190; Zur Frühgeschichte der Mandäer, *ThLZ* **90** (1965): 650-660; Mandaic, in: Rosenthal (ed.), *An Aramaic Handbook* (Porta Linguarum Orientalium X), Wiesbaden 1967, Part II/1: 46-61 (Texts); Part II/2: 67-81 (Glossar); Altmandäische Bleirollen (I), in: Franz Altheim und Ruth Stiehl, *Die Araber in der alten Welt*, Bd. 14, Berlin 1967: 91-203, il.: 626-631; Der gegenwärtige Stand der Mandäerforschung und ihre Aufgaben, *OLZ* **63** (1968): 5-

14; Altmandäischen Bleirollen (II), in: Franz Altheim und Ruth Stiehl, *Die Araber in der alten Welt*, Bd. V, Berlin 1968: 34-72, il.: 455-468; The Origin of the Mandaeans and their Script, *JSS* **16** (1971): 174-192; Gesprochenes Aramäisch und aramäische Schriftsprachen, in: F. Altheim und R. Stiehl, *Christentum am Roten Meer*, Bd. I, Berlin 1971: 537-557; Gnostische Ethik und die Anfänge der Mandäer, in: F. Altheim und R. Stiehl, *Christentum am Roten Meer*, Bd. II, Berlin 1973: 254-273; Zur Grammatik des samaritanischen Hebräisch, *ArOr* **41** (1973): 193-211; Ahammiyyat-e sámí-šenásí baráye írán-šenásí [Význam semitologie pro íránistiku], Mašhad: *Majalle-ye adabiyyát wa*-culúm-*e ensání-ye danešgáh-e Ferdowsi XI*. Teheran 1354/1975: 187-202; Zur altiranischen Onomastik in aramäischer Nebenüberlieferung, in: *Miscellanea in honorem Ibráhím Púrdávud*, Teheran 1354/1976: 80-88; Einige Probleme der Grammatik des samaritanischen Aramäisch, *ZDMG*, Supplement IV (XX. Deutscher Orientalistentag vom 3. bis 8. Oktober 1977 in Erlangen), Wiesbaden 1977: 293-296; Greek Technical Terms in Arabic Sciences, *Graeco-Arabica* (1982), 1: 11-34; Greek and Oriental Sources of Avicenna's and Sohrawardi's Theosophies, *Graeco-Arabica* (1983), 1: 10-22; Recent Studies in Palestinian Aramaic, *BSOAS* **50** (1987): 437-448; Der gegenwärtige Stand der Samaritanerforschung und ihre Aufgaben, *ZDMG* **138** (1988): 17-25; Les bases philologiques de l'herméneutique et les bases herméneutiques de la philologie chez les Samaritains, in: *Études samaritaines*, Louvain-Paris 1988: 149-158; Samaritan Languages: Samaritan Hebrew, Samaritan Aramaic, in: A. D. Crown (ed.), *The Samaritans*, Tübingen 1989: 531-584; Recent Studies in Neo-Aramaic Dialects, *BSOAS* **53** (1990), Part 2: 214-223.

L.: *Studia semitica necnon iranica Rudolpho Macuch Septuagenario ab amicis et discipulis dedicata*, ediderunt Maria Macuch, Christa Müller-Kessler, Bert G. Fragner, Otto Harrassowitz, Wiesbaden 1989; In memoriam Rudolf Macúch (1919-1993), *ArOr* **62** (1994), 3: Reiner Voigt: 333-334, Stanislav Segert: 334-340; Ján Komorovský (ed.): *Pamätnica vedeckého seminára pri príležitosti nedožitých 75. narodenín profesora PhDr. Rudolfa Macúcha*, Slovenská spoločnosť pre štúdium náboženstiev pri SAV, Bratislava 1995; L. Drozdík: In Memory of Rudolf Macuch, *Graecolatina et orientalia* **XXIII-XXIV**, Bratislava 1995: 159-166.

(dl)

MACÚCHOVÁ Klára - česká japanoložka

*** 28. 10. 1959 Praha**

V letech 1985-90 absolvovala obor orientalistika-japanologie na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Po ukončení studií byla přijata do Orientálního ústavu ČSAV, kde pracovala jako odborná asistentka. Od roku 1993 přednáší na Filozofické fakultě Palackého univerzity v Olomouci. Zabývá se především moderní japonskou literaturou.

D.-k.: (spoluaut.), *Kruh prstenu*: *Láska v životě a literatuře světa srdcem a rukama českých malířů a sochařů* [kap. Japonsko], Nadace Universitas Masarykiana, Brno - v tisku.

PŘEKLADY: Nacume Sóseki: *Sanširó*, Brody - Argo, Praha 1996; Jukio Mišima: *Zlatý pavilón*, Brody, Praha 1998.

(A)

MAHLER Eduard - maďarský egyptolog a asyriolog slovenského pôvodu

* 28. 9. 1857 Cífer (okr. Trnava), + 29. 6. 1945 Budapešť

Roku 1880 dokončil filozofickou fakultu ve Vídni, obor matematika, astronomie a jazyky a dějiny starověkého Blízkého východu. PhDr. (1880, Budapešť), docent (1898), mimořádný docent (1905), člen-korespondent Uherské akademie věd (1909), řádný profesor (1914).

Působil jako pracovník astronomické observatoře ve Vídni, později jako inženýr Triangulačního úřadu a kustod Národního muzea v Budapešti. Roku 1898 se habilitoval jako soukromý docent pro jazyky a dějiny starověkého Blízkého východu, od 1898 přednášel externě. Roku 1905 přednášel interně egyptologii a asyriologii na filozofické fakultě v Budapešti, od 1928 byl v důchodu. Zabýval se hlavně řešením problémů chronologie, nakonec se věnoval zejména filologii a historii starověkého Blízkého východu. Zúčastňoval se mezinárodních orientalistických kongresů, vydal více než 300 časopiseckých studií (*ZDMG*, *JRAS*, *Akadémiai Értesítő*, *Ethnografia*).

D.-k.: *Astronomische Untersuchungen*, Wien 1885; *Chronologie der Hebräer*, Wien 1887; *Chronologische Vergleichstabellen*, Wien 1889; *Der Pharao des Exodus*, Wien 1896; *Egyptológiai tanulmányok a chronológia köréből*, Budapest 1898; *Az egyiptominyelv alapelemei*, Budapest 1900; *Babylonia és Assyria*, Budapest 1906; *Az ókori Egyiptom*, Budapest 1909; *Ókori chronológiai kutatások*, Budapest 1915; *Az assuani és elephentinei arameeus papyrus*, Budapest 1915.

L.: *Ede Mahler Emlékkönyve*, Budapest 1937; *A Magyar Tudományos Akadémia tagjai 1825-1973*, Budapest 1975: 179; Szinnyei, József: *Magyar írók*. Élete és munkái, Köt. VIII, Budapest 1903: 314-317; *Slovenský biografický slovník*, zv. 4, Martin 1990: 21.

(pd)

MACHATSCHEK Fritz - českoněmecký zeměpisec zabývající se Střední Asií

* 22. 9. 1876 Vyškov, + 25. 9. 1957 Mnichov

Původem z českého rodu, studoval ve Vyškově a v Přerově. S otcem se odstěhovali do Vídně, kde studoval dějepis a zeměpis, 1899 promoval. Nějakou dobu pracoval v Brně, 1906 byl jmenován docentem ve Vídni, 1915 profesorem v Praze. Roku 1924 odešel na univerzitu v Curychu, ale už 1928 se vrátil do Vídně jako profesor fyzikální geografie. Údajně pro kladný poměr k Čechům byl 1934 penzionován; poté byl povolán na univerzitu v Mnichově, kde vyučoval deset let. Pak ještě v letech 1949-51 přednášel na univerzitě v Tucumánu v Argentině. V letech 1911 a 1914 absolvoval studijní cesty v Turkestánu a v Tchien-šanu.

D.-k.: *Der westliche Tienschan*, Gotha 1912; *Landeskunde von Russisch-Turkestan*, 1920; *Mitteleuropa*, 1926; *Landeskunde der Sudeten - Westkarpathenländer*, 1927; *Das Relief der Erde*, 2 sv., Berlin 1938, 2. vyd. tamtéž 1955 aj.

L.: G. Fochler-Hanke: Fritz Machatschek +, *Petermanns Geographische Mitteilungen* 102 (1958): 1-5; úplná BIBLIOGRAFIE in: Jugo Schaefer: *Mitteilungen der Geographischen Gesellschaft* (München) 42 (1957).

(jb)

MALEČKOVÁ Jitka - česká historička, specialistka na osmanské dějiny

* 23. 5. 1960 Praha

Po studiu historie na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy (1979-83) získala na této fakultě doktorát (1983) a hodnost kandidáta věd v Orientálním ústavu ČSAV (1988). Po roce 1989 získala granty na Newnham College v Cambridgi (1991), na univerzitách v Tel Avivu a v Jeruzalémě (1990-91, 1992), na Středoevropské universitě v Praze (1993-94) a v Institutu Evropské univerzity ve Florencii (1994-95).

V letech 1983-93 pracovala v Orientálním ústavu ČSAV, od roku 1991 externě přednášela na FF UK, kde od 1993 pracuje jako vědecká asistentka v Ústavu Blízkého východu a Afriky a v Ústavu obecných dějin. Zúčastnila se mezinárodních konferencí ve Velké Británii, Německu, Itálii, Turecku, Rakousku, Maďarsku a dalších zemích. Jako hostující profesorka přednášela na École des Hautes Études en Sciences Sociales v Paříži a na Středoevropské univerzitě v Budapešti. Od roku 1983 je členkou nadační rady Centra pro Gender Studies v Praze.

Ve své vědecké práci o moderních tureckých dějinách, především o evropsko-tureckých vztazích a o problematice národa, se snaží začlenit dějiny osmanské říše do evropského kontextu.

D.-k.: (spoluat.), Josef Muzikář a kol., *Zápas o novodobý stát v islámském světě*: *Od mešity k parlamentu*, Praha 1989.

D.-č./sb.: Reformy Selima III. a počátky přechodu od feudalismu ke kapitalismu v osmanské říši, *Historický časopis* **34** (1986), 1: 64-82; Reformní hnutí počátku 19. století na osmanském Balkáně a zprávy evropských cestovatelů, in: *Studia Balkanica Bohemoslovaca* **III**, Brno 1987: 117-123; The Emergence of the Turkish National Consciousness in the Ottoman Empire, in: *Rapports*, *Co-Rapports*, *Communications Tchécoslovaques pour le VIe Congrès de l' AIESEE*, Praha 1989: 125-139; Western Works in Turkish Translation of the Late 19th and Early 20th Centuries, in: Jiří Prosecký (ed.), *Ex Pede Pontis*: *Papers Presented on the Occasion of the 70th Anniversary of the Foundation of the Oriental Institute*, *Prague*, Praha 1992: 147-154; European Travel Books About the Ottoman Empire In the Late Eighteenth and Early Nineteenth Centuries as Historical Sources, *ArOr* **60** (1992), 2: 147-156; Ludwig Büchner versus Nat Pinkerton: Turkish Translations from Western Languages, 1880-1914, *Mediterranean Historical Review* **9** (červen 1994), 1: 73-99; European Travel Books about the Ottoman Empire at the Turn of the Eighteenth and Nineteenth Centuries in Czech Libraries, in: *XI. Türk Tarih Kongresi*, Ankara 1994: 1607-1617; Women in Perceptions of Uneven Development, in: M. Hroch & L. Klusáková (ed.), *Criteria and Indicators of Backwardness*: *Essays in Uneven Development in European History*, Praha 1996: 143-156; Gender, Nation and Scholarship: Reflections on Gender/Women's Studies in the Czech Republic, in: M. Maynard & J. Purvis (ed.), *New Frontiers in Women's Studies*: *Knowledge*, *Identity and Nationalism*, London 1996: 96-112.

(A)

MALÝ Jaroslav Josef - český chemik, cestovatel a spisovatel

* 1. 10. 1890 Daruvar, + 12. 8. 1975 Karlovy Vary

Jeho rodiče původem z Křesína pracovali v chorvatském Daruvaru. Po návratu do Čech studoval na lounské reálce, spolu s J. Aulem. Maturoval 1910. Na filozofické fakultě pražské univerzity do 1914 poslouchal přednášky z přírodních věd. S podporou ruského ministra průmyslu a obchodu podnikl výpravu do Turkestánu; posílal odtud hmyz prof. Obenbergerovi, některé druhy byly pojmenovány po Malém. 1918 cestoval v pořící Usuri a Amuru, 1921 v Mongolsku a Mandžurii, později v Číně. Navštívil Indočínu, Malajský poloostrov, Cejlon a severní Afriku. Asi 1928 se vrátil do vlasti, založil si vlastní chemickou továrnu v Praze, po roce 1948 pracoval v chemické výrobě v Karlových Varech. Od roku 1911 publikoval články v časopisech, později vydal několik cestopisných knih.

D.-k.: *Přítmím džunglí a tajg*, Praha 1935; *Napříč říší Tamerlánovou*, Praha 1939; *V roklinách Darvázu*, Praha 1941.

D.-č.: články v *Právu lidu* a *Besedách Času* 1914 na národopisná témata obyvatel Bucháry a Samarkandu, např. Středoasijští kuřáci opia (*Právo lidu*, č. 23), Buchara a Koran (*Právo lidu*, č. 154), Bucharská Alma mater (*Besedy času*, č. 3); 1926-1928 seriál článků ve *Venkově* (o Malajsku), *Širým světem* (např. Mezi lamy při posvátné bohoslužbě "Cam-chural", 1928), ve *Světozoru* (např. Džohor-Bahru, 1926/27); seriál středoasijských vyprávění a pohádek, in: *Malý čtenář* 1911-1919, jako Staré skazky říše Timurovy (1911/12), Tadžik chytřejší nežli Uzbek (1918/19) aj.

L.: Bečka, J.: Sajjoh Jaroslav Malyj, *Maorif va madanijat* (Dušanbe) 9. 8. 1975; týž: J. J. Malý (1890-1975) v ruském Turkestánu a Buchárském emírátu, *Slovanský přehled* **68** (1982): 171-176; týž: J. J. Malý v afghánském Vachánu roku 1914, *NO* **45** (1990): 245-247.

(jb)

MANDELLI (Mendeli, Mantelli) Dávid - francouzský filolog-orientalista slovenského původu

* 31. 5. 1783 Bratislava, + 22. 12. 1836 Paříž

Studoval na ješivě v Praze a na univerzitě v Berlíně. V Paříži vyučoval matematice a arabštině, žil asketickým životem až po tragickou smrt v Seině. Současníky je považován za lingvistu světového jména rovnocenného s tehdejším polyglotem kardinálem G. Mezzofantim. Roku 1822 byl pověřen francouzskou vládou zkatalogizováním fondu orientálních knih a rukopisů v Národní knihovně v Paříži. Jeho vlastní práce i poznámky zůstaly v rkp.

L.: *Slovenský biografický slovník*, zv. 4, Martin 1990: 57.

(ko)

MÁNEK Jindřich - český biblista a hebraista

* 18. 7. 1912 Raškovice u Frýdku, + 18. 11. 1977 Praha

Maturitní zkoušku složil v Místku, studium teologie dokončil na Husově čs. evangelické bohoslovecké fakultě 1937. V témže roce přijal kněžské svěcení.

Působil postupně jako duchovní církve československé a její farář v Pardubicích a Heřmanově Městci, od 1948 jako ředitel bohoslovecké koleje v Praze-Dejvicích. Od roku 1950 se stal řádným profesorem novozákonní vědy na nově vzniklé samostatné Husově čs. bohoslovecké fakultě a o něco později i vedoucím její katedry biblické teologie. Roku 1946 studoval teologii na univerzitě v anglickém Durhamu u prof. C. K. Barretta. V témže roce byl promován na doktora teologie na základě předložené dizertace *Ježíš výrokových historií* a příslušných rigorózních zkoušek. Před nástupem do funkce profesora se habilitoval na základě práce o významu stolního společenství v Orientě, Izraeli a v raném křesťanství, která byla v podstatných částech vydána knižně 1952 pod titulem *Stolování s Ježíšem*. Pro údobí 1956-58 byl zvolen děkanem fakulty a pak po několik období působil i jako její proděkan. Roku 1957 byl zvolen řádným členem světové vědecké organizace novozákonních badatelů (Studiorum Novi Testamenti Societas). V církvi po kratší čas zastával funkci přednosty 1. (věroučného) odboru, v ekumenickém hnutí pracoval zejména v mezikonfesní skupině pro nový překlad bible v letech 1962-77, v posledních pěti letech i jako její předseda v sekci novozákonní.

Začínal jako teolog, zaměřený na oblast Starého zákona a znalec hebrejštiny, později se intenzívněji a specifičtěji obírá Novým zákonem, řečtinou typu koiné, hebrejským a helénistickým pozadím Nového zákona, semasiologií, textovou kritikou, písemnictvím, exegesí a novozákonní teologií. Předchozí studium se projevilo v jeho práci akcentem na souvislosti mezi Novým a Starým zákonem a na hebrejské kořeny novozákonní eschatologie.

Typickým znakem Mánkovy teologie byla její spjatost s životem církve, po stránce odborné byl silně zaměřen na spojitost teologie, eschatologie a etiky včetně její sociální části. Jeho oblíbeným polem působnosti a zkoumání byly Lukášovy spisy a jejich teologie. Vychází z pozic teologického liberalismu a tzv. Formgeschichtliche Schule (Bultmann, Dibelius), ale dopracovává se k svérázné verzi školy dějin redakcí (Bornkamm, Käsemann, Conzelmann, Marxsen), ovlivněné u něho akcentací kontinuity s výklady teologů české reformace i modernismu.

D.-k.: *Úvod do četby Bible*, Blahoslav, Praha 1949, 16 s.; *Stolování s Ježíšem*, Blahoslav, Praha 1952, 110 s.; *Setkání s Pánem* (Postavy Nového zákona), Blahoslav, Praha 1954, 142 s.; *Dům na skále* (Výklad kázání na hoře Mt 5-7), Blahoslav, Praha 1967. 164 s.; *Ježíšova podobenství*, Blahoslav, Praha 1972, 204 s. (vyšlo též německy jako *Und brachte Frucht*, 1977); *Kámen vyvolený a vzácný*. Výklad 1. listu Petrova [k vydání z pozůstalosti připravil Z. Sázava], Blahoslav, Praha 1997, 159 s.; *Zázraky a legendy v evangeliích*, ÚR CČSH, Praha 1950, 45 s.; *Apoštol Pavel*, Blahoslav, Praha 1952, 45 s.; *Výklad I. a II. listu Soluňským*, Husova fakulta, Praha, 184 s.; *Sedm listů z Apokalypsy*, Husova fakulta, Praha 1957, 74 s.; *Výklad evangelia Janova*, Husova fakulta, Praha 1958, 318 s.; *Výbor z novozákonních apokryfů*, Husova fakulta, Praha 1959, 200 s.; *Přístup k Písmu*, Husova fakulta, Praha 1961, 144 s.; *Pohled Bible na smrt a na život*, Husova fakulta, Praha 1973, 178 s.; *Bible v českých zemích*, Husova fakulta, Praha 1975, 79 s.; *Biblické poselství k významným dnům*..., Husova fakulta, Praha 1976, 98 s.

D.-č./sb.: Povaha synoptických legend, *Náboženská revue* (1938): 264-269; Ježíš a Esséni, *Svoboda svědomí* (1938), seš. 3-4; O závěr Markova evangelia, *Náboženská revue* (1939): 201-204; Víra a biblická kritika, *Svoboda svědomí* (1940), č. 4; Janovo evangelium a Ježíšova poslední večeře, *Svoboda svědomí* (1941), č. 6; Ježíš výrokových historií (Disertace), *Náboženská revue* (1941-1943), 12 částí; Apokalyptická tvář Nového zákona, *Náboženská revue* (1948): 110-130; Místo kérygmatu a didaché v poselství, *Náboženská revue* (1948): 196-206; Dr. F. Kovář ve vědě o Novém zákoně, *Náboženská revue* (1950): 30-36; Církev a

její budování v Novém zákoně, *Náboženská revue* (1950): 241-251; Misijní charakter novozákonní církve, *Náboženská revue* (1951): 289-299; Výklad 1. Janova listu (29 částí), *Český zápas* (1953 a 1954); Kristův kříž v jeruzalémském a Pavlově kérygmatu, *Náboženská revue* (1955): 153; Novější pohledy na evangelium, *Náboženská revue* (1956): 50; Svět novozákonních apokryfů, in: *Blahoslav*, Praha 1956; The New Exodus in the Books of Luke, *Novum Testamentum*, Vol. II, Fasc 1 (1957): 8-23; Nový exodus v Lukášových knihách, *Náboženská revue* (1957): 7-20; Současný stav v novozákonní textově kritické práci, *Náboženská revue* (1957): 161-166; The Biblical Concept of Time and our Gospels, *Novum Testamentum*, Fasc. 3-4 (1958): 276-281; Biblické pojetí času a naše evangelia, *Náboženská revue* (1958): 174-181; Naše evangelia a prvokřesťanský kalendář, *Náboženská revue* (1961): 200-205; Naše evangelia a historie, *Náboženská revue* (1961): 255-264; Bohoslužba novozákonní církve a její vztah k všednímu životu, *Náboženská revue* (1962): 28-34; Koinonia, in: *Příloha Jednota* (1962): 31-35; Práce na novém překladu Bible, in: *Příloha Jednota* (1962): 56-60; Poklad od Mrtvého moře, in: *Blahoslav*, Praha 1963; The Character of New Testament Eschatology as Norm, in: *Communio viatorum*, No. 3-4 (1964): 255-260; Překlad či revize? *Náboženská revue* (1964): 18-25; La novtestamento Kanono kai ekumeno, in: *Biblia revuo*, No. 3, Melbourne 1965: 1-10; Čísla v Bibli, *Český zápas* (1967); Mystérijní náboženství, in: *Blahoslav*, Praha 1968; Normativní charakter novozákonní eschatologie, *Náboženská revue* (1968): 37-43; Řády a teologie novozákonních obcí, *Náboženská revue* (1968): 56-58, 65-69; Nová koncepce překladu, *Theologická revue* (1969): 38-42; Composite Quotations in the New Testament and their Purpose, in: *Communio viatorum* (1971), 3-4: 181-188; Geschichte und Gericht in der Theologie des Lukas, in: *Kairos*, No. 3-4, Salzburg 1971: 243-251; Das Aposteldekret im Kontext der Lukastheologie, in: *Communio viatorum* (1972), No. 2-3; Palestina pod vládou Říma, in: *Blahoslav*, Praha 1973; Rabínská literatura, in: *Blahoslav*, Praha 1973; Hospodářské a sociální poměry v Palestině v čase Ježíšově, in: *Blahoslav*, Praha 1975; Duše v pojetí Bible, *Theologická revue* (1973): 10-13; Raný katolicismus a Nový zákon, *Theologická revue* (1973): 41; Oběť v Bibli, *Český zápas* (1973); Staré a nové pojetí překladu, *Theologická revue* (1973): 103-106; Žena v Novém zákoně, *Český zápas* (1975), č. 16-17: 20-21.

L.: Sázava, Z.: Portrét biblického teologa, *Theologická revue* (1972): 61-68; Horský, R.: Od Bible ke kázání, *Theologická revue* (1972); Kubáč, V.: In memoriam profesora ThDr. Jindřicha Mánka, *Český zápas* (1977), 44; týž: K nedožitým 70. narozeninám prof. dr. J. Mánka, *Český zápas* (1982), 28; týž: Deset let od úmrtí prof. Mánka, *Český zápas* (1987), 42; *O svěřených hřivnách* (Jindřich Mánek 1912-1977), Blahoslav, Praha 1989, separ. 42 s.

BIBLIOGRAFIE, in: J. Mánek: *Ze smrti do života*, Praha 1998.

(zs)

MAREK Jan - český indolog a íránista

* 31. 8. 1931 Praha

Studoval hindskou a urdskou filologii u doc. V. Pořízky a perštinu u prof. J. Rypky 1950-55 na Filozofické fakultě UK, vědeckou aspiranturu (urdská literatura) absolvoval 1955-58 u prof. O. Pertolda v Orientálním ústavu ČSAV, postgraduálně studoval v Indii na univerzitách v Dillí a Alígarhu (1959-60). V letech 1958-90 pracoval v odd. jižní a jihovýchodní Asie OÚ ČSAV. Externě vyučoval v kursech hindštiny a perštiny na Jazykové škole v Praze, na UK přednášel urdskou literaturu, perštinu a středověké indické dějiny. Od října 1990 působil na

Indologickém ústavu UK, 1992 se habilitoval pro dějiny a kulturu muslimské Indie a Pákistánu.

Zabýval se urdskou a indoperskou literaturou, dějinami indoislámské kultury a moderní historií jihoasijského subkontinentu se zaměřením na Pákistán a Bangladéš. Při krátkodobých studijních cestách opakovaně pracoval na univerzitách v Indii, Pákistánu, Bangladéši a Afghánistánu. O kulturních dějinách těchto zemí uveřejnil dva cestopisy (také německy a rusky). Psal o poezii duchovního otce Pákistánu Muhammada Ikbála (disertace 1960, statě v zahraničních časopisech) a překládal jeho verše. Do češtiny přeložil ukázky z děl Míra Ammana, Abdurrahmána Džámího, Krišana Čandara, Faize Ahmada Faize aj. Je autorem hesel o urdské, balúčské a sindhské literatuře v různých literárních slovnících.

Od roku 1969 je členem Ghalib Academy, Dillí, od 1992 členem Iqbal Foundation Europe. Je nositelem medailí pákistánské vlády a Paňdžábské univerzity (1977), 1983 mu byla udělena medaile maďarské orientalistické společnosti Körösi Csomy. V letech 1965-81 byl předsedou pákistánského výboru Čs. společnosti pro mezinárodní styky, 1973-88 místopředsedou ČSO.

D.-k.: *Perská cvičebnice*, Praha 1955, 65 s.; (spoluaut., s H. Knížkovou a W. Formanem), *The Jenghiz Khan Miniatures from the Court of Akbar the Great*, Praha 1963, něm., *Tschingis-Chan und sein Reich*, Praha 1963, franc., *L'empire de Gengis Khan dans la miniature mogole*, Praha 1963; (s D. Zbavitelem), *Dvakrát Pákistán*, Praha 1964, něm., *Zweimal Pakistan*, Leipzig 1966, rusky *Dva Pakistana*, Moskva 1966; *Po stopách sultánů a rádžů*, Praha 1973, rusky *Po sledam sultanov i radžej*, Moskva 1987; *Pákistán*, Praha 1966; *Bangladéšská lidová republika*, Praha 1980; (spoluaut., s M. Krásou, M. Střídou, J. Filipským, C. Markovou), *Indický subkontinent*, Praha 1980; (s V. Benešem), *Pákistán*, Praha 1983; *Islámská republika Pákistán*, Praha 1983; (s R. Mrázkem a kol.), *Armáda a moc v jižní a jihovýchodní Asii*, Praha 1983; *Afghánská demokratická republika*, Praha 1986; (s J. Pantůčkovou), *Afghánistán*, Praha 1986.

PŘEKLADY: Abdurrahmán Džámí: *Jarní zahrada*, Praha 1957; Krišan Čandar: *Úplňková noc a jiné povídky*, Praha 1957; Mír Amman Dihlaví: *Příběhy čtyř dervíšů*, Praha 1963; Faiz Ahmad Faiz: *Žalující obraz*, Praha 1961; Muhammad Ikbál: *Poselství z Východu*, Praha 1960; Muhammad Ikbál: *Hlas karavanního zvonku*, Praha 1977; Mortimer Wheeler: *Civilizace údolí Indu*, Praha 1973; (spoluaut.), Francis Robinson: *Svět islámu*, Praha 1996: 22-71.

D.-č./sb.: Muhammad Ikbál, *NO* **10** (1955): 141-142; Amír Mucizzí. Einige Verse im Vergleich zweier Traditionen, *ArOr* **24** (1956): 252-271; Měnová reforma v Indii, *NO* **12** (1957): 48; The Date of Muhammad Iqbal's Birth, *ArOr* **26** (1958): 617-620; Povídka v nové urdské literatuře, *NO* **13** (1958): 135-137; Faiz a jeho poezie, *Světová literatura* (1958), 6: 245-248; Studies of Modern Indian Languages in Czechoslovakia, *Delhi Times* 5. 7. 1959; Indian Studies in Czechoslovakia, *Czechoslovakia* 6/2, New Delhi 1960: 11, 23; Čekoslovákijá mén urdú [Urdština v Československu], *Hamárí zabán* 19/5, Alígarh 1960, 1-2, 15; Ček zabán mén díván-e Ghálib ká tardžuma [Překlad Ghálibova díványu do češtiny], *Urdú'e mucallá* 1/1, Dillí 1960, 156-160; (s Kamilem Bednářem), Muhammad Ikbál, *NO* **15** (1960): 17; Československý průmyslový závod v Indii, *ibid*.: 171-172; Urdské novinářství v Indii, *NO* **16** (1961): 27-28; Akbar Veliký - panovník reformátor, *ibid*.: 158-160; Čekoslovákijá mén bháratíj bhášáó ká adhjajan [Studium indických jazyků v Československu], *Áváz Hindí Daily* 23. 4. 1961; Islamic Studies in Czechoslovakia, *Journal of the Pakistan Historical Society* **10** (1962), 4: 303-311; Urdská literatura, in: *Dějiny literatur Asie a Afriky* IV, Praha 1962: 143-160; Perská literatura v Indii, in: Jan Rypka a kol., *Dějiny*

perské a tádžické literatury, 2. vyd., Praha 1963: 519-538, 719-723, angl., Persian Literature in India, in: Jan Rypka *a kol*., *History of Iranian Literature*, Dordrecht 1968: 711-734, 832-838; Mughal Miniatures as a Source of History, *Journal of the Pakistan Historical Society* **11** (1963), 3: 195-207; (s T. Pokorou), Asian Studies in Czechoslovakia, *Journal of Asian Studies* (Berkeley) **22** (1963), 3: 357-366; Stav orientalistických hesel v Příručním slovníku naučném, in: *Orientalistický sborník*, Bratislava 1963: 28-31; (s H. Knížkovou), Indické miniatury k rukopisu Rašíduddínovy historie Džámicu't-tavárích v teheránské císařské knihovně, in: *ibid*.: 91-93; Mezi hindštinou a urdštinou není rozdíl? *NO* **19** (1964): 51-52; V pákistánské cementárně a textilce, *ibid*.: 56-57; Balúčské kárézy a hliněné domky, *ibid*.: 85-87; O pákistánské kuchyni, *ibid*.: 240-242; V horách Balúčistánu, *Lidé a země* **13** (1964): 58-61; Hinduismus a islám, in: *Bozi*, *bráhmani*, *lidé*, Praha 1964: 136-149; rusky Induizm i islam, in: *Bogi*, *brachmany*, *ljudi*, Moskva 1969: 213-234; Islámábád, hlavní město Pákistánu, *Lidé a země* **14** (1965): 214-220; Studies in Indian Languages and Literatures at Prague I.: Sanskrit, Hindi and Urdu, *Mahfil* (Chicago) **2** (1966), 4: 31-39; Obyvatelstvo, jazyky a náboženství Kašmíru, *NO* **21** (1966): 10-13; Notes on Some Social Ideas in Iqbal's Book of Eternity, in: *Yadname Jan Rypka*, Praha 1967, 237-244; Pákistán a Indie po taškentské konferenci, *NO* **22** (1967): 100-103; Islamabad - the Future Capital of Pakistan, *NOB* (1967), 3: 72-75; Shakir Ali, *ibid*., 4: 112-114; History of Islamic Studies in Czechoslovakia, *Evening Star*, Karachi 9. 5. 1967; O hradu královny Padminí, *Pionýrské noviny* 17/6, 1967: 5; U emíra z Bahávalpuru, *Lidé a země* **17** (1968): 352-357; Socialist Ideas in the Poetry of Muhammad Iqbal, *Studies in Islam* (Delhi) **5** (1968), 2-3: 167-179; Feudalismus v Indii, in: *Dějiny středověku*, Praha 1968: 33-50; Mirzá Ghálib kí fársí šácirí. Čand taasurát [Perská poezie Mírzy Gháliba. Několik dojmů], *Urdú-e* mucallá 10, Delhi 1969: 118-126; Nové pákistánské přístavy, *Lidé a země* **18** (1969): 138-140; Džantar Mantar, *NO* **24** (1969): 56 + příl.; Bará din pod girlandami, *Lidová demokracie* 24. 12. 1969; Pákistánská krize, *NO* **24** (1969): 314-317; Vztahy Indie a Pákistánu po taškentské konferenci, *Zprávy ČSO* **8** (1970), 1: 26-30; Tužka ráže 7. 65, *Lidová demokracie* 14. 3. 1970; Gandhi's Impact on Modern Urdu Literature, in: *Gandhi in the Modern Context*, Praha 1970: 70-79; Notes on Ghalib's Persian Poetry, in: *International Ghalib Seminar*, New Delhi 1970: 40-46; Setkání s učením Prorokovým, Ženy pod závojem, Za Velkých Mughalů, in: *Moudrost a umění starých Indů*, Praha 1971: 241-280; Perceptions of International Politics, in: Hafeez Malik (ed.), *Iqbal*, *Poet-Philosopher of Pakistan*, New York 1971: 159-173; Zabíječ milionů, *Lidová demokracie* 6. 1. 1971; Emírův hrad v poušti, *Lidová demokracie* 30. 1. 1971; Maso s medem, *Lidová demokracie* 14. 4. 1971; Pákistán 1971, *NO* **26** (1971): 185-188; Poslední představitel perské literární tradice v Indii (Ghálib), *ibid*.: 208-211; Katastrofa století, *Lidé a země* **20** (1971): 69-70; Spor o vodu z Gangy, *ibid*.: 262-265; Co se jí v Pákistánu, *ibid*.: 366; Bangladéš - Bengálská země, *Lidé a země* 21 (1972): 161-167; Kouzelné přístroje maháródži Džajsinha, *ibid*.: 413-416; (spoluaut.), Subkontinent v pohybu, *NO* **27** (1972): 97-104; Setkání s Dhákou, *ibid*.: 136-137; Šíitské pašije, *ibid*.: 216-221; Džaisalmér - poklad pouště, *Lidová demokracie* 12. 8. 1972; Jak se vymítá ďábel Balísan a Talísan, *NO* **28** (1973): 6-11; Kluci a holky z Karáčí, *ibid*.: 56-57; Pavitr Gangádžal, *ibid*.: 88-89; Sultánská nádrž Hauz Chás, *ibid*.: 215-216; Pákistán bez Východního Bengálska, *ibid*.: 229-233; V nejstarším indickém národním parku, *Věda a život* 6, Brno 1973: 326-330; Profesor Achtar vdává dceru, *Lidé a země* **22** (1973): 562-565; Sadždžád Zahír a pokrokové hnutí indických spisovatelů, *NO* **29** (1974): 24-25; Sindhské národní hnutí v Pákistánu, *ibid*.: 37-41; Tajná válka Spojených států v Laosu, *ibid*.: 107-109; Pákistánský malíř Šákir Alí, *ibid*.: 119-120; Manilský pakt proti jihovýchodní Asii, *ibid*.: 292-295; Jawaharlal Nehru and the Principle of Secularism in Indian Politics, in: *Jawaharlal Nehru*, *A Political Leader*, Praha 1974: 4-25; Národnostní hnutí v Pákistánu, in: *Kapitoly z dějin asijského nacionalismu*, Praha 1974: 273-329; Septuagenarian Vincenc Pořízka, *ArOr* **43** (1975): 353-358; (s C. Markovou), Na pomoc pedagogické praxi. Jižní Asie, *NO* **30**

(1975): 53-58; Džaváharlál Néhrú a zásada sekularismu v indické politice, *ibid*.: 82-86; Moderní malíři Bangladéše, *ibid*.: 141-142; Sádikain a Guldží, dva pákistánští malíři, *ibid*.: 243-246; Zahíruddín Muhammad Bábur, básník na trůně dillíských sultánů, *NO* **31** (1976): 4-7; Sádikain a dnešek, *ibid*.: 62 + obálka; Amír Chusrau z Dillí - symbol kulturní jednoty Indie, *ibid*.: 135-137; Čínská lidová republika a Bangladéš, *ibid*.: 161-166; Čínská lidová republika a Pákistán, *ibid*.: 193-197; Muhammad Alí Džinnáh (1876-1948), *ibid*.: 268-271; Muhammad Iqbál and Pablo Neruda, *Pakistan Times*, Lahore 4. 12. 1977; Thatta, metropole sindhské pouště, *Lidé a země* **26** (1977): 152-156; Bangladéš bez šejcha Mudžíba, *NO* **32** (1977): 74-80; Pakistán po volbách 1977, *ibid*.: 168-172; Muhammad Ikbál, básník revolučního romantismu (ke 100. výročí narození), *ibid*.: 272-276; A Note on Allama Muhammad Iqbal, *Oriental College Magazine* 53, Lahore 1977: 25-27; Pákistán - politicko-ekonomické poměry, *Tvorba* (1978), 10; Bangladéš - politicko-ekonomické poměry, *Tvorba* (1978), 11; Islamábád, hlavní město Pákistánu, *Lidé a země* **28** (1979): 320-321; Volby v Bangladéši, *NO* **34** (1979): 168-171; Islámské zákony v Pákistánu, *ibid*.: 232-235; Uznání čs. orientalistice, *ibid*.: 246-247; Vývoj pákistánské armády po dosažení nezávislosti (Armáda a politická moc v Pákistánu I.), *ibid*.: 292-295; Al-fikr al-idžtimácí 'ina Muhammad Iqbál [Sociální ideje M. Iqbála], *Fikrun wa Fann* 16/32, München, Bern 1979, 70-82; Social and Economic Changes in Pakistan in the 70s, in: *Studies on Contemporary Problems of the Indian Subcontinent*, Budapest 1979: 93-108; Muhammad Iqbal's Social Ideas, in: *Iqbal and Europe*, Bern 1980: 67-85; Muhammad Iqbal and Pablo Neruda, in: *Iqbal Commemorative Volume*, New Delhi 1980: 301-308; Concepts of Muslim Nationalism in Pakistan, in: *Nationalism in the Countries of Asia and Africa*, Praha 1980: 156-159; Vojenský režim v letech 1959-1962 (Armáda a politická moc v Pákistánu II.), *NO* **35** (1980): 13-16; Paštunové, Patháni, Pachtunistán, *ibid*.: 247-249; Karákóramská silnice z Číny do Pákistánu, *ibid*.: 264-268; Nehru's Concept of Secular Democracy, in: *Nehru - His Work and Relevance*, Praha 1981: 73-88; Aš-šicr al-urdú al-mucásir: tasvíru'l-wáqici fí šicri Faiz Ahmad Faiz [Soudobá urdská poezie: obraz skutečnosti ve verších F. A. Faize], *Fikrun wa Fann* 18/36, Bern 1981: 22-29; Charakteristika sociálně politického vývoje v jihoasijských zemích 1981, *Zprávy ČSO* **19**/1, Praha 1981: 9-11; Dari Poetry in Czechoslovakia, *New Kabul Times* 4. 2. 1981; Obrazy indického malíře na zápalkách ze Sušice, *NO* **36** (1981): 80-83; Miján Fakírulláh z Džalálábádu, afghánský filozof a spisovatel, *ibid*.: 181-183; Dva soudobí malíři z Pákistánu, *ibid*.: 227; Tajemný svět mughalských zahrad, *Květy* **31**, 1, 8. 1. 1981: 18-19; Ambér, *NO* **38** (1983): 135-137; Die Darstellung der Realität in der Urdu Dichtung von Faiz Ahmad Faiz, in: *Die Vorstellung vom Schicksal und die Darstellung der Wirklichkeit in der zeitgenössischen Literatur islamischer Länder*, Bern 1983: 153-167; Progressive Traditions in Contemporary Urdu Literature of Pakistan, in: *Theoretical Problems of Asian and African Literatures*, Bratislava 1983: 219-226; Politická úloha pákistánské armády, in: *Armáda a moc v zemích jižní a jihovýchodní Asie*, Praha 1983: 17-26, 46-55, 80-85, 116-127, 152-155, 175-182, 203-205; The Impact of Islamic Culture on Urdu Drama, *Die Welt des Islams N. S.* 23-24, Leiden 1984: 117-128; Czech Indologist Vincenc Pořízka, *ArOr* **52** (1984): 78-79; Neklid v Pákistánu, *NO* **39** (1984): 4-8; Oblastní spolupráce zemí jižní Asie, *ibid*.: 33-34; Malta - brána Orientu, *ibid*.: 40-43; Kábul není most ze slámy, *ibid*.: 168-171; Kaligrafie v Indii, *ibid*.: 308-311 + obálka; Faiz Ahmad Faiz (1911-1984), básník pákistánského lidu, *NO* **40** (1985): 273-276; Historické kořeny konfliktu mezi Afghánistánem a Pákistánem, *Vědecká zasedání a zprávy z výzkumu* 2, Praha 1985: 30-34; Indian Muslim Opposition Against Islamic Nationalism in South Asia, *Studia Orientalia Pragensia* 15, Praha 1985: 156-159; Bachčisaraj, sídlo krymských chánů, *NO* **41** (1986): 311-314; Přehled moderních dějin Afghánistánu, *NO* **42** (1987): 68-72, 103-106, 135-138; Dr. Vilém Gampert 1902-1987, *ibid*.: 183; Profesor Moriz Winternitz 1864-1937, *ibid*.: 309-312; Ideologické aspekty vzniku Pákistánu, Od islámského socialismu k vojenské diktatuře, in: J. Muzikář a kol.: *Islám v*

politice, Praha 1987: 72-80, 138-143; Pákistán bez generála Haka, *NO* **43** (1988): 266-270; doslov ke knize J. Skřivánek: *Za krásami Indie*, 2. vyd., Praha 1988: 171-174; Bénazír Bhuttová, první premiérka muslimské země, *NO* **44** (1989): 168-170; Politika národního usmíření v Afghánistánu, *ibid*.: 195-199; Reakce indických muslimů na zesilování britské koloniální nadvlády a islámský modernismus, Chalífátské hnutí v Indii, Vývoj islámského myšlení v Indii, Cháksárské hnutí v Indii, in: J. Muzikář a kol.: *Zápas o novodobý stát v islámském světě*, Praha 1989: 114-120, 166-167, 215-224; Bidžápur - město Spravedlivých králů, *NO* **45** (1990): 183-186; Je-li kde na světě ráj. Spor o Kašmír, *Svet* 26, Bratislava 1990: 15-16; Movement for the Restoration of Democracy in Pakistan, in: *Yadnama in memoria di Alessandro Bausani*, Vol. I. Islamistica, Roma 1991: 259-265; Kupte si tank, *NO* **47** (1992): 152-154; Profesor Otto Stein, významný pražský indolog (1893-1942), *ibid*.: 193-195; Córdoba - Mekka Západu, *NO* **48** (1993): 167-170; Islámské fotomalby Amdžada Ahmada, *ibid*.: 312-314; Bénazír Bhuttová - premiérka s gazelíma očima, *NO* **49** (1994): 188-191; Slavík ze zahrady budoucnosti (Mirza Ghalib), *Bulletin Sdružení přátel Indie* 1, 5, Praha 1994: 1 a 3; Paláce a mešity indických sultánů, *Bulletin Sdružení přátel Indie* 1, 10, Praha 1994: 3-4; Islam in the Politics of Pakistan, North-South Relations: The Influence of Islam, *Study Papers* 4, *Institute of International Relations*, Praha 1994: 35-38; vysvětlivky ke knize Salman Rushdie: *Děti půlnoci* (přel. P. Dominik), Praha 1995: 686-697; Paláce, mešity a mauzolea indických sultánů, *NO* **50** (1995): 150-154; Tálebáni a ti druzí. Skončí boje pod afghánskými horami? *ibid*.: 163-167; Vlna násilí v pákistánském Karáčí, *ibid*.: 208-210; Indičtí fakíři a dervíši, *ibid*.: 372-376; The Teaching of Urdu in a Small European Country (Czech Republic), *The Annual of Urdu Studies* **10**, Wisconsin 1995: 192-196; Social Change in Modern Urdu Drama, in: J. C. Bürgel and S. Guth (ed.), *Gesellschaftlicher Umbruch und Historie im zeitgenossischen Drama der islamischen Welt*, Beirut 1995, 191-203.

PŘEKLADY: Džóš Malíhábádí: Venkovský trh v létě, *NO* **8** (1953): 72; Krišan Čandar: Metař Kálú, *NO* **10** (1955): 37-40; (s V. Kubíčkovou), M. Ikbál: Zkouška *NO* **11** (1956): 9; (s Kamilem Bednářem), Hudá, píseň hidžázských velbloudářů *NO* **15** (1960): 128; (s K. Bednářem), Faiz Ahmad Faiz: Ráno ve vězení, Večer ve vězení, Ó zastav se, mé srdce neklidné! *NO* **14** (1959): 94; (s Kamilem Bednářem), Faiz Ahmad Faiz, Poslední dopis, Přišli, Nepustím pero, nenechám psaní, *NO* **16** (1961): 16; S. H. Manto: Tóba Ték Sinh. Černé kalhoty, *NO* **26** (1971), 9: příl.; Sadždžád Zahír: Příběh ze života, *NO* **29** (1974): 26-27; S. H. Manto: Nová ústava, *NO* **30** (1975), 5: příl.; Z. M. Bábur: Paměti Velkého Mughala, *NO* **31** (1976), 1-3: příl.; Amír Chusrau: Poklady vítězství, *NO* **31** (1976): 138-139; Z veršů M. Ikbála, *NO* **32** (1977): 27; Dva gazely M. Ikbála, *ibid*.: 52-53; M. Ikbál: Obraz bolesti, *ibid*.: 131; M. Ikbál: Čtyřverší, Vodotrysk, Přelétavý milenec, Gazel, Paprsek naděje, Zkouška, *ibid*.: 176, 182-183, 186, 189; Faiz Ahmad Faiz: Ten den, kdy přijde smrt, Zajatci lásky, *NO* **40** (1985): 272, 276; Zahíruddín Muhammad Bábur: Přednosti Hindustánu, *Bulletin Sdružení přátel Indie* **2** (1995), 6: 3-4; Kásimí, Ahmad Nadím: Divoška, *NO* **50** (1995), zvláštní číslo: Antologie z literatur jižní Asie: 2-4.

(A)

MARKOVÁ <!--C>(roz. Horáčková) Cyrila - česká ekonomická geografka

* 28. 2. 1938 Praha

Studia hospodářské geografie u prof. Korčáka a biologie na Přírodovědecké fakultě UK 1961 zakončila disertací *Průmysl Íránu z hlediska čs. zahraničního obchodu*. Na základě zkoumání metod industrializace jihoasijských zemí v Pákistánu 1967 a v Indii v letech 1971 a 1973

obhájila 1977 na Univerzitě Komenského v Bratislavě doktorskou disertaci *Geografické problémy rozvojové země a úloha ČSSR při jejím rozvoji na příkladu Indie*. V letech 1963-67 pracovala v oddělení rozvojových zemí Geografického ústavu ČSAV, koncem 1967 byla jmenována odbornou asistentkou katedry ekonomické geografie na Obchodní fakultě Vysoké školy ekonomické. Od prosince 1978 do června 1997 působila v odboru regionální a sociální politiky Výzkumného ústavu zemědělské ekonomiky.

Zabývala se předpoklady spolupráce ČSSR při výstavbě závodů strojírenské metalurgie a těžkých obráběcích strojů v indickém Ráňčí a zkoumala jejich vliv na sociálně-ekonomické podmínky života obyvatel v jejich zázemí.

D.-k.: (spoluaut.), M. Krása a kol., *Indický subkontinent. Zeměpisné a historické panoráma*, Praha 1980: 45-61, 103-115, 132-145, 191-194, 242-324; (spoluaut.), J. Marek: *Islámská republika Pákistán*, Praha 1983: 7-39; (spoluaut.), J. Marek: *Afghánská demokratická republika*, Praha 1987: 7-40.

D.-č./sb.: Výsledky sčítání lidu v Indii, *Sborník Čs. společnosti zeměpisné* **69** (1964): 71-74; Struktura a vnitřní členění indických měst, *ibid*.: 124-126; Energetický průmysl v Pákistánu, *ibid*.: 229-231; Problémy zavodňování v Západním Pákistánu, *ibid*.: 330-332; Kašmír, *Lidé a země* **15** (1966): 34-37; Čs. účast na industrializaci Indie, *ibid*. **16** (1967): 443-44; Zemní plyn v Pákistánu, *Sborník Čs. společnosti zeměpisné* **73** (1968): 191-193; Zvláštnosti hospodářského rozvoje Pákistánu, *ibid*. **75** (1970): 71; Location of Industrial Plants in India Built with Czechoslovak Assistance, *Journal of the Institute of Economic Geography* (Calcutta), 1/1970: 40-46; Čs. závod strojírenské metalurguie v Ráncí, *Lidé a země* **20** (1971): 138-139;; Zájmové území strojírenských závodů v Ráňčí (Indie), *Sborník Čs. společnosti zeměpisné* **79** (1974): 29-39; Jižní Asie, *NO* **30** (1975): 53-58; Construction of the Ranchi Heavy Engineering Complex (India) and Labour Stabilization Problem, *International Geography '76*, Moskva 1976, 12 (additional volume): 281-283; Nové indické námořní přístavy, *NO* **31** (1976): 58-62; Změny v rozmístění průmyslové výroby v Indické republice, *NO* **32** (1977): 206-209.

(A)

MARKOVÁ <!-- >(v letech 1956 - 80 Ansárí) Dagmar - česká indoložka

* 12. 8. 1935 Jablonec n. Nisou

Studovala hindštinu a indologii v letech 1953-57 na Univerzitě Karlově a 1957-58 na Humboldtově univerzitě v Berlíně. Roku 1958 zahájila externí výuku hindštiny a hindské literatury na HU, kde 1961-64 absolvovala vědeckou aspiranturu. Po obhajobě kandidátské disertační práce působila 1965-69 jako vědecká pracovnice AV NDR v Berlíně, 1969 přešla do Orientálního ústavu v Praze. V letech 1970-85 externě vyučovala hindštině na Jazykové škole v Praze, od 1991 zajišťuje externí přednášky z dějin hindské literatury a problematiky indické společnosti na FF UK.

Zabývala se původně moderní hindskou literaturou, od 70. let též sociální problematikou soudobé indické společnosti, od 1990 zejména úlohou náboženství a tradic se zvláštním zřetelem na postavení muslimské menšiny. Překládá moderní hindskou prózu do češtiny, příležitostně též naopak.

D.-k.: (D. Ansárí), *Chrestomathie der Hindi-Prosa des 20. Jahrhunderts*, Leipzig 1967, 221 s.; (D. Ansárí), *Die Frau im modernen Hindi-Roman*, Berlin 1970, 238 s.; (D. Ansárí, s M. A. Ansárím), *Chrestomathie der Urdu Prosa des 19. und 20. Jahrhunderts*, Leipzig 1965, 1977, 186 s.; (D. Ansárí, ed.), *Problémy společenského pokroku v Asii*, Praha 1979, 437 s.; (s M. A. Ansárím), *Gesprächsbuch Deutsch-Hindi*, Leipzig 1981, 267 s.; (ed.), *Náboženství v asijských společnostech*: *Tradice a současnost*, Praha 1996, 281 s.; (spoluaut. M. Krása, D. Zbavitel), *Indie a Indové od dávnověku k dnešku*, Praha 1997, 469 s.; *Hrdinky Kámasútry*. *Historie indické ženy*, Praha 1998, 268 s.; (spoluaut. J. Strnad, S. Kostić, R. Svobodová), *Hindsko-český slovník*, Praha 1998, 670 s.

PŘEKLADY: (D. Ansárí), Rádžéndra Jádav: *Celé nebe*, Praha 1976, 287 s.; (D. Ansárí), Móhan Rákéš: *Temné komnaty*, Praha 1979, 274 s.; Kamléšvar: *Ztracený námořník*, Praha 1981, 314 s.; (do hindštiny), Helena Hodačová: *Anthín ant*, Dillí (1983), 231 s.; *Sát kálé kauvé*, Dillí 1992, 94 s.

D.-č./sb.: (D. Ansárí), Indian Social Reality of the Early 1960's as Reflected in Hindi New Short Story, *ArOr* **42** (1974): 289-299; (D. Ansárí), Changes in the Hindi New Short Story of the 1960's, *ArOr* **43**(1975): 33-52; (D. Ansárí), Indian Social Reality of the Late 1960's and Hindi Anti-Story, *ArOr* **44** (1976): 240-252; (D. Ansárí), The "Sacetan" Hindi Literary Trend and Contemporary Social Reality, *ArOr* **46** (1978): 320-333; The Impact of Contemporary Urbanization on the Life of Indian Woman, *ArOr* **50** (1982): 143-161; Social Problems of Urbanization in the Indian Subcontinent by the Example of India s Urbanization, in: Jaroslav Purš (ed.), *History and Society*, Praha 1985: 581-607; On the National Consciousness of Indian Muslims, *ArOr* **54** (1986): 8-18; Babur's Mosque versus Rama's Birthplace: A Case Study of Misuse of Religion, *ArOr* **59**(1991): 264-275; On the Minority Mentality of Muslims in India, in: *Yad-nama in Memoria di Alessandro Bausani*, vol. I, Roma 1991: 267-278; Contemporary Interpretations of Secularism in India, in: J. Prosecký (ed.), *Ex pede pontis*, Praha 1992: 155-163; On the Minority Position of Indian Muslims, *ArOr* **60** (1992): 438-453;; Some Characteristics of the Hindi Short Story of the 1980's, *ArOr* **61**(1993): 273-290; Contemporary Problems of Indian Secularism in Practice, *ibid*.: 385-394; Various Responses of the Indian Muslim Community to Contemporary Modernization, *ArOr* **62** (1994): 123-139; A Novel by Anita Desai: psychological Insight into the Clash of Cultures, *ibid*.: 278-295; Some Specifics of the Position of Muslim Woman in India, *ArOr* **63** (1995): 80-89; Commercialization of Marriage - another Cause of Comunal Malevolence in India, *ibid*.: 334-340; The Challenge from West and East, The Islamic Response, in: Jaroslav Krejčí (ed.), *Human Rights and Responsibilities in a Divided World*, Praha 1996: 65-81; South Asian Tradition and Central Europe. Problems of Mutual Understanding, in: V. Krupa (ed.), *Intercultural Contacts and Communications between East and West*, Bratislava 1997: 25-30; Some Remarks on the Hindi Short Story of the 1990s, *ArOr* **66** (1998): 303-317; Women in Hindu and Muslim Communities, in: Jaroslav Krejčí (ed.), *Islamic Contact with Rival Civilisations*, Praha 1998: 63-89; Metamorphosis of Family-related motifs in Hindi Short Story, *AAS* (n. s.) **7** (1998), 1: 52-68.

(A)

MATOUŠ Lubor - český orientalista, asyriolog a sumerolog

* 2. 11. 1908 Náchod, + 2. 4. 1984 Praha

V letech 1926-30 studoval klínopis na Karlově Univerzitě v Praze u prof. B. Hrozného a na univerzitě v Lipsku u prof. Benno Landsbergera. Po promoci v roce 1930 absolvoval studijní pobyt v berlínských Státních muzeích, kde se zabýval zpracováním sumersko-akkadských dvojjazyčných lexikálních textů a pokračoval na Karlově Univerzitě ve studiu asyriologie, egyptologie a hebraistiky. V letech 1933-38 pracoval jako knihovník v Univerzitní knihovně v Praze. Po získání stipendia pražského Orientálního ústavu odjel studovat klínopisné texty (zejména tzv. "kappadocké texty" ze staroasyrské obchodní kolonie v Káneši, dnešní Kültepe) do Osmanského muzea v Istanbulu. Po vypuknutí 2. světové války 1939 odešel z Turecka do Francie, kde vstoupil do řad čs. vojenských jednotek a prodělal zde vojenský výcvik. Po porážce Francie byly jednotky přesunuty do Anglie a 1944 nasazeny do bojů o Normandii. L. Matouš byl těžce raněn v bitvě Dunkerque a byl vyznamenán válečnou medailí "Za chrabrost". Po válce se stal 1946 asistentem B. Hrozného, 1952 byl jmenován docentem a 1955 profesorem pro klínopisná bádání a dějiny starověkého Předního východu Univerzity Karlovy, kde působil až do roku 1973. V letech 1960-62 byl hostujícím profesorem Bagdádské univerzity.

Zabýval se zejména výzkumem pramenů k dějinám staroasyrských obchodních osad z období 19. stol. př. Kr. v Malé Asii, akkadským jazykem a literaturou, překlady sumerských a akkadských literárních památek. Věnoval se též interpretaci textů právních a hospodářských a studiu dějin starověké Mezopotámie s důrazem na období 1. pol. 2. tisíciletí př. Kr. Aktivně se účastnil práce "Pražského semitistického kroužku". Od roku 1955 do roku 1973 redigoval časopis *Archív orientální*.

D.-k.: *Die lexikalischen Tafelserien der Babylonier und Assyrer in den Berliner Museen*, Staatliche Museen zu Berlin, Berlin 1933; *Stopami zašlých kultur*. *O práci profesora Bedřicha Hrozného*, Melantrich, Praha 1949; *Základy akkadské gramatiky*, SPN, Praha 1952; *Nářek nad zkázou města Uru*, Nakladatelství ČSAV, Praha 1953; *Epos o Gilgamešovi*, SNKLHU, Praha 1958; Akkadská paralela k Písni písní: Hymnus na Ištaru. Sumerská paralela k Žalozpěvům: Nářek nad zkázou města Uru. Akkadská paralela ke Kóheletu: Z eposu o Gilgamešovi, in: *Pět svátečních svitků*, SNKLHU, Praha 1958: 207-209, 218-226, 227-228; *Inscriptions cunéiformes du Kultépé* II. Éditions de l'Académie Tchécoslovaque des Sciences, Prague 1962; Arthur Ungnad: *Grammatik des Akkadischen*. Völlig neubearbeitet von Lubor Matouš, Verlag C. H. Beck, München 1964, 1969; *Epos o Gilgamešovi*, Mladá fronta, Praha 1971; *Epos o Gilgamešovi*, Československý spisovatel, Praha 1976; (s B. Hruškou, J. Proseckým, J. Součkovou), *Mýty staré Mezopotámie*. *Sumerská*, *akkadská a chetitská literatura na klínopisných tabulkách*, Odeon, Praha 1977; (s M. Matoušovou-Rajmovou), *Kappadokische Keilschrifttafeln mit Siegeln aus den Sammlungen der Karlsuniversität in Prag*, Univerzita Karlova, Praha 1984.

D.-č./sb.: (s A. Falkensteinem), Zur 3. Tafel der Serie diri = DIR = *sijaku* = *watru*, *Zeitschrift für Assyriologie* **42** (1934): 144-151; Les contrats de partage de Larsa provenant des archives d'Iddin-Amurrum, *ArOr* **17** (1949): 142-173; Les contrats de vente d'immeubles provenant de Larsa, *ArOr* **18** (1950): 11-67; (s J. Klímou), Les tablettes "cappadociennes", in: *Compte rendu de la 2e Rencontre assyriologique internationale*, Paris 1951: 49-59; Zur Chronologie der Geschichte von Larsa bis zum Einfall der Elamiter, *ArOr* **20** (1952): 288-313; Zu den Ausdrücken für "Zugaben" in den vorsargonischen Grundstückkaufurkunden, *ArOr* **22** (1954): 434-443; (s K. Petráčkem), Beiträge zur akkadischen Grammatik. I. Die Liquiden in ihrem Verhältnis zum Vokal im Assyrischen, *ArOr* **24** (1956): 1-14; Les textes accadiens d'Ugarit, *ibid*.: 375-382; Purchase of Landed Property in Ur by Balmunamhe, in: *Charisteria Orientalia... J. Rypka*, Praha 1956: 179-186; Die Entstehung des Gilgameš-Epos, *Das*

Altertum **4** (1958): 195-208; Erlässe altbabylonischer Könige, *Bibliotheca orientalis* **16** (1959): 93-96; Les rapports entre la version sumérienne et la version akkadienne de l'épopée de Gilgameš, in: *Compte rendu de la 7e Rencontre assyriologique internationale*, Paris 1960: 83-94; L'almanach de Bakr-Awa, *Sumer* **17** (1961): 17-66; Zur Datierung von Enuma eliš, *ArOr* **29** (1961): 30-34; The Inscription of Amar-Suen, *Bulletin of the College of Arts*, *Baghdad University*, No. 5, 1962: 1-4; Anatolische Feste nach "kappadokischen Tafeln", *Assyriological Studies* (Chicago) **16** (1965): 175-184; Die Urgeschichte der Menschheit im Atrahasis-Epos und in der Genesis, *ArOr* **37** (1969): 1-7, 148; Der Streit um den Nachlass des Puzur-Aššur, *ibid*.: 156-180; Die Dorfgemeinde im alten Mesopotamien, *Das Altertum* **15** (1969): 3-9; Monotheistické tendence v náboženství staré Mezopotámie, *NO* **25** (1970): 106-110; Einige Bemerkungen zu altsumerischen Rechtsurkunden, *ArOr* **39** (1971): 1-13; Bemerkungen zum altassyrischen Dialekt von Kültepe, *ArOr* **40** (1972): 289-296; Beiträge zum Eherecht der anatolischen Bevölkerung in 2. Jahrtausend v. u. Z., *ArOr* **41** (1973): 309-318; Prozesseinleitung gegen den *kassarum* nach "kappadokischer" Urkunde I 695, in: *Anatolian Studies Presented to H. G. Güterbock*, Istanbul 1974: 195-200; Der Assur-Tempel nach altassyrischen Urkunden aus Kültepe, in: *Travels in the World of the Old Testament. Festschrift M. A. Beek*, Assen 1974: 181-189; Zur Benutzung des gemeinsamen Siegels im "kappadokischen" Verpflichtungsscheine I 453, *Baghdader Mitteilungen* **7** (1974): 119-123; Das altassyrische Sammelmemorandum I 429, *Studia Orientalia* **46**, Helsinki 1975: 193-203; Zur Bürgschaft in der Handelskolonie Kaniš, *Welt des Orients* **8**/2, 1976: 206-210; La détermination du propriétaire du sceau cappadocien (AO 8748 du Musée du Louvre), *Revue d'assyriologie* **71** (1977): 151-155; Zum System der Datierung in der Handelskolonie Kaneš, *ArOr* **46** (1978): 217-231.

L.: Hruška, B.: Professor Lubor Matouš (* 1908), *ArOr* **46** (1978): 341-350; Prosecký, J.: Významné životní jubileum profesora Lubora Matouše, *NO* **38** (1983), 10: 307-308; Klíma, J.: Lubor Matouš, *Archiv für Orientforschung* **31** (1984): 235-237. Hecker, K.: Matouš, Lubor, in: *Reallexikon der Assyriologie und Vorderasiatischen Archäologie*, Walter de Gruyter, Berlin, New York 1987-1990, 7. Band: 586.

BIBLIOGRAFIE: Hruška, B.: *Univerzitní profesor dr. Lubor Matouš. Bibliografie 1933-1978*. Bibliografická edice Orientálního ústavu ČSAV, sv. 5. Orientální ústav ČSAV, Praha 1978; Hruška, B.: Lubor Matouš. Lebenslauf, Bibliographie, in: B. Hruška, G. Komoróczy (ed.), *Festschrift Lubor Matouš*, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Ókori Történeti tanszékek, Budapest 1978, I. Teil: 9-28.

(jp)

MATOUŠOVÁ-RAJMOVÁ Marie - česká učitelka a grafička

* 14. 1. 1918 Hodkov (okr. Kutná Hora)

Po absolvování Učitelského ústavu v Kutné Hoře (maturita 1937) vyučovala na různých školách výtvarnou výchovu a další předměty.

Jako manželka prof. L. Matouše pobývala v letech 1957, 1959 v Turecku a 1961-62 v Bagdádu. Od konce 50. let se věnovala kopírování scén na mezopotamských (zvláště staroasyrských) pečetních válečcích, v němž dosáhla výborných výsledků a byla opakovaně zvána k této práci do pařížského Musée du Louvre. Publikovala také samostatné práce o tanci na starém Předním východě.

D.-k.: (spoluaut.), *Inscriptions cunéiformes du Kultépé* II [kopie pečetí k edici textů pořízené L. Matoušem], NČSAV, Éditions de l'Académie Tschécoslovaque des Sciences, Praha 1962, 60 s., 139 tab. s indexem; *Kappadokische Keilschrifttafeln mit Siegeln aus den Sammlungen der Karlsuniversität Prag* [kopie pečetí k edici textů pořízené L. Matoušem], UK, Praha 1984, 186 s.

D.-č.: The rein in "Cappadocian" seals, *ArOr* **27** (1959): 396-400; Einige Siegelabdrücke aus dem Diyala-Gebiet, *ArOr* **40** (1972): 297-311; Illustration de la danse sur les sceaux de l'époque babylonnienne ancienne, *ArOr* **46** (1978): 152-163; Kult und Riten auf den kappadokischen Siegeln des altassyrischen Stiles, *ArOr* **50** (1982): 54-63; Die Darstellung einer Krankenbeschwörung auf dem "Grossen Amulett", *ArOr* **57** (1989): 141-147; Der Tanz auf den kappadokischen Siegelbildern, *ArOr* **57** (1989): 247-256; Tanzschulen im alten Vorderen Orient?, *ArOr* **60** (1992): 167-171; Die tanzende Gottheit, *ArOr* **60** (1992): 347-355.

(bh)

MATUNÁK Michal - slovenský historik, archivář

* 17. 7. 1866 Šurany, + 5. 12. 1932 Kremnica (okr. Žiar n. Hronom)

Po ukončení studia na ústředním katolickém semináři v Budapešti (1887-91) pracoval v letech 1892-94 jako vychovatel, katecheta a kaplan ve Zvolenské Slatině, v Sučanech, na Vígľaši a ve Vrútkách, 1894-98 byl kaplanem v Kremnici, kde začal studovat v městském archivu dokumenty o obraně středoslovenských báňských měst proti Turkům v 16. a 17. století. V letech 1898-1902 působil jako ředitel lidové školy v Krupině, 1902-22 jako farář a děkan v Breznu, od 1922 jako archivář města Kremnice. Studie psal na základě archivního materiálu, zaměřoval se na témata, která do té doby nebyla zpracována. Trvalou pozornost věnoval problematice turecké expanze na slovenské území. Jeho průkopnické dílo v této oblasti pozůstává ze tří desítek studií a článků, které jsou dodnes velmi pozitivně hodnoceny.

D.-k.: *Život a boje na slovensko-tureckom pohraničí*. Zostavil, preložil, úvod a poznámky napísal Vojtech Kopčan, Tatran, Bratislava 1983, 317 s.

(cx)

MENDEL Miloš - český arabista a islamista

*** 22. 4. 1952 Praha**

V letech 1970-75 studoval na katedře věd o zemích Asie a Afriky Filozofické fakulty UK obory arabistika a kulturní dějiny islámských zemí a poté absolvoval studijní pobyt na Burgibově institutu živých jazyků při Tuniské univerzitě. V letech 1976-84 pracoval jako redaktor v mezinárodní redakci ČTK a arabské sekci zahraničního vysílání Čs. rozhlasu. Od září 1984 je pracovníkem OÚ ČSAV (AV ČR). Roku 1986 získal titul PhDr. na FF UK v Praze a 1992 obhájil kandidátskou disertační práci na téma *Islámský fundamentalismus na Blízkém východě. Egypt a Sýrie v 50.-70. letech*.

V oblasti základního výzkumu se zabývá různými aspekty islámu (jako náboženského systému i civilizace). Při výzkumu kombinuje zejména metody historiografie a sémantiky

(obsahové analýzy islámských textů a proměny významů jazykových jednotek v historickém kontextu). V širším smyslu se specializuje na moderní a soudobé dějiny Blízkého východu. Soustavně se podílí na popularizaci islámské civilizace. Je autorem řady článků, esejů a reportáží, pořádá přednášky pro veřejnost, účastní se lektorské a redakční přípravy zahraničních titulů. Přeložil řadu povídek z moderní arabské literatury. V letech 1979-89 působil rovněž jako tlumočník arabštiny. Od května 1993 do dubna 1998 byl vedoucím redaktorem měsíčníku *Nový Orient*. Od roku 1994 externě působí na ústavu religionistiky FF MU v Brně, kde přednáší problematiku islámu. Na FF UK příležitostně působí jako oponent diplomových a disertačních prací. V letech 1994-98 byl voleným zástupcem Orientálního ústavu v Akademickém sněmu AV ČR, od 1997 je členem předsednictva nevládního sdružení Kontinenty.

D.-k.: (spoluaut.), *Nejnovější dějiny Afriky*, Praha 1987: 164-204, 410-423, 473-548; (spoluaut.), *Islám v politice*, Praha 1987; (spoluaut.), *Svět Arabů*, Praha 1989; (spoluaut.), *Zápas o novodobý stát v islámském světě*, Praha 1989; (spoluaut.), *Islám - ideál a skutečnost*, Praha 1990; *Tucet tváří Nasreddinových*, Praha 1990; *Židé a Arabové*. *Dialog idejí a zbraní*, Prachatice 1992; (spoluaut. a koed.), *Slovník - judaismus*, *křesťanství*, *islám*, Mladá fronta, Praha 1994; *Islámská výzva*. *Z dějin a současnosti politického islámu*, Brno 1994; *Džihád*. *Islámské koncepce šíření víry*, Brno 1997; (s Jiřím Bečkou), *Islám a české země*, Praha 1998.

PŘEKLADY: (spoluaut.), *Jasmínový náhrdelník*, Praha 1992.

REDAKCE: (koed.), *Threefold Wisdom*. *Islam*, *the Arab World and Africa*, Prague 1993; F. Robinson: *Svět islámu*, Praha 1996; G. Kepel: *Boží pomsta*, Brno 1996.

D.-č./sb.: (spoluaut.), Fascist Tendencies in the Levant in the 30s and 40s, in: *Fascism and Developing Countries*, Czechoslovak Academy of Sciences, Prague 1985: 14-42; Islamic Fundamentalism in Egypt. Some Socio-Psychological Aspects, *Hemispheres* (Warszawa) 3/1990: 14-20; Regional and Confessional Aspects of the Development of Syria (1963-1982), *ArOr* **59** (1991), 1: 43-60; Political Thought in Classical Islam, in: Prosecký, Jiří (ed.), *Ex pede pontis*. *Papers presented on the ocassion of the 70th anniversary of the foundation of the Oriental Institute Prague*, Prague 1992: 164-175; The Concept of at-Takfir wa'l-hidjra in Islamic Fundamentalism. (Illustrated on the Example of Egypt in the 70s), *ArOr* **61** (1993), 2: 131-146; Islamic Fundamentalism as an Ideological Instrument of Social Communication, in: (koed. O. Hulec), *Threefold Wisdom*. *Islam*, *the Arab World and Africa*. *Papers in Honour of Ivan Hrbek*, Oriental Institute, Prague 1993: 173-183; The Concept of "shura" as an Example of Islam's Response to the Impact of Europian Values, in: Heidrich, Joachim (ed.), *Changing Identities*. *The Transformation of Asian and African Societies under Colonialism*, Berlin 1994: 365-375; The Arab-Israeli Conflict: Some Ideological and Religious Aspects, in: *International Symposium Christianity - Judaism - Islam*, European Cultural Club 1994: 154-158; The Concept of "ad-Da'wa al-Islamiya". Towards a Discussion of the Islamic Reformist Religio-Political Terminology, *ArOr* **63** (1995), 3: 286-304; Muslimská náboženská obec v českých zemích (1934-1945), *Religio* 2/1996; Rethinking the Concept of *Jihad*. Towards an Islamic Discussion on the Aggression (A Case of Egypt), *Hemispheres* 13/1998: 87-98.

(A)

MERHAUT Boris - český indolog, ekolog, publicista

* 6. 1. 1924 Praha

Narodil se jako syn Rusky a českého lékaře - legionáře. Absolvoval francouzskou přípravku a čtyři ročníky Státního francouzského gymnázia v Praze. Po maturitě na českém reálném gymnáziu v Praze XIX během totálního nasazení studoval hindustánštinu. Roku 1945 se zapsal zároveň na lékařskou a filozofickou fakultu UK, ale po pěti semestrech medicínu opustil, aby se věnoval společenským vědám. Studoval psychologii, pedagogiku, knihovnictví, indologii a religionistiku.

Od roku 1954 pracoval v Orientálním ústavu ČSAV, odkud musel 1972 z politických důvodů odejít, zejména pro angažovanost v Celoakademickém výboru ROH, který vystupoval proti normalizační politice. Krátce působil v bytovém družstevnictví a 1974-76 nalezl uplatnění jako žurnalista ve *Zdravotnických novinách*. Po politicky motivované výpovědi pracoval až do odchodu do důchodu jako psycholog v oboru zdravotní výchova (alkoholismus, drogové závislosti, tabakismus, gerontologie). Jako člen Světové federace duševního zdraví pořádal na své chalupě v Budínku u Dobříše semináře a letní tábory jógy.

Po 1989 byl rehabilitován a znovu přijat do Syndikátu novinářů, kde se angažuje na poli mezinárodních styků a v Klubu ekologických novinářů. Působil jako tiskový mluvčí náměstka ministra zemědělství a byl redaktorem Zpravodaje alternativních zemědělců. Jako delegát ekologických iniciativ pracoval v komisi pro Chartu Země Ligy národů Severu pro ekologii a rozvoj. Je zakladatelem Nadace Zelené alternativy, kde se soustřeďuje nejenom na ekologickou výchovu, ale i na program vzdělávání ke kosmopolitismu, globálnímu občanství planety Země. Spolupracuje s Českým rozhlasem, kde realizuje programy Excerpta stanice Vltava, s Radiem Svobodná Evropa a s televizí.

D.-k.: (spoluaut.), D. Zbavitel a kol., *Bozi*, *bráhmani*, *lidé*. *Čtyři tisíciletí hinduismu*, Nakl. ČSAV, Praha 1964 [s E. Merhautovou, Od védů k bráhmanismu: 15-31, Učení hinduismu: 43-56], též rusky *Bogi*, *brachmany i ljudi*. *Četyre tysjači let induizma*, Nauka, Moskva 1969; (spoluaut., ed.), *Jóga od staré Indie k dnešku*. Sborník kolektivu autorů uspořádal, předmluvou, doslovem, vysvětlivkami a rejstříky opatřil B. Merhaut, Avicenum, Praha 1971, 232, 7 s.

PŘEKLADY: (spoluaut.), *Pohádka o písni a jiné indické povídky*, SNKL, Praha 1953: 173-184, 199-205, 233-236; John Ehle: *Čas bubnů* [z angl., pozn.], Mladá fronta, Praha 1970, 773 s.; (s E. Merhautovou), Chalíl Džibrán: *Prorok* [z angl.], Lyra pragensis, Praha 1973; (s E. Merhautovou), Chalíl Džibrán: *Prorok. Zahrada prorokova* [z angl., předmluva, doslov], Vyšehrad, Praha 1990, 1992, 1996, 140 s.; Onyx, Praha 1998, 166 s.

D.-č./sb.: Národnostní otázka v Indii, *NO* **8** (1953): 153; Francouzské kolonie v Indii, *NO* **9** (1954): 141-142; Nágsko, první "křesťanský" stát v Indické republice, *Zprávy ČSO při ČSAV* **6** (1965), 2: 36-38; Jóga pro všední den, *NO* **21** (1966): 4: 123; Documetary Films about the East, in: *Unending Discoveries* (Sborník UNESCO), Praha 1966: 160-165; Naši v cizině. (Beseda o pomoci rozvojovým zemím), *Kulturní tvorba* **5** (1967), 22: 4-5; Jazykové problémy v Indii, *NO* **23** (1968): 100-111; Indové opouštějí východní Afriku, *Reportér* **3** (1968), 18: 20-21; Indické prvky v ideologii amerických hippies, *NO* **24** (1969), 10: 299-301; Umění stárnout (v Orientě, zvláště v Číně), *Svět práce* **3** (1970), 42: 13; Hrozny hněvu dozrály. Cesar Chavez, gándhista v USA, *Svět práce* **4** (1971), 2: 9; Konflikt náboženství, morálky a sexu, in: *Odvěké tabu a dnešní člověk*, Avicenum, Praha 1971: 214-277; doslov, in: Karel Werner, *Hathajóga*, 2. vyd., Olympia, Praha 1971; doslov, in: André Van Lysebeth, *Jóga*, Olympia, Praha 1972, 3. vyd., Olympia, Praha 1984: 255-266; Jógové techniky při odvykání kouření, in: *Jógová cvičení*, sborník z konference České rehabilitační společnosti, Praha 1982: 84-88;

Japonské proměny, *Naší přírodou* **10** (1990), 2: 20-21; Od ekotechniky k hlubinné ekologii, *Alternativy pro Sever* (1991), 1: 7; Hlubinná ekologie, *Gemma* (1991), 2: 20-22; Novohumanistická duchovní ekologie, *Cesta* **1** (1991), 6: 54-56; Etika "celé Země" jako základ ekologické výchovy, in: *Lidské hodnoty a trvale udržitelný způsob života*, UP, Olomouc 1993: 167-172; Přínos transpersonalistů ekologii a ekosofii, *Unitář* (Hradec Králové) **1** (1994), březen: 2; Chalíl Džibrán a ženy, *Vitalita* (1995), 8: 23; Tänzin Gjamccho, 14. dalajlama ekologický, *Učitelské listy* (1996), 6: 10-11.

PŘEKLADY: (z urdštiny), Muhammad Safdar: Ať zvítězí světový mír! *NO* **8** (1953): 14; (z hindštiny), Prémčand: Boží bojovníci, *NO* **9** (1954), 1: 11-12; Z urdské poezie. Ahmad Nadím Kásimí: První noc odloučení, Kaifí: Ty, *NO* **14** (1959): 66; (z angl.), Svámí Vivékánanda: Výroky, *NO* **18** (1963): 18-19; Rámakrišna: Vesmírné evangelium *Doba* **1** (1969), 34: 20; (z hindštiny), Prémčand: Rakev, *NO* **29** (1974): 318-320.

L.: Marie Haisová: Přátelský vesmír? (Rozhovor s publicistou, transpersonálním ekologem a filosofem), *Lidové noviny* 30. 5. 1992; Dobříšské zamyšlení ekosofa, *Prostor* **7** (1993), 26: 34-40; Alena Pávková: Život je nádherné dobrodružství, *Nika* (1993), 10: 10; Jitka Rubešová: Smysl nemoci. Nejen mír v duši, *Regena* (1993), 11: 4-5; Jan Činčera: Ústup od Moskvy. (Rozhovor s B. Merhautem o hlubinné ekologii), *Pecka* (1993), 11: 12-14; S. M. Blumfeld: Eko-šaman. Cesta Borise Merhauta, *Mana*, léto 1995: 37-44; Miloslav Frýdl: Lidí je příliš mnoho. (Rozhovor s hlubinným ekologem a filosofem), *Zemské noviny* 18. 4. 1997, příl. Náš domov, s. ix.

(A)

MERHAUTOVÁ Eliška - česká indoložka

* 28. 9. 1922 Strážnice

Studovala indologii u prof. V. Lesného a srovnávací vědu náboženskou u prof. O. Pertolda v letech 1948-52 na Univerzitě Karlově; po promoci nastoupila jako knihovnice do Orientálního ústavu, kde setrvala do roku 1984. Pracovala současně v knihovně i v oboru indologie. V roce 1962 absolvovala studijní pobyt v Indii. Zabývala se neortodoxními indickými náboženskými směry, indickou etnografií a kulturou, psala o nich a přednášela. Překládala z indické náboženské a lidové tvorby a z díla libanonského spisovatele Chalíla Džibrána. Je autorkou hesel v *Příručním slovníku naučném*, *Slovníku spisovatelů Asie a Afriky* a v *Encyklopedii spisovateľov sveta*.

D.-k: (spoluaut.), D. Zbavitel a kol., *Bozi*, *bráhmani*, *lidé*. *Čtyři tisíciletí hinduismu*, Praha 1964: 15-31; (s B. Merhautem), 102-123, 241-242, 247-249; (spoluaut.), *Bozi a lidé*, Praha 1966: 136-143; (spoluaut.), Juliana A. Fialová a kol., *Mezinárodní kuchařka*, Praha 1967, 1975, 1980, 284 s; (spoluaut.), Juliana A. Fialová a kol., *Medzinárodná kuchárka*, Bratislava 1967, 1975, 1980, 279 s; Pákistán, Indie, Ceylon, in: *Album pro zeměpis v šesté třídě ZDŠ*, Praha 1967 [+ gramofonové desky]; (spoluaut.), *Odvěké tabu a dnešní člověk*, Praha 1971: 70-87, (s L. Hájkem), *ibid*.: 99-115; (spoluaut.), *Moudrost a umění starých Indů*, Praha 1971: 143-147, 284-299; *Prameny života*, Praha 1982: 201-209, 227-246, 260-272; 2. rozš. vyd., *Duchovní prameny života*, Praha 1997: 249-257, 276-297, 312-325; (spoluaut., s kol.), *Bohové s lotosovýma očima*, Praha 1986: 15-30, 31-69, 145-195, 363-393; (spoluaut.), *Indie - bohové a lidé*, Brno 1997: 15-28.

PŘEKLADY: (s B. Merhautem), Chalíl Džibrán: *Prorok*. *Zahrada prorokova*, Praha 1990, 1992, 1996, 140 s.; Praha 1998, 166 s.; Dž. Krišnamúrti, David Bohm: *O budoucnosti lidstva*. Rozhovory, Pragma, Praha 1992, 94 s.; *Indická ministerská předsedkyně Indira Gándhiová*, Praha 1972, 16 s.; Chalíl Džibrán: *Bohové Země*, Praha 1996, 46 s.; Chalíl Džibrán: *Písek a pěna*, Vyšehrad, Praha 1998, 93 s.

POHÁDKOVÉ LÍSTEČKY (*PL*) - nakl. Orbis (11-13/1974) a Panorama, Praha: *Zbabělý tygr a chytrá žena*. Kašmírská pohádka, *PL* 11/1974, 5 s.; *Ošizený džin*. Kašmírská pohádka, *PL* 12/1974, 5s.; *Ou*! *a Au*! Kašmírská pohádka. *PL* 13/1974, 4 s.; *Placičkový žebrák*. Jihoindická pohádka, *PL* 34/1980, 6 s.; *Paní osmi lodí*. Západoindická pohádka, *PL* 36/1980, 7 s.; *Nefritový hmoždíř*. Čínská pohádka, *PL* 37/1981, 6 s.; *Krásná bojovnice*. Indická pohádka, *PL* 38/1981, 7 s.; *Princezka Peperonka*. Paňdžábská pohádka, *PL* 43/1983, 7 s.; *Jak se Dhruva stal hvězdou*. Staroindická pohádka, *PL* 44/1983, 6 s.; *Svět siláků*. Indická pohádka, *PL* 45/1983, 7 s.; *Princezna Pětikvítek*. Paňdžábská pohádka, *PL* 47/1983, 7 s.; *Tkadlec jménem Fátih Chán*. Kašmírská pohádka, *PL* 48/1984, 7 s.; *Zázračný strom*. Západoindická pohádka, *PL* 49/1984, 6 s.; *Napálený obr*. Kašmírská pohádka, *PL* 50/1985, 6 s.; *Hadí ocásek*. Čínská pohádka, *PL* 51/1985, 6 s.; *Chytrý jelínek a krokodýli*. Indonéská pohádka, *PL* 52/1985, 6 s.; *Dva bratři*. Kašmírská pohádka, *PL* 54/1986, 6 s.; *Spící štěstí*. Indická pohádka, *PL* 55/1986, 7 s.; *O dívce s košíkem*. Japonská pohádka, *PL* 56/1987, 6 s.; *Zvědavý beránek*. Indická pohádka, *PL* 57/1987, 6 s.; *Jak jelínek rybařil*. Indonéská pohádka, *PL* 58/1987, 7 s.; *Kouzelný prsten*. Paňdžábská pohádka, *PL* 63/1989, 7 s.; *Obtížný přítel*. Kašmírská pohádka, *PL* 64/1989, 7 s.

D.-č./sb.: Lovci lebek v Indii, *NO* **8** (1953), 7: 107-108; Indická kuchyně, *NO* **13** (1958), 6: 117-118; Hinduismus, *NO* **15** (1960), 3: 66-67; Šiva, *ibid*., 4: 92-93; Tančící Šiva, *ibid*., 5: 117-118; Višnu, *ibid*., 7: 164-166; Perla himálajského podhůří, *NO* **19** (1964), 1: 9-10; Verrier Elwin and the Aboriginals of India, *NOB* **4** (1965), 2: 37-39; Góndové a Verrier Elwin, *NO* **20** (1965), 8: 232-233; Indické rágy, *ibid*., 10: 296-297; Vpád rovin do Himálaje, *NO* **21** (1966), 8: 248-250; Ďábelské ostrovy mění tvář, *NO* **22** (1967), 7: 208-211; A Visit to the Khasis, *NOB* **7** (1968), 4: 107-111; Setkání s Khásíji, *NO* **23** (1968), 4: 112-116; Oráonské dobrodružství, *NO* **24** (1969), 9: 281-286; Zajímavosti o indickém stolování. Indické svátky, slavnosti a tradiční jídla, in: J. Roubíček, *Indická kuchyně*, Merkur, Praha 1969: 21-26; Védský drakobijce a jeho svět, *NO* **25** (1970), 3: 74-76; Náboženství védské a bráhmanismus, *Věda a technika mládeži* 6/1970: 204-205; Hinduismus, *Věda a technika mládeži* 7/1970: 238-239; Askeze mocnější než bohové, *NO* **26** (1971), 4-5: 117-119; Rebelující Mizové, *NO* **27** (1972), 4: 115-119; Mizské zkazky, *ibid*., 7: 202-205; Indická hudba, *Hudební rozhledy* **7** (1972), 72/XXV: 314-315; Védský nápoj nesmrtelnosti, *NO* **28** (1973), 3: 72-74; Tančí Nágové, *ibid*., 4: 124-125; Symbolická řeč rukou, *ibid*., 8: 242; Sikkim - království kardamomu a orchidejí, *NO* **29** (1974), 2: 59-62; Indická výživa a zelená revoluce, *ibid*., 7: 197-199; Taneční drama kathakali, *ibid*., 9: 263-266; Problémy výživy v Indii, *Výživa lidu* 8/1974: 118-119; Problematika hinduistické etiky, *NO* **30** (1975), 8: 250-253; Taneční soubor Kalákšétra, *ibid*., 10: 304-306; Účes v Indii, *NO* **31** (1976), 9: 280-284; Džagadíš Čandra Bose a svět rostlin, *ibid*., 10: 308-310; Tance zvané manípurí, *NO* **32** (1977), 1: 8-13; Pársové, indičtí vyznavači ohně, *NO* **33** (1978), 7: 210-213; Sikhové - bojové bratrstvo, *NO* **34** (1979), 8: 249-252; Zlatý chrám sikhů, *ibid*., 10: 300-302; Indické kmeny a jejich budoucnost, *NO* **35** (1980), 1: 9-12; Odíssí - klasický tanec uríských chrámů, *ibid*., 2: 57-58; Indické loutkové divadlo, *ibid*., 5: 136-138; Problém indického filmu: líbat se či nelíbat? *ibid*., 9: 272-273; Vzpomínky na Indii, *Gramorevue* 8/1981; Indická hudba v Praze, *NO* **37** (1982), 4: 118-119; Svět stvořený obětí, *ibid*., 8: 244-246; Odraz historie v bengálských mýtech, *NO* **39** (1984), 5:

150-152; Posvátná Ganga, *NO* **43** (1988), 10: 306-308; Indický tygr, *NO* **45** (1990), 4: 123-124.

PŘEKLADY: Drakova milenka; Náčelník Sibura a dívka Dari; Zlá Hmujčukčurudini; Krásná Čóngmóji a Hrangčhuana, *Svět v obrazech* 49/1972: 20-21. Tygr, bráhman a šakal. Paňdžábská pohádka, *NO* **33** (1978), 3: 91-92.

BIBLIOGRAFICKÉ PŘEHLEDY: Přehled českých knižních publikací o Orientě 1952-53, *NO* **9** (1954): 16, 32; Přehled českých knižních publikací o Orientě 1954, *NO* **10** (1955): 16; Přehled českých knižních publikací o Orientě. Listopad 1954 - listopad 1955, *NO* **11** (1956): 15-16; Přehled českých a slovenských knižních publikací o Orientě. Listopad 1955 - prosinec 1956, *NO* **12** (1957): 30-31; Přehled českých a slovenských knižních publikací o Orientě. Leden - prosinec 1957, *NO* **13** (1958): 38-39; Přehled českých a slovenských knižních publikací o Orientě. Leden - prosinec 1958, *NO* **14** (1959): 37-38; Přehled českých a slovenských knižních publikací o Orientě 1959, *NO* **15** (1960): 45-46; Přehled překladů z orientálních jazyků do češtiny a slovenštiny. 1945-1960, *Dialog* 1 (1961): 15-36; *Asian and African Studies in Czechoslovakia*, Moscow 1967: 129-161.

L.: Jitka Rubešová: O půdě, práci a lásce s překladatelkou orientální literatury PhDr. Eliškou Merhautovou, *Gemma* (1994), 8: 8-9.

(A)

MIKAN Johann Christian - českoněmecký přírodovědec

* 1769 Teplice, + 1844 Praha

Poté, co vystudoval na pražské univerzitě lékařství, věnoval se dále studiu botaniky a entomologie. Od roku 1800 byl profesorem přírodopisu na pražské lékařské fakultě, přičemž studoval především český hmyz a flóru. V souvislosti se zasnoubením arcivévodkyně Leopoldiny se synem portugalského panovníka Domem Pedrem odjel 1817 z příkazu dvora do Brazílie, kde provedl spolu s dalšími členy této rakouské vědecké výpravy rozsáhlé sběry, uložené pak ve vídeňském muzeu. Po návratu do Evropy zpracoval materiály v rozsáhlém díle, které dosáhlo mezinárodního uznání. Jeho výrazem se stal i fakt, že Humboldt po něm pojmenoval jeden rod rostlin Mikania.

D.-k.: *Delectus Florae et Faunae Brasiliensis* I-IV, Wien 1820-1825.

L.: *OSN* 17, Praha 1901: 288; J. a M. Martínkovi: *Kdo byl kdo - naši cestovatelé a geografové*, Libri, Praha 1998, 288-289.

(jo)

MILAN Jan - český jezuita a misionář

* červen 1662 Doksy u Dubu, + 24. 1. 1737 Bohosudov

Studoval v Čechách, seznámil se s některými východními jazyky a po vstupu do jezuitského řádu v letech 1695-1719 působil jako misionář, nějakou dobu mezi Tatary a Kalmyky. Ovládal jejich jazyky a jeho zpráva obsahuje popis lidí, jejich obydlí, oblékání a zvyků, v

jedné kapitole pojednává o spojení buddhismu se šamanismem u Kalmyků a o jejich náboženském zřízení.

D.: *Missio asophiensis et taganrokensis* (Národní knihovna MS VIII H 75).

L.: Fr. Martin Pelzel: *Böhmische*, *mährische und schlesische Gelehrte und Schriftsteller aus dem Orden der Jesuiten*, Praha 1786; A. V. Florovskij: Ein tschechischer Jesuit unter den Asowschen Kalmücken im Jahre 1700, *ArOr* **12** (1941): 162-188, 8 s. kreseb.

(jb)

MILTNER Vladimír - český indolog-lingvista, překladatel a publicista

* 6. 7. 1933 Plzeň, + 13. 1. 1997 Surír (okr. Mát, kraj Mathura, Indie)

Ještě během studia na gymnáziu v Karlových Varech (1945-52) dálkově studoval hindštinu a urdštinu (1949-53) a v letech 1953-58 absolvoval Filologickou fakultu Univerzity Karlovy (obor indická filologie-indologie) a získal titul promovaný filolog. Po vykonání základní vojenské služby a krátkém učitelském působení na Jazykové škole v Praze (externí výuka hindštiny) nastoupil do Orientálního ústavu ČSAV jako knihovník (1960-63); současně v ústavu absolvoval externí aspiranturu a dosáhl vědecké hodnosti CSc.

V letech 1963-67 a 1970-74 působil v OÚ jako vědecký pracovník (1967 získal titul PhDr.); 1967-70 byl profesorem hindštiny a historické a srovnávací jazykovědy na Pařížské univerzitě. Po politicky motivovaném propuštění z ČSAV krátce pracoval jako šofér-rozvažeč a kuchař u Restaurací a jídelen v Praze 9 a poté 1974-81 nalezl uplatnění jako překladatel, redaktor zpráv ze zahraničí a redaktor časopisu *100 + 1 ZZ* v mezinárodní redakci ČTK. Odtud přešel jako redaktor do monitorovacího střediska Čs. rozhlasu (1981-90) a nakonec se opět vrátil jako vědecký pracovník do Orientálního ústavu AV ČR.

Specializoval se na novoindickou filologii, se zvláštním zřetelem k historické gramatice hindštiny, staroindickou erotiku, tradiční medicínu a v posledním období též na buddhologii.

D.-k.: *Early Hindi Morphology and Syntax*, *being a key to the analysis of the morphologic and syntactic structure of Ukti-vyakti-prakarana*, Dissertationes orientales 6, Oriental Institute, Praha 1966; *The Hindi Sentence Structure in the Works of Tulsidas*, Delhi 1967; *Z Púny do Púny*, ČS, Praha 1968; *Deux mille mots*. *Vocabulaire hindi-franćais*, Paris 1969; *Theory of Hindi Syntax*, The Hague 1970; *Příběhy bájné Indie*, Práce, Praha 1973, 290 s.; *Indie má jméno Bhárat aneb Úvod do historie bytí a vědomí indické společnosti*, Panorama, Praha 1978, 333 s.; *Indická kuchyně*, Merkur, Praha 1982, 229 s.; *Lékařství staré Indie*, Avicenum, Praha 1986, 207 s.; *Mahábhárata aneb Velký boj*, Albatros, Praha 1988, 382 s.; *Jóga pro děti aneb hrajeme si na zvířata*, Liberecké tiskárny, Liberec 1990, 32 s.; *Našim v Indii*, *Pákistánu a Bangladéši*. Konverzační příručka deseti jihoasijských jazyků, Academia, Praha 1991 [též jako příl. *NO* **46** (1991): č. 6-10]; *Prófák*, *tulák*, *voják*, Hanácké nakladatelství, Vyškov 1992, 101 s.; *Svět na talíři*, Práce, Praha 1996; *Malá encyklopedie buddhismu*, Práce, Praha 1997, 237 s.; *Buddhismus*, Ostrava 1997; *Old Hindi Reader*, Karolinum, Praha 1995 [vyšlo 1998].

PŘEKLADY: Vátsjájana Mnich: *Kámasútra aneb Poučení o rozkoši*, Avicenum, Praha 1969, 141 s.; *Otázky Milindovy*, Lyra pragensis, Praha 1988, 100 s.; Abie de Marillac: *Červení*

mniši, 1991; Džagannáth Díkšit: *Kariéra doktora Kaušikkara*, Academia, Praha 1991 [též jako příl. *NO* **46** (1991), č. 1-8]; Kaljánamalla: *Anangaranga aneb Herna boha lásky*, Mladá fronta, Praha 1992, 111 s.; Oscar Wilde: *Lady Fuckingham*, 1992 [pod pseud. Voloďa Miljuchin]; Salman Rushdie: *Satanské verše*, Praha 1994; *Krišna a Osm pečetí*, DharmaGaia, Praha 1994, 223 s.; Nik Douglas, Penny Slongerová: *Mysteria sexu*, Ikar, Praha 1995; Madhu Bazaz Wanguová: *Buddhismus*, Nakladatelství Lidové noviny, Praha 1996, 141 s.

D.-č./sb.: Old Braj morphology in the Bihari-Satsai, *ArOr* **30** (1962): 494-504; A note on a peculiarity in some verses of Surdas, *ibid*.: 634-637; Větná stavba ve staré hindštině, in: *Orientalistický sborník*. Materiály z 5. vedeckej konferencie orientalistov, Bratislava 1963: 141-144; The musical character of the verses of Biharilal, *ArOr* **31** (1963): 216-224; The double formal relationships in Hindi syntagmas, *Bharatiya Vidya* (Bombay) **23** (1963), 1-4: 40-45; Shifts of syntactic function in Hindi: Selected material from the works of Tulsidas, *JAOS* (Baltimore) **23** (1963), 2: 836-838; O distribucii členov predloženija v chindi, *Voprosy jazykoznanija* (Moskva) **12** (1963), 3: 37-43; Old Bengali, old Kosali and old Marvari sentence structure compared (A tentative analysis), *ArOr* **32** (1964): 576-600; Old Gurjar, Old Kosali and Old Marvari Sentence. Structure Compared, *Bharatiya Vidya* **24** (1964), 1-4: 9-31; The syntactic structure of the caryas, *Indian Linguistics* (Poona) **25** (1964): 213-226; Do Púny je cesta dlouhá, *NO* **20** (1965): 15; Pojetí větného členu u pandita Dámódara, *Zprávy ČSO při ČSAV* **VI** (1965), 3: 58-60; From OIA passive to NIA active, *AAS* **1** (1965): 143-146; The Hindi Sentence Structure, *JAOS* 85 (1965): 360-367; Láska v indické literatuře, *Plamen* **8** (1966), 1: 65-69; Učení básníci. (Stará indická poesie), *Věda a život* (1966), 6: 342-353; Indické črty, *NO* **21** (1966): 50-51; The morphologic key for new Indo-Aryan languages, *ArOr* **35** (1967), 4: 607-612; Viva ré viva, ami džiklét! Goa zvítězila, *NO* **22** (1967): 92; Z Púny do Púny, *ibid*.: 150-155, 173-180; S fíkovníku pod chrámem Kundéšvarovým do Vády, *ibid*.: 216-218; Z Bhímášankaru do Púny, *ibid*.: 271-275; O indické hudbě, *NO* **27** (1972): 171-172; Prvním pádem voláme kdo co, *ibid*.: 285-287; Hindština - královna bez trůnu, *NO* **28** (1973): 43-47; Kašmírský problém, *NO* **30** (1975): 24-27; Jede, jede poštovský panáček, *NO* **32** (1977): 246-247; Jak ten čas plyne, *ibid*.: 316-317; Ergative constructions in Hindi and other NIA languages, *ArOr* **45** (1977): 237-244; Dneska je sóma oum, vašnosti, *NO* **34** (1979): 29-31; Město mnoha jmen, *ibid*.: 184; Rám - Rám aneb Pozdrav pámbu, *NO* **35** (1980): 54-56; Svaté město - peleš lotrovská, *ibid*.: 74-77; Rozprava o metodě, *ibid*.: 180-181; Indové a maso, *NO* **36** (1981): 91-92; Kahan ztracený a opět nalezený, *NO* **37** (1982): 212-215; Železný sloup v Dillí - Višnuův praporec, *NO* **38** (1983): 105-106; Ergative constructions in Indo-Aryan, *ArOr* **59** (1991): 225-233; Sladké mandličky moudrosti, *NO* **46** (1991): 70; Řeč indických zvířat, *ibid*.: 109; Jmenuji se Čmeláček, *ibid*.: 271-272; Něco o tantrismu, *NO* **47** (1992): 161-163; Dilema, tetralema..., *NO* **48** (1993): 74-76; Král, princ, lékař, hetéra a Buddha - jak se to rýmuje? *ibid*.: 271-272; Kršno, ó Kršno! *NO* **49** (1994): 50-52; Buddhismus a Šankara, *ibid*.: 200-202; Záhada krve, *NO* **50** (1995): 386-387; Ádžívikové a ti druzí, *NO* **51** (1996): 220-222; Capra aegagrus ad scat. aur. s. q., *ibid*.: 335-337; Z Kurukšétry do Říma, *NO* **52** (1997): 102-104; A jejich spor je setrvalý, *ibid*.: 315-317.

PŘEKLADY: (z gudžarátštiny), Muktánanda: Pravidla oddané ženy, *NO* **25** (1970): 12-14; (ze sanskrtu), Džajadéva: Ratimaňdžarí aneb Kytka veršů o lásce a milování, *ibid*.: 171-172; (z hindštiny), Džainéndrakumár Džain: Nákotníček, *NO* **26** (1971), 6: příl.; (ze sanskrtu), Zkáza karavany. Z epizody Nalópákhjána eposu Mahábhárata, *ibid*.: 120-122; (z bradžského nářečí hindštiny), Proč se Indky koupají oděny v sárí, *NO* **27** (1972): 189-191; (z bengálštiny), Banaphul: Strejda, Samareš Basu: Nápis na zdi, *ibid*., 10: příl.; (z urdštiny), Dědictví, *NO* **28** (1973): 212-213; (z bengálštiny), Bimal Mitra: Marnost nad marnost, *ibid*., 7: příl.; (z hindštiny), Jašpál: Pokání, *NO* **29** (1974): 54-55; (z urdštiny), Hariščand Bhárténdu: Trestní

zákon manželský, *ibid*.: 94-96; (ze sanskrtu), O Nalovi a Damajantí, *ibid*., 5-10: příl.; (z čhattísgarhí), Chytrý Mahindu, *NO* **30** (1975): 42-43; (z hindštiny), Jašpál: Makríl, *ibid*.: 79-81; (z hindštiny), Jak byl ztrestán falešný mudrc, *NO* **33** (1978): 61-62; (z urdštiny), Duch našeho světa, *NO* **34** (1979): 87; (ze sanskrtu), Mahéndravikramavarman: Ztracená miska aneb Trojí víra - jedna míra, *ibid*., 4: příl.; (ze sanskrtu), Jak Agnimitra k Málavice přišel, *ibid*: 145-147; (ze sanskrtu), Mahábhárata. Jak se chovat u dvora, *NO* **35** (1980): 282; (ze sanskrtu), Válmíki: Chvála Kóšalska, *NO* **36** (1981): 188; (z hindaví), Amír Chusrau Dihlaví: Hádanky, *ibid*.: 280; (ze sanskrtu), Apolinář po indicku (Sušruta, Uttaratantra 47, 1-48), *ibid*.: 310-311; (z hindštiny), Góvind Mišra: Prázdná náruč, *NO* **37** (1982): 27-28; (z hindaví), Amír Chusrau Dihlaví: Verše, *ibid*.: 53; Polohádanky, *ibid*.: 26, 71, 83; (ze sanskrtu), Sušruta o prevenci, *ibid*.: 116-117; Kautilja: Opatření proti živelním pohromám (Arthašástra IV, 78), *ibid*.: 309; Rozprava o metodě (Sušrutasanhita, Uttaratantra 65), *NO* **38** (1983): 31-22; (z mithilštiny a jazyka avahatth), Z díla Vidjápatiho Thákura, *ibid*.: 177-179; (ze sanskrtu), Disputace na úrovni (Čarakasanhita, Vimánasthána 8), *NO* **39** (1984): 51-53; (z hindštiny), Džajšankar Prasád: Odměna, *NO* **42** (1987): 26-29; (z bradžštiny), Z veršů pěvce Súrdáse, *NO* **46** (1991): 38-39; Hariráj: Z vyprávění o čtyřiaosmdesáti višnuistech, *ibid*.: 91-92; (z páli), To máš za to, darebáku! (Anguttaranikája 2. 1), *NO* **47** (1992): 31; (z jazyka sandhjábháša), Buddhovo procitnutí, *ibid*.: 179-180; (ze sanskrtu), Kálidása: Jak Agnimitra k Málavice přišel, *NO* **47** (1992), 9-10, **48** (1993), 1-2: příl.; Kšéméndra: Vzpomínky staré děvky, *NO* **49** (1994): 26; Čánakjasútráni aneb Čánakjovy aforismy, *NO* **51** (1996): 110; (z angl.), Jaideo Awasthi: Setkání, *ibid*.: 180-181.

L.: Vladimír Miltner in memoriam, *NO* **52** (1997): 314-315; Filipský, Jan: Za Vladimírem Miltnerem, *Dotek* **VI** (1997), 10: 3-4; Kolmaš, Josef: Vladimír Miltner in memoriam, *Bulletin Sdružení přátel Indie* **VI** (1998), 3-4: 2-4.

(jf)

MINN LATT YEKHÁUN Maung (alias Htun Kyi) - barmský lingvista, literární historik, spisovatel a pedagog působící v Praze

* 19. 7. 1925 Barma, + konec 80. let Barma

Koncem 2. světové války se zúčastnil povstání proti japonské okupaci v oblasti Pegu v Dolní Barmě. Roku 1948 odešel jako člen KS Barmy (Bílé vlajky) do ilegality. V letech 1950-67 působil v Československu.

Od roku 1950 studoval na Filologické fakultě Univerzity Karlovy anglistiku a historii, obhájil diplomovou práci *Burma in English Letters*. V období let 1955-67 pracoval v Orientálním ústavu ČSAV, 1960 se stal kandidátem věd. Aktivně působil v lingvistickém kroužku OÚ, vypracoval řadu vědeckých studií o moderní barmštině a barmské literatuře. Překládal z barmštiny a sám byl literárně činný - jeho povídky a básně vyšly v Barmě i v ČSSR.

V letech 1955-58 vyučoval barmštinu na Jazykové škole v Praze, 1960-62 přednášel barmanistiku na FF UK. V letech 1967-69 pobýval v Pekingu, kde se vedle politické činnosti věnoval studiu šanského jazyka. Od roku 1969 působil v Šanském státě na severovýchodě Barmy, na území ovládaném KS Barmy. Tam na přelomu 80. a 90. let zahynul.

D.-k.: *The Prague Method Burmese Reader with Burmese-English and English-Burmese Alphabetical Vocabularies* [učebnice pro Jazykovou školu], Prague 1956, 105 s.; *Barma* -

křižovatka Asie, SNPL, Praha 1958, 82 s.; *Modernization of Burmese*. Dissertationes orientales 11, Oriental Institute, Academia, Prague 1966, 349 s.

D.-č./sb.: Paprsky měsíce na pohovce, *NO* **12** (1957), 5: 66-68; The Prague Method Romanization of Burmese, *ArOr* **26** (1958): 145-167; A Contribution towards the Identification of the Word and the Parts of Speech in Modern Burmese, *ArOr* **27** (1959): 318-335; Vývoj barmského divadla, *NO* **15** (1960): 134-137; Mainstreams in Burmese Literature, *NOB* **1** (1960), č. 1, 3, 6; **2** (1961), 6: 172-175; **3** (1962), 6: 172-176; First Report on Studies in Burmese Grammar, *ArOr* **30** (1962): 49-115; Second Report on Studies in Burmese Grammar, *ArOr* **31** (1963): 230-273; Third Report on Studies in Burmese Grammar, *ArOr* **32** (1964): 265-292; Barmská literatura, in: *Z dějin literatur Asie a Afriky* V. *Literatury jihovýchodní Asie a Indie* [skripta], SPN, Praha 1964: 149-178; Tone and Juncture, Terminal and Stress in Modern Burmese, *Kolloquium* 1965.

(db)

MIŠTINOVÁ Anna - česká hispanistka, iberoamerikanistka

* 21. 6. 1946 Prešov

V letech 1965-70 vystudovala španělskou filologii na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy, doktorát (PhDr.) získala 1971. Absolvovala půlroční postgraduální stáž na Filologické fakultě Havanské univerzity (1970), vykonala státní zkoušky z jazyka ruského, italského a francouzského. Vzhledem ke strukturalistickému pojetí rigorózní doktorské práce a nečlenství v KSČ bylo zamezeno její vědecké aspirantuře na FF UK. Pracovala v Domě kubánské kultury v Praze jako vedoucí lektorátu španělštiny až do roku 1989. V 1. 1987-89 externě vyučovala na katedře překladatelství a tlumočnictví FF UK. Od roku 1990 pracuje jako odborná asistentka pro obor španělský jazyk v Ústavu románských studií FF UK, jehož je od 1993 tajemnicí.

Zabývá se lingvistickou problematikou zvukové stránky, morfosyntaxe a lexikologie současného španělského jazyka na americkém kontinentě i jeho historickým vývojem. Na základě vědeckých úkolů "Americké varianty španělského jazyka" a "Hispanoamerická dialektologie v rámci lingvistické iberoamerikanistiky" vypracovala koncepci základů této disciplíny a připravila pro obor iberoamerikanistika a romanistika nový cyklus přednášek o variantách americké španělštiny. Účastnila se řady mezinárodních sympozií a vědeckých konferencí, přednášela na zahraničních univerzitách, spolupracuje se Střediskem iberoamerických studií UK.

Je členkou Obce překladatelů, Latinskoamerické společnosti, Asociace profesorů španělštiny, Rady pro latinskoamerická studia ve střední a východní Evropy (CRELECO) se sídlem ve Varšavě, koordinační komise mezinárodního vědeckého programu "Diálogo Interregional entre la Europa Centro-Oriental y América Latina" a koordinátorkou projektu "Europa Centro-Oriental - América Latina: presencias mutuas en la formación universitaria y colaboración científica". Je členkou redakční rady ročenky *Ibero-Americana Pragensia* a oborové rady doktorského postgraduálního studia pro iberoamerikanistiku FF UK.

Kromě vědecko-pedagogické, publikační a překladatelské činnosti se věnovala rovněž lektorské činnosti pro různá nakladatelství, tlumočení a spolupráci s Českým rozhlasem.

D.-k: *Antilské rytmy* [bilingvní výbor z poezie Nicoláse Guilléna], Československý spisovatel, Praha 1980, 87 s.; (spoluaut. M. Krbcová), *Hablas Español*, rozhlasový kurs španělštiny, 1. díl, nakl. Fraus, Plzeň 1994, 56 s.

D.-č./sb.: La metáfora en el Romancero gitano de Federico García Lorca, *Ibero-Americana Pragensia* **VII** (1973): 37-54; M. Arregui, povídky z knihy "La sed y el agua", *Světová literatura* 6/1973: 180-191; Centro Cultural Juan Marinello, *Ibero-Americana Pragensia* **XVII** (1983): 309-311; (spoluaut. S. Binková), I Encuentro de Latinoamericanistas en La Habana, *Ibero-Americana Pragensia* **XXII** (1988): 209-210; El español de América: "Un fenómeno desconocido en Checoslovaquia", *Ibero-Americana Pragensia* **XXVII** (1993): 181-182; Comentarios a un método de español de los aEos treinta, *Ibero-Americana Pragensia* **XXVIII** (1994): 171-174; Hispanística en las universidades australianas, *ibid*.: 184-185; Diferentes enfoques del concepto de "americanismo" en algunas obras de la lexicografía hispánica, *Ibero-Americana Pragensia* **XXIX** (1995): 209-217; La geografía lingüística y los atlas lingüísticos de Hispanoamérica, *Ibero-Americana Pragensia* **XXX** (1996): 17-36; Algunos aspectos de la metodología de la enseEanza del español de América, in: *La Europa del Centro y del Este y el Mundo Hispánico*, Krakow 1996: 323-327; Experiencias y perspectivas de la iberoamericanística lingüística en la Universidad Carolina de Praga, in: *América Latina e Europa Centro-Oriental*, *Perspectivas para o Terceiro Milźnio*, Universidade do Estado do Rio de Janeiro 1996: 335-342; Docencia e investigación del español de América en la República Checa, in: *Memorials del III Congreso Latinoamericano*, Warszawa 1996, II: 461-465; En torno a la problemática de la investigación linguística del español de América, *Linguistica Pragensia* **2** (1997): 91-100; El papel didáctico de algunos elementos contrastivos entre el sistema lingüístico español y el checo, *Estudios Hispánicos* (Wrocław) **VII** (1998): 125-132.

(A)

MLČOCH Melichar - český bohoslovec zabývající se semitskými jazyky, překladatel Starého zákona z hebrejštiny

* 6. 1. 1833 Kladky na Moravě, + 6. 4. 1917 Olomouc

Studoval v Moravské Třebové, pak v Olomouci německé gymnázium a bohosloví. Byl vysvěcen 1856. Působil v duchovní správě, 1860 získal doktorát teologie, věnoval se dalšímu studiu na vídeňské univerzitě. Roku 1869 byl jmenován řádným profesorem biblického starozákonního studia v Olomouci. Kladl důraz na to, aby starozákonní texty byly překládány z hebrejštiny. Jeho žákem byl A. Musil.

D.-k.: *Succinta Archaeologica biblica secundum academicas praelectiones*, 1870; *Starověda biblická*, Praha 1888; *Mluvnice jazyka hebrejského* (autograf), Olomouc 1884 a další publikace biblického obsahu.

L.: Dvořák, R.: III. Jazyky východní, in: *Památník na oslavu padesátiletého panovnického jubilea jeho veličenstva císaře a krále Františka Josefa I.*, Praha 1898: 85-88; *OSN* 17, Praha 1901: 454-455.

(jb)

MOTALOVÁ Ludmila - česká armenoložka a překladatelka

* 22. 4. 1935 Kroměříž, + 29. 8. 1975 Praha

Zájem o jazyky a literaturu ji přivedl na studia do Prahy, kde začala studovat nejdříve slavistiku, ale záhy se zaměřila na arménštinu, které nakonec věnovala veškeré úsilí. Její zájem o Arménii byl velmi všestranný. Již před ukončením vysokoškolských studiií vydala první překlady a také její diplomová práce vycházela již ze základu hluboké znalosti arménského jazyka. Jejím učitelem arménštiny na Filozofické fakultě UK byl prof. J. Jedlička. Z významných literárních osobností Arménie ji záhy zaujal moderní klasik arménské literatury, Avetik Isahakjan; právě k jeho drobným prózám se obrátila svými prvními překlady.

Široký záběr, soustředěný na kulturní zónu se starou tradicí, jí umožnil najít souvislosti mezi literaturou, výtvarným uměním, zejména grafikou a malířstvím, a hudbou. Její disertace byla zaměřena na strukturní analýzu literárního textu. Její výzkumy byly ovlivněny pražskou strukturalistickou školou. Textová analýza se opět týkala literárních děl A. Isahakjana. Dalším tématem, jež ji zaujalo, byl proces formování arménského národa. Osobní seznámení s Arménií a rozsáhlé osobní kontakty s Armény v diaspoře jí umožnily shromáždit množství materiálu k další činnosti. Kromě vědecké práce se věnovala popularizační a překladatelské činnosti. Velké pracovní vypětí a zdravotní problémy neočekávaně ukončily její život ve věku 40 let.

D.-k.: *Čarovná růže*. Arménské pohádky, Praha 1972; *Jablíčko zelené*, *červené a bílé*. Arménské pohádky, Praha 1972.

PŘEKLADY: Avetik Isahakjan: *V čem je útěcha*, Praha 1958; Jeghiše Čarenc: *Sladký slunný svět*, Praha 1962; (s M. Bouškovou), Gevorg Aršakjan: *Údolí gladiol*, Praha 1966; Avetik Isahakjan: Abulalá al Maarrí, Praha 1968; (s Vladimírem Holanem), Mkrtič Armen: *Zázračný pramen*, Praha 1968; Parujr Sevak: *Hymnus na světlo*, Praha 1972; Hrant Mathevosjan: *Síla země*, Praha 1973; Avetik Isahakjan: *Bezpočtu cest*, Praha 1975.

D.-č.: Smyslovoje vospriňatie mira v poeme A. Isaakjana "Abelala Maari" i jego otraženie v russkom perevode V. Ja. Brjusova, *ArOr* **35** (1967): 372-377; Arménská literatura, její tradice a současnost, Příloha *Metodického zpravodaje* č. 4, 1972.

(ak)

MRÁZEK Rudolf - český indonesista-historik, politolog a pedagog

* 18. 6. 1942 Praha

V roce 1964 absolvoval studium historie na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy, na něž navázal studiem indonesistiky (1969). Roku 1968 byl přijat do Orientálního ústavu ČSAV, kde se specializoval na novodobé dějiny a politický vývoj zemí jihovýchodní Asie, se zvláštním zřetelem k Indonésii. Roku 1970 absolvoval postgraduální studium na Cornellově univerzitě (Ithaca, N. Y.), kam se 1988-90 vrátil jako hostující výzkumný pracovník. PhDr. (1986), CSc. (1988).

Od roku 1990 působí na katedře historie Michiganské univerzity v Ann Arbor, zpočátku jako docent, od 1994 jako mimořádný profesor.

Ve své odborné a pedagogické činnosti se zaměřuje na dějiny evropské koloniální expanze, soudobý vývoj v jihovýchodní Asii, srovnávací historii, dějiny techniky a problematiku nacionalismu.

Je členem Dutch Royal Institute of Linguistics and Anthropology a American Association for Asian Studies. V letech 1981-89 pracoval v redakční radě *Nového Orientu*, od 1996 je členem redakční rady časopisu *Indonesia* (Cornell University).

D.-k.: *Indický antibaedeker*, Academia, Praha 1976, 180 s. [část vyšla jako příloha časopisu *Nový Orient* **31** (1976), č. 4-6; poté na zásah ČÚTI vydávání zakázáno]; *United States and the Indonesian Military*, *1945-1965*, 2 sv., Dissertationes orientales, Vol. 39, Academia, Praha 1978, 235 + 285 s.; *Jihovýchodní Asie*, *1900-1975*, Svoboda, Praha 1980, 774 s. [ocenění "Nejlepší kniha roku"]; *Bali*: *The Split Gate to Heaven*, Orbis Publishers, London 1983, 129 s. [též v něm., franc. a holand. překladu, Hannover, Zürich, Amsterdam 1984-1992]; *Sjahrir*: *Politics and Exile in Indonesia*, *1906-1966*, Studies in Southeast Asia, Cornell University, Ithaca 1994, 526 s. [též v indonéském překl., *Sjahrir*: *Politik dan Keasingan*, Yayasan Obor, Jakarta 1996, 896 s.]; *Semesta Tan Malaka* [Tan Malakův svět], BiGrafi Publishing House, Yogyakarta 1994, 108 s.

D.-č./sb.: Indonéské nacionalistické hnutí během japonské okupace, 1942-1945, *Sborník historický* **14** (1965): 54-136; Tan Malaka: A Political Personality's Structure of Experience, *Indonesia* (1972): 1-46; Nationalism and the Indonesian Armed Forces, *ArOr* **43** (1975): 1-32; Sutan Sjahrir: Effort at Integrity, in: *Papers presented to the Conference on Multilingualism organized by the Social Science Research Council* (Pacet, Indonesia, August 20-22, 1981), 58 s.; Tan Malaka: Just as artisans, when gathered together, *Indonesia* 53 (1992): 65-71; Glass House, Takashi Shiraishi and Indonesian Studies in Motion, *ibid*.: 169-177; Boven Digul: Exile in the Netherlands East Indies, in: Daniel S. Lev, R. T. McVey (ed.), *Making Indonesia*, Cornell Southeast Asia Program, Ithaca 1996; Politics of Clothes in Late Colonial Period, in: Henk Schulte Nordholt (ed.), *Outward Appearance*: *Clothing the state and society in the 20th century Indonesia*, Royal Institute for Linguistics and Ethnography, Leiden 1997: 117-150; Let Us Become Radio Mechanics: Technology and National Identity in Late-Colonial Netherlands East Indies, *Comparative Studies in Society and History* **39**, No. 1: 3-33; Only Deaf Can Hear Well: Exile at the Time of Wirelessness, *Indonesia* 61, April 1996: 51-92; Sjahrir and the Left Wing at the Times of the Revolution, *Bijdragen en mededelingen betreffende de geschiedenis der Nederlanden* (The Hague), 1997, 28 s.; From Darkness to Light: optics of policing in late-colonial Netherlands East Indies, in: H. M. J. Maier, Vincente Raffael (ed.), *Crime after Punishment*: *Criminality in Southeast Asia*, Cornell University Press, Ithaca 1998, 54 s.

L.: -lip- [Filipský, Jan]: Nad Indickým antibaedekerem Rudolfa Mrázka, *NO* **31** (1976), 3: 92-94.

(jf)

MRKOS Josef - český překladatel z perštiny a arabštiny

* 2. 1. 1869 Malostovice, + 1927 Praha

Po maturitě na malostranském gymnáziu studoval v letech 1889-93 orientální jazyky a filozofii. Roku 1895 obhájil doktorskou práci *Šejch Muslihuddín Sadi*, *Gulistan* u prof. R. Dvořáka. Po J. Pekařovi nastoupil do Strakovy akademie a stal se pak jejím ředitelem.

D.-k.: (přel.), *Perské povídky*, Praha 1891; (přel.), *Tisíc a jedna noc*, 4 díly, Praha [1905].

D.-č.: Slavnost Mekkanská, *Niva* 6 (1896): 300-305.

(jb)

MÚČKA Ján - slovenský vietnamista, tlumočník a překladatel

*31. 10. 1941 Rimavská Sobota, + 3. 6. 1994 Senec

Roku 1966 ukončil studium na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze, obor vietnamistika-rusistika; předtím studoval filologické obory na Vyšší pedagogické škole v Banské Bystrici (1958) a na Filozofické fakultě Univerzity Komenského v Bratislavě (1959-62). PhDr. (1985), CSc. (1983).

Pracoval jako tlumočník a překladatel na Obchodním oddělení zastupitelství ČSSR v Hanoji (1966), v letech 1967-70 pracoval jako odborný asistent v Studijním středisku zahraničních studentů Univerzity 17. listopadu v Senci. Roku 1970 nastoupil do Kabinetu orientalistiky SAV na místo odborného pracovníka, v letech 1974-82 tam působil i ve funkci vědeckého tajemníka. Přednášel na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze, na oboru vietnamistika (1976-78), a na Právnické fakultě Univerzity Komenského v Bratislavě (1990-94). V letech 1982-90 byl vědeckým pracovníkem Literárnovedného ústavu SAV, po obnovení Kabinetu orientalistiky SAV (1990) v něm pracoval jako vědecký pracovník a vedoucí oddělení orientální filologie do 1994. V letech 1970-90 několikrát studijně navštívil Vietnam, kde se zaměřoval na výzkum současné vietnamské literatury a jazyka, 1977 absolvoval studijní pobyt ve Francii. Zúčastnil se mezinárodních kongresů a sympozií v Polsku, Německu, Rakousku, Maďarsku, Nizozemsku, Francii, Vietnamu i Mongolsku. Byl členem Slovenské spoločnosti prekladateľov umeleckej literatúry a tlumočníkem agentury Videopress.

Zabýval se především výzkumem moderní vietnamské literatury (1918-45) a jazyka, soustředil se na zkoumání některých sociologicko-etnologických otázek klasické vietnamské společnosti. Věnoval se i teoretickým otázkám literární komparatistiky a jejich aplikaci na meziliterární vztahy literatur jihovýchodní Asie.

Publikoval řadu studií ve vědeckých periodikách a kolektivních monografiích doma i v zahraničí. Je autorem četných překladů literárních děl, které vyšly knižně i v časopisech (*Romboid*, *Revue svetovej literatúry* aj.), encyklopedických hesel a populárně-vědeckých článků. Spolupracoval s rozhlasem a televizí.

D.-k.: (spoluaut.), *Glosár slovensko-vietnamský* k učebnici *Slovenčina pre cudzincov*, I. časť, Univerzita 17. listopadu, Praha 1973, 92 s.; (spoluaut.), *Učebnica slovenského jazyka pre vietnamských občanov*. Skupina odborov chémia-sklárstvo-drevárstvo, Alfa, Bratislava 1980, 80 s.

PŘEKLADY: Nguyen Hong: *Zlodejka*, Tatran, Bratislava, 1973, 224 s.; Ho Chi Minh, Song Hong, To Huu: *Ranený bambus neumiera*, Tatran, Bratislava, 1981, 116 s.; To Hoai: *Západný kraj*, Tatran, Bratislava, 1981, 264 s.; *Sedem želaní* [vietnamské ľudové rozprávky], Mladé letá, Bratislava, 1985, 174 s.

D.-č./sb.: Štruktúrna charakteristika vietnamského jazyka, *Bulletin USL-VAAZ*, č. 5-6, Praha 1971: 24-29; Kinship System and Terminology in Vietnam, *AAS* **VII** (1971), Bratislava 1973: 33-39; Introduction ą la prose réaliste vietnamienne, in: *Problemy Literatur Orientalnych*, PAN, Komitet Nauk Orientalistycznych, Warszawa 1974: 293-299; Quelques remarques sur le conte vietnamienne de la période de 1930-1945, *AAS* **X** (1974), Bratislava 1975: 113-123; Nguyen Cong Hoan et son roman "Le dernier pas", *AAS* **XI** (1975): 87-99; Quelques remarques sur le roman vietnamien moderne, *AAS* **XVII** (1981): 55-67; Le conte de Nguyen Cong Hoan et le conte de A. P. Tchékhov, in: *Literaturen Asiens und Afrikas*, Akademie-Verlag, Berlin 1981: 373-376; Remarks on the National-Literary and Interliterary Aspects of Literary History, *Slavica Slovaca* **18** (1983), 2: 201-203; Certains aspects du développement de la prose vietnamienne pendant les années 1959-1965, *AAS* **XX** (1984): 101-111; Traits fonciers de la famille classique au Vietnam, *AAS* **XXII** (1986): 129-139; Le caractère du mariage dans la famille vietnamienne classique, *AAS* **XXIII** (1987), Bratislava 1988: 87-100; Le processus interlittéraire et forme spécifique de la communauté historique de la littérature vietnamienne et chinoise, *AAS* **XXIV** (1988), Bratislava 1989: 95-105; Proces emancipácie vietnamskej literatúry, in: *Premeny a návraty*, Slovenský spisovateľ, Bratislava 1989: 65-92; Vývin vietnamského literárneho jazyka, in: *ibid*.: 222-235; La force créatrice de Nguyen Hong (1918-1982), *AAS* **XXV** (1989), Bratislava 1990: 57-65.

L.: Celnarová, Xénia: Za vietnamistom Jánom Múčkom, *Literárny týždenník* 7, č. 27: 2.

(me)

MÜLLER Zdeněk - český arabista

* 12. 2. 1947 Praha

V letech 1965-70 vystudoval Filozofickou fakultu UK v Praze, obor filozofie - arabština; pod vedením prof. K. Petráčka se zaměřil na sledování moderních myšlenkových a ideologických směrů v arabských zemích a na základě obhajoby doktorské práce *Fuád Mursí a pojetí egyptské cesty k socialismu* 1971 získal titul PhDr. v oboru filozofie. V letech 1971-75 absolvoval vědeckou aspiranturu v Orientálním ústavu ČSAV; 1973-74 byl vyslán na studijní pobyt na univerzitu v Damašku (Sýrie), jehož využil k přípravě kandidátské práci na téma *Palestinské hnutí odporu*. Roku 1978 mu byla udělena vědecká hodnost CSc. v oboru obecné dějiny.

Roku 1980 začal pracovat jako samostatný vědecký pracovník a zaměřil se na studium moderního a politického islámu. Roku 1985 byl pozván na Jordánskou univerzitu v Ammánu, kde přednášel a shromažďoval pramenný materiál.

Vyučoval arabštinu na Jazykové škole v Praze a později i na FF UK v kursu pro vojenské specialisty (1986-88). V prosinci 1989 byl zvolen ředitelem Orientálního ústavu a v této funkci setrval do 15. 9. 1991. Z OÚ odešel v lednu 1993 a od té doby pracuje jako nezávislý publicista a překladatel. Žije střídavě v Praze a Paříži a sleduje vývoj islamologických a

arabistických studií ve světě. K této tématice se vrací v článcích pro kulturní a odborná periodika.

D.-k.: *Palestinská otázka v dokumentech*, OÚ ČSAV, Praha 1975; *Arabsko-český slovník*, b. n., Praha 1978; *Palestinské hnutí odporu*, OÚ ČSAV, Praha 1980; *Palestinská otázka*: *Vznik a vývoj do konce první arabsko-izraelské války v roce 1949*, Academia, Praha 1983; *Islám a současnost*, Academia, Praha 1985; (s M. Mendelem), *Svět Arabů*, Svoboda, Praha 1989; (s A. Křikavovou a M. Mendelem), *Islám - ideál a skutečnost*, Panorama, Praha 1990; (spoluaut.), *Slovník - judaismus*, *křesťanství*, *islám*, MF, Praha 1994; *Islám*: *historie a současnost*, Svoboda, Praha 1997.

PŘEKLADY: Franćois Decret: *Mání a tradice manicheismu*, CAD Press, Bratislava 1994.

D.-č./sb.: Islam and Humanism: Remarks to the Islamic Conception of Human Being, *Human Affairs* **I** (1991), 2: 155-159; Understanding al-Ghazali: An Introduction to Al-Munqidh min al-Dalal (The Deliverer from Error), in: Jiří Prosecký (ed.), *Ex pede pontis*, Oriental Institute, Prague 1992: 180-188; Panorama islámského myšlení: středověk, *Filozofia* **47** (1992), 8: 467-474; Islamismus - rizikový jev mezinárodních vztahů? *Mezinárodní vztahy* (1994), 1: 81-92; Muslimové v západní Evropě, *Listy* **XXVI** (1996), 1: 78-85.

(A)

MÜLLEROVÁ Petra - česká vietnamistka

* 27. 3. 1963 Praha

Po maturitě na gymnáziu v Praze 4 studovala v letech 1981-86 obor vietnamština-angličtina na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze, kde 1987 získala titul PhDr. Již během studií vyučovala vietnamštinu na Státní jazykové škole v Praze 1. Po promoci nastoupila v roce 1986 jako asistentka na obor vietnamistika na tehdejší katedru věd o zemích Asie a Afriky FF UK v Praze. V letech 1987-90 přednášela na Truong dai hoc ngoai ngu (Vysoké škole cizích jazyků) v Hanoji, kde se intenzivně zabývala studiem vietnamských zvyků a specifiky vietnamského myšlení. Od roku 1990 působí v Ústavu Dálného východu FF UK jako vedoucí oboru vietnamistiky. Přednáší dějiny Vietnamu, kapitoly z dějin vietnamského umění, lidovou literaturu a její odraz v umění, nejnovější kulturně-politické problémy Vietnamu, vybrané kapitoly z vietnamské gramatiky a vede příslušné semináře. Překládá z angličtiny a vietnamštiny.

D.-k.: (spoluaut. F. Honzák, M. Žáková), *Vietnamesische Märchen*, Dausien - Aventinum, Praha 1991, 200 s.; též franc., *Contes Vietnamiens*, Grund - Aventinum, Praha 1991, 200 s.; *Viet Nam - nhung dieu bo ich va li thu* [Zajímavosti Vietnamu], Karolinum, Praha 1997, 75 s.

PŘEKLADY: Jihovýchodní Asie, in: Batman, Eghanov: *Zeměpis světa*, Columbus, Praha 1994: 439-459; Hunter, John: *Hodiny*, Columbus, Praha 1993, 159 s.; (s A. Kraemerovou), Gordon, Stuart: *Paranormální jevy*, *ilustrovaná encyklopedie* I-II, BETA - Dobrovský, Ševčík, Praha - Plzeň 1997, 704 str.; Nguyen Duy Khien, Mark Carr: *Podnikáme ve Vietnamu*, Vietnamská obchodní a průmyslová komora, Společnost obchod & služby, Praha 1998, 120 s.

D.-č./sb.: Lidové dřevořezy ve Vietnamu, *NO* **46** (1991), 9: 264-266; Chcete se podívat na slony? *NO* 1994, 5: 156-157; Kdo bude novým asijským tygrem? *NO* **50** (1995), 10: 361-362; Dějiny státního zřízení a pramenů práva ve Vietnamu od prvopočátku do roku 1945, in: Balík, Stanislav, Müllerová, Petra: *Kapitoly z dějin státu a práva zemí Afriky*, *Asie a Latinské Ameriky*, Západočeská univerzita Plzeň, Právnická fakulta, Plzeň 1995: 112-134; 2. upravené a rozšířené vyd., Plzeň 1997: 123-145; Vietnamese Diaspora in the Czech Republic, *ArOr* **66** (1998): 121-126;

FILMY: (autorská spolupráce, překlady dialogů), *Zastavení v Saigonu*, vyrobilo Space Studio, 1995; *Vietnamští léčitelé*, vyrobila ČT 2, 1995.

(A)

MUNELES Otto - pražský judaista, hebraista

* 8. 1. 1894 Praha, + 4. 3. 1967 Praha

Pocházel ze staré pražské židovské rodiny, zmiňované již v 16. stol. Studoval na pražské německé univerzitě, kterou ukončil 1922-24. Pak působil v pražském Pohřebním bratrstvu. V období nacistické perzekuce byl vězněn v Terezíně a ztratil celou svou rodinu. Po válce pracoval jako vědecký pracovník v pražském Židovském muzeu a jako vedoucí jeho knihovny. Externě přednášel na Filozofické fakultě UK a zasloužil se o zachování kontinuity judaistických studií v Praze.

Hlavní předmět jeho vědeckého zájmu tvořila hebrejská bibliografie, v níž byl prvořadým odborníkem. Dále se zabýval hebrejskými hřbitovními nápisy (Starý židovský hřbitov v Praze), hebrejskými rukopisy, archiváliemi a historickými studiemi, vztahujícími se k dějinám a kultuře Židů v českých zemích. Mimořádně hluboké byly jeho znalosti rabínské literatury, kabaly a chasidismu. Jeho nejdůležitější práce tvoří *Bibliografický přehled židovské Prahy* a monografie *Starý židovský hřbitov v Praze*, kterou napsal se svou druhou manželkou Miladou Vilímkovou. Řadu studií uveřejnil v *Judaica Bohemiae*. Intenzivní byla jeho činnost konzultační a výchovná (mezi jeho žáky patřil také autor tohoto hesla), díky níž se zachovala kontinuita pražských judaistických studií také v poválečných letech.

D.-k.: *Bibliografický přehled židovské Prahy* (Bibliographic Survey of Jewish Prague), Praha 1952; *Starý židovský hřbitov*, Praha 1955 (vyšlo též hebrejsky v Izraeli).

D.-č./sb.: O vědeckém studiu kabaly, in: *Židovská ročenka*, Praha 1959/1960: 129-150; Die Briefsammlung in Simon Hocks Nachlass, *Judaica Bohemiae* 1965: 69-74; Zur Prosopographie der Prager Juden, *Judaica Bohemiae* 1966: 3-13, 64-96; Die hebräische Literatur auf dem Boden der ČSSR, *Judaica Bohemiae* 1969: 108-138; Die Rabbiner der Altneuschul, *Judaica Bohemiae* 1969: 92-107; Kommentare zu den ausgewählten Grabinschriften vom Alten jüdischen Friedhof in Prag, *Judaica Bohemiae* 1976: 3-29.

L.: Sadek, Vladimír: Dr. Otto Muneles und sein wissenschftliches Werk, *Judaica Bohemiae* 1967: 73-78; Sadek, Vladimír: PhDr. Otto Muneles a jeho vědecké dílo, *Věstník židovských obcí v Československu*, březen 1987: 4-5. (vs)

MUSIL Alois - český arabista, biblista, cestovatel a spisovatel

* 30. 6. 1868 Rychtářov u Vyškova, + 12. 4. 1944 Otryby u Českého Šternberka

V letech 1887-91 studoval bohosloveckou fakultu v Olomouci, 1891 byl vysvěcen na kněze, 1895 získal doktorát teologie. K zájmu o arabský svět ho přivedla snaha o prohloubení teologických studií. V letech 1895-98 studoval v Jeruzalémě a Bejrútu, prozkoumal oblast kolem Petry a objevil umajjovský palác Kusajr Amra, jejž opakovaně navštívil roku 1900 a 1901. Roku 1902 byl jmenován mimořádným a 1904 řádným profesorem na bohoslovecké fakultě v Olomouci. K jeho nejvýznamnějším předválečným vědeckým dílům patří monumentální čtyřsvazkový popis Jordánska nazvaný *Arabia Petraea* a dvoudílná práce *Kusejr Amra*, v níž je publikován objev umajjovského paláce vybudovaného chalífou Walídem II.

Jeho vědecká práce na poli arabistiky dosáhla mezinárodního uznání; 1909 byl jmenován řádným profesorem na teologické fakultě Vídeňské univerzity. Jeho zájmy byly široké, při poznávání arabského světa nekladl tak velký důraz na lingvistická studia jako spíše na vlastní cestovatelskou zkušenost.

V letech 1908-09, 1910 a 1912 podnikl dlouhodobé expedice do Palestiny, Sýrie, severní Arábie a Mezopotámie s podporou rakouských úřadů i vysoce postavených osob, zejména Sixta Bourbon-Parmy. V rámci svých cest prováděl zeměpisná pozorování, topografický výzkum, studoval předislámské a islámské archeologické památky, etnografii a folkloristiku a rovněž sledoval soudobé politické změny v oblasti. Žil u beduínského kmene Rwala a stal se jeho členem pod jménem Músá ar-Rwejlí.

Za první světové války se soustředil na rozvoj obchodních a politických kontaktů s arabským světem. 1914-15 vykonal politickou misi do severní Arábie, jejímž cílem bylo zprostředkovat z pověření osmanské vlády uzavření míru mezi Núrím ibn Šaclán, Ibn Rašídem a Ibn Sacúdem. Roku 1916 se zasadil o vznik Balkánské a orientální sekce c. k. Rakouské orientální a zámořské společnosti. Jeho vliv vzrostl po nástupu císaře Karla na trůn (listopad 1916); jako zpovědník císařovny Zity, sestry císařova přítele Sixta Bourbon-Parmy, se stal šedou eminencí habsburského dvora. Byl zapojen do císařovy iniciativy uzavřít separátní mír, zasadil se o amnestii významných českých politiků Kramáře, Rašína, Klofáče a českých účastníků vzpoury v Boce Kotorské. Roku 1917 podnikl ve službách císaře poslední politickou misi do arabských provincií osmanské říše, jež měla napomoci hospodářskému pronikání rakouské monarchie na Blízký východ a připravit půdu pro rakouské ambice nahradit Francii v roli ochránce katolické církve v osmanské říši.

Po první světové válce se přihlásil k Československu a přestěhoval se z Vídně do Prahy. Prezident Masaryk ho požádal, aby vstoupil do služeb nového státu. Roku 1920 byl jmenován řádným profesorem pomocných věd východních a novější arabštiny na Univerzitě Karlově, kde jako ředitel semináře působil až do roku 1938. Vypracoval plán na zřízení Orientálního ústavu, jenž měl podporovat rozvoj hospodářských a kulturních vztahů mezi Československem a Orientem. Pro tento plán získal podporu prezidenta Masaryka a ministra zahraničního obchodu Rudolfa Hotowetze. V roce 1927 byl jmenován jedním z prvních 34 členů ústavu.

Prezident Masaryk seznámil Musila s americkým cestovatelem a politikem Charlesem Cranem, který se rozhodl financovat publikaci Musilových rukopisů. V letech 1923-24 a 1925-28 Musil navštívil New York, kde s pomocí American Geographical Society publikoval výsledky svých cest v šesti rozsáhlých dílech série *Oriental Explorations and Studies*.

Obsahují mnoho pasáží o historické geografii, dějinách i současné politické situaci těchto oblastí. Vzhledem k tomu, že se osobně znal s řadou významných osobností severní Arábie, je část jeho práce využitelná jako historický pramen. Roku 1928 byla Musilovi udělena zlatá medaile Charlese P. Dalyho. Velmi záslužná byla jeho snaha o širokou popularizaci Blízkého východu pro dospělé i pro mládež. V letech 1929-32 vydal česky zjednodušené verze svých cestopisů v osmi svazcích. Z podnětu prezidenta Masaryka poté vydal v řadě *Dnešní Orient* 11 monografií o současném politickém a hospodářském vývoji na Blízkém a Středním východě věnovaných Arabskému poloostrovu, Etiopii, Iráku, Egyptu, Indii, Íránu a Afgánistánu, Palestině, Sýrii, Libyi, Turecku a Súdánu. Dvanáctý svazek, věnovaný francouzské severní Africe, zůstal v rukopise. Pro mládež Musil vydal 21 dobrodružných knížek odehrávajících se v arabském světě s vysvětlením arabských a islámských tradic.

D.-k.: *Od stvoření do potopy*, Praha 1905, 178 s.; *Arabia Petraea*. I. Moab. II. 1. Edom, Wien 1907, 23, 443 + 12, 343 s.; *Kusejr cAmra* I-II, Wien 1907, 183 s.; *Po stopách událostí Starého zákona*, Olomouc 1907, 43 s.; *Arabia Petraea*. II. 2. Edom. III. Etnologischer Reisebericht, Wien 1908, 10, 299 + 16, 550 s.; *Zur Zeitgeschichte von Arabien*, Leipzig, Wien 1918, 102 s.; *The Northern Hegaz*, New York 1926, 374 s.; *Arabia Deserta*, New York 1927, 631 s.; *The Middle Euphrates*, New York 1928; *Palmyrena*, New York 1928, 360 s.; *Northern Negd*, New York 1928, 368 s.; *The Manners and Customs of the Rwala Bedouins*, New York 1928, 712 s.; *Pod ochanou Núrího*, Praha 1929, 371 s; *V posvátném Hedžázu*, Praha 1929, 303 s.; *V zemi královny Zenobie*, Praha 1930, 350 s.; *V biblickém ráji*, Praha 1930, 349 s.; *In the Arabian Desert*, London, New York 1930, 339 s.; *Mezi Šammary*, Praha 1931, 397 s.; *Za Mrtvým mořem*, Praha 1931, 435 s.; *V roklích edomských*, Praha 1932, 420 s.; *Tajemná Amra*, Praha 1932, 408 s.; *Poušť a oasa*. *Nová Arabie*, Praha 1934, 256 s.; *Lev z kmene Judova*. *Nová Habeš*, Praha 1934, 123 s.; *Mezi Eufratem a Tigridem*. *Nový Irák*, Praha 1935, 168 s.; *Dar Nilu*. *Nový Egypt*, Praha 1935, 294 s.; *Pod Himalajemi*. *Nová Indie*, Praha 1936, 316 s.; *Země Arijců*. *Nový Iran*. *Nový Afganistan*, Praha 1936, 292 s.; *Zaslíbená země*. *Nová Palestina*, Praha 1937, 228 s.; *Od Libanonu k Tigridu*. *Nová Syrie*, Praha 1938, 252 s.; *Italie v Africe*. *Nová Libye*. *Italská východní Afrika*, Praha 1939, 303 s.; *Křesťanské církve nynějšího Orientu*, Olomouc 1939, 145 s.; *Most do Asie*. *Nové Turecko*, Praha 1940, 263 s.; *Stará Etiopie*, *Nový Sudán*, Praha 1941, 178 s. ad., zejm. románová tvorba.

D.-č./sb.: Vorläufige Bericht über eine mit Unterstützung der kaiserlichen Akademie der Wissenschaften unternommene Reise in Arabia Petrea, *Anzeiger der KAW in Wien* 1899: s. 2 n.; Vorlage eines topographischen Reiseberichtes. Vorlage eines vorläufigen Berichtes, *Anzeiger der KAW in Wien* 1901, s. 14 n., 146; Kusejr Amra und andere Schlösser von Moab, in: *Sitzungsbericht der KAW in Wien* 1902, sv. 144: 14-15; Eine griechsche Inschrift aus Madaba. Bericht über Expedition 1902, *Anzeiger der KAW in Wien* 1902: s. 119 n., 142; Moab, *Anzeiger der KAW in Wien* 1903: 176-182; Edom, *Anzeiger der KAW in Wien* 1904: 2-13, 1906: 32-34; Abhandlung über die "Dritte Reise nach Kusejr Amra", *Anzeiger der KAW in Wien* 1904: 43-45; Nord-Arabien, *Anzeiger der KAW in Wien* 1909: 115-131; Im nördlichen Hedschas, *Anzeiger der KAW in Wien* 1911: 139-159; In Nordostarabien und Südmesopotamien, *Anzeiger der KAW in Wien* 1913: 2-19; Syrien in der Weltgeschichte, *Österreichische Monatsschrift für den Orient* 1914: 28-30; Die Anbaufähigkeit der arabischen Provinzen der Türkei, *ibid*. 1914: 65-67; Die Türkei und der europäische Krieg, *ibid*. 1914: 187-194; Kulturpolitische Berichte aus Arabien, *ibid*. 1914: 42 n., 50 n., 161-162, 245-246; Arabien und die Araber in der Weltgeschichte. Der heutige Zustand der türkischarabischen Prowinzen, *Balkan und Naher Orient* 1916; Kut el Amara, *Österreichische Monatsschrift für den Orient* 1916: 60; Die Kämpfe in Babylonien, *ibid*. 1916: 28-30, 188-190, 1918: 91-92; Eben Raschid, *ibid*. 1916, s. 11-18, 45-50, 77-82, 109-115; Die heutigen Zustände in Mekka,

Österreichische Monatsschrift für den Orient 1917: 129-137, 1918: 69-74; Eben Sa'ud, *ibid*. 1917: 161-172, 200-218, 297-308; Auf der Halbinsel Sinai, *ibid*. 1917: 153-157, 1918: 87-91; Unser Kaiserpaar in Sofia und Konstantinopel, *Österreichische Monatsschrift für den Orient* 1918: 97-111; Jerusalem, *ibid*. 1918: 127-139; Damaskus, *ibid*. 1918: 193-204; Naše úkoly v orientalistice a v Orientě, *Naše doba* **27** (1920), č. 3-4: 1-20; Das orientalistische Institut, *Prager Presse* **2** (1922), 21: 1; Věci turecké. Věci perské, *Zahraniční politika* 1922; Věci indické, *Zahraniční politika* 1924; Věci afgánské. Věci arabské. Věci perské, *Zahraniční politika* 1925; Věci turecké, *Zahraniční politika* 1926; Věci syrské, *Zahraniční politika* 1927; Věci irácké, *Zahraniční politika* 1928; Reformní dílo Mustafy Kemála, *Zahraniční politika* 1930; V Indii mezi poradami londýnskými, *Zahraniční politika* 1931; Dnešní Orient v politice světové, in: *Sbírka přednášek a rozprav extensí československých vysokých škol* 1935, řada 1, sv. 11, 18 s.; Abdalazíz a Fejsal eben Saúd, in: *Tvůrcové dějin* IV, Praha 1936: 321-328; Menelik II. Saad Zaglúl, in: *Tvůrcové dějin* V, Praha 1936: 119-125, 447-454.

L.: Reich, E.: *Alois Musil*, *selský synek světovým cestovatelem*, Praha 1930; Rypka, J.: Alois Musil, June 30th, 1868 - June 30th, 1938, *ArOr* **10** (1938): 1-34; *Asian and African Studies in Czechoslovakia*, Nauka, Moscow 1967: 50; *Alois Musil 1868-1968*. Katalog výstavy ke 100. výročí narození, Vyškov na Moravě 1968; *Alois Musil*. *Život a dílo českého vědce a cestovatele*. Katalog výstavy k 25. výročí úmrtí, Vyškov 1969; Sauer, G.: Alois Musils Reisen nach Arabien im ersten Weltkrieg, *ArOr* **37** (1969): 243-263; Drápal, M.: Život a dílo prof. dr. Aloise Musila, *Geographia* XIII, UJEP, Brno 1973; al-cAqíqí, N.: *Al-mustašriqún* [Orientalisté] III, Dár al-macárif, Bajrút 1981: 239; Feigl, E.: *Musil von Arabien*. *Vorkämpfer der islamischer Welt*, Wien 1985; Procházka, T.: Alois Musil - Czech Scholar in the Orient, *Kosmas* 6, Summer 1987: 61-96; Bauer, K. J.: *Alois Musil*. *Wahrheitssucher in der Wüste*, Wien - Köln 1989; Procházka, T.: Velikán arabistiky Alois Musil, *NO* **46** (1991): 225-228, 257-261; Gellner, E.: Lawrence of Moravia, *Times Literary Supplement*, 19. 8. 1994: 12-14; Gombár, E.: *Úvod do dějin islámských zemí*, Najáda, Praha 1994: 56-57; Veselý, R. (ed.): *Alois Musil - český vědec světového jména*, Globe, Praha 1995; Jordán, F.: *Síň Aloise Musila*, Vyškov 1995; Segert, S.: Alois Musil - Bible Scholar, *ArOr* **63** (1995): 393-400; Kropáček, L.: Alois Musil on Islam, *ibid*.: 401-409; Oliverius, J.: Alois Musils Reisebücher, *ibid*.: 410-418; Veselý, R.: Die Reihe "Dnešní Orient" (Der heutige Orient) und ihre Stellung im Nachlaß Alois Musil, *ibid*.: 419-425; Gombár, E.: Alois Musil - Initiator of Political and Commercial Activities towards the Middle East, *ibid*.: 426-430; Bečka, J.: Alois Musil und die Gründung des Orientalischen Institutes in Prag, *ibid*.: 431-434; Procházka, T.: Alois Musil vs. T. E. Lawrence? *ibid*.: 435-439; Kornrumpf, H. J.: Die Hedschasbahn und Alois Musil, *ibid*.: 440-445; Al-Rasheed, M.: North Arabia through Musil's Telescope, *ibid*.: 446-454; Gombár, E.: Al-brofesor Alois Musil - mustacrib wa rahhála šahír [Profesor Alois Musil - proslulý arabista a cestovatel], *Al-haját at-tšíkíja - Český život*, 1995, č. 3: 15; Gombár, E.: Alois Musil a arabský svět, *Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské*, 1995, č. 1: 29-31; Gombár, E.: Arabic Studies in Prague: Tradition and the Present, in: Zemánek, P. (ed.), *Studies in Near Eastern Languages and Literatures*. *Memorial Volume of Karel Petráček*, Oriental Institute, Praha 1996: 238-239; J. a M. Martínkovi: *Kdo byl kdo - naši cestovatelé a geografové*, Libri, Praha 1998, 300-303.

(eg)

MUZIKÁŘ Josef - český arabista

* 15. 3. 1932 Stříbrná Skalice (okr. Český Brod)

V letech 1951-55 studoval na Právnické fakultě UK (JUDr.), 1966 získal hodnost kandidáta historických věd (CSc.). V letech 1966-68 absolvoval studijní pobyt v Centre Européen Universitaire a na Faculté juridique et de sciences politiques v Nancy a 1982 studijní pobyt v Institutu vostokoveděnija v Moskvě.

V letech 1972-90 byl vedoucím oddělení Středního východu a arabských zemí Orientálního ústavu ČSAV. Působil jako školitel při přípravě kandidátských disertačních prací českých a arabských aspirantů. Přednášel v různých kursech pořádaných pro čs. odborníky odjíždějící do arabských zemí. Účastnil se vědeckých konferencí v zahraničí a organizování vědeckých sympozií v Praze a v Liblicích.

Zaměřoval se na sledování arabského nacionalismu, arabské sjednocovací politiky a politických stran a hnutí v arabské oblasti. Zvláštní pozornost věnoval odlišnostem sekularizačního procesu v islámských zemích, hledání tzv. třetí cesty rozvoje a společenským systémům v arabské oblasti Blízkého východu a severní Afriky.

D.-k.: *Les perspectives de l'intégration des pays maghrébins et leur attitude vis-ą-vis du Marché Commun*, Nancy 1968; (vedoucí aut. kolektivu a spoluaut.), *Palestinská otázka. Vznik a vývoj do konce první arabsko-izraelské války v roce 1949*, Academia, Praha 1983; (koed., s Vilo Ivanovem), *Arabskije strany*, II. sv., Praha 1984; (vedoucí aut. kolektivu a spoluaut.), *Islám a současnost*, Praha 1985; (vedoucí aut. kolektivu a spoluaut.), *Islám v politice*, Svoboda, Praha 1987; (vedoucí aut. kolektivu a spoluaut.), *Zápas o novodobý stát v islámském světě. Od mešity k parlamentu*, Praha 1989.

D.-č./sb.: O arabském nacionalismu, *Mezinárodní vztahy* (1966), 4: 34-48; Svaz arabských republik, *Mezinárodní vztahy* (1972), 1: 51-61; Egypt a arabský nacionalismus (příspěvek k vývoji politických názorů Gamal cAbdannasira do rozpadu SAR), 1. část [2. část bylo zakázáno publikovat], *Sborník historický* **17** (1970): 173-198; Arab nationalism and Islam, *ArOr* **43** (1975): 193-209, 302-323; Vanguard political parties and the Arab revolutionary movement (Djamal cAbdannasir and his attitude toward political parties), *ArOr* **47** (1979): 225-259; Avantgardní politické strany v arabském nacionalistickém a revolučním hnutí, *ČSČH* **XXVI** (1979): 161-188; Islam and the Ideology of Mu'ammar al-Qadhdhafi's Green Book, *ArOr* **50** (1982): 1-21, 105-121; Islam and Socio-economic Development in the Arab countries, *ArOr* **53** (1985): 125-154; G. A. Nasser and his attitude toward Islam, *Asien*, *Africa*, *Lateinamerica* (Akademie Verlag, Berlin), Special Issue, **23** (1989): 104-114; Islám a sociálně ekonomický vývoj arabských zemí, *ČSČH* **XXXV** (1987): 161-188; Al-calamanat wa-l-islam fi misr [Sekularizace islámu v Egyptě], *an-Nahdž* (Damašek) **28** (1989): 47-54; Die Resolution 181/IIA - ein realisierbarer Kompromiss?, in: M. Robbe (ed.), *Palästina - Sehnsucht und Machtpolitik. Geschichte*, *Strukturen und Perspektiven eines Konfliktes*, Edition Neue Wege, Berlin 1990.

(A)

NÁLEVKA Vladimír - český historik, vysokoškolský učitel

* 21. 2. 1941 Pardubice

V letech 1958-63 studoval historii na Filozofické fakultě UK, 1968 získal titul PhDr., 1990 mu byla udělena hodnost kandidáta historických věd, 1991 se habilitoval v oboru obecných dějin. Na FF UK působil od 1963, nejprve jako asistent a od 1965 jako odborný asistent,

habilitovat se mohl až po roce 1989. V roce 1993 byl jmenován ředitelem Ústavu světových dějin Filozofické fakulty UK.

Na FF UK přednáší nejnovější světové dějiny, dějiny Španělska a dějiny Latinské Ameriky. K této problematice také vede odborné semináře. Od roku 1994 přednáší novodobé světové dějiny i na FAMU. V badatelské a publicistické aktivitě se zaměřil na dějiny Latinské Ameriky a na problematiku čs. -latinskoamerických vztahů, novodobé dějiny Španělska, dějiny druhé světové války a na dějiny poválečné.

Je členem Masarykovy společnosti, Společnosti Dr. E. Beneše, Napoleonské společnosti, Asociace evropských historiků latinoamerikanistů (AHILA) a Klubu autorů literatury faktu.

D.-k.: *Československo a Latinská Amerika v letech druhé světové války*, Praha 1972; (spoluaut.), *Dějiny novověku* III.-IV., Praha 1973; (spoluaut.), *Dějiny Latinské Ameriky*, Praha 1979; *Poslední týden míru*, Praha 1979; *První týdny míru*, Praha 1985; (spoluaut.), *Dějiny novověku*, Praha 1988; *Dějiny moderní doby 1945-1991*, Praha 1997; *Fidel Castro*. *Podzim diktátora*, Praha 1997; *Kapitoly z dějin studené války* I, Praha 1997.

D.-č./sb.: Ke vztahu mezi Lidovou socialistickou stranou Kuby a Hnutím 26. července v průběhu partyzánské války, *AUC*, Praha 1966; Tratado antibélico argentino, *Ibero-Americana Pragensia* (1967); Slovanský kongres v Montevideu, *Revue dějin socialismu* (1968); Restablecimiento de relaciones diplomaticas entre el gobierno checoslovaco en el exilio y los países de América Latina, *Ibero-Americana Pragensia* (1968); Spojené státy a Latinská Amerika v letech 1933-1942, *AUC*, Praha 1970; La Colonia checoslovaca en Cuba durante la segunda guerra mundial, *Ibero-Americana Pragensia* (1970); Spojené státy a Argentina v letech druhé světové války, *ČSČH* (1972); El Acuerdo de Munich y la America Latina, *Ibero-Americana Pragensia* (1972); Odraz světové hospodářské krize v Argentině, *AUC*, Praha 1974; K charakteru latinskoamerické koloniální společnosti, *ČSČH* (1975); Los Congresos eslavos de Buenos Aires y Montevideo en la segunda guerra mundial, *Ibero-Americana Pragensia* (1975); Nacistický zájem o Brazílii, *Sborník k problematice dějin imperialismu* (1984); Checoslovaquia y América Latina en los aEos 1945-1948, *Ibero-Americana Pragensia* (1984); Latinská Amerika a druhá světová válka, *NO* **40** (1985); Klementina Kalas: Uma cantatriz checa no Brasil do século XIX, *Ibero-Americana Pragensia* (1987); Europa Central y la cuestión checa, *Investigaciones Históricas* (Valladolid) 1993; Krajanská hnutí v Latinské Americe v letech druhé světové války, *Češi v cizině* (1995); Karibská krize, *Historický obzor* (1996); Guevarova epizoda v Belgickém Kongu, *Historický obzor* (1997).

L: *Slovník Klubu autorů literatury faktu*, Praha 1996.

(A)

NÁPRSTEK (do roku 1880 **Fingerhut**) **Vojtěch - český mecenáš, zakladatel Českého průmyslového muzea**

* 17. 4. 1826 Praha, + 2. 9. 1894 Praha

Již v době dospívání měl zájem o asijské kultury a chtěl studovat orientalistiku. Po absolvování klasického gymnázia se však na popud své matky přihlásil ke studiu práv ve Vídni. Zde v té době působil známý orientalista prof. A. Pfitzmaier, jehož přednášky Náprstek navštěvoval. Studia předčasně ukončil v roce 1848, kdy byl pro účast v revolučním hnutí

nucen emigrovat do Spojených států amerických. Zde vlastnil knihkupectví a půjčovnu knih, vydával humoristický časopis *Milwaukie Flugblaetter*, stal se veřejným notářem, účastnil se mírových jednání s dakotskými indiány, angažoval se v politice a pomáhal českým přistěhovalcům.

V roce 1858 se vrátil do Prahy a ze svého domu U Halánků na Betlémském náměstí vybudoval centrum, kde se scházeli přední mužové politiky (F. Palacký, F. L. Rieger), vědy (J. E. Purkyně, T. G. Masaryk, O. Hostinský), literatury (V. Hálek, J. Vrchlický, J. Neruda) i cestovatelé (E. Holub, E. S. Vráz, P. Durdík, O. Feistmantel, J. Kořenský), kteří v Náprstkovi nacházeli velkorysého příznivce a mecenáše. Inicioval vznik prvního ženského vzdělávacího spolku, tzv. Amerického klubu dam, jako pražský radní ovlivnil mnohá rozhodnutí a jako zastánce pokroku a vzdělanosti v mnohém předběhl svou dobu. Veřejnosti zpřístupnil svou rozsáhlou knihovnu, kterou od návratu systematicky budoval; její základ tvořily knihy přivezené z Ameriky, jež doplňoval nákupy soudobé české produkce, publikací získávaných v antikvariátech i objednávaných z ciziny. I zde se projevila jeho dávná láska k Orientu, protože knihy v orientálních jazycích tvořily v knihovně samostatný fond.

V roce 1863 založil první České průmyslové muzeum, které ještě před jeho smrtí změnilo svůj charakter na muzeum národopisné; ve větší míře zde byly zastoupeny i sbírky asijské, především pak japonské a čínské. Náprstkova knihovna a jeho muzeum se staly jedinečným místem, kde bylo možné získat jinde nedostupnou literaturu, poučení o životě pražské společnosti minulého století, o krajanském světě, a především o mimoevropských kulturách.

Náprstek měl nechuť k písemnému projevu; kromě článku o arménštině vydaném v Havlíčkově *České Wčele* (1847) se dochovaly pouze rukopisné poznámky k asijským jazykům a kulturám. Uloženy jsou v Archivu Vojty Náprstka, který je součástí knihovny Náprstkova muzea.

L.: Kodym, Stanislav: *Dům U Halánků*, Praha 1955; Šolle, Zdeněk: *Vojta Náprstek a jeho doba*, Praha 1994; J. a M. Martínkovi, *Kdo byl kdo - naši cestovatelé a geografové*, Libri, Praha 1998, 305-307.

(se)

NEBESKY-WOJKOWITZ René Mario von (de) - rakouský etnolog a tibetolog českého původu

* 29. 6. 1923 Velké Hoštice, + 9. 7. 1959 Vídeň

Byl potomkem moravské větve starobylého českého rytířského rodu Nebeských z Vojkovic (Vojkovice na Mělnicku), usazené na Hlučínsku.

Po gymnazijních studiích v Litoměřicích a Praze se na univerzitách v Berlíně a ve Vídni zabýval středoasijskou etnologií, tibetským a mongolským jazykem. Doktorát filozofie (PhDr.) mu byl udělen za práci *Schriftwesen*, *Papierherstellung und Buchdruck bei den Tibetern* (Wien 1949). Další průpravu získal u G. Tucciho (Řím), C. von Fürrer-Haimendorfa (Londýn) a v Leidenu (Rijksmuseum voor Volkenkunde, 1953-54). Roku 1955 byl jmenován docentem vídeňské univerzity. Absolvoval dlouhodobé studijní pobyty mezi Tibeťany, Lepči a Šarpy: 1950-53 (Kašmír, Sikkim, Nepál; studium původního tibetského náboženství bön),

1956-57 (Sikkim, Nepál), 1958-59 (Nepál). Během nich pořídil bohaté sběry etnograficky cenných předmětů a tibetských rukopisů a dřevotisků pro Wiener Museum für Völkerkunde.

D.-k.: *Wo Berge Götter Sind*, Stuttgart 1955 (holandsky 1956, anglicky 1956, 1957, francouzsky 1957); *Oracles and Demons of Tibet*. *The Cult and Iconography of the Tibetan Protective Deities*, Haag 1956, Graz 1975.

D.-č./sb./: Neuerwerbungen aus Sikkim und Tibet, *Archiv für Völkerkunde* 8 (1953): 269-272; Tibetan Blockprints and Manuscripts in possession of the Museum of Ethnology in Vienna, *Archiv für Völkerkunde* 13 (1958): 174-209.

L.: Etta Becker-Donner, *Archiv für Völkerkunde* 14 (1959): 1-3 (bibliografie, foto); Die Schriftleitung, *Wiener Völkerkundliche Mitteilungen* 7, N. F. 2 (1959): 1-2 (portrét); J. W. de Jong, *Indo-Iranian Journal* 3/1959: 306-309 (bibliografie); Toni Schmid, *Ethnos* (Stockholm) 24 (1959): 222.

(jk)

NEČAS Ctibor - český historik, romista

* 26. 7. 1933 Rakvice (okr. Břeclav)

Po maturitě na klasickém gymnáziu absolvoval v letech 1952-57 učitelské studium dějepisu a češtiny na Filozofické fakultě brněnské univerzity (J. Macůrek, J. Kabrda), kde promoval. Roku 1964 dosáhl titulu CSc., 1966 PhDr. V letech 1988-89 absolvoval postgraduální studium na FF Jagellonské univerzity v Krakově (M. Pulanski, H. Madurowitz-Urbańska). Roku 1992 získal hodnost DrSc.

Vyrůstal ve stísněných poměrech, v nichž se rodina ocitla po předčasné smrti otce, který zahynul při výkonu strojvůdcovského povolání. Po ukončení vysoké školy působil jako učitel na osmileté střední škole v Ostravě-Přívoze a na jedenáctileté střední škole v Ostravě-Porubě a dále jako odborný asistent obecných dějin na pedagogických institutech v Ostravě a Brně. Posledním jeho pracovištěm byla FF MU v Brně, kde se stal roku 1990 docentem a 1992 profesorem; přechodně byl též vedoucím katedry dějin střední, jihovýchodní a východní Evropy a členem vědecké rady a akademického senátu.

Badatelsky se orientoval na soubor témat z nových a nejnovějších dějin (politické poměry Ostravy a OKR, kapitálové styky českých zemí se střední a jihovýchodní Evropou, historie Romů se zvláštním zřetelem k holocaustu). Ke zvolené tematice se vztahuje i jeho publikační činnost (vedle knižních monografií i články v domácích i zahraničních odborných periodikách a více příspěvků v populárně-naučných časopisech a v periodickém tisku, rozhlasu a televizi).

D.-k.: *Nad osudem českých a slovenských Cikánů v letech 1939-1945*, UJEP, Brno 1981; *Andr'oda taboris*. Vězňové protektorátních cikánských táborů 1942-1943, Čs. svaz protifašistických bojovníků, Brno 1987; *Společenská problematika Romů v minulosti a přítomnosti*, MU, Brno 1991 (dotisk 1992); *Aušvicate hi kher baro*. Čeští vězňové cikánského tábora v Osvětimi II - Brzezince, MU, Brno 1992; (spoluaut. Dušan Holý), *Žalující píseň*, Ústav lidové kultury ve Strážnici, Brno 1993; *Romové v České republice včera a dnes*, 2. vyd., UP, Olomouc 1993; 3. vyd., UP, Olomouc 1995; *Československí Romové v letech 1938-1945*, MU, Brno 1994; *Nemůžeme zapomenout - Našti bisteras*, UP, Olomouc 1994; *Andr'oda*

taboris. Tragédie cikánských táborů v Letech a Hodoníně, MU, Brno 1995; *Historický kalendář*, UP, Olomouc 1997.

L.: *Dvacet let Pedagogické fakulty UJEP*, Brno 1966; *Pedagogická fakulta Ostrava - 15 let*, Ostrava 1968; *Čs. práce o jazyce, dějinách a kultuře slovanských národů od roku 1760*, Praha 1972; Tyrnauer, G.: *Gypsies and the Holocaust*, Montreal 1991; *Slovenský národopis* 41 (1993), č. 2; Alinčová, M. a kol.: *Bibliografie romistické literatury*, Olomouc 1994.

(mo)

NESPITAL Helmut - německý indolog a jazykozpytec

* 4. 8. 1936 Berlín

Vystudoval indologii a íránistiku na Humboldtově univerzitě v Berlíně (1955-60) a v letech 1960-63 studoval postgraduálně na Karlově univerzitě v Praze novoindickou filologii (u doc. V. Pořízky), srovnávací jazykozpyt (prof. Vladimír Skalička) a slovanské jazyky. Současně psal disertaci kandidáta filologických věd, kterou obhájil v březnu 1965 na FF UK. V letech 1965-78 působil v oboru novoindické filologie na Humboldtově univerzitě v Berlíně, z počátku ve funkci asistenta a odborného asistenta a později po obhájení habilitační práce (1977) jako docent. Roku 1978 odešel do Spolkové republiky Německa. Tam pracoval nejprve v rámci výzkumné profesury v oblasti novoindické filologie (1979-82) a zároveň jako docent na Freie Universität v Berlíně a jako hostující docent na univerzitě v Kielu. V letech 1982-90 byl profesorem všeobecného a srovnávacího jazykozpytu a němčiny jako cizího jazyka na univerzitě v Bambergu. Od roku 1990 působí jako profesor indologie - současných jazyků a literatur jižní Asie na Freie Universität v Berlíně.

Publikoval několik knih a více než čtyři desítky vědeckých článků k lingvistickým a literárním tématům různých jazyků jižní Asie, hlavně hindštiny, urdštiny a bengálštiny, částečně také gudžarátštiny, maráthštiny, paňdžábštiny a tamilštiny. Řada publikací je věnována slovesnému systému, skladbě, struktuře textů a lexikologii těchto jazyků, dále jejich vývoji, literárním dějinám a významným autorům. Mimoto přeložil literární díla a filmová libreta z několika indických jazyků do němčiny. Dále psal články a jiné příspěvky k otázkám všeobecného a srovnávacího jazykozpytu a srovnání němčiny s jinými jazyky.

Kromě odborné práce zastával rozmanité funkce organizační povahy v rámci univerzity i v mezinárodním měřítku (člen výboru Filozofické fakulty a její promoční komise na univerzitě v Bambergu v letech 1984-90, ředitel Ústavu pro indickou filologii a dějiny umění na Freie Universität v Berlíně 1995-97, vedoucí sekce pro lingvistiku jižní Asie v rámci Evropských konferencí moderních jihoasijských studií v letech 1986-98). Konal odborné přednášky na univerzitách mnoha evropských zemí, jakož i Indie, Pákistánu, Spojených států amerických a Afriky.

D.-k.: *Lexikon fremdsprachiger Schriftsteller*, Vol. I., Leipzig 1977; II., Leipzig 1979 [cca 100 hesel o spisovatelích píšících v hindštině, urdštině, gudžarátštině, maráthštině, nepálštině, apabhranše a částečně v bengálštině]; *Das Futursystem im Hindi und Urdu*. Schriftenreihe des Südasien-Instituts der Universität Heidelberg, Franz Steiner Verlag, Wiesbaden 1981; *Dictionary of Hindi Verbs* / *Hindi Kriya-Koś* (containing all Simple and Compound Verbs, their Lexical Equivalents in English, and Illustrations of their Usage), Lokbharati Prakaśan, Ilahabad 1997.

D.-č./sb.: Zur syntaktischen Verwendung der Verbalaspekte im Hindi und Urdu, in: *Zeitschrift für Phonetik*, *Sprachwissenschaft und Kommunikationsforschung*, Vol. 28, No. 3/4, Akademie-Verlag, Berlin 1975: 398-431; Einige Hauptmerkmale der Entwicklung des Verbsystems im Alt-, Mittel- und Neuindoarischen, *Wissenschaftliche Zeitschrift der Humboldt-Universität zu Berlin*. Gesellschafts- und Sprachwissenschaftliche Reihe XXV (1976), Heft 3: 393-398; Zur Aufstellung eines Seminventars der Tempuskategorie im Hindi und Urdu und zu seiner Characteristik, in: *ZDMG*, Band 130, Heft 3, 1980: 490-521; Zur sprachlichen Wiedergabe, Semantik und Differenzierung von Zuständen als Inhaltsvariante des prädikativen Merkmals - primär dargelegt anhand des Neuindoarischen und des Deutschen, *Studien zur Indologie und Iranistik*, Heft 10, Reinbek 1985: 49-78; Zum Verhältnis von Genus verbi, Nominativ- und Ergativ-Konstruktionen im Indo-Arischen aus synchroner und diachroner Sicht, *Münchener Studien zur Sprachwissenschaft* 47, München 1986: 127-158; Verbal Aspect and Lexical Semantics in Indo-Aryan Languages: The Typology of Verbal Expressions ("Compound Verbs") and their Relation to Simple Verbs, in: *Studien zur Indologie und Iranistik* 15, Reinbek 1989: 159-196; On the Relation of Hindi to its Regional Dialects: The Impact of Dialects on the Standard Language in the Speech of Hindi Speakers (with Regard to Lexical, Morphological and Syntactic Features), in: Mariola Offredi (ed.), *Language Versus Dialect* (*Linguistic and Literary Essays on Hindi*, *Tamil and Sarnami*), Manohar 1990, New Delhi: 3-23; The Development of Literary Urdu in Delhi in the 17th and 18th Centuries with regard to Changes of its Language Structure, in: *Tender Ironies*, *A Tribute to Lothar Lutze*, Manohar, Delhi 1994: 302-325; Fragesätze im Hindi und Urdu, in: '*Festschrift Georg Buddruss*'. Studien zur Indologie und Iranistik, Band 19, Reinbek 1994: 173-198; Zur Bezeichnung der Determiniertheit von Substantiv-Denotaten und zur Existenz von Artikeln im Neuindischen - dargelegt anhand des Hindi und Bengali und unter Vergleich mit dem Deutschen, in: '*Festschrift Klaus Bruhn*', Studien zur Indologie und Iranistik, Reinbek 1994: 437-453; The Use of Non-Perfective Simple Verbs and of Perfective Verbal Expressions ("Compound Verbs") in New Indo-Aryan Languages: Grammatical, Lexical and Pragmatic Criteria for their Selection, in: Dieter B. Kapp (ed.), *Nana Vidhaikata*. *Festschrift für Hermann Berger*. Beiträge zur Kenntnis südasiatischer Sprachen und Literaturen 3, Harrassowitz, Wiesbaden 1996: 145-163; Verbal Aspect in Indo-Aryan and Dravidian Languages. The Relation of Simple Verbs to Verbal Expressions ("Compound Verbs"), in: *Berliner Indologische Studien*, Band 9, Berlin 1996: 247-258; Les verbes composés dans les langues d'Asie méridionale, in: *Faits de Langues*: *Les langues d'Asie du sud*, Ophrys, Paris 1997: 37-50; Compound (Periphrastic or Analytic) Tenses in Indo-Aryan and Dravidian Languages: Correspondences and Differences in their Structure and Meanings, in: *Berliner Indologische Studien*, Band 11/12, Berlin 1998: 173-194; The Linguistic Structure of Hindavi, Dakkhini, Early Urdu and Early Khari Boli Hindi, in: *ibid*.: 195-217. (A)

NEUMANN Josef (Joseph) - českoněmecký misionář v Mexiku

* 5. 8. 1648 Brusel, + 1. 5. 1732 misie Carichí (Mexiko)

Nižší studia, tzv. humaniora, absolvoval ve Vídni, ale 1663 vstoupil do České provincie Tovaryšstva Ježíšova. Noviciát (1663-65) spolu se studiem rétoriky prodělal na jezuitské koleji v Brně. V letech 1665-6 vyučoval latinu v pražské jezuitské koleji, 1666-69 studoval filozofii a matematiku v pražské klementinské koleji, potom vyučoval na jezuitských kolejích v Chomutově a v Brně. V letech 1672-76 absolvoval studium teologie v Olomouci, byl vysvěcen na kněze, 1676-7 vyučoval opět v brněnské koleji. Po dosažení terciátu v Telči 1678 požádal generála jezuitského řádu v Římě o vyslání do zámořských misií a jeho žádosti bylo

vyhověno. V témže roce odcestoval přes Janov do Španělska, odkud 1680 odplul do Nového Španělska (Mexika), kde více než 50 let, od 1681 až do své smrti, působil v oblasti dnešního mexického státu Chihuahua mezi Indiány kmene Tarahumara. Čtyřikrát zastával tříletou funkci superiora tarahumarských misií, třikrát tříletou funkci visitátora, během nichž důkladně poznal kraj a jeho obyvatele.

Kromě španělsky a latinsky psaných zpráv, relací a korespondence řádovým nadřízeným a přátelům je autorem prvního spisu věnovaného na základě vlastní zkušenosti Latinské Americe, který vydala pražská univerzita (v té době jezuitská Karlo-Ferdinadova univerzita). Dílo je dodnes významným zdrojem pro poznání historické, politické a společenské situace koloniálního Mexika a důležitým etnografickým pramenem pro oblast mexického středozápadu.

D.-k.: *Historia seditionum quas adversus Societatis Jesu missionarios*, *eorumque auxiliares moverunt nationes Indicae*, *ac potissimum Tarahumara in America Septemtrionali*, *Regnoque Novae Cantabriae*, Praha 1730, 151 s.; latinsko-franc. edice *Révoltes des Indiens Tarahumars* (*1626-1724*), Paris 1969; překlad do češtiny in: Roedl, Bohumír: *Kronika Josefa Neumanna o povstání Tarahumarů* [diplomová práce], FF UK, Praha 1972; špan. překlady González Rodríguez, L. (ed.), *Histora de las rebeliones en la sierra tarahumara* (*1624-1724*), Chihuahua 1991, a Roedl, B. (ed.), *Historia de las sublevaciones indias en la Tarahumara*, Praha 1994, 189 s. Edice jednoho z dopisů (1682) in: S. Binková a J. Polišenský (ed.), *Česká touha cestovatelská*. *Cestopisy*, *deníky a listy ze 17*. *století*, Praha 1989: 407-421.

L.: Peter Masten Dunne: *Early Jesuit Missions in Tarahumara*, Berkeley 1948 (též špan., *Las antiguas misiones de la Tarahumara*, México 1958); Allan Christelow: Father Joseph Neumann, Jesuit Missionary to the Tarahumares, *The Hispanic American Historical Review* XIX (1939), 4: 423-442; Bohumír Roedl: José Neumann y su Historia de las rebeliones indias en la zona tarahumara, *Ibero-Americana Pragensia* VII (1973): 175-177; týž: La Historia de José Neumann sobre la sublevación de los tarahumaras como fuente historiográfica, *ibid*. X (1976): 197-209; L. González Rodríguez: Joseph Neumann, 1648-1732: Historiador y Etnógrafo de la Tarahumara, *ibid*. XX (1986): 141-158.

(sb)

NEUSTUPNÝ Jiří V. - česko-australský japanolog

* 31. 10. 1933 Praha

V letech 1944-50 studoval na Jiráskově gymnáziu v Praze, po jeho zrušení dokončil studia a maturoval v roce 1952 na gymnáziu v Kubelíkově ulici na Žižkově. Od primy studoval latinu, od kvarty klasickou řečtinu a poslední dva roky gymnazijních studií docházel na kursy hindštiny a urdštiny do Školy orientálních jazyků (učitel V. Pořízka). Zájem o indické jazyky a Indii si zachoval (napsal studii o vztahu japonštiny a indických jazyků, od 90. let píše i o romštině; v Indii krátce i vyučoval teorii jazykového plánování). Na Karlově univerzitě (1952-57) byla jeho hlavním oborem japonština (učitelé V. Hilská a M. Novák). Jako vedlejší obor si zapsal dějiny Dálného východu, ve skutečnosti se však intenzivně věnoval studiu lingvistiky pod vedením Vladimíra Skaličky. Jeho diplomová práce se zabývala morfonologií japonského přízvuku.

V roce 1957 se stal aspirantem v oboru japanologie v Orientálním ústavu ČSAV. Během aspirantury studoval v letech 1960-62 na Tokijské universitě. Kandidátskou práci o fonologii japonského přízvuku obhájil v roce 1964 a vzápětí se stal vědeckým pracovníkem Orientálního ústavu. V tomto období byl aktivním členem výboru Čs. společnosti orientalistické a později jejím vědeckým tajemníkem. Roku 1966 odjel do Melbourne, aby na Monash University založil japanologická studia. Když po roce 1968 jeho pobyt nebyl akademií prodloužen, rozhodl se v Austrálii trvale usídlit a přijal australské státní občanství. Po 27 letech působení na Monashově univerzitě, kde vybudoval největší katedru japanologie na kontinentu (25 učitelů), odešel do Japonska, nejprve na Ósackou univerzitu, poté na univerzitu v Čibě. Od roku 1999 působí na Univerzitě Óbirin v Tokiu.

Manželka Reiko Neustupná (* 1931 v Jokohamě) je specialistkou v oboru japonské ekonomie. Dcera Marika (* 1966) vyučuje v Melbourne asijskou architekturu a syn Petr (* 1970) se zabývá japonským právem.

J. V. Neustupný je proslulý jako jeden ze zakladatelů moderní sociolingvistiky (hlavně teorie jazykového plánování) a zároveň jako jeden ze zakladatelů moderního, teoreticky fundovaného vyučování japonštiny. Působil jako hostující profesor na řadě zahraničních univerzit, vystupoval na mnoha mezinárodních konferencích a je členem redakční rady řady mezinárodních časopisů. V roce 1981 byl zvolen členem Australské akademie humanitních věd. Od roku 1993 je emeritním profesorem Monashovy university.

D.-k.: (text L. Hájek), *The Osaka Woodcuts*, Spring Books, London 1958 [též franc., něm.]; *K fonologii japonského přízvuku*. *Pokus o analysu vágnosti* [kandidátská disertační práce], Orientální ústav ČSAV, Praha 1963; (koed. H. M. Rowe), *Proceedings*, *First Australian Seminar on Japanese Language Teaching* (Linguistic Communications 17), Monash University, Melbourne 1976; *A Classified List of Basic Japanese Vocabulary*, Monash University, Melbourne 1977, 52 s.; *Post-Structural Approaches to Language*: *Language Theory In a Japanese Context*, University of Tokyo Press, Tokyo 1978, 307 s.; *Gaikokujin to no komyunikeeshon* [Komunikace s cizinci], Iwanami shoten, Tokyo 1982, 195 s. [30 vyd.]; *Introduction to Japanese Writing*, Japanese Studies Centre, Melbourne: 1984, 78 s.; *Basic Japanese Vocabulary*, Japanese Studies Centre, Melbourne 1985, 100 s.; *Japanese*: *A Brief Introduction*, Japanese Studies Centre, Melbourne 1985, 60 s.; *Foreigners and the Japanese*, The Hokuseido Press, Tokyo 1986, 73 s.; *Communicating with the Japanese*, The Japan Times, Tokyo 1987, též čín., *Ruhe yu rinbenren jiaoji*, Beijing Languages Institute Publishing House, Beijing 1991, 272 s.; *Strategies for Asia and Japan Literacy*, Japanese Studies Centre, Melbourne 1989; *On Romanizing Japanese*, Japanese Studies Centre, Melbourne 1991, 23 s.; (koed. H. Muraoka & R. Spence-Brown), *Interacting with the Japanese*: *A Comprehensive Communication Course*, Japanese Studies Centre, Melbourne 1992, Book 1, 219 s.; Book 2, 225 s.; (ed.), *The Relevance of Japanese Language Teaching*. Papers of the Japanese Studies Centre 18. Japanese Studies Centre, Melbourne 1992, 62 s.; *The Romani Language and Language Management* (CTS Research Reports 92-09). Centre for Theoretical Study, Prague 1992, 34 s.; *The Use of Japanese*: *Communication and Interaction* (Japanese Correspondence Course for JET Participants 4.), Bonjinsha, Tokyo 1993, 141 s., 2. rev. vyd., Council of Local Authorities for International Relations, Tokyo 1994, 198 s.; (spoluaut. Helen Marriott - Robin Spence-Brown), *Unlocking Australia's Language Potential*. Vol. 7: Japanese, The National Languages and Literacy Institute of Australia, Canberra 1994, 168 s.; *Atarashii nihongo kyooiku no tame ni* [Nové perspektivy ve výuce japonštiny], Taishuukan, Tokyo 1995, 285 s.

D.-č./sb.: Prehistory and linguistics, in: *Epitymbion Roman Haken*, Societas Archaelogica Bohemoslovenica, Prague 1958: 12-14; Accent in Japanese and Russian. A typological study, *ArOr* 27 (1959): 122-142; The asymmetry of phonological opposition, *The Bulletin of the Phonetic Society of Japan* 106 (1961): 1-6; First steps towards the conception of "Oriental languages". A contribution to the sociology of language, *ArOr* 33 (1965): 83-92; On the analysis of linguistic vagueness, *Travaux linguistiques de Prague* 2 (1966): 39-51; Dialects, a social problem in Japan, *NOB* 5 (1966), 1: 6-7; Inojazyčnyje fonologičeskije elementy v sovremennom japonskom jazyke, in: I. F. Vardul', L. B. Nikol'skij a V. A. Černyšev (ed.), *Jazykovaja situacija v stranach Azii i Afriki*, Nauka, Moskva 1967: 147-173; Some general aspects of "language" problems and "language" policy in developing societies, in: J. A. Fishman, C. A. Ferguson & J. Das Gupta (ed.), *Language Problems of Developing Nations*, J. Wiley, New York 1968: 285-294; Politeness patterns in the system of communication, *Proceedings*, *VIIIth International Congress of Anthropological and Ethnological Sciences*, *Tokyo-Kyoto*, Vol. III, Science Council of Japan, Tokyo 1968: 412-418; On "Interprétation des systèmes linguistiques" by E. Petrovici, in: *Actes du Xe Congrès International des linguistes*, Vol. I, Editions del' Académie, Bucharest 1969: 57; On teaching Japanese communicative competence, in: *AULLA. Proceedings and Papers of the Thirteenth Congress*, *Monash University*, *12-18 August 1970*, Monash University, Melbourne 1970: 52-54; Toward a model of linguistic distance, *Linguistic Communications* 5 (1971): 115-32; Remarks on Japanese honorifics, *Linguistic Communications* 7 (1972): 78-117; The modernization of the Japanese system of communication, *Linguistic Communications* 9 (1973): 32-63, reprint in: *Language in Society* 3 (1974): 33-50; Preliminary remarks on language problems in Australia, *Linguistic Communications* 10 (1973): 67-72; E. Haugen and the history of sociolinguistics, *Linguistic Communications* 11 (1973): 83-87, reprint in: *Language* 51 (1975): 236-42; Sociolinguistics and the language teacher, *Linguistic Communications* 12 (1974): 1-24; (spoluaut. L. O'Dea), Towards an introductory course on language communication, *Babel* 11 (1975), 3: 15-19; Language correction in contemporary Japan, *Language Planning Newsletter* 2/3 (1976): 1-5; Language planning for migrant languages in Australia: a theoretical framework, in: *Migrants*, *Migration and the National Population Inquiry - Conference Proceedings*, Monash University Centre for Migrant Studies, Melbourne 1976: 40-51; Understanding Japan. Where do we stand? *Japanese Language Teaching Newsletter* 1 (1977): 1-2; Language planning for Australia, *Language Sciences* 45 (1977): 28-31; The variability of Japanese honorifics, in: *Proceedings of the Symposium on Japanese Sociolinguistics*, Trinity University, San Antonio 1978: 125-150; Some strategies for teaching Japanese honorifics, *Journal of the Association of Teachers of Japanese* 12 (1978): 135-47; Japanese honorifics: An outline for the teacher, *Japanese Language Teaching Newsletter* 2 (1978): 1-10; On paradigms in the study of Japan, in: Y. Sugimoto a R. Mouer (ed.), *Japanese Society*: *Reappraisals and New Directions* (Social Analysis 5/6 - Special Issue), University of Adelaide, Adelaide 1980: 20-28; Japanese language reforms, in: *Kodansha Encyclopedia of Japan*, Vol. 4, 1983: 29-30; Towards a paradigm of language planning, *Language Planning Newsletter* 9/4 (1983): 1-4; Language planning and human rights, in: A. Gonzales (ed.), *Panagani*, *Essays in Honour of B. P. Sibayan on his 67th Birthday*, Linguistic Society of the Philippines, Manila 1984: 66-74; Literacy and minorities: divergent perceptions, in: F. Coulmas (ed.), *Linguistic Minorities and Literacy*, Mouton, The Hague 1984: 115-128; Vowels and consonants in Japanese morphology, in: A. Rix & R. Mouer (ed.), *Japan's Impact on the World*, Japanese Studies Association of Australia, 1985: 56-62; Problems in Australian-Japanese contact situations, in: J. B. Pride (ed.), *Cross-Cultural Encounters*: *Communication and Mis-Communication*, River Seine Publications, Melbourne 1985: 44-84; Language norms in Australian-Japanese contact situations, in: G. M. Clyne (ed.), *Australia*, *Meeting Place of Languages*, Pacific Linguistics, Canberra 1985: 161-170; Language and

society: the case of Japanese honorifics, in: J. A. Fishman a kol. (ed.), *The Fergusonian Impact*, Mouton, de Gruyter, Berlin 1986: 59-71; A review of Japanese kana spelling, *New Language Planning Newsletter* 1 (1986), No. 1: 2-3; Japanese - Toward 2000, in: J. Baldwin (ed.), *Towards 2000*, Monash University Careers and Appointments Service, Melbourne 1987: 31-32; Towards a paradigm in language planning in: U. N. Singh & R. N. Srivastava (ed.), *Perspectives in Language Planning*, Mithila Darshan, Calcutta 1987: 1-10; (spoluaut. B. H. Jernudd), Language planning: for whom?, in: L. Laforge (ed.), *Proceedings of the International Symposium on Language Planning*, Les Presses de l'Université Laval, Ottawa 1987: 69-84; Two faces of kokusaika, *Japanese Studies Association of Australia Newsletter* 8/2 (1988):19-22; Australia and Japan: cross-cultural communication problems, *Vox* 1 (1988): 28-32; Language purism as a type of language correction, in: B. H. Jernudd - M. J. Shapiro (ed.), *The politics of language purism*, Mouton, de Gruyter, Berlin - New York 1989: 211-223; The role of typologies in understanding Japanese culture and society: from linguistics to social science, in: Y. Sugimoto - R. Mouer (ed.), *Constructs for Understanding Japan*, Kegan Paul International, London - New York 1989: 344-380; Czech diglossia and language management, *New Language Planning Newsletter* 3/4 (1989): 1-2; The Ingleson Report and Japanese studies, *Japanese Studies Association of Australia Newsletter*, 9/3 (1989): 32-37; Japanese language teaching in Australia: teaching for interactive competence, in: *Proceedings of the sixth biennial conference of Japanese Studies Association of Australia*, *Sydney 1989*, Sydney 1990; The Multifunction Polis and the responsibility of Japanese Studies, in: R. E. Mouer - Y. Sugimoto (ed.), *The MFP debate*: *A background reader*, LaTrobe University Press, Melbourne 1990: 160-164, reprint in: *Japanese Studies Association of Australia Newsletter*, 10/1 (1990): 36-39; Notes on Japanese pronominalization, *Rocznik Orientalistyczny*, 46/2 (1990): 107-111; (spoluaut. B. H. Jernudd), Multi-disciplined language planning, in: D. F. Marshall (ed.), *Language Planning - Focusschrift in Honor of Joshua A. Fishman*, John Benjamins, Amsterdam 1991: 29-36; Australian linguistics: reality mirage? - a postscript, in: M. Clyne (ed.), *Linguistics in Australia*: *Trends in Research*, Academy of the Social Sciences in Australia, Canberra 1991: 195-201; Post-modernisation of the Japanese system of communication, in: *Japan and the World*, Vol. 1, Australia-Japan Research Centre, Canberra 1992: 185-189; (spoluaut. H. Mizokuchi), Acquisition of the Japanese Accent at the beginning level of instruction, *Japanese Studies* 12/1 (1992): 74-83; Functions of Japanese language teaching : a framework, in: J. V. Neustupny (ed.), *The Relevance of Japanese Language Teaching*, Japanese Studies Centre, Melbourne 1992: 1-10; Standardizace romštiny, *Romano l'il* 44, 22.-28. 6. 1992: 4; Mezikulturní lingvistika v československém kontextu, *Vesmír* 71 (1992), 9: 491-492; Postmodernost v jazyce a jazykovědě, *Jazykovědné aktuality* 29 (1993), 3-4: 145-151; Poststrukturalismus a Pražská škola, *Slovo a slovesnost* 54 (1993): 1-7; Language management for Romani in Central and Eastern Europe, *New Language Planning Newsletter* 7/4 (1993): 1-6; Japanology and beyond, *The Japan Foundation Newsletter* XXI (1993), 1: 9-12; Miroslav Novák and Japanese Studies in Prague: The first seventeen years, in: *Traditional and Modern in Japanese Literature and Language*, Japan Center, Prague 1994: 9-13; Problems of English contact discourse and language planning, in: Thiru Kandiah - John Kwan-Terry (ed.), *English and Language Planning*: *A Southeast Asian Contribution*, Academic Press, Singapore 1994: 50-69; A note on the areal relationship between Japanese and Indian languages, in: N. H. Itagi (ed.), *Spacial Aspects of Language*, Central Institute of Indian Languages, Mysore 1994: 23-31; Some issues of ordering in interactive competence, in: B. Palek (ed.), *Proceedings of LP '94*: *Item Order in Natural Languages*, Prague 16-18 August 1994, Charles University Press, Prague 1995: 10-26; Modernisation and postmodernisation of the Japanese system of communication, in: Y. Sugimoto - Johann Arnason (ed.), *Japanese Encounters with Postmodernity*, London 1996: 176-193.

(A)

NOËL François (Franciscus Natalis, čínským jménem Wej Fang-ťi) - valonský jezuita, misionář v Číně, filozof a astronom působící a publikující v Praze

* 18. 8. 1651 Hestrud, + 17. 9. 1729 Lille

Do jezuitského řádu vstoupil 1. 10. 1670 v Tournay a v roce 1684 byl vypraven do Indie a Číny, kde působil v letech 1687-1702. Dvakrát byl vyslán do Říma svědčit v záležitosti tzv. čínských ritů. Jistý čas pobýval v pražském Klementinu a zbytek života strávil v Lille.

Vedle četných spisů teologických, o čínských ritech ad., napsal či přeložil a v Praze vydal jednu práci o čínské astronomii a dvě knihy věnované čínské filozofii, jež jsou dodnes hojně citovaným pramenem.

D.-k.: *Observationes mathematicae et physicae in India et China factae... ab anno 1684. usque ad annum 1708*., Pragae 1710, 133 s. [se seznamem čínských názvů hvězd a souhvězdí]; *Sinensis Imperii libri classici sex*, Pragae 1711, 608 s. (franc. překlad, *Les livres classiques de l'Empire de la Chine*, Paris 1783-6, 7 sv.); *Philosophia Sinica*, Pragae 1711, 179 s.; *Historica notitia rituum ac ceremoniarum Sinicarum in colendis parentibus ac benefactoribus defunctis*, Pragae 1711, 91 s.

L.: C. Sommervogel: *Bibliothèque de la Compagnie de Jésus*, Louvain 1960 (reprint), sv. 5, sl. 1791-1794.

(jk)

NOSEK Bedřich - český hebraista, judaista

* 13. 5. 1942 Praha

Po maturitě na jedenáctileté střední škole v Praze studoval v letech 1959-64 archivnictví a české dějiny na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze; na ně navázal 1965-71 studiem oboru hebraistika-judaistika na téže fakultě. Roku 1971 obhájil doktorskou disertační práci zaměřenou na hebrejské prameny v díle "*Pugio fidei*" Raimunda Martiniho.

Po ukončení studia oboru archivnictví-české dějiny pracoval krátce v Muzeu hl. města Prahy, v období let 1968 až 1991 pracoval ve Státním židovském muzeu v Praze, nejprve ve vědeckém oddělení, později jako vedoucí oddělení sbírek. V letech 1982-85 přednášel externě judaistiku a hebraistiku na FF UK v Praze. Od roku 1969 až do 1982, kdy byla výuka hebrejštiny zakázána, působil jako externí učitel tohoto jazyka na Státní jazykové škole v Praze.

Roku 1991 obhájil kandidátskou disertační práce věnovanou problematice židovské gramatické literatury vznikající v českých zemích od 18. do 19. století, získal vědeckou hodnost CSc. a byl na základě konkursu přijat jako odborný asistent na Husitskou teologickou fakultu UK v Praze. Roku 1994 byl na základě habilitační publikované práce *Pirkej avot - Výroky otců* jmenován docentem. Je členem katedry biblistiky a judaistiky, přednáší rabínskou literaturu, synagogální liturgii a židovské tradice a zvyky, rabínskou hebrejštinu a aramejštinu babylonského Talmudu.

V době svého působení ve Státním židovském muzeu se soustřeďoval zejména na zpracování sbírky starých hebrejských tisků a na dějiny hebrejského jazyka v českých zemích.

Je členem společnosti na podporu hebrejského jazyka a literatury "Brit Ivrit Olamit", zúčastňuje se jejích kongresů a jeho příspěvky jsou hebrejsky publikovány ve sbornících kongresů. Roku 1995 absolvoval kratší studijní pobyt v Izraeli, kde se zúčastnil seminářů na Hartmannově institutu při Hebrejské univerzitě v Jeruzalémě.

D.-k.: *Pirkej avot. Výroky otců*. Traktát babylónského Talmudu s úvodem a komentářem, Sefer, Praha 1994; *Židé v českých zemích*. Dodatek Atlasu universálních dějin židovského národa, Victoria Publishing, Praha 1995.

D.-č./sb.: Katalog mit der Auswahl hebräischer Drucke Prager Provenienz. I. Teil: Drucke der Gersoniden im 16. und 17. Jahrhundert, *Judaica Bohemiae* X (1974), 1; Katalog ausgewählter hebräischer Drucke Prager Provenienz. II. Teil: Die Buchdruckerei der Familie Bak. Die Buchdruckerei des Abraham ben Schimon Heida genannt Lemberger, *Judaica Bohemiae* XI (1975), 1; (s Milenou Flodrovou), Auswahlkatalog hebräischer Drucke Brünner Provenienz, *Judaica Bohemiae* XI (1975), 2; Auswahlkatalog hebräischer Drucke Prager Provenienz aus dem 18. Jahrhundert in den Sammlungen des Staatlichen jüdischen Museums in Prag. III. Teil: 1700-1799, *Judaica Bohemiae* XIII (1977), 2; Auswahlkatalog hebräischen Drucke Prager Provenienz (Druckerei M. I. Landau, 1824-1853), *Judaica Bohemiae* XV (1979), 2; Les imprimés hebraiques les plus anciens de Prague provenant des fonds du Musée Juif d'Etat, *Judaica Bohemiae* XVI (1980), 1; Synagogical Tablets from the Collections of the State Jewish Museum (Textual Analysis), *Judaica Bohemiae* XVIII (1982), 2; Legenda a skutečnost o životě Šemuela Šmelkeho Horovice z Mikulova, *Židovská ročenka* 1987/88; Počátky synagogy ve světle Talmudu, *Židovská ročenka* 1988/89; Jewish Hebrew Studies in the Czech Lands in the Pre-Enlightenment and Enlightenment Periods. Part I. Hayyim ben Moshe Shaq - a Prague Jewish Grammarian of the Pre-Enlightenment Period and his Book "Sefer Yad hayyim", *Judaica Bohemiae* XXV (1989), 1; Hospodina stále před oči si stavím (O mystice modlitby v judaismu), *Židovská ročenka* 1989/90; Jewish Hebrew Studies in the Czech Lands in the Pre-Enlightenment and Enlightenment Periods. Part II. Avigdor ben Simha from Glogau (Hlohov), the Grammarin of the Early Haskala Period.; Jewish Hebrew Studies in the Czech Lands in the Pre-Enlinghtenment and Enlightenment Periods. Part III. Beginnings of Modern Teaching of Hebrew at the Main Jewish School in Prague, *Judaica Bohemiae* XXVII, 1-2; Jewish Hebrew Studies in the Czech Lands in the Pre-Enlightenment Periods. Part IV. Moshe Shemuel Neumann and his Efforts to Revive Hebrew, *Judaica Bohemiae* XXX-XXXI (1996); Ha-šimuš bi-mkrot sifrutiim ha-oskim be-todot Jehudej Bohemija u-Moravia be-hora'at ha-safa ha-ivrit. [Použití literárních pramenů k dějinám Židů v Čechách a na Moravě při výuce hebrejštiny], in: *Brit Ivrit Olamit*, Varszawa 1980; Hitpatchut limudej ha-Ivrit be-Bohemia u-Moravia mi-sof ha-me'a ha-16 ad machacit ha-me'a ha-19. [Vývoj studia hebrejštiny v Čechách a na Moravě od konce 16. stol. do pol. 19. století], in: *Brit ivrit olamit*, Praha 1992; Ha-medakdek Jicchak Eizak Mahler mi-Prag ve-šitato be-hora'at neti'at ha-šemot [Gramatik Jicchak Eizak Mahler z Prahy a jeho metoda výuky flexe jmen], in: *Brit Ivrit Olamit*, Helsinki 1994; Kol nidrej - příspěvek k liturgii Dne smíření, *Židovská ročenka* 1994/95; doslov, in: *Nová pražská pesachová haggada*, Sefer, Praha 1996.

(A)

NOVÁK Miroslav - japanolog, literární teoretik a filolog, překladatel umělecké literatury

* 17. 6. 1924, + 24. 2. 1982 Praha

Ve válečném období navštěvoval semináře prof. J. Průška ve škole Orientálních jazyků, tehdy při Orientálním ústavu v Praze. Kursy, do nichž docházel i po válce, mu byly uznány jako součást vysokoškolského studia. Od roku 1946 studoval na Filozofické fakultě UK sinologii a v roce 1947 se zde zapsal i na nově založenou japanologii. Na jeho odborný vývoj měl značný vliv i prof. Džunjú Kitajama, který se do Československa dostal původně nedobrovolně - jako válečný zajatec - ale s českým prostředím se záhy sžil a významně přispěl k poznání japonštiny a japonské kultury u nás, jež obohatil o syntézu buddhistických myšlenek a německé existencialistické filozofie svých učitelů Husserla a Heideggera. Značnou část Novákových unikátních znalostí a metodologie je však nutno připsat samostatnému studiu, jež lze sledovat zpět až do doby manuální práce za totálního nasazení. Studium ukončil obhájením doktorské práce *Eufonie v haiku* a r. 1952 mu byl udělen titul PhDr.

V l. 1947-48 pomáhal ještě jako student L. Hájkovi při zakládání časopisu *Nový Orient*. Po r. 1947 působil krátce na ministerstvu informací a na ministerstvu zahraničních věcí. V letech 1952-82 přednášel japonský jazyk a literaturu jako odborný asistent na katedře věd o zemích Asie a Afriky FF UK. V l. 1968-74, po smrti prof. Hilské, byl vedoucím oddělení a oboru. Vychoval celé generace japanologů působících dnes v různých zemích. Habilitaci spojenou s politickými podmínkami odmítal. Nástup "normalizace" po srpnu 1968 byl pro něj spojen s hrozbou ztráty zaměstnání. Přesto nepřijal nabídky k emigraci. Vzniklý stav často charakterizoval jako šanci dokázat, že vnitřní integritu si lze udržet bez ohledu na vnější podmínky. Mimo fakultu vyučoval do 60. let též v Jazykové škole v Praze.

V létě 1968 patřil s J. Jelínkem k hlavním iniciátorům založení Československo-japonské společnosti, jež byla - až do vynuceného rozpuštění - chápána i jako občanské sdružení proti nedemokratickým zásahům. V 70. a 80. letech organizoval na soukromé bázi semináře o japonské poezii a kultuře.

Ve vědecké i odborné práci se zaměřoval na zkoumání funkčních zvláštností kulturní a jazykové formy. Kladl si otázku, do jaké míry je odlišnost formy nahodilým výrazem univerzálních kategorií a do jaké míry obráží specifičnost kultur.

V podnětné práci *Haiku. Japonská přírodní lyrika* (1952, německá verze *Euphonie im Haiku*, 1962) uplatnil Mukařovského strukturalistický přístup k analýze fonologické stránky Bašóových haiku z druhé poloviny sedmnáctého století. Následovaly studie o románech v ich-formě, specifické deskriptivní formě vlastní zejména japonskému naturalismu, a studie o zenovém buddhismu. Spolu s O. Králem připravil základní studii k průkopnické sérii raně poststrukturalistických komparatistických studií o společných rysech moderních asijských literatur, s J. Jelínkem spolupracoval na projektu automatické analýzy japonské syntaxe. V samostatných studiích zkoumal problematiku literárních témat, žánrů a titulů.

Ve své překladatelské činnosti vytvořil nový styl uměleckého překladu, který mistrně vystihuje základní vlastnosti všech funkčních vrstev originálu. Zvlášť jsou ceněny překlady Bašóových haiku, divadelních her žánru nó a překlady dlouhých vět v literatuře Ihary Saikakua.

Vynikal nejen ojedinělou schopností interpretace japonské kultury, nezměrnou sečtělostí a odbornou poctivostí, ale i charismatickou osobností, díky níž se kolem něj soustředil kruh

oddaných žáků. Jeho přístup se stal základem literárněvědní a filologické tradice pražské japanologie.

D.-k.: *Haiku*. *Japonská přírodní lyrika* [doktorská disertace], FF UK, Praha 1952; (s J. Vochalou a V. Puckem), *Úvod do čínského*, *japonského a korejského písma* I-II, SPN, Praha 1975, 133 s., 1978, 219 s.; *Gramatika japonštiny* I., SPN, Praha 1978, 1988, 1989, 212 s.; II., Praha 1982; (s V. Winkelhöferovou), *Japonská literatura* I., SPN, Praha 1977, 1989, 146 s.; II., 1987, 1989, 219 s.; *Úvod do japanologie*, SPN, Praha 1982.

PŘEKLADY: (s V. Hilskou), S. Tokunaga: *Čtvrť bez slunce*, Práce, Praha 1950; M. Bašó: *Pouť do vnitrozemí*, ČSAV, Praha 1959; M. Bašó: *Měsíce květy*, SNKLU, Praha 1962; (s J. Vladislavem), Š. Cuboi: *Ulice plná plášťů do deště*, SNKLU, Praha 1963; K. Abe: *Písečná žena*, SNKLU, Praha 1965; Ihara Saikaku: *Největší rozkošnice*. *Pět rozkošnic*, Odeon, Praha 1967; (s Z. Černou), *Prodaný sen* (japonské pohádky), Albatros, Praha 1973; (s D. Kalvodovou), *Vítr v piniích* [překlad jedenácti her], Odeon, Praha 1975; (s P. Geislerem), *Zápisky z volných chvil*, Odeon, Praha 1984; (vedoucí kol. překladatelů, spoluaut. K. Fiala, P. Geisler, H. Honcoopová, L. Lucká, Z. Švarcová, M. Vačkář), *Bledý měsíc po ránu* [překlady milostné poezie z 5. sv. Šin Kokin Waka šú), Odeon, Praha 1994.

D.-č./sb.: Euphonie im Haiku, *ArOr* 30 (1962), 1: 192-210; Watakushi Shoosetsu. The Appeal of Authenticity, in: *Acta Universitatis Carolinae*, *Philologica* 2/62: 27-43; Common Features in the Developement of Modern Asian Literatures. A Methodological Attempt, in: O. Král, M. Novák, K. Petráček, O. Smékal, *Contributions to the Study of the Rise and Developement of Modern Literatures in Asia* I, Dissertationes orientales 4, Praha 1965: 6-41; Každý sám svým pánembohem, *Světová literatura* 10 (1965), 4: 165-194; Typology of Titles in Relation to Modern Japanese Literature, in: K. Petráček (ed.), *New Methods of Analysis in Oriental and African Studies*. Studia Orientalia Pragensia V, Praha 1972: 73-75; Tradiční japonská literatura. Proměny v japonské literatuře, in: *Setkání a proměny*, Odeon, Praha 1976: 60-75, 135-150 [spoluúčast na kolektivních kapitolách sborníku, spoluaut. Z. Černá, V. Kubíčková, L. Motalová, D. Zbavitel]; (s J. Jelínkem), The Sentence-per-sentence Component of an Automatic Analyzer of Japanese, *Prague Bulletin of Mathematical Linguistics* 2/9 (1968): 3-46, 28-63, 68.

PŘEKLADY: Poznámky z dlouhé chvíle mnicha Kenkó [výňatky], *NO* 5 (1950), 5: 124; Macuo Bašó: Pouť do vnitrozemí [výňatky], *NO* 7 (1952), 8: 126-127; Juriko Mijamoto: Rovina Banšú [výňatek], *NO* 9 (1954), 5: 70-71; Šigeharu Nakano: Tančící muž, *NO* 14 (1959), 3: 46-48; Šigedži Cuboi: Je příliš mnoho zpívajících [básně], *Světová literatura* 5 (1960), 6: 38-59; Haruo Umezaki: Falešná násada, *Světová literatura* 7 (1962), 4: 108-114; Hiroši Noma: Noc automobilů, *ibid*.: 136-143; Osamu Dazai: Villonova žena, *ibid*.: 144-155; Jasunari Kawabata: Město Jumiura, *ibid*.: 156-160; Jukio Mišima: Pozdrav lodi. (Monodrama), *ibid*.: 190-193; Šiniičiró Nakamura: To mi vyprávěla zeď. (Monodrama), *ibid*.: 194-197; Hiroši Koši: Haiku z pražského pobytu, *NO* 18 (1963), 8: 243; Fujuhiko Kitagawa: Půlnoční probuzení a poloha stolu. Uprostřed květů květ, básně, *NO* 19 (1964), 1: 10; Rin Išigaki: Bašta, básně, *ibid*.; Hiroši Iwata: Poetika, *Světová literatura* 10 (1965), 6: 48-49; Osamu Dazai: Třešně, *Světová literatura*, ročenky 56-65, Praha 1966: 142-166; H. Iwano: Žena, která si vzala jed, in: *Pět japonských novel*, Odeon, Praha 1969: 37-148; Fujuhiko Kitagawa: Vítr, *NO* 25 (1970), 1: 17; Bončó, Bašó, Kjórai: Letní kasen, *NO* 25 (1970), 2: 49-50.

L.: K. F. [Karel Fiala]: Za PhDr. Miroslavem Novákem, *NO* 37 (1982), 5: 148-149; Karel Fiala: Vzpomínka na PhDr. Miroslava Nováka (1924-1982), *Zprávy Čs. společnosti orientalistické při ČSAV* 20 (1982): 53-58; Dr. Miroslav Novák (Work and Bibliography), *ArOr* 50 (1982), 2: 343-346; Karel Fiala (ed.), *Traditional and Modern in Japanese Literature and Language. To Commemorate PhDr. M. Novák*, Japan Centre in Prague & FF UK, Praha 1993.

(kf)

NOVÁK Ondřej - český indolog

* 10. 10. 1946 Praha, + 19. 4. 1977 Vysoké Tatry

Vystudoval Filozofickou fakultu Univerzity Karlovy (1965-69, PhDr. 1975). Již v průběhu studia indologie, filozofie a historie se vyhraňoval jeho zájem o novodobé dějiny Indie i o její historický vývoj v asijském kontextu. Své badatelské zaměření neopouštěl ani po dobu několikaleté praxe v zaměstnání mimo obor, ale plně je rozvinul až jako řádný vědecký aspirant Orientálního ústavu ČSAV, jímž se stal v roce 1975. Jeho postgraduální výzkum se soustředil na monografickou práci o vnitřním vývoji Indického národního kongresu ve 30. letech; současně zpracoval i první podrobný popisný seznam bezmála stovky sanskrtských rukopisů uchovávaných v knihovně indologického semináře na FF UK. Jeho slibnou vědeckou kariéru předčasně ukončila tragická smrt při horolezeckém výstupu v Tatrách.

D.-č./sb.: Anquetilova indická cesta, *NO* 32 (1977), 7: 209-212; The Role of Tradition in Nehru's Thought, in: Krása, M. (ed.): *Jawaharlal Nehru. A Political Leader*, Praha 1974: 40-62.

L.: Krása, M.: Rozloučení s dr. Ondřejem Novákem, *NO* 32 (1977), 7: 209.

(mk)

NOVÁK Vlastimil - český arabista, numismatik, kurátor numismatické sbírky Náprstkova muzea v Praze

* 9. 9. 1964 Frýdek

V roce 1988 obhájil diplomovou práci *Vnitropolitický vývoj Libanonu v letech 1976-1982* a absolvoval studium oboru arabistika-orientalistika na Filozofické fakultě UK v Praze;

1990 na téže fakultě získal akademický titul PhDr. v oboru historie islámských zemí a v letech 1993-98 zde absolvoval doktorandské postgraduální studium v oboru islámské numismatiky (disertační práce na téma *Fátimovské a postfátimovské skleněné žetony*).

Od roku 1989 pracuje v Národním muzeu - Náprstkově muzeu jako kurátor mimoevropské numismatické sbírky. Odborně se zaměřuje hlavně na islámskou numismatiku.

D.-č./sb.: Od Muhammada k islámu v postmoderním světě, *Tvar* (1992), 32: 8-9; (spoluaut. L. Nemeškal), Sbírka mincí (Sásánovci), in: Hana J. Hlaváčková (ed.), *Ze sbírek bývalého Kondakovova institutu. Ikony, koptské textilie* [katalog výstavy], ÚDU AV ČR, Praha 1995: 105-108; Mince íránských Sásánovců, *Starožitnosti a užité umění* (1995), č. 7-8: 16-17;

(s kol.), *Zbraně Orientu*. *Weapons of Orient* [Katalog výstavy], Historický ústav armády České republiky 1996. 173 s.; Počátky islámského mincovnictví, *Starožitnosti a užité umění* (1996), č. 2: 18-20; Sámánovské mince a Evropa, *NO* 51 (1996), 7: 264-266; Some notes to the dating of Hephthalite coins, in: R. Veselý, E. Gombár (ed.), *Zafar náme*. *Memorial volume of Felix Tauer*, Enigma, Praha 1996: 225-230; Evidence of the Islamic coins in early medieval Middle and North Eastern Europe, in: P. Charvát, J. Prosecký (ed.), *Ibrahim ibn Yaqub al-Turtushi*: *Christianity*, *Islam and Judaism Meet in East-Central Europe*. Proceedings of the International Colloquy 25-29 April 1994, Orientální ústav AV ČR, Praha 1996: 74-77; Find of a Piaster of the Ottoman Sultan Mustafa II in Prague - Suchdol Quarter, *ArOr* 64 (1996): 395-398; The Fatimid and post-Fatimid Glass Jetons at the National Museum, Prague, *Numismatic Chronicle* 157 (1997): 89-132; Kreditní mince v raně středověké střední Asii, *NO* 53 (1998), 2: 54-57; Political Oscillation under Pressure: A Kakuyid Billon Dirham of Faramurz acknowledging the Buyid Ruler Abu Kalijar, *Numismatic Chronicle* 158 (1998): 165-172; A Unique Samanid Fractional Dirham, in: *Proceedings of XIIth International Numismatic Congress*, Berlin (v tisku).

(A)

NOVÁKOVÁ (roz. Kopecká) Nea - česká orientalistika, specialistka na starověký Přední východ

* 22. 7. 1938 Praha

Na Filozofické fakultě UK v letech 1956-61 vystudovala obory arabština a klínopis a získala titul promovaný filolog. Po promoci nastoupila jako interní aspirantka na oboru klínopis na katedře věd o zemích Asie a Afriky FF UK, kde obhájila kandidátskou práci *Terakoty z Tell Erfádu*; byla jí udělena vědecká hodnost CSc. a na základě toho i titul PhDr. (1966). Od října 1965 působí jako odborná asistentka na téže katedře, z níž po 1989 reorganizací vznikl Ústav starého Předního východu.

Práce o terakotách (figurkách z pálené hlíny) pocházejících z Tell Erfádu (také nazýván Tell Rifa'at) zpracovávala část sbírky, která vznikla z předmětů vykopaných prof. B. Hrozným v letech 1924 a 1925 v severní Sýrii. Zaměřuje se na studium a výuku akkadštiny, zabývá se přípravou studijních materiálů z oblasti archeologických výzkumů a kulturní historie starověkého Předního východu.

D.-k.: *Terakoty z Tellu Erfádu* [disertační práce], Filozofická fakulta UK, Praha 1965, 229 s.; *Předislámští Arabové* [skripta], SPN, Praha 1969, 48 s.; *Terres Cuites de Tell Erfad I.-II*. Anthropological Papers of the Náprstek Museum, No. 2, Praha 1971, 163 + 166 s. + 38 obr. příl.; (spoluaut. Vladimír Souček), *Úvod do klínového písma a babylónštiny* I., II. [skripta], SPN a UK, Praha 1980, 1984, 350 + 218 s.; (spoluaut.), *Encyklopedie starověkého Předního východu*, Libri, Praha 1999, 447 s.

D.-č./sb.: Terakota podle Alkámenova Herma, *Zprávy Jednoty klasických filologů* (1966): 130-131; La Statuette en Bronze de Tell Erfad, *ArOr* 47 (1979): 100-102; (spoluaut. Vladimír Souček), Zur Graphik der Gesetze Hammurabis, *Acta Universitatis Carolinae - Philologica 4*, *Orientalia Pragensia XI*, Univerzita Karlova, Praha 1984: 7-49; Die akkadische Verbalwurzeln und das akkadische Verbum vom statistischen Gesichtspunkt, in: *Šulmu*. *Papers on the Ancient Near East presented at International Conference of Socialist Countries*, Charles University, Prague 1988: 235-239; Die Graphik der Gesetze Hammurabis

in einer statistischen Analyse, in: Petr Zemánek (ed.), *Studies in Near Eastern Languages and Literatures*. *Memorial Volume of Karel Petráček*, Academy of Sciences of the Czech Republic, Oriental Institute, Praha 1996: 415-465.

POČÍTAČOVÉ APLIKACE: *Pahorky mezopotamské*, hypertextový učební text na CD ROM v programu STG s ilustracemi, 5D Software, Praha 1995; *Syrské pahorky* (1996), in: Scripta Electronica, http://enlil.ff.cuni.cz; *Slabiky /kvk/ v Chammurabiho zákonech* (1996), in: Scripta Electronica, *ibid*.

(A)

NOVOTNÝ Jiří - český archivář

* 22. 12. 1941 Černý Les (okr. Benešov)

Studoval obor archivnictví na Filozofické fakultě UK v Praze v letech 1959-64, v roce 1979 získal vědeckou hodnost CSc. Pracuje jako hlavní archivář České národní banky v Praze. Zabývá se především finančními a ekonomickými vazbami českých zemí a Československa ke státům Latinské Ameriky v první polovině 20. století.

D.-č./sb.: (s J. Šoušou), Los Bancos Checos y América Latina, 1918-38 (Ia, IIa parte), *Ibero-Americana Pragensia* XX (1986): 107-140, XXI (1987): 35-54; (s J. Šoušou), Máquinas Agrícolas Checas para América del Sul, *Ibero-Americana Pragensia* XXIII (1989): 78-98; (s J. Šoušou), El Exportador Checo más Importante de Máquinas Agrícolas a América Latina (1918-38), *Ibero-Americana Pragensia* XXIV (1990): 261-277; (s J. Šoušou), Los Géneros Textiles Checos en América Latina durante la Enterguerra, *Ibero-Americana Pragensia* XXVI (1992): 87-105; (s J. Šoušou), La Malta de Bohemia en la Primera Mitad del Siglo XX (Ia, IIa parte), *Ibero-Americana Pragensia* XXVII (1993): 63-78, XXVIII (1994): 89-101; (s J. Šoušou), K obchodu textilním zbožím a surovinami se státy Jižní Ameriky v meziválečném období, *Dissertationes Historicae* 1 (1993): 133-139; (s J. Šoušou), Vztah českých bank ke státům Jižní Ameriky 1918-38, *Sborník historický* 36 (1989): 133-170; (s J. Šoušou), Moravský slad v Jižní a Střední Americe (do roku 1938), *Časopis Matice Moravské* CXII, (1993): 255-277; (s J. Šoušou), El intercambio comercial entre Checoslovaquia y la Argentina y el Brasil en el periodo de entreguerras (Análisis de los índices estadísticos checoslovacos), *Ibero-Americana Pragensia* XXXI (1997): 243-257.

(A)

NYKL Alois Richard - arabista a romanista českého původu

* 13. 12. 1885 Radlice u Kouřimi, + 5. 12. 1958 Evanston, Illinois, USA

Jako romanista, hispanista a arabista, dlouhodobě působící v zahraničí, zaujal zvláštní místo v dějinách české arabistiky. V Čechách proslul zejména prvním vědeckým překladem koránu do češtiny. V letech 1905-09 podnikl první cestu do Spojených států a Mexika, léta 1910-11 strávil v Egyptě, pak žil v Japonsku a v Mexiku. V letech 1932-38 bydlel v Praze. Posléze se usadil ve Spojených státech, kde působil v Cambridge, Mass. Svou pozůstalost odkázal Náprstkovu muzeu v Praze. Jeho hlavní arabistický zájem se soustředil na arabskou poezii v muslimském Španělsku a její vliv na Evropu. Pořídil kritické edice děl arabské literatury a andaluské poezie, vydal díván od Ibn Quzmána. Nejvýznamnější Nyklovou vědeckou

monografií o hispanoarabské poezii a jejím vztahu k poezii troubadourské je *Hispano-Arabic Poetry and Its Relations with the Old Provençal Troubadours*. Jeho dílo patří k základním pilířům bádání o poezii Arabů na Pyrenejském poloostrově. Měl velmi široké intelektuální zájmy, psal o Japonsku, recenzoval české knihy z oboru perské jazykovědy a románské filologie, věnoval se také etice.

D.-k.: *A Compendium of Aljamiado Literature*, New York 1929; *Věčné Japonsko*, 1929; (ed.), *Kitab al-zahrah*. Composed by Abu Bakr Muhammad ibn Ali Sulaiman Dawud al-Isfahani. Edited from the Unique Manuscript at the Egyptian Library, Chicago 1932, 8, 406 s.; (ed.), *El Cancionero del Šeih*, *Nobilísimo Visir*, *Maravilla del Tiempo Abu Bakr ibn cAbd-al-Malik Aben Guzmán*, Madrid 1933, 52, 14, 464 s.; (přel.), *Korán*, 1. vyd., Praha 1934, 351 s., 2. vyd., Praha 1938, 360 s.; *Historia de los amores de Bayad y Riyad*, New York 1941, 10, 52 s.; *Hispano-Arabic Poetry and Its Relations with the Old Provençal Troubadours*, Baltimore 1946, 27, 416 s.; *Argote y Molina's Discurso and Bartholomeus Georgiewitz*, Baltimore 1948, 26 s.; (ed.), *Muchtárát min aš-šicr al-andalusí* [výběr z andaluské poezie], Bajrút 1949, 228 s.; *KRS. The Death of a Myth*, 1955; *Universal Ethics Based on a New Revision of the Problem of Good and Evil*, 1956.

D.-č./sb.: Notes on Palmer's Translation of the Qur'an, *JAOS* LVI (1936): 77-84; Nuevos datos sobre el-Kitab az-Zahra, *Al-Andalus* IV (1936): 147-154; Las inscripciones árabes de la Alhambra y del Generalife, *ibid*.: 174-194; Bibliographishe Fragmente über Ibn Quzman, *Der Islam* XXV (1938): 101-133; L'influence arabe-andalouse sur les troubadours, *Bulletin Hispanique* XLI (1939): 305-315; La elegía árabe de Valencia, *Hispanic Review* VIII (1940): 9-17; Algunas inscripciones árabes de Portugal, *Al-Andalus* V (1940): 399-411; Die Aftasiden von Badajos, *Der Islam* XXVI (1940): 16-48; Arabic Phrases in El Conde Lucanor, *Hispanic Review* X (1942): 12-17; Arabic Inscriptions in Portugal, *Ars Islamica* XI (1946): 167-183; A Shepherd's Amulet, *JAOS* LXXIX (1949): 3-35.

L.: Petráček, K.: Les études arabes et islamiques et la sémitologie en Tchécoslovaquie, *ArOr* 19 (1951): 103-104; Petráček, K.: Za A. R. Nyklem (1885-1958), *NO* 14 (1959): 60; al-cAqíqí, N.: *Al-mustašriqún* [Orientalisté]. III, Bajrút, Dár al-macárif 1981: 157-158; Gombár, E.: *Úvod do dějin islámských zemí*, Najáda, Praha 1994: 57-58; Gombár, E.: Alois Nykl - awwal mutardžim li-l-qur'án ila-l-lugha at-tšíkíja [Alois Nykl - první překladatel Koránu do češtiny], *Al-haját at-tšíkíja* [Český život], 1996, č. 1: 23.

(eg)

ODLOŽILÍK Otakar - český historik

* 12. 1. 1899 Kostelec u Holešova, + 14. 7. 1973 Jugoslávie

Jako gymnazista se zúčastnil 1. světové války na bojištích jižní a jihovýchodní Evropy. Od roku 1918 studoval na Filozofické fakultě české univerzity historii, od 1919 v semináři prof. Václava Novotného. Roku 1923 nastoupil praxi v Archivu ministerstva vnitra; v témže roce absolvoval Státní archivní školu. Roku 1926 byl jmenován docentem československých dějin, od akademického roku 1926/27 počal přednášet na FF UK. Od roku 1927 pobýval v Londýně, 1928-30 působil jako lektor českého jazyka na tamní Škole slovanských studií. Roku 1930 se vrátil do AMV a na FF UK. 1934 byl jmenován mimořádným profesorem československých dějin, posléze získal po V. Novotném stolici čs. dějin na FF UK.

V letech 1939-43 se zdržoval v exilu v USA, 1943-45 ve Velké Británii. 1945 se vrátil do Československa, od zimního semestru 1945/46 zahájil přednášky na FF UK již jako řádný profesor. Roku 1948 začal působit na letní škole University of Colorado v Boulderu, v letním semestru 1949 na University of Kansas, v akademickém roce 1949/50 se stal profesorem Masarykovy stolice čs. dějin na Columbia University v New Yorku. Po jejím zrušení československou stranou 1950 zůstal na Columbia University jako hostující profesor a dobrovolný exulant. Od roku 1955 přešel na University of Pennsylvania v Philadelphii, od 1969 byl v důchodu.

Zabýval se mimo jiné údělem a posláním exilu, zejména osudy pobělohorských exulantů, které studoval za svých pobytů ve Velké Británii (J. A. Komenský). Formuloval cíle exilového snažení první poloviny 40. let; ty prezentoval například v měsíčníku *Husův lid*, vydávaném společně s teologem J. L. Hromádkou v Chicagu Národní jednotou československých protestantů v Americe a v Kanadě. V létě 1943 podnikl cestu do Mexika. Ta zanechala v jeho díle trvalou stopu, která zapadá do studia dějin středoevropsko-latinskoamerických vztahů. Věnoval pozornost misijním aktivitám České provincie Tovaryšstva Ježíšova v Novém Španělsku v 17. a 18. století. Průkopnicky pojednal o jejich osudech a práci v provinciích Tarahumara, Pimería Alta, Dolní Kalifornie, Sonora a Nayarit. Po V. Kybalovi byl druhým z významných českých historiků, jenž soustavněji studoval v latinskoamerickém prostředí a stanul u počátků zájmu české historiografie o jezuitské misie; v obdobném směru působil v domácím prostředí Z. Kalista.

D.-k.: (spoluaut. J. L. Hromádka), *S druhého břehu*. *Úvahy z amerického exilu 1940-1945*, Praha 1946 [výbor z textů z *Husova lidu*].

D.-č./sb.: Čeští misionáři v Mexiku, *Obzor* (Londýn), 1944, č. 1: 53-60; Misioneros Checos en México, *Boletín de la Sociedad Mexicana de Geografía y Estadística* (México), Tomo 60, mayo-junio de 1945, No 3: 423-436; Czech Missionaries in New Spain, *The Hispanic American Historical Review* (Durham), vol. 25 (1945): 428-454. Po celou 2. světovou válku přispíval do *Husova lidu* (Chicago), do *Slavonic and East European Review* (London) a do *Journal of Central European Affairs* (Boulder).

L.: P. Brock & H. G. Skilling (ed.), *The Czech Renascence of the Nineteenth Century*. *Essays presented to Otakar Odložilík in Honour of his Seventieth Birthday*, Toronto - Buffalo 1970; Selected Bibliography of the Publications Otakar Odložilík, in: *ibid*.: 315-325; Polišenský, J.: O. Odložilík, *Studia Comeniana et historica* 3 (1973): 147-155; Kutnar, F.: *Přehledné dějiny českého a slovenského dějepisectví* 2, Praha 1977: 323-326; Polišenský, J.: Panu profesorovi s úctou, *Gottwaldovsko v minulosti a současnosti* 9 (1987): 45-54; Polišenský, J.: Úděl českého historika: O. Odložilík (1899-1973), *Zpravodaj Muzea Kroměřížska*, 1990/3: 9-12; Winters, S. B.: Odložilík's American Career: the Uneasy Self-exile of a Czech Historian, 1948-1973, in: E. Schmidt-Hartmann & S. B. Winters (ed.), Großbritanien, die USA und die böhmischen Länder 1848-1938, München 1991: 153-169 [zde je uvedena i další literatura o Odložilíkovi]; Sekyrková, M.: Otakar Odložilík (12. 1. 1899 - 14. 7. 1973), *Historický obzor* **4** (1993), 7-8: 188-190; Sekyrková, M.: Několik stránek ze života Otakara Odložilíka (Pražské archivy k životu Otakara Odložilíka), *Sborník archivních prací* **44** (1994), 1: 34-67. Odložilíkova pozůstalost je uložena v Ústředním archivu AV ČR; jeho osobní spisy jako zaměstnance Archivu ministerstva vnitra a Ministerstva školství a národní osvěty jsou uloženy ve Státním ústředním archivu v Praze. Část Odložilíkovy pozůstalosti (převážně korespondence) je deponována ve Státním okresním archivu Kroměříž se sídlem v Holešově.

(ib)

OLIVERIUS Jaroslav - český arabista, hebraista

*** 8. 5. 1933 Praha**

V letech 1951-56 vystudoval obor arabistika-hebraistika na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze a získal titul promovaný filolog. Po absolvování FF UK byl přijat jako odborný pracovník v Orientálním ústavu ČSAV (1956-59), v letech 1959-61 působil jako odborný asistent v Čs. egyptologickému ústavu UK a od 1961 nastoupil jako pedagog na katedru věd o zemích Asie a Afriky, nyní Ústav Blízkého východu a Afriky FF UK. Roku 1968 dosáhl vědecké hodnosti kandidát věd o umění, 1969 získal titul PhDr., 1988 se habilitoval jako docent, 1993 byl jmenován profesorem dějin arabské literatury.

Přednáší arabskou literaturu, vede kursy arabštiny, na oboru hebraistika vyučuje biblickou hebrejštinu a aramejštinu. Zajišťuje přednášky pro veřejnost (Náprstkovo muzeum, různé kulturní instituce, školy aj.), spolupracuje s nakladatelstvími (lektorské posudky, odborné revize apod.), tlumočí pro státní úřady, připravuje posudky pro grantové agentury, oponentury při habilitačním a profesorském řízení.

Zabývá se moderní arabskou literaturou, egyptskou literární kritikou, středověkou arabskou lidovou literaturou. Je autorem nebo spoluautorem učebnic a vysokoškolských skript (arabská literatura, arabský jazyk), překládá z arabské moderní literatury.

D.-k.: (spoluaut.), *Slovník spisovatelů*. *Asie a Afrika* 1-2, Odeon, Praha 1967 [35 hesel o moderní arabské literatuře]; (s R. Veselým), *Egyptská hovorová arabština*. Učebnice a konverzační příručka, 1. vyd., SPN, Praha 1965, 4. vyd., Praha 1982, 389 s.; *Syntaktická cvičení z moderní spisovné arabštiny* [skripta FF UK], 1. vyd., Univerzita Karlova, Praha 1976, 210 s. (dotisk 1981); *Svět klasické arabské literatury*, Atlantis, Brno 1995, 385 s.; *Moderní literatury arabského Východu*, Karolinum, Praha 1995, 216 s.

PŘEKLADY: Nagíb Mahfúz: *Skandál v Káhiře* [z arabštiny, doslov a poznámky], Odeon, Praha 1968, 196 s.

D.-č./sb.: Izrael, in: *Světové dějiny státu a práva ve starověku*, Orbis, Praha 1963: 115-135; Themen und Motive im arabischen Volksbuch von Zir Salim, *ArOr* **39** (1971): 129-145; The Epic and Genealogical Cyclization in the Arabic Folk Book about Zir Sali, in: *Acta Universitatis Carolinae*, *Philologica 5*, *Orientalia Pragensia* IX: 27-44; Le Monde des Ideés et des Significations dans les Pieces de Théatre de Tawfiq al-Hakim, *ArOr* **41** (1973): 355-374; Muhammad Mandur und seine Auffassung der Literaturkritik, *ArOr* **48** (1980): 50-59; Die soziale Wirklichkeit und das individuelle Menschenlos in den Erzählungen des Nagib Mahfuz, in: *Die Vorstellung vom Schicksal und die Darstellung der Wirklichkeit in der zeitgenössischen Literatur islamischer Länder*, Bern 1983: 169-182; Der traditionelle Islam in der Konfrontation mit den sozialen Umwandlungen auf dem algerischen Lande. cAbdalhamid Benhaduqas Roman Rih al-ganub, in: *Die Welt des Islams*, *N. S.*, Band **XXIII** & **XXIV**, E. J. Brill, Leiden 1984: 156-164; Zur Auffassung von Literaturgeschichte und -kritik bei Taha Hussain, *Acta Universitatis Carolinae*, *Philologica 4*, *Orientalia* XI: 45-70; Die Interpretation des literatischen Werkes und ihre ästhetischen und ideologischen Aspekte im Spiegel der ägyptischen Literaturkritik, *ArOr* **56** (1988): 216-229.

(A)

ONDRÁŠ František - český literární vědec v oblasti arabské literatury, učitel arabštiny

* 8. 8. 1964 Opočno

V letech 1983-88 absolvoval studium orientalistiky-arabistiky na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze (diplomová práce na téma *Realistická metoda v díle Iráčana Gh. T. Farmána*), 1990 na téže fakultě získal titul PhDr. v oboru arabské literární vědy, v letech 1990-95 pracoval jako lektor češtiny v Káhiře.

Od roku 1995 působí jako odborný asistent v Ústavu Blízkého východu a Afriky na FF UK v Praze. Vede kursy praktické arabštiny a egyptského dialektu. Zabývá se literární vědou, literární kritikou zaměřenou na moderní arabsky psanou prózu. Věnuje se též překládání z arabštiny.

D.-č.: Die Orts- und Gestaltenmythologisierung in Roman Der Reiher von Ibráhím Aslán, *ArOr* **64** (1996): 163-186; Čeština v Egyptě, *Čeština ve světě* **3** (1996): 7-8.

PŘEKLADY: N. Mahfúz: Pod deštníkem, *NO* **44** (1989), 10: 317-319; J. Seifert: Muchtárát min ši'rihi, *Ath-Thagáfa al-džadída* **75** (1994).

(vn)

OPATRNÝ Josef - český historik-iberoamerikanista

* 19. 11. 1945 Skryje u Rakovníka

Studoval historii a češtinu v letech 1963-68 na Filozofické fakultě UK, v období let 1968 až 1971 byl interním aspirantem Střediska ibero-amerických studií FF UK, potom zde působil jako odborný a posléze vědecký pracovník. Habilitoval se v roce 1992, 1995 byl jmenován řádným profesorem obecných dějin se zaměřením na Latinskou Ameriku. Od roku 1990 je vedoucím Střediska ibero-amerických studií, od 1985 ředitelem ročenky *Ibero-Americana Pragensia*. V letech 1989-93 byl členem akademického senátu FF UK. V roce 1990 a poté opět od roku 1994 byl členem vědecké rady FF UK.

Zabývá se především dějinami Kuby v 19. století v souvislosti s problematikou formování novodobých národů v Latinské Americe, myšlením některých představitelů kreolské společnosti na Kubě (José Antonio Saco a José Martí), otázkou vztahů střední Evropy a amerického kontinentu v 19. století v podobě migrace i obrazu amerického kontinentu v české společnosti. K těmto tématům přednášel na řadě mezinárodních konferencí a kongresů a při krátkodobých pobytech na univerzitách ve Španělsku, na Kubě, v Mexiku, ve Spojených státech, v Panamě, ve Spolkové republice Německo, ve Velké Británii a Francii. Od 80. let se věnuje ve stále větší míře některým problémům dějin Spojených států ve druhé polovině 19. století. Publikoval řadu populárně-naučných děl, pro širší veřejnost byla určena i latinskoamerická hesla v *Malé československé encyklopedii*, na jejichž přípravě se podílel (spolupracuje též na heslech pro *MacMillan Encyclopedia of Mexican War*). K popularizační činnosti patří též jeho působení v rozhlase a televizi i práce v Latinskoamerické společnosti, jejímž předsedou je od 1997.

Od roku 1987 je členem Asociación de Historiadores Latinoamericanstas Europeos (AHILA), v letech 1987-90 zde byl členem skupiny národních koordinátorů, 1990-93 členem výkonného výboru, od 1993 působí jako koordinátor pracovní skupiny AHILA "Cuba y su historia", 1996 byl zvolen viceprezidentem asociace. Od roku 1994 je členem New York Academy of Sciences. Od roku 1993 zasedá v redakční radě časopisu *Historický obzor*, v letech 1990-93 a poté opět od 1996 se stal členem edičního výboru buletinu *Historia Latinoamericana en Europa* (Liverpool, Turín), v letech 1992-95 pracoval jako člen poradního výboru ročenky *Cuban Studies* (Pittsburgh), od 1996 přijal členství ve sboru asesorů časopisu *Revista de Indias* (Madrid), od 1996 je členem vědecké rady vydavatelství Doce Calles (Madrid) a od 1997 členem mezinárodního poradního výboru časopisu *Journal of Latin American Studies* (Cambridge).

D.-k: *Benito Juárez*, Praha 1974, 94 s.; *José Martí*, Praha 1975, 109 s.; (spoluaut.), *Dějiny Latinské Ameriky*, Praha 1978: 329-417; *Španělsko a USA v zápase o Kubu*, Praha 1978, 183 s.; *Průplav dvou oceánů*, Praha 1979, 216 s.; *77 zajímavostí z Kuby*, Praha 1983, 252 s.; (ed.), *José Martí*. *Moje Amerika*, Praha 1985, 326 s.; *Válka Severu proti Jihu*, Praha 1986, 269 s.; 2. rozšířené vyd., Libri 1998, 327 s.; (se S. Binkovou), *88 zajímavostí z Mexika*, Praha 1986, 286 s.; *Antecedentes históricos de la formación de la nación cubana*, Praha 1986, 254 s. (americké vydání *Historical Pre-conditions of the Origin of the Cuban Nation*, Lewiston, Queenston, Lampeter 1994, 248 s.); *Poslední indiánské války*, Praha 1990, 326 s.; *US Expansionism and Cuban Annexationism in the 1850s*, Praha 1990, 272 s. (americké vydání Lewiston, Queenston, Lampeter 1993, 318 s.); (ed.), *Identidad nacional y cultural de las Antillas hispanoparlantes*, Praha 1990, 213 s.; *Objevitelé*, *dobyvatelé*, *osadníci*, Praha 1992, 205 s.; *Bitva u Little Bighornu*, Praha 1994, 205 s.; *Amerika presidenta Granta*, Praha 1994, 199 s.; (ed.), *Cuba*. *Algunos Problemas de su Historia*, Praha 1995, 178 s.; *Amerika v proměnách staletí*, Nakladatelství Libri, Praha 1998, 841 s.

D.-č./sb.: El fin del dominio español en las Filipinas, *Ibero-Americana Pragensia* **IV** (1970): 113-128; Boj Kuby proti španělskému kolonialismu v 19. století, *Společenské vědy ve škole* **XXIX** (1972-3), 4: 99-105; Desetiletá válka na Kubě, *Acta Universitatis Carolinae*, *Philosophica et Historica 2-4*, *Studia Historica* IX-X, 1973: 21-34; (s J. Polišenským), Václav Link a jeho Deník z cesty na sever Kalifornského poloostrova, *Jižní Morava* 1974-II: 95-102; José Martí a jeho místo v kubánské revoluci, *Společenské vědy ve škole* **XXXIII** (1976-7), 9: 227-233; Los Checos y Eslovacos en los EE. UU. y la guerra contra el colonialismo español en Cuba, 1895-1898, *Ibero-Americana Pragensia* **X** (1976): 211-218; Občanská válka ve Spojených státech 1861-1865, *Společenské vědy ve škole* **XXXVI** (1979-80), 6: 166-170; El aEo 1903 en la historiografía panameEa, *Ibero-Americana Pragensia* **XV** (1981): 67-86; Spojené státy a Panama v roce 1903, *Sborník k problematice dějin imperialismu* 15, ÚČSD ČSAV, Praha 1983: 63-69; (s F. Vrhelem), Apuntes metodológicos sobre la formación de las naciones en América Latina, *Ibero-Americana Pragensia* **XVII** (1983): 23-44; EspaEa de fines de los aEos setenta del siglo XIX vista por un checo, *ibid*.: 263 -278; El anexionismo en Cuba y el contexto internacional, *Ibero-Americana Pragensia* **XVIII** (1984): 95-114; Los estudios iberoamericanos en Checoslovaquia, *Historia latinoamericana en Europa* I (1986): 52-59; Latinsko-americká politika USA na počátku 20. století, *Sborník k problematice dějin imperialismu* 19, ÚČSD ČSAV, Praha 1987: 29-36; Politika USA na Kubě v prvním desetiletí 20. století, *Sborník k problematice dějin imperialismu* 24, ÚČSD ČSAV, Praha 1988; Češi a Slováci v Americe a španělsko-americká válka, *Češi v cizině* I, Ústav pro etnografii a folkloristiky ČSAV, Praha 1986: 43-55; Intervence a císařství v Mexiku, *Společenské vědy ve škole* **XLIII** (1986-87), 8: 235-240; En torno al problema de la iglesia y de la religión en el proceso de la formación de la nación

cubana, *Iglesia*, *Religión y Sociedad en la Historia Latinoamericana* (*1492-1945*), III., Szeged 1989: 257-266; Los últimos decenios de la esclavitud en Cuba, *Historia latinoamericana en Europa* **VII** (1989): 37-41; The U. S. A. and Cuba in the Period of Annexionism, *Studie k dějinám kolonialismu a imperialismu* 4, Orientální ústav ČSAV, Praha 1989: 91-133; En torno a algunos problemas de la formación de la nación cubana, *Estudios Latinoamericanos* **12** (1989): 211-237; El papel de la historia en la formación de la conciencia de una identidad particular de la comunidad criolla en Cuba, in: *Identidad Nacional y Cultural en las Antillas Hispanoparlantes*, Ibero-Americana Pragensia, Supplementum 5, Praha 1991: 51-61; Las raíces de las reflexiones de Martí acerca de la identidad nacional y cultural en América, *Ibero-Americana Pragensia* **XXV** (1991): 190-196; Sedmiletá válka v Americe, *Historický obzor* **II** (1991), 1-2: 21-27; První americká cesta Kryštofa Kolumba, in: *Amerika - země Indiánů*, Brno 1992: 7-12 Acerca de algunos problemas de la industria azucarera de Cuba en la primera mitad del siglo XIX, *Europa e Iberoamérica*: *Cinco siglos de intercambios* II, Sevilla 1992: 343-351; Vinland severských ság, *Historický obzor* **III** (1992), 5: 139-145; El fin del colonialismo español en América: Cuba, siglo XIX, *Bulletin of Hispanic Studies* **LXIX** (1992): 71-84; Kolumbovi soupeři a následovníci, *Historický obzor* **IV** (1993), 5: 106-110; Problems in Czech Immigration History, *Nebraska History* 74 (1993), 3-4: 120-129; Algunos aspectos del estudio de la formación de la nación cubana, *Cuba*, *la perla de las Antillas*. *Actas de las I Jornadas sobre* "*Cuba y su historia*", Madrid 1994: 249-259; El Proyecto de una Colonia de Agricultores Checos en Argentina (El viaje de Ferdinand Klindera), *Ibero-Americana Pragensia* **XXVIII** (1994): 133-149; První plavba kolem světa, *Historický obzor* **V** (1994), 10: 218-223; El problema de la nación americana en José Martí, *Lateinamerika-Studien* **34**, Frankfurt am Main 1994: 57-66; Primeras noticias sobre el Nuevo Mundo en los países checos, *El Reino de Granada y el Nuevo Mundo*, Granada 1994: 51-60; José Antonio Saco's Path toward the Idea of "La Cubanidad", *Cuban Studies* **24** (1994): 39-56; Algunos problemas del estudio de la emigración checa a América Latina, *Estudios Migratorios Latinoamericanos* **IX** (1994), 27: 381-399; La iberoamericanística en la República Checa: historia y perspectivas, *Revista Interamericana de Bibliografía* **XLV** (1995), 1-2: 171-183; El azúcar americano en Europa del siglo XVIII, *Jahrbuch für Geschichte von Staat*, *Wirtschaft und Gesellschaft Lateinamerikas* 32 (1995): 215-230; Notas acerca de la emigración Checa y Eslovaca a Iberoamérica, *Estudios Sociales Iberoamericanos*. *Acerca de las migraciones centroeuropeas y mediterráneas a Iberoamérica*: *aspectos sociales y culturales*, Universidad de Oviedo 1995: 63-81; Die farbige Bevölkerung und die Entwicklung des "Nationalbewußtseins" in Kuba in der ersten Hälfte des 19. Jahrhunderts, *Internationale Schulbuchforschung* XVII (1995): 141-151; Indiánské války v USA po roce 1865, *Historický obzor* **VI** (1995), 6-7: 146-151; Algunos apuntes sobre los estudios de la historia de Cuba en Europa en los aEos noventa, *Cuba*. *Algunos Problemas de su Historia*. Ibero-Americana Pragensia Supplementum 7, Praha 1995: 5-16; Los aEos cuarenta del siglo del siglo XIX en la historia de Cuba, *ibid*.: 81-96; El fin de la época europea en América: Cuba 1878-1898, *La Nación SoEada*: *Cuba*, *Puerto Rico y Filipinas ante el 98*. *Actas del Congreso Internacional celebrado en Aranjuez del 24 al 28 de abril de 1995*, Aranjuez 1996: 785-796; Los Cambios Socio-económicos y el Medio Ambiente: Cuba. Primera Mitad del Siglo XIX, *Revista de Indias* LVI, 207 (1996): 367-386; Un Viaje Centroamericano de un Pintor Checo, *Ibero-Americana Pragensia* **XXX** (1996): 159-178; Cuba a mediados del siglo XIX en las relaciones internacionales, *Prague Papers on History of International Relations* (1997): 99-120.

L.: *Latinoamericanistas en Europa 1985*, Amsterdam 1986; *Latinoamericanistas en Europa 1990*, Amsterdam 1990: 146-147; *Kdo je kdo*, Praha 1991; *Kdo je kdo*, Praha 1994; *Latinoamericanistas en Europa 1995*, Amsterdam 1995: 183; *Directory of European*

Historians of North America. *Addresses*, *Publications*, *Research in Progress*, Berlin 1994: 9; *Marquis Who's Who in the World*, New Providence 1997; *International Authors and Writers Who's Who*, Cambridge 1997.

(A)

OPLT Miroslav - český novinář, indonesista

* 24. 3. 1923 Hostomice (okres Teplice), + 29. 7. 1998 Praha

Po maturitě v roce 1943 byl totálně nasazen v továrně Aero. Současně se učil malajsky. Od června 1945 působil v Čs. rozhlase, který jej 1946 vyslal jako zahraničního zpravodaje k Mezinárodnímu vojenskému tribunálu v Norimberku (duben-září 1946), poté byl zpravodajem v Německu, Rakousku a Itálii. V roce 1949 absolvoval Právnickou fakultu Univerzity Karlovy v Praze a získal titul JUDr. V letech 1947-52 byl redaktorem týdeníku *Svět práce*, v roce 1952 nastoupil do Orientálního ústavu ČSAV jako vědecký pracovník; později se stal též členem redakční rady a posléze šéfredaktorem časopisu *Nový Orient*. Roku 1965 mu byla udělena vědecká hodnost CSc.

V Orientálním ústavu působil až do roku 1966, kdy se stal zahraničním zpravodajem ČTK v Indonésii, Singapuru a Malajsii. Po návratu z jihovýchodní Asie 1971 pracoval jako šéfredaktor Mezinárodní redakce ČTK, 1976 přešel do Čs. rozhlasu, kde pracoval až do odchodu do důchodu 1986.

V letech 1952-66 přednášel dějiny Indonésie, indonéskou literaturu, gramatiku indonéštiny, vedl praktický kurs a seminář tohoto jazyka na FF UK. V témže období vyučoval indonéštinu i na Škole orientálních jazyků v Praze. V 70. letech byl předsedou Československé společnosti orientalistické při ČSAV. Zajímal se především o moderní jazyk, literaturu a historii Indonésie. Kandidátskou práci věnoval vzpouře indonéských a holandských námořníků na válečné lodi De Zeven Provincien. Pracoval na přehledu moderní indonéské literatury, překládal lidovou poezii a díla moderních básníků a prozaiků (Idrus, P. A. Toer).

D.-k.: *Základy indonéštiny*, 1. díl, Státní jazykový ústav, Praha 1954, 70 s.; *Učebnice indonéštiny*, Orientální ústav ČSAV, Praha 1955, 206 s.; *Bahasa Indonesia - Učebnice indonéštiny - Indonesian Language*, SPN, Praha 1960, 357 s.; 2. přeprac. vyd., SPN, Praha 1966, 395 s.; *Vzpoura námořníků na lodi "De Zeven Provincien"*, Orientální ústav ČSAV, Praha 1964, 249 s.; *Indonésie*. Edice Zeměmi světa, Nakladatelství politické literatury, Praha 1963, 158 s.; *Návraty na Bali*. Edice Cesty, Panorama, Praha 1985, 208 s.; *Hledání Indonésie*. Edice Cesty, Panorama, Praha 1989, 256 s.

PŘEKLADY: *Pantuny o lásce*, *malajská lidová poesie* [překlad a výběr z malajského originálu]. Malá knižnice Orientu, sv. 7, Praha 1954, 48 s.; *Drahokamy v trávě*, *indonéské milostné pantuny* [přel. z indonéštiny], Státní nakladatelství krásné litertury a umění, Praha 1963, 94 s.; Sukarno: *Indonésie žaluje*, Orbis, Praha 1959, 375 s.; Pramoeday Ananta Toer: *Na břehu řeky Bekasi*, Naše vojsko, Praha 1962, 152 s.

D.-č./sb.: Malajská a indonéská literatura, in: *Z dějin literatur Asie a Afriky*, SPN, Praha 1964: 106-134.

L.: *Kdo je kdo*, Obec spisovatelů, Praha 1996.

(A)

OSTROVSKÁ Sylvia - česká historička a vysokoškolská pedagožka slovenského původu se zaměřením na dějiny rozvojových zemí

* 9. 8. 1937 Zvolen

Po maturitě na jedenáctileté střední škole absolvovala studium historie na Filozofické fakultě UK v Praze (1955-60). Po promoci byla přijata jako odborná pracovnice do Muzea hl. města Prahy (1960-62), krátce pracovala jako učitelka a vychovatelka na základní škole (1962-63) a poté nastoupila jako asistentka (později odborná asistentka) na katedře zeměpisu a dějepisu (později historie) Společenskovědní fakulty Univerzity 17. listopadu (1962-74). Přednášela v jazyce francouzském a českém obecné dějiny a dějiny Československa pro posluchače z rozvojových zemí a studující oboru tlumočnictví a překladatelství. Roku 1973 získala na FF UK doktorát filozofie (rigorózní práce *Rakouská politika v Itálii v předvečer revoluce 1848*), 1980 na téže fakultě dosáhla kandidatury historických věd v oboru obecné dějiny (disertační práce *Příspěvek k problematice šlechtického podnikání v Belgii v období průmyslové revoluce*).

V letech 1974-91 působila jako odborná asistentka a (po habilitaci pro obor dějiny národně-osvobozeneckých hnutí 1988) jako docentka na Pedagogické fakultě UK na oddělení jazykové a společenskovědní přípravy expertů, které bylo zprvu součástí jazykových kateder PedF a později se ustavilo jako samostatná katedra. Přednášela obecné dějiny se zaměřením na dějiny rozvojových zemí pro experty připravující se k výjezdu do zahraničí v denním a dálkovém studiu, dějiny SSSR pro posluchače oboru rusistika s různými oborovými kombinacemi.

V rámci svého odborného zaměření se soustřeďovala na období 18.-20. stol. s přihlédnutím k politickým a kulturním vazbám Československa s evropskými i mimoevropskými zeměmi. Od roku 1991 se podílí na specializovaných historických přednáškových cyklech Lidové univerzity Městské knihovny v Praze.

Je členkou Čs. společnosti orientalistické (od 1962) a Historického klubu - Sdružení českých historiků.

D.-k.: *Abregé de l' histoire mondiale* (*1789-1905*), Universita 17. listopadu, Praha 1967; *Aperću de l' histoire mondiale de la préhistoire ą la Grande révolution franćaise*, Universita 17. listopadu, Praha 1969; *Dějiny SSSR*, SPN, Praha 1982; *Vybrané kapitoly z problematiky rozvojových zemí*, SPN, Praha 1982, reedice tamtéž 1987; *Česko-románské vztahy*, CKM, Praha 1984; *Po stopách Puškinových přátel*, Univerzita Karlova, Praha 1989.

D.-č./sb.: Společenskovědní problematika rozvojových zemí, in: *Lingvodidaktická problematika cizojazyčné výuky dospělých se zřetelem k postgraduální přípravě expertů*, Informační bulletin - Supplementum XVI, Ústřední knihovna - Odborné informační středisko, PedF UK, Praha 1984; Problém aktualizace výuky ve společensko-vědní přípravě expertů, in: *Lingvodidaktická problematika cizojazyčné výuky dospělých se zřetelem k postgraduální přípravě expertů* II., Informační bulletin - Supplementum 40, Ústřední knihovna - Oborové informační středisko, PedF UK, Praha 1988.

(A)

PACLT Čeněk - český cestovatel

* 14. 7. 1813 Turnov, + 1887 Keiskamma

Po absolvování turnovské školy se vyučil v Jičíně mydlářem. Pak odcestoval přes Uhry do Vídně (1840-43), kde byl zaměstnán jako brusič drahých kamenů. Později odešel prodávat drahokamy do Varšavy. V září 1846 odplul z Antverp do New Yorku, kde se dal najmout jako dobrovolník do armády Spojených států. Roku 1853 z armády vystoupil a odjel do Evropy, ale 1. listopadu 1853 byl již zpět v New Yorku. Cestoval po Spojených státech a pokoušel se usadit. Po krátkém pobytu na diamantových polích v Brazílii odplul 1857 do Austrálie. Pak se rozhodl navštívit Indii a přes Hongkong a Singapur se vydal zpět do Adelaide, kam dorazil v dubnu 1860. Roku 1863 se vrátil do Turnova.

V březnu 1864 se vydal podruhé do Austrálie, 1865 odjel na Nový Zéland. 1866 se opět vrátil do Evropy. Když na něj byl 1869 vydán v Praze zatykač pro jeho výroky v době vojenské perzekuce, utekl do Berlina. Koncem 1870 odjel do Londýna, odkud odplul lodí do jižní Afriky. Roku 1871 podnikl neúspěšnou výpravu k řece Zambezi a pak usadil v Kimberley. Roku 1881 mu byla udělena milost a turnovský starosta jej vyzval k návratu. K tomu se však již neodhodlal a po šestnáctiletém pobytu v jižní Africe zemřel v Keiskammě.

D.-k.: *Cesty po světě*, Praha 1888, 2. vyd. 1891; F. A. Bureš (ed.), *Cesty po Austrálii*, Praha 1939; F. A. Bureš (ed.), *Sedmnáct let v jižní Africe*, Praha 1940; *Cesty světem*, Praha 1954.

L: D. Šajner: *Zpívající digger*, 1950; J. Kunský: *Čeští spisovatelé*, Praha 1961, díl I.: 363-389; J. Wolf: Podíl českých a slovenských badatelů na poznání Afriky, in: B. Davidson, *Africká minulost*, Praha 1972: 226, J. Svoboda: *Čeňka Paclta cesty po světě*, Praha 1988; J. a M. Martínkovi: *Kdo byl kdo - naši cestovatelé a geografové*, Libri, Praha 1998: 323-326.

(jj)

PALÁT Augustin - český sinolog

* 16. 2. 1923 Krhová u Valašského Meziříčí

Po maturitě (1941) a abiturientském kursu (1943) byl totálně nasazen v továrně Avia v Praze-Čakovicích. V letech 1943-45 navštěvoval kursy čínštiny v Orientálním ústavu, vedené J. Průškem. V letech 1945-48 studoval práva na Právnické fakultě UK a souběžně s tím poslouchal také sinologické přednášky na Filozofické fakultě. Studium na této fakultě ukončil v roce 1951.

V letech 1947-51 působil jako lektor čínštiny na Škole orientálních jazyků v Praze a v téže době již byl pověřen přednáškami na FF Palackého univerzity v Olomouci. V letech 1948-50 působil navíc jako lektor čínštiny na jazykové škole v továrně Svit ve Zlíně.

V letech 1950-54 byl odborným asistentem na katedře filologie a dějin Dálného východu FF UK. V roce 1954 získal na téže fakultě titul docenta. Pak přešel na čas do diplomatických služeb. V letech 1954-58 byl velvyslaneckým radou na čs. zastupitelském úřadě v Pekingu. Pak zůstal v Číně ještě jeden rok (1958-59), aby absolvoval stáž na Historickém ústavu Čínské akademie věd v Pekingu a podnikl řadu cest po zemi.

Po návratu do vlasti přijal místo náměstka ředitele OÚ, jež si podržel od roku 1959 až do roku 1970. V téže době konal přednášky na Univerzitě 17. listopadu a na FF UK.

Přednášel opětovně na zahraničních univerzitách a jako hostující profesor vystupoval v četných učených společnostech v Evropě a Hongkongu. Účastnil se mezinárodních sinologických a jiných kongresů v Itálii, SRN, Belgii, Holandsku, Dánsku, Francii, Velké Británii, Rusku, Číně, Indii, na Tchaj-wanu. V téže době také absolvoval po republice stovky přednášek.

Po vynuceném odchodu z OÚ v roce 1973 se až do roku 1989 živil jako překladatel u Pražské informační služby.

Po listopadu 1989 byl členem Vědecké rady FF UK (1990-92), Vědecké rady OÚ (1990-96), viceprezidentem European Association of Chinese Studies (1990-96), předsedou sdružení Kontinenty (1990-97), místopředsedou Česko-čínské společnosti (1990-97); v obou posledně jmenovaných případech je nyní jejich čestným předsedou.

Je nositelem medaile Collège de France (1981) a dopisujícím členem Istituto Italiano per il Medio ed Estremo Oriente v Římě (1993).

D.-k.: (s J. Bartůškem), *Učebnice hovorové čínštiny*, Orientální ústav ČSAV, Praha 1951-52; *Čínská lidová republika*, 1970; (s J. Průškem), *Il medioevo cinese*, Torino 1983 [1998 vyjde tato rozsáhlá práce o 623 stranách v českém překladu]; *Konfuciovy Rozhovory* [reedice V. Lesného a J. Průškova překladu *Hovorů Konfuciových* z roku 1940] s obsáhlým komentářem.

PŘEKLADY: Lin Yü-tchang: *Okamžik v Pekingu*, 1948; *Ženy nové Číny*, 1951; *Dívka s bílými vlasy* (1951); Ting Ling: *Slunce nad řekou Sang-kan* (1951); Wang Si-ťien: *Převrat*, 1953); (s Františkem Hrubínem), *Nefritová flétna*. Antologie tchangské poezie, 1954; Sung Čching-ling: *Boj za novou Čínu*, 1955, Š' Naj-an: *Příběhy od jezerního břehu*, 1962.

D.-č./sb.: On the History of Czech Sinology from the End of the 19th Century to the Present", in: *Europe Studies China*, London 1995.

L.: [Mendel, Miloš]: Orientalista srdcem [Augustin Palát], *NO* **49** (1994): 32-34; Kolmaš, Josef: Augustin Palát - 75 let od narození, *Informační zpravodaj Česko-čínské společnosti* **IV**, červen 1998, č. 2: 1-2.

(jk)

PÁLFI (pův. **Pitko**) **Ján - maďarský egyptolog, historik a publicista slovenského původu**

* 12. 4. 1889 Spišské Podhradie (okr. Spišská Nová Ves), + 1951 Budapešť

Studoval historii a egyptologii na univerzitě v Budapešti. Nejprve působil jako středoškolský profesor, od roku 1922 jako docent egyptologie na univerzitě v Budapešti. Od roku 1920 zpracovával staroegyptské sbírky v maďarských muzeích. Je autorem prací z dějin starověkého Egypta, hlavně z oblasti umění.

D.-k.: *A napkorong az egyiptomi emlékekek*, Budapest 1923; *Az alvilági élet az ókori egyiptomiak felfogásában*, Budapest 1923; *Az ókori egyiptomiak nemi erkölcséről*, Telea 1926.

L.: *Slovenský biografický slovník*, zv. 4, Martin 1990: 376.

(pd)

PANTŮČEK Svetozár - český arabista

* 16. 2. 1931 Trnava

V roce 1953 absolvoval studium češtiny, ruštiny a arabštiny na Filozofické fakultě UK a 1955 nastoupil jako odborný asistent pro neruské literatury na Vysoké škole ruského jazyka a literatury. V letech 1959-72 působil jako vědecký pracovník v Orientálním ústavu ČSAV, zároveň přednášel severoafrickou literaturu a tuárežštinu na FF UK, pravidelně vyučoval na Jazykové škole a konal přednášky pro veřejnost. 1963 dosáhl hodnosti kandidáta filologických věd a 1967 získal titul PhDr. V letech 1969-70 pobýval jako hostující profesor na univerzitě v Münsteru (SRN).

Poté, co byl 1973 z politických důvodů propuštěn z ČSAV, působil jako překladatel na volné noze; v té době získal dvakrát grant na univerzitě v Münsteru. Roku 1990 se vrátil do Orientálního ústavu jako vědecký pracovník, 1992-93 zde zastával funkci ředitele, stal se členem Akademické rady AV ČR (1993-97) a šéfredaktorem *Nového Orientu* (1991 a znovu od 1998).

Specializuje se na moderní arabské literatury s hlavním zaměřením na severní Afriku, je odborníkem na tuárežštinu a překladatelem arabské literatury.

D.-k.: *Tuniská hovorová arabština*. Malé učebnice NO, Academia Praha 1965; *La littérature algérienne moderne*. Dissertationes orientales, vol. 22, Academia, Prague 1969; *Tunisskaja literatura*, Moskva 1969; *Das Epos über den Westzug der Banu Hilal*. Dissertationes orientales, vol. 27, Academia, Prague 1970; *Tunesische Literaturgeschichte*, Otto Harrassowitz, Wiesbaden 1974; *Literatury severní Afriky*, Praha 1978.

PŘEKLADY: *Zapomenutý pahorek*, Odeon, Praha 1971; Al-Džáhiz: *Kniha lakomců*, Odeon, Praha 1975; Sáleh at-Tajjib: *Cesta na sever*, Odeon, Praha 1986; Taufík al-Hakím: *Lidé z jeskyně*, Praha 1991; *Zakletý sultán - arabské pohádky*, Praha 1993; Džibrán Chalíl Džibrán: *Blázen a jiné paraboly*, Praha 1994; *Mořská víla a jiné arabské pohádky*, Praha 1995; *Moderní tuniské povídky*, Praha 1996; *Moderní syrské povídky*, Praha 1997.

D.-č./sb.: Alžírská literatura psaná francouzsky, in: *Arabská moderní literatura* [skripta], SPN, Praha 1962: 80-104; Slovesnost Berberů, in: *Z dějin literatur Asie a Afriky* VII. [skripta], SPN, Praha 1963: 25-49; Tuniská literatura, in: Arabská moderní literatura II. [skripta], SPN, Praha 1964: 7-25; *Slovník spisovatelů. Asie a Afrika*, Odeon, Praha 1967 [31 hesel]; Problema differenciacii sovremennoj literatury v arabskich stranach, in: *Teoretičeskije problemy vostočnych literatur*, Moskva 1969: 112-117; *Dictionary of Oriental Literatures*, vol. II. West Asia and North Africa, London 1974 [16 hesel]; Zeitgenössische Literatur, in: *Tunesien*, Stuttgart 1984: 273-288; Das Pressewesen, in: *ibid*.: 368-377; Einwirkungen fremder Kulturkreise auf die Entwicklung der maghrebinischen Literaturen, *ArOr* **59** (1991):

276-288; Die Gestaltung der maghribinischen Nationalliteraturen in der 1. Hälfte des 20. Jahrhunderts, *ArOr* **60** (1992), 134-146; Analyse de quelques contes de l'écrivain tunisien cAli ad-Ducadji, in: J. Prosecký (ed.), *Ex pede pontis*, Prague 1992: 198-206; Die geistige Emanzipation von Frankreich nach dem 2. Weltkrieg in den nordafrikanischen Literaturen, *ArOr* **61** (1993): 147-160; Prozeß der Arabisierung in Algerien, *ArOr* **61** (1993): 347-362; Analysis of the parables of Gibran Khalil Gibran, in: *Quaderni di studi arabi* **11** (1993): 139-147; Quantitative Entwicklung der Arabisierung in der algerischen Kultur (1966-1979), *ArOr* **62** (1994): 250-264; The Search for Identity in Northafrican Literatures, *ArOr* **63** (1995): 180-187.

(A)

PANTŮČKOVÁ Jitka - česká ekonomka-arabistka

* 23. 2. 1949 Praha

Po ukončení Vysoké školy ekonomické v Praze (1973) krátce pracovala jako ekonomická redaktorka ČTK (1974-76), poté absolvovala interní aspiranturu v Ekonomickém ústavu ČSAV a získala vědeckou hodnost kandidáta ekonomických věd v oboru světová ekonomika (1983). V letech 1972-79 studovala arabštinu na Jazykové škole v Praze. V letech 1984-91 působila v Orientálním ústavu ČSAV jako vědecká pracovnice se zaměřením na islámskou ekonomickou teorii a hospodářské dějiny Středního východu. Od roku 1991 pracuje v bankovním sektoru.

D.-k.: (spoluaut.), *Súdán*, Praha 1981: 70-160; (spoluaut.), *Afghánistán*, Praha 1987: 64-134; (s kol.), *Střední a východní Afrika*, Institut zahraničního obchodu / ČTK - Pressfoto, Praha 1989, 130 s.

D.-č./sb.: Rostoucí potíže egyptského hospodářství, *Zahraniční obchod* (1980), 2; Hlavní rysy hospodářského rozvoje arabských zemí, *NO* **39** (1984), 5: 129-132; Čs. hospodářské vztahy s arabskými zeměmi, *ibid*., 6: 161-164; Súdán: bilance vlády vojenského režimu, *NO* **40** (1985), 1: 3-7; Solidarita rozvojových zemí a boj za Nový mezinárodní ekonomický řád, *ibid*., 7: 193-195; Některé problémy sociálně ekonomické diferenciace arabských zemí, *Mezinárodní vztahy* (1985), 1; Očekávaný vývoj zemí OPEC ve střednědobé perspektivě, *Politická ekonomie* (1985), 4; Třicet let nezávislého vývoje Tuniska, *NO* **41** (1986), 7: 200-201; O sovremennoj islamskoj ekonomičeskoj teorii, in: *Razvivajuščijesja strany*: *ekonomika i politika*, Moskva 1986; Současné islámské ekonomické teorie, *NO* **42** (1987), 3: 77-80; Úloha islámu v ekonomickém životě rozvojových zemí, *Světová ekonomika* (1987); Rozvojové země: nerovnoměrnost sociálně ekonomického vývoje, *NO* **43** (1988), 5: 132-134; Hospodářská politika USA na Blízkém východě, *ibid*., 7: příl.; Súdán před katastrofou? *NO* **44** (1989), 1: 16-18; Ekonomické důsledky irácko-íránského konfliktu, *ibid*., 2: 40-42; Rozvojové země a kapitalismus: rozměry závislosti, *ibid*., 9: 257-258; Ibn Chaldún, in: *Přemožitelé času* 11/1989; Ekonomický růst rozvojových zemí: možnosti a úskalí, *NO* **45** (1990), 3: 65-68; Liga arabských států a arabská integrace, *ibid*., 7: 193-195; Rozvoj vnitrozemské dopravy na Středním východě, *NO* **46** (1991), 10: 292-293; Ekonomické perspektivy Středního východu, *Mezinárodní politika* (1991), 11; Počátky moderní námořní dopravy na Středním východě, *NO* **47** (1992), 2: 35-37.

(A)

PANZ Adolf - český učitel perštiny a diplomat

* 28. 2. 1918 Benešov, + 12. 7. 1986 Praha

Po maturitní zkoušce na gymnáziu v Praze roku 1937 studoval tureckou, perskou a indickou filologii na Filozofické fakultě UK v Praze do násilného zavření českých vysokých škol 1939. Do roku 1945 byl zaměstnán v Orientálním ústavu v Praze, pak roku 1947 dokončil studium a získal studijní stipendium v Teheránu. Rok nato se vrátil do Prahy a zastával lektorát perštiny na Filozofické fakultě do 1953, pak znovu v letech 1960-62. Od roku 1955 působil na velvyslanectví v Kábulu, později v Pákistánu a posléze v letech 1972-78 jako velvyslanec v Bangladéši.

D.-k.: *Slovníček hindustánsko-český a česko-hindustánský*. K učebnici Otakara Pertolda. Orientální ústav, Praha 1941, 171 s.; *Perština* I. Učební texty Jazykové školy v Praze, Praha 1949.

D.-č.: Jak se to řekne arabsky, *NO* **3** (1947), 4: 4; (s M. Boreckým), Z Gílánu, *NO* **4** (1948): 63-65.

(jb)

PAŘÍZEK Ladislav Mikeš - český cestovatel a prozaik

* 11. 11. 1907 České Budějovice, + 28. 3. 1988 Praha

Po dvouletém studiu na obchodní škole odjel roku 1924 do Francie, kde vstoupil do Cizinecké legie a většinu své smlouvy prožil v Maroku. Po třech letech byl ze služby propuštěn. Roku 1927 studoval v Paříži na École libre des sciences politiques a od roku 1928 se začal živit jako novinář a spisovatel, jehož hlavním zájmem zůstala Afrika. 1928 projel severní Afriku, 1929-30 prošel pěšky Zairem (tehdejším Belgickým Kongem), v letech 1932 až 1935 pracoval v Kamerunu a Kongu a podnikal studijní cesty do vnitrozemí. 1935 cestoval po ostrovech Tichomoří a 1937 navštívil Západní Afriku. Během 2. světové války žil v Praze a publikoval řadu reportáží a článků. Do Afriky se vrátil v letech 1947-48, kdy spolu s Rudolfem Šinkovcem projel autem Praga-Piccolo Francouzskou západní Afrikou; během této cesty se seznámil s mnoha africkými bojovníky za svobodu.

Publikoval řadu cestopisů, v nichž zužitkoval svoje poznatky z cest, a četné romány pro děti a mládež a knihy pohádek. Mnohá z těchto děl vyšla v několika vydáních.

D.-k: CESTOPISY: *Pán dalekých cest. Vo mo Kpve*, 1942; *Země našich snů. Z cest jižním Konžskem*, 1942; *Kpveke-Vo. Silný muž*, 1946; *Afrika pod maskami*, 1950; *Zlaté Pobřeží*, 1951; *Africké svítání*, 1952; *Afrika se probouzí*, 1953; *Belgické Kongo a jeho lid*, 1956; *K pralesům Libérie*, 1957; *Guinejská odysea*, 1961; *K pramenům Nigeru*, Brno 1963; *Černošské báje a pohádky*, 1958.

ROMÁNY: *Jezero Manyara*, 1940; *Dřevěný král*, 1943; *Hledači ztraceného stínu*, Červený Kostelec 1943; *Bílé slzy. Román o české práci v Africe*, 1946; *Řeka kouzelníků*, 1956; *Prales leopardů*, 1964.

L.: Pařízek, L. M.: *Má cesta za dobrodružstvím*. *Autobiografie*, 1967; Kunz, J.: *Slovník soudobých českých spisovatelů* I-II. *Krásné písemnictví v letech 1918-45*, Praha 1945-1946; Kunz, J.: *Slovník českých spisovatelů beletristů 1945-1956*, Praha 1957; Kunský, J.: *Čeští cestovatelé* I-II, Praha 1961; *Slovník české literatury 1970-1981*, Praha 1985; *Československý biografický slovník*, Praha 1992; J. a M. Martínkovi, *Kdo byl kdo - naši cestovatelé a geografové*, Libri, Praha 1998: 331-334.

BIBLIOGRAFIE: Žižková, L.: *L. M. Pařízek*, *personální bibliografie*, České Budějovice 1977.

(ka)

PAUCKE (chybně též **Baucke**) **Florian - českoněmecký misionář v Paraguayi**

* 14. 9. 1719 Winzig v tehdejším rakouském Slezsku, + kolem 1780 (snad 13. 4. 1780) Jindřichův Hradec

Roku 1736 vstoupil do české provincie Tovaryšstva Ježíšova v Brně, v letech 1739-41 absolvoval studium filozofie v klementinské koleji v Praze. V letech 1742-45 vyučoval na jezuitských kolejích ve slezské Vratislavi (Wroclav) a Nise, 1746-48 vystudoval teologii a byl vysvěcen na kněze. 1748 byl vyslán přes Lisabon do španělských zámořských misií (provincie Paraguay), 1751-68 působil mezi Indiány kmene Mocobí, 1754 složil slavné sliby. Po vypuzení jezuitů ze španělských kolonií byl od 1769 činný v jezuitské koleji ve Znojmě a posléze v Jindřichově Hradci, kde napsal své vzpomínky a kde také zemřel.

V paraguayských misiích zprostředkoval indiánskému obyvatelstvu znalost řemesel, zemědělství, ale i hudby. Je autorem podrobného popisu přírodních podmínek Paraguaye a života jejích obyvatel, doprovozeného četnými vyobrazeními, který sepsal po svém návratu do Evropy.

D.: *Hin und Her*, *hin - süße und vergnügt*, *her - bitter und betrübt*. *Das ist treu gegebene Nachricht durch einen im Jahr 1748 aus Europa in West-Amerika*, *namentlich in die Provinz Paraguay abreisenden und im Jahre 1769 nach Europa zurückkehrenden Missionarium* [rkp.]. První úplnou německou edici *Zwettler-Codex 420 von P. Florian Paucke S. J.* vydali Etta Becker-Donner a Gustav Otruba, 2 sv., Wien 1959, 1 101 s. + 77 obr. (především všechny Pauckeho kolorované kresby). Úplný španělský překlad Pauckeho spisu *Hacia allá y para acá* (*Una estada entre los indios mocobíes 1749-1767*) pořídil Edmund Wernicke, 3 sv., Tucumán-Buenos Aires 1942-44.

L.: P. Johann Frast, O. Cist.: *Pater Florian Paucke's Reise in die Missionen nach Paraguay und Geschichte der Missionen St. Xaver und St. Peter*, Wien 1829; Anton Kobler, S. J.: *Pater Florian Baucke*. *Ein Jesuit in Paraguay*, Regensburg, New York, Cincinnati 1870; Alois Bringmann: *P. Florian Baucke*, *ein deutscher Missionär in Paraguay* (*1749-1768*), Freiburg in Br. 1908 (všechny tři práce, kromě životopisu, přinášejí i výtah, resp. převyprávění Pauckeho díla). Renée Gicklhorn: Der Zwettler Codex 420, *Revista* "*Südamerika*" **XVIII** (1968), 3: 108-112; táž: *Missionsapotheker*. *Deutsche Pharmazeuten im Lateinamerika des 17. und 18. Jahrhunderts*, Stuttgart 1973: 71-80. Částečné vydání Pauckových kreseb in: P. Guillermo Furlong, S. J.: *Iconografía colonial rioplatense 1749-1767*, Buenos Aires 1935.

(sb)

PAULINY Ján - slovenský arabista a islamista, překladatel a spisovatel

* 4. 6. 1939 Martin

Vystudoval arabskou a anglickou filologii na Karlově univerzitě v Praze (1961), kde rovněž získal titul PhDr. (1966) a vědeckou hodnost CSc. (1972). Od 1. 11. 1961 působí nepřetržitě na Filozofické fakultě Univerzity Komenského v Bratislavě, nejprve jako asistent, později (od 1964) jako odborný asistent, od 1987 jako docent a od 1997 jako profesor. Konal přednášky z úvodu do dějin a kultury Arabů, z arabské klasické literatury (spolu se seminářem a interpretací textů), z islámu (islámské náboženství, právo a vědecké myšlení) a z arabské lidové literatury. Po 1970 vedl i semináře teorie a praxe překládání z orientálních jazyků. V letech 1992/93, 1994/95 a 1995/96 přednášel na Vídeňské univerzitě arabskou lidovou literaturu a vedl k ní interpretační semináře. V letech 1994-97 zastával funkci děkana FF UKo, od 1992 působí jako delegát CEATL (Conseil Européen des Associations de Traducteurs Littéraires) v Bruselu. Na jeho pedagogickou a vědeckou orientaci měly vliv zejména jeho studijní pobyty na Káhirské univerzitě (1964, 1967), kde postgraduálně studoval arabskou paleografii a epigrafiku. Mnoho času věnoval odborné univerzitní profilaci literární arabistiky a islamistiky na FF UKo - oborů, které na Slovensku neměly do té doby téměř žádnou tradici.

Ve vědecké práci se nejprve orientoval na arabskou biografickou literaturu, později na výzkum arabské lidové literatury - náboženské i světské. Mezinárodní uznání si získaly jeho názory na dobu vzniku a způsob dochování některých klíčových děl arabské lidové literatury, jeho teorie o růstu děl lidové literatury v čase, jeho objevy a interpretace některých neznámých děl arabské lidové slovesnosti, i jeho názory na podíl lidových vykladačů na formovaní některých žánrů arabské lidové literatury. Zásadní studie publikoval v cizojazyčném sborníku FF UKo *Graecolatina et Orientalia*, jehož byl spoluzakladatelem (1968), a v cizojazyčné ročence SAV *Asian and African Studies* (od 1965). Vedle vědeckých prací připravil několik odborných publikací a knih literatury faktu, z nichž některé vyšly v přepracovaných vydáních v Německu, Polsku a ČR. Rovněž průběžně překládal z arabské klasické literatury, často díla, která ještě nebyla přeložena do žádného evropského jazyka. Jeho celkovou bibliografii dále dotváří řada odborných statí a množství encyklopedických hesel. Po 1989 se aktivně zúčastnil mnoha mezinárodních konferencí a dlouhodobých i krátkodobých zahraničních přednáškových pobytů (Hebrew University, Jeruzalém, 1991; Vídeňská univerzita 1991-96; Universität Heidelberg: 1992-95; Université Toulouse-le-Mirail, 1993; Yale University, 1996 atd.).

D.-k.: *Život v ríši kalifov*, Bratislava 1972; *Arabi*, *vládcovia Stredomoria*, Bratislava 1976; *Samarkand a Buchara*, Bratislava 1979; *Kniežatá púšte*, Bratislava 1978; *Objavenie Arábie*, Bratislava 1983; *Objevení Arábie*, Praha 1990 (přeprac. vyd.); *Aegypten*, Bratislava-München 1989; *Egipt*, Warszawa 1992.

PŘEKLADY: Ibn Ishák: *Život Muhammada*, *Posla Božieho*, Bratislava 1967; Abu l-Hasan al-Kisá'í: *Kniha o počiatku a konci*, *islamské mýty a legendy*, Bratislava 1980; *Tisíc a jedna noc* (Alf Laila wa Laila, úplný překlad), 1. díl, Bratislava 1987, 2. díl, Bratislava 1989; Ibn Sírín: *Snár arabských mudrcov* (Muntachab al-kalám fí tafsír al-ahlám), 2 díly, Bratislava 1996.

D.-č./sb.: Die Anekdote im Werke Ibn Hallikans, *AAS* **III** (1967): 141-156; Einige Bemerkungen zu den Werken Qisas al-anbiya' in der arabischen Literatur, *Graecolatina et Orientalia* **I** (1969):111-123; Kisa'is Werk qisas al-anbiya'. Teil 1. *Graecolatina et Orientalia*

II (1970): 191-282; Teil 2, *Graecolatina et Orientalia* **III** (1972): 107-125; cUg ibn cAnaq ein sagenhafter Riese. Untersuchungen zu den Islamischen Riesengeschichten, *Graecolatina et Orientalia* **V** (1973): 249-268; Kisa'is Werk Kitab caga'ib al-malakut. Teil 1. *Graecolatina et Orientalia* **VI** (1975): 157-189; Teil 2. *Graecolatina et Orientalia* **VII-VIII** (1978): 217-250; Zur Rolle der qussas bei der Überlieferung der populären Prophetenlegenden, *AAS* **X** (1975): 123-139; Glossen zur arabischen eschatologischen Literatur, *Graecolatina et Orientalia* **IX-X** (1979): 209-223; Die existenziellen Grundlagen der arabisch-islamischen legendären Literatur, in: *Arabische Sprache und Literatur im Wandel*. *Wissenschaftliche Beiträge* 1979/42/19, Martin-Luther-Universität Halle-Wittenberg, Halle/Saale, 1979, : 172-182; Die mittelalterliche arabische Literatur und die Möglichkeiten ihrer literarischen Übersetzung, *Graecolatina et Orientalia* **XVII-XVIII** (1989): 109-122; Der Roman von cUmar ibn an-Nucman und die arabischen epischen Traditionen, *Graecolatina et Orientalia* **XIX-XX** (1990): 89-112; Die Erzählung von Ardašir und Hayat an-Nufus und deren jüngere Version in Tausendundeiner Nacht, *AAS* **XXVI** (1991): 105-112; Die arabisch-byzantinischen Berührungspunkte im Bereich der epischen Dichtung (vor und nach 1000), *Byzantinoslavica* **LIV** (1993), Fasc. 1 (special issue: *Byzantium and its Neighbours from the mid-9th till the 12th Centuries*): 183-189; Le Comique dans les Milles et une Nuits et ses symboles, in: *Les Mille et Une Nuits*. *Contes sans frontières*, AMAM, Université de Toulouse-le-Mirail, Toulouse 1994: 81-89; Dependence and Originality. Jewish-Arab Contacts in the domain of religious Folklore before and after 1000 A. D., *Graecolatina et Orientalia* **XXIII-XXXIV** (1995): 117-123.

(A)

PAWLIKOVÁ-VILHANOVÁ Viera - slovenská afrikanistka a překladatelka

* 9. 10. 1944 Turček (okr. Martin)

V letech 1961-66 vystudovala Filozofickou fakultu Karlovy univerzity v Praze, obor afrikanistika a angličtina, se specializací na svahilštinu. PhDr. (1971, FF UK), CSc. (1984, SAV).

Od roku 1966 pracuje v Kabinetu orientalistiky SAV, po jeho zrušení 1982 přešla do Ústavu historických věd SAV, po obnovení KO SAV 1990 se tam vrátila. V letech 1967-68 studovala postgraduálně na Makerere University v Kampale (Uganda), věnovala se archivnímu a terénnímu výzkumu a shromažďovala pramenný materiál pro svou práci. V letech 1968-71 prováděla archivní výzkum v Londýně, Postupimi a Římě. V letech 1971-89 měla zákázáno cestovat na Západ i do Afriky.

Od roku 1990 se aktivně zúčastňuje vědeckých konferencí (Vídeň 1990, Mnichov a Berlín 1991, Bayreuth 1992, Zürich a Pretoria 1993, Berlín 1994 apod.). Absolvovala studijní stáže ve Vídni (1992), JAR (1993), v misijních archívech v Římě (1994 a 1996) a Londýně (1996). Je členkou Institute of Commonwealth Studies, University of London (1995), delegátkou SAV v L' Union Académique Internationale se sídlem v Bruselu, kde se od 1994 podílí na projektu Fontes Historiae Africanae (od 1997 jako vedoucí), je předsedkyní Slovenské orientalistické společnosti při SAV (od 1994) a členkou Slovenské společnosti překladatelů umělecké literatury.

Zabývala se africkými dějinami, zejména 19. stoletím, raným obdobím kolonialismu v Africe, též se zabývá genezí a formováním afrických historiografií, zkoumá hlavní trendy a specifické

směry vývoje afrického historického, kulturního a společenského myšlení v souvislosti s pokračujícím impaktem evropské kultury a civilizace, křesťanství a islámu na Afriku a pokračujícím střetem odlišných systémů tradičních hodnot. Při studiu tohoto období afrických dějin vycházela z pramenů, získaných v archivech křesťanských misií, jakož i z práce afrických intelektuálů, prvních absolventů misijních škol. Rovněž ji zajímají africké literatury v afrických i evropských jazycích a věnovala se jejich propagaci na Slovensku i překladatelské činnosti. Kromě knižní monografie a více než pěti desítek odborných studií publikovala řadu recenzí a recenzních článků, jakož i množství populárních článků o afrických dějinách, literaturách a kultuře, dále umělecké překlady ze svahilštiny a angličtiny, publikované knižně i časopisecky (v *Revue světové literatury* apod.). Spolupracuje se Slovenským rozhlasem a Slovenskou televizí.

D.-k.: *History of Anti-Colonial Resistance and Protest in the Kingdoms of Buganda and Bunyoro 1862-1899*. Dissertationes orientales, vol. 45, Oriental Institute, Prague 1988, 335 s.

PŘEKLADY: *Po noci svitanie*. Antológia moderných afrických poviedok [sest., překlad, úvod, poznámky], Bratislava 1978, 240 pp; *Tri pravdy*. Antológia swahilských rozprávok pre deti [výběr, překlad a úvod], Bratislava 1979, 271 s.; (s Elenou Zúbkovou-Bertoncini), *Matka naša*, *Afrika*. Antológia swahilskej poézie, Bratislava 1978; *Swahilské rozprávania o láske* [výběr, překlad, studie, poznámky], Bratislava 1984, 224 s.; Ngugi wa Thiong'o: *Zrnko pšenice*, Bratislava 1982, 292 s.; Es'kia Mphahlele: *Minister*, Bratislava 1984, 191 s.

D.-č./sb.: Buganda and the Agreement of 1900, *AAS* **IV** (1968): 93-112; The Transformation of Buganda, 1894-1914, *AAS* **VI** (1970): 93-130; Resisters and Collaborators: Two Cases from Uganda, *AAS* **XI** (1975): 161-175; Sir Apolo Kaggwa and the Origins of Luganda Literature, *ibid*.: 197-203; Problémy africkej historiografie, *Historický časopis* **23** (1975): 4: 543-565; Kabaka Mwanga and Early Anti-Colonial Protest in Buganda, *AAS* **XVI** (1978): 89-118; Problems of Anti-Colonial and National Liberation Struggle in East African Historiography, in: Krizsán László (ed.), *Sources and Historiography on African National-Liberations Movements*. Studies on Developing Countries No. 96, Budapest 1978: 97-108; On the Problem of Leadership in the Early Anti-Colonial Movement in Sub-Saharan Africa in general and in Uganda in particular, in: Buttner, Thea (ed.), *Leadership and National-Liberation Movement in Africa*. Asia, Africa, Latin America Special Issue 7, Berlin 1980: 26-36; Some Remarks on the Study of the Early Anti-Colonial Struggle in African Conditions, *AAS* **XVII** (1981): 121-132; Formovanie národných historiografií v krajinách subsaharskej Afriky, *Historický časopis* **29** (1981), 4: 522-548; The War of Independence, 1897-1899. The Culmination of Anti-Colonial Activities in the Kingdoms of Buganda and Bunyoro, *AAS* **XX** (1984): 143-173; Problems of Colonialism, Slavery and the Slave Trade in the Late Nineteenth-Century Slovak Press, in: Pawliková-Vilhanová, Viera (ed.), *Anti-Colonialism and Democratic Traditions in Europe*. *African Aspect*, Bratislava 1985: 66-77; On the Genesis and Formation of National Historiographies in the Countries of Sub-Saharan Africa, 1945-1975, *AAS* **XXII** (1986): 191-215; Benyovszky Móric álakja Szlovákiában, in: *Földrajzi múzeumi tanulmányok*, Érd 1987: 17-20; The Knowledge of Africa in Slovakia. From the Earliest Times till 1900, *AAS* **XXIII** (1988): 221-232; Ideové zdroje négritude, in: Krupa, Viktor (ed.), *Premeny a návraty*, Slovenský spisovateľ, Bratislava 1989: 125-135; Social Stratification of African Society on the Eve of European Conquest, *AAS* **XXV** (1990): 217-223; Obraz Afriky v slovenskej spoločnosti v devätnástom a začiatkom dvadsiateho storočia, in: Kučerová, Květoslava (ed.), *Sondy z dejín v strednej a východnej Európe*, Veda, Bratislava 1991: 145-170; The Image of Count Morice Benyowsky and of His Odyssey in Slovakia, *AAS* **XXVI** (1991): 171-180; Colour, Ethnicity and Religion under Colonialism: The Case of

Uganda, in: Wilfried Wagner, Ulrich van der Heyden, Hans-Dieter Kubitscheck, Adolf Ruger, Kurt Scharf, Helmut Stoecker (ed.), *Rassendiskriminierung*, *Kolonialpolitik und ethnisch-nationale Identität*, LIT Verlag, Münster-Hamburg 1992: 65-76; African Historical Studies: Retrospect and Prospect, in: Otakar Hulec, Miloš Mendel (ed.), *Threefold Wisdom*. *Islam*, *the Arab World and Africa*. Papers in Honour of Ivan Hrbek, Academy of Sciences of the Czech Republic, Oriental Institute, Praha 1993: 206-216; Constructions of the Other: Race, Class and Status in Colonial Uganda, in: *Perspektiven afrikanistischer Forschung*. *Beiträge zur Linguistik*, *Ethnologie*, *Geschichte*, *Philosophie und Literatur*. *X*. *Afrikanistentag*, Rüdiger Koppe Verlag, Köln 1994: 289-296; Ženy v afrických literatúrach, *Aspekt*. *Ženy a moc*, č. 2-3, 1995: 135-138; The Production of History and Culture in Africa, in: *Methodological Challenges of Interdisciplinary Research in the Social Sciences*. Section 4: Illustrations of Some of the Dynamics of Interdisciplinary Research from the Viewpoint of Specific Disciplines. Chapter 12, H. S. R. C., Pretoria 1996: 175-191; White Fathers Archives as Sources for Reconstruction of Ugandan History, in: Ulrich van der Heyden, Heike Liebau (ed.), *Missionsgeschichte - Kirchengeschichte - Weltgeschichte*, Franz Steiner Verlag, Stuttgart 1996: 177-189; Women in African Literatures, in: Breitinger, Eckhard (ed.), *Defining New Idioms and Alternative Forms of Expression*. Cross/Cultures 23, ASNEL Papers 1, Editions Rodopi, Amsterdam - Atlanta (GA) 1966: 167-178.

(A)

PEČÍRKOVÁ Jana - česká historička specializovaná na dějiny starověku a asyriologii

* 15. 9. 1942 Praha

V letech 1960-65 absolovovala Filozofickou fakultu Karlovy Univerzity, obory historie a klínopisné bádání se specializací na dějiny starověku. V roce 1968 získala doktorát filozofie. Roku 1965 byla přijata jako interní aspirantka do Orientálního ústavu ČSAV a aspiranturu skončila úspěšnou obhajobou kandidátské práce 1970. Od roku 1972 pracuje jako vědecká pracovnice Orientálního ústavu, od května 1993 do ledna 1994 byla jeho ředitelkou.

Zabývá se dějinami 1. tisíciletí př. Kr., zejména problematikou velkých říší a zvláště říše asyrské. Na toto téma publikovala řadu vědeckých a populárně-vědeckých článků. Je autorkou několika učebnic a překladů.

D.-k.: (spoluaut.), J. Pečírka a kol.: *Dějiny pravěku a starověku* I., 3. vyd., SPN, Praha 1989 [Dějiny Mezopotámie: 190-231; 403-411]; (spoluaut.), M. Jůzl a kol.: *Umělecká kultura v raných třídních společnostech*: *Dějiny umělecké kultury*, Praha 1989: 57-86; (spoluaut.), *Přední východ ve 3.-1. tisíciletí př. n. l.* Historie 1. Scientia, Praha 1995: 37-54; *Starověké Řecko*. *Starověký Řím*: *Lidé v dějinách - Starověk*, Fortuna, Praha 1995: 42-85; (spoluat.) *Encyklopedie starověkého Předního východu*, Libri, Praha 1999.

PŘEKLADY: *Svět starověkého Říma*, Knižní klub, Praha 1995; (s J. Proseckým), *Svět starověkého Egypta*, Knižní klub, Praha 1996; (s J. Proseckým a B. Hruškou), *Svět starověké Mezopotámie*, Knižní klub, Praha 1998.

D.-č./sb.: Forms and Functions of Handing Down Historical Events in Babylonia and Assyria, in: *Studia Orientalia Pragensia* VII, Praha 1976: 12-36; The Administrative Organization of the Neo-Assyrian Empire, *ArOr* **45** (1977): 211-228; Dějiny Asýrie v moderní historiografii, *ČSČH* (1978), 6: 868-891; On Land Tenure in Assyria, *Assyriologia* 7, Budapest 1981: 187-

200; The Development of the Assyrian State, in: *Gesellschaft und Kultur im alten Vorderasie*. Schriften zur Geschichte und Kultur des Alten Orients 15, Berlin 1982: 201-212; Divination and Politics in the Late Assyrian Empire, *ArOr* **53** (1985): 155-168; The Administrative Methods of Assyrian Imperialism, *ArOr* **55** (1987): 162-175; Assyria under Sennacherib, *ArOr* **61** (1993): 1-10; Politics and Tradition in the Assyrian Empire, in: *Šulmu IV*. *Everyday Life in Ancient Near East*. *Papers Presented at the International Conference Poznań*, *19-22 September*, *1989*. Uniwersytet Im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Seria Historia Nr. 182. Poznań 1993: 243-248; Property of Assyrian Officials, *ArOr* **63** (1995): 1-13; Aššurbanipal and the End of the Empire. *ArOr* **64** (1996): 157-162; Ancient Imperialism - Rome and Assyria, *ArOr* **65** (1997): 231-240.

(A)

PERTOLD Otakar - český indolog, etnograf a historik náboženství

*** 21. 3. 1884 Jaroměř**, + **3. 5. 1965 Praha**

Studoval na pražské univerzitě filozofii (zprvu s matematikou, fyzikou a astronomií) u prof. Masaryka, Drtiny, Čady a F. Krejčího, sanskrt, páli a avestský jazyk u prof. J. Zubatého. Navštěvoval též přednášky Dvořákovy (o náboženství v Číně) a Zíbrtovy z kulturní historie (1902-08, s přerušením pro vykonání vojenské služby). Již během studia konzultoval s odborníky v Dánsku, Holandsku, Německu a Norsku (prof. Sten Konow ho orientoval na studium drávidských jazyků), v Erlangenu u prof. W. Geigera studoval po celý semestr sinhalštinu, buddhismus a šrílanské lidové kulty. Po dosažení doktorátu si ještě doplňoval vzdělání v Leidenu a v Londýně.

Jako první z českých indologů navštívil v letech 1909-10 Indii a Šrí Lanku a s cenným vědeckým materiálem se vrátil do Evropy, kde pokračoval ve výzkumu v Londýně a Oxfordu (mj. sestavil katalog šrílanských rkp. Nevillovy sbírky v Britském muzeu). Výsledky zkoumání lidových božstev Gará a Girí předložil 1912 na IV. mezinárodním kongresu historie náboženství v Leidenu a pak delší dobu bádal v Paříži na univerzitě a v Národní knihovně. Za války narukoval (1914-18) a po návratu z ruské fronty začal přednášet na UK jako soukromý docent (od 1919). Terénní výzkum (i se svou ženou a pomocnicí Annou) nezanedbával, ani když působil znovu v letech 1920-23 v Indii jako první čs. konzul v Bombaji, odkud navštívil Barmu a znovu Šrí Lanku. Po skončení diplomatické mise se akademické činnosti věnoval již trvale jako mimořádný (1927) a řádný (1934) profesor na katedře srovnávací vědy náboženské. Byl jedním z prvních členů Orientálního ústavu v Praze (od 1927) a jeho Indického sdružení (1934-39), redakční rady *Archivu orientálního* (od 1929). Roku 1935 byl zvolen mimořádným a později 1948 řádným členem České akademie věd a umění.

Bohatá byla jeho činnost v zahraničních a mezinárodních vědeckých organizacích: od 20. let byl členem Royal Asiatic Society a Anthropological Society v Bombaji a čestným členem Royal Asiatic Society v Kolombu. Aktivně se podílel na agendě zasedání International Congress of the History of Religions (1912, 1929, 1935), International Congress of Orientalists (1928, 1931, 1935) a International Congress of Anthropological and Ethnographical Sciences (1934, 1938).

Zabýval se otázkami teorie a historie náboženství, ateismu a morální výchovy, zvláště sociálně antropologickým výzkumem indických a šrílanských kmenů, lidových kultů, jakož i jihoasijskou filologií. Byl autorem první české učebnice hindštiny (hindustánštiny), prvních

českých překladů z páli, bengálštiny, tamilštiny a barmštiny, iniciátorem sjednocení českého názvosloví orientálních jazyků (1935) a soudním tlumočníkem hindštiny a urdštiny (1937). Mnoha populárně-vědeckými a cestopisnými články a knihami zahájil popularizátorskou tradici českých indologů. Za okupace po uzavření vysokých škol byl penzionován a žil v ústraní na venkově. Po osvobození byl reaktivován a znovu zaujal své místo na univerzitě. Vedl etnografické katedry, od 1953 katedru etnologie a historie náboženství. Spolu s doc. V. Pořízkou se zasloužil o zavedení novoindických jazyků na orientalistické katedře a svými přednáškami tamilštiny podnítil rozvoj české drávidistiky. Působil ve vědeckých radách ČSAV, dosáhl hodnosti DrSc. a v práci pokračoval i po svém penzionování (1956). Byl jednatelem Společnosti pro hospodářské a kulturní styky s Orientem a členem redakční rady *Archívu orientálního*, *Nového Orientu* a *Československé etnografie*.

D.-k.: *Buddhistické pohádky*. Osmnáct vybraných džátak, Praha 1908, 71 s.; *Cesty po Hindustánu 1909-1910*, Praha 1916, 222 s.; *Úvod do studia náboženství*, Praha 1918, 42 s.; *Jihoindické vzpomínky*, Praha 1919, 108 s.; *Základy všeobecné vědy náboženské*, Praha 1920, 283 s.; *The Place and Importance of Jainism in the Comparative Science of Religions*, Bhawnagar 1922. 22 s.; *Náboženství národů nekulturních*, Praha 1925, 228 s.; *Příspěvky ke studiu lidových náboženství ceylonských*, Praha 1925, 80 s.; *Ze zapomenutých koutů Indie*, Praha 1927, 502 s.; *Učebnice hindustání pro školy a samouky* 1-2, Praha 1930, 709 + 120 s.; *Perla Indického oceánu*, Praha 1933, 941 s.; (spoluaut.), Lao-tse a K'ung-tse: *Základy mravní výchovy pro bezkonfesní mládež*, Praha 1936; *Úvod do vědy náboženské*, Praha 1947, 191 s.; *Co je náboženství*? Praha 1956, 199 s.; *Náboženství mimokřesťanská*, Praha 1957, 43 s.; *Vzpomínky z Ceylonu*, Praha 1959, 119 s.; (spoluaut.), *Bozi*, *bráhmani*, *lidé*, Academia, Praha 1964; *Džinismus*, SPN, Praha 1966, 276 s.

D.-č./sb.: Ceylonská božstva Gará a Girí, *Věstník České akademie císaře Františka Josefa pro vědy*, *slovesnost a umění* III, **21** (1912), 3: 113-149, 4: 188-214; Parittam, pirit, *Věstník České akademie císaře Františka Josefa pro vědy*, *slovesnost a umění* **23** (1914), 12: 353-358; Mezné tvary náboženství, *Nové Atheneum* **2** (1921), 9-10: 433-456; The Idea of God in Jainism, *The Jaina Gazette* **19** (1923), 4: 97-109, 5: 134-143, 6: 156-161; The Pilli Charm. A Study in Sinhalese Magic, *The Journal of the Anthropological Society of Bombay* **12** (1923): 594-609; Problém sinhalštiny, in: *MNHMA*. *Sborník na paměť čtyřicetiletého působení prof. Josefa Zubatého na Karlově univerzitě 1885-1925*, Praha 1926: 249-263; Foreign Demons. A Study in Sinhalese Demon Worship, *ArOr* **1** (1929): 50-64; A Short Sinhalese Ritual of Seven Steps, *ibid*.: 191-198; The Ceremonial Dances of the Sinhalese, *ArOr* **2** (1930): 108-137, 201-254, 385-426; The Origin of the Idea of a Universal Saviour, in: *Dr. Modi Memorial Volume*, Bombaj 1930: 465-474; The liturgical Use of Mahuda Liquor by Bhils, *ArOr* **3** (1931): 400-407; Lao-tse a K'hung-tse, in: Karel Stloukal (ed.), *Tvůrcové dějin*, Praha 1934: 78-85; The Legend of the Princess Ratnavali. As a Problem of the Popular Religion of the Sinhalese, *ArOr* **6** (1934): 5-14; The Religious Aspects of the Difference between Natural and Violent Death, *ArOr* **7** (1935): 74-79; Can We Trace any Remains of the Indian Trading Caste among the Sinhalese of Ceylon? *ibid*.: 418-422; Die ceylonische Göttin Pattini, *ArOr* **13** (1942): 201-224; Demon and Hero. An Illustration of Way and Methods in Rise of the Tertiary Forms of Religion, *ArOr* **17** (1949): 239-250; Některé zvyky a obřady při pěstování rýže na Ceylonu, *Zprávy antropologické společnosti* **4** (1951): 4-7; Umělecko-řemeslné zpracování kovů na Ceyloně, *Československá etnografie* **1** (1953): 59-69; Rodijové. Příspěvek k etnografii Ceylonu, *Národopisný věstník československý* **33** (1953): 1-35; Studie dra Václava Svobody o Nikobarech, *Československá etnografie* **3** (1955), 2: 162-184; Džinistická kosmologie. Svět a pořádek v něm podle džinistických představ, *Acta Universitas Carolinae*, *Philosophica 2*, Praha 1957: 33-90.

L.: *OSNND*, sv. 4, Praha 1937, 2: 1019; *MSN*, sv. 5, Praha 1931: 642; Pořízka, V.: The Seventieth Anniversary of the Birth of Professor Otakar Pertold, *ArOr* **22** (1954): 161-175; Osmdesátiny prof. dr. Otakara Pertolda, *Český lid* **31** (1964), 3: 184-185; Ondomišiová, Z.: *Život a dílo profesora Otakara Pertolda* [nepublikovaná disertace UK], Praha 1984, 116 s.; Krása, M.: Commemoration of the Centenary of Professor Otakar Pertold (March 21, 1984 - May 3, 1965), *ArOr* **52** (1984): 393-402; Krása, M. (ed.): *Otakar Pertold and South Asian Studies*. Centenary Commemoration Volume, Praha 1986, 296 s.

(mk)

PETRÁČEK Karel - český arabista, semitista, islamista a afrikanista

* 6. 2. 1926 Praha, + 1. 7. 1987 Praha

V letech 1945-46 studoval arabštinu na jazykové škole při Orientálním ústavu, 1946-50 absolvoval na Univerzitě Karlově arabštinu a semitistiku (R. Růžička, F. Tauer), perskou a tureckou literaturu (J. Rypka) a egyptologii (F. Lexa, Z. Žába). Od roku 1950 se jako asistent na katedře Předního východu a Indie stal nástupcem prof. Růžičky, 1952 získal titul PhDr., 1959 se stal docentem arabistiky a etiopistiky, 1966 získal titul CSc., 1968 byl jmenován mimořádným profesorem a 1980 řádným profesorem semitské filologie.

V letech 1968-74 stál v čele katedry věd o zemích Asie a Afriky, byl členem redakčních rad časopisů *Archív orientální* a *Nový Orient*. Jeho působnost na Univerzitě Karlově byla velmi plodná, neobyčejně rozsáhlá byla jeho pedagogická činnost. Zanechal za sebou několik generací žáků s různorodým vědeckým zaměřením.

Jeho vědecké zájmy byly velmi široké. Značnou část svého badatelského zájmu věnoval oblasti arabské literatury, zvláště pak arabské poezie. Nejprve se v disertační práci věnoval studiu jednoho z reprezentantů umajjovské poezie al-Ahwase al-Ansárího (1951). Synteticky zpracoval dějiny arabské literatury, systematicky překládal klasickou i moderní arabskou poezii, středověkou lidovou literaturu i literaturu moderní.

Věnoval se rovněž studiu arabských rukopisů na území Československa, zvláště ve Strahovském klášteře, Státní knihovně v Praze a v Bratislavské univerzitní knihovně. Zajímal se o arabskou filozofii a klasický i moderní islám. Napsal rozsáhlou studii o filozofu Ibn Sínovi a připravil výběr z jeho díla. V oblasti islamistiky publikoval společně s I. Hrbkem monografii o postavě proroka Muhammada. Modernímu islámskému myšlení věnoval monografii *Islám a obraty času*. Hlavní oblastí jeho badatelské práce byla srovnávací semitistika a arabská lingvistika. Kromě semitistiky se věnoval též hamitosemitské skupině jazyků a africké lingvistice. V *Dějinách Afriky* napsal syntetickou kapitolu o jazykové situaci v Africe. Výsledky jeho komparativního studia hamitosemitských jazyků vyústily v posmrtně vydanou monografii *Altägyptisch*, *Hamitosemitisch und ihre Beziehungen zu einigen Sprachsfamilien in Afrika und Asien* a ve dvousvazkový *Úvod do hamitosemitské* (*afroasijské*) *jazykovědy*.

D.-k.: *Arabská čítanka* I. Studijní a informační ústav odborného školství, Praha 1955, 179 s.; *Příručka hovorové arabštiny jemenské*, Ministerstvo zahraničního obchodu, Praha 1956, 100 s.; *Cvičebnice spisovné arabštiny*. Příloha *NO*, 1957-59, 184 s.; *Učebnice spisovné arabštiny*. Díl I. Gramatika, Studijní a informační ústav odborného školství, Praha 1958, 193 + 29 s., Díl II., Praha 1962, 257 s.; (spoluaut.), *Arabische*, *türkische und persische Handschriften der*

Universitäts-bibliothek in Bratislava, Bratislava 1961, 551 s., 22 příl.; (spoluaut.), *Arabská čítanka*, Praha 1962, 242 s.; (spoluaut.), *Slovesnost a literatura severní a severovýchodní Afriky*, Praha 1963, 116 s.; *Arabská literatura*, Praha 1964, 112 s.; (spoluaut. a ed.), *Arabská moderní literatura*, Praha 1964: 5-10, 126-141, 149-157; *Etiopie*, SNPL, Praha, 1964, 152 s.; *Učebnice spisovné arabštiny* I-II, SPN, Praha 1965, 305 + 257 s.; *Drei Studien über die semitistische Volkspoesie*, OÚ, Praha 1966, 97 s.; (spoluaut.), *Muhammad*, Praha 1967, 225 s.; *Islám a obraty času*, Praha 1969, 221 s.; (spoluaut.), *Myšlenkové proudy v současném Egyptě*, Praha 1969, 215 s.; (spoluaut.), *Mahomet*, Warszawa 1971, 294 s.; *Základy gramatického systému spisovné arabštiny*, Praha 1977, 152 s.; (spoluaut.), *Hadíqat al-amal. Antúlúdžíjá aš-šicr at-tšiki* [Zahrada naděje. Antologie české poezie], Bajrút 1978, 188 s.; *Arabská literatura stará a moderní*, Praha 1984, 51 s.; *Překlady z jazyků islámského Předního východu*, Praha 1984, 60 s.; *Altägyptisch, Hamitosemitisch und ihre Beziehungen zu einigen Sprachsfamilien in Afrika und Asien*, Univerzita Karlova, Praha 1988, 156 s.; *Úvod do hamitosemitské* (*afroasijské*) *jazykovědy*, 2 sv., SPN, Praha 1989, 534 s.

PŘEKLADY: (spoluaut.), *Tři zvonečky*. Arabské lidové ukolébavky a říkadla, Praha 1952, 50 s.; (spoluaut.), Abú Alí Ibn Síná. Avicenna: *Z díla*, Praha 1954, 213 s.; (spoluaut.), *Džbán žízně*. Stará arabská poezie, Praha 1966, 107 s.; (spoluaut.), *Román o Antarovi*. Staroarabská romance, Praha 1968, 296 s.; Táhá Husajn: *Kniha dní*, Praha 1974, 143 s.; *Zelená lampa poezie*. Výbor ze současných arabských básníků, Praha 1974, 174 s.; *Cestou karavan*, Praha 1975, 95 s.; *Básníci pouště*. Arabská poetika devíti staletí, Praha 1977, 205 s.

D.-č./sb.: Habešská přísloví, *NO* **5** (1950): 154; *NO* **10** (1955): 130; Habešské siluety, *NO* **5** (1950): 244-248; The Evolution of the Ethiopian Languages: A Contribution to the Problem of Language Mixing, *ibid*.: 612-614; Arabské divadlo (Vzpoura sedláků, Múris Kámil), *NO* **6** (1951): 9-10; Zur Artikulation des sogenannten emphatischen *l* im Arabischen, *ArOr* **20** (1952): 509-523; Sýrie - země převratů, *NO* **7** (1952): 39; Der doppelte phonologische Charakter des GHAIN im klassischen Arabisch, *ArOr* **21** (1953): 240-262; Arabská věda a filosofie, *NO* **8** (1953): 144-145; Staří Arabové, *NO* **9** (1954): 24-25; O vzniku staré arabské poesie, *ibid*.: 74-75; Arabská poesie za Umajjovců (650-750), *ibid*.: 97-100; Material zum altarabischen Dialekt von al-Madina, *ArOr* **22** (1954): 460-466; L'activité des arabisants en Tchécoslovaquie, *Arabica* 2 (1955): 242-244; Handschriften zur Kenntniss Ägyptens und Abessiniens im 18 Jhdt. aus der Bibliotheca Pragensis in Conventu Fratrum S. Francisci Reformatorum S. Mariae ad Nives, *ArOr* **23** (1955): 90-98; Die Struktur der semitischen Wurzelmorpheme und der Übergang cain > gain und cain > r im Arabischen, *ibid*.: 475-478; (s L. Matoušem), Beiträge zur akkadischen Grammatik I. Die Liquiden in ihrem Verhältnis zum Vokal im Assyrischen, *ArOr* **24** (1956): 1-14; Zu einigen assimilierenden Verba im Hebräischen, *ibid*.: 131-132; Das Tabu in der Bildersprache der volksarabischen Totenklage, *ibid*.: 404-409; Zum arabischen Dialekte von Ägypten (Zum koptischen Einfluß im Arabischen), *ibid*.: 591-595; Bemerkungen zur Artikulation der Liquiden im Arabischen, in: F. Tauer, V. Kubíčková, I. Hrbek (ed.), *Charisteria orientalia praecipue ad Persiam pertinentia*, Praha 1956: 227-232; Jakub Římař aus Kroměříž. Descriptio Aethiopiae seu Abissiniae (Land und Leute), *ArOr* **25** (1957): 334-383; Handschriftliches aus der Nationalbibliothek in Prag. Vorläufiger Bericht über einige arabische Handschriften, *ibid*.: 611-627; Jazyky semito-hamitské, *NO* **12** (1957): 55-57; Arabové a my, *ibid*.: 83-84; Semitské jazyky, *ibid*.: 133-134; Die Äthioper in Jerusalem in den tschechischen Reisebeschreibungen des XV. und XVI. Jhdts., *ArOr* **26** (1958): 347-365; Český přínos k poznání Ethiopů a jejich země, *Československá etnografie* (1958), 6: 55-69; O jednotný stát Arabů, *NO* **13** (1958): 89-90; Gindibu' arabaija - ein Safa Araber? *ArOr* **27** (1959): 44-53; Die Chronologie der Werke von Hasan al-Kafi al-Aqhisari, *ibid*.: 407-412; Morphologisches aus

dem Diwan des al-Ahwas al-Ansari, *ArOr* **28** (1960): 67-71; Syntaktisches aus dem Diwan des al-Ahwas al-Ansari, *ibid*.: 174-180; Arabische Handschriften in der Bibliotheca Strahoviensis (Památník národního písemnictví) in Prag, *ibid*.: 467-469; Die innere Flexion in den semitischen Sprachen. Entstehung und Entwicklung des Systems, *ArOr* **28** (1960): 547-606; II., *ArOr* **29** (1961): 513-545; III., *ArOr* **30** (1962): 361-408; IV., *ArOr* **31** (1963): 577-624; V., *ArOr* **32** (1964): 185-222; Bratislavskaja kollekcija arabskich rukopisej i jejo značenije dlja izučenija kuľtury musulman Bosnii, *Problemy vostokoveděnija* 1960/3: 137-140; A Study in the Structure of Arabic, *AUC*, *Philologica I*, *Orientalia Pragensia* I, Univerzita Karlova, Praha 1960: 29-39; Quelques faux sud-arabes du Sanca, *Annales d'Ethiopie* 4, 1961: 125-127; Prameny k poznání arabské filozofie v našich rukopisných sbírkách, *Filosofický časopis* (1962): 310-312; The Arabs and Czech Culture, in: *Literatures of the Near East in Czechoslovakia 1945-March 1963*, P. E. N. Klub, Praha 1963: 29-32; Czech Translations of Arabian Poetry, *ibid*.: 33-35; Arabská literatúra, in: *Dejiny svetovej literatúry* I, Bratislava 1963: 50-65; Kybernetika a metodologické problémy orientalistiky, in: *Orientalistický sborník. Materiály z V. vedeckej konferencie orientalistov*, Bratislava 1963: 39-49; Die Inkompatibilität in der semitischen Wurzel in Sicht der Informationstheorie, *Rocznik Orientalistyczny* **28** (1964): 133-139; Lingvistická charakteristika semitského kořene ve světle nových metod, *Slovo a slovesnost* **25** (1964): 30-34; Quelques faux sud-arabes, *Annals of the Náprstek Museum* **3** (1964): 85-87; Südarabische Inschriften aus Sanca, *ArOr* **32** (1964): 358-364; Die Vorbereitungsperiode der arabischen Literatur, *AUC Philologica 3*, *Orientalia Pragensia 3*, 1964: 35-51; Zur Entwicklung des phonologischen Systems des Altäthiopischen Gecez), *Rassegna degli studi etiopici* **20** (1964): 129-132; Národnostní problematika Etiopie, *NO* **19** (1964): 3-6; Islámská ortodoxie a její vztah k vědě, *ibid*.: 89-91; Islám - opravdu moderní? *ibid*.: 139-140; Některé společné rysy teorií národního arabského socialismu, *ibid*.: 161-162; Množina zvaná arabský socialismus, *ibid*.: 306-308; A Dynamic Model and Definition of Modern Arabic Poetry, in: O. Král a kol., *Contribution to the Study of the Rise and Development of Modern Literatures in Asia* I. Dissertationes orientales, vol. 4, Orientální ústav ČSAV, Praha 1965: 42-65; Drei südarabische Inschriften aus Sanca, *ArOr* **33** (1965): 65-66; Phonetik, Phonologie und Morphonologie der Berti- (Siga) Sprache in Dar Fur (Sudan), *ibid*.: 341-366; Südarabisches aus Bet Handal (Jemen), *ibid*.: 600-601; R. Glasers Nachlaß im Staatlichen jüdischen Museum in Prag, in: S. Segert (ed.), *Studia semitica philologica necnon philosophica Ioanni Bakoš dicata*, Bratislava 1965: 193-200; Die Isomorphie im Systém der arabischen Pluralbildung, in: *Symbolae linguisticae in honorem Georgii Kurylowicz*, Wróczlaw-Warszawa-Kraków 1965: 227-229; Theory and Practice in Progressive Poetry of Lebanon Round Madjallat at-Tarriq, *AUC Philologica 2*, *Orientalia Pragensia 4*, 1965: 47-54; Arabský nacionalismus, socialismus a islám, *NO* **20** (1965): 283-285; Povstání sekty Hamzavitů v 16. století, *ibid*.: 305-306; (spoluaut.), in: I. Hrbek a kol., *Dějiny Afriky*, Praha 1966, sv. 1: 150-200, 307-312, 379-387; sv. 2: 49-58, 209-215, 442-457; Morphologie (Nomen, Pronomen) der Berti- (Siga) Sprache in Dar Fur (Sudan), *ArOr* **34** (1966): 295-319; (spoluaut.), *Slovník spisovatelů. Asie a Afrika*, Odeon, Praha 1967 [33 hesel]; ň propos de la situation sociolinguistique en Egypte (RAU), *AUC Philologica 4*, *Orientalia Pragensia 5*, 1965: 35-43; Les fonctions cognitive et métalinguale dans le développement de la littérature arabe, in: *To Honor Roman Jakobson*, Vol. II, The Hague 1967: 1516-1523; Phonologische Systeme der zentralsaharanischen Sprachen (konsonantische Phoneme), *ArOr* **35** (1967): 26-51; Mosques, tombs and people, *NOB* **6** (1967): 173-174; Zur Komposition der jemensichen Volkstümlichen Qasida, *ArOr* **36** (1968): 24-28; Quellen und Anfänge der arabischen Literatur, *ibid*.: 381-406; Kultura arabského středověku, in: A. Teichová (ed.), *Dějiny středověku*, Praha 1968, sv. I: 113-116; Literature and Communication, in: O. Král a kol., *Contribution to the Study of the Rise and Development of Modern Literatures in Asia* II., Dissertationes orientales, vol. 15, Academia, Praha 1968: 151-171; Das

Problem des Gain im Südsemitischen, in: M. Fleischhammer (ed.), *Studia Orientalia in Memoriam Caroli Brockelmann*, Halle 1968: 381-406; Kdo byli Tuáregové? *NO* **23** (1968): 155-156; Islám a problémy pojištění, *ibid*.: 293-294; The Category of the Past in the Reactions of Modern Arab Political Thought to Impulse from Europe, in: *The East under Western Impact*. *Proceedings of the Conference Held by the Czechoslovak Society for Oriental Studies*, Praha 1969: 30-40; Die Struktur der altägyptischen Wurzelmorpheme mit Glottalen und Pharyngalen, *ArOr* **37** (1969): 341-344; Eine Formalisation der generativen Struktur für das System der präfigierten Verbalform im Arabischen, *ibid*.: 543-544; Ideologie arabského socialismu v Egyptě (SAR) a její zdroje, *Filosofický časopis* (1969): 171-186; Synchronie a diachronie v systému arabské literatury, *Slovo a slovesnost* **30** (1969): 258-262; Zur semantischen Struktur der Beschreibung des Regens von Imra' al-Qais (Ahlw. 18 - DW 26/27), *AUC Philologica*, *Orientalia Pragensia 6*, 1969: 7-12; The Inner Dimensions of the Ideology of Arab Socialism, in: *Inter-Relations in Asia and Africa*. *Proceedings of the Conference Held by the Czechoslovak Society for Oriental Studies*, Praha 1970: 9-17; Das Leben des Dichters al-Ahwas al-Ansari, *AUC Philologica 5*, *Orientalia Pragensia 7*, 1970: 23-57; Phonologische Systeme der zentralsaharanischen Sprachen (Vokalische Phoneme), in: *Mélanges M. Cohen réunis par D. Cohen*, The Hague 1970: 389-396; Die südarabischen prosodischen Systeme und ihre Bedeutung für Äthiopien, in: *Proceedings of the Third International Conference on Ethiopian Studies*, Addis Abeba 1970, Vol. II: 259-265; Synchrony and Diachrony in the System of Arabic Literature, in: Z. Černá a kol., *Contributions to the Study of the Rise and Development of Modern Literatures in Asia* III., Dissertationes orientales, vol. 28, Academia, Praha 1970: 203-212; La fonction phatique dans la communication en arabe, *ArOr* **39** (1971): 70-75; Die Lebensformen der volksarabischen gedruckten Texte, *AUC Philologica 4*, *Orientalia Pragensia 8*, 1971: 25-31; Die Poesie als Kriterion des arabischen "Volksromans", *Oriens* **23-24** (1970-1971): 301-305; Die Zahlwörtersysteme der zentralsaharanischen Sprachen, in: *Afrikanische Sprachen und Kulturen - ein Querschnitt*. *Festschrift für J. Lukas*, Hamburg 1971: 246-252; (spoluaut. a ed.), *New Methods of Analysis in Oriental and African Studies*, Studia Orientalia Pragensia 5, Praha 1972: 2-14, 37-50; Die Grenzen des Semitohamitischen (Die zentralsaharanische[n] und semitohamitische[n] Sprachen in phonologischer Hinsicht), *ArOr* **40** (1972): 6-50; Synchronische Aspekte des Gain im Ugaritischen, *AAS* **6** (1972): 67-72; Zur semantischen Struktur der safatenischen Inschriften, *ArOr* **41** (1973): 52-57; Pedagogical Problems of Arabic and their Linguistic Background, *ibid*.: 350-354; (spoluaut.), J. Průšek (ed.), *Dictionary of Oriental Literatures*, Vol. I-III, London 1974 [36 hesel]; ň propos des limites du chamito-sémitique: les systèmes phonologiques des langues chamito-sémitiques et des langues du Sahara central, in: A. Caquot, D. Cohen (ed.), *Actes du Premier congrès international de linguistique sémitique et chamito-sémitique* (*Paris 16-19 juillet 1969*), The Hague 1974: 27-29; Le dynamisme du système phonologique protosémitique et les problèmes de la reconstruction chamito-sémitique, in: J. and Th. Bynon (ed.), *Hamito-Semitica*. *Proceedings of a Colloquium Held at the School of Oriental and African Studies*, The Hague 1974: 161-164; La structure de la racine et la classification des langues chamitosémitiques, in: *AUC Philologica*, *Phonetica Pragensia* IV, 1974: 115-121; Die sprachliche Stellung der Berti- (Siga) Sprache in Dar Fur (Sudan), *AAS* **11** (1975): 107-118; Le chamito-sémitique et les langues africaines (En marge de l'étude de J. Tubiana), *Afroasiatic Linguistics* 2/10 (1976): 165-184; K problematice nostratické teorie (z hlediska fonologie semitohamitských jazyků), *Slovo a slovesnost* **37** (1976): 60-61; K otázkám ikonické motivace textů v arabské poezii, *ibid*.: 215-219; Staročeská milostná lyrika a středomořské tradice, *Slovo a slovesnost* **38** (1977): 121-134; Berti and Central Saharan Group, in: *Aspects of Learning in the Sudan*. Occasional Papers in Linguistic and Language Learning (ed. by L. Thelwall), No. 5, University of Ulster 1978: 155-180; K otázkám vztahu mezi jazykem, logickým myšlením a

básnickými texty, *Slovo a slovesnost* **39** (1978): 126-135; The Semantic Structure of the Romance on cAntar and its Character, *Folia Orientalia* **19** (1978): 57-63; Some Etymologies of Saharan Ethno/Toponyma, in: *Nilo-Sahelian Newsletter* (ed. by M. L. Bender), No. 4, Carbondale 1978: 4-6; Die Tradition der erotischen Poesie im Nahen Orient und ihre Ausmündung in die romantische Lyrik, in: G. Komoróczy, B. Hruška (ed.), *Festschrift Lubor Matouš*, Budapest 1978, Bd. II: 201-209; La typologie et la linguistique chamitosémitique, in: *Atti del Secondo Congresso Internazionale di Linguistica Camito-Semitica* (*Firenze 16-19 aprile 1974*), raccolti da P. Fronzaroli, Firenze 1978: 55-61; Zur inneren Rekonstruktion des zentralsaharanischen Verbalsystems, in: *Asian and African Linguistic Studies*, Studia Orientalia Pragensia 9, Univerzita Karlova, Praha 1979: 93-127; Hadramot - Versuch einer Etymologie, in: *Mélanges offerts ą M. Werner Vycichl*, Société d'égyptologie de Genève, Bulletin No. 4, 1980: 73-76; (spoluaut. P. Mrázek), Archaeological Discoveries in Western Desert - Iraq, *Annals of the Náprstek Museum* **10** (1981): 139-160; Südarabisches aus dem Náprstek Museum, *ibid*.: 161-166; Indoevropský a semitohamitský kořen a perspektivy jejich srovnávání, *Slovo a slovesnost* **43** (1981): 216-218; K teorii laryngál, *ibid*.: 262-268; Le système de l'arabe dans une perspective diachronique, *Arabica* **28** (1981): 162-177; Poezie palestinského odporu, *Světová literatura* (1981), 5: 129-139; Sloužím své temné paní. Etiopská kurtoazní poezie, *ibid*., 6: 124-128; Zur Stellung des altägyptischen Verbalsystems im Rahmen des Hamitosemitischen, in: *Société d'égyptologie de Genève*, *Bulletin* No. 6, 1982: 83-101; La copule näu en amharique dans la perspective chamitosémitique et africaine, in: *Ethiopian Studies*. *Festschrift für W. Leslau*, Wiesbaden 1983: 286-295; Semitohamitské jazyky a nostratická hypotéza, *Slovo a slovesnost* **44** (1983): 57-63; Les categories flexionelles en eblaite, in: P. Fronzaroli (ed.), *Studies on the language of Ebla*, Firenze 1984: 25-57; Dichten und Geben - zur arabischen poetischen Terminologie, *Rocznik Orientalistyczny* **XLIII** (1984): 131-138; La méthodologie du chamitosémitique comparé: état, problèmes, perspectives, in: J. Bynon (ed.), *Current Progress in Afro-Asiatic Linguistics*. *Papers of the Third International Hamito-Semitic Congress*, Amsterdam 1984: 423-462; Les fricatives postvélaires dans les racines arabes et leur évolution, *AAS* **21** (1985): 107-123; Zur Stellung des Altägyptischen in der hamitosemitischen Sprachgruppe, in: *Mélanges linguistiques offerts ą Maxime Rodinson*, Paris 1985: 279-286.

L.: *Asian and African Studies in Czechoslovakia*, Nauka, Moscow 1967: 51-52; al-cAqíqí, N.: *Al-mustašriqún* [Orientalisté] III, Dár al-macárif, Bajrút 1981: 242; Oliverius, J.: Šedesát let profesora Karla Petráčka, *NO* **41** (1986): 53-55; Vavroušek, P., Oliverius, J.: In memoriam Karel Petráček (1926-1987), *ArOr* **56** (1988): 159-171; Gombár, E.: *Úvod do dějin islámských zemí*, Najáda, Praha 1994: 60; Gombár, E.: Arabic Studies in Prague: Tradition and the Present, in: Zemánek, P. (ed.), *Studies in Near Eastern Languages and Literatures*. *Memorial Volume of Karel Petráček*, Oriental Institute, Praha 1996: 240-241.

BIBLIOGRAFIE: Vavroušek, P., Oliverius, J.: Die Bibliographie von Karel Petráček 1948-1985 (Fortsetzung), *ArOr* **56** (1988): 257-266.

(eg)

PFIZMAIER (Pfitzmayer) August - českoněmecký lingvista a orientalista

* 16. 3. 1808 Karlovy Vary, + 18. 5. 1887 Döbling u Vídně

Učil se kuchařem, poté studoval na plzeňském gymnáziu a posléze na pražské univerzitě práva a lékařství. Po studiu odešel do Karlových Varů, kde se zabýval lingvistikou. Od roku

1838 působil ve Vídni. Zde se s ním seznámil V. Náprstek, který od 1846 ve Vídni studoval práva. Setkání s Pfizmaierem na něj zapůsobilo natolik, že se stal ctitelem čínské kultury, zvláště Konfucia. Roku 1878 se Pfizmaier stal členem vídeňské akademie, do jejíchž publikací horlivě přispíval.

Jeho vědecký obzor byl značně široký - od západní Asie až po Aljašku, jak bylo v té době mezi orientalisty obvyklé. Zabýval se nejen čínskou literaturou, ale i literaturou tureckou a turecko-perskou, japonskou literaturou a jazykem, a dokonce i jazyky Ainuů, Aleutů a aljašských Tlingitů (tehdy známých pod ruským jménem Kološové). Jeho práce vyšly vesměs ve Vídni.

D.-k: *Grammaire turque*, Wien 1847; *Sechs Wandschirme in Gestalten der vergänglichen Welt*. *Ein japanischer Roman*, Wien 1847; *Wörterbuch der japanischen Sprache*, Wien 1851 (vyšel pouze 1 sešit); *Untersuchungen über den Bau der Ainosprache*, Wien 1851; *Das Li-sao und die 9 Gesänge*, Wien 1852; *Die poetischen Ausdrücke der japanischen Sprache*, 2 sv., Wien 1873-74; *Die Geschichte einer Seelenwanderung in Japan*, 2 sv., Wien 1877; *Darlegung der chinesischen Ämter*, Wien 1879; *Die älteren Reisen nach dem Osten Japans*, Wien 1880; *Zwei Reisen nach dem Westen Japans in den Jahren 1369 u. 1389 n. Chr*., Wien 1881; *Aufklärung über die Sprache der Koloschen*, Wien 1883; *Die Sprache der AlĎuten und Fuchsinseln*, 2 sv., Wien 1884; *Der Chin*. *Dichter Pek-lo-thien*, Wien 1886.

L.: *OSN*, sv. 19: 666.

(vl)

PILÁT Jan - český historik, indolog a publicista

* 12. 3. 1926 Praha, + 9. 12. 1990 Praha

Vystudoval obory historie a filozofie na FF UK (1950-55, PhDr. 1968) a pracoval pak jako redaktor v různých periodických časopisech. Deníkem *Práce* byl vyslán na delší služební cestu do Indie (1956), která v něm probudila hlubší odborný zájem o tuto zemi, její dějiny a soudobou problematiku. Zejména ho upoutaly významné osobnosti z novodobého historického vývoje (mj. Džaváharlál Néhrú a další představitelé Indického národního kongresu) a především M. K. Gándhí, jeho filozofická koncepce i politická praxe; studium teorie a politiky nenásilí ho nakonec přivedlo též k zájmu o černošského vůdce Martina Luthera Kinga. Byl zaměstnán v dalších pražských tiskových médiích (*Hospodářské noviny*, ČTK), a současně publikoval první knihy o Indii s tímto zaměřením. Napsal i četné články odborné a popularizátorské v orientalistických a historických periodikách doma i v zahraničí. Aby prohloubil svou vědeckou erudici, stal se externím vědeckým aspirantem Orientálního ústavu ČSAV (1963) a byl ústavem vyslán na studijní pobyt do Indie (1969); zároveň se na pozvání indické vlády zúčastnil konference ke 100. výročí narození Mahátmy Gándhího. Byl členem ČSO při ČSAV a vystupoval na jejích vědeckých zasedáních a byl činný v Čs.-indické společnosti (pozdějším Sdružení přátel Indie). Vědeckou aspiranturu však již po nástupu tzv. normalizace z politických důvodů nedokončil. Musel odejít i ze svého novinářského zaměstnání a pracoval jako topič. Po rehabilitaci (1989) byl šéfredaktorem v nakladatelství ORBIS.

D.-k.: *Mahátma Gándhí*, Praha 1963, 237 s.; *Dobyvatelé*, *proroci*, *patrioti - pět indických staletí*, Praha 1965, 355 s.; *Džaváharlál Néhrú*, Praha 1967, 223 s.; *Benjamin Disraeli*, Praha 1967, 260 s.; *Svět doktora Kinga*, Praha 1983, 245 s.

D.-č./sb.: The Political Thought of Jawaharlal Nehru, *ArOr* **34** (1966): 350-374; The Results of the Inquiry into the Circumstances of the Assassination of Mahatma Gandhi, in: Krása, M. (ed.), *Gandhi in the Modern Context*, Praha 1970: 80-100.

(mk)

POJAR Miloš - český indolog, historik se zaměřením na česko-německé vztahy

[pseud. Josef Dubský, Jan Linhart, Jaroslav Klatovský, Otto Taussig, J. K.]

* 8. 4. 1940 Praha

Po maturitě na jedenáctileté střední škole (1958) se vyučil sazečem (1960). V letech 1962-68 absolvoval obor indologie-stará řečtina na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy, 1968-69 postgraduálně studoval na Columbia University v New Yorku. PhDr. 1970.

V letech 1966-70 pracoval jako redaktor pro filozofii a 1970-89 jako výrobní referent v nakladatelství ČSAV Academia. Z politických důvodů se na něj 1970-89 vztahoval zákaz publikační a překladatelské činnosti; proto mohl publikovat jen pod pseudonymy. Roku 1990 byl politicky rehabilitován, 1990-94 působil jako velvyslanec v Izraeli, 1994-97 jako ředitel odboru Asie, Austrálie a Latinské Ameriky na MZV; od 1. 11. 1997 je ředitelem Vzdělávacího a kulturního střediska Židovského muzea v Praze.

D.-k.: *Jindřich Matyáš Thurn - muž činu*, Ivo Železný, Praha 1998.

D.-č./sb.: Učení Bhagavadgíty, *Filosofický časopis* (1968), 4: 545-555; Klášter Nálanda ve zprávách čínských poutníků, *NO* **25** (1970), 1: 26-30; (pseud. Josef Dubský), Masaryk a Němci, in: *Masarykův sborník* VII, Praha 1980 [samizdat], tiskem: Praha 1992: 171-196; (pseud. Jan Linhart), Reformace a protireformace ve střední Evropě, in: *Problém tolerance v dějinách a perspektivě*, Praha 1981 [samizdat], tiskem: Praha 1995: 44-75; Jindřich Matyáš hrabě Thurn - muž činu, in: *Corona Amicorum*. *Robertu Kalivodovi k šedesátinám*, Praha 1983; Masaryk a jeho vztah k němectví do 1. světové války, in: *Milanu Machovcovi k šedesátinám*, Praha 1985; Životní dráha Jindřicha Matyáše z Thurnu, *Zpravodaj klubu historiografie* **XVIII** (1985), 2: 133-160; (pseud. Otto Taussig), Josef Pekař a Židé, in: *Historický sborník*, Praha 1987: 59-68; Šlikův spis o volebním právu stavů z roku 1617, in: *Na hrázi neobvyklého osudu*. *Josefu Zumrovi k šedesátinám*, Praha 1988; (s T. Brodem, J. Doležalem, M. Otáhalem, P. Pithartem a P. Příhodou), Bohemus. Stanovisko k odsunu Němců z Československa, in: *Češi Němci odsun*, Praha 1990: 179-202; 1 000 let společného života Židů a Čechů v českém státě, in: *Sborník z mezinárodní vědecké konference Akce Nisko v historii "konečného řešení židovské otázky" k 55. výročí první hromadné deportace evropských Židů*, Ostrava 1995: 21-31; Výsledky izraelských voleb: mírový proces v nebezpečí, *Mezinárodní politika* (1996), 7: 40-42; Ženy v asijské politice, *NO* **51** (1996), 7: 241-245; První premiérka v tureckých dějinách, *ibid*., 8: 281-282; Aun Schan Su Ťij: Moc na dosah ruky, *ibid*., 10: 361-363; Megawati Sukarnoputri: Nová tvář na politické scéně Indonésie, *NO* **52** (1997), 1: 2-4; Corazón Aquinová - první premiérka Filipín, *ibid*., 2: 46-47;

Soňa Gándhíová - žena v záloze, *ibid*., 3: 81-83; Mahájánový buddhismus, *NO* **52** (1997), 9, 10: 341-343, 381-385; předmluva k: *Indie - bohové a lidé*, Brno 1997: 6-7.

EDICE: *TGM a naše současnost*. Masarykův sborník VII, Praha 1980, vyšlo 1992; (pseud. J. Dubský, koed. s M. Machovcem a P. Pithartem), *K dějinám německo-českých vztahů*. Samizdatový sborník, Praha 1980, vyšlo jako *Češi Němci odsun*, Praha 1990; (s P. Pithartem), *Milanu Machovcovi k šedesátinám*. Samizdatový sborník, Praha 1985; (koed. Klaus Nellen, Petr Pithart), *Jan Patočka*. *Ausgewählte Schriften*. Band 5. Schriften zur tschechischen Kultur und Geschichte, Wien-Stuttgart 1992.

(A)

POKORA Timoteus - český sinolog

* 26. 6. 1928 Brno, + 11. 7. 1985 Praha

Po maturitě na reálném gymnáziu v Kroměříži absolvoval v letech 1946-50 studium na Právnické fakultě brněnské univerzity, na něž navázal 1950-55 studiem sinologie a dějin Dálného východu na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy.

Ještě před promocí byl v říjnu 1954 přijat do Orientálního ústavu ČSAV, kde pod vedením prof. J. Průška připravoval jako vědecký aspirant pro obor dějiny Číny kandidátskou práci o životě a díle filozofa Chuan Tchana (asi 43 př. Kr.-28 po Kr.). Po obhájení disertace v únoru 1959 zůstal pracovat v Orientálním ústavu jako vědecký pracovník. V roce 1963 se stal vedoucím oddělení Východní Asie. Živě se zajímal o veřejné dění. Vřele uvítal demokratizační proces ve 2. polovině 60. let, což se odrazilo v jeho perzekuci v době "normalizace". V roce 1973 byl nucen opustit Orientální ústav; od té doby se živil příležitostným tlumočením a překládáním. Až do své smrti se však i nadále věnoval odborné sinologické práci. V době perzekuce publikoval zejména v zahraničí, v Československu jeho články a statě vycházely většinou pod jmény, která mu propůjčili jeho přátelé. Zemřel na následky dlouholeté těžké nemoci.

Zabýval se zejména otázkami společenských formací v období starověku a dějinami a filozofií dynastie Chan. Účastnil se mnoha mezinárodních konferencí a stal se světově uznávaným odborníkem. Za třicet let své vědecké kariéry publikoval šest knih, desítky vědeckých monografií a statí, velké množství článků a stovky recenzí. Přednášel na Filozofické fakultě UK i na řadě zahraničních univerzit: 1965/66 v Heidelbergu, od září 1969 do srpna 1970 na Michiganské universitě v Ann Arboru a dalších. Působil jako školitel vědeckých aspirantů, překládal z čínštiny i jiných světových jazyků. Byl členem redakční rady *Archivu orientálního*, *Historického sborníku* a *Nového Orientu*. Největší část jeho díla byla zaměřena na starou filozofii a historii Číny. Dominující položkou v jeho díle jsou studie a články o chanských filozofech, zejména Wang Čchungovi a Chuan Tchanovi.

D.-k.: (s W. Stambergerem a Z. Słupskim), *Na přelomu staré a nové Číny*. Hnutí 4. května 1919, Orbis, Praha 1959, 121 s.; *Čchin Š' chuang-ti*. Edice Portréty, sv. 20, Orbis, Praha 1967, 219 s.

PŘEKLADY: (z ruštiny, s J. Kolmašem), *Čína*, SNPL, Praha 1957, 383 s.; Miao Čchu-chuang: *Dějiny Komunistické strany Číny* [z čínštiny, poznámky], SNPL, Praha 1960. 286 s.; Wilhelm, Hellmut: *Společnost a stát v Číně*. K dějinám světové říše [z němčiny a čínštiny,

doplňky, rejstříky a doslov], 1. vyd., Svoboda, Praha 1969, 159 s.; Wang Čchung: *Kritická pojednání* (Lun-cheng). Výbor z díla čínského filosofa 1. stol. n. l., Academia, Praha 1971, 467 s., 3 il., 6 příl.; N. I. Konrad: *Západ a Východ* [pod vypůjčeným jménem Černý, Václav A., z ruštiny, doslov a rejstřík], Lidové nakladatelství, Praha 1973, 248 s.; *Hsin-lun* (*New Treatise*) *and Other Writings by Huan T'an* (*43 B. C.-28 A. D.*) [z čínštiny, index], Michigan Papers in Chinese Studies, No. 20, Ann Arbor 1975, 50, 414 s.

D.-č./sb.: Wang Mangovy pokusy o řešení společenské krise v Číně v 1. st. n. l., *Sborník historický* **3** (1955): 5-33; Komenský and Wang Kuo-wei. A note on the influence of Komenský's (Comenius) educational opinions upon the educational reforms in China before the revolution 1911, *ArOr* **26** (1958): 626-630; Komenský v Číně, *Archiv pro bádání o životě a díle J. A. Komenského* (*Acta Comeniana*), 1958, 2: 158-160; The Dates of Huan T'an, *ArOr* **27** (1959): 670-677; Huan T'an's Fu On Looking for the Immortals (Wang hsien fu), *ArOr* **28** (1960): 353-367; The First Interpolation in the Shih chi, *ArOr* **29** (1961): 311-315; Význam historiografie pro správné poznání dějin, *Zprávy ČSO při ČSAV* **3** (1961), 2: 37-42; Důležitá křižovatka čínské filosofie - o filosofických bojích v 1. stol. n. l., *Filosofický časopis* **10** (1962), 1: 52-67; Ch'en Sheng and Wu Kuang. Leaders of the Uprising against the Ch'in Dynasty, *NOB* **3** (1962), 5: 148-150; The Necessity of a more Thorough Study of Philosopher Wang Ch'ung and of his Predecessors, *ArOr* **30** (1962): 231-257; (s Janem Markem), Asian Studies in Czechoslovakia, *Journal of Asian Studies* **22** (1963), 4: 357-366; The Life of Huan T'an, *ArOr* **31** (1963): 1-79 a 521-576; Prošla Čína obdobím otrokářské společnosti? Diskusní příspěvek k otázce společenských formací spolu s přehledem příslušné literatury, *ČSČH*, **11** (1963), 5: 615-627; Dějiny tradičního čínského práva, in: *Světové dějiny státu a práva ve starověku* I, Praha 1963: 139-152, 592-593; Gab es in der Geschichte Chinas eine durch Sklaverei bestimmte Produktionsweise und Gesellschaftsformation?, in: *Neue Beiträge zur Geschichte der alten Welt*, Band I: Alter Orient und Griechenland, Berlin 1964: 123-135; Notes on New Studies on Tung Chung-shu (ca. 179 - 104 B. C.), *ArOr* **33** (1965): 256-271; Politické a právní ideologie staré Číny. Moderní politické a právní ideologie Číny, in: *Dějiny politických a právních ideologií*, I. díl, Praha 1965: 17-18, 29-31; II. díl: 265-271; La vie du philosophe matérialiste Houan T'an, in: *Mélanges de Sinologie offerts ą Monsieur Paul Demiéville*. *Bibliothèque de l'Institut des Hautes Études Chinoises*. Vol. XX, Paris 1966: 191-208; Modern and Contemporary Chinese Historiography, *Courrier de l'Extrźme-Orient* (1967), 7: 126-138; *Revue du sud-est asiatique* (1967), 2: 191-202; Čínská heterodoxie. Příspěvek chanských materialistických filosofů k obrodě filosofie a jejich meze, *NO* **23** (1968), 7: 195-197; S'-ma Čchienova historická encyklopedie, *NO* **23** (1968), 2: 58-61; The Works of Wang Ch'ung, *ArOr* **36** (1968): 122-134; Feudální Čína a světové dějiny, in: *Dějiny středověku* I, SPN, Praha 1968: 15-33; Heterodoxy in China. Some Achievements and Limitations of Han Sceptical Philosophers, in: *Papers of the XIX International Congress of Chinese Studies*, Bochum 1968: 165-170; *NOB* **7** (1968), 3: 75-77; Bibliographie des traductions du *Che ki*, chapitres 48-130 (non traduits par Édouard Chavannes dans les tomes I-V des *Mémoires Historiques*), in: É. Chavannes & M. Kaltenmark, *Les Mémoires Historiques de Se-ma Ts'ien* VI, Paris 1969: 113-146; (s J. Kinclem a V. Sadkem), Stručný přehled dějin politických a právních učení některých asijských a afrických zemí, in: *Dějiny politických a právních učení* II, 2. přeprac. vyd., Praha 1969: 264-265, 274-276, 277, 280-284, 285, 291-295; Ču Si - tvůrce dogmatu a myslitel, *NO* **24** (1969), 1: 9-14; C'-čchan - konfuciánec před Konfuciem, *ibid*., 8: 238-242; Die Konzeption des Fortschritts im Konfuzianismus. Einige Bemerkungen über Kang Youweis Utopie, in: *Nationalismus und Sozialismus im Befreiungskampf der Völker Asiens und Afrikas*, Berlin 1971: 405-410; (pseud. Kalina, Jan), Čínské zrcadlo minulosti, *NO* **26** (1971), 3: 83-86; The Etymology of ku-chi (or hua-chi). Appendix: On ch'ih-i, *ZDMG* **122** (1972), 1: 149-172; Příspěvek k

poznání poměru historičnosti a fikce na příkladu S'-ma Čchienových Zápisků historika, *Historický časopis SAV* **20** (1972), 3: 386-405; Recent Studies on Ancient Chinese History, *AAS* **9** (1973): 143-150; Pre-Han Literature, in: D. Leslie, C. Mackerras, Wang Gungwu (ed.), *Essays on the Sources for Chinese History*, Australian National University Press, Canberra 1973: 23-24; Mongolský vpád do Slezska a na Moravu v roce 1241, *Sborník Vlastivědné společnosti muzejní v Olomouci*, **63** (1976), 4: 98-110; A Mobile Freezer in China in B. C. 99? *AOH* **31** (1977), 3: 311-346; China, in: Claesen, H. J. M. & Skalník, Peter (ed.), *The Early State*, Mouton Publishers, The Hague, Paris, New York 1978: 191-212; (pod vypůjčeným jménem Čarnogurská, Mária), Čína v starověku a pravěku, in: Jan Pečírka a kol., *Dějiny pravěku a starověku* II, SPN, Praha 1979: 977-1013; Ch'u Shao-sun - The Narrator of Stories in the Shih-chi, *Annali dell'Istituto Orientale di Napoli* **41** (1981): 403-430; Hsi-men Pao in History and Fiction. A Confucian, Legalist, Ironical Critic, *Altorientalische Forschungen* **8** (1981): 265-298; The Less Eminent Followers of Kao-tsu. Shih-chi 98, *Rocznik Orientalistyczny* **44** (1983), 1: 21-40; Das älteste Papier der Welt und seine Probleme, *Das Altertum* **31** (1985), 2: 113-119; (pod vypůjčeným jménem Bayerleová, E.), Staročínští legisté a historické osudy jejich učení (v souvislosti s novými studiemi), *Právněhistorické studie* **27** (1986): 131-144; Shi chi 127, the Symbiosis of Two Historians, in: Charles Le Blanc & Susan Blader (ed.), *Chinese Ideas about Nature and Society*. Studies in Honour of Derk Bodde, Hong Kong 1987: 215-234.

PŘEKLADY: (pseud. Kalina, Jan, z čínštiny), Ironičtí kritici. Příběhy a anekdoty ze staročínských dvorů, *NO* **26** (1971), 4-5, příl.: 1-8; Ju. L. Krol': K problému kulturního dědictví v současné Číně. Poznámky ke kampani proti Konfuciovi, *Společenské vědy v SSSR* **9** (1980), 4: 334-348.

L.: Tökei, Ferenc: In memoriam Timoteus Pokora (1928-1985), *AOH* **40** (1986), 1: 199; Vladimír Liščák: Timoteus Pokora - člověk a vědec, in: *O čínské filosofii*, *literatuře a umění*. *Sborník statí a esejů věnovaných památce PhDr. et JUDr. Timotea Pokory*, *CSc*. (*1928-1985*), Česko-čínská společnost, Hrnčířství a nakladatelství Michal Jůza & Eva Jůzová, Praha 1995: 11-13; Roger T. Ames: Vzpomínka na Timotea Pokoru (z angl. přel. Vladimír Liščák), in: *ibid*.: 15-20.

BIBLIOGRAFIE: *Timoteus Pokora*. *Bibliografie 1952-1987*. Sestavili Josef Fass a Jiří Šíma za spolupráce Vladimíra Liščáka. Bibliografická edice Orientálního ústavu AV ČR, sv. 8, Praha 1994, 60 s.

(vl)

POLÁČEK Josef - český afrikanista

* 29. 1. 1931 Starý Plzenec

Po maturitě na gymnáziu v Plzni (1950) absolvoval studium na Filozoficko-historické fakultě Univerzity Karlovy a 1955 získal titul promovaný historik. Na základě obhajoby kandidátské disertace v Institutu Afriky Akademie věd SSSR v Moskvě mu byla 1970 udělena vědecká hodnost kandidáta historických věd, 1976 získal na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy titul PhDr.

V letech 1955-60 pracoval v Ústřední vojenské knihovně MNO v Praze, 1960-63 v Ústřední škole ROH v Praze. Později působil v Ústavu mezinárodních vztahů MZV (1963-75) a na

katedře věd o zemích Asie a Afriky Filozofické fakulty Univerzity Karlovy (1975-91). Od roku 1991 je v důchodu.

D.-k.: *Dahome*, Praha 1967, 117 s.; *Afrikanskoje Demokratičeskoje Ob'jedinenije* (*RDA*) *v bor'be protiv kolonializma* (*1946-1958 gg*.), Studia Orientalia Pragensia X, Univerzita Karlova, Praha 1979, 167 s.; *Národně osvobozenecké hnutí v tropické Africe v boji za nezávislost po druhé světové válce*, Filozofická fakulta, Univerzita Karlova - SPN, Praha 1980, 132 s.; (spoluaut.), *Subsaharská Afrika po druhé světové válce* I-II, Orientální ústav ČSAV, Praha 1980, 599 s.

D.-č./sb.: Hlavní faktory určující zahraniční politiku Republiky Mali, in: *O zahraniční politice nezúčastněnosti*, Praha 1965: 118-126; Afrika - třídní struktura (v bývalé francouzské oblasti), *Mezinárodní politika* (1965), 6: 254-257; Ohlasy ghanského státního převratu v Guinejské republice a v Republice Mali, *Informační bulletin k otázkám rozvojových zemí Asie*, *Afriky a Latinské Ameriky* (1966), 7-8: 9-25; Vnitropolitický vývoj Dahome po druhé světové válce, *Informační bulletin k otázkám rozvojových zemí Asie*, *Afriky a Latinské Ameriky* (1967), 5: 43-53; K úloze armády ve frankofonních státech Černé Afriky, in: *Vojenské režimy v rozvojových zemích*, Praha 1967: 48-50; Zahraničně politická linie 8. sjezdu Guinejské demokratické strany (PDG), *Informační bulletin k otázkám rozvojových zemí Asie*, *Afriky a Latinské Ameriky* (1968), 6-7: 7-20; Úloha armády v Černé Africe, in: *Vybrané problémy rozvojových zemí*, Praha 1971: 101-127; Zvláštnosti Afrického demokratického sdružení jako africké národní fronty francouzské Černé Afriky, in: *Současné problémy rozvojových zemí a jejich vztah ke světové socialistické soustavě*, Praha 1971: 251-257; Dějiny Afrického demokratického sdružení a současnost Černé Afriky, *Mezinárodní vztahy* (1971), 1: 59-66; Úloha armády v Černé Africe, *Mezinárodní vztahy* (1971), 3: 48-58; Minulost a současnost OCAM, *Mezinárodní vztahy* (1972), 3: 58-66; Některé aspekty mezinárodních vztahů mezi Kanadou a samostatnými státy Černé Afriky, *Mezinárodní vztahy* (1972), 4: 56-64; Armia w strukturze społecznej krajów frankofońskich Czarnej Afryki, *Sprawy Międzynarodowe* (1972), 2: 97-106; Brazilský dialog s Černou Afrikou, *Mezinárodní vztahy* (1973), 3: 33-40; Devátá konference OCAM v Port-Louis a její výsledky, *Mezinárodní vztahy* (1973), 5: 75-77; Wspólna Organizacja Afrykańsko-Malgaska i Mauritiusa, *Sprawy Międzynarodowe* (1973), 1: 110-117; Die Armee in der sozialen Struktur der französischsprechenden Länder südlich der Sahara, *Militärgeschichte* (Potsdam), 4/1973: 414-423; Účast severských států na pomoci rozvojovým zemím, *Zahraniční obchod* (1974), 2: 21-24; Evropský rozvojový fond a Tropická Afrika, *Zahraniční obchod* (1974), 3: 10-14; Problémy přidružení afrických zemí k rozšířenému EHS, *Mezinárodní vztahy* (1974), 4: 48-58; Guinejská demokratická strana (PDG) v boji proti francouzskému kolonialismu (1947-1958), *ČSČH* (1975), 5: 733-746; Vnitropolitická krize Republiky Mali v létě 1967, *ČSČH* (1976), 2: 189-208; Vývoj afrických politických stran - sekcí RDA, *NO* **32** (1977), 7: 220-222, 8: 254-255; Politický program a ideologie Afrického demokratického sdružení, *NO* **33** (1978), 4: 122-124; Některé problémy národně osvobozeneckého hnutí v Černé Africe po druhé světové válce, in: *Soudobé mezinárodní dělnické a komunistické hnutí*, SPN, Praha 1978: 130-146; Problems of Revolutionary Democracy and Socialist Orientation in sub-Saharan Africa (taking the Example of the Somali-Ethiopian Conflict), in: *The Most Recent Tendencies in the Socialist Orientation of Various African and Arab Countries*, Praha 1979: 100-106; Le programme et les fondements idéologiques du Rassemblement Démocratigue Africain (RDA), *AAS* **XV** (1979): 149-161; Bor'ba Demokratičeskoj partii Gvinei protiv kolonializma, in: *Problemy kolonializma i stanovlenije antikolonial'nych sil*, Akademija Nauk SSSR, Institut Afriki, Moskva 1979: 76-79; Někotoryje problemy nacionalizma v Afrike, in: Miloslav Krása (ed.), *Nacionalismus v zemích Asie a Afriky*, Orientální ústav ČSAV, Praha

1980: 204-210; Některoryje uroki istorii Afrikanskogo Demokratičeskogo Ob'jedinenija (RDA) i Demokratičeskoj Partii Gvinei (PDG), in: *Razvivajuščijesja strany - ideologija i politika*. Tom I. Afrika južněje Sachary. Meždunarodnyj sbornik, SPN, Praha 1982: 157-169; Kaleidoskop moderních politických dějin Čadu, *NO* **37** (1982), 4: příl. 1-4; Znaczenie postępowych demokratycznych tradycji antykolonialnych europejskich krajów socjalistycznych w stosunkach z krajami rozwijającymi się Czarnej Afryki, in: *Polityka zagraniczna panstwa socjalistycznego*. Materialy II Krajowej Konferencji Naukowej Zakladów Stosunków Międzynarodowych Szkół Wyższych z międzynarodowym uczestnictwem (Bachotek, 18.-25. X. 1982 r.), Centralny Ośrodek Metodyczny Studiów Nauk Politycznych, Warszawa 1983: 355-361; Socialist Countries: a Legitimate Heir of the Anticolonial Democratic Traditions of Our Nations, in: Viera Pawliková-Vilhanová (ed.), *Anti-colonialism and Democratic Traditions in Europe*: *African Aspect*, Institute of Historical Studies of the Slovak Academy of Sciences, Bratislava 1985: 234-241; Problemy nacionalizma v Tropičeskoj Afrike meždu pervoj i vtoroj mirovymi vojnami, in: *Studia Orientalia Pragensia* XV, Univerzita Karlova, Praha 1986: 41-45; The Republic of Mali's Internal Political Crisis in Summer 1967, *ArOr* **56** (1988): 315-333; Historický význam vzniku Afrického demokratického sdružení (RDA) v říjnu 1946, *Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské* (1996), 3: 29-32; Koloniální kořeny africké tragedie, *Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské* (1996), 4: 37-39; Cesta Ghany ke svobodě - 6. března 1957, *Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské* (1997), 1: 17-20; Belgické Kongo (dnešní Zaire) v boji za svobodu, *Haló noviny* 12. 5. 1997, č. 109, příl. Společnost, ekonomika, politika: iii.

(A)

POLÁČEK Zdeněk - český etiopista

* 13. 5. 1944 Třebíč

V letech 1961-62 studoval dějiny filozofie a dějepis na Filozofické fakultě Univerzity J. E. Purkyně v Brně; poté pokračoval ve studiu amharské filologie a angličtiny na Orientalistické fakultě Leningradské státní univerzity (1963-66) a na Haile Selassie I University v Addis Abebě (1968-69). Studie ukončil 1969 na oboru etiopistika na Filozofické fakultě UK v Praze. Roku 1973 získal vědeckou hodnost CSc.

V letech 1973-95 pracoval v Orientálním ústavu ČSAV (AV ČR) v Praze. Specializoval se na etiopistická studia se zvláštním zřetelem k lexikografii, lexikologii a gramatice amharského jazyka. V letech 1986-90 působil v Akademii etiopských jazyků v Addis Abebě, od 1995 pracuje na MZV ČR.

D.-k.: *Etiopie*, Svoboda, Praha 1981, 227 s.; (s J. Filipem a kol.), *Etiopie*, Institut zahraničního obchodu/ČTK - Pressfoto, Praha 1981, 174 s.; Somálská demokratická republika. Džibutská republika, in: Pantůčková, J. a kol., *Střední a východní Afrika*, Institut zahraničního obchodu/ ČTK - Pressfoto, Praha 1989: 379-403, 457-470; (s M. Azzänäm a T. Täsfayem), *A Concise Sociopolitical Dictionary*: *English-Amharic*, Otto Harrassowitz, Wiesbaden 1990, 512 s.

PŘEKLADY: Henoch [z klasické etiopštiny a poznámky], in: *Knihy tajemství a moudrosti* I. *Mimobiblické židovské spisy*: *Pseudepigrafy*, Vyšehrad, Praha 1995: 81-184.

D.-č./sb.: Some Problems of Tense and Aspect in Amharic, *ArOr* **40** (1972), 3: 206-237; A Diachronic Analysis of Amharic Vocabulary on the Basis of V. R. Prutký's Manuscript, *ArOr* **44** (1976), 1: 28-42; Vznik samostatného Somálska a vývoj pansomalismu, *ČSČH* **30** (1982), 1: 7-18; Etnické procesy v subsaharské Africe, *NO* **38** (1983), 3: 86-87; The Ethnic and Religious Factors and Their Exploitation by Italian Fascism in the Preparation and Realization of the Colonial Conquest of Ethiopia, in: *Fascism and Developing Countries*, Oriental Institute, Prague 1985: 77-85; Roh Afriky v letech 1941-1960, in: *Nejnovější dějiny Afriky*, Svoboda, Praha 1987: 204-220, 547-549; Etnická, jazyková a náboženská politika v Etiopii za císařství a v porevolučním období, in: *Etnický faktor v politickém životě soudobé Afriky*, Orientální ústav ČSAV, Praha 1987: 76-89; Some Theoretical Questions of Political and Social Terminology in Amharic, in: *Proceedings of the International Seminar on Terminology*, The Academy of Ethiopian Languages, Addis Ababa 1987: 33-36; International Elements in Amharic Political and Social Terminology, *ArOr* **56** (1988): 105-109; Functional Sentence Perspective in Amharic: Preliminary Notes, in: *Proceedings of the Eighth International Conference of Ethiopian Studies*, Vol. 2, Institute of Ethiopian Studies - Addis Ababa University, Addis Ababa 1989: 561-565; Several Notes on Text Connectors in Amharic, in: *Semitic Studies*: *In honour of Wolf Leslau on the occasion of his eighty-fifth birthday*, Vol. II, Otto Harrassowitz, Wiesbaden 1991: 1226-1232; Several Notes on the Term-formative Processes in Present-day Amharic, in: Jiří Prosecký (ed.), *Ex pede pontis*. *Papers presented on the occasion of the 70th anniversary of the foundation of the Oriental Institute*, Prague 1992: 224-233; Africká léta Arthura Rimbauda, *NO* **47** (1992), 3: 79-81; Etiopská ortodoxní církev I-II, *NO* **48** (1993), 6: 163-167; 7: 202-206; Several Notes on Amharic Syntactically-formed Adjectives, in: *New Trends in Ethiopian Studies*. Papers of the 12th International Conference of Ethiopian Studies, Vol. I. The Red Sea Press, Lawrenceville 1994: 1282-1293; An Attempt at Systematizing Amharic Linguistic Terminology, in: *Proceedings of the Eleventh International Conference of Ethiopian Studies*, Vol. I. Institute of Ethiopian Studies - Addis Ababa University, Addis Ababa 1994: 665-683; Amharic Lexicography and the Dynamics of Sociopolitical Terminology, in: Kachru, B. B. & Kahane, H. (ed.), *Culture*, *Ideologies*, *and the Dictionary*. Studies in Honor of Ladislav Zgusta, Max Niemeyer Verlag, Tübingen 1995: 393-399; Eritrea: Nesnadná cesta k samostatnosti, *NO* **50** (1995), 2: 41-44; Falašové - věrní vyznavači judaismu, *NO* **50** (1995), 8: 297-300. (A)

POLAK Jakob Eduard - českoněmecký vojenský lékař dlouhodobě působící v Íránu

* 1818 Velká Mořina u Karlštejna, + 1891 Vídeň

Studoval medicínu v Praze, byl lékařem v Moravských Kloboucích a 1851 se stal učitelem na nově založené střední vojenské škole Dárolfonún v Teheránu. Sepsal v perštině učební texty, stal se osobním lékařem šáha Násereddína. Roku 1860 se vrátil do Vídně, kde se stal lektorem perského jazyka na univerzitě. Od roku 1862 působil jako lékař v Egyptě, později byl lázeňským lékařem v Ischlu. Měl bohatou publikační činnost - po návratu do Vídně vydal obsáhlou publikaci o Íránu, německo-perský slovník a uveřejnil množství článků.

D.-k.: *Persien*. *Das Land und seine Bewohner*. Ethnographische Schilderungen, Leipzig 1865; *Deutsch-persisches Konversationswörterbuch*, Wien b. r.

D.-č./sb.: Über die Communicationsmittel, die Sicherheit des Eigenthums und der Reisender und über Asyle in Persien, *Mitteilungen der kaiserlichen und königlichen geographischen Gesellschaft* (1861): 40-64; Beitrag zu den agrarischen Verhältnissen in Persien, *ibid*. (1862): 107-143; Jak Peršané pátrají po věcech jim ukradených. Lékařské konsilium v Persii, *Květy* -

Česká včela 1 (1868): 4 a 16; Das Postwesen in Iran, *Monatsschrift für den Orient* (1875), č. 12, 32 s.; Die Eisenbahn-Concessionen in Persien, *Oesterreichische Monatsschrift für den Orient* 1 (1875): 18-21; Der orientalische Türkis, *ibid*., 3 (1877): 175-177; Eine Expedition nach den Karagan- und Elwend- Gebirge im Jahre 1882, *Mitteilungen der kaiserlichen und königlichen geographischen Gesellschaft* (1883): 49-80, 106-121; Die Metalle nach persischen Quellen, *Mitteilungen der anthropologischen Gesellschaft in Wien* (1888): 6-8; Alte Armbänder mit Schlangenköpfen aus Persien, *ibid*. (1889): 22-23 aj.

L.: H. Slaby: *Bindenschild und Sonnenlöwe*, Graz 1982: 71-80 & passim; J. Bečka: Perský generál August Kříž (1814-1880), *Slovanské historické studie* **17** (1990): 110-127; Ahmad Ašraf: Safarnámeje Polák, *Kelk* (Teherán) 1372 (1993), č. 47-48: 230-234.

(jb)

POLÁK Jaromír - český publicista, pedagog, orientalista, esperantista, cestovatel, vydavatel a nakladatel

* 14. 7. 1945 Brno

Po absolvování ZŠ a gymnázia ve Znojmě (1963) vystudoval Pedagogický institut v Jihlavě a Pedagogickou fakultu UJEP v Brně, obor matematika - hudební výchova (1967). Byl mu přiznán titul Mgr.

V letech 1966-96 působil jako pedagog na ZŠ Prosiměřice (učitel, zástupce ředitele, ředitel), poté 1996-97 jako novinář, šéfredaktor regionálního týdeníku *Znojemské listy* a *Nové znojemské listy*. Je činný v řadě státních, odborových, esperantských, mírových a dalších organizací a institucí.

Volný čas a prostředky věnuje cestování, resp. poznávání světa. Široký okruh jeho zájmů zahrnuje sběratelství (pohlednic, známek, map), studium literatury o geografii, starověkých kulturách, architektuře, náboženstvích (zejména o buddhismu a islámu), dopisování v esperantu či angličtině s korespondenty z více než šedesáti zemí a zejména cestování (navštívil více než sto zemí a regionů), fotografování, zhotovování osobitých kronik, publikování o poznatcích z cest. Těžiště jeho práce spočívá v organizační a pedagogické, resp. osvětové a popularizační oblasti. Společně s J. Hladíkem 1985 inicioval vznik Worldwide Wanders Club, od 1988 organizuje Setkání přátel turistiky a cestování v Prosiměřicích a podílí se na vydávání sborníků - ročenek *Cesty*. 1990 se stal jedním ze zakládajících členů Sdružení cestovatelů GLOBE a současně zakladatelem Klubu cestovatelů GLOBE v Prosiměřicích.

Vedle téměř všech zemí Evropy navštívil v rámci individuálních nebo expedičních cest za poznáním Japonsko, Vietnam, Mongolsko, Čínu, Kavkaz (Gruzii, Arménii, Ázerbájdžán), Střední Asii (Uzbekistán, Kirgizii), Izrael, Jordánsko, Palestinu, Kypr, Turecko, Alžírsko, Ceutu a Maroko. Spolu s manželkou má v rukopisech připraveny cestopisy o Japonsku, Maroku, Izraeli a Jordánsku, Mongolsku a Číně a Skotsku.

Publikuje v celostátních i regionálních periodikách doma i v zahraničí - *Svět v obrazech*, *Rovnost*, *Lidé a země*, *Podyjí*/*Thaya*, *Znojemské listy*, *Nové znojemské listy*, *Verda Kolombo* (Tokio), *El Popola Činio* (Peking), *Heroldo de Esperanto* (Nizozemsko), *Orient Bulletin*

(Přelouč), *Kokoro* (Praha) aj. - spolupracuje s rozhlasem i televizí. Za popularizační činnost dosáhl (společně s manželkou) dvakrát výročního ocenění Nadace World Heritage.

Je členem Česko-japonské společnosti (Praha), Společnosti přátel Mongolska (Praha), České esperantské asociace (Praha), Orient klubu (Přelouč), Zeměpisného sdružení (Brno), Klubu cestovatelů Hanzelky a Zikmunda GLOBE Prosiměřice.

D.-k.: *Expedice Sasaki - Japonsko*, Prosiměřice 1986; *Expedice Alžírsko*, Prosiměřice 1988; *Expedice Vietnam*, Prosiměřice 1989; *Expedice Mediterranean I. - Maroko*, Prosiměřice 1994; *Expedice Mediterranean II. - Izrael*, *Jordánsko*, Prosiměřice 1995; *Expedice Jurta - Mongolsko*, *Čína*, Prosiměřice 1997.

D.-č./sb.: Islámská architektura, in: *Cesty* **2** (1989): 77-85; Vietnam 89, in: *Cesty* **3** (1990): 15-20; Konstantina, in: *Cesty* **4** (1992): 23-25; Královské hrobky v Hué, in: *Cesty* **5** (1992): 37-40; Chrám Hasedera v Kamakuře, in: *Cesty* **7** (1995): 79-82; Déšť na Sahaře. Maroko, *Znojemské listy*, 4. 5. 1996; Dojmy z Mongolska, *Země a cesty* (Zeměpisné sdružení, Brno), 1998, č. 2.

L.: Hladík, J.: Jaromír Polák. Minimedailonek, in: *Cesty* **6** (1994): 78; Šmíd, K.: Expedice kolem Středomoří, *Pernštejn* (Pardubice) **5** (1994), 127 (26. 9.): 7; Šmíd, K.: Zeptali jsme se J. Poláka, *Orient Bulletin* (Přelouč), 1991, č. 2: 3-4.

(A)

POLÁKOVÁ Květoslava - česká publicistka, esperantistka, cestovatelka, historička se zájmem o Orient

* 28. 3. 1949 Znojmo

Po absolvování ZŠ a gymnázia ve Znojmě (1967) nastoupila jako historička do Jihomoravského muzea ve Znojmě, kde působí dodnes.

Individuálně či v rámci expedic navštívila více než osmdesát mimoevropských zemí a regionů (mj. Vietnam, Mongolsko, Čínu, Izrael, Jordánsko, Palestinu, Kypr, Ceutu a Maroko), kde se věnovala fotografování, natáčení videozáznamů, přípravě cestovních kronik a shromažďování materiálů. Při cestách se věnuje zejména studiu řemesel (textil, kovářství a dřevořezbářství, tkaní koberců, zbraně, mince aj.), etnografii (odívání, životní styl) a architektuře. Získané poznatky využívá při přípravě populárních přednášek a v publikační činnosti. S manželem J. Polákem připravila cestopisy o Maroku, Izraeli a Jordánsku, Mongolsku a Číně a Skotsku (zatím v rkp.). Za popularizaci světového kulturního dědictví dosáhla společně s manželem již dvakrát výročního ocenění Nadace World Heritage.

Aktivně působí ve vedení Klubu cestovatelů Hanzelky a Zikmunda GLOBE Prosiměřice, který si získal prestižní postavení mezi zájmovými sdruženími cestovatelů ve střední Evropě. Je členkou Česko-japonské společnosti (Praha), Společnosti přátel Mongolska (Praha), České esperantské asociace (Praha), Orient klubu (Přelouč) a Zeměpisného sdružení (Brno).

D.-k.: *Expedice Espaňa*, Prosiměřice 1991; *Mongolsko - Jurta*, Prosiměřice 1997.

D.-č./sb.: Segovia, in: *Cesty* **6** (1994): 67-72; Vzpomínky na Toledo, in: *Cesty* **7** (1995): 46-48; Klíč ke Středomoří, in: *ibid*.: 66-69; Expedice Mediterranean 94 - Maroko, in: *ibid*.: 82-91; Expedice Mediterranean 95 - Izrael, in: *Cesty* **8** (1996): 133-134; Královské město Hué, Vietnam, *Znojemské listy*, 11. 5. 1996; Expedice do Mongolska, *ibid*., 14. 12. 1996.

L.: Hladík, J.: Květoslava Poláková. Minimedailonek, in: *Cesty* **6** (1994): 78; Šmíd, K.: Napříč Atlasem, *Pernštejn* (Pardubice) **6** (1995), 28 (10. 4.): 4; týž: Toulky Saharou, *ibid*., 29 (13. 4.): 5.

(A)

POLIŠENSKÝ Josef - český historik

*** 16. 12. 1915 Prostějov**

V letech 1933-34 studoval na Vysoké škole obchodní v Praze, 1935-39 historii a anglistiku na Filozofické fakultě Karlovy univerzity (žák Josefa Šusty a Viléma Mathesia) a současně navštěvoval Státní archivní školu (absolvoval 1940). V roce 1939 uzavřel studium doktorskou prací ze srovnávacích dějin literatury (promoce 1945), 1947 se habilitoval v oboru obecná historie, 1951 jmenován státním docentem, 1957 jmenován profesorem obecných dějin na FF UK a v témže roce dosáhl titulu doktor historických věd.

V roce 1964 působil jako hostující profesor na Universidad de Chile a navštívil Uruguay, Brazílii, Kolumbii a Mexiko, 1965 pobýval na Kubě a 1966 znovu v Chile, 1969 byl vyslán jako hostující profesor na University of California v Berkeley. Od roku 1995 je emeritním profesorem UK.

Vedle celoživotního studia problematiky třicetileté války (mj. podíl Španělska na evropské politice té doby) a postav Albrechta z Valdštejna, či J. A. Komenského a vedle soustavného studia dějin Nizozemí, Velké Británie, USA, ale i českých dějin a dějin napoleonských válek, jej zájem o španělské dějiny přivedl i k historii španělské a portugalské Latinské Ameriky a dalších bývalých kolonií Španělska (Filipíny) a Portugalska (Indie). Stal se zakladatelem českých historických studií o Latinské Americe, 1967 spoluzaložil (s O. Běličem) Středisko ibero-amerických studií na FF UK v Praze jako vědecké a pedagogické pracoviště, jehož byl prvním vedoucím (1967-81); rovněž se stal spoluzakladatelem a spoluředitelem vydávané ročenky *Ibero-Americana Pragensia* (1967-85). Nadále působí jako externí spolupracovník střediska a emeritní ředitel jeho ročenky.

Je členem Rakouské akademie věd, Nizozemské královské akademie věd, nositelem mexického Řádu aztéckého orla (1985) a španělského Řádu Isabely Katolické v hodnosti komtura, který mu udělil král Juan Carlos (1991). 1998 mu Palackého univerzita v Olomouci udělila Cenu Františka Palackého.

D.-k.: *Anglie a Bílá hora*. *The Bohemian War and British Policy*, Praha 1949, 248 s.; *Nizozemská politika a Bílá hora*, Praha 1958; *Úvod do studia dějin a kultury Španělska a Latinské Ameriky* (učební texty), Praha 1963, 2. rozšíř. vyd., Praha 1966; *Stručné dějiny Kuby*, Praha 1964; Der Krieg und die Gesellschaft in Europa, 1618-1648, in: *Documenta Bohemica Bellum Tricennale Illustrantia*, sv. I, Praha 1971, 240 s.; *Napoleon a srdce Evropy*, Praha 1971; *Revoluce a kontrarevoluce v Rakousku 1848*, Praha 1971; *Historia y cultura de EspaEa y América Latina*. *Introducción*, Praha 1972, 210 s.; (s L. Vebrem a R. Fernándezem

Retamarem), *Historické předpoklady kubánské a chilské revoluce*, Praha 1974, 135 s.; *Dějiny Latinské Ameriky*, Praha 1979, 835 s.; (s kol.), *Dějiny Velké Británie*, Praha 1982; (koed., s M. Krásou a P. Ratkošem), *European Expansion 1494-1519*. *The Voyages of Discovery in the Bratislava Manuscript Lyc*. *515*/*8* (*Codex Bratislavensis*), Charles University, Prague 1986, 166 s.; (ed. s M. Štemberkovou), *Alma Mater Carolina Pragensis*. *Charles University and Foreign Visitors*, Praha 1988, 231 s.; (koed., se S. Binkovou), *Česká touha cestovatelská*. *Cestopisy*, *deníky a listy ze 17*. *stol*., Praha 1989, 493 s.; *Úvod do studia dějin vystěhovalectví do Ameriky*, *I*. *Obecné problémy dějin českého vystěhovalectví do Ameriky*, *1848-1914*, Praha 1992, 56 s.; *Tragic Triangle*: *The Netherlands*, *Spain and Bohemia*, *1617-1621*, Praha 1992, 258 s.; *Úvod do studia dějin a kultury Španělska a Portugalska*. (*Do přelomu 19*. *a 20*. *století*), Ostrava 1994, 212 s.; (s J. Kollmannem), *Valdštejn*, *ani císař*, *ani král*, Praha 1995, 224 s.; *Komenský*, *Muž labyrintů a naděje*, Praha 1996, 218 s.; *Casanova a jeho svět*, Praha 1997, 186 s.

D.-č./sb.. (výběr z celkového počtu více než 950 položek): José Rizal, Ferdinand Blumentritt a filipinský boj za nezávislost, *NO* **18** (1963): 142-144; F. Blumentritt a Filipiny mezi španělským kolonialismem a americkým imperialismem, *ČSČH* **XI** (1963): 145-164; La guerra hispano-cubano-americana de 1898 y la opinión pública checa, *Historica* VII (1964): 115-137; (s P. Ratkošem), Eine neue Quelle zur zweiten Indienfahrt Vasco da Gamas, *Historica* IX (1964): 53-67; (spoluaut. E. Roldán de Novotný), Prameny a problémy dějin československo-mexických vztahů, *ČSČH* (1964): 365-374; (s J. Haubeltem), Přírodovědec Tadeáš Haenke a počátky českého novodobého zájmu o Latinskou Ameriku, in: *Acta Universitatis Carolinae*, *Studia Historica*, VI, 2 (1966): 5-46; Comentarios sobre la geografía histórica de Chile, *Ibero-Americana Pragensia* **I** (1967): 67-90; Los problemas históricos de las relaciones latinoamericano-centroeuropeas, *Historica* XVI (1969): 249-260; Michal Sabel a počátky amerického obchodu s českým sklem, *Jihočeský sborník historický* **XL** (1971): 84-92; La obra americanista de Tadeo Haenke y su "Memoria sobre los ríos navegables", *Ibero-Americana Pragensia* **IV** (1970): 199-208; America's Western Coast in Czechoslovak Sources, *ibid*.: 268-271; Desetiletá válka 1868-1878 a formování kubánského národa, in: *Kolonialismus*, *imperialismus a fašismus v ibero-americkém světě*, AUC, Studia Historica IX-X, Praha 1973: 17-20; (s F. Hrbatou), Prameny k boji kubánského a španělského lidu za svobodu, *ibid*.: 215-219; Krize španělské koloniální společnosti a agrární otázka, *ČSČH* **XII** (1973): 231-240; La plata americana y los comienzos de la guerra de los 30 aEos, *Anuario de Estudios Americanos* **XXVIII** (Sevilla) 1971: 209-218; (s J. Opatrným), Václav Link a jeho deník z cesty na sever Kalifornského poloostrova, *Jižní Morava* II (1974): 95-102; Some New Light on Tadeo Haenke's Activities in Alto Peru, *Ibero-Americana Pragensia* **VI** (1972): 201-205; (s L. Vebrem), Un poco de polémica sobre las actividades de Miguel Sabel, *Ibero-Americana Pragensia* **VIII** (1974): 194-196; Problemas del Origen, Transcurso y Resultados de la Lucha de Independencia en la América Hispánica, *Ibero-Americana Pragensia* **X** (1976): 256-262; Las relaciones ruso-latinoamericanas en la costa americana del Pacífico, *ibid*.: 262-265; Comenius no Brasil, *Ibero-Americana Pragensia* **XI** (1978): 235-236; Centro da Europa, Portugal e a América que Leva o Nome do Brasil, *Ibero-Americana Pragensia* **XII** (1978): 9-18; (s P. Ratkošem), Codex Bratislaviensis e as suas Notícias sobre as Viagens Portuguesas para a India nos Anos de 1502 a 1517, *ibid*.: 173-196; Uma Desconhecida Descriĉčo de Praga e da Universidade de Praga do Ano de 1707, *ibid*.: 197-202; Tadeáš Haenke a krize španělské koloniální Ameriky, *Sborník Národního muzea v Praze*, Series C - Historia litterarum, **XXV** (1980), č. 3-4: 49-76; úvod in: Bernal Díaz del Castillo: *Pravdivá historie dobývání Mexika*, Praha 1980: 1-13; (s O. Kašparem), Pedro Fernández de Quirós y su Austrialia, *Ibero-Americana Pragensia* **XV** (1981): 155-159; La Caída de Wallenstein y la Política Española, 1633-1634, *Ibero-Americana Pragensia* **XVII** (1983): 145-161; Juan

Marinello y Checoslovaquia, *ibid*.: 217-219; Simón Bolívar y Nuestra Actualidad, *Ibero-Americana Pragensia* **XVIII** (1984): 181-189; Documentos Checoslovacos Relativos al Movimiento de Emancipación de Hispanoamérica, *ibid*.: 191-203; (se S. Binkovou), Prameny k dějinám portugalských objevných cest v ČSSR, *Sborník Národního muzea v Praze*, Series C, **XXIX** (1984), č. 4: 227-234; Alejo Carpentier, o la Demitificación de la Historia, *Ibero-Americana Pragensia* **XIX** (1985): 77-81; J. A. Komenský a hispano-americký svět, *Acta Comeniana* 6, **XXV** (1985): 93-98; Bohemia, Genoa and the Atlantic, in: *Rapporti Genova-Mediterraneo-Atlantico nell'Eta Moderna*. Atti del IIo Congreso Internazionale di Studi Storici, Genova 1985; J. A. Komenský a Baltasar Gracián, *Studia Comeniana et Historica* **31** (1986): 123-127; Bolívar en Checoslovaquia, in: *Bolívar y Europa en las crónicas*, *el pensamiento político y la historiografía*, sv. I, siglo XIX, dir. Alberto Filippi, Caracas 1986: 985-1000; Prameny a problémy dějin českého a slovenského vystěhovalectví do Latinské Ameriky, in: *Češi v cizině* I, Praha 1986: 17-22; (se S. Binkovou), As fontes para a história dos descobrimentos portugueses na Checoslováquia, in: *A abertura do mundo*. *Estudos de história dos descobrimentos europeus*, sv. II, Lisboa 1987: 183-189; 100 Years since the Visit of José Rizal in Bohemia, *Ibero-Americana Pragensia* **XXI** (1987): 238-240; (se S. Binkovou), Simón Bolívar en la Cultura Checoslovaca del Siglo XX, *Ibero-Americana Pragensia* **XXII** (1988): 163-172; Anacaona y Malinche, o el Nacimiento del Nuevo Mundo, *Ibero-Americana Pragensia* **XXV** (1991): 19-26; La correspondencia diplomática de A. A. J. Lobkowitz acerca de EspaEa, América y los Países Checos, 1772-1776, *ibid*.: 129-132; Comenio y el Mundo Hispano-Americano, *Ibero-Americana Pragensia* **XXVII** (1993): 41-50; Pravdivá historie o Kryštofu Kolumbovi a královně Isabele, in: Abel Posse: *Psi z ráje*, Praha 1993: 255-261; Bedřich Mendl, Pionero del Estudio de la Historia de la Expansión Europea en Checoslovaquia, *ibid*.: 185-187; A los treinta aEos de Ibero-Americana Pragensia: Balance y perspectivas de su existencia, *Ibero-Americana Pragensia* **XXX** (1996): 11-14.

L.: Lubomír Vebr: Josef V. Polišenský Sexagenario, *Ibero-Americana Pragensia* **X** (1976): 9-17; redakce: Impuesto al Prof. Dr. Josef Polišenský El Águila Azteca, *Ibero-Americana Pragensia* **XIX** (1985): 9-24; Simona Binková, Josef Polišenský Octogenario, *Ibero-Americana Pragensia* **XXIX** (1995): 11-16; *Pocta Josefu Polišenskému*. *Sborník prací moravských historiků k 80*. *narozeninám univ*. *profesora PhDr*. *Josefa Polišenského*, *DrSc*., Olomouc 1996 (zvláště: Josef Válka: Josef Polišenský v diskurzu poválečné historiografie: 171-177).

(sb)

POŘÍZKA Vincenc - český indolog-hindista a bengalista

* 9. 11. 1905 Drahany na Moravě, + 22. 8. 1982 Praha

Studoval bohosloví v Olomouci, 1937 se habilitoval pro fundamentální teologii a dějiny filozofie na Cyrilometodějské bohoslovecké fakultě v Olomouci, 1938 odešel do Prahy a věnoval se studiu sanskrtu, prákrtů a novoindické filologie. Od roku 1942 vyučoval hindštině a urdštině, od 1943 i bengálštině ve večerních kursech Orientálního ústavu. Roku 1945 byl členem revolučního výboru Orientálního ústavu, 1950-65 jako odborný asistent vedl obor hindština a urdština na Filozofické fakultě UK.

Zabýval se biblickými studiemi a hindskou lingvistikou, přednášel popisnou i historickou gramatiku hindštiny a dějiny hindské a urdské literatury, interpretoval literární texty, vyučoval v praktických kursech hindštiny. Zkoumal hindské gramatické jevy (adjektivní a adverbiální

příčestí, ukazovací zájmena, vidovost sloves), založil české názvosloví Přední Indie. Významná je jeho učebnice hindštiny a řada statí o hindských slovesných vazbách.

D.-k.: *Krátká mluvnice spisovné hindštiny*, Praha 1952; *Hindština - Hindi Language Course*, Part I, Praha 1963, opr. a rozš. vyd. 1972, 703 s. + klíč.

D.-č./sb.: Bhagavadgita eiusque doctrina de bhakti, *Acta Academiae Velehradensis* **XIII**, Olomouc 1937: 27-34; Existatne connexio inter Bhagavadgitam et evangelium s. Ioannis, *ibid*.: 213-22; De conceptu gratiae in Bhagavadgita et in Novo Testamento, *ibid*. **XIV** (1938): 105-119; The Bhagavadgita and the New Testament, *ArOr* **11** (1939-40): 210-241; Hindi Participles Used as Substantives, *ArOr* **18** (1950): 166-187; The Adjectival and Adverbial Participles in Hindi Syntax, *ArOr* **20** (1952): 524-538; The Genitive in Hindi, in: *Acta Universitatis Carolinae*, *Philologica 1*, *Orientalia Pragensia I*, Praha 1960: 59-76; Deictic Demonstratives in Indo-Aryan. Notes on some special uses, *ArOr* **31** (1963), 2: 198-215; On the Perfective Verbal Aspect in Hindi, *ArOr* **35** (1967): 64-88, 208-231, **36** (1968): 233-251, **37** (1969): 19-47, 345-364; On Some Verbal Expressions in Hindi: The actual present (the present continuous, the progressive form). The Perfective Verbal Expressions, in: *Acta Universitatis Carolinae*, *Philologica 5*, *Orientalia Pragensia VII*, Praha 1970: 69-86; Perfective Verbal Expressions in Hindi: A New Line of Approach to the Problem, *ArOr* **45** (1977): 65-78; On the Aspectual Contrast in Hindi, in: *Topics in Hindi Linguistics* II, Chandigarh, New Delhi 1982: 122-34; Terminology of Non-Finitive Verb Forms in Bengali: Professor Vincenc Lesný's Line of Approach to Some Linguistic Problems, in: Jan Filipský (ed.), *Academician Vincenc Lesný and Indian Studies*, Centenary Commemoration Volume, Praha 1982: 65-71.

L.: J. Marek: Vincenc Pořízka šedesátiletý, *NO* **21** (1966): 49, obr.; týž: Septuagenarian Vincenc Pořízka, *ArOr* **43** (1975): 353-358; týž: Czech Indologist Vincenc Pořízka 1905-1982, *ArOr* **52** (1984): 78-79.

(jm)

POSPÍŠILOVÁ Dagmar - česká indoložka-historička

* 20. 4. 1955 Rakovník

Po absolvování Střední knihovnické školy byla v roce 1974 přijata na Filozofickou fakultu UK na obor hindština-dějepis. Absolvovala 1979 diplomovou prací z oboru novodobých indických dějin, 1982 získala titul PhDr. a 1992 hodnost CSc. na základě práce *Indicko-americké vztahy v období 2. světové války*.

V letech 1979-84 pracovala v Orientálním ústavu ČSAV na krátkodobé pracovní smlouvy. Od roku 1987 do roku 1994 pracovala v Národní knihovně v oddělení národní bibliografie. V roce 1994 nastoupila do Náprstkova muzea jako kurátorka sbírek jižní a jihovýchodní Asie, od 1996 je pověřena vedením asijského oddělení Náprstkova muzea.

Jako kurátorka Náprstkova muzea se specializuje na indické umělecké řemeslo, systematicky zpracovává sbírky jižní a jihovýchodní Asie, které prezentuje formou výstav, katalogů a odborných či popularizačních statí. 1997 a 1998 absolvovala tříměsíční studijní pobyty v Indii se zaměřením na umělecké řemeslo 19. století. Přispívá do časopisů *Starožitnosti a užité umění*, *Grant*, *Revue Jóga*, *Nový Orient*.

D.-č./sb.: Nehru and the Early Relations between Independent India and the USA - Nehru's First Visit to America, in: Krása, M. (ed.), *Nehru*. *His Work and Relevance*, Praha 1981: 191-203; (bibliografická spolupráce), in: M. Krása: *Novodobá Indie a Pákistán*. Předmětová bibliografie knih zahraničních autorů v československých knihovnách, 2 sv., OÚ ČSAV, Praha 1981, 588 s.; (s M. Krásou), Completing the Bibliography of Vincenc Lesný: Uncovering the Third Dimension of His Life's Work, in: Jan Filipský (ed.), *Vincenc Lesný and Indian Studies*. Centenary Commemoration Volume, Oriental Institute, Praha 1982: 136-180; Glances at the Bibliography of Professor Otakar Pertold, in: M. Krása (ed.), *Otakar Pertold and South Asian Studies*, Oriental Institute, Praha 1986: 73-76; (s M. Krásou), Bibliography of Otakar Pertold, *ibid*.: 159-183; (přel. z franc., s H. Knížkovou), Bernard Philippe Groslier: Indické umění, in: *Světové dějiny umění*, Larousse, Agentura Cesty, Praha 1996: 577-608; *Proměny kovu* [katalog výstavy v Náprstkově muzeu, říjen 1997 - červenec 1998], Národní muzeum, Praha 1997, 27 s., 12 obr.; (spoluaut.), *Z pokladnice Národního muzea*, *1818-1998*. Katalog výstavy, Národní muzeum, Praha 1998: 45-47; (s kol.), *Průvodce po sbírkách Národního muzea* (v tisku).

(A)

POUCHA Pavel - český vědec a pedagog v oboru vnitroasijské filologie, mongolista, tibetolog a indolog

* 29. 12. 1905 Vídeň, + 15. 1. 1986 Praha

Po absolvování gymnázia v Jindřichově Hradci studoval v letech 1924-29 na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze germánské a slovanské literatury, srovnávací lingvistiku a navštěvoval i přednášky sanskrtu, hindštiny, bengálštiny, hebrejštiny, turečtiny, perštiny aj. orientálních jazyků. Roku 1929 získal titul PhDr., 1931 byl jmenován středoškolským profesorem, 1948 předložil habilitační práci.

Od roku 1927 po dobu 20 let vyučoval češtinu a němčinu na pražských gymnáziích a publikoval první orientalistické práce v oboru tocharistiky a indologie. Roku 1932 se stal členem kulturní sekce Orientálního ústavu a od 1947 jeho stálým pracovníkem. Zastával i funkci náměstka ředitele a vedoucího indologického oddělení. Z politických důvodů byl 1957 odvolán a pak se věnoval již jen vědecké práci. Zabýval se zejména tibetologií a mongolistikou. 1970 odešel do důchodu a publikoval až do své smrti. Externě vyučoval v letech 1950-57 na FF UK a učil i na Škole orientálních jazyků, kterou po jistý čas řídil. Navštívil Mongolsko i Čínu, účastnil se řady kongresů, konferencí a stáží.

Byl zakladatelem české tocharistiky, tibetologie a mongolistiky, věhlasu dosáhl i v oboru vnitroasijské filologie a indologie. Okrajově se zabýval též mandžuštinou a dalšími orientálními jazyky. Publikoval vědecké i populárně-vědecké práce v domácích i světových časopisech, věnoval se zvláště filologii, kulturní historii a historii. Jeho bibliografie čítá na 460 položek. Tocharistická bádání započal už koncem 20. let a jejich vrcholem byla dvoudílná latinsky psaná monografie (1955-56). V oboru indologie se zabýval Mahábháratou, staroindickou filozofií a astrologickými texty, zkoumal zpěvy Rgvédy. Je autorem pramenné studie o poznávání Indie a Centrální Asie v našich zemích. V oboru tibetanistiky se zapsal pracemi o tibetském verši a o Knize mrtvých. Největšího věhlasu dosáhl v mongolistice, a to ve výzkumu klasického i moderního jazyka, literatury a historie. Detailně se zabýval Tajnou kronikou Mongolů, je autorem německy psané monografie vyznamenané cenou Akademie věd (1956). Překládal z indických jazyků, z tibetštiny a mongolštiny. Je znám i jako autor

cestopisů z Mongolska a Číny a četných hesel v encyklopediích a slovnících. Řada prací zůstala v rukopise a je součástí jeho pozůstalosti.

D.-k.: *Příspěvky k tocharskému jazyku a literatuře* [nepubl. doktorská disertační práce na FF UK v Praze č. 1614], Praha 1928; *Institutiones linguae Tocharicae*. Pars I. Theusaurus linguae Tocharicae dialecti A. Praha 1955, 466 s. Pars II. Chrestomathia Tocharica, Praha 1956, 44 s.; *Die Geheime Geschichte der Mongolen als Geschichtsquelle und Literaturdenkmal*, Praha 1956, 247 s.; *Třináct tisíc kilometrů Mongolskem autem*, *parolodí*, *letadlem*, Praha 1957, 326 s.; *13000 Kilometr durch die Mongolei*, Leipzig 1960, 271 s.; *Do nitra Asie*, Praha 1962, 282 s.

PŘEKLADY: (ze sanskrtu), Kálidásah: *Šestero ročních počasů*, Praha 1942, 56 s.; (z tamilštiny), *Příhody indického šaška*. *Tennálirámanan katäi*, Praha 1944, 50 s.; (z ruštiny), S. P. Tolstov: *Po stopách dávného Chórezmu*, Praha 1951, 427 s.; (z tibetštiny), *Lu Dub*, *Šarab Dongbu to jest Strom moudrosti*. *Mudrosloví tibetského lidu*, Praha 1952, 99 s.; (z mongolštiny), Ch. Čojbalsan: *Dějiny mongolské revoluce*, Praha 1954, 138 s.; (z mongolštiny), *Tajná kronika Mongolů*, Praha 1955, 279 s.; (z mongolštiny), *Nejlepší z mužů Dzáng-Dzalúdaj*, Praha 1957, 48 s.; (z mongolštiny), B. Rinčen: *Slunce vychází*, Praha 1958, 546 s.; (ze sanskrtu), Dandí: *Dobrodružství deseti princů*, Praha 1959, 250 s.; (z ruštiny), J. Parnov: *Úsměv v bronzu*, Praha 1977, 269 s.; (z páli), Dhammapada [výbor], in: *Prameny života*. Obraz člověka a světa ve starých kulturách, Vyšehrad, Praha 1982: 256-259, 2. vyd., *Duchovní prameny života*. Stvoření světa ve starých mýtech a náboženstvích, Vyšehrad, Praha 1997: 307-311.

D.-č./sb.: Indian Literature in Central Asia, *ArOr* **2** (1930): 27-38; Tocharica I-III, *ArOr* **2** (1930): 300-326; Tocharica IV-V, *ArOr* **3** (1931): 162-188; The Problem of the Age of the Mahabharata, *ArOr* **6** (1934): 53-57; Vedische Volksetymologie und das Nirukta, *ArOr* **7** (1935): 423-436; Tocharische Etymologien, *ZDMG* **93** (1939): 204-215; Isavasyopanisad, *ZDMG* **94** (1940): 409-417; O "tocharštině" čili jazyku Arsiů, *Listy filologické* **67** (1940): 197-217; O pravopisu a skloňování vlastních jmen indických, *Časopis pro moderní filologii* **27** (1941): 337-351; Zur strukturellen Stellung des Altindischen, *ZDMG* **95** (1941): 350-358; Schichtung des Rgveda I-II, *ArOr* **13** (1942): 103-141, 225-269; Die synchronische Stellung des Tocharischen und die Frage nach der idg. Urheimat, *Zeitschrift für vergleichende Sprachforschung auf dem Gebiete der indogermanischen Sprachen* **68** (1943): 83-98; Vom vedischen zum Sanskritakzent, *ArOr* **14** (1943): 129-151; Schichtung des Rgveda III, *ArOr* **15** (1946): 65-86; Vincenc Lesný - bibliografie, *ArOr* **16** (1948): 149-161; The Syntactical Relationship of Some Asiatic Languages, *ArOr* **17** (1949): 265-292; Le vers tibétain, *ArOr* **18** (1950): 188-235; Le vers tibétain II, *ArOr* **22** (1954): 563-585; L'indianisme et les études tchécoslovaques concernant la Haute Asie et l'Asie Central, *ArOr* **19** (1951): 182-206; Gustaf John Ramstedt (Ein Nachruf), *ArOr* **19** (1951): 617-624; Das tibetische Totenbuch im Rahmen der eschatologischen Literatur, *ArOr* **20** (1952): 136-162; Zum Stammbaum des Tschingis Chan, in: *Asiatica*, Leipzig 1954: 442-452; Mongolische Miszellen I. Reduplikation, Alliteration, Figura etymologica, Volksetymologie und altmongolische Stammesnamen in der Geheimen Geschichte der Mongolen, *CAJ* **1** (1955): 63-74; Mongolische Miszellen II. Aša-Gambu von den Tangut. III. Zwei Ortsnamen des MNT. IV. Zum Hunneproblem, *CAJ* **1** (1955): 284-291; Zur Entwicklung des mongolischen Verses, in: *Charisteria Orientalia praecipue ad Persiam pertinentia*, Praha 1956: 233-252; O vývoji mongolské literatury, *Světová literatura* **1** (1957), 1: 196-207; Orientální náměty v díle Julia Zeyera, in: Julius Zeyer: *Světla východu*, Praha 1958: 535-634; Die Sprache der Mongholen in Afghanistan und die Theorie der Mischsprachen, in: *Olon ulsyn mongol chel bičgijn erdemtnij*

anchdugaar ich chural, 1-r devter, Studia Mongolica, Tomus 2, fasc. 16, Ulánbátar 1961: 251-270; Zum kalmükischen Epos Džangar, in: *Olon ulsyn mongol chel mongol bičgijn erdemtnij anchdugaar ich chural*, 3-r devter, Studia Mongolica, Tomus 2, fasc. 29, Ulánbátar: 117-129; Mongolische Miszellen VI. Zum kalmükischen Epos Džangar, *CAJ* **6** (1961): 235-246; Mongolische Miszellen VII. Innerasiatische Chronologie, *CAJ* **7** (1962): 192-204; Tibetská literatúra, in: *Dejiny svetovej literatúry* I, Bratislava 1963: 99-103; Mongolská literatúra, in: *ibid*.: 182-188; Mongolische Miszellen VIII. Über die Notwendigkeit des Studiums der neuen mongolischen Schriftsprachen, *CAJ* **8** (1963): 174-184; Mongolische Miszellen IX. Über die neumongolische Literatur und ihren Wert für die Mongolistik, *CAJ* **8** (1963): 253-269; Mongolische Miszellen X. Die zwei mongolischen Inschriften vom Tschabtschijal-Pass als mongolische Poesie des 14. Jahrhunderts, *CAJ* **8** (1963): 270-280; Tibetan Language, *CAJ* **8** (1963): 219-229; Weitere Beiträge zu den Problemen der Geheimen Geschichte der Mongolen. *Journal de la Société Finno-Ougrienne* **65** (1964): 91-98; (doslov), in: E. Knobloch: *Putování k Mongolům*, Praha 1964: 309-377; Mongolische Miszellen XI. Einiges über das Pferd in der mongolischen Literatur und der heutigen Mongolei, *CAJ* **10** (1965): 286-306; A Kalidasa Text in New Mongolian, *Asian Studies* **2** (1965): 149-160; Über einige in der Mongolei gesammelte lamaistische, mongolische und tibetische Schriften, *Collectanea Mongolica*. Asiatische Forschungen 17, Wiesbaden 1966: 163-171; Von Jaya-Pandita zum Neukalmükischen, *ArOr* **35** (1967): 383-406; Die Vorsilben und Töne im Tibetischen, das Tangutische, das Newarische und das Baltische, *Wissenschaftliche Zeitschrift der Karl-Marx-Universität* 16, Leipzig 1967: 213-218; Bodenbauern und Nomaden im alten Mittel- und Zentralasien, in: *Das Verhältnis von Bodenbauern und Viehzüchtern in historischer Sicht*. Veröffentlichung des Instituts für Orientforschung 69, Berlin 1968: 121-126; Kalmükische Ausdrücke beim tschechischen Jesuiten Johannes Milan-Franciscus Emilianus, *Rocznik Orientalistyczny* **32** (1968): 61-66; Das mongolische in Zusammenhang mit einigen anderen Sprachen, *ZDMG*, Suppl. I, Vorträge Teil 2, 1969: 726-737; Über eine mongolische Hippologie, *ibid*.: 738-741; Über den Inhalt und die Rekonstruktion des ersten mongolischen Gesetzbuches, in: *Mongolian Studies*, Amsterdam, Budapest 1970: 377-415; Relations between the Mongols and the Jurchens in the thirteenth century, in: *Proceedings of Conferences held by the Czechoslovak Society for Eastern Studies 1969*, Prague 1970: 93-98; Tocharisch A tiri, B teri, mongolisch törü, hebräisch torah, *Orbis* **23** (1970), 1: 218-223; Rang und Titel bei den Völkern des mongolischen Raumes in Laufe der Jahrhunderte, in: *Proceedings of the IXth Meeting of the Permanent International Altaic Conference*, Naples 1970: 169-258; Avarská problematika, in: *Studia Balkanica Bohemo-Slovaca*, Brno 1970: 59-67; Une version Mongole - texte bilingue - du livre des morts tibetain, *Études mongoles*, Vol. 5, Paris 1974: 97-107; The Vaisnavagita and its social ideas, in: *Anantaparam kila šabdasastram*, Warszawa 1974: 181-190; Mongolia, in: *International Encyclopedia of Comparative Law* I, Mouton, The Hague, Paris 1975: 83-91; Tři pruty Svatoplukovy a jejich řecké a orientální paralely, *Slavia* **46** (1977), 2: 148-159; Alexandreida jakožto literární téma spojující světovou literaturu, *Slavia* **47** (1978), 4: 386-398; The Tibetan Language as Example of General Validity of Linguistic Laws, in: *Asienwissenschaftliche Beiträge*, Berlin 1978: 113-121; L'ecriture "hunnique" et Pavel Josef Šafařík, *Slavia* **50** (1981), 3-4: 293-304; Marginalia zu: El libro Precolombino, *ArOr* **49** (1981): 172-186; Life and Work of Byambin Rinchen, *ArOr* **54** (1986): 168-179.

L.: O. Klíma: Padesát let Pavla Pouchy, *NO* **10** (1955): 147-148; J. Kolmaš - J. Šíma: The Septuagenary of Pavel Poucha, *ArOr* **44** (1976): 54-62; K osmdesátinám dr. Pavla Pouchy, *Zprávy ČSO* **25** (1986), 2: 37-40; J. Šíma: Obituary Pavel Poucha 1905-1986, *ArOr* **54** (1986): 362-368; J. Šíma: Život Pavla Pouchy se uzavřel, *NO* **41** (1986), 4: 116-117; Vklad

doktora P. Pouchy v izučenije Central'noj Azii, in: *Cybikovskije čtenija. Tezisy dokladov i soobščenij*, Ulan-Ude 1989: 129-131.

BIBLIOGRAFIE: J. Kolmaš - J. Šíma: *Bibliography of Pavel Josef Poucha's Works*, Oriental Institute of the ČSAV, Prague 1970, 57 s.

(jš)

PRÁŠEK Justin Václav - český historik a orientalista

* 7. 8. 1853 Brandýs nad Labem, + 23. 12. 1924 Klánovice

Studoval historii a klasickou filologii na Univerzitě Karlově v Praze (titul PhDr. získal 1882 na základě obhajoby doktorské disertační práce *Dějiny východních Arijců a vzdělaných národů severoafrických až po vznik Veleříše perské*), později působil jako středoškolský profesor v Pardubicích, Klatovech a zejména v Kolíně, kde vyučoval na gymnáziu i B. Hrozného. Věnoval se nejprve regionálním dějinám a místopisu, vydal monografie o politických okresech Brandýs nad Labem a Klatovy, dále zpracoval souborné dějiny města Turnova (1878). Po promoci se soustředil na historickou geografii Evropy, Asie a Austrálie a připravoval česká vydání cestopisů (Kryštof Harant, Martin Kabátník, Marco Polo aj.).

Od roku 1885 studoval v Mnichově a v Berlíně staroperské nápisy a asyrské i babylonské historické nápisy. Výsledky svého bádání publikoval německy a česky, byl také soustavným popularizátorem výsledků vědeckých výzkumů tzv. "staré orientalistiky" v kulturních časopisech (*Květy*, *Zlatá Praha*, *Česká revue* aj.). Neúspěšně se ucházel o habilitaci na pražské univerzitě. Jeho *Řecké dějiny* (svazek I.) o řecko-perských válkách byly tehdejšími historiky a filology zcela odmítnuty. Patřil mezi stálé spolupracovníky Ottova slovníku naučného.

D.-k.: *Kambyses a podání starověké*, Praha 1885; *Medien und das Haus des Kyaxartes*, Berlin 1890; *Beiträge zur medischen Geschichte*, Berlin 1890; *Forschungen zur Geschichte des Alterthums* I-III, Berlin 1897-1902; *Dějiny starověkých národů východních*, Praha 1899, 1901; *Médie*, *Médové a říše médská*, Praha 1904; *Geschichte der Meder und Perser bis zur makedonischen Eroberung*, Bd. 1: Geschichte der Meder und des Reichs der Länder, Gotha 1906, Bd. 2: Die Blütezeit und der Verfall des Reiches der Achämeniden, Gotha 1910, nové vyd., Darmstadt 1968; *Kyros der Grosse*, Leipzig 1911; *Kambyses*, Leipzig 1913; *Dareios*, Leipzig 1914; *Assyrie a dávný Orient*, Praha 1914; *Egypt za starých dob faraonův*, Praha 1914; *Babylonie kolébkou dějin*, *Světové panství Sargonovců a Chaldaiův*, Světová knihovna, Praha 1911-1916.

D.-č./sb.: Z dějin médských. in: *Výroční zpráva real. gymnasia Klatovy* (1883): 5-55; Vývod a pořad starších Achaimenovců, *Listy filologické a paedagogické* **13** (1886): 194-202; Příspěvek k nejstarším dějinám israelským, *Věstník České akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění* **4** (1895): 411-428, 476-491; Die ersten Jahre Dareios' des Hystaspiden und der altpersische Kalender, *KLIO* **1** (Berlin 1901): 26-50, aj.

L.: O. Klíma: J. V. Prášek, zakladatel české vědy o dějinách starého Orientu, *NO* **8** (1953): 116; A. Ježilová: Justin Václav Prášek 1853-1924 - Schriftenverzeichnis, *Acta Universitatis Carolinae*, *Philologica 3*, *Graecolatina Pragensia* VIII, 1980: 135-158; J. Bečka: Z počátků české orientalistiky - J. V. Prášek a starý Írán, *NO* **50** (1995): 34-36.

(bh, jb)

PREINHAELTEROVÁ Hana - česká indoložka-bengalistka

* 12. 9. 1938 České Budějovice

Absolvovala Filozofickou fakultu UK 1962 na oborech bengalistika - anglistika, doktorát filozofie získala 1968 na základě diplomové práce *Humor v bengálské lidové literatuře*. Roku 1992 obhájila kandidátskou disertační práci *Rozpad tradiční hinduistické rodiny v současné bengálské povídce* a dosáhla vědecké hodnosti CSc.

Po absolvování vysoké školy krátce pracovala v Orientálním ústavu ČSAV a na ministerstvu školství a kultury jako referentka pro kulturní styky s Indií. Od roku 1964 byla přijata na katedru věd o zemích Asie a Afriky FF UK jako asistentka, později jako odborná asistentka na oboru bengalistika. Její práce byla zaměřena hlavně pedagogicky (skripta, učebnice bengálštiny) a populárně-vědecky (překlady, popularizační knihy, články, pořady v rozhlase a TV, přednášky). Z politických důvodů jí vedení katedry zamítlo přípravu kandidátské práce a byla vyloučena z účasti na vědeckých plánech. Roku 1982 byla zrušena výuka bengalistiky jako oboru. Roku 1983 opustila fakultu a působila jako profesorka angličtiny a bengálštiny na Jazykové škole v Praze. Od roku 1990 je opět zaměstnána na FF UK, nyní v Indologickém ústavu. V současnosti se zaměřuje na kulturní antropologii, propojení sociálního a náboženského aspektu v životě Bengálců. Překládá zejména moderní bengálskou prózu (např. Samareš Basu, Džjotiprakáš Čattopádhjáj, Tárášankar Bandjopádhjáj, Ášápúrna Debí, Suníl Gangopádhjáj, Hásán Ázizul Hak, Bimal Kar, Džjotirindra Nandí, Taslima Násrin aj.); publikuje v časopisech *Světová literatura*, *Labyrint*, *Nový Orient*, *Literární noviny* atd.

D.-k.: *Bengálská čítanka*, SPN, Praha 1966, 103 s.; *Bengali Reader*. *Bengali-English Glossary*, SPN, Praha 1971, 52 s.; *Moje bengálské přítelkyně*, Práce, Praha 1978, 203 s., 2. doplněné vyd., nakl. J. R. Vilímka, Liberec 1998, 237 s.; přel. do ruštiny: *Moi bengal'skie podrugi*, Nauka, Moskva 1984, 168 s., ve zkrácené formě přel. do bengálštiny, in: *Deš* (Kalkata) 1981, a *Uttarápath* (Gothenburg) 1982; (s J. Vackem), *Úvod do studia indických jazyků* II., SPN, Praha 1980: 163-210; *Základní kurs bengálštiny*, 4 díly, SPN, Praha 1983, 212 + 222 +148 + 274 s. [nejrozsáhlejší učebnice bengálštiny vůbec]; *Break-up of the traditional Hindu family as reflected in Asapurna Debi's Short stories*, FF UK, Prague 1995, 71 s.; *Hinduista od zrození do zrození*, Vyšehrad, Praha 1997, 136 s.; (spoluaut.), *Indie*. *Bohové a lidé*, Svan a Moravské zemské muzeum, Brno 1997: 38-59.

PŘEKLADY: (spoluaut.), Thákur: *Věnec povídek*, SNDK, Praha 1962: 49-55, 62-68; Džasímuddín: *Upovídaný Gopa*, Albatros, Praha 1977, 107 s.; *Lásky nelaskavé*, Práce, Praha 1986, 255 s.; (do bengálštiny), Pohádky Boženy Němcové, *Sakhi sambad* (Calcutta), 1975; K. Čapek: Bajky a podpovídky, *Anubad* (Calcutta), 1976, č. 5.

D.-č./sb.: Ecological problems - a new topic of the contemporary Bengali short story, in: Jan Filipský (ed.), *Vincenc Lesný and Indian Studies*. Centenary Commemoration Volume, Oriental Institute, Prague 1982: 104-113; Syntactic peculiarities in Jyotiprakas Cattopadhyay's prose language, *ArOr* **63** (1995): 71-79; Velkorodina v hinduistické Indii, *Romano džaniben* (1996), 1-2: 13-18; The entry of Bengali Hindu women into society - a major theme of Ashapurna Debi's stories, *Uttarapath* (Gothenburg) 16, 4/1996: 15-18; Mánušer hinatár čárankabi S. Basu [S. B., básník lidového ponížení], *Prabáse nijabháše* (Mumbaí) **4** (1996),

1-2: 29-36; Páribárik jíbaner manobijňání Á. Debí [Á. D. - Psycholog rodinného života], *Čaturanga* (Kalkata) 57 (1997): 168-172.

(A)

PROCHÁZKA Bohumil Amjad - český architekt se zaměřením na islámskou architekturu, popularizátor islámské kultury, spisovatel a malíř

*** 5. 8. 1935 Praha**, + **25. 10. 1995 Praha**

Studoval na ČVUT (ing. architekt, DrSc.), dále na Filozofické fakultě UK (PhDr., obor historie islámské kultury), absolvoval kursy arabštiny na Jazykové škole, ukončil postgraduální studium na káhirské univerzitě (obor islámská architektura a archeologie s důrazem na období vlády Fátimovců).

S cílem osobně se seznámit s islámskou architekturou procestoval a zdokumentoval památky mnoha islámských zemí, jakož i islámské památky v zemích mimo islámský svět (Čína aj.) Je autorem knižních publikací a téměř 250 odborných studií týkajících se jak islámské architektury, tak i širšího okruhu islámského umění. Na několika výstavách představil veřejnosti svou vlastní malířskou tvorbu, přednášel u nás i v zahraničí na témata svého profesionálního zájmu. Uplatňoval své návrhy rekonstrukcí islámských památek v zahraničí, kde působil jako expert (Rijád, Nadžaf, Benghází, Kuala Lumpur). Sám navrhoval některé projekty (účast na projektu knihovny v Alexandrii, dále v Káhiře aj.). Počátkem 70. let emigroval do Švýcarska, kde v roce 1973 založil firmu a nakladatelství MARP (Muslim Architecture Research Program), které se soustřeďovalo na záchranu muslimských památek a publikování odborné literatury. Na základě bohatých zkušeností se pustil do široce koncipovaného díla - série publikací encyklopedického charakteru o islámské architektuře. Z tohoto projektu bylo ve Švýcarsku publikováno 6 dílů. Pokračování slibně započatého díla bylo přerušeno úmrtím autora. Těžiště jeho práce a největší hodnota spočívá jednak v obrovském nashromáždění dokumentárního materiálu, zejména pak v jeho typologickém uspořádání, které umožňovalo porovnávat specifika jednotlivých oblastí.

D.-k.: *Průvodce Egyptem*, Olympia, Praha 1969; *Lovy na mešity*, Novinář, Praha 1974; *Introduction to Islamic Architecture*, MARP, Zürich 1986, 168 s.; *Determinants of Islamic Architecture*, MARP, Zürich 1988, 167 s.; *Khwárizm*, MARP, Zürich 1990, 167 s.; *Bukhara*, MARP, Zürich 1993, 120 s.; *Islamic Arches*, MARP, Zürich 1994, 172 s.; Islám a výtvarná umění, Architektura islámské kulturní sféry, in: *Islám a jeho svět*, Brno 1995: 36-46, 54-75.

D.-č./sb.: Matmata, *NO* **18** (1963), 1: 15-17; Lotofagilis, *ibid*., 3: 73-74; Túnis, Túnisko a Túnisané, *ibid*., 6: 175-177; Nástin typologie islámského stavitelství, *ibid*., 8: 239-242; Minaret, *NO* **19** (1964), 6: 176-178; An Outline of the Types of Structures Found in Islamic Architecture, *NOB* **4** (1965), 2: 58-61; Minarets, *ibid*., 5: 140-142; Architektura islámského Východu, *Dějiny a současnost* (1967), 7: 30-32; Muslimský obytný dům, *NO* **31** (1976), 2: 46-49; Muslimské město, *NO* **32** (1977), 4: 120-123; Sváteční mešity v muslimské architektuře, *NO* **33** (1978), 2: 51-52; Islám a výtvarné umění, *ibid*., 9: 264-266.

L.: Zemřel Amjad Bohumil Procházka, *NO* **51** (1996), 2: 78-80. (ak)

PROSECKÝ Jiří - český orientalista, asyriolog

* 12. 3. 1949 Praha

V letech 1968-73 studoval na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze obory klínopis a francouzština (jako žák prof. L. Matouše a V. Součka). V roce 1982 složil rigorózní zkoušky a získal titul PhDr. v oboru jazyky a literatury Asie a Afriky. Roku 1990 obhájil na FF UK v Praze kandidátskou disertační práci *Mezopotamská magická literatura a její sultantepské prameny* a získal vědeckou hodnost kandidáta věd o umění (CSc.).

Po ukončení studií pracoval v letech 1973-78 ve Státní knihovně ČSR, dnes Národní knihovně v Praze. Od roku 1978 je zaměstnán v Orientálním ústavu AV ČR (dříve ČSAV), nejprve jako odborný pracovník, od 1990 jako vědecký pracovník, v současné době působí jako zástupce ředitele. Roku 1987 uskutečnil kratší studijní pobyt v Irácké republice, přednášel na Bagdádské univerzitě, zúčastnil se výzkumu starověkého města Sipparu. V letech 1990-92 přednášel na FF UK v Praze akkadskou literaturu.

Zabývá se zejména dějinami akkadské (babylónsko-asyrské) literatury, interpretací akkadských a dvojjazyčných sumersko-akkadských textů, překlady z akkadské literatury, kulturními dějinami starověkého Předního východu. Je autorem, spoluautorem, či překladatelem několika knižních publikací a autorem několika desítek odborných článků, zveřejněných zejména v časopisech *Archív orientální* a *Nový Orient*.

D.-k.: (spoluaut. B. Hruška, L. Matouš, J. Součková), *Mýty staré Mezopotámie*. *Sumerská*, *akkadská a chetitská literatura na klínopisných tabulkách* [přel. ze sumerských, akkadských a chetitských originálů, komentáře]. Živá díla minulosti, sv. 83. Odeon, Praha 1977; (sest.), *Akademik Bedřich Hrozný* (*6. V. 1879 - 12. XII. 1952*). *Bibliografie 1902-1979*. Životopisnou poznámku napsal V. Souček. Bibliografická edice Orientálního ústavu ČSAV, sv. 6, Praha 1979; (spoluaut.), *Prameny života*. *Obraz člověka a světa ve starých kulturách*, Vyšehrad, Praha 1982 [Asýrie a Babylónie: 48-69, 109-111, 2. vyd., Praha 1997: 71-105, 146-148]; (přel. z němčiny), A. Jepsen: *Královská tažení ve starém Orientu*. *Prameny k dějinám starověké Palestiny*, Vyšehrad, Praha 1987; "*Královské knihy*" *staré Mezopotámie*, Orientální ústav AV ČR, Praha 1995; *Prameny moudrosti*. *Mudroslovná literatura staré Mezopotámie*, OIKOYMENH, Praha 1995; (ed.), *Intellectual Life of the Ancient Near East*. *Papers Presented at the 43rd Rencontre assyriologique internationale*, *Prague*, *July 1-5*, *1996*, Oriental Institute, Prague 1998; (spoluaut. a ed.), *Encyklopedie starověkého Předního východu*, Libri, Praha 1999, 447 s.

D.-č./sb.: ň propos de la 10e tablette de la série *udug*. *hul*. *a*. *meš*, *ArOr* **43** (1975), 3: 245-255; Beschwörung eines zum Ersatz gegebenen Zickleins, in: B. Hruška & G. Komoróczy (ed.), *Festschrift Lubor Matouš* II, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Ókori Történeti tanszék, Budapest 1978: 245-256; Deux incantations non inconnues de Sultantepe, *ArOr* **47** (1979), 1-2: 49-56; L'analyse graphémique de la version paléobabylonienne du mythe d'Atramhasís. Contribution ą la méthode de l'analyse graphémique des textes cunéiformes akkadiens, *ArOr* **54** (1986), 1: 61-76; ň propos de l'interprétation du texte STT 2, 177, in: P. Vavroušek & V. Souček (ed.), *Šulmu*. *Papers on the Ancient Near East Presented at International Conference of Socialist Countries* (*Prague*, *Sept*. *30 - Oct*. *3*, *1986*), Charles University, Prague 1988: 287-299; (s B. Hruškou), Josef Klíma. Bibliographie 1930-1988, *Altorientalische Forschungen* **17** (1990), 1: 191-219; Le mythe de Labbu revu et repensé, in: J. Prosecký (ed.), *Ex pede pontis*. *Papers presented on the occassion of the 70th anniversary of the foundation of the Oriental Institute*, *Prague*, Oriental Institute, Prague 1992: 234-242; Ana riqi la babil šipri anašitulti e tallik, in: J. Zabłocka & S. Zawadzki (ed.), *Šulmu IV*.

Everyday Life in Ancient Near East. *Papers Presented at the International Conference*, *Poznan*, *19-22 September*, *1989*. Wydawnictwo naukowe UAM, Poznań 1993: 249-257; Quelques réflexions sur les textes historiques littéraires akkadiens, *ArOr* **64** (1996), 2: 393-398.

(A)

PRŮŠEK Jaroslav - český sinolog

* 14. 9. 1906 Praha, + 7. 4. 1980 Praha

V letech 1917-25 studoval na Jiráskově gymnáziu v Praze, po maturitě byl přijat ke studiu dějin antických národů a Byzance na Filozofickou fakultu UK v Praze. Od roku 1927 se soukromě věnoval čínštině. V letech 1928-30 absolvoval studium sinologie a japanologie v Göteborgu u Bernarda Karlgrena a v Halle u prof. G. Halouna, v prosinci 1930 dosáhl doktorátu z oboru historie na FF UK v Praze a v následujícím roce pokračoval ve studiích v Lipsku u prof. Hänische (čínština) a Wedemeyera (japonština).

V roce 1932 jej Orientální ústav vyslal na studijní pobyt do Číny. Na Národní univerzitě v Pekingu studoval dějiny hospodářství a navazoval osobní kontakty s předními osobnostmi čínské literatury a literárního dějepisectví. V letech 1934-37 pokračoval ve studiu čínské literatury na císařské univerzitě v Tokiu, 1937 vedl letní dvouměsíční kurs dějin čínské literatury v Berkeley (USA). Po návratu do vlasti pracoval v Exportním ústavu (1938-39), učil čínštinu na Vyšší lidové škole ve Zlíně (1937-38), katalogizoval čínské knihy v Univerzitní knihovně (1938-40), a především působil jako lektor čínštiny a japonštiny ve Škole živých orientálních jazyků při Orientálním ústavu v Praze (1938-46). Za války odmítal nabídky na působení v Německu.

V roce 1945 byl jmenován docentem FF UK (habilitační práce *Research into the Beginnings of the Chinese Popular Novel*). V témže roce založil katedru filologie a dějin Dálného východu a inicioval založení časopisu *Nový Orient*. 1947 byl jmenován mimořádným, 1948 řádným profesorem čínské a japonské řeči a literatury na FF UK v Praze. Zároveň přednášel na Univerzitě Palackého v Olomouci. V roce 1948 se stal úřadujícím místopředsedou Orientálního ústavu, 1952 zvolen proděkanem FF UK v Praze. V listopadu 1954 rezignoval na vedení katedry filologie a dějin Dálného východu FF UK. V roce 1955 byl zvolen členem ČSAV; v Orientálním ústavu pracoval až do svého vynuceného odchodu roku 1971, od 1952 jako jeho ředitel.

D.-k.: *Učebnice mluvené čínštiny*, Vyšší lidová škola Tomáše Bati, Zlín 1938, 153 s.; *Sestra moje Čína*, Družstevní práce, Praha 1940, 339 s.; *O čínském písemnictví a vzdělanosti*. "Svět", Nová řada sv. 48. Družstevní práce, Praha 1947, 340 s.; *Literatura osvobozené Číny a její lidové tradice*, Nakladatelství ČSAV, Praha 1953, 559 + 1 s. (též v něm. verzi); *Slovník spisovatelů*. *Asie a Afrika*, I-II. [vedoucí kolektivu autorů, úvodní studie, studie o literatuře Dálného východu, část hesel o starověké, středověké i moderní literatuře], Odeon, Praha 1967, 450 + 454 s.; (spoluat. a ed.), *Dictionary of Oriental Literatures* I-III, George Allen & Unwin Ltd., London 1974 (1. díl anglické verze věnovaný literatuře Dálného východu vyd. v redakci Zb. Słupského, East Asia, Tokyo 1978); *Chinese History and Literature*. *Collection of Studies*, Academia, Praha 1970, 586 s.; Leo Ou-fan Lee (ed.), *The Lyrical and the Epic*. *Studies of Modern Chinese Literature*, Indiana University Press, Bloomington 1980, 13 + 268 s.

PŘEKLADY: (s V. Lesným), *Hovory Konfuciovy* [přel. z čínštiny, úvodní studie]. Otázky a názory, kniha 77, Jan Laichter, Praha 1940, 88 + 226 s.; (spoluaut.), Bohumil Mathesius: *Li Po*. *Dvacet tři parafráze starého čínského básníka* [přel. z čínštiny, předmluva]. Klub bibliofilů 777, sv. 9. R. Kmoch, Praha 1942, 51, 2 s.; Liu O: *Putování Starého Chromce* [přel. z čínštiny, úvodní studie], Země a světla východu, řada 2., sv. 2., Melantrich, Praha 1947, 403 s.; *Podivuhodné příběhy z čínských tržišť a bazarů* [přel. z čínštiny, úvodní studie], Fr. Borový, Praha 1947, 325 s.; (spoluaut.), Bohumil Mathesius: *Třetí zpěvy staré Číny*. *Parafráze čínské poesie* [přel. z čínštiny, doslov a poznámky]. Poesie, sv. 62, Melantrich, Praha 1949, 107 s. (básně této sbírky vyšly v mnoha dalších vydáních Mathesiových *Zpěvů staré Číny*); *Mistr Sun o umění válečném* (*Ping-fa*) [přel. z čínštiny, předmluva a doslov], Naše vojsko, Praha 1949, 134+5 s.; Mao Tun: *Šerosvit* [přel. z čínštiny, úvodní studie], Svoboda, Praha 1950, 516 s. (2. vyd., SNKLHU, Praha 1958); Lu Sün: *Vřava*. *Polní tráva* [překlad z čínštiny sedmi povídek ze sbírky Vřava, ve spolupráci s Bertou Krebsovou, předmluva a doslov], Svoboda, Praha 1951, 284 s.; Pchu Sung-ling: *Zkazky o šesteru cest osudu* [přel. z čínštiny, doslov], SNKLHU, Praha 1955. 276 s. (2. vyd., doplněné o doslov, SNKLU, Praha 1963); Šen Fu: *Šest historií prchavého života* [přel. z čínštiny, poznámky], Plzákovo nakladatelství, Praha 1944 (2. vyd., rozšířené o úvodní studii, SNKLU, Praha 1956).

D-č./sb.: Nejdůležitější časopisecky publikované odborné články in: *Chinese History and Literature* (1970) a *The Lyrical and the Epic* (1980). Kromě toho publikoval množství populárních článků, zejména v časopise *Nový Orient*, a celou řadu doslovů a úvodních studií ke knižním překladům svým a svých žáků.

L.: Palát, Augustin: Šedesát let akademika Průška, *NO* **21** (1966), 7: 196-199; týž: Jaroslav Průšek (on the occasion of the 85th anniversary of his birth), *ArOr* **59** (1991), 2: 105-115; Leo Ou-fan Lee: Reminiscences of Professor Jaroslav Průšek, *ArOr* **59** (1991), 2: 116-119; Ge Baoquan: Professor J. Průšek in my Recollection, ArOr **59** (1991), 2: 120-121.

BIBLIOGRAFIE: Šíma, Jiří (sest. a red.): *Jaroslav Průšek. Bibliografie 1931-1991*. Stručný životopis napsal Augustin Palát. Bibliografická edice Orientálního ústavu AV ČR, sv. 7. Orientální ústav, Praha 1994, 56 s.

(ol)

PRUTKÝ Václav Remedius - český misionář

* 1701 Praha, + 9. 2. 1770 Florencie

V roce 1721 vstoupil do františkánského kláštera Panny Marie Sněžné na Novém Městě pražském a přijal řeholní jméno Remedius. Jeho prvním misijním působištěm bylo jihoegyptské Girge, kde pobýval 1751. Poté se vrátil do Káhiry, odkud byl poslán spolu se dvěma dalšími františkánskými misionáři, Řekem Antonínem de Aleppo a Němcem Martinem Langem, do Habeše. Do Gondaru dorazili v březnu 1752. Na císařském dvoře zůstali pouze tři čtvrtě roku, koncem prosince 1752 byli nuceni Gondar opustit a v dubnu 1753 dorazili do Masavy. Pak se plavili do Indie. Zde se Prutký zdržel do 18. 10. 1753 a na zpáteční cestě se zastavil na ostrovech Mauritius, Réunion a Madagaskar. Po návratu do Prahy odcestoval do Vídně, kde se osobně setkal s manželem Marie Terezie Františkem I. V lednu 1755 odjel přes Benátky, Janov a Livorno do Egypta a usídlil se v Káhiře. Po roce byl požádán, aby v Římě pomohl uklidnit spory benátského konzula s egyptskými Kopty. Když splnil toto své poslání, byl na přání císaře ustanoven vojenským kaplanem florentské legie, s níž se účastnil sedmileté

války. Teprve po válce se mohl opět vrátit k misijní práci. 1765 byl poslán do Ruska jako představený petrohradské misie. Tam se dostal s misionáři do sporu, vzepřel se nařízení Kateřiny II. o správách misií, a byl proto 1769 po tříletém pobytu v Petrohradě vypovězen. Přes Prahu se vrátil do Říma. Chtěl se usadit v Čechách, ale náhle zemřel ve františkánském klášteře ve Florencii.

Své zážitky vylíčil v latinsky psaném díle *Itinerarium*, které má 927 stran kvartového formátu a je složeno z obsahově ucelených a chronologicky seřazených kapitol. Obsahuje topografické popisy Nilu, popisy etiopské přírody a lidu. Dílo zůstalo jen rukopise a úvodní kapitola se nedochovala.

D.-rkp. (Prutkého rukopisy uložené v odd. rukopisů Národní knihovny): *Itinerarium* (Re 14);

Catalogus Verborum Arabicorum Compendiosus (Yc 53); *Vocabularium Linguae Gallieae Arabicae*, *et Abyssiniaeae* (Yc 32); *Doctrina Christiana* (Ga 9); *Tractatus de Chymia*, *et de Alchymia* (Va 7).

L.: P. F. Greiderer: *Germania Franciscana* I, Oeniponte 1777: 757-761; H. Salt: *Voyage en Abyssinie*, Tome II, Paris 1816: 222-224; Visconte de Caix de Saint Amour: *Histoire des relations de la France avec l'Abyssinie Chterienne sous les regnes de Louis XIII et de Louis XIV* (*1634-1706*), *d'après les documents inedits*, Paris 1886: 267; P. Beccari: *Notizie e saggi di opere e documenti inediti riguardanti la storia di Etiopia durante i secoli XVI*, *XVII e XVIII*, Roma 1903: 65; J. Morie: *Histoire de L'Ethiopie*, Paris 1904: 327; P. Teodosio Somigli di S. Detole: La francescana spedizione in Etiopia del 1751-54 e la sua relazione di P. Remedio Prutky di Boemia O. F. M., in: *Archivum Franciscanum Historicum*, Annus VI, Tomus VI, Quaracchi, Firenze 1913: 129-143; J. Procházka: *Čeští františkáni v Habeši*, Praha 1937; F. X. Vilhum: *Čeští misionáři v Egyptě a v Habeši*, Praha 1946; Z. Kalista: *Cesty ve znamení kříže*, Praha 1947: 238-242; K. Petráček, Handschriften zur Kenntnis Agyptens und Abessiniens im 18. Jhdt. Aus der Bibliotheca Pragensis in Conventu Fratrum S. Francisci Reformatorum S. Mariae ad Nives, *ArOr* **23** (1955): 90-98; týž: Český přínos k poznání Ethiopů a jejich země, *Československá etnografie* 6/I (1958): 55-68; J. Kunský: *Čeští cestovatelé*, Praha 1961, díl I.: 283-289; J. Wolf: Podíl českých a slovenských badatelů na poznání Afriky, in: B. Davidson: *Africká minulost*, Praha 1972: 219-220, J. Wolf: *Studia Ethnologica*, Praha 1979: 46-47; J. H. Arrowsmith-Brown (ed.), *Prutký's Travels in Ethiopia and Other Countries*, London 1991; M. Krása - J. Polišenský, Czech Missionary's First Hand Account of the 18th Century Ethiopia, Arabia and India, *ArOr* **61** (1993): 85-90; J. a M. Martínkovi, *Kdo byl kdo - naši cestovatelé a geografové*, Libri, Praha 1998, s. 350-353.

(jj)

PŘIKRYL Karel Ambrož Josef - český teolog, misionář a filolog

* 7. 12. 1718 Praha, + 8. 1. 1785 Hradec Králové

V patnácti letech vstoupil do řádu Tovaryšstva Ježíšova a dvouletý noviciát strávil v Brně. V Olomouci studoval filozofii (1736-38) a pak řečtinu opět v Brně, kde současně vyučoval latině na místním jezuitském gymnáziu (1739-42). Po ročním působení v Jičíně (1743, na gymnáziu učil poetiku) byl poslán na studium teologie na pražskou univerzitu (do 1747). Spolu se svým řádovým druhem Vilémem Obstcírerem ze Škvorce u Prahy (+ v Gói 1758) usiloval o misijní činnost v Indii. Souhlas generála řádu v Římě dostali začátkem 1748; ještě v

lednu se vydali na cestu přes Itálii, z Livorna lodí do Malagy a po souši v dubnu dorazili do Lisabonu, ale každoroční flotilu do Indie zmeškali. Zůstali tam další rok do odjezdu, byli ve styku s portugalskou královnou Marií Annou (sestrou Karla VI.) a do Góy připluli v říjnu 1749. Přikryl působil v góánské provincii více než 11 let, zprvu jako docent a později profesor teologie na tamější jezuitské koleji a přednášel též humanitní vědy a řečnictví. Zřejmě se systematicky věnoval studiu jazyka a zvyků místního obyvatelstva, jako první Čech se zajímal i o drávidskou tamilštinu. Po zákazu řádu (1759) a následných represích portugalské vlády byl internován a deportován z Indie. Přežil útrapy plavby do Lisabonu a od května 1761 byl uvězněn v podzemním žaláři pevnosti sv. Juliana jižně od města. Přestál sedmileté žalářování ve tmě a vlhku a po sesazení markýze Pombala byl na zákrok rakouského dvora v červenci 1768 propuštěn a vrátil se do Čech. Stal se duchovním představeným a zpovědníkem královéhradeckého jezuitského kolegia, přechodně byl instruktorem v Jičíně (1769-72) a pak znovu v Hradci Králové posledním rektorem jezuitské koleje až do zrušení řádu 1773. Zbytek života dožil v místním arcibiskupském semináři. Rukopis gramatiky kónkanštiny v rukou Josefa Dobrovského odhalil příbuznost češtiny s tímto novoindickým jazykem i starobylým sanskrtem. Toto poznání probudilo silný a trvalý zájem nastupující generace českých obrozenců o studium sanskrtu a indickou kulturu.

D.-rkp.: *Principia linguae brahmanicae*, Knihovna Národního muzea, Praha, sign. X C 35; (Fragment rkp. gramatiky tamilštiny), Knihovna Národního muzea, Praha, sign. X C 35; *Epistolae quibus civitas*, *collegium et portus Goani*, *mores Orientalium describuntur*, *et errores plurium scriptorum*, *qui in hac materia versati sunt*, *deteguntur*. Rkp. četl F. M. Pelcl před 1786, od té doby nezvěstný; *Dramata et exercitia poetica*. Rkp. podle Pelcla zůstal v Gói; *Grammatica linguae Graecae ex Gallico latinitate donata*, *suis adnotationibus et observationibus ex aliis Graecis grammaticis adjectis*. Rkp. podle Pelcla vznikl v portugalském žaláři: zatím rovněž nezvěstný.

D.-č.: Pereira, José (ed.): Karel Přikryl, S. J., Principia linguae brahmanicae. A Grammar of Standard Konkani, *ArOr* **36** (1968): 625-684.

L.: Pelzel, F. M.: *Boemische*, *maehrische und schlesische Gelehrte und Schriftsteller aus dem Orden der Jesuiten von Anfang der Gesellschaft bis gegenwaertige Zeit*, Prag 1786: 236-237; *OSN*, sv. 20, Praha 1903: 687; Lesný, V.: Principia linguae brahmanicae von Carolus Przikryl, *ArOr* **6** (1934): 50-52; Zvelebil, K.: A Czech Missionary of the 18th Century as Author of a Tamil Grammar, *Tamil Culture* (Madras) **4** (1955), 4: 337-340; Krása, M.: First Czech Scholar in India, *ArOr* **36** (1968): 609-624; J. a M. Martínkovi, *Kdo byl kdo - naši cestovatelé a geografové*, Libri, Praha 1998, s. 353-355.

(mk)

PUCEK Vladimír - český koreanista

* 16. 6. 1933 Hradec Králové

V letech 1945-52 studoval na reálném gymnáziu, později Tylově gymnáziu v Hradci Králové a 1952-57 absolvoval obor koreanistika-dějiny Dálného východu na Filozofické fakultě UK; PhDr. (1967), CSc. (1978), docent (1985).

Ještě v průběhu studia na FF UK absolvoval po korejské válce více než roční praxi (1955-56) jako tlumočník u skupiny čs. zdravotníků v Čchongdžinu (KLDR). Po ukončení studií

nastoupil jako asistent na FF UK; od 1972 se stal vedoucím oboru koreanistika, v letech 1974-89 vedl odd. Dálného východu na katedře věd o zemích Asie a Afriky FF UK, od 1990 je zástupcem ředitele Ústavu Dálného východu FF UK. Na fakultě působí nepřetržitě od 1957 s výjimkou dlouhodobých pobytů v Koreji (1959-62 na obchodním odd. čs. velvyslanectví, 1963-66 ataše čs. velvyslanectví v Pchjongjangu).

Zprvu se zabýval studiem korejské literatury, zvláště proletářské literatury a tzv. nové prózy (sin sosol), ale i literatury klasické (poezie sidžo, rodinný román) a ústní lidové slovesnosti. Postupně přesouval svůj zájem i na oblast korejské jazykovědy s cílem zajistit na oboru koreanistika vhodné učební pomůcky. Je autorem řady učebnic a skript a četných vědeckých a populárně-vědných článků a recenzí, publikovaných doma i v zahraničí. Zčásti se zaměřuje i na překládání korejské umělecké literatury. V letech 1991-92 působil jako profesor na katedře bohemistiky na družební univerzitě Hankuk University of Foreign Studies v Soulu. Je členem České orientalistické společnosti, Obce překladatelů, sdružení Kontinenty, spoluzakladatelem a předsedou Česko-korejské společnosti (od 1990), od 1980 je členem mezinárodní organizace Association for Korean Studies in Europe (AKSE), v letech 1989-93 byl členem jejího výboru. Aktivně se účastnil četných koreanistických konferencí v zahraničí. Působil rovněž jako tlumočník korejštiny při návštěvách čs. oficiálních delegací v Koreji a delegací KLDR a Korejské republiky v Československu (ČR). Překlady moderních korejských povídek publikuje v časopisech *Nový Orient*, *Světová literatura* aj.

D.-k.: *Korejská lidově demokratická republika*. Edice Zeměmi světa, Svoboda, Praha 1975, 253 s.; *Přehled ekonomického rozvoje a hospodářského zeměpisu KLDR*, UK, Praha 1968, 127 s.; (s V. Winkelhöferovou), *Čítanka novinových a odborných textů z japonštiny a korejštiny*, SPN, Praha 1970, 246 s.; (spoluaut. J. Vochala, M. Novák), *Úvod do čínského, japonského a korejského písma*. I. Vznik a vývoj., II. Praktický kurs, SPN, Praha 1975, 175 + 250 s.; (spoluaut.), Košťák, V. a kol.: *Korejská lidová demokratická republika*, Institut zahraničního obchodu / ČTK - Pressfoto, Praha 1979 [kap. I, II a část VII]; *Základní kurs současné korejštiny*, SPN, Praha 1980, 259 s.; *Základy korejštiny*. Malé učebnice Nového Orientu, Academia, Praha 1982, 110 s. [vycházelo jako příl. *NO* **37** (1982), 1-10, *NO* **38** (1983) 1-4]; *Úvod do studia koreanistiky*. *Část filologická*, SPN, Praha 1982, 195 s.; (ed., spoluaut.), *Ekonomický a politický přehled zemí Dálného východu* [Korea: 75-98], SPN, Praha 1984, 137 s.; *Mluvnice korejštiny II.-Syntax*, SPN, Praha 1986, 213 s.; *Lexikologie korejštiny*, Karolinum, Praha 1997, 229 s.

PŘEKLADY: (s N. Puckovou), Čchö So-hä: *Krvavé stopy* [z korej. do slovenštiny, předmluva, poznámky], SVKL, Bratislava 1962, 243 s.; Kim Man-džung: *Putování paní Sa na jih* [z korej., předmluva, poznámky], SNKLU, Praha 1964, 150 s.: *Pohádka z broskvových květů* [divadelní hra, kterou podle překladu *Vyprávění o dívce Sim Čchong* z korej. napsali J. Knitlová a K. Šiktanc], Dilia, Praha 1971; (s J. Genzorem), *Tajomstvá belasého draka*. *Kórejské mýty a povesti* [převyprávění z korej. do slovenštiny, předmluva, poznámky], Tatran, Bratislava 1978. 329 s.; (s J. Genzorem), *Vodopád devíti draků*. *Korejské mýty a pověsti* [převyprávění z korej., předmluva, poznámky] Albatros, Praha 1983; *Contes de Corée* [převyprávění z korej., doslov], Aventinum - Gründ 1992, 208 s.; *Koreanische Märchen* [převyprávění z korej., doslov], Aventinum - W. Dausien, Hanau/M. 1992, 207 s.; *Korejské pohádky* [převyprávění z korej., předmluva], Aventinum, Praha 1997, 207 s.

D.-č./sb.: Some observations on the Form of the Korean Poems Sijo of Chong Ch'ol, *AUC*, *Orientalia Pragensia VI*, 1969: 75-86; Korejská lidově demokratická republika, in: ročenky *Svět* (1971-82), Svoboda, Praha 1972-84; Otnošenija mužčiny i ženščiny v proizvedenijach

korejskoj "Novoj prozy" (sin-sosol), *AUC*, *Orientalia Pragensia X*, 1977: 63-86; Image of Japan and West in Korean Literature Sin-sosol, in: *Proceedings of the 4th International Conference on the Theoretical Problems of Asian and African Literature*, Bratislava 1983: 22-29; Některoryje novyje tendencii v jazykovoj politike KNDR, *Studia Orientalia Pragensia* XIV, Praha 1985: 62-95; Object Clauses and Object-Based Constructions in Journalistic Texts in the D. P. R. K., *Studia Orientalia Pragensia* XVI, Praha 1987: 55-78; New Editions of Korean Traditional-style Popular Novels (kodae sosol) in the DPRK, *Cahiers d'études coréennes* 5 (1989): 231-263; Some aspects of the Evaluation of Modern Korean Literature, Literary Critism and Publishing Policy in the Democratic People's Republic of Korea (Based on the Analysis of Works Published in P'yongyang), in: *Papers of the 18th AKSE Conference*, Stockholm 1997.

L.: BIBLIOGRAFIE: Horáková, Štěpánka (sest.), *Vladimír Pucek. Bibliografie* 1956-1998. Bibliografická edice Orientálního ústavu AV ČR, Praha 1998, xxi, 13 s.

(A)

PUCHMAJER Antonín Jaroslav - český filolog, básník a překladatel, osvícenecký kněz a představitel českého národního obrození, autor první gramatiky romštiny

* 7. 1. 1769 Týn nad Vltavou, + 29. 9. 1820 Praha

Studoval gymnázium v Českých Budějovicích a 1797 dokončil studium filozofie a teologie v Praze. Jako katolický duchovní působil v Prachaticích, Kamenném Újezdu, Jinonicích, Citolibech a v letech 1806-20 v Radnici u Plzně. Zastával myšlenky panslavismu. Byl organizátorem a teoretikem první novočeské básnické školy, v jejíž rokokové a klasicistní poezii byla realizována Dobrovským prosazovaná přízvučná prozodie a sylabotonický verš. Psal a upravoval zejména lafontainovské bajky, ódy, selanky a anakreontskou lyriku. Překládal zvláště z polské, ale i z francouzské, německé a antické řecké literatury. Měl podstatný podíl na přípravě druhého dílu Dobrovského *Německo-českého slovníku*. Je autorem první ruské a první romské gramatiky v českých zemích; jeho spolehlivý popis české romštiny je jednou z prvních seriózních romistických prací ve světě.

Německy psané dílo *Románi Čib* vzniklo koncem roku 1819 na základě autorova desetitýdenního pobytu mezi Romy na radnickém panství; hlavním informantem byl asi dvanáctiletý chlapec. Knížka sestává z gramatických výkladů, romsko-německého slovníku a textové části; dodatek tvoří krátký slovník českého zlodějského argotu, používaného částí tehdejších českých Romů.

V předmluvě, datované dnem jeho smrti, podává autor rozdělení a základní sociálně kulturní charakteristiku Romů v českých zemích, uvádí několik lexikálních přejímek ze slovanských jazyků a maďarštiny a několik lexikálních srovnání se sanskrtem. Romštinu považuje za starý jazyk indického původu a odmítá hypotézu o jejím smíšeném charakteru. Jednoznačně rozlišuje romštinu a argot a cílem dodatku je ukázat tuto základní odlišnost. Gramatická část zaujímá asi třetinu knihy a obsahuje výčet hlásek a přehled derivační a flektivní morfologie romštiny. Autorova transkripce na základě latinky využívá diakritika (většinou podle českého vzoru), polygrafy (např. trigrafy pro většinu aspirát) a dva speciální znaky. Gramatické výklady jsou přehledné a poměrně podrobné, terminologie velkou měrou odpovídá současné romistické praxi. Pochopitelně, vzhledem k době vzniku, chybí syntax. Slovník tvoří asi pětinu knihy a zahrnuje přes 1 200 abecedně řazených hesel; dodatkem je uvedeno několik

slov získaných ze sekundárního zdroje. Textová část sestává ze 17 bajek v próze, krátkého veršovaného textu a překladu části Lukášova evangelia; všechny romské texty jsou přeloženy jak do němčiny, tak do češtiny.

D.-k.: *Románi Čib*, *das ist*: *Grammatik und Wörterbuch der Zigeuner Sprache*, *nebst einigen Fabeln in derselben*. *Dazu als Einhang die Hantýrka oder die Čechische Diebessprache*, Prag 1821, 88 s.

(ve)

PUKANSKÝ (Pukánszky) Vojtech - slovenský teolog, pedagog, hebraista

* 30. 3. 1859 Orosháza, + 1899 Bratislava

Studoval na evangelické akademii v Budapešti a v Bratislavě a na univerzitách v Göttingen a Berlíně. Od roku 1884 působil jako profesor Starého zákona a hebrejštiny na evangelické teologické akademii v Bratislavě.

Je autorem exegetických pojednání ze Starého zákona, učebnice a cvičebnice hebrejštiny. Překládal též z klasické literatury.

D.-k.: *Héber olvasókönyv*, Pozsony 1888; *Az ószövetségi exegesis feladatáról*, Pozsony 1892; *Héber nyelvtan*, Pozsony 1895; *Az anyag*, *a bűn és a halál eredete az ó-testamentum szerint*, Orosháza 1898.

L.: Szinnyei, József: *Magyar írók*, Köt. XI, Budapest 1906: 208. (ko)

PULTR Alois - český koreanista

* 25. 3. 1906 Černožice n. L. u Hradce Králové, + 12. 11. 1992 Praha

Po maturitě na gymnáziu ve Dvoře Králové studoval v letech 1926-32 na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy obory francouzština, němčina, filozofie; ve stejné době také absolvoval studium na univerzitě v Aix en Provence ve Francii. PhDr. (1952, orientální filologie na FF UK), docent (1966).

Po ukončení studií a vojenské službě působil v letech 1934-44 jako profesor na reformovaném reálném gymnáziu v Praze. Tehdy se začal zajímat o jazyky a kulturu Orientu a také začal studovat japonštinu. Na konci 2. světové války (1944-45) byl totálně nasazen, pracoval jako pomocný dělník v Praze. Koncem 2. světové války se začal učit korejsky v kursu, který vedl korejský historik dr. Hung Soo Han (Han Hung-su), jeden z korejských emigrantů, jenž odešel za japonské okupace z Koreje a dočasně se usadil v Praze. Spolupracoval s ním také další Korejec, Harold W. Sunoo (Son-u Hag-won), který získal na FF UK doktorát z oboru japanologie a publikoval v Praze gramatiku korejštiny (1952).

Po válce začal A. Pultr pracovat v Orientálním ústavu a stal se členem redakčního kruhu časopisu *Nový Orient*. Vedl školu orientálních jazyků při Orientálním ústavu a sám vyučoval nejdříve japonštinu a později ve večerních kursech i korejštinu. Roku 1951 přešel na Filozofickou fakultu UK a stal se vedoucím koreanistiky, jež se v roce 1950 stala řádným diplomním oborem, nejdříve na katedře filologie a dějin Dálného východu, později na katedře

věd o zemích Asie a Afriky. Do důchodu odešel 1974, ale i nadále byl vědecky činný, pokud mu dovolily problémy se zrakem. KLDR navštívil jen jednou (červenec-září 1954), ale možnost přímého jazykového kontaktu s rodilými mluvčími měl díky stovkám korejských válečných sirotků, studentů a techniků, kteří po korejské válce studovali v ČSR.

Jako zakladatel čs. koreanistiky vytvořil předpoklady pro vybudování tohoto u nás zcela nového a ve světě v té době ještě málo rozvinutého oboru. Hlavními oblastmi jeho zájmu byl korejský jazyk a literatura. Je mj. autorem první učebnice korejštiny, která byla přeložena i do němčiny a jeho překlad románu *Proud* ve spolupráci s Han Hung-suem je prvním překladem díla moderní korejské literatury do cizího jazyka. Na FF UK zajišťoval výuku ve většině předmětů oboru koreanistika (korejská literatura, jazyk, historie, geografie) a současně pokračoval ve vědecké práci. Bohatá byla rověž jeho popularizační činnost (přednášky, časopisecké články, překlady). Vychoval řadu koreanistů, kteří pracují na FF UK, uplatnili se ve výzkumných ústavech (Orientální ústav ČSAV, Kabinet orientalistiky SAV, Encyklopedický ústav ČSAV), v diplomatických službách, zahraničním obchodě, v kulturních institucích, jako překladatelé a tlumočníci ap.

D.-k.: *Hrdinná Korea*. (Edice přednášek pro osvětové besedy), Orbis, Praha 1953, 32 s.; *Učebnice korejštiny*, Nakl. ČSAV, Praha 1954, 279 s., přel. do něm., *Lehrbuch der koreanischen Sprache*, VEB Deutscher Verlag der Wissenschaften, Berlin 1958, 345 s., nové vyd., Verlag Niemayer, Halle 1960; *Příruční slovník česko-korejský*. II. díl Učebnice korejštiny, Nakl. ČSAV, Praha 1954, 253 s.; *Přehled dějin korejské literatury* [skripta Filozofické fakulty UK], SPN, Praha 1978, 234 s. *Mluvnice korejštiny*. *I. Hláskosloví a tvarosloví*, SPN, Praha 1978, 234 s.; *Učebnice korejštiny* [samostatně číslovaná příloha časopisu *Nový Orient*], *NO* **5** (1949-50), č. 1-10, 104 s., **6** (1950-51), č. 1-9/10, s. 105-170.

PŘEKLADY: (s Han Hung-suem), Gim Namčon: *Proud* [z korejštiny], Družstevní práce, Praha 1947, 240 s.; (se Sźmu Hagwonem), Čo Kič'źn: *Pektusan* [z korejštiny], Mír, Praha 1950, 106 s.; Kim Namč'en: *Proud* [z korejštiny ve spolupráci s Han Hung-suem]. Mír, Praha 1950. 192 s.; Čo Ki-čchon: *Ulice v plamenech*. *Básně z boje korejského lidu za svobodu* [z korejštiny]. Malá knižnice Orientu, sv. 1. Nový Orient, Praha 1952, 39 s., nové vyd., Naše vojsko, Praha 1953, 65 s.

D.-č./sb.: Škola orientálních jazyků, *NO* **1** (1946), 1: 28; Orientální jazyk snadno a rychle, *ibid*., 2: 7-8; Korea v průhledu dějin, *NO* **3** (1948), 2-3: 38-40; K událostem v Koreji, *NO* **4** (1949-50), 9-10: 191-193; Zemědělská otázka v Koreji, *NO* **6** (1950-51), 2-3: 47-48; Síla korejského lidu, *NO* **8** (1953), 1: 10-12; Ri Kju-bo, korejský básník 12.-13. století, *NO* **15** (1960), 4: 86-87; Der sozialistische Realismus im Werke von Čo Ki-čhon (Thematisch-ideologische Analyze), *Acta Universitatis Carolinae*, *Philologica 2*, *Orientalia Pragensia II*. Praha 1962: 43-65; Vokalische Gruppen in der Dichtung von Jun Son-do, *Acta Universitatis Carolinae*, *Philologica 2*, *Orientalia Pragensia VI*. Praha 1969: 59-73; (s V. Puckem), Z historie korejského písma, *NO* **24** (1969), 7: 202-208; Korejská lidově demokratická republika, in: *Kulturně politický kalendář*, Orbis, Praha 1957: 210-222; Koreanische volksdemokratische Republik, in: *Kalender 1958*, Praha 1958: 232-247; Kórejská literatura, in: *Dejiny svetovej literatúry*, Osveta, Bratislava 1963: 139-154; (s V. Hrdličkovou a V. Winkelhöferovou), Politický a hospodářský zeměpis Koreje, in: *Zeměpisný a hospodářský přehled Číny*, *Japonska a Koreje*. [Učební texty vysokých škol], SPN, Praha 1957: 243-394.

PŘEKLADY: z korejštiny: Kim Hè Kang: Vstaň sílo! [upravil B. Mathesius], *NO* **1** (1946), 3: 6; (s H. S. Hanem), Gim Namč'an: Opřen o rám dveří myslím na milenku, *NO* **3** (1948), 2-3:

41-44; No Č'anmjang: Trním a hložím přichází milý... *NO* **4** (1949), 6: 128; Čo Kič'žn: Tak nás učil Kim Ilsźng (výňatek z epopeje Péktusan), *NO* **5** (1949-50), 11: 235-237; Kim Ki-rim: Zpěv o nové zemi, *NO* **6** (1950-51), 2-3: 23; Kim Jong-ho: Hora, *ibid*., 4: 86; Čo Kičchen: Ulice v plamenech, *NO* **7** (1952), 5: 76; Čo Ki-čchon: Korejská matka, in: *Mládí světa*, SNDK, Praha 1953: 58-60; Čo Ki-čchon: Päktusan (úryvky). Smrt nepříteli. Zpěv jara, in: *Poesie zbraň pravdy* [vybral a uspořádal A. Kroupa], Naše vojsko, Praha 1953: 316-317; Kim Čchol: Mořský racek, *NO* **11** (1956), 7: 102; Sang Min: Sosna, *Československý voják* **5** (1956), 14: 27; Čon Čcho-min: Seménka květin, *NO* **12** (1957), 4: 60; Hong Mjong-hi: Pobratimci (výňatek z románu), *NO* **13** (1958), 1: 16-18; 2: 34-37; Mukčchägjo: Píseň o knize, která zčernala tuší, *NO* **15** (1960), 1: 21; Kosarjon: Píseň o lásce k učenému milenci, *NO* **15** (1960), 2: 29; Čchongsan pjolgok: Píseň o zelených horách, ptácích a moři, o lidském nevděku a ještě o mnoha jiných věcech z vyhnanství, *NO* **15** (1960), 3: 6; Sogjong pjolgok: Píseň o věrné lásce z města Sogjongu, *ibid*., 7: 157; Hesongga: Píseň o hvězdě, která světlem zametala tmu, *ibid*., 8: 172; Anminga: Píseň o tom, aby lidé mohli žít v míru, *NO* **16** (1961), 1: 13; Sarihwa - Květ v písku, *ibid*., 2: 32; Čong-upsa: Báseň o tom, jak měsíc svítil na cestu muži s břemenem, *ibid*., 3: 54; z japonštiny: Rintaró Takeda: Raubířská vesnice, *NO* **2** (1947), 2-3: 8-10, 4: 17-20, 5: 27-28, 8: 22-23, 9-10: 4-5; Fusao Hajaši: Na křižovatkách velkoměsta, *NO* **5** (1949-50), 6: 122-124, 7-8: 184-185, 9-10: 222-224, 12-13: 296-298, *NO* **6** (1950-51), 1: 18-20, 2-3: 36-38.

L.: V. Pucek: O počátcích čs. koreanistiky (k sedmdesátinám doc. dr. A. Pultra), *NO* **31** (1976), 3: 87; týž: K životnímu jubileu dr. Aloise Pultra, *NO* **41** (1986), 5: 149; Z. Klöslová: 12. listopadu 1992 zemřel ve věku 86 let doc. PhDr. Alois Pultr, *NO* **48** (1993), 2: 44; táž: Po padesáti letech. Kim Nam-čchon a jeho román "Proud", *NO* **52** (1997), 6: 228-230.

BIBLIOGRAFIE: *Doc. PhDr. Alois Pultr. Bibliografie 1946-1977*. Sestavila a redigovala Z. Klöslová. Životopisnou poznámku napsal V. Pucek. Orientální ústav ČSAV, Praha (připraveno k vydání 1978, vyšlo 1991), 51 s.; *Korea in Czechoslovakia* (*Czech Republic*). Bibliography. Compiled by Z. Klöslová. Foreword by V. Pucek. Enigma corporation, Praha 1995, 85 s.

(zk)

PURKYNĚ Jan Evangelista - český fyziolog a biolog, organizátor vědeckého a kulturního života, básník a překladatel, národní buditel

* 17. 12. 1787 Libochovice, + 28. 7. 1869 Praha

Roku 1818 promoval na pražské lékařské fakultě (v disertační práci mj. popsal, jako první, pokus s umělým podmíněným reflexem). V letech 1823-50 byl profesorem fyziologie na univerzitě ve Vratislavi, kde mj. založil (1839) první fyziologický ústav na světě a prosadil fyziologii jako experimentální vědu. Svými objevy hluboce ovlivnil lékařské a vůbec biologické vědy, zejména fyziologii a histologii, založil několik vědeckých oborů (experimentální farmakologii, psychofarmakologii, fonetiku, daktyloskopii), byl autorem technických vynálezů (např. jeho kinesiskop byl předchůdcem kinematografie) použitelných pro výuku a diagnostiku. 1837 formuloval v obecných rysech buněčnou teorii. Řada jeho vědeckých objevů z této doby přešla do mezinárodního názvosloví spjatého s jeho jménem: Purkyňovy buňky, Purkyňova vlákna, Purkyňův jev, Purkyňův cévní obrazec, Purkyňovy paobrazy. Vedle toho již méně známé jsou Purkyňův osový válec, Purkyňův prostor, Purkyňův závraťový zákon, Purkyňova tělíska v zubovině, Purkyňův měchýřek.

Významně se uplatnil v našem národním obrození a rovněž v polském za vratislavského působení. V Lešně objevil původní české vyhotovení Komenského Didaktiky a druhé jeho práce. Po návratu do Prahy 1850 byl jako vlastenecký a neohrožený zastánce obnovy české kultury a vědy pod stálým policejním dohledem a před drastičtějšími zákroky rakouských úřadů ho ochránila jen světová proslulost "hvězdy první velikosti" (Lev Thun). Podal dokonale propracovaný návrh na vybudování Akademie jako systému vědeckých a výzkumných ústavů. V roce 1861 prosadil se svými spolupracovníky založení Spolku českých lékařů a v roce 1862 založil *Časopis lékařů českých*, který vychází dodnes.

Ve svém pojednání o fyziologii mluvy používá zákonitosti tvorby hlásek sanskrtu, hebrejštiny a arabštiny pro třídění jazykových jevů. Hluboký zájem o indickou kulturu byl podnětem pro jeho překlady ze sanskrtu. Z nich se zachovalo v rukopisu torzo z příběhu Nala a Damajantí (z Mahábháraty) a publikoval svůj překlad strof staroindického básníka Bhartrhariho podle edice P. Bohlena v časopise *Květy*, který sám založil (1953) a vydával. Jan Neruda o Purkyňovi napsal: "Sečíst se nedá, co vše povstalo u nás přímou či nepřímou pobídkou jeho."

Byl členem Academia Leopoldino-Carolina (1829), Königliche Akademie v Berlíně (1832), Carské akademie věd v Petrohradě (1836), Royal Society v Londýně (1850), Akademie der Wissenschaften ve Vídni (1860), Academie des Sciences v Paříži (1861), atd.

D.-k.: *Opera omnia* I-XIII, Praha 1918-1985, 4 734 s.

D.-č./sb.: První sto průpovědí z Bhartrihari-ho. Z indického podle Bohlena v rouše českém od Jana Purkyně, *Květy* (Praha), roč. 2, 2. půlletí, č. 7 (15. 8. 1867): 62 (1-25), č. 14 (3. 10. 1867): 118-119 (26-46), č. 24 (12. 12. 1867): 201 (47-75), č. 25 (19. 12. 1867): 210 (76-100); Bůh a bajadéra. Legenda indická. Z (J. W.) Göthe přeložil Jan Purkyně, *Květy*, roč. 3, č. 14 (2. 4. 1868): 110.

L.: Chodounský, K.: *Jan Evangelista Purkyně. Působení jeho pro rozvoj české kultury*, Praha 1927, 181 s.; Trávníčková, E. (ed.), *Jan Evangelista Purkyně, život a dílo*. Sborník vydaný při příležitosti 200. výročí narození, Praha 1986, 369 s.; C. Dostálek : Dvousté výročí narození Jana Evangelisty Purkyně (17. XII. 1787 - 28. VII. 1869), *Živa* **36** (74), 1988, č. 1: 2-4.

(cd)

RÁCOVÁ Anna - slovenská indoložka a romistka, lingvistka a překladatelka

* 3. 10. 1946 Stupava

V roce 1970 dokončila na Filozofické fakultě Karlovy univerzity v Praze studium oborů angličtina a bengálština. CSc. (1975), PhDr. (1991).

Od roku 1971 byla vědeckou aspirantkou a později vědeckou pracovnicí v Kabinetu orientalistiky SAV v Bratislavě. Po zrušení Kabinetu orientalistiky 1982 přešla do Literárněvědného ústavu SAV a od 1990 znovu pracuje v obnoveném KO SAV. Externě přednáší na Právnické fakultě Univerzity Komenského v Bratislavě. V letech 1973, 1986 a 1991 byla na studijních pobytech v Indii, na univerzitách v Dillí, Váránasí, Kalkatě, Šántiniketanu a Bombaji.

Věnuje se hlavně výzkumu bengálské gramatiky, jazykové situaci v Indii a od 1994 i výzkumu slovenské romštiny. Aktivně se zúčastňuje vědeckých konferencí. Napsala více než tři desítky odborných vědeckých studií publikovaných hlavně v *Asian and African Studies* a v slovenských jazykovědných časopisech, desítky vědeckých recenzí, kolem 500 encyklopedických hesel, řadu vědecko-popularizačních článků o indické kultuře, náboženstvích a literatuře, připravila několik literárních pásem pro rozhlas. Je autorkou prvních překladů z bengálštiny do slovenštiny publikovaných knižně nebo časopisecky, za něž 1989 dostala prémii Slovenského literárního fondu. Kromě toho překládá z angličtiny. Je členkou Slovenské orientalistické společnosti, Spolku slovenských překladatelů umělecké literatury a India klubu.

D.-k.: (spoluaut. J. Horecký), *Slovník jazykovedných termínov*, SPN, Bratislava 1979, 201 s. PŘEKLADY: Rájčaudhurí, U.: *Rozprávky z radžovej záhrady*, Mladé letá, Bratislava 1976; Mazumdár, D. M.: *Lotosová princezná*, Mladé letá, Bratislava 1981; Bandjopádhjáj, B.: *Člnkár na rieke Padme*, Tatran, Bratislava 1979; Thákur, R.: *Osamelý pútnik*, Tatran, Bratislava 1981; Gándhí, M. K.: *Môj experiment s pravdou*, Slovenský spisovateľ, Bratislava 1988, 2. vyd. 1989; Capra, F.: *Tao fyziky*, Gardenia, Bratislava 1992.

D.-č./sb.: System of Tenses in Bengali and Their Morphemic Structure, *AAS* **8** (1973): 27-32; On the Use of Progressive Participle with Synsemantic Verbs in Bengali, *AAS* **9** (1975): 139-145; The Compound Verb in Bengali, *AAS* **13** (1977): 29-46; Slovesná kategória osoby a honorifickosť v bengálčine, *Jazykovedné štúdie* XIII, Bratislava 1977: 231-236; On the Category of Definiteness in Bengali, *AAS* **16** (1980): 127-132; Názvy nositeľa deja v bengálčine, *Jazykovedné štúdie* XV. *Horeckého zborník*, Bratislava 1980: 221-225; The Conceptual Category of Space in the Surface Structure of Bengali, *AAS* **17** (1981): 179-186; Grammatical Categories of the Substantive in Bengali, *AAS* **18** (1982): 17-28; The Morphologic Type of Bengali, *Recueil linguistique de Bratislava*, 1982: 215-222; On Defining the Content and Form of Conjunctions in Bengali, *AAS* **19** (1983): 165-184; Bengali Particles, *AAS* **20** (1984): 31-38; Analogical Nomination in Bengali, *AAS* **24** (1989): 19-25; Adverbs as a Specific Part of Speech in Bengali, *AAS* **25** (1990): 109-115; Directive Speech Acts in Bengali, *AAS* **26** (1991): 37-42; (s J. Horeckým), On the Genetic Structure of Lexicon, in: *Theoretical Problems of African and Asian Languages*. Proceedings of the International Symposium (Liblice 22-26 January 1990), Part 1, Oriental Institute, Prague 1990: 194-201; The Glutination of Bengali Short Story, *AAS* (n. s.) **2** (1993), 1: 25-34; Indické jazyky v období boja za národnú nezávislosť, in: *Premeny a návraty*, Slovenský spisovateľ, Bratislava 1989: 201-221; Indické pramene slovnej zásoby rómskeho jazyka, in: *Rómsky jazyk v Slovenskej republike*, Štúdio -dd-, Bratislava 1995: 14-18; Lexicon of "Slovak" Romany Language, *AAS* (n. s.) **4** (1995), 1: 8-14; Vývoj lexiky slovenskej rómčiny, *Jazykovedný časopis* 46 (1995): 100-106; Častice v rómčině, in: *MEDACTA* 1. *Vzdelávanie v meniacom sa svete*, Nitra 1997: 143-146; Romani in Contact with Slovak Language, in: *Intercultural Contacts Between East and West*, SAP, Bratislava 1997: 83-87.

(A)

RAPOPORT Šelomo Jehuda - haličský hebraista-judaista

* 1. 6. 1790 Lvov, + 16. 10. 1867 Praha

Jeden z hlavních představitelů židovských studií v 19. století. Působil jako rabín a učenec. Žil ve Lvově, od 1837 v Tarnopoli jako rabín. Roku 1840 odešel do Prahy, kde žil až do své smrti

ve funkci vrchního pražského rabína. Měl úzké vztahy k hlavním židovským učencům své doby.

Jeho dílo obsahuje rabínské studie, biografické studie o jednotlivých židovských učencích aj. Publikoval hebrejsky a německy. V Praze uveřejnil 1. svazek talmudické encyklopedie *Erech millin*.

D.-k.: *Erech millin*, Prag 1825.

L.: *Encyclopaedia Judaica*, vol. 13, Jerusalem 1971: 1555-1556.

(vs)

RASMUSSENOVÁ (roz. Kopšová) Nelly - česká etnografka, cestovatelka a publicistka

* 12. 2. 1947 Praha

V letech 1965-66 pracovala v *Zemědělských novinách*, 1966-67 v Čs. armádním filmu. Vystudovala FAMU v Praze (1967-74) a etnografii na FF UK (1979-83). Její diplomová práce *Emancipace současného laponského národního vědomí v Norsku* (1983) vycházela z výsledků terénního výzkumu u Laponců. PhDr.

V roce 1974 žila několik měsíců v Tanzanii, v letech 1982, 1984, 1986 a 1988 prováděla opakované výzkumy u Laponců v Norsku, 1984 uskutečnila výzkum Eskymáků na Baffinově ostrově v Kanadě. Roku 1996 uskutečnila krátkou cestu do Peru, z níž připravila výstavu fotografií "Peru očima Nelly Rassmusenové" (Náprstkovo muzeum 1997). Za knihu *Děti severských šamanů* získala cenu E. E. Kische (1996). Publikuje články v časopisech *Lidé a země*, *Nový Orient* a *Múzeum*.

D.-k.: *Tykvové děti*, Panorama, Praha 1986, 251 s.; *Lidé z Baffinova ostrova*, tamtéž 1989, 276 s.; *Děti severských šamanů*, Fleur, Rudné u Prahy 1995, 222 s.

(ka)

REPICKÝ (Repiczky) Ján - uherský turkolog, historik slovenského původu

* 27. 4. 1817 Nový Tekov (okr. Levice), + 25. 3. 1855 Budapešť

Studoval orientalistiku na univerzitě v Tübingenu a ve Vídni. Od roku1843 pracoval jako knihovník dvorské knihovny ve Vídni. Věnoval se výzkumu turecko-uherských historických pramenů; od 1851 přednášel orientální jazyky na univerzitě v Pešti a na základě pověření Maďarské akademie věd systematicky zpracovával a překládal turecké prameny k dějinám Uherska. Je autorem praktické gramatiky arabštiny a turečtiny, sestavil sbírku orientálních přísloví a přeložil turecké listiny z Nagykőrösu.

D.-k.: *Arab költészet fő vonásai*, Budapest 1846; *Keleti órák*, Szeged 1848; *Gyakorlati török nyelvtan*, Budapest 1851; *Nagy Kőrös város török levelei*, Kecskemét 1859.

L.: *Slovenský biografický slovník*, zv. 5, Martin 1992: 68-69.

(ko)

ROEDL Bohumír - český historik a iberoamerikanista

* 23. 3. 1929 Libědice u Kadaně

Na Filozofické fakultě UK v Praze studoval v letech 1967-72 historii (u prof. J. Polišenského) a filozofii a na základě disertační práce *Kronika Josefa Neumanna o povstání Tarahumarů* získal titul PhDr. Působí jako středoškolský profesor na gymnáziu v Žatci, trvale spolupracuje se Střediskem ibero-amerických studií FF UK.

Zabývá se koloniálními dějinami Španělské Ameriky, zvláště obdobím 18. století v Peru a Bolívii. Studuje sociální aspekty projevující se v indiánských a rolnických hnutích, především v povstání José Gabriela Túpaka Amarua (1780-82). Píše také o působení českých misionářů v Mexiku, Peru a Bolívii.

Je členem Société des Américanistes v Paříži (od 1961).

D.-k.: (spoluaut.), J. Polišenský (ed.): *Dějiny Latinské Ameriky* [část Ozbrojená střetnutí Španělů s Indiány], Praha 1979; *Ve jménu inky Túpaka Amarua*, Praha 1990; 2. vyd. Praha 1998, 352 s.; (ed.), Joseph Neumann: *Historia de las Sublevaciones Indias en la Tarahumara*, Praga 1994.

D.-č./sb.: Povstání Túpaka Amarua II, *Dějiny a současnost* **3** (1961): 17-19; Indiánská povstání v andské oblasti Jižní Ameriky, *Československá etnografie* **X** (1962): 57-65; Quintana Roo 1847-1904, *Dějiny a současnost* **4** (1962): 8-9; Indiáni USA, *Lidé a země* **XI** (1962): 166-168; (spoluaut. J. Polišenský), Anexos para la biografía de la hacienda de San Nicolás de Ulapa, *Ibero-Americana Pragensia* **V** (1971): 221; José Neumann y su Historia de las rebeliones indias en la zona Tarahumara, *Ibero-Americana Pragensia* **VII** (1973): 175-177; La Historia de José Neumann sobre la sublevación de los Tarahumaras como fuente historiográfica, *Ibero-Americana Pragensia* **X** (1976): 197-209; La insurrección de José Gabriel Túpac Amaru vista desde la Praga del aEo 1781, *Ibero-Americana Pragensia* **XVIII** (1984): 177-179; El levantamiento de Túpac Amaru, 1780-1782, en el Perú: Historiografía y Apología, *Ibero-Americana Pragensia* **XXIV** (1990): 97-114; Misionář P. Wilhelm Illing ze Žatce, "conquistador druhé generace", in: *Sborník Okresního archivu v Lounech* V, Louny 1992: 41-47; El misionero P. Guillermo Illing de Žatec, *Ibero-Americana Pragensia* **XXVIII** (1994): 127-131; El barroco andino y su papel en el renacimiento Quechua y Aymara, *Ibero-Americana Pragensia* **XXX** (1996): 103-124.

(A)

ROSENZWEIG von Schwannau Vincenc - rakouský orientalista, specialista na perskou poezii, původem z Moravy

* 1791 Znojmo, + 8. 12. 1865 Vídeň

Studoval na vídeňské orientální akademii, školil se dále na císařské internunciatuře v Istanbulu, 1817-47 byl profesorem Orientální akademie ve Vídni.

D.-k.: *Joseph und Suleicha... aus dem Persischen des Mewlana Abdurrahman Dschami*, 1824; *Funkelnde Wandelsterne zum Lobe des Besten der Geschöpfe*, 1824; *Auswahl aus den Diwanen des grössten mystischen Dichters Persiens Mewlana Dschelaleddin Rumi*, 1835; *Der Diwan des grossen lyrischen Dichters Hafiz*, 3 sv., 1858-1864 aj.

L.: H. R. Roemer: Probleme der Hafizforschung und der Stand ihrer Lösung, Akademie der Wissenschaft und der Literatur, *Abhandlungen der Klasse der Literatur* (1951): 100; *Österreichisches biographisches Lexikon 1815-1950*, 43. Lieferung (1936): 155-156; C. Wurzbach: *Biographisches Lexikon*, d. 27, Wien 1874: 34-36.

(jb)

RŮŽIČKA Karel - český afrikanista-lingvista

* 3. 11. 1914 Praha, + 5. 6. 1972 Praha

Po maturitě na gymnáziu začal studovat medicínu, kterou nedokončil, a během války střídal různá zaměstnání, převážně ve zdravotnictví. V letech 1946-50 studoval na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze obor jazykověda (svahilština, arabština, angličtina) a filozofie. Věnoval se převážně svahilštině, kterou po dokončení studií a získání titulu PhDr. vyučoval ve Škole orientálních jazyků v Praze. Od roku 1952 se stal vědeckým pracovníkem Orientálního ústavu ČSAV. Nadále učil svahilštinu ve Škole orientálních jazyků a rovněž na FF UK. Do důchodu odešel začátkem roku 1972 a ještě téhož roku zemřel. Byl jedním z našich prvních afrikanistů-lingvistů.

D.-k.: *Zpěvy černé Afriky*, Praha 1960; *Úvod do swahilštiny*, Praha 1968;

D.-č.: Lehnwörter im Swahili. I. Arabische und Englische Lehnwörter, *ArOr* **21** (1953): 582-603; Infinitive in Swahili, *ArOr* **24** (1956): 57-116, 294-333; Locative formations in Bantu languages, *ArOr* **27** (1959): 208-250, 604-669, **28** (1960): 181-219.

(oh)

RŮŽIČKA Rudolf - český semitista a arabista

* 6. 11. 1878 Praha, + 23. 8. 1957 Praha

V letech 1898-1902 studoval orientální a klasickou filologii na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy, kde se stal žákem a pokračovatelem prof. R. Dvořáka v oblasti semitistiky a arabistiky. Roku 1904 získal doktorát, 1906-07 studoval ve Štrasburku arabistiku (Nöldeke), semitskou epigrafiku (Euting) a etiopistiku (Littmann) a v Berlíně syrštinu (Sachau), semitistiku (Barth), jihosemitskou epigrafiku (Hartmann) a amharštinu (Mittwoch). Roku 1909 se habilitoval a začal působit na Univerzitě Karlově jako soukromý docent, 1923 byl jmenován řádným profesorem semitské filologie, 1923-39 a 1945-50 byl ředitelem semináře pro semitskou filologii. Přednášel hebraistiku, aramejštinu, syrštinu, klasickou i hovorovou arabštinu, starou etiopštinu, semitskou epigrafiku a srovnávací semitistiku. Podílel se na založení Orientálního ústavu, 1927 byl jmenován jedním z jeho prvních 34 členů.

Jeho hlavním vědeckým zájmem byly fonetické problémy semitských jazyků. Roku 1909 publikoval v Lipsku studii o konsonantní disimilaci v semitských jazycích, která se stala

základní prací srovnávací semitistiky. Zasvětil mnoho článků semitské souhlásce *cajn* a arabské souhlásce *ghajn*.

Druhou oblast jeho zájmů tvořily dějiny arabské literatury, a zvláště staré arabské poezie. Jeho nejvýznamnějším příspěvkem v této oblasti byla třídílná monografie *Duraid ben as-Simma*. Tato práce poskytuje detailní analýzu života a díla jednoho z nejvýznamnějších vůdců beduínské opozice proti proroku Muhammadovi a islámu. Obsahuje rovněž český překlad všech zachovaných básní Durajda ben as-Simmy a řady básní předislámských básníků. Přestože Růžičkovo dílo je srovnatelné s výzkumem německého badatele Georga Jacoba, zaměřeným na starou arabskou společnost, je ve světě téměř neznámé, neboť bylo publikováno pouze v češtině. Část jeho díla zůstala v rukopise a řadu Růžičkových podnětů rozpracovali později jeho žáci, zejména K. Petráček.

D.-k.: *Beiträge zur Erklärung der Nomina segolata im Hebräischen*, Praha 1904; *Konsonantische Dissimilation in den semitistischen Sprachen*, Leipzig 1909, IV, 268 s.; *Duraid ben as-Simma*. *Obraz středního Hidžázu na úsvitě islámu*. Díl první: Život Duraida ben as-Simma, Praha 1925, 6, 269 s.; Díl druhý a třetí: Sbírka básní Duraida ben as-Simma. Vysvětlivky, Praha 1930, 159 s.

D.-č./sb.: Die Wurzel rc in den semitistischen Sprachen, *ZA* **XXV** (1910): 114-138; Zur Frage der Existenz des ghain im Ursemitistischen, *WZKM* **XXVI** (1912): 96-106; Die Wiedergabe des nordsemitistischen cain durch h im Assyrischen als eine Paralelle der Transcription von cain durch g bei den LXX, *Biblische Zeitschrift* (1913), 4: 342-349; Nochmals zur Frage der Existenz des g im Ursemitistischen, *WZKM* **XXVIII** (1914): 21-45; Einige Fälle des Typus cafcal, cafccal, cufacil im Arabischen, *WZKM* **XXIX** (1915): 420-424; On the Etymology of calata - galata, *Philologica*, I, Praha 1921: 77-96; Ein Fall des kausativen s-Präfixes im Arabischen, *OLZ* (1921): Kol. 5-7; O kenských nápisech z dob Hyksů, nalezených na sinaiském poloostrově, *Nové Atheneum* III (1921): 423-431; L'alternance de cain-gain en arabe d'après les témoignages des grammairiens et lexicocraphes arabes, *JA* (1932): 67-115; David a Šalamoun. Hiram Tyrský. Jeremiáš, in: *Tvůrcové dějin* I., Praha 1934: 41-56, 67-73; Hamza als Erweiterungselement in der arabischen Stammbildung, *OLZ* (1935): Kol. 599 n.; Quelques cas du gain secondaire en arabe, *JA* (1950): 269-318; La question de l'existence du g dans les langues sémitiques en général et dans la langue ugaritienne en particulier, *ArOr* **22** (1954): 176-237.

L.: Petráček, K.: Les études arabes et islamiques et la sémitologie en Tchécoslovaquie, *ArOr* **19** (1951): 99-101; Petráček, K.: Prof. Dr. Rudolf Růžička, Zum 75 Geburtstag, *ArOr* **22** (1954): 23-28; Petráček, K.: In memoriam Prof. Dr. R. Růžička, *ArOr* **26** (1957): 177-178; Rypka, J.: U rakve prof. dr. Rudolfa Růžičky, *NO* **12** (1957): 124-125; *Asian and African Studies in Czechoslovakia*, Nauka, Moscow 1967: 49; al-cAqíqí, N.: Al-mustašriqún [Orientalisté], III, Dár al-macárif, Bajrút 1981: 239-240; Gombár, E.: *Úvod do dějin islámských zemí*, Najáda, Praha 1994: 57; Gombár, E.: Rudolf Růžička - mustacrib wa chabír fi-s-sámíját [Rudolf Růžička - český arabista a semitista], *Al-haját at-tšíkija - Český život*, 1995, č. 4: 14; Gombár, E.: Arabic Studies in Prague: Tradition and the Present, in: Zemánek, P. (ed.): *Studies in Near Eastern Languages and Literatures*. *Memorial Volume of Karel Petráček*, Oriental Institute, Praha 1996: 238.

(eg)

RŮŽOVÁ Jiřina - česká koreanistka a dokumentaristka

* 30. 1. 1950 Karlovy Vary

Vystudovala na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy obory koreanistika a knihovnictví (1968-75) a roku 1983 získala titul PhDr. Ještě před ukončením studia působila v letech 1973-76 jako překladatelka na obchodním oddělení zastupitelského úřadu ČSSR v Pchjongjangu (KLDR) a služebně pobývala v Jihokorejské republice v letech 1992 a 1997. Od roku 1980 pracuje v Českém (dříve Československém) egyptologickém ústavu FF UK jako knihovnice a dokumentaristka. Mj. se účastnila i tří archeologických expedic ústavu v Egyptské arabské republice. Zároveň překládá a tlumočí z korejštiny a podílí se na aktivitách Čs.-korejské společnosti.

D.-k.: Informační systém v KLDR [nepublikovaná dipl. práce], Praha 1975; Teze k přednáškám ECM (Ekumenické církve metodistické z Korei), ECM, Praha 1994, 23 s.; PŘEKLADY: (s M. Buškovou, neuvedena), Kim U-džung: *Každá ulice je dlážděna zlatem* [překlad z angl. s přihlédnutím ke korejskému originálu], Olympia, Praha 1996; *Orientální masáž* [přel. z korejštiny], Temperance, Praha 1998, 26 s., il.

D.-č./sb.: Kopec tří let [z korejštiny přel. a převyprávěla], *NO* **45** (1990), 10; Napoleon a základy egyptologie, *Dějiny a současnost* **16** (1994), 6; Alexandrijská knihovna, *Čtenář* **46** (1994), 9; Historie založení Egyptologického semináře na Univerzitě Karlově, *Čtenář* **47** (1995), 9; Frauen in der tschechischen Ägyptologie, *Göttinger Miszellen*, Heft 152, 1996; Tripitaka Koreana v klasické formě a na CD ROM, *NO* **52** (1997), 2; Americká univerzita v Káhiře, *Čtenář* **49** (1997), 5; Příspěvek k poznání Koreje [recenze práce J. Janoš: Dokonale utajená Korea, Libri, Praha 1997, 187 s. a 16 s. barevné přílohy], *NO* **53** (1998), 1.

(fh)

RYBÁŘ Petr - český přírodovědec, pedagog, cestovatel, publicista a spisovatel

* 11. 9. 1944 Hradec Králové

Po maturitě na Střední průmyslové škole chemické v Hradci Králové a v Pardubicích (1962) vystudoval Přírodovědeckou fakultu Univerzity Karlovy v Praze (1967), titul RNDr. získal 1972.

V letech 1967-90 pracoval ve Východočeském regionálním středisku státní ochrany přírody jako zoolog a vedoucí oddělení pro chráněná území a ohrožené druhy, poté byl čtyři roky ředitelem Muzea východních Čech v Hradci Králové, od 1994 působí v Pedagogickém centru v Hradci Králové jako zástupce ředitele. Pro období 1972-91 byl též přizván jako konzultant Komise pro přežití druhů Mezinárodní unie ochrany přírody (IUCN). Vzhledem k cestovatelským aktivitám a s nimi spojené popularizační činnosti byl 1993 jmenován čestným členem Klubu cestovatelů GLOBE; působí jako aktivní speleolog.

Expedičním způsobem, často formou sólových přechodů pustinami, procestoval asijské velehory: Expedice Hissár, 1972 (Tádžikistán, Uzbekistán), 1. východočeská himálajská expedice, 1976 (Rakousko, Maďarsko, Bulharsko, Jugoslávie, Řecko, Turecko, Írán, Afghánistán, Pákistán a Indie, včetně Kašmíru a Ladaku), Expedice Ararat, 1978 (Expedice Vozrožděnije - Arménie a Gruzie), Turkménie a Uzbekistán, 1978 (Kopet-Dagh, Kara-kum), K ledovcům Tchien-šanu, 1982 (Kazachstán, Kyrgyzstán), Zakavkazsko a Kavkaz, 1984 (mj. s prvním zahraničním vozidlem napříč Dagestánem) atd.

Velkou pozornost věnuje popularizaci získaných poznatků, ať již formou výstav, přednášek s diapozitivy (dosud asi tisíc repríz cestopisných pásem), přípravě odborných či populárních článků a knih o přírodě a cestování (jako autor textu i fotograf, spoluautor či editor). Fotografie z Orientu vystavoval v tuzemsku i v zahraničí (Berlín, Budapešť, Jakarta aj.). Podílel se na rozhlasových a televizních pořadech (Širým světem, Klub netopýr - cestovatelé atd.). K jeho poctě je nazvána "Rybářova jeskyně" v Moravském krasu.

D.-k.: *Čelenka Matky Země*. Expedice do Kašmírského Himaláje, Kruh, Hradec Králové 1980, 224 s.; *Země živých legend*, Kruh, Hradec Králové 1983, 148 s.; (spoluaut.), *Stezky k pustinám*, Kruh, Hradec Králové 1990, 264 s.; (spoluaut.), *Himalájská horolezecká expedice Slavia Hradec Králové*, TJ Slavia, Hradec Králové 1976, 16 s. aj. Publikoval též desítky statí a článků.

(A)

RYCHTEROVÁ-KREISOVÁ Eva - česká sinoložka

* 29. 1. 1930 Plzeň

Po dokončení technického gymnázia v Plzni v letech 1949-53 studovala na Filologické fakultě Univerzity Karlovy v Praze obor čínština a dějiny Dálného východu. Po ukončení studií byla zaměstnána v Orientálním ústavu ČSAV a 1955 pobývala 9 měsíců v ČLR, převážně v Československo-čínské výzkumné stanici pro tropickou techniku v Šanghaji jako tlumočnice.

Od roku 1961 pracovala v Náprstkově muzeu v Praze. Připravila libreto a scénář pro stálou expozici čínských a vietnamských sbírek Náprstkova muzea na zámku v Liběchově. Na přelomu let 1968-69 zpracovala čínskou sbírku obrazů ve Vídni v Museum für Völkerkunde a vypracovala soubornou zprávu o datech a stavu tamních sbírkových předmětů. Roku 1973 získala vědeckou hodnost CSc.

V současné době se jednak zabývá tlumočením, jednak připravuje pro tisk již dříve dokončené texty a překlady (*The Portrait of the Chinese Cult of Ancestor*, *Čínské anekdoty*, *Weekend s čínskou kuchyní*).

D.-k.: (s A. Hoffmeisterem a L. Hájkem), *Moderní čínské malířství*, Nakladatelství čs. výtvarných umělců v součinnosti s Artií, Praha 1959 a 1960, 188 s., 123 vyobr.; *Li Kche-žan - Současný čínský malíř* [česky a cizojaz. mutace], Naklad. čs. výtvarných umělců v součinnosti s Artií, Praha 1960, 1962, 80 s., 56 vyobr.

KATALOGY: *Li Kche-žan*, 1960, 18 s.; *Výstava vybraných čínských obrazů 13.-20. stol. ze sbírek Náprstkova muzea* [česky a anglicky], Praha 1968, 18 s.; *Čínské hedvábí*, Praha 1970, 51 s.; *Vietnamské obrázky k svátkům*, Praha 1979, 8 s.; *Asijské kultury ve sbírkách Náprstkova muzea*, *Vietnam a Čína*, Praha 1981: 97-111.

D.-č./sb.: The Ching-Ming Shang-ho Scroll in the Collections of the Náprstek Museum, *Annals of the Náprstek Museum* **3** (1964): 89-111; The Likeness in the Chinese Portrait Painting, *Annals of the Náprstek Museum* **6** (1967): 75-93; Malerei, in: *China Handbuch*, Bertelsmann Universitätverlag, Düsseldorf 1974: 800-809; Die Werte der chinesischen darstellenden Symbolik, in: *Abhandlungen und Berichte des Staatlichen Museums für*

Völkerkunde Dresden (Akademie Verlag, Berlin) **34** (1975): 489-496; Písně sbližují, *Gramorevue* **15** (1979): 5-7; Vnitřní výraz a sociální postavení jedince v čínském portrétním umění, in: *Kulturní tradice Dálného východu*, Odeon, Praha 1980: 211-222; A Carpet of Unusual Plasticity, *Solidarity* (1980), 1: 33; Paměti o počasí psané štětcem, *Vesmír* **67** (1988), 7: 404-405; Taoismus - čínské náboženství, *NO* **44** (1989), 3: 80-82; První čínské kompasy - pavéza cestovatelů a mořeplavců, *NO* **45** (1990), 3: 90-92; Přístroj osmi draků a žab - první seizmograf světa, *Vesmír* **69** (1990), 8: 453-454; Čínské obchody "sta zboží", *NO* **46** (1991), 9: 272-273; Čína v zrcadle anekdot, *LD Před nedělí* (1991): 10; Čínské anekdoty, *Magazín Dikobrazu* a *Dikobraz* **XLIII** (1987), 16: 8 [pokračování v několika dalších číslech a ročnících]; Pochoutky z Dálného východu, čínský receptář, *NO* **47** (1992), 7: 221, 8: 256, 9: 288, 10: 320, **48** (1993), 1: 32, 2: 64, 3: 96.

(A)

RYPKA Jan - český íránista a turkolog, zabývající se především klasickou poezií

* 28. 5. 1886 Kroměříž, + 29. 12. 1968 Praha

Pocházel z rodiny malého řemeslníka a živnostníka. Maturoval na kroměřížském gymnáziu a zaujat východními kulturami odešel 1905 na filozofickou fakultu vídeňské univerzity. Učil se u vynikajících učenců jako byl A. Wahrmund, D. H. Müller, J. Karabacek aj. a 1910 byl promován na základě disertační práce o starém tureckém překladu Sa'dího *Golestánu*. 1921 přišel do Prahy a brzy nato absolvoval studijní pobyt v Istanbulu. Habilitoval se na Karlově univerzitě a 1930 byl jmenován jejím řádným profesorem. 1934-35 strávil studijní rok v Íránu, v Teheránu navázal přátelský styk s předními literáty a vědci, také se S. Hedájatem, B. Alavím aj. Roku 1952 byl mezi prvními akademiky ČSAV. Roku 1962 mu byl udělen čestný doktorát varšavské a pak pařížské univerzity, 1963 od univerzity v Teheránu, v Praze pak 1956 řád republiky.

Publikoval řadu studií o perské a turecké klasické poezii, jako první upozornil na mladého prozaika Hedájata, se spolupracovníky vydal *Dějiny perské literatury*, jež byly přeloženy do šesti jazyků, a s předními básníky překládal Nezámího a Omara Chajjáma.

Byl zakládajícím členem Orientálního ústavu v Praze a od počátku mnoho let členem redakční rady *Archivu orientálního*.

D.-k.: *Beiträge zur Biographie*, *Charakteristik und Interpretation des türkischen Dichters Sabit*, Praha 1924; *Báqí als Ghazeldichter*, Praha 1926; (ed., s H. Ritterem), *Heft peiker*. Ein romantisches Epos des Nizámí Gange'í, Praha 1934; *Íránský poutník*, Praha 1947; (s V. Kubíčkovou), *Po cestách Alláhových*, Praha 1949; *Türkisch*, Berlin 1954; (s kol.), *Dějiny perské a tádžické literatury*, Praha 1956 (2 vyd. 1963, něm. Leipzig 1959, angl. Dordrecht 1968, polsky Warszawa 1970, rusky Moskva 1970, persky Teherán 1975).

PŘEKLADY: (s Vítězslavem Nezvalem), Nizámí: *Příběh panice*..., Praha 1939; Iljás bin Júsuf Nizámí Gandžaví: *Sedm princezen*, Praha 1952; Nizámí: *Chvály* (přebásnil P. Eisner), Praha 1953; Omar Chajjám, *Čtyřverší* (přebásnil V. Závada), Praha 1974.

D.-č./sb.: Aus der modernsten Belletristik Íráns, *ArOr* **7** (1935): 302-313;; (s M. Boreckým), Labíbí, *ArOr* **14** (1943): 261-307; Bábá Afdal, in: *Encyclopaedia of Islam* I., 1958: 838-839; Das Wort *naward* bei Nizami, in: *Festschrift Taeschner*. *Der Islam* **39** (1963): 201-209; Po

třiceti letech v Íránu, *Věstník ČSAV* (1963): 503-509; Sochanráníje profesor Ripka dar báreje Cháqání, *Revue de la Faculté des Letters Université de Teheran* (1963): 385-396; Jádbúdháje man az Sádeqe Hedájat, *Sochan* 1344 (1965): 460-465; Qá'ánís Ramazánijja, in: *Festschrift Eilers* (1968), aj.

PŘEKLADY: Abd-ur-rahmán Džámí: Povídka, *Vídeňský Deník* 5 (1911), č. 6.

L.: F. Tauer: La vie et l'oeuvre de Jan Rypka, *Charisteria orientalia* [sborník k sedmdesátinám J. Rypky], Praha 1956: 7-28 (s bibliografií); *Yádnáme-ye Jan Rypka* [sborník k osmdesátinám], Praha 1967 (s bibliografií); Z. Veselá: Sur l'oeuvre turcologique de Jan Rypka, *ArOr* **54** (1986): 205-211 (s dodatkem bibliografie); J. Bečka: Akademik Jan Rypka, *Věstník ČSAV* (1969), 3: 333-338 aj.

(jb)

ŘÍMAŘ Jakub Josef - český misionář

* 30. 8. 1682 Kroměříž, + 5. 3. 1755 Brno

Studoval v piaristickém gymnáziu v Kroměříži a bohosloví v Olomouci. Roku 1706 se stal knězem a jako představitel řádu františkánů přijal jméno Jakub. Krátce působil v dačickém a později v bechyňském klášteře. V roce 1711 dostal řádové svolení k misijnímu působení, odjel do Říma, v únoru 1712 byl vybrán do misie v Habeši. Po příjezdu do Alexandrie (30. 6. 1712) se vydal do Káhiry. Roku 1714 odplul na Kypr, poté do Saidy (Sidonu) a do Jeruzaléma. Z Jeruzaléma pak opět cestoval do Káhiry. Roku 1715 se vypravil ještě se dvěma františkány P. Apolinářem de Conjola z Tridentu a Theodorichem Wolfem do Habeše a na Sokotru. Roku 1716 dorazili misionáři do Jemenu, kde působili v Hodejdě a Mekce. Pak pokračovali v cestě na Sokotru, do sousedství Habeše a potom do Indie. Samotnou Habeš tehdy Římař nenavštívil. Cestoval po východní Africe, odkud se pak vydal přes východní Indii a přes Ameriku do Evropy, do Ostende a do Říma. Tyto jeho cesty trvaly od 7. 9. 1715 do 28. 4. 1721.

Po návratu do Evropy byl pověřen na další tři roky misijní činností. Byl navržen pro své velké jazykové znalosti za biskupa smyrenského, ale k volbě nedošlo. Také se měl stát v Římě generálním lektorem arabského jazyka na misijním ústavu. Koncem roku 1722 odjel z Říma do Káhiry v hodnosti prefekta egyptských misií a apoštolského pronotáře. 1723 se usadil v hornoegyptském Achmimu. 1726 byl jmenován představeným hornoegyptské misie se sídlem v Girge. 1729 se vrátil na Moravu, 1732-35 pobýval ve Znojmě a 1737 odcestoval znovu do Egypta. V hodnosti apoštolského vikáře tam zůstal až do 1752. Z Káhiry podnikal vizitační cesty do Horního Egypta 1738, 1742 až 1743 a 1748. Po roce 1752 odmítl již třetí obnovení prefektury a vrátil se do Evropy. Zemřel ve františkánském klášteře v Brně.

Římař si psal latinsky deník *Itinerarium*, který má 630 s. kvartového formátu; líčí zde svoje cesty v letech 1711-26. Na konci druhé části je cizí rukou připsána poznámka, která zaznamenává Římařův pobyt na Moravě v letech 1730-36 a pobyt v Egyptě 1737-52. Ve svých denících podal topografický popis míst ležících při Nilu z Alexandrie až do Garbe na hranicích Senáru na Modrém Nilu.

D.-rkp.: Rukopisy uložené v odd. rukopisů Národní knihovny: *Itinerarium Missionum Apostholicarum* (Re 13); *Varia Medicinalia pro Missionibus Orientalibus* (Vb 27).

L: Procházka, J.: *Čeští františkáni v Habeši*, Praha 1937; Vilhum, F. X.: *Čeští misionáři v Egyptě a v Habeši*, Praha 1946; Kalista, Z.: *Cesty ve znamení kříže*, Praha 1947: 228-237; Petráček, K.: Handschriften zur Kenntnis Agyptens und Abyssiniens im 18. Jhdt. Aus der Bibliotheca Pragensis in Conventum Fratrum S. Francisci Reformatorum S. Mariae ad Nives, *ArOr* **23** (1955): 90-98; Petráček, K.: Jakub Římař aus Kroměříž. Descriptio Aethiopiae seu Abissiniae (Land und Leute), *ArOr* **25** (1957): 334-383; Petráček, K.: Český přínos k poznání Ethiopů a jejich země, *Československá etnografie* 1958/6: 55-69; Kunský, J.: *Čeští cestovatelé*, Praha 1961, díl I.: 279-282; Petráček, K.: Der angebliche Aufenthalt von J. J. Římař in Nordost-Afrika und der Verfasser von Descriptio Aethiopiae, *Annals of the Náprstek Museum* **1** (1962): 91-99; Wolf, J.: Podíl českých a slovenských badatelů na poznání Afriky, in: B. Davidson, *Africká minulost*, Praha 1972: 219; Wolf, J., *Studia Ethnologica*, Praha 1979: 45-46; Grulich, R.: *Der Beitrag der böhmischen Lander zur Weltmission des. 17. und 18. Jahrhunderts*, Königstein 1981; M. Krása a J. Polišenský, Czech Missionary's First Hand Accont of the 18th Century Ethiopia, Arabia and India, *ArOr* **61** (1993): 85-90; J. a M. Martínkovi, *Kdo byl kdo - naši cestovatelé a geografové*, Libri, Praha 1998, 370-371.

(jj)

SADEK Vladimír - český hebraista-judaista

* 22. 9. 1932 Praha

V letech 1951-56 studoval na Filozofické fakultě UK v Praze. Pak působil v pražském Židovském muzeu na úseku knihovny, dále jako vědecký pracovník. Roku 1963 získal hodnost kandidáta věd, 1968 se habilitoval jako externí docent hebraistiky. Na FF UK (Ústav Blízkého východu a Afriky) přešel až v roce 1991, kdy zde byla plně obnovena pravidelná výuka hebraistiky-judaistiky. Roku 1996 byl jmenován profesorem filozofie se zaměřením na hebraistiku-judaistiku.

Jeho studie se zabývají židovskými kulturními dějinami, hebrejskými rukopisy, židovskou filozofií a mystikou, především ve vztahu k židovské kultuře v českých zemích období středověku, renesance a osvícenství. V souvislosti se židovskou filozofií se také částečně zabýval středověkou filozofií islámu.

Publikoval zejména v periodikách *Judaica Bohemiae*, *Review for the History of Czechoslovak Jews*, *Židovská ročenka*, *Roš chodeš*, *Nový Orient*.

D.-k.: *Židovská mystika v Praze*, Praha 1992.

D.-č./sb.: Grabsteine mit Figurmotiven auf dem Alten jüdischen Friedhof in Prag, *Judaica Bohemiae* (1978): 75-88; Yom Tov Mülhausen and his rationalistic Way of Thinking, *Judaica Bohemiae* (1988): 98-113; The Spiritual World of Rabbi Judah Loew ben Bezalel, *Review of the Society for the History of Czechoslovak Jews* **2** (1991): 101-119; Medieval Jewish Scholars in Prague, *Review of the Society for the History of Czechoslovak Jews* **3** (1992): 135-149; The Kabbalists in Prague during the Renaissance, *Review of the Society for the History of Czechoslovak Jews* **4** (1993): 27-39; Židovské dějiny a myšlení od biblických dob po současnost, in: *Židé, dějiny a kultura*, Praha 1997: 5-34. (A)

SADÍLEK Tomáš - český amatérský orientalista, vexilolog a cestovatel

* 5. 7. 1946 Praha

Po absolvování střední průmyslové školy strojnické pracoval několik let v továrně jako zkušební technik, později jako defektoskopický technik na výstavbě několika elektráren doma i v zahraničí. Čtyři roky působil ve Spojených arabských emirátech a od roku 1994 je zaměstnán ve zkušební laboratoři.

Zajímá se o kulturu a historii arabských zemí a aktivně pracuje v mnoha klubech. Hodně cestoval po Evropě i po arabských zemích. Je pravidelným účastníkem setkání klubu cestovatelů Globe, kde přednáší o svých cestách. Roku 1993 uspořádal pod patronací Náprstkova muzea Expedici Amra, jež vedla po stopách českého orientalisty A. Musila do Sýrie a Jordánska. Před cestou i po návratu se zúčastnil besedy o cestě v televizním pořadu Studio 6. Další expedice v roce 1995 vedla do Izraele a Jordánska. Obě výpravy sám zorganizoval a také vedl. Má bohatý archiv fotografií, publikací, map a materiálů ze svých cest. Jako ocenění jeho činnosti mu Klub cestovatelů Globe Prosiměřice 1996 udělil čestné členství.

Je členem následujících spolků, společností a zájmových organizací: Vexilologický klub (Praha), Orient klub (Přelouč), Klub cestovatelů Globe (Prosiměřice), Sdružení Kontinenty (Praha), Opus Arabicum (Praha), Česká orientalistická společnost (Praha), Zeměpisné sdružení (Brno), Společnost česko-arabská (Praha), Česko-íránská společnost (Praha), Česká společnost přátel Izraele (Praha).

D.-č./sb.: Spojené arabské emiráty, *Cesty* **4**, Prosiměřice 1991: 38-44; Zajímavosti o vlajkách světa, *Cesty* **5**, Prosiměřice 1992: 24-28; Expedice Amra, *Cesty* **7**, Prosiměřice 1995: 27-34; Český kněz protivníkem T. E. Lawrence, *ibid*.: 58-61; Efes, *ibid*.: 98-103; Kultura a náboženství, *Cesty* **8**, Prosiměřice 1996: 41-46; Zákazy v islámu, *ibid*.: 99-104; Palác Dolmabahce v Istanbulu, *Koktejl* (1994), 4: 144; Expedice Amra 1993, *Bulletin Společnosti česko-arabské* (1995), 2; Ummajovská mešita v Damašku, *Občasník klubu Opus Arabicum* 1997; Ummajovská mešita v Damašku, *Orien Bulletin - Zpravodaj Orient klubu* 1991, 1; Po stopách Eduarda Glasera v Jemenu, *NO* **54** (1999), 1: 36-38.

L.: Zeptali jsme se Tomáše Sadílka, *Orien Bulletin - Zpravodaj Orient klubu* (1993), 2; Expedice Amra, *Perštejn* **4** (1993), č. 103, 13. 9.; Přes Přelouč do Jordánska, *Pardubické noviny*, 23. 9. 1993; Expedice Amra, *Občasník klubu Opus Arabicum* (1993); Jiří Vaněk: S expedicí Amra dolů Sýrií a Jordánskem [série článků 1-12], *Expres* **5** (1994), č. 81, 87, 93, 99, 105, 111, 117, 123, 129, 135, 141, 147; Expedice Amra úspěšně po stopách Aloise Musila, *Vyškovské noviny* **V** (4. 3. 1994); Informace o besedě "Expedice Amra 1993" ve Vyškově, *ibid*., 18. 3. 1994; Vlastimil Novák: Letohrádek Amra, skvost v jordánské poušti - expedice po stopách českého orientalisty a cestovatele profesora Aloise Musila v Sýrii a Jordánsku, Příloha *Lidových novin*, 26. 4. 1994; Expedice Amra, *Měsíční bulletin Náprstkova muzea v Praze*, duben 1994; Luboš Kropáček: Alois Musil a arabský svět, *NO* **49** (1994), 10; Vlastimil Novák: Expedice Amra 1993, *NO* **49** (1994), 10; J. Hladík: Čestní členové - Tomáš Sadílek, *Cesty* **8**, Prosiměřice 1996: 47-48; Po stopách Aloise Musila, *Vyškovské noviny* **IX** (12. 6. 1998); Znovu moravský Lawrence z Arábie, *Slovo*, 22. 8. 1998.

(A)

SACHS Michael - hebraista-judaista, orientalista

* 3. 9. 1808 Gross-Glogau, + 31. 1. 1864 Berlín

Působil v Německu, v letech 1836-44 v Praze, kde byl kazatelem - rabínem v reformní židovské kongregaci. Roku 1844 odešel z Prahy do Berlína.

Překládal do němčiny biblické texty Starého zákona, židovské modlitby, talmudické aj. texty. Nejzávažnější část jeho díla je věnována středověké hebrejské poezii ze Španělska - Andalusie. Rovněž se zabýval jazykovědnými otázkami a patřil mezi hlavní představitele vědy o židovství 19. století.

D.-k.: *Die Religiöse Poesie der Juden in Spanien*, Berlin 1845; *Beiträge zur Sprach- und Alterthumsforschung*, Berlin 1852-4; *Stimmen vom Jordan und Euphrat*, Berlin 1853; *Predigten*, Berlin 1867-9.

L.: *Jewish Encyclopedia*, vol. X, London 1905: 613.

(vs)

SÁZAVA Zdeněk - český biblista a hebraista

* 28. 6. 1931 Brno

V letech 1942-50 studoval na reálném gymnáziu v Brně-Husovicích, 1950-1954 na Husově čs. bohoslovecké fakultě v Praze, 1951-52 na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy obory hebraistika, aramejština a řečtina, 1981-82 obor Nový zákon na Evangelické teologické fakultě Univerzity Eberharda Karla v Tübingen. Roku 1954 obhájil magisterskou práci *Užití Starého zákona v Janově evangeliu* a získal titul magistr. 1968-69 ukončil doktorandské studium na Husově fakultě obhájením disertace *Termín ho Apostolos v Lukášových spisech* (1968) a byl mu udělen doktorát teologie (1969).

V roce 1973 byl Husově bohoslovecké fakultě přijat jeho habilitační spis *Lukáš - historik sui generis*, 1974 mu byla udělena venia docendi v oboru novozákonní věda, 1994 rozšířena o obor starozákonní věda (včetně hebrejštiny). Řádným profesorem byl jmenován 1977, 1981-90 zastával funkci proděkana fakulty.

V letech 1954-78 působil jako duchovní, farář a předseda okrsku Církve čs. husitské v Hradci Králové. 1981 byl zvolen řádným členem Světové organizace novozákonních badatelů (Studiorum Novi Testamenti Societas), 1990-94 působil jako člen akademického senátu Husitské teologické fakulty UK, 1994-98 jako člen akademického senátu UK. Od roku 1984 je vedoucím ekumenicko-zahraničního oddělení CČsH, 1994-98 byl jako zástupce HTF členem ústřední rady této církve. Od roku 1996 je pověřen vedením katedry biblistiky a judaistiky.

Odborně se zaměřuje na otázky textově kritické, dějiny doby starozákonní a novozákonní (včetně jejich judaistického a helénistického pozadí), na vztahy mezi Starým a Novým zákonem, problematikou mesiologickou a christologickou, zvláště se zajímá o Lukášovy spisy a hebrejské pojetí času. Od roku 1976 působí v překladatelské a vykladačské komisi Ekumenické rady církví pro Nový zákon, přispěl řadou hesel do *Biblického slovníku*, zpracováním různých starozákonních a novozákonních dokumentací, provádí editorské práce. Podílí se na projektech restrukturalizace novozákonní vědy a účastní se práce v

mezinárodních komisích Církev a Izrael a Zákon a evangelium při Sdružení církví Leuenbegské konkordie od 1995. V letech 1991-92 a 1995-97 připravoval pravidelné týdenní odborné relace pro Český rozhlas (Vltava, Regina). Konal přednášky na řadě zahraničních univerzit a mezinárodních ekumenických akcích.

D.-k.: *Vstaň a choď*. Obrázky z počátku křesťanství, Blahoslav, Praha 1974, 131 s.; *Než otevřeme Bibli*, Blahoslav, Praha 1981, 10 s.; *Padesát novozákonních záhad*, Blahoslav, Praha 1981, 256 s.; *Metodika práce s biblickým textem*, HTF-Blahoslav, Praha 1985, 192 s.; *Mistr a Pán* (*novozákonní christologie*), Blahoslav, Praha 1980, 231 s.; *O svěřených hřivnách* (Jindřich Mánek 1912-1977), Blahoslav, Praha 1989, separ. 42 s.; (spoluaut.), *Nový zákon s výkladovými poznámkami*, Česká biblická společnost, Praha 1991 [přispěl několika exegeticko-písemnickými oddíly]; *Otče náš* (*výklad v kontextu*), Blahoslav, Praha 1994, 35 s.; *V hlavní roli Nový zákon* (*Šedesát biblických úvah*), Blahoslav, Praha 1997, 160 s.; *Biblická mozaika*, Karolinum, Praha 1998, 90 s.

D.-č./sb.: Poselství Písma a my (desetidílný seriál), *Český zápas* (1958); O termínu sóma, *Náboženská revue* (1964), č. 3-4; Jesulogie a kristologie, *Náboženská revue* (1966), č. 3; Téma a variace (Starý a Nový zákon), *Náboženská revue* (1966), č. 6; Kde začíná křesťanská teologie, *Blahoslav*, Praha 1973; O překladatelích, tentokrát od pramene, *Blahoslav*, Praha 1974; Evangelium versus epištola, *Theologická revue* (1974), č. 2; Co víme o rouchu a stravě Jana Křtitele, *Blahoslav*, Praha 1975; O původu slova apoštol, *ibid*.; Z Nového zákona čteme knihu... (17dílný seriál), *Český zápas* (1978); Kniha otevřená (seriál biblických exegezí a srovnávacích překladů, 47 částí), *Český zápas* (1978-1980); 400. Jahrestag der Kralitzer Bibel, in: *Tschechische ökumenische Nachrichten*, sv. IX., Praha 1979; Profesor Mánek, Kraličtí a nový překlad, *Blahoslav*, Praha 1979; Der Kommentar als Hilfsmittel... in: *Communio viatorum*, Praha 1980; K otázce závaznosti biblického překladu, *Theologická revue* (1980), č. 3; Bible v kameni a ve skle, *Blahoslav*, Praha 1981; Slovo a čin v Novém zákoně, *Theologická revue* (1981), č. 5; Po stopách apoštola Pavla, *Blahoslav*, Praha 1983; V mém Novém zákoně to nemohu najít (Malá srovnávací studie), *Blahoslav*, Praha 1986; Co víme o řeckém originálu novozákonních spisů, *Theologická revue* (1986), č. 2; Jesulogie a christologie znovu po 25 letech, *Theologická revue* (1990), č. 4; Novozákonní teologie aneb o jednotě v rozmanitostech, *Theologická revue* (1991), č. 1; K sociálnímu rozvrstvení v prvních křesťanských dobách, *Theologická revue* (1991), č. 3; Interpretace Písma pro dnešek, *ibid*.; Okno a zrcadlo aneb nové trendy v interpretaci biblického textu, *Theologická revue* (1996), č. 3.

L.: V. Kubáč: K padesátinám prof. dr. Z. Sázavy, *Český zápas* (1981), 25; *Who is who in Archeology and Biblical Studies*, 1986-87; *Čs. biografický slovník*, Academia, Praha 1992; J. Mojžíšová: Jubileum biblického teologa, *Theologická revue* (1996), č. 3; Prof. Dr. Zdeněk Sázava, *Český zápas* (1997), č. 6, příloha.

(A)

SEALSFIELD Charles (vl. jm. Karl Anton Postl) - českoněmecký literát, romanopisec, publicista a amerikanista

* 3. 3. 1793 Popice u Znojma, + 26. 5. 1864 Solothurn (Švýcarsko)

Po maturitě na gymnáziu ve Znojmě absolvoval od roku 1809 filozofická a posléze teologická studia na Univerzitě Karlově. Rychlou kariéru završil sedmiletým působením v úřadu

sekretáře velmistra řádu Křižovníků s červenou hvězdou v Praze. Měl přístup do vlivných kruhů české šlechtické a podnikatelské společnosti. 1823 zmizel beze stopy během léčebného pobytu v Karlových Varech. Jméno K. A. Postl se za jeho života již neobjevilo.

Na podzim 1823 přistál u břehů Louisiany v Novém světě. Do Evropy se vrátil 1826, ale již následujícího roku do Ameriky odjel podruhé (1827-30), třetí americký pobyt absolvoval v polovině 30. let, naposledy v USA pobýval 1853-58. Zemřel ve Švýcarsku, kde se již dříve usadil, jako Charles Sealsfield. Podle závěti byl identifikován se zmizelým K. A. Postlem.

Byl žákem Bernarda Bolzana, stoupencem bonapartistických sil v Evropě a Americe, kritikem ponapoleonského metternichovského systému (pamflet *Austria as it is*, 1828; česky *Rakousko jaké je*, 1992). Náleží mu významné místo mezi kronikáři jižních oblastí řeky Mississippi, USA a Mexika. Po T. Haenkeovi představuje druhou nejvýraznější osobnost z českých zemí v dějinách vzájemných kontaktů Starého a Nového světa první poloviny 19. století. Proslul jako výjimečný reprezentant německé literatury z českých zemí čtený jak v Americe, tak v Evropě; byl označován za největší literární záhadu 19. století (der große Unbekannte). Úspěch a obliba jeho povídek a románů, jakož i publicistiky, započatých v Americe ve druhé polovině 20. let, byly dány atraktivitou tématu, vyprávěčským uměním a především věrohodností sdělovaného; spolu s J. F. Cooperem je řazen k představitelům etnografického románu. Stal se zprostředkovatelem obecně kulturních, hospodářských, společenských, politických a etnografických informací o Novém světě - Spojených státech amerických a Mexiku - v Evropě. Stál u počátků odborně profilovaného zájmu o anglosaskou a hispánskou Ameriku.

D.-k.: K. J. R. Arndt a kol. (ed.), *Sämtliche Werke in 28 Bänden*, Hildesheim - New York 1972 a n. (např. *Die Vereinigten Staaten von Nordamerika nach ihren politischen*, *religiösen gesellschaftlichen Verhältnissen*, 2 sv., Stuttgart 1827; *Tokeah or the White Rose*, 1828, něm. jako *Der Legitime und die Republikaner*, 1833; *Das Kajütenbuch oder Nationale Charakteristiken*, 1841; *Der Virey und Aristokraten oder Mexiko im Jahre 1812*, 1834). Část díla přeložena do češtiny.

L.: Faust, A. B.: *Charles Sealsfield* (*Carl Postl*), *der Dichter beider Hemisphären*. *Sein Leben und seine Werke*, Weimar 1897; Heller, O. - Leon, T. H.: *Charles Sealsfield*. *Bibliography of his Writings Together with a Classified and Annotated Catalogue of Literature Relating to his Works and his Life*, St. Louis 1939; Castle, E.: *Der große Unbekannte*. *Das Leben von Charles Sealsfield* (*Karl Postl*), Wien - München 1952; Castle, E.: *Der große Unbekannte*. *Das Leben von Charles Sealsfield* (*Karl Postl*). *Briefe und Aktenstücke*, Wien 1955; Bornemann, F. - Freising, H.: Sealsfield-Bibliographie 1945-1965, in: *Jahresgabe der Charles Sealsfield Gesellschaft 1976*, Stuttgart 1976; Ritter, A.: Sealsfield Bibliographie 1966-1975, in: *ibid*.; Ritter, A.: Sealsfield Bibliographie, in: *Sämtliche Werke in 28 Bänden*, cit. dílo, sv. 27; Spiess, R. F.: Charles Sealsfield im Spiegel der literarischen Kritik. Eine Sammlung zeitgenössischer Rezensionen mit einer Einleitung, in: *Jahresgabe der Charles Sealsfield Gesellschaft 1977*, Stuttgart 1977; Ritter, A.: Charles Sealsfield (Karl Postl), in: B. von Wiese (ed.), *Deutsche Dichter des 19*. *Jahrhunderts*. *Ihr Leben und Werk*, Berlin (West) 1978: 98-127; Castle, R.: Die Sealsfield-Sammlung in der Bibliothek von univ. Professor Dr. Eduard Castle in Wien, in: *Jahresgabe der Charles Sealsfield Gesellschaft 1979*, Stuttgart 1979; Barteček, I.: Charles Sealsfield. Europa y el Nuevo Mundo en la Primera Mitad del Siglo XIX, *Ibero-Americana Pragensia* **XXVII** (1993): 201-208; J. a M. Martínkovi, *Kdo byl kdo - naši cestovatelé a geografové*, Libri, Praha 1998: 372-373.

(ib)

SEDLÁČEK Jaroslav - český teolog, znalec v oblasti biblického studia Starého zákona a semitských jazyků

* 4. 2. 1860 Hostomice, + 3. 1. 1923 Praha

Studoval na akademickém gynmnáziu v Praze, teologii ve Vídni a v Praze - dokončil ji 1881, vysvěcen byl 1882. Krátce působil jako katecheta v Kladně, pak učil na teologické fakultě, od 1900 jako řádný profesor. Cestoval v Palestině, Sýrii a Egyptě, účastnil se patriarchálního semináře v Libanonu. V letech 1906-09 vydal dílem samostatně, dílem s J. B. Chabotem 4 svazky spisů syrského autora Dionysia bar Salibi. Byl členem Deutsche Morgenländische Gesellschaft a od 1907 též Královské české společnosti nauk.

D.-k.: *Z cesty Palestinou*, Praha 1888; *Al Kitábu*. *Mluvnice arabského jazyka*, Praha 1898; *Výklad posvátných žalmů*, 2 díly, Praha 1900 a 1901; *Výklad z jazyka aramejského a syrského*, Praha 1901-1902; *Pouť do posvátných míst svaté země a Egypta*. *Průvodce po svatých místech*, Praha 1902; *Lešon hassefarim*. *Základové hebrejského jazyka biblického*, Praha 1902; *Biblické zprávy v různém světle*. *Kniha východu Hebreů z Egypta*, Praha 1909.

D.-č./sb.: Z cesty Kavkazem, *Vlast* 8, 1891/2; Z krajů zakavkazských, *Vlast* 9, 1892/3: 349-355 a 3 pokračování; Chaldejské báje o původu veškerenstva, *Rádce duchovní* 1895; Aramejština v Novém Zákoně, *Časopis katolického duchovenstva* 1899: 273-279, 372-376; V ruském Turkestanu, *Vlast* 20, 1903/4; Biblické děje a biblické osoby v pověstech Židů a Mohamedánů, *Vychovatel* 1904-1909; Syrský výklad bible Jakuba Bar-Saliby a některé ukázky z něho, *Věstník Královské české společnosti nauk* 1907; Příběhy moudrého Halkára, vezíra krále Sinhariba, *Hlas* (St. Louis) 1908; Vysoká škola arabská v Kahýře, *Katolík* (Chicago) 1909.

L.: A. Podlaha: Th. Dr. Jaroslav Sedláček, *Časopis katolického duchovenstva* 66 (91), 1925: 74-76; J. Tumpach - A. Podlaha: *Bibliografie české katolické literatury náboženské*, Praha 1912-1922.

(jb)

SEDLÁČEK Kamil - český tibetolog, lingvista

* 7. 7. 1926 Třebíč

Po absolvování třebíčské Obchodní akademie dr. Albína Bráfa se od roku 1945 zapsal jako posluchač Vysoké školy obchodní v Praze se zájmy o východní jazyky (arabština, perština, čínština, japonština). Komerční Ing. (1952), CSc. (ČSAV, 1969).

Jeho celoživotním zaměřením je studium čínsko-tibetských jazyků, zejména fonetické stavby v počátečním stadiu jejich vývoje. V letech 1953-55 pracoval jako soustružník u firmy Sigma Lutín, poté jako soukromý badatel. Vědecké práce, uveřejňované výlučně v zahraničí, jsou věnovány rekonstrukci čínsko-tibetských fonémů, jejich vztahu k tónogenezi jazyků čínsko-tibetské jazykové rodiny. Jeho stěžejním dílem je *Tibetan Newspaper Reader* (1972), zachycující soudobý jazyk tibetského tisku, a to včetně namluvení tibetských textů lhaskou výslovností na magnetofonovou pásku.

Je zahraničním členem francouzské Société de Linguistique de Paris (1966), American Oriental Society (1966) a The Royal Asiatic Society of Great Britain and Ireland (1967).

D.-k.: *Učebnice dnešní tibetštiny*, I-III (1956, rkp. uložen v SOAS, University of London, MS No. 119. 873); *Das Gemein-Sino-Tibetische*, Wiesbaden 1970; *Tibetan Newspaper Reader* (I. Tibetan Texts transliterated and translated into English; II. Short Grammatical Notes; III. A Tibetan-English Dictionary; IV. Tibetan Written Texts), Leipzig 1972.

D.-č./sb.: On Tibetan Transcription of Chinese Characters, *Mitteilungen des Instituts für Orientforschung* **5** (1957): 91-112; On Some Problems of Using the Auxiliary Verbs in Tibetan, *Mitteilungen des Instituts für Orientforschung* **7** (1959): 79-122; The Numerical System of Classification of Catchwords in Tibetan Lexicography, *ZDMG* **109** (1959): 74-82; The Tonal System of Tibetan (Lhasa Dialect), *T'oung Pao* **47** (1959): 181-250; Tibetische Übersetzungsweise von Zeitwörtern des Ergebnisses und der Richtung aus dem Chinesischen, *JAOS* **82** (1962): 170-189; Zur Frage der *Nota Temporis* - MJONG im Tibetischen, *Mitteilungen des Instituts für Orientforschung* **10** (1964): 351-384; New Light on the Name of the Tangut People of the Hsi-Hsia Dynasty, *ZDMG* **114** (1964): 180-185; Existierte ein Lautgesetz in zusammengesetzten Anlauten des Proto-Sinotibetischen? *CAJ* **7** (1962): 270-311; Signs of Partial Phonetic Reversion in Tibetan, *CAJ* **9** (1964): 60-75; On Some Tibetan *s-*, *d-* Initial Clusters and Their Metathetical Forms in Sino-Tibetan Lexemes, *Orbis* (Louvain) **13** (1964): 556-567; On the Use of Plural Markers in Modern Tibetan, *CAJ* **12** (1969): 309-321; The Law of Phonetic Change in Initial Clusters in Common Sino-Tibetan, *Monumenta Serica* **26** (1967): 6-34. The Chinese Tax Term *cha'i-fa* - a Tibetan Loan-Word? *Monumenta Serica* **28** (1969): 215-229.

L.: J. Kolmaš: K pětašedesátinám Kamila Sedláčka, *NO* **46** (1991): 181-182 (portrét).

(jk)

SEGERT Stanislav - český orientalista, semitista a biblista

* 4. 5. 1921 Praha

V letech 1939 a 1945-47 studoval na Univerzitě Karlově v Praze semitskou a klasickou filologii, v roce 1947 získal titul doktora filozofie (PhDr.). V letech 1950-52 vyučoval řečtinu a latinu na Komenského evangelické bohoslovecké fakultě v Praze. Od roku 1952 působil jako vědecký pracovník Orientálního ústavu ČSAV v oboru semitské filologie a 1958 získal hodnost kandidáta věd (CSc.). V letech 1951-58 též vyučoval biblickou hebrejštinu a židovské dějiny a literaturu na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy.

Roku 1966 byl pozván ke spolupráci na amorejském projektu Orientálního ústavu Chicagské univerzity v USA. Poté působil jako hostující profesor Univerzity Johna Hopkinse v Baltimoru v USA (1968-69) a od 1969 až do odchodu do důchodu 1991 byl nejprve hostujícím a posléze (1970) řádným profesorem biblických studií a severozápadních semitských jazyků na Kalifornské univerzitě v Los Angeles. Vyučoval jako host na Vestfálské Wilhelmově univerzitě v Münsteru ve Spolkové republice Německo (1983), na Ben-Gurionově univerzitě v Beerševe v Izraeli (1985), na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze (1990). Proslovil přednášky na mnoha dalších vysokých školách i vědeckých zasedáních v Evropě, Asii i Spojených státech. Je nositelem několika československých, německých i amerických vědeckých cen.

Zabývá se severozápadními semitskými jazyky, aramejštinou, foiničtinou, hebrejštinou, syrštinou, ugaritštinou, hebrejskou poezií, dějinami hláskového písma, srovnávací semitskou jazykovědou, studiem svitků od Mrtvého moře. Působí nebo působil v redakčních radách mnoha vědeckých časopisů (*Archiv orientální*, *Dialog*, Praha; *Asian and African Studies*, Bratislava; *Journal for the Study of Judaism*, Leiden; *Afroasiatic Dialects*, Malibu, California; *Afroasiatic Linguistics*, tamtéž; *Zeitschrift für Althebraistik*, Stuttgart). O širokém záběru Segertovy vědecké činnosti svědčí jeho osobní bibliografie, která zahrnuje více než 500 položek a zachycuje řadu monografií, velké množství příspěvků a článků do různých kolektivních prací, sborníků a časopisů a téměř nepřehledný počet zasvěcených recenzí.

D.-k.: (s O. Klímou), *Mluvnice hebrejštiny a aramejštiny*, Nakladatelství ČSAV, Praha 1956; (přel., za básnické spolupráce V. Klubíčkové, J. Seiferta a V. Závady), *Pět svátečních svitků. Píseň písní - Rút - Žalozpěvy - Kóhelet - Ester*, SNKLHU, Praha 1958; *Ugaritskij jazyk*, Izdatěl'stvo Nauka, Moskva 1965; Severní Afrika. Starověké znalosti o Africe, in: I. Hrbek a kol., *Dějiny Afriky*, Nakladatelství Svoboda, Praha 1966: 282-321; (s K. Beránkem), *Orientalistik an der Prager Universität. Erster Teil. 1348-1848*, Universita Karlova, Praha 1967; (přel., s V. Závadou), *Kniha Jóbova*, Československý spisovatel, Praha 1968; *Synové světla a synové tmy. Svědectví nejstarších biblických rukopisů*, Orbis, Praha 1970; *Altaramäische Grammatik mit Bibliographie, Chrestomathie und Glossar*, Enzyklopädie Verlag, Leipzig 1975; *A Grammar of Phoenician and Punic*, C. H. Beck, München 1976; *A Basic Grammar of the Ugaritic Language with Selected Texts and Glossary*, University of California, Berkeley, Los Angeles, London, 1984; *Starověké dějiny Židů*, Svoboda, Praha 1995.

D.-č./sb.: Zur Habakuk-Rolle aus dem Funde vom Toten Meer I-VI, *ArOr* **21** (1953): 218-239; **22** (1954): 99-113, 444-459; **23** (1955): 178-183, 364-373, 575-619; Vorarbeiten zur hebräischen Metrik, I-III. *ArOr* **21** (1953): 481-542; **25** (1957): 190-200; Aramäische Studien, I-V. *ArOr* **24** (1956): 383-403; **25** (1957): 21-37; **26** (1958): 561-584; Die Schreibfehler in den ugaritischen literarischen Keilschrifttexten, in: *Von Ugarit nach Qumran. Beiträge... O. Eissfeldt*. Beihefte zur Zeitschrift für die alttestamentliche Wissenschaft 77, de Gruyter, Berlin 1958: 223-241; Die Schreibfehler in den ugaritischen nichtliterarischen Keilschrifttexten, *Zeitschrift für die alttestamentliche Wissenschaft* **71** (1959): 23-32; Considerations on Semitic Comparative Lexicography, *ArOr* **28** (1960): 470-487; Die Sprache der moabitischen Königsinschrift, *ArOr* **29** (1961): 197-267; Zur Orthographie und Sprache der aramäischen Texte von Wadi Murabba'at, *ArOr* **31** (1963): 122-137; Zur Schrift und Orthographie der altaramäischen Stelen von Sfire, *ArOr* **32** (1964): 110-126; Sprachliche Bemerkungen zu einigen aramäischen Texten von Qumran, *ArOr* **33** (1965): 190-206; Some Trends in Qumran Research, *ArOr* **35** (1967): 128-144; Deutungen des Namens Qumran, *ArOr* **37** (1969): 189-193; Le rôle de l'ougaritique dans la linguistique sémitique comparée, in: *Ugaritica* VI, Geuthner, Paris 1969: 461-477; Versbau und Sprachbau in der althebräischen Poesie, *Mitteilungen des Instituts für Orientforschung* **15** (1969): 312-321; (s J. R. Hallem), A Computer Program for Analysis of Words according to Their Meaning (Conceptual Analysis of Latin Equivalents for the Comparative Dictionary of Semitic Languages), *Orientalia* **42** (1973): 149-157; Verbal Categories of Some Northwest Semitic Languages: A Didactic Approach, *Afroasiatic Linguistics* **2** (1975), 5: 83-94. Rendering of Ugaritic Phonemes by Cuneiform Syllabic Signs in the Quadrilingual Vocabularies from Ras Shamra, in: B. Hruška - G. Komoróczy (ed.), *Festschrift Lubor Matouš*, sv. II., Eötvös Loránd Tudományegyetem, Ókori Történeti tanszék, Budapest 1978: 257-268; Ugaritic Poetry and Poetics: Some Preliminary Observations, *Ugarit Forschungen* **11** (1979): 729-738; Syntax and Style in the Book of Jonah: Six Simple Approaches to Their Analysis, in: J. A. Emerton,

(ed.), *Prophecy*: *Essays presented to G. Fohrer*. Beihefte zur Zeitschrift für die alttestamentliche Wissenschaft 150, de Gruyter, Berlin 1980: 121-130; Ethiopian and Hebrew Prosody: Some Preliminary Observations, in: S. Segert - A. J. E. Bodrogligeti (ed.), *Ethiopian Studies Dedicated to Wolf Leslau on the Occasion of his Seventy-Fifth Birthday*, Harrassowitz, Wiesbaden 1983: 337-350; Decipherment of Forgotten Writing Systems: Two Different Approaches, in: K. Ehlich - F. Coulmas (ed.), *Writing in Focus*. Trends in Linguistics: Studies and Monographs 24, de Gruyter, Berlin 1983: 131-156; Prague Structuralism in American Biblical Scholarship: Performance and Potential, in: C. L. Meyers - M. O'Connor (ed.), *The Word of the Lord Shall Go Forth*: *Essays in Honor of David Noel Freedman*, American Schools of Oriental Research, Eisenbrauns, Philadelphia, Winona Lake 1983: 697-708; Parallelism in Ugaritic Poetry, *JAOS* **103** (1983): 295-306; Semitic Poetic Forms in the New Testament, in: W. Haase (ed.), *Aufstieg und Niedergang der römischen Welt II 25. 2*, de Gruyter, Berlin 1984: 1433-1462; Paronomasia in the Samson Narrative in Judges XIII-XVI, *Vetus Testamentum* **34** (1984): 454-461; Hebrew Poetic Parallelism as Reflected in the Septuagint, in: N. Fernandez Marcos (ed.), *La Septuaginta en la investigación contemporanea*. (*V Congreso de la IOSCS*). Textos y estudios "Cardinal Cisneros", 34. Instituto Arias Montano, Madrid 1985: 133-148; Rendering of Parallelistic Structures in the Targum Neofiti: The Song of Moses (Deuteronomy 32: 1-43), in: D. MuEoz-Leon (ed.), *Salvación en la Palabra*: *Targum-Derash-Berith. En memoria del Profesor Alejandro Díez Macho*, Cristianidad, Madrid 1986: 515-532; Jan Hus's Reform of Czech Orthography: A Hebraist's Contribution, *Byzantine Studies* 8, 11, 12 (1982, 1984, 1985): 343-350; An Ugaritic Text Related to the Fertility Cult (*KTU* 1. 23), in: A. Bonanno (ed.), *Archaeology and Fertility Cult in the Ancient Mediterranean*, University of Malta, Msida 1986: 217-224; Phonological and Syntactic Structuring Principles in Northwest Semitic Verse Systems, in: H. Jungraithmayr - W. W. Müller (ed.), *Proceedings of the Fourth International Hamito-Semitic Congress*, *Marburg*, *20-22 September*, *1983*, Bejamins, Amsterdam - Philadelphia 1987: 543-557; Writing, in: G. W. Bromiley a kol. (ed.), *The International Standard Bible Encyclopedia*, *Revised*, Vol. IV. Eerdmans, Grand Rapids 1988: 1136-1160; Die Orthographie der alphabetischen Keilschrifttafeln in akkadischer Sprache aus Ugarit, in: P. Xella (ed.), *Cananea Selecta*: *Festschrift für O. Loretz* (Studi epigrafici e linguistici 5), Essedue, Verona 1988: 189-205; Two Whales of Petr Chelčický, *Communio viatorum* **31** (1988): 127-134.

L.: Edward M. Cook (ed.), *Sopher Mahir*. *Northwest Semitic Studies Presented to Stanislav Segert*, Eisenbrauns, Winona Lake, Indiana 1990 [úplná BIBLIOGRAFIE S. Segerta do roku 1989: 345-384].

(jp)

SCHLECHTA-WSSEHRD Ottokar Maria von - rakouský orientalista v oboru islámského Východu, hlavně perské poezie

* 20. 7. 1825 Vídeň, + 18. 12. 1894 Vídeň

Po ukončení akademického gymnázia získal orientalistické vzdělání ve vídeňské Orientální akademii, potom v letech 1848-60 působil jako tlumočník na císařské internunciatuře v Istanbulu, načež pak do roku 1886 pracoval v diplomatických službách.

D.-k.: *Der Fruchtgarten von Saadi*, Wien 1852; *Kitáb silah-šor náme li-Firdúsí*, Becs 1862; *Osmanische Sprichwörter*. *Proverbes ottomans*, Wien 1865; *Manuel terminologique franćais-*

ottomane, Wien 1870; *Neue Bruchstücke orientalischer Poesie*, Wien 1888; *Moral-Philosophie des Morgenlandes*, Leipzig 1892.

D.-č./sb.: Die Kämpfe zwischen Persien und Russland in Transkaukasien seit 1804-1813, *Sitzungsberichte der philosophisch - historischen Classe der königlichen Akademie der Wissenschaften* **46** (1864), Heft I-III: 4-67; *Ibn Jemin's Bruchstücke*, Wien 1879 aj.

L.: V. v. Wurzbach: *Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich*, Wien 1875, díl 30: 65-66; A. P. Ritter: v. Schlechta-Wssehrdsky zu Wssehrd, in: *Die Entwickelung des bömischen Adels*, Wien 1891; týž: *Traditionen eines alten Geschlechtes*, Prag 1908; *Österreichisches biographisches Lexikon*, 47. Lieferung, Wien 1991: 175.

(jb)

SCHLEICHER August - německý sanskrtista a srovnávací jazykovědec působící rovněž v Praze

* 19. 2. 1821 Meiningen, + 6. 12. 1868 Jena

Studoval původně teologii v Lipsku a Tübingen, poté filologii v Bonnu, kde se také habilitoval 1946. Do Prahy přijel poprvé 1848. Působil na německé filozofické fakultě UK v Praze (1850-57, mimořádný profesor 1850, řádný prof. 1853), odkud byl povolán do Jeny. Ačkoli sanskrtem a staroindickou filologií se zabývali už čeští obrozenci, Schleicher byl prvním učitelem sanskrtu na akademické půdě v Čechách.

Do indoevropské srovnávací jazykovědy přinesl pojem genealogického uspořádání jednotlivých jazykových větví (Stammbaumtheorie), v čemž byl patrně částečně inspirován i Darwinovou teorií o vývoji druhů. Rekonstruoval indoevropský prajazyk převážně na základě sanskrtu a využíval i slovanských a baltských jazyků. Ačkoli jeho teorie byla později překonána, ve své době znamenala velký přínos k oboru a byla velice populární. Pořídil také první český překlad epizody o Nalovi a Damajantí z Mahábháraty (*ČČM* 25, 1851, sv. 1, 121 n.; sv. 2, 85 n.; sv. 3, 62 n.; sv. 4, 62 n.). Vyjadřoval se i k otázkám spisovné češtiny (považoval moravský dialekt za správnější).

Protože uměl výborně česky, přednášel česky i ve filologické sekci Královské české vědecké společnosti a chodil do české společnosti, byl podezřelý rakouským úřadům, policejně šikanován a tajná policie nad ním držela trvalý dozor. To byl zřejmě hlavní důvod jeho rozčarování a následného odchodu do Jeny.

D.-k.: *Compendium der vergleichenden Grammatik der indogermanischen Sprachen*, Weimar 1861-1862 (2. vyd. 1866, 3. vyd. 1870).

L.: Fischer, R.: *August Schleicher zur Erinnerung*, Berlin 1962.

(jv)

SCHNEIDER Jan Edmund - český orientalista

asi mezi 1820 - 1900, žil v Praze

Je o něm známo jen to, že se zajímal o orientální jazyky a literatury, publikoval několik překladů z perštiny, korespondoval o nich s K. Havlíčkem Borovským, v roce 1881 byl členem English Society při České besedě v Praze a podle dochovaných poznámkových sešitů žil ještě 12. března 1894. Z roku 1847 je rukopis *Přehled Literatury a Slovesnosti arabské* a *Ketábe šakarestán dar sarf va nahve fársí - A Grammar of the Persian Language of Sir William Jones*, London 1829 - obojí vlastní rukopisné oddělení knihovny Národního muzea v Praze. Ve sbírce B. Duška v Archivu Národního muzea je rukopis *A Grammar of the Mahratta Language*..., J. R. Ballantyne, Edinburg 1839, a sešity obsahující drobné překlady z mongolštiny, amharštiny, *Sententiae arabicae*, *Maloruskije dumki* aj.

D.-č.: Orientálské kwěty. Powídky perské, *Česká wčela* 1846, č. 57, 62, 76, 78; Powídky perské, *ibid*. 1847: 45, 122, 140, 100-201; Zahradník a Slawík. Bajka z perského "Anwári sohaili" od Husaina Va'iza, *ibid*. 1847: 254-255.

L.: Archív Národního muzea v Praze, sešity *Notizenschatz* a *Poikila* ve Sbírce B. Duška; J. Bečka: Z počátků české orientalistiky - Jan Edmund Schneider, *NO* **43** (1988): 281-282; týž: Doklad o studiu perštiny v Praze z roku 1844, *NO* **45** (1990): 97-101.

(jb)

SCHREIER Norbert - slovenský hebraista a teolog českého původu

* 29. 4. 1744 Bělotín (okr. Přerov), + 26. 10. 1811 Nýrovce (okr. Levice)

Studoval filozofii a teologii v Nitře, v letech 1794-96 a 1803-09 byl profesorem orientálních jazyků a biblistiky na teologické fakultě v Nitře. Je autorem metodické gramatiky hebrejštiny, překládal ze semitských jazyků (jeho překlady zůstaly v rkp.).

D.-k.: *Methodica grammaticae hebraeae institutio*, Budapest 1804.

L.: *Slovenský biografický slovník*, zv. 5, Martin 1992: 238.

(ko)

SKALNÍK Petr Josef Karel - český afrikanista-sociální antropolog

* 5. 7. 1945 Praha

Po maturitě na SVVŠ v Praze-Vinohradech byl v roce 1962 přijat na obor afrikanistika na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy; v letech 1963-67 pak pokračoval ve studiu afrikanistiky a hauské filologie na Leningradské státní univerzitě, které ukončil s kvalifikací "orientalista-historik". V roce 1968 složil na FF UK rigorózní zkoušku z antropologie, sociologie a dějin filozofie a získal titul PhDr. V letech 1967-71 na téže fakultě absolvoval (s ročním přerušením k výkonu základní vojenské služby) interní aspiranturu a 1973 předložil k obhajobě kandidátskou disertační práci; z politických důvodů ji však mohl obhájit teprve 1990, kdy mu byla udělena vědecká hodnost CSc. Mezitím 1986 na University of Cape Town získal vyšší bakalářský titul (B. A. Honours) v oboru politických věd.

V letech 1972-76 přednášel etnologii a sociální antropologii na Institutu etnologie Komenského univerzity v Bratislavě, 1977-81 působil jako hostující profesor kulturní

antropologie na Leidenské univerzitě, 1983-92 vyučoval sociální antropologii na University of Cape Town a po krátkém působení na Ústavu Blízkého východu a Afriky FF UK (1990-92) se stal velvyslancem České republiky v Libanonu (1993-96). Od roku 1997 se vrátil k pedagogické činnosti na FF UK.

K okruhům jeho odborných zájmů patří politická antropologie (teorie státu, politická kultura, moc a autorita), antropologická metodologie a etika, dějiny antropologické teorie a otázky identity, etnicity, občanské společnosti a národa.

Je členem Slovenské orientalistické společnosti (1971-), Slovenské národopisné společnosti (1971-), Netherlands African Studies Association (1979-), International Union of Anthropological and Ethnological Sciences (1986-), Association for Anthropology in Southern Africa (1988-), European Association of Social Anthropologists (1989-), Panafrican Association of Africanists (1996-) a řady dalších učených společností. Působí či působil v redakčních radách časopisů *Ethnologia Slavica* (1972-76), *Political Anthropology* (1975-77), *Dialectical Anthropology* (1981-), *Social Dynamics* (1983-86) aj.

D.-k.: (spoluaut., koed., s H. J. M. Claessenem), *The Early State*, Mouton, The Hague 1978; (spoluaut., koed., s H. J. M. Claessenem), *The Study of the State*, Mouton, The Hague 1981; (spoluaut., koed.), *Outwitting the State*, Transaction, New Brunswick 1989; (spoluaut., koed., s R. J. Thorntonem), *The Early Writings of Bronislaw Malinowski*, Cambridge University Press, Cambridge 1993.

D.-č./sb.: (s T. Pokorou), The beginning of the discussion about the Asiatic mode of production in the U. S. S. R. and the People's Republic of China, *Eirene* **5** (1966): 179-187; (s J. Muzikářem), Afrikanistika v Čechoslovakii, *Narody Azii i Afriki* 1967/1: 229-231; African Studies in Czechoslovakia: achievements and perspectives, *African Studies Bulletin* **12** (1969), 2: 213-222; Monarchies within republics: early Voltaic states in the twentieth century, *AAS* **11** (1975): 177-193; Can the traditional become modern? (Early Voltaic states since the colonial conquest), in: J. Ortová (ed.), *Problems of Culture Change in Africa*, University of 17th November, Prague 1975: 111-130; The dynamics of early state development in the Voltaic area, in: S. L. Seaton, H. J. M. Claessen (ed.), *Political Anthropology*. *The State of the Art*, Mouton, The Hague, Paris, New York 1979: 197-213; The role of the state in the dismantling of Ghanaian rural economy, *Journal of Legal Pluralism and Unofficial Law* **19** (1981): 177-188; Questioning the concept of the state in indigenous Africa, *Social Dynamics* (Cape Town) **9** (1983), 2: 11-28; Chieftaincy and the state. The dragging history of the Nanumba-Konkomba conflict, *Ghana Newsletter* (Nijmegen) 1985/17: 4-22, též v holandské verzi, *Ghana Nieuwsbrief*; Nanumba chieftaincy facing the Ghanaian state and Konkomba "tribesmen": an interpretation of the Nanumba-Konkomba war, in: W. van Binsbergen, F. Reyntjens, G. Hesseling (ed.), *State and Local Community in Africa*, CEDAF/ASDOC, Brussels 1986: 89-109; On the inadequacy of the concept of "traditional state" (illustrated by ethnographic material on Nanun, Ghana), *Journal of Legal Pluralism and Unofficial Law* **25** & **26** (1987): 301-325; Tribe as colonial category, in: E. Boonzaiere, J. Sharp (ed.), *South African Keywords*. *The Uses and Abuses of Political Concepts*, David Philip, Cape Town 1988: 68-78; URSS - Afrique du Sud: les 'théories' de l'etnos, *Cahiers d'Etudes Africaines* 110 (1988): 157-176; Soviet *etnografija* and the national(ities) question, *Cahiers du monde russe et soviétique* (Paris) **31** (1990), 2-3: 183-191; (spoluaut. Pierre Hugo, Emile Boonzaier, Robert Thornton, Martin West, Robert Gordon, Michael Whisson), Waiting: The Whites of South Africa, in: P. Hugo (ed.), *Truth be in the Field*. *Social Science Research in Southern Africa*, UNISA, Pretoria 1990: 328-353; Lihir society on the eve of gold mine operations. A

long term project for urgent anthropological research in Papua New Guinea, *Bulletin of the International Committee on Urgent Anthropological and Ethnological Research* (Vienna), No. 32-33 (1991): 9-36; Sovietská etnografia a národnostná otázka, *Slovenský národopis* **39** (1991), 1: 26-31; Malinowski on war, nationalism and the state, in: S. Bonk (ed.), *Ideen zu einer Integralen Anthropologie* (Festschrift for K. Mácha), BB Verlag, Munich 1991: 545-569; Some remarks on current developments in Southern Africa, in: *International Symposium on Non-Military Solution of Conflicts in Africa*, Oriental Institute, Prague 1991: 27-29; Economic parameters of an archaic polity: Nanun, Northern Ghana, in: Hermine de Soto (ed.), *Culture and Contradiction*. *Dialectics of Wealth*, *Power*, *and Symbol* (Festschrift for Aidan Southall), Mellen Research University Press, San Francisco 1992: 193-199; Rawlings' "revolution" in Ghana: countrywide and district levels, *AAS* (n. s.) **1** (1992), 2: 66-72; Malinowski, la guerre, le nationalisme et l'état, *Gradhiva*. *Revue d'histoire et d'archives de l'anthropologie* (Paris), 1993, No. 13: 3-19; On the impossibility of doing fieldwork (an anthropologist's experience from South Africa), in: O. Hulec, M. Mendel (ed.), *Threefold Wisdom*. *Islam*, *the Arab World and Africa*. Papers in Honour of Ivan Hrbek, Oriental Institute, Praha 1993: 217-229; Controlled authority versus undisguised power: in Africa indigenous institutions counterbalance the modern state, in: M. A. van Bakel, J. G. Oosten (ed.), *The Dynamics of the Early State Paradigm*, ISOR, Utrecht 1995: 53-67; Ideological and symbolic authority: political culture in Nanun, Northern Ghana, in: Henri J. M. Claessen, Jarich Oosten (ed.) *Ideology in the Formation of the Early States*, Brill, Leiden 1996: 64-74; Power symbolism and political culture in Nanun, Northern Ghana, in: P. Zemánek (ed.), *Studies in Near Eastern Languages and Literatures*. *Memorial Volume of Karel Petráček*, Oriental Institute, Prague 1996: 545-555; Authority versus power: democracy in Africa must include original African institutions, *Journal of Legal Pluralism and Unofficial Law* 37-38 (1996): 109-121; Sociálna antropológia a etnológia v Južnej Afrike, *Etnologické rozpravy* 5 (1998): 129-143.

(A)

SKALNÍKOVÁ Olga - česká etnografka

* 11. 5. 1922 Praha

Vystudovala reálné gymnázium v Praze 8, maturovala 1941. Za války byla zaměstnaná u firmy Siemens (do 1945). Roku 1947 od letního semestru zahájila studium estetiky a etnografie, později čs. dějin a etnografie na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy. Doktorskou disertaci obhájila 1952. V témže roce nastoupila do Kabinetu pro národopis ČSAV, 1954 přešla do Ústavu pro etnografii a folkloristiku ČSAV, kde se věnovala hlavně studiu města a průmyslových oblastí. Roku 1961 získala vědeckou hodnost CSc. V témže roce několik měsíců pracovala v Guinejské republice na etnografickém výzkumu kmene Baga a studiu změn v hlavním městě Conakry, 1967 byla vyslána na dvouměsíční výzkum v Tunisu. V letech 1951-62 byla vedoucí redaktorkou časopisu *Český lid*. V letech 1960-70 zastupovala Československo jako tajemnice národního komitétu v Mezinárodní unii antropologických a etnologických věd (UISAE). 1976 byla nucena ústav opustit a odejít do důchodu.

Je členkou International Society for Ethnology and Folklore. Je držitelkou Mezinárodní ceny Guissepe Pitre za spoluautorství 3. sv. Čs. vlastivědy (*Lidová kultura*, 1969) a Ceny hl. města Prahy za kolektivní dílo *Stará dělnická Praha* (1982).

D.-č./sb.: Umění belgického Konga, *Československá etnografie* **7** (1959): 106; Guinejské batiky a modrotisky, *Umělecká řemesla* (1961): 232-236, vyobr.; Průvodce curyšským muzeem mimoevropského umění (O katalogu Elzy Leuzingerové), *Československá etnografie* **9** (1961): 419-420; Minulost a dnešek Guineje, *Věda a život* (1962): 220-228, vyobr.; Etnografické poznámky z Guineje, *Československá etnografie* **10** (1962): 281-298, vyobr.; Recherches africaines, *ibid*.: 415; Člověk s člověkem... (Etnograf v Africe), *Tvorba* **27** (1962): 100-101; Ethnography of Guinea today, *Solidarity* (1963): 11-12; Etnografičeskoje izučenije peremen v bytu afrikanskogo goroda (Po materialam iz Konakri, Respublica Gvineja), *Sovetskaja etnografija* (1963): 60-68; Ethnographical research into the present changes in the mode of life of urban population in Africa, in: *The Proceedings of the First International Congress of Africanists*. Accra 11th-18th December 1962, Longman, London 1964: 286-297; Grioti - kronikáři západní Afriky, *NO* **19** (1964): 12-14; Griots - West African Chroniclers. *NOB* **4** (1965): 25-26; Social stratification of the Agni, in: *Social Stratification in Tribal Africa*, Academia, Praha 1968: 131-151; Africké ženy se probudily, *Žena a móda* (1981), 9: 4-5; Czech Women in the Lebanon (Mixed Marriages Between Czech Women and Lebanese Men), in: *Ethnic Studies and the Urbanized Space in Social Anthropological Reflections*. Prague Occasional Papers in Ethnology 5, Praha 1998: 97-105.

(A)

SKŘIVAN Aleš - český historik

* 11. 11. 1944 Uhříněves

Po studiu na gymnáziu v Říčnanech (1958-62) absolvoval v letech 1962-67 Filozofickou fakultu Univerzity Karlovy, obory historie a čeština a zároveň mimořádné studium na sinologii. Po ukončení studia byl od roku 1967 aspirantem na FF UK, kde obhájil 1969 disertaci (PhDr.) a stal se odborným asistentem (1971); v roce 1991 docent a 1997 profesor. V letech 1990-98 byl na řadě studijních pobytů, resp. přednášel v Bayreuthu, Mnichově, Hamburku, Berlíně, Vídni, Kostnici a řadě dalších, především německých univerzitách. Specializuje se na dějiny mezinárodních vztahů v 19. a 20. století, zahraniční politiku Německa, Rakousko-Uherska a Japonska, politiku velmocí na Dálném východě a na dějiny geografických objevů. Je vedoucím Semináře dějin mezinárodních vztahů Ústavu světových dějin na FF UK, šéfredaktorem *Historického obzoru* (od 1990), editorem *Prague Papers on History of International Relations*, členem Komise pro obhajobu doktorských disertačních prací a členem vědecké rady FF UK. Vedle knižních publikací napsal řadu statí, článků, recenzí, učebnic a skript a je i autorem řady překladů. Je rovněž člen Klubu autorů literatury faktu (KALF).

D.-k.: *Čína a Spojené státy 1941-1948*, AUC, Philosophica et Historica, Monographia LIII, Praha 1974, 156 s.; (s P. Křivským), *Opožděná expanze*. *Koloniální výboje Německa a Itálie v letech 1870-1918*, Mladá fronta, Praha 1977, 295 s.; (s P. Křivským), *Moře*, *objevy*, *století*. *Dějiny geografických objevů I*., Mladá fronta, Praha 1980, 302 s.; *Cestou samurajů*. *Japonská politika v letech 1931-1942*, Mladá fronta, Praha 1984, 284 s.; (s P. Křivským), *Do nitra kontinetů*. *Dějiny geografických objevů II*., Mladá fronta, Praha 1988, 255 s.; *Pád Nipponu*. *Japonská politika v letech 1942-1945*, Mladá fronta, Praha 1990, 263 s.; *Německé koloniální výboje v Africe v letech 1884-1885*, AUC, Philosophica et Historica, Monographia CXXIX, Praha 1991; *Japonská válka 1931-1945*, Libri, Praha 1997, 553 s. ad.

L.: *Kdo je kdo 91/92*, Praha 1991; *Kdo je kdo v ČR 94/95*, Praha 1994; *Slovník KALF*, Praha 1996, *Kdo je kdo v ČR na přelomu 20. století*, Praha 1999: 537.

(fh)

SKŘIVÁNEK Jaromír - český malíř, grafik, básník, překladatel, ilustrátor a cestovatel

* 10. 10. 1923 Praha

V letech 1939-42 absolvoval Uměleckoprůmyslovou a grafickou školu v Praze, v letech 1947-50 navštěvoval kursy hindštiny doc. V. Pořízky v Orientálním ústavu.

Za okupace byl totálně nasazen v pražské Avii. Po válce a vykonání základní vojenské služby pracoval jako malíř, grafik a propagační pracovník ve výtvarném ateliéru nakladatelství Melantrich (1946-51), výtvarně-propagačním oddělení n. p. Sběrné suroviny (1951-59) a výtvarně-propagačním oddělení n. p. Obchod oděvy (1960-83) a současně se věnoval malířské, literární, překladatelské a publikační činnosti.

V roce 1973 obdržel od vlády Indické republiky tříměsíční malířské stipendium do Indie, 1982 získal od Britské rady půlroční stipendium na West Surrey College of Art.

Měl čtyřicet pět samostatných malířských výstav doma i v zahraničí; vystavoval v Indii (1967, 1974, 1980) a na Šrí Lance (1974, 1980), ve Švédsku (1977) a ve Velké Británii (1982), svými obrazy je zastoupen v Národní galerii v Praze, v Galerii hlavního města Prahy, Středočeské galerii, v Oblastní galerii v Karlových Varech, v Památníku národního písemnictví, ze zahraničních galerií v Easter Institute v Londýně, na Šrí Lance v Národní galerii v Kolombu, v Indii v Birla International Gallery v Kalkatě a v Pandul Art Gallery v Bombaji, v USA v Theosophical Society v kalifornské Pasadeně a v Jain International Meditation Center v New Yorku. Stálá výstava jeho obrazů je instalována v Galerii "Cesty ke světlu" v Praze 4 - Chodově a v Obřadní síni Obecního úřadu Prahy 9 v Čakovicích.

V roce 1970 získal čestné uznání v umělecké soutěži Středočeské galerie za soubor obrazů z Indie.

Byl aktivně činný ve výtvarných spolcích Marold (od 1951), Svazu výtvarných umělců (od 1958), od 1990 působí ve Sdružení pražských výtvarných umělců - malířů a v Asociaci volných grafiků.

V jeho malířské tvorbě dominují orientální motivy, vycházející z inspirace přírodními scenériemi, kulturními památkami a duchovním dědictvím Indie (návštěvy v letech 1967, 1974, 1980, 1991, 1997), Šrí Lanky (1974, 1981) a Egypta (1981). V roce 1977 obdržel za portrét básníka Muhammada Ikbála zlatou medaili pákistánské vlády; obraz je umístěn v muzeu v Láhauru. Rozvíjí rovněž bohatou publikační činnost: jeho články, kresby a reprodukce obrazů vycházejí v novinách a časopisech (např. *Květy*, *Nový Orient*, *Lidé a země*, *Svobodné slovo*, *Literární noviny* ad.).

D.-k.: *Za krásami Indie* [cestopisná kniha s autorovými ilustracemi], Orbis, Praha 1977, 217 s. (oceněna jako Nejlepší kniha roku), 2. vyd., Albatros, Praha 1988; *Strom života* [bibliofilské vydání vlastní poezie], Lyra pragensis, Praha 1992; *Kouzelný hadí kámen* [pohádky z kraje pod Himálajem s autorovými ilustracemi], Knižní klub, Praha 1998, 110 s.

PŘEKLADY: Šrí Pataňdžali: *Aforismy o józe*. *Metapoesie lidského ducha* [s autorovými ilustracemi], Unitaria, Praha 1993, 56 s.; [z angl.], Pietro Tarallo: *Asie - poklady Dálného východu*, Slovart, Praha 1998, 176 s.

ILUSTRACE: Vladimír Miltner (přel.), *Nala a Damajantí*, Lyra pragensis, Praha 1977; Vladimír Miltner: *Mahábhárata*, Albatros, Praha 1988; Rudolf Janíček (přel.), *Bhagavadgíta*, Lyra pragensis, Praha 1989; A. David-Neelová: *Mipam*, *lama s paterou moudrostí*, Odeon, Praha 1990; Vladimír Miltner: *Mahábhárata*, Aventinum 1992 (též něm., franc. a angl. mutace); Josef Kolmaš (přel.), *Nangsa Öbum*: *Mystérium o životě a zmrtvýchvstání krásné paní Nangsy*, Unitaria, Praha 1993.

L.: Filipský, Jan - Kudrna, Miloslav: V bludišti tajemné krásy, *NO* **30** (1975), 6: 184-186; Hlaváček, Jaroslav: Za krásami Indie, *Květy* **26** (1976), 49: 18-19; Křížková, Lída: V zemi vzdálené a tajemné, *Vlasta* 2. 6. 1976: 8-9; Randhawa, M. S.: Jaromír Skřivánek, In Search of the Sublime, *Roopa Lekha* (1977); Filipský, Jan: Šrí Lanka v díle Jaromíra Skřivánka, *NO* **33** (1978), 2: 47; týž: Nová malířská žeň Jaromíra Skřivánka, *NO* **37** (1982), 1: 29; týž: Exotická paleta Jaromíra Skřivánka, *NO* **38** (1983), 2: 41 (rovněž angl. a franc., *Solidarity* / *Solidarité* 1984/1: 24-25); týž: Indický sen českého malíře, *NO* **42** (1987), 6: 184-185 (rovněž angl. a franc., *Solidarity*/*Solidarité* 1987/6: 23-24); Stehlíková, B.: Skřivánkovy ilustrace k indické poezii, *Ateliér* (1988), 10; *Kdo byl kdo v našich dějinách ve 20*. *století*, Libri, Praha 1998: 135.

(A)

SLABÝ Josef - český duchovní se zájmem o egyptologii a asyriologii

26. 3. 1869 Havlíčkův (Německý) Brod, + 29. 12. 1930

Studoval na gymnáziu v rodném městě, potom bohoslovectví v Římě, kde získal doktorát teologie. Roku 1898 byl povolán jako zástupce ředitele domu poutníků v Jeruzalémě. Cestoval do Súdánu a na Cejlon. Stal se vojenským knězem v Tridentu a v Innsbrucku. Roku 1911 byl jmenován profesorem starozákonního studia v Hradci Králové, po první světové válce na teologické fakultě v Bratislavě, pak 1922 v Olomouci, roku 1928 v Praze. Roku 1929 byl zvolen členem Orientálního ústavu v Praze.

D.-k.: *La creazione della letteratura babilonese e nella Biblia*, Trento 1910; *Sion a město Davidovo ve světle nejnovějších objevův*, Praha 1915.

D.-č.: Nejnovější objevy v Palestině, *Časopis katolického duchovenstva* 1914; Vykopávky v Samaří, *ibid*.; O životě a smrti starých Egypťanů, *Časopis katolického duchovenstva* 1915; Nové výzkumy egyptologické, *ibid*. 1915; Kultura babylonsko-asyrská, *Časopis katolického duchovenstva* 1917; Genesis 50, 2-10 im Lichte der altägyptischen Denkmäler und Urkunden, *Tübinger Quartalschrift* 1919; Zur Geschichte des ägyptichen Josef, *Theologie und Glaube* 17, 1925; Gen. 41, 41-42 und die altägyptischen Denkmäler, *Biblische Zeitschrift* 16, 1922 aj.

L.: Václav Hazuka: + Josef Slabý, *ArOr* **3** (1931): 189-190; J. Tumpach - A. Podlaha: *Bibliografie české katolické literatury náboženské* I-V, Praha 1912-1922.

(jb)

SLAVÍČEK Karel - český misionář, matematik, astronom, hudebník a první český sinolog

* 24. 12. 1678 Jimramov, + 24. 8. 1735 Peking

Byl odchovancem jezuitských škol v Brně (vstoupil do Tovaryšstva Ježíšova 9. 10. 1694), Olomouci, Praze (na kněze vysvěcen 1706) a Jičíně. PhDr. (1712). Působil jako profesor hebrejštiny a matematiky na jezuitských učilištích v Olomouci (1710-13) a Brně (1714-15). V letech 1716-35 pobýval jako misionář v Říši čínské.

Jako typický reprezentant barokní jezuitské vzdělanosti v Čechách byl všestranným učencem, svou matematickou a hudební kvalifikací dobře disponovaný pro práci u dvora prvních mandžuských císařů Číny. Nechyběl mu ani pozorovatelský talent cestovatele a bystrého sledovatele politického dění v Číně. Jeho vědecké zájmy v této zemi se týkaly topografických a astronomických měření, studia čínské hudby a filologie. Jeho bohatá korespondence - to jediné, co se z jeho literárního díla zachovalo - se spolubratry a učenci v jezuitském řádu i mimo něj má obrovskou cenu pro sinology, misiology i pro historiky přírodních věd.

D.: Josef Vraštil (ed.), P. Karla Slavíčka, misionáře T. J., *Listy z Číny do vlasti* (*1716-1727*), Přerov - Pardubice 1935; Josef Kolmaš (ed.), Karel Slavíček SJ, *Listy z Číny do vlasti a jiná korespondence s evropskými hvězdáři* (*1716-1735*), Praha 1995.

L.: J. a M. Martínkovi, *Kdo byl kdo - naši cestovatelé a geografové*, Libri, Praha 1998: 384-385.

(jk)

SLAVÍKOVÁ Zdenka - česká pedagožka se zaměřením na umění subsaharské Afriky

* 1. 2. 1923 Šumperk

Po maturitě na reálném gymnáziu Elišky Krásnohorské v Praze (1941) absolvovala studium na Právnické fakultě Univerzity Karlovy (JUDr. 1948) a na Filozofické fakultě UK (externí studium, promoce 1966).

V letech 1945-47 pracovala na Úřadu předsednictva vlády, 1949-48 na Ústředí lidové a umělecké výroby a 1958-62 na Ústředí uměleckých řemesel, odkud přešla na katedru mimoevropských kultur Univerzity 17. listopadu (1962-74); později působila na katedře teorie kultury FF UK (1974-83).

Postupně se přeorientovala z práv na obor dějiny umění, zejména užitého umění, později v souvislosti s působením na Univerzitě 17. listopadu na umění subsaharské Afriky a na jeho vliv na moderní západní umění. Po přechodu na Filozofickou fakultu se její odborný zájem rozšířil na mezinárodní kulturní vztahy, především mezinárodní organizace (např. Komise pro duševní spolupráci při Společnosti národů, UNESCO, OSN apod), a to zejména z hlediska vztahu kultur a lidských práv.

D.-k.: *Materiály k mezinárodním kulturním vztahům* [skripta], SPN, Praha 1983, 215 s.; *Umění subsaharské Afriky*, *AUC*, Praha 1987, 150 s.; *Svatovítská mozaika Poslední soud* (rkp. 1966, rozmnoženo), Getty Institute, Los Angeles 1996.

D.-č./sb.: Nubie a její lid, *Umění a řemesla* (1970), 1: 56-57; (spoluaut.), *K problematice formování osobnosti v různých kulturách*, Acta Universitatis XVII. Novembris Pragensis, Praha 1972; Život a dílo Antonína Barvitia, *Umění* **2** (1973): 144-153; K problematice současného umění v Africe na jih od Sahary, in: *Studie a dokumenty o rozvojových zemích*, Univerzita 17. listopadu **2** (1973): 87-108; K problematice tvůrčí práce umělce v africké tradiční společnosti na jih od Sahary, in: *Sborník příspěvků z vědecké konference pořádané k 10. výročí založení USL*, Praha 1973: 147-160; Bibliografie publikací k problematice kultury v rozvojových zemích, *Bibliografický zpravodaj ke společenskovědní problematice zemí Asie*, *Afriky*, *Latinské Ameriky USL* **4** (1974), 105 s. (A)

SŁUPSKI Zbigniew - polský sinolog působící v Čechách

* 3. 6. 1934 Ostrava

Po maturitě na gymnáziu v Cieszyně (Polsko) absolvoval v letech 1952-57 obor čínština a dějiny Dálného východu na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy, CSc. (1965); ve Varšavě habilitace (1978), profesura (1992).

Ještě před ukončením studia na FF UK byl v červenci 1956 přijat do Orientálního ústavu ČSAV, kde pracoval v čínské knihovně, později jako vědecký pracovník. V roce 1973 byl nucen opustit Orientální ústav a ČSSR. Od července 1973 se stal pracovníkem Orientálního ústavu Varšavské univerzity, kde od 1979 působí jako docent a od 1992 jako profesor. Zabývá se především otázkami čínské narativní prózy, vznikem čínského písemnictví a čínské historiografie.

V letech 1967-69 byl členem redakční rady *Nového Orientu*, od 1994 je zahraničním členem redakční rady *Archivu orientálního*.

D.**-k.:** (s T. Pokorou a W. Stambergerem), *Na přelomu staré a nové Číny*. *Hnutí 4. května 1919*, Orbis, Praha 1959, 121 s.; *The Evolution of a Modern Chinese Writer*. *An Analysis of Lao She's Fiction with Biographical and Bibliographical Appendices*, Dissertationes orientales, vol. 9, Academia, Prague 1966, 169 s.; *Ju-lin wai-shis*. *Próba analizy literackiej*, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego 1979, 205 s.; *Szkice z literatury chińskiej*, Uniwersytet Warszawski, Instytut Orientalistyczny, Warszawa 1989, 142 s.; *Literatura chińska - autorzy*, *tytuly*, *daty*, Kalendarium (v tisku).

PŘEKLADY: (s J. Häringovou), *Konec slavného kopiníka* (přel. z čínštiny), SNKLHU, Praha 1962, 218 s., (z čínštiny do polštiny, část přel. I. Kaluzyńska a J. Dabrowska-Markiewicz), *Wspolczesne opowiadania chińskie*, 2 sv., Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 1995; (z angl. do polštiny, s T. Lechowskou), Fairbank, John: *Historia Chin*. *Nowe spojrzenie*, Marabut, Gdańsk 1996.

D.-č./sb.: Some Remarks on the First History of Modern Chinese Fiction, *ArOr* **32** (1964): 77-95; Dlouhá cesta čínského spisovatele, *NO* **23** (1968), 5: 148-151, 6: 180-182; Klikaté stezky císařských osudů, *NO* **23** (1968), 7: 220-224; Kulturní revoluce v jedné karikatuře, *ibid*., 10: 284-288; Mandaryni, pisarze, amatorzy, *Polityka* **XII** (1968), 10 (575): 8-9; Půl století naděje, *NO* **24** (1969), 7: 196-198; The World of Shih T'o, *AAS* **IX** (1973): 11-28. Some Points of Contact between Rulin waishi and Modern Chinese Fiction, in: Malmqvist, Goran (ed.), *Modern Chinese Literature and its Social Context*, Nobel Symposium 32, Stockholm 1977: 123-137; (s J. Kalouskovou), Some Problems of Typological Analysis in

Modern Chinese Fiction in: *Études d'Histoire et de littérature Chinoises*. Bibliothèque de l'Institut des Hautes Études Chinoises, vol. XXIV, Paris 1976: 143-153; On Qian Zhongshu's Fiction and its Critics: Some Remarks on Qian Zhongshu by Theodore Huters, *Modern Chinese Literature* (San Francisco), Vol. 1, No. 2, Spring 1985: 261-267; Three Levels of Composition of the Rulin waishih, *HJAS* **49** (1989), No. 1: 5-53; The New and the Traditional in Modern Chinese Literature - Reflections on the Short Story "When I was in Xiacun Village" by Ding Ling, *Rocznik Orientalistyczny* **XLVII**, 2 (1991): 125-130; On the Authenticity of the Text of Rulin Waishi, *ArOr* **59** (1991): 194-207.

(A)

SMÉKAL Odolen - český indolog, básník a překladatel

* 18. 8. 1928 Olomouc, + 13. 6. 1998 Praha

Vystudoval reálné gymnázium v Kroměříži (maturoval 1948) a oborovou kombinaci hindština a španělština na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy (studium absolvoval 1952 na základě obhajoby diplomové práce *Rámánand Ságar*: *A člověk zemřel*. *Literární rozbor románu*). Po dvouleté prezenční vojenské službě se vrátil na FF UK (1954) a věnoval se zde indologii, zprvu jako asistent, od 1957 jako odborný asistent (CSc. na základě disertační práce *Hindská vyprávěcí literatura lidová*, 1957). V roce 1990 se habilitoval prací *Slovesné vazby v hindštině*. Od roku 1991 působil jako lektor češtiny na Dillíské univerzitě, 1992 pak vstoupil do služeb ministerstva zahraničních věcí a 1993-96 působil v Novém Dillí jako první velvyslanec České republiky s akreditací pro Indii, Nepál, Šrí Lanku, Bangladéš a Maledivy.

Roku 1979 byl vyznamenán indickou vládou za zásluhy o rozvoj a propagaci hindštiny (cena Višva hindí puraskár), jako velvyslanec obdržel vyznamenání od nepálského krále (1996) a získal čestný doktorát (Vidjá mártand kí upádhi) na univerzitě v Kángrí (1996).

V Indii publikoval v řadě předních hindských literárních časopisů: *Dharmjug*, *Amar udžálá*, *Gaganáňčal*, *Sáptahik Hindustán*, *Bhášá*, *Kádambarí*, *Rádžbhášá* (Nové Dillí) aj. Vystupoval v indické televizi, kde recitoval v řadě literárních pořadů své verše a pro niž připravil několik pořadů o České republice.

V domácím prostředí se prezentoval především lingvistickými pracemi věnovanými hindštině a studiemi o literatuře psané hindsky i v některých dalších indických jazycích. Z hindštiny rovněž překládal a ve svých vědecko-popularizačních příspěvcích se snažil přiblížit Indii českému čtenáři.

Významná část Smékalovy literární činnosti se realizovala přímo v hindštině a byla adresována indickým čtenářům. Z češtiny pro ně přeložil mj. poezii J. Seiferta (výbor z celého díla) a výbor z lidových pohádek K. J. Erbena a B. Němcové. Především se však věnoval psaní básní přímo v hindštině a s převážně indickou tematikou. Ve všech jeho sbírkách je patrná láska ke všemu, co je indické, a především k jazyku, který si jako básník dobrovolně zvolil. Jeho reflexivní poezie není pohledem návštěvníka, ale člověka, který Indii zná a vidí její světlé a tmavé stránky, zachycuje ji v širokém rozpětí od slavných postav (Pánini, Buddha, Ašóka, Čánakja, Tilak, Gándhí) až po atmosféru dnešních dillíských uliček. Jeho verše jsou tak chvalozpěvem na indickou tradici, ale i záznamem současného života a jeho rozporů, v pozdější tvorbě se objevuje i středověká náboženská lyrika a motiv věčné lásky. Indická kritika hodnotí Smékala jako prvního zahraničního hindského básníka, jehož jazyk

"opravdu voní indickou zemi" a který nepůsobí dojmem cizince. Smékal stojí mimo moderní proudy v hindské poezii, má svůj vlastní jazyk a styl a jako formu nejčastěji volí volný verš.

D.-k.: *Hindština* I, II [skripta], Praha 1956; *Hindí Reader* I, II [skripta], Praha 1968; *Hindí Verbal Bases* I, II [skripta], Praha 1970; *Hindi Verbal Constructions* I, II [skripta], Praha 1971, 259 + 259 s.; *Hindí Glossary* I, II [skripta], Praha 1971; *Indické proměny*. Knižnice Odpovědi, sv. 5, Pressfoto - nakladatelství ČTK, Praha 1973, 245 s., 64 s. obr. příl.; *Hindská konverzace - Hindí Conversation - Hindí vártáláp*, SPN, Praha 1984, 806 s.; *Aplikovaná mluvnice hindštiny* [skripta], SPN, Praha: I. Tabularizace, tvarosloví, slovotvorba, písmo, 1986, 298 s., II. Sloveso (A). Slovesná morfologie a syntagmatika, 1987, 312 s., III. Sloveso (B). Slovesná syntagmatika a idiomatika, 1988, 302 s.; *English Hindi Conversation - Hindí-angrézí vártáláp*, New Delhi 1997.

PŘEKLADY (z hindštiny): Prémčand: *Gódán*, Praha 1957; *Nejkrásnější zahrada*, Praha 1967; *Země se sněžnou čelenkou*. Moderní hindská poezie [verše vybral, svazek uspořádal, úvodní esej, dokumentární pásmo, medailony o autorech a ediční poznámku napsal O. Smékal, podle doslovných překl. z hindských orig. přebásnili Pavel Šrut, Alena Vrbová a Jiří Žáček], Klub přátel poezie, ČS, Praha 1975, 117 s.; Rádžéndra Avasthí: *Květy džungle*, Praha 1987; *Nejkrásnější pohádky o strašidlech*. *Dvě pohádky z Indie*, 1997; (do hindštiny): *Čekoslovákijá kí bárah lók katháén* [Dvanáct lidových vyprávění z Československa], Naí Dillí 1982; Jarósláv Sáifart, čék Nobél puraskár vidžétá kavi: *Kavijón kí prémiká* [J. Seifert, český nositel Nobelovy ceny: Milenka básníků], Naí Dillí 1994.

REDAKCE: *Čánd ká sitárá*, *čék lók katháén* [Měsíční hvězda. Česká lidová vyprávění], Naí Dillí 1994; *Čék ganarádžja* [Česká republika], Naí Dillí 1995; *Vátsláv Hávél*, *satjaništhatá* [V. Havel: Oddanost pravdě], Naí Dillí 1993; *Práhá* [Praha], Naí Dillí 1996; *Vátsláv Hávél*, *satja kí khódž* [V. Havel: Hledání pravdy], Naí Dillí 1996.

BÁSNICKÁ TVORBA (v hindštině): *Téré dán kié gít va anja kavitáén* [Tebou darované písně a jiné básně], Samkálín prakášan, Naí Dillí 1982, 54 s.; *Mérí prít téré gít* [Moje láska - tvoje písně], Šrí šánti kuňdž prakášan, Dillí 1982, 148 s.; *Namó namó Bhárat mátá* [Pozdrav Tobě, matko Indie], Bháratíj džňánpíth prakášan, Naí Dillí 1983, 72 s.; *Sváti-búnd* [Posvátná kapka deště], Rádžpál end sanz, Dillí 1983, 80 s.; *Kamal kó lékar čal* [Kráčej s lotosem], Stár buk sentar, Naí Dillí 1983, 84 s.; *Téré digdigantar abhirám* [Tvé líbezné obzory], Naí Dillí 1983; *Smékal kí pratinidhi kavitáén* [Smékalovy ukázkové básně], Šrí šánti kuňdž prakášan, Dillí 1983, 64 s.; *Avirám* [Bez ustání], Samkálín prakášan, Naí Dillí 1986, iv, 46 s.; *Madhumilan sétu* [Most medového setkání], Samkálín prakášan, Naí Dillí 1988, 72 s.; *Hamárá harit ním*, *šréšth kavitáén* [Náš zelený nímový strom, nejlepší básně], Naí Dillí 1994; *Dípakón ké déš mén* [V zemi kahánků], Naí Dillí 1996.

D.-č./sb.: Hindská literatura, in: *Z dějin literatur Asie a Afriky IV*. (*Indické literatury*). Učební texty vysokých škol, SPN, Praha 1962: 117-142; (spoluaut.), O. Král (ed.), *Z dějin literatur Asie a Afriky V*. (*Literatury jihovýchodní Asie a Indie*). Učební texty vysokých škol, SPN, Praha 1964: 9-71; A Contribution to the Study of the Hindi Village Novel, *Acta Universitatis Carolinae*, Praha 1965; Classification of Hindi Onomatopoeic Verbal Bases, *Acta Universitatis Carolinae*, Praha 1971; On the Question of Periodisation of Modern Hindi Literature, in: O. Král a kol., *Rise and Development of Modern Literatures in Asia I.*, Dissertationes orientales, vol. 4, ČSAV, Praha 1965; Notes on the Conception of Tradition in Hindi Poetry, in: *Literaturen Asiens und Africas*, Berlin 1981; Reduplicative Formations and Semantic Pairs in Hindí, *Studia Orientalia Pragensia*, Praha 1979.

L.: Džít, Dž. (ed.): Smékalank, trtíj višv hindí sammélan, *Aparánt* (Naí Dillí) 1983; Turčičová, Z.: Jenom pět lidí na světě. Blízká země vzdálená, *Z' 85* (*Zápisník*) 1985, č. 14; Hrabica, Z.: Objevování Indie, Setkání s PhDr. Odolenem Smékalem, CSc., *Svět v obrazech* 1984, č. 37; Filipský, J.: Odolen Smékal. Život srostlý s hindštinou, *NO* **43** (1988), 7: 213-215; Kaur, N.: Dr. Smekal. More Indian than Indians, *Byword* (New Delhi) 1994, č. 5.; D. Marková: Indie v hindské poezii českého autora, *NO* **45** (1990), 9: 274-276; Kostić, S.: Dá. Ódólén Smékal, *Šántidút* (Naí Dillí) **2**, No. 5; Pant, N.: Hindí prémí, *Svágat* (Naí Dillí) 1993, č. 5; Sinh, B.: Ódólén Smékal, in: *Višv hindí ke bhagírath*, Naí Dillí 1994; Pant, N.: Dr. Odolen Smekal - An inveterate Indophile, *India Perspectives* (New Delhi), 1995, č. 12; Suresh, N.: The Eternal Can Never Exploit, *The Weekend Observer* (New Delhi), 1995, č. 14; Čék rádždút Smékal vidjá mártand sé sammánit, *Amar udžálá* (Lakhnaú) 1996, č. 4; S. Džain, Mahávír: Vidéšón mén hindí bhášá, *Rádžbhášá pušpamálá* (Naí Dillí), 1997, č. 108.

(sk)

SOMOSI (pův. Ködöböcz) Ján - uherský hebraista, biblista slovenského původu

* 20. 5. 1783 Novosad (okr. Trebišov), + 21. 8. 1855 Sárospatak (Maďarsko)

Studoval na reformované akademii v Sárospataku (Blatný Potok) a na univerzitě v Göttingen. Od roku 1818 působil jako profesor hebrejštiny, biblistiky a církevních dějin na reformované teologické akademii v Sárospataku. Je autorem hebrejské gramatiky, 1835 vydal překlad bible, v rkp. zůstal jeho hebrejsko-maďarský slovník.

D.-k.: *Zsidó gramatika*, Budapest 1832.

L.: *Slovenský biografický slovník*, zv. 5. Martin 1992: 490.

(ko)

SORBY Karol - slovenský arabista, historik, učitel, překladatel a diplomat

* 3. 11. 1939 Vídeň

V roce 1962 ukončil studium na Filozofické fakultě Univerzity Komenského v Bratislavě, obory arabština a slovenština. CSc. (1981), PhDr. (1983).

Od roku 1962 působil jako vysokoškolský učitel na Univerzitě 17. listopadu, od 1980 na Zahraniční fakultě Vojenské akademie v Brně. Od 1984 pracoval jako vědecký pracovník v Ústavu historických věd SAV a od 1990 v obnoveném Kabinetu orientalistiky SAV. Externě přednášel novověké arabské dějiny a arabštinu na Filozofické fakultě Univerzity Komenského a na Ústavu mezinárodních vztahů Právnické fakulty UKo v Bratislavě a Filologické fakultě Univerzity Mateja Bela v Banské Bystrici. V letech 1969-70 a 1986-87 byl na studijních pobytech v Egyptě, na Káhirské univerzitě. Věnoval se teorii výuky arabského jazyka a studiu novověkých arabských dějin. Vedle řady vysokoškolských učebních textů, vědeckých studií, recenzí a encyklopedických hesel publikoval větší počet vědecko-popularizačních a publicistických článků o historii a kultuře arabských zemí. Věnoval se i uměleckému překladu z arabštiny. Je členem Slovenské orientalistické společnosti a byl předsedou Společnosti slovensko-arabského přátelství. Pět let (1993-97) působil v diplomatických službách jako velvyslanec SR v Bagdádu.

D.-k.: *Česko-arabský slovník*, 1. vyd., SPN, Praha 1977, 2. vyd., SPN, Praha 1982; *Moderná spisovná arabčina* I., Karlova univerzita, Praha, 1989, X + 473 s.; 2. vyd., Univerzita Mateja Bela, Banská Bystrica 1998, 393 s.; *Moderná spisovná arabčina* II., VAAZ, Brno 1986, VI + 340 s.; *Egyptská revolúcia 1952*, Veda, Bratislava 1998, 136 s.

PŘEKLADY: (spoluaut.), *Slnečný vejár*. (Výber povojnových ázijských poviedok), Slovenský spisovateľ, Bratislava 1979: 95-146; (spoluaut.), *Slnečné hodiny*. (Výber súčasných ázijských poviedok), Slovenský spisovateľ, Bratislava 1984: 326-360.

D.-č./sb.: The Struggle between Great Britain and France to Influence the Character of Government in Egypt, 1801-1803, *AAS* **XXII** (1986):161-189; Národnooslobodzovacie hnutia po II. svetovej vojne v Ázii a Afrike, *Historický časopis* (1986), 1: 217-231; Decline of Mamluk's Power in Egypt, 1803-1804, *AAS* **XXIII** (1988): 171-199; Národnooslobodzovacie hnutie v egyptskej spoločnosti medzi dvoma revolúciami, 1919-1952, *Historický časopis* (1988), 2: 219-240; Egypt - The Last Phase of Political Anarchy, 1804-1805, *AAS* **XXIV** (1989): 151-177; Egyptská revolúcia roku 1952 a armáda, *Historický časopis* (1989), 1: 120-139; Muhammad Ali's Ascendancy to the Egyptian Throne, *AAS* **XXV** (1990): 167-191; The Egyptian Revolution of 1952 and the Army (Some Questions of the Universal and the Particular in the Egyptian Revolution), *AAS* **XXV** (1990): 193-215; The Internal Struggle for Power in Egypt, 1952-1953, *AAS* **XXVI** (1991): 137-155; Egypt: The Political Crisis in March 1954, *AAS* (n. s.) **1** (1992), 1: 42-65; Egypt 1954-1955: The Search for Orientation, *AAS* (n. s.) **4** (1995), 2: 199-221.

(A)

SOUČEK Vladimír - český asyriolog a chetitolog, historik starověkého práva

* 1. 6. 1928 Praha, + 9. 6. 1990 Praha

Již během studia Státního reálného gymnázia v Praze (maturita 1947) se v Jazykové škole Orientálního ústavu věnoval perštině. Orientalistiku neopustil ani během studia Právnické fakulty UK (1947-51) a ještě před ukončením studií na Filozofické fakultě UK se 1952 stal asistentem katedry filologie a dějin Předního východu a Indie. Tam též nastoupil 1955 vědeckou aspiranturu. Postgraduální studium završil ročním studijním pobytem na Humboldtově univerzitě v Berlíně. 1958 se stal odborným asistentem FF UK. V letech 1960-62 vedl projekt chetitského thesauru v Orientálním ústavu Akademie věd NDR v Berlíně, zpracovával chetitské texty Předoasijského muzea v Berlíně a zároveň přednášel na Humboldtově univerzitě. 1962 obhájil kandidátskou disertační práci *Kritické poznámky k chetitským zákonům a dalším právním textům*; v červnu 1963 se spisem *Příspěvky k chetitskému chrámovému hospodářství* habilitoval a v únoru 1964 byl jmenován a ustaven docentem klínopisného bádání a chetitologie. V průběhu téměř čtyřicetiletého působení na Filozofické fakultě UK vedl kursy sumerštiny, akkadštiny a chetitštiny a předal své znalosti několika generacím českých klínopisců. Přednášel rovněž starověké dějiny Asie a Afriky a úvod do mezinárodního práva. V listopadu 1989 byl jmenován profesorem pro obor klínopis. Byl členem vědecké rady FF UK a UK, po jedno funkční období proděkanem FF UK pro zahraniční záležitosti, členem kolegia rektora UK, dlouholetým členem výboru Čs. společnosti orientalistické a členem Německé orientální společnosti.

V letech 1964, 1967 a 1968 působil v Akademii věd a literatury v Mohuči s pracovištěm na Philippově univerzitě v Marburgu. Zúčastnil se řady mezinárodních vědeckých kongresů,

koncem 50. a v 60. letech podnikl studijní cesty do Libanonu, Sýrie, Íránu, Afghánistánu, Egypta, Arménie, Gruzie, Ázerbájdžánu.

Prvotní zájem o živé světové a orientální jazyky ustoupil soustředěnému bádání v oborech zabývajících se starověkou Malou Asií a Mezopotámií se zvláštním zaměřením na chetitologii. Zpracoval řadu nevydaných primárních dokumentů v edicích, jež dosud nebyly překonány: *Chetitské katastrální texty* (1959); *Votivní dokumenty královny Puduchepy* (1965); především pak *Starochetitský rituál pro královský pár* (1969), v němž měl rozhodující podíl na prvním nástinu starochetitské gramatiky. Monografie otevřela cestu ke studiu vývojových fází chetitštiny a ukázala nová kritéria pro datování chetitských textů. Následně z ní vycházely všechny další práce věnované chetitskému jazyku.

Jeho právnická erudice se nezapřela při práci na dokumentech z oboru starověkého práva (*Kritické poznámky k chetitským zákonům*, 1962), ale i publikacích širšího záběru.

V posledních letech se intenzivně věnoval i problematice klínového písma a jeho struktury a konečně dějinám maloasijské a mezopotamské literatury. Komplexní *Encyklopedii starověkého Předního východu*, kterou koncipoval a po dlouhá léta připravoval, musela dovést k vydání až generace jeho žáků (J. Prosecký a kol., Libri, Praha 1999).

D.-k.: *Beiträge zur hethitischen Tempelwirtschaft*, FF UK, Praha 1962, 240 s.; (s H. Ottenem), *Das Gelübde der Königin Puduhepa an die Göttin Lelwani*, Studien zu den Bogazköy-Texten, 1, Harrassowitz, Wiesbaden 1965, X, 55 s., 10 tab.; (s H. Ottenem), *Ein althethitisches Ritual für das Königspaar*, Studien zu den Bogazköy-Texten, 8, Harrassowitz, Wiesbaden 1969, VI, 138 s., 6 tab.; *Úvod do klínového písma a babylónštiny*, Academia, Praha 1972, 71 s.; *Aspects of Ancient Oriental Historiography*. *Contributions to the Symposium on Ancient History*, *Charles University*, *1973*, Studia Orientalia Pragensia, Karlova universita, Prague 1975, VI, 87 s.; (spoluaut. a koed.), Pečírka, Jan a kol., *Dějiny pravěku a starověku* I-II, SPN, Praha 1979, 2. vyd. 1982, 3. vyd. 1989 [celková red. dějin starověkého Orientu: I, s. 145-332, 391-447; autorský podíl: kap. V/1, 4, 5; VI/1, 2, 7]; *Bedřich Hrozný 1879-1952*. *K stému výročí narození akademika Bedřicha Hrozného*, Městské kulturní středisko, Lysá nad Labem 1979, 22 s., 1 portrét, 12 fot.; (s N. Novákovou), *Úvod do klínového písma a babylónštiny* I-II, Univerzita Karlova, Praha 1980, 1984, 350 + 218 s.; (s Janou Siegelovou), *Systematische Bibliographie der Hethitologie 1915-1995*, I-III, Národní muzeum, Praha 1996, 343 + 330 + 448 s.

D.-č./sb.: Die Korrelation der Stimmhaftigkeit und Stimmlosigkeit in den kleinasiatischen Sprachen, *ArOr* **24** (1956): 625-626; Einige Bemerkungen über status libertatis und status servitutis im hethitischen Recht, in: *Charisteria Orientalia - Festschrift J. Rypka*, Praha 1956: 316-320; Die hethitischen Feldertexte I-II, *ArOr* **27** (1959): 5-43, 379-395; Einige Bemerkungen zum hethitischen Strafrecht, in: *AUC*, *Philologica 1*, *Orientalia Pragensia I* (1960): 3-9; Bemerkungen zur Schlussformel der hethitischen Gesetze, *ArOr* **29** (1961): 1-29; Einige Bemerkungen zur kritischen Bearbeitung der hethitischen Gesetze, *OLZ* **56** (1961): 453-468; Randnotizen zu den hethitischen Feldertexten, *MIO* 8 (1963): 368-382; Ein neues hethitisches Ritual gegen die Pest, *MIO* 9 (1963): 164-174; Mezopotámie; Chetité, in: Tureček, J. a kol., *Světové dějiny státu a práva ve starověku*, Orbis, Praha 1963: 55-83, 84-96; (s O. Carrubou, R. Sternemannem), Kleine Bemerkungen zur jüngsten Fassung der hethitischen Gesetze, *ArOr* **33** (1965), 1-18; Chetitská literatura, in: *Z dějin literatur Asie a Afriky I*. *Literatury starého Předního východu*, SPN, Praha 1965: 4-5, 157-167; (s H. Ottenem), Neue hethitische Gesetzesfragmente aus dem Grossen Tempel, *Archiv für*

Orientforschung **21** (1966): 1-12; Am Rande der neuen Edition der hethitischen Gesetze, *ArOr* **35** (1967): 271-274; Zur Sprache der hethitischen Gesetze, *ArOr* **38** (1970): 269-276; (s J. Siegelovou), Der Kult des Wettergottes von Halap in Hatti, *ArOr* **42** (1974): 39-52; Soziale Klassen und Schichten in der hethitischen Tempelwirtschaft, *ArOr* **47** (1979): 78-82; Literatury starověkého Orientu; Literatury starověké Mezopotámie; Chetitská literatura, in: Fischer, J. O. a kol.: *Světová literatura* I-IV, SPN, Praha 1984, 1987, 9-31 [dále redakce partií věnovaných literaturám Asie a Afriky: I, s. 9-60, IV, s. 127-200]; Zur Struktur der hethitischen Gesellschaft, in: *ŠULMU* III, Universita Karlova, Praha 1988: 329-336;

L.: Vavroušek, Petr: Zikvaza dalugajaz vittaza chuišvanza chadduleššanza eš. Vladimíru Součkovi k šedesátinám, *NO* **43** (1988), 5: 150-151.

(js)

SOUČKOVÁ-SIEGELOVÁ Jana - česká badatelka v oboru chetitologie a kulturních dějin starého Předního východu

* 11. 9. 1944 Tábor

Po ukončení Střední všeobecně vzdělávací školy v Táboře 1962 absolvovala studium na Filozofické fakultě UK, obor klínopis-prehistorie (1962-67), od července 1967 byla zaměstnána v Náprstkově muzeu a Orientálním ústavu ČSAV jako dokumentátorka. V listopadu 1968 složila státní rigorózní zkoušku v oboru klínopis. V letech 1968-71 absolvovala vědeckou aspiranturu spojenou s výzkumnými pobyty na Philippově univerzitě v Marburgu. Po obhájení kandidátské disertace 1971 nastoupila jako vědecká pracovnice v Národním muzeu, kurátorka starověké předoasijské sbírky Náprstkova muzea, zároveň pověřená agendou práce muzea s veřejností. Od listopadu 1979 je ředitelkou Náprstkova muzea. Roku 1988 obhájila doktorskou disertační práci *Chetitský správní systém ve světle hospodářských a inventárních dokumentů*. Od 1990 působí jako prezidentka Československého/Českého výboru Mezinárodní rady muzeí (ICOM) a od 1993 jako členka výboru její Evropské regionální skupiny.

Původní studijní orientace na problematiku literární historie (diplomová práce *Kritické vydání mýtu o Etanovi*, 1967; kandidátská disertace *Pohádka o Appuovi a Mýtus o Chedammovi*, 1971; studie o chetitském překladu Atrachasíse) se během působení v Náprstkově muzeu přenesla do oblasti materiální kultury a hospodářských dějin. Vedle chetitologických publikací, vycházejících ze zpracování primárních dokumentů v Akademii věd a literatur v Mohuči (1981, 1982, 1984) se věnovala i přípravě populárně-naučných přehledů pro širší zainteresovanou čtenářskou obec a připravila několik autorských výstav (Koptské textilie, 1976; Typologie klínopisných dokumentů, 1978; Život a dílo B. Hrozného, 1979; Denní život v Babylónii, 1986; společně s týmem kurátorů Náprstkova muzea pak Šperky z mimoevropského světa, 1990 a jako komisařka výstavu Davidovo město 1995 v Národním muzeu).

D.-k.: *Appu-Märchen und Hedammu-Mythus*, Studien zu den Bogazköy-Texten, 14, Harrassowitz, Wiesbaden 1971, x, 128 s.; *Starověký Přední východ*, Mladá fronta, Praha 1979, 315 s.; *Bedřich Hrozný - život a dílo*. Katalog k výstavě u příležitosti 100. výročí narození (jubileum UNESCO), Národní muzeum, Praha 1979, 28 s.; *Hethitische Verwaltungspraxis im Lichte der Wirtschafts- und Inventardokumente* I-III, Národní muzeum, Praha 1986, XII, 748 s., 6 tab.; (s Vladimírem Součkem), *Systematische Bibliographie der*

Hethitologie 1915-1995, I-III, Národní muzeum, Praha 1996, 343 + 330 + 448 s; (spoluaut.), *Encyklopedie starověkého Předního východu*, Libri, Praha 1999, 447 s.

D.-č./sb.: (s H. Ottenem), Die hethitischen Gulš-Gottheiten und die Erschaffung der Menschen, *Archiv für Orientforschung* **23** (1970): 32-38; Ein hethitisches Fragment des Atrahasís Epos, *ArOr* **38** (1970): 135-139; (s Vladimírem Součkem), Der Kult des Wettergottes von Halap in Hatti, *ArOr* **42** (1974): 39-52; Gewinnung und Verarbeitung von Eisen im Hethitischen Reich, *Annals of the Náprstek Museum* **12** (1984), 71-168; Ein Adlergewicht in den Sammlungen des Britischen Museums, in: *Festschrift Heinrich Otten*, Harrassowitz, Wiesbaden 1988: 317-326; Metalle in hethitischen Texten, in: *Reallexikon der Assyriologie* VIII/1-2, München-New York 1992: 112-119; Möbel in hethitischen Dokumenten, *ibid*., VIII/5-6, 1995, 330-334; Anwendung von Kupfer und Bronze anhand hethitischer Texte, in: *Handwerk und Technologie im Alten Orient*. *Internationale Tagung Berlin*, *12*.*-15*. *März 1991*, von Zabern, Mainz 1994: 119-124.

PŘEKLADY: Chetitské mýty, in: *Mýty staré Mezopotámie*, Odeon, Praha 1977: 218-228, 277-321, 347-348, 354-356; Chetitská říše, in: *Prameny života*. *Obraz člověka a světa ve starých kulturách*, Vyšehrad, Praha 1982: 70-96, 2. vyd., *Duchovní prameny života*. *Stvoření světa ve starých mýtech a náboženstvích*, Vyšehrad, Praha 1997: 106-132.

(A)

SOUDSKÝ Bohumil - český prehistorický a orientální archeolog působící rovněž ve Francii

* 19. 1. 1922 Plzeň, + 15. 1. 1976 Paříž

Studia na Akademickém gymnáziu v Praze ukončil 1941, kdy maturoval z českého jazyka, latiny, řečtiny a matematiky. Vzhledem k uzavření českých vysokých škol nacisty se stal seminaristou premonstrátské kanonie strahovské a v Arcibiskupském teologickém ústavu studoval v letech 1941-45 teologii, hebrejštinu, orientální archeologii a akkadštinu (poslední u prof. B. Hrozného). V roce 1945 se zapsal na Filozofickou fakultu Univerzity Karlovy v Praze, kde studoval prehistorii, asyriologii, dějiny starého Orientu a srovnávací vědy náboženské. Léta 1946-48 strávil v Paříži, kde studoval na dvou školách: École pratique des Hautes Études (Section des sciences religieuses et historiques) a École du Louvre. Některé kursy absolvoval i na École des langues orientales de l'Institut Catholique a podle nepotvrzených zpráv též na École Nationale d'Administration. Zabýval se sumerštinou, akkadštinou, elamštinou, chetitštinou, orientální archeologií a dějinami umění u profesorů R. Jestina, R. Labata, A. Parrota, E. Cavaignaca a dalších. Univerzitní studia zakončil po návratu z Paříže na FF UK v Praze roku 1950 diplomovou prací *Nejstarší zemědělské civilizace v Přední Asii*, první prací svého druhu v českém jazyce. Z Paříže si rovněž přivezl Diplôme d'études semitiques (1948).

V letech 1948-52 působil jako smluvní asistent Prehistorického ústavu UK. Denuncován svými studenty odešel do Muzea města Prahy, kde pracoval v letech 1952-56 v pravěkém oddělení J. A. Jíry jako jeho vedoucí. Od roku 1955 přednášel o pravěkých kulturách Přední Asie a Egeidy na Prehistorickém ústavu UK. V letech 1957-71 byl pracovníkem Archeologického ústavu ČSAV, kde 1965 získal vědeckou hodnost kandidáta historických věd (*Studie o neolitickém domu*). Od roku 1970 působil jako hostující profesor na univerzitě v Saarbrückenu, od 1971 se pak stal hostujícím profesorem univerzity Paříž I - Sorbonne. V

letech 1971-76 zde přednášel o evropské protohistorii (prakticky poprvé ve Francii). V roce 1973 založil Centre des Recherches Protohistoriques univerzity Paříž I - Sorbonne (knihovna a dokumentační středisko) a Unité de recherche archéologique No. 12 (ústav terénního výzkumu). V červnu 1975 získal na své nové alma mater titul Docteur ès Lettres et Sciences Humaines. Zemřel náhle v pařížské nemocnici, kam se krátce předtím odebral na doporučenou operaci srdce.

Do světového archeologického vývoje zasáhl především svými výzkumy a jejich interpretacemi. Na počátku 50. let vedl řadu záchranných výzkumů, jako Praha-Čakovice (knovízská kultura), Praha-Hloubětín (pozdní halštatská kultura), Praha-Kobylisy (eneolit, únětická kultura), Libenice, okr. Kutná Hora (vypíchaná keramika, latén) či Postoloprty (neolit, únětická kultura). Jeho jméno však zůstane spojeno zejména s velkoplošným výzkumem neolitických sídlišť v Bylanech, okr. Kutná Hora (1953-67). Tento výzkum mu vynesl dvě světová prvenství: šlo o první vykopávky ve velkém měřítku, které přinesly do té doby netušené výsledky (prokopaná plocha 7 ha, 200 neolitických domů, přibližně 200 000 artefaktů) a vůbec poprvé v dějinách archeologie bylo při dokumentaci výzkumu i jeho následné interpretaci užito matematických výpočetních metod.

Přestože svůj bylanský výzkum nemohl dokončit, na základě získaných zkušeností významně zasáhl do výzkumu francouzského neolitu, když od roku 1971 otevřel ve spolupráci s Département de l'Aisne podobně koncipovaný a prováděný výzkum v údolí řeky Aisne, a to od 1971 na lokalitě Chassemy a v letech 1972-75 v Cuiry-lès-Chaudardes.

Mimořádný byl jeho metodický přínos k provádění archeologických výzkumů i k bádání o neolitu Předního východu a nejstarších zemědělcích Evropy. Poprvé jasně a zřetelně formuloval požadavek na co největší přesnost a konkrétnost archeologických soudů, aby vždy bylo možno odlišit pramenné údaje a interpretaci.

Jako málokdo z oboru vstoupil i do krásné literatury přičiněním detektivních příběhů V. Erbena s kapitánem Exnerem jako dr. Soudek(*Poklad byzantského kupce*, *Vražda pro zlatého muže*, *Denár v dívčí dlani*, Praha 1963-75).

D.-k.: *Nejstarší zemědělské civilisace v Přední Asii a jihovýchodní Evropě* [nepubl. doktorská disertační práce], 3 sv., Katedra prehistorie a protohistorie FF UK, Praha 1950, 830 s. rkp.; *Principles of Automatic Data Treatment applied on Neolithic Pottery*, Prague - Stockholm 1967, 41 s.; *Bylany*, *osada nejstarších zemědělců z mladší doby kamenné*, Academia, Praha 1966, 84 s., 19 il., 10 obr. příl.; (spoluaut. M. Zápotocká, I. Pavlů), *Bylany I*., Paris 1973 [preprint, 18 fasc.].

D.-č./sb.: Nejstarší zemědělské civilisace v Přední Asii, *Obzor prehistorický* **14** (1950): 5-162; Otázka Indoevropanů v neolitu, in: *Acta Universitatis Carolinae - Philosophica et Historica 3* (1959): 21-30; Application de méthodes du calcul dans l'étude d'un site néolithique, in: *Calcul et formalisation dand les Sciences de l'Homme*, CNRS, Paris 1968: 131-142; viz též Richard, P., Jaulin, R. (ed.), *Anthropologie et calcul*, Paris 1971: 217-238; Higher level archaeological entities: models and reality, in: Colin Renfrew (ed.), *The explanation of culture change*: *Models in prehistory*, London 1973: 195-207.

L.: J. -P. Demoule: Bohumil Soudsky, in: *Bulletin de la Société Préhistorique Franćaise*, CRSM 73/1 (1976): 7-10; J. -P. Demoule: Vingt ans après: Bohumil Soudsky et la protohistoire franćaise, in: A. Duval (ed.), *La préhistoire en France - Musées*, *Ecoles de*

fouille, *associations... du XIXème siècle ą nos jours*. Actes du 114e Congrès national des sociétés savantes, Paris 3-9 avril 1989. Paris 1992: 49-59.

(ch, jd)

SRB Vladimír - český demograf, statistik a publicista

* 15. 9. 1917 Praha

Středoškolské vzdělání získal na Masarykově I. státním čs. reálném gymnáziu v Praze, maturoval 1937. Poté studoval na Právnické fakultě Univerzity Karlovy, kde 1946 získal titul JUDr.

V letech 1946-82 pracoval v různých funkcích na Státním úřadě statistickém, od 1986 na Federálním statistickém úřadě v oboru demografie a demografické statistiky. Přednášel na vysokých školách demografii, byl členem vědeckých a odborných společností, spoluzakladatelem Československé sociologické společnosti při ČSAV a Československé demografické společnosti při ČSAV. V letech 1959-82 byl členem redakční rady revue *Demografie* a v letech 1968-71 mezinárodní revue *Demosta*.

Byl členem odborných komisí pro oblast obyvatelstva, v letech 1957-71 členem Státní populační komise, 1969-73 pracoval ve Svazu Cikánů-Romů. Byl aktivním členem společenskovědní komise, na základě odborných analýz vystupoval proti politice asimilace a prosazoval pro Romy status národnostní menšiny. Když byl svaz násilně rozpuštěn, prosazoval spolu s některými romskými aktivisty, aby se Romové mohli sdružovat v kulturní organizaci "Matice romská". Její ustavující schůze však byla rozehnána pracovníky tehdejšího ministerstva vnitra a ke zřízení samostatné romské kulturní skupiny nedošlo. Ani poté se nevzdal svého zájmu o Romy, ale soustředil se na odborné demografické studie, v nichž nadále zastával stanovisko, že Romové jsou samostatná národnostní skupina a nikoliv marginální sociální populace předurčená k programové etnické asimilaci.

D.-k.: *Cikánské obyvatelstvo v roce 1967*. Odbor statistik nevýrobních odvětví - Institut demografie, čj. 37244/68. Státní statistický úřad, Zprávy a rozbory, č. 16, řada Dem, č. 12, 19 s., 38 tab., Praha 1968; *Cikánské obyvatelstvo v roce 1968*. Odbor nevýrobních odvětví - Institut demografie, čj. 20941/69. Státní statistický úřad, Zprávy a rozbory, č. 11, řada Dem, č. 2, 28 s., 21 tab.; *Romské obyvatelstvo podle sčítání lidu*, *domů a bytů*. Odbor statistik nevýrobních odvětví - Institut demografie, čj. 22631/71. Federální statistický úřad, Zprávy a rozbory, č. 23, řada Dem, č. 5, Praha 1971, 26 s., 13 tab.

D.-č./sb.: (spoluaut. Ziegenfus, Vladimír), Cikánské obyvatelstvo v ČSSR, *Demografie* **9** (1967), 3: 276-279, tab., graf; (spoluaut. Pražáková, Irena), Cikánské obyvatelstvo v roce 1967, *Demografie* **10** (1968), 3: 264-272, 14 tab., graf; Cikánské obyvatelstvo v Československu, *Sociologický časopis* **5** (1969), 4: 453-454; Cikáni v Československé republice, *Demografie* **11** (1969), 3: 193-195, 1 tab.; (spoluaut. Vomáčková, Olga), Cikáni v Československu v roce 1968, *ibid*.: 221-230, 1 mapa, 15 tab.; (spoluaut. Job, J.), Některé demografické, ekonomické a kulturní charakteristiky romského obyvatelstva v ČSSR 1970, *Demografie* **16** (1974), 2: 172-183; Cikánské (romské) děti v základních devítiletých školách 1969-1976, *Demografie* **19** (1977), 3: 276-278; Kolik je Cikánů-Romů v Československu? *Demografie* **21** (1979), 4: 323-324; Některé demografické, ekonomické a kulturní charakteristiky cikánského obyvatelstva v ČSSR 1980, *Demografie* **26** (1984), 2: 161-172;

Demografický profil československých Romů, *Český lid* **72** (1985), 3: 139-148; Územní rozptyl československých Romů v letech 1968-1988, *Demografie* **32** (1990), 2: 169-174; Kolik Romů bude při sčítání lidu, domů a bytů 1991? *ibid*.: 174-175; Soupisy a sčítání Cikánů-Romů v Československu v letech 1947-1980 a odhady jejich počtu do roku 2000 respektive 2020, *Zpravodaj koordinované sítě vědeckých informací pro etnografii a folkloristiku* (1986), 7: 72-87; Romové v Československu podle sčítání lidu 1991, *Demografie* **35** (1993), 3: 558-559; Romové v České republice 1991, *Slovenský národopis* **41** (1993), 3: 331-337; Demografické charakteristiky obyvatelstva České republiky podle národnosti k 3. III. 1991, *Slezský sborník* **92** (1994), 1: 48-58; Národnostní homogamie v České republice podle sčítání lidu 1991, *ibid*., 2-3: 227-284; Národnost dětí v národnostně smíšených manželstvích 1991, *Český lid* **82** (1995), 1: 33-41; Plodnost vdaných žen podle národnosti a věku v Československu podle sčítání lidu 1991, *Slezský sborník* **93** (1995), 4: 333-339; Národnostní homogamie a heterogamie romských manželství v České republice 1991, *Demografie* **37** (1995), 1: 162-171; Demografické charakteristiky Romů v České republice podle sčítání lidu 1991, *Bulletin Muzea romské kultury* (1995) 3;

Asimilace a překlánění národnosti obyvatelstva v Československu ve světle sčítání lidu 1950-1991, *Demografie* **38** (1996), 3: 158-164.

(iv)

STANISLAIDES Daniel - slovenský pedagog, filolog

* 1762 Prešov, + 6. 12. 1823 Bratislava

Studoval na evangelickém kolegiu v Prešově a filologii, právo a teologii na univerzitě v Jeně. V letech 1786-88 byl rektorem gymnázia v Modré, 1788-94 učitelem teologie v Sopronu, 1794-96 rektorem gymnázia v Sopronu, 1796-1823 působil jako profesor klasické filologie, teologie a hebrejštiny na evangelickém lyceu v Bratislavě.

Patří k spoluzakladatelům první biblické společnosti na Slovensku (Institutum Philo-Biblicum). Je autorem filologické příručky latiny a řečtiny, oslavných básní a rukopisné hebrejské gramatiky a hebrejsko-latinského slovníku (jsou uloženy v Kabinetu starých tisků a rukopisů SAV v Bratislavě).

D.-k.: *Encyclopaedia Philologiae Graecorum et Romanorum*, Posonii 1803; *Inferiae supremis honoribus Dni Danieli Crudi*..., Posonii 1815.

D.-rkp.: *Grammatica Ebraea*, 1797; *Syntaxis Ebraea*; *Elementa Linguae Hebraicae*; *Praecepta linguae Hebraicae*; *Index vocum Ebraicorum cum primitivis a derivatis*.

L.: Szinnyei, József: *Magyar írók*, Köt. XII, Budapest 1908: 1396-1397; Polakovič, Daniel: K dejinám orientalistiky v školstve na Slovensku v 15.-18. storočí, in: *Acta Judaica Slovaca* **I** (1993), č. 1: 95-96.

(ko)

STEFFEL Matěj (též Mathias, Matthäus, Mateo) - českoněmecký misionář v Mexiku

* 20. 9. 1734 Jihlava, + 1806 Brno.

Po absolvování studia filozofie vstoupil 1754 do Tovaryšstva Ježíšova, 1755 odjel jako budoucí misionář do Nového Španělska (dnešního Mexika), kde 1756 v Tepotzotlánu ukončil noviciát. Po studiu teologie působil asi od 1762 mezi Indiány kmene Tarahumarů. Je autorem slovníku jejich jazyka a zpracoval i jeho gramatiku, v níž navazoval na svého předchůdce Tomáse de Guadalajara (zůstala v rukopise, který je uložen v Archivu města Brna). Zažil vypuzení jezuitů ze španělských kolonií, vrátil se 1768 do vlasti a působil v Brně, Praze a po zrušení řádu (1773) až do smrti v Brně.

D.: *Tarahumarisches Wörterbuch nebst einigen Nachrichten von den Sitten und Gebräuchen der Tarahumaren*..., in: Murr, Christoph Gottlieb: *Nachrichten von verschiedenen Ländern des Spanischen Amerika*, I. Theil, Halle 1808: 293-375.

L.: Simona Binková: El vocabulario tarahumar de Mateo Steffel como reflejo de su experiencia novohispana, *Ibero-Americana Pragensia* **XXVI** (1992): 263-272.

(sb)

STEIN Otto - českoněmecký indolog

* 21. 10. 1893 Žatec, + umučen nacisty neznámo kdy a kde, snad na jaře 1942 při transportu z ghetta v Lodži (Litzmannstadt) do koncentračního tábora

Studoval dějiny a kulturu starověkého Řecka a indologii u prof. M. Winternitze (1912-16) na německé univerzitě v Praze, v letech 1916-17 v rakouské armádě absolvoval vojenskou službu v poli, 1918 po superarbitraci dokončil studia. Od roku 1919 byl asistentem prof. Winternitze, 1925 se habilitoval pro staroindickou filologii, 1930 byl jmenován mimořádným a 1935 řádným profesorem německé univerzity v Praze.

Od roku 1929 byl členem vedení Orientálního ústavu, od 1928 spoluvydavatelem *Bibliographie Bouddhique* v Paříži, od 1929 členem redakční rady *Archivu orientálního* a *Indologica Pragensia*, od 1932 byl členem redakční rady *Journal of Indian History*. Dne 21. 10. 1941 byl jako neárijec pod č. 652 nacisty deportován do ghetta v polské Lodži.

Zabýval se staroindickou naukou o státu a sociálními dějinami starověké Indie ve vztahu k antickému Řecku. Srovnávací analýzou indických a řeckých pramenů určil dobu vzniku Kautiljova díla Arthašástra. Věnoval se též indické epigrafice, významu čísel pro život starých Indů, psal o stavbě pevností a plánování staroindických měst. V Indii 1931-32 přednášel o vůdčí myšlence indických dějin, o významu místních dějin pro indický historický výzkum a o postavení indického písemnictví ve světové literatuře.

D.-k.: *Kautilya und Megasthenes*, Wien 1921.

D.-č./sb.: Friedrich Wilhelm (ed.), Otto Stein: *Kleine Schriften*. Glasenapp-Stiftung, Band 25, Franz Steiner Verlag, Stuttgart 1985, 663 s. (BIBLIOGRAFIE).

L.: J. Marek: Otto Stein (1893-1942), významný pražský indolog, *NO* **47** (1992): 193-95, obr.

(jm)

STEINHÖFFER (též Steineffer, Esteyneffer ap.) Jan (Johannes, Juan) - českoněmecký misionář v Mexiku

* 7. 3. 1664 Jihlava, + 2. 4. 1716 misie San Ildefonso de Yécora (Mexiko)

V letech 1672-82 absolvoval jezuitské gymnázium v Jihlavě, pak studium medicíny a farmacie. Roku 1686 vstoupil do Tovaryšstva Ježíšova jako laický bratr, noviciát strávil v Brně. Působil jako ošetřovatel a lékárník v jezuitských kolejích ve Znojmě a Brně. 1692 byl určen jako misionář do zámořských misií v Mexiku. V letech 1693-96 pracoval jako ošetřovatel v koleji sv. Petra a Pavla v Mexiku, odtud doprovázel mexického místokrále do Španělska. 1698 složil v Madridu poslední sliby a žádal opět o vyslání do misií. V letech 1699-1716 působil jako bratr lékárník, ošetřovatel a lékař na severozápadě Mexika (Sonora, Sinaloa, Tarahumara, snad i Dolní Kalifornie), s výjimkou let 1704-06, kdy spravoval hospodářské záležitosti (procurador general) mexické jezuitské provincie v hlavním městě.

Je autorem nezvěstné mapy části Sinaloy, a především příručky určené k rozeznání a aplikaci místních léčivých rostlin na nejrůznější neduhy.

D.-k.: *Florilegio medicinal de todas las enfermedades*, *sacado de varios y clássicos authores*, *para bien de los pobres y de los que tienen falta de médico*, *en particular para las provincias remotas en donde administran los RR. PP. Missioneros de la CompaEía de Jesús*..., México 1712, 522 s., další vyd. Amsterdam 1719, Madrid 1729 a 1755, México 1887 a 1947 (obě neúplná); krit. vyd., María del Carmen Anzures y BolaEos (ed.), Juan de Esteyneffer: *Florilegio Medicinal*, 2 sv., México 1978, 973 s.

L.: María del Carmen Anzures y BolaEos: El Florilegio medicinal de Johannes Steinhöffer: Una contribución a la etnobotánica mexicana, *Ibero-Americana Pragensia* **XXI** (1987): 103-123.

(sb)

STEJSKAL Václav - český mykolog, cestovatel a sběratel

* 28. 9. 1851 Liberk, + 12. 7. 1934 Hostomice pod Brdy

Po gymnazijních studiích byl přijat k c. k. válečnému námořnictvu, kde zastával funkci lodního hospodáře (komisař); 1875 byl jmenován adjunktem III. třídy (1881 II. třídy, 1888 I. třídy), 1884 nastoupil jako vyšší úředník u říšského rakouského námořního ministerstva války ve Vídni. V roce 1891 vystoupil ze služeb válečného námořnictva a působil jako odborný účetní a účetní rada, resp. vrchní účetní ředitel, 1912 byl penzionován. Zajímal se o spolkovou činnost ve Vídni a v Dolních Rakousích (aktivně se zapojil do činnosti českých vlasteneckých spolků - Slovanský zpěvácký spolek, Slovanská Beseda, spolek Komenský, Český akademický spolek ad.). Stal se zakladatelem řady českých záložen a knihoven v Dolních Rakousích. Byl členem mykologické společnosti (je znám jako objevitel nového druhu hřibu - *Boletus Stejskalii*).

Roku 1881 podnikl na jachtě Miramare cestu na Blízký východ (Řecko, Palestina, Egypt, Sýrie), 1886-88 navštívil na korvetě Aurora jihovýchodní Asii a Dálný východ (Indie, Čína, Japonsko). Ještě před 1. světovou válkou uspořádal v Rychnově nad Kněžnou reprezentativní výstavku ze sbírek, jež při svých cestách nashromáždil. Ve dvacátých letech vytvořil ve své

vile v Hostomicích pod Brdy expozici mimoevropského umění, zejména umění a předmětů z Japonska.

V roce 1925 daroval svou vilu Národnímu muzeu a po smrti odkázal i své sbírky převážně etnografického charakteru z Dálného východu Náprstkovu muzeu v Praze.

D.-č.: Publikoval řadu časopiseckých a novinových článků ve vídeňském periodickém tisku a v časopisech regionálního charakteru (např. rychnovský *Posel z Podhoří*). Dále spíše drobné příspěvky do mykologických časopisů. Osobní pozůstalost je uložena v Archivu Národního muzea.

L.: F. A. Soukup: *České menšiny v Rakousku*, 1928; *Album representantů všech oborů veřejného života československého*, 1927.

(sm)

STOLICZKA (Stolička) Ferdinand - český přírodovědec, geolog a paleontolog působící v Indii a himálajské oblasti

* 7. 7. 1838 Bilany (okr. Kroměříž), + 19. 6. 1874 Murghí, Ladak (Indie)

Po studiích na německém gymnáziu v Kroměříži (1850-57) si zvolil studium geologie na přírodovědecké fakultě Vídeňské univerzity (prof. E. Suess). PhDr. (Tübingen 1861).

Po dvou letech práce v Geologische Reichsanstalt, věnované geologickému průzkumu východních Alp, jihozápadního Uherska a Dalmácie, přijal zaměstnání v Indii, a sice v Geological Survey of India (od 1863) a v letech 1868-73 také v Asiatic Society of Bengal jako sekretář její přírodovědné sekce. Uskutečnil dvě geologické expedice do Himálaje (1864 a 1865) a přírodovědeckou výpravu do Barmy, na Malajský poloostrov, Nikobary a Andamany (1869), na Kačchský poloostrov (1871-72), do Dardžilingu (1872) a druhou cestu na Nikobary a Andamany (1873). V letech 1873-74 se jako přírodovědec účastnil T. D. Forsythovy politicko-obchodní mise do Čínského Turkestánu, při níž zkoumal geologii, faunu a flóru podél trasy cesty z ladackého Le do Kášgaru a v jeho okolí až po jezero Čatyrkul v předhůří Tchien-šanu. Na zpáteční cestě prošel Vachánským údolím v Afghánistánu a překročil Pamír. Vyčerpán útrapami cesty skonal v ladackém Murghí. Je pohřben v Le, kde má také vztyčen památník.

D.-k.: *Cretaceous Fauna of Southern India* I-IV, Calcutta 1863-73, 1 453 s., 201 obr. příl.; *Scientific Results of the Second Yarkand Mission*; *based upon the collections and notes of the late Ferdinand Stoliczka*, *PhD*., Calcutta - London 1878-91.

D.-č./sb.: Geological Sections across the Himalayan Mountains, from Wangtu-Bridge on the River Sutlej to Sungdo on the Indus, *Memoirs of the Geological Survey of India* **5** (1866): 1-154; Ornithological Observations in the Sutlej valley, N. W. Himalaya, *JASB* **37** (1868), Pt II: 1-70; Contribution towards the knowledge of Indian Arachnoidea, *JASB* **38** (1869), Pt II: 201-251; Observations on some Indian and Malayan Amphibia and Reptilia, *JASB* **39** (1870), Pt II: 134-158, 159-228; A contribution to Malayan Ornithology, *ibid*.: 277-334; Note on the Kjökkenmöddings of the Andaman Islands, *Proceedings of the Asiatic Society of Bengal* (1870): 13-23; Notes on terrestrial Mollusca from the neighbourhood of Moulmein, *JASB* **40** (1871), Pt II: 143-177; Notes on some Indian and Burmese Ophidians, *ibid*.: 421-445; Notes

on various new or little known Indian Lizards, *JASB* **41** (1872), Pt II: 86-116, 117-135; Notice of the Mammals and Birds inhabiting Kachh, *ibid*.: 211-258.

L.: C. von Wurzbach: *Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich* 39, Wien 1879: 152-156; V. Ball: *Memoir of the Life and Work of Ferdinand Stoliczka*, *Ph. D*., *Palaeontologist to the Geological Survey of India from 1862 to 1874*, London 1886; F. Koláček - J. Woldřich: Ferdinand Stoliczka (1838-1874), *Sborník československé společnosti zeměpisné* **30** (1924): 105-118 (2 fot.); J. Kolmaš: *Ferdinand Stoliczka* (*1838-1874*): *The Life and Work of the Czech Explorer in India and High Asia*, Wien 1982 (bibliografie, portrét); totéž *ArOr* **51** (1983): 139-170; J. Kolmaš: Stoliczkův hrob v Ladaku, *NO* **48** (1993): 285-286 (4 fot.); J. a M. Martínkovi, *Kdo byl kdo - naši cestovatelé a geografové*, Libri, Praha 1998: 394-396.

(jk)

STRNAD Jaroslav - český indolog

*20. 12. 1954 Praha

Po maturitě na Akademickém gymnáziu v Praze vystudoval v letech 1974-79 obor hindština a historie na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy; 1987 získal titul PhDr.

Po dokončení studia na FF UK se zapojil do práce na projektu hindsko-českého slovníku a v druhé polovině 1979 působil 6 měsíců jako jazykový konzultant na Ústředním hindském ředitelství v Dillí. V letech 1980-85 byl zaměstnán jako odborný asistent v Orientálním ústavu ČSAV, kde se zabýval problematikou moderních indických dějin, zejména koloniálního období; od 1981 působil jako externí učitel hindštiny a od 1985 i sanskrtu na Jazykové škole v Praze (externě zde vyučuje dosud). Od roku 1985, kdy po svém přeřazení do oddělení Latinské Ameriky odešel z Orientálního ústavu, vyučoval těmto jazykům na Jazykové škole v plném úvazku jako interní učitel. Roku 1990 byl přijat zpět do OÚ, kde pracuje jako vědecký pracovník a vedoucí odd. Jižní Asie. Od 1990 po dohodě s vedením Indologického ústavu FF UK se podle potřeby podílí na výuce jako externí učitel (proseminář, dějiny Indie, interpretace textů).

Zabývá se dějinami Indie moderního a pozdně středověkého období (mughalská Indie), jež je i námětem jeho disertační práce (*Mughal Silver Coin Hoards of Uttar Pradesh*, *1560-1760*. *A Contribution to Monetary History of Mughal India*, 186 s.). Byl též vedoucím grantového projektu *Hindsko-český slovník* zpracovaného jako elektronická lexikografická databáze i jako textový výstup, jenž 1998 vyšel tiskem.

D.-k.: (ed. a spoluaut., s D. Markovou, S. Kostićem a R. Svobodovou), *Hindsko-český slovník*, Dar ibn Rushd, Praha 1998, 640 s.

D.-č./sb.: Nehru's Attitude toward the Palestinian Problem, in: Miloslav Krása (ed.), *Nehru*. *His Work and Relevance*, ČSMS - OÚ ČSAV, Praha 1981: 173-190; Quit India Movement - Some Problems of Interpretation, in: Jan Filipský (ed.), *Vincenc Lesný and Indian Studies*. *Centenary Commemoration Volume*, Oriental Institute, Praha 1982: 79-89; Problems of Interpretation of Coin Finds in Indian Economic History, in: Jiří Prosecký (ed.), *Ex Pede Pontis*. *Papers presented on the occassion of the 70th anniversary of the foundation of the Oriental Institute*, *Prague*, Czechoslovak Academy of Sciences, Oriental Institute, Prague

1992: 243-252; Some Remarks on the Relation of Money and Political Power in Medieval Islamic India, *ArOr* **62** (1994): 263-277; Mughal Coins of Uttar Pradesh: A Note on the Methodology of their Statistical Evaluation, *ArOr* **63** (1995): 187-203; Uneven Development, Innovations and Consumption: the Case of Premodern India, in: M. Hroch - L. Klusáková (ed.), *Criteria and Indicators of Backwardness*. *Essays of Uneven Development in European History*, Seminar of General History of the Institute of World History, FF UK, Praha 1996: 171-186; Nerovnoměrnost, dynamika inovací a spotřeby v pozdně středověké Indii, in: L. Klusáková (ed.), *Kritéria a ukazatele nerovnoměrného vývoje v evropských dějinách*, Seminář obecných dějin při Ústavu světových dějin FF UK, Praha 1997: 133-152.

(A)

STROBACH Augustin - českoněmecký misionář na Mariánských ostrovech

*** 12**. **3**. **1646 Jihlava**, + **1684 ostrov Rota (Mariánské ostrovy**)

V Jihlavě studoval na jezuitské koleji, poté filozofii a dva roky teologie v Olomouci; 1667 vstoupil v Brně do České provincie Tovaryšstva Ježíšova, vyučoval na jezuitských kolejích ve Znojmě a slezském Hlohově, pak v Olomouci pokračoval ve studiu teologie a byl 1674 vysvěcen na kněze. 1675 získal terciát v Telči, 1676 vyučoval v Litoměřicích, od 1677 v Uherském Hradišti. Roku 1678 požádal generála jezuitského řádu v Římě o vyslání do zámořských misií a jeho žádosti bylo vyhověno: již v témže roce odcestoval přes Itálii do Španělska, 1680 pak přes Atlantický oceán do Mexika a dále přes Tichý oceán na Filipíny (1681) a Mariánské ostrovy. Tam byl zabit při povstání domorodců proti španělským kolonizátorům.

Do Čech zasílal relace ze své cesty i z nového působiště v Mikronésii s všestranným popisem přírodních podmínek i života domorodého obyvatelstva a jeho proměn ve styku s evropskou civilizací.

D.: tři dopisy otištěny in: Josef Stöcklein, *Allerhand so lehr- als geistreiche Briefschriften und Reisebeschreibungen*..., Augsburg - Graz 1726, Nr. 4-6; ed. jednoho z dopisů (1682) in: S. Binková, J. Polišenský (ed.), *Česká touha cestovatelská*. *Cestopisy*, *deníky a listy ze 17. století*, Praha 1989: 422-435.

L.: Emmanuel de Boye: *Vita et obitus Venerabilis P. Augustini Strobach*..., Olomouc 1691 a 1709; Matěj Procházka, *Misie jesuitská vůbec a P. Augustina Strobacha T. J. zvlášť*, Brno 1886; J. a M. Martínkovi, *Kdo byl kdo - naši cestovatelé a geografové*, Libri, Praha 1998, 398-400.

(sb)

STROUHAL Eugen [u cizojazyčných publikací], **Evžen** [u českých publikací] - **český archeolog, antropolog a paleopatolog starověkého Egypta a Núbie**

* 24. 1. 1931 Praha

V roce 1956 absolvoval Fakultu všeobecného lékařství UK jako promovaný lékař a 1959 Filozoficko-historickou fakultu UK jako promovaný historik. 1967 obdržel titul MUDr. 1968 ukončil externí aspiranturu v oboru antropologie na Přírodovědecké fakultě Komenského

univerzity v Bratislavě a dosáhl vědecké hodnosti CSc. 1982 mu byl udělen titul PhDr. 1991 získal na Filozofické fakultě UK doktorát historických věd, ve stejném roce titul habilitovaný doktor na fakultě historie Varšavské univerzity, 1992 byl jmenován docentem antropologie na Přírodovědecké fakultě UK, 1995 profesorem dějin lékařství na 1. lékařské fakultě UK.

V letech 1956-57 působil jako lékař ve Státních lázních Františkovy Lázně, 1957-60 se stal odborným asistentem Biologického ústavu lékařské fakulty UK v Plzni. Lékařskou profesi vykonával v roce 1960 na lůžkovém oddělení Výzkumného ústavu endokrinologického v Praze-Motole.

Jeho výzkumné zaměření na archeologii, antropologii a paleopatologii starověkého Egypta a Núbie se datuje od dob zaměstnání ve funkci odborného, od 1968 vědeckého pracovníka v Čs. egyptologickém ústavu. Zúčastnil se 3 expedic do Núbie (v rámci akce UNESCO) a další 2 expedice (Čs.-egyptské antropologické expedice do Nové Núbie) zorganizoval v letech 1965-66 a 1967 (byl jejich vědeckým sekretářem). V letech 1961, 1966 a 1968 se zúčastnil výkopových sezón v Abusíru. V letech 1969-92 byl vedoucím oddělení pravěku a starověku Náprstkova muzea v Praze. Toto oddělení založil spolu s ředitelem E. Heroldem k péči o stále narůstající sbírkové fondy z oblasti Egypta, severní Afriky a Předního východu. Celý sbírkový fond zkatalogizoval, organizoval jeho restaurování a použil jej v řadě větších i menších výstav. Dále se externě zúčastňoval egyptologických expedic do Abusíru a Sakkáry (1999 po čtyřiadvacáté), zpracoval rakouské antropologické nálezy z Núbie v Přírodovědném muzeu ve Vídni a Hrdličkovy a další série z Egypta ve Smithsonian Institution a jiných institucích USA.

Od 1990 na poloviční úvazek a 1993-98 na plný úvazek vykonával funkci přednosty Ústavu dějin lékařství 1. lékařské fakulty UK, nyní jako odborný pracovník. Zaměřuje se na paleopatologii a historii staroegyptského lékařství. Přednáší pro mediky, pro posluchače antropologie na Přírodovědecké fakultě UK, egyptologie na Filozofické fakultě UK, antropologie a archeologie na Západočeské univerzitě v Plzni a Univerzity III. věku na 1. LF UK.

Zabývá se na vyhodnocováním materiálů získaných v egyptském terénu výkopy našich, rakouských, francouzských, německých, anglicko-nizozemských a dalších expedic, jež zpracovává po antropologické, demografické a paleopatologické stránce. V posledním desetiletí měl možnost vyšetřit a identifikovat řadu pozůstatků historických osobností starého Egypta (králů, královen, princezen, vezírů apod). V paleopatologii položil největší důraz na studium dokladů zhoubných nádorů. Ke srovnání použil jejich výskyt ve střední Evropě a Anglii. Z celkového množství téměř 220 odborných a vědeckých článků, 6 vědeckých a 4 populárně vědeckých knih dosáhla největšího úspěchu publikace *Život starých Egypťanů* (1. vyd., Praha 1989 a od té doby 16 dalších vydání v 8 jazycích včetně japonštiny) a dílo *Egyptské mumie v čs. sbírkách* napsané ve spolupráci s L. Vyhnánkem (Praha 1979), výsledek multidisciplinárního výzkumu v letech 1972-75.

Je čestným členem Švédské společnosti historie medicíny (1985), Španělské antropologické společnosti (1980) a Antropologické společnosti ve Vídni (1969), členem-korespondentem Rakouského archeologického ústavu, Vídeň (1991), zakládajícím členem Paleopatologické asociace, Detroit (1972), atd. Je nositelem Hrdličkovy pamětní medaile (1981), Michalowského pamětní medaile (1987), Rothbaumovy ceny za nejlepší knihu roku, Norman, Oklahoma (1992) a tří medailí k 650. výročí UK (1998).

D.-k.: *Do srdce mauretánské Sahary*, Vyšehrad, Praha 1974; (s L. Vyhnánkem), *Egyptian Mummies in Czechoslovak Collections*, Sborník Národního muzea - přírodní vědy 35B, NM, Praha 1979, s. 1-212; *Setkání s Aljaškou*, Vyšehrad, Praha 1981; (s J. Jungwirthem), *Die anthropologische Untersuchungen der C-Gruppen- und Pan-Gräber-Skelette aus Sayala*, *Ägyptisch-Nubien*, Österreichische Akademie der Wissenschaften, philologisch-historische Klasse, Denkschriften 176, Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, Wien 1984, 198 s., 68 tab., 27 obr., 33 obr. příl.; *Wadi Qitna and Kalabsha South*. *Late Roman - Early Byzantine Tumuli Cemeteries in Egyptian Nubia*, Vol. I. Archaeology, Czechoslovak Institute of Egyptology, Charles University, Prague 1984, 317 s., 55 tab., 160 obr., 3 mapy, 88 obr. příl.; (s L. Barešem), *Secondary Cemetery in the Mastaba of Ptahshepses*, Czechoslovak Institute of Egyptology, Charles University, Prague 1993.

D.-č./sb.: A Contribution to the Anthropology of Recent Egyptian Population. I. Anthropology of Abusir and Qift, *Anthropologie* **I** (1963), 3: 1-33; A Contribution to the Anthropology of Recent Egyptian Population. II. Regional Variability of Some Morphological Features, *Anthropologie* **II** (1964), 2: 1-32; (s M. Fiedlerem), K výživě a potravě egyptských feláhů, *Výživa lidu* 19 (1964): 51-54; Vývoj pravěkých kultur, in: I. Hrbek a kol., *Dějiny Afriky*, díl I., Svoboda, Praha 1966: 79-149; Regionální variabilita morfologických znaků recentního obyvatelstva Egypta, in: *Acta Facultatis Rerum Naturalium Universitatis Comenianae* **X** (1966), 8, Anthropologia XI: 353-360; Contribution ą la question du caractère de la population préhistorique de la Haute-Egypte, in: *Congrès panafricain de préhistoire*, *Dakar 1967*, *Actes de 6e session*, Les Imprimeries réunies de Chambéry 1967: 510-512; viz též *Anthropologie* **VI** (1968), 1: 19-22; Antropologie skalních hrobek v Naga el-Farík v Núbii, *Zprávy Čs. společnosti anthropologické při ČSAV* **XXII** (1969), 3: 51-53; (s J. A. Valšíkem, F. H. Hussienovou a A. el-Nofelym), Biology of Man in Nubia, *Materiały i Prace Antropologiczne* 78 (1970): 93-98; Doklady raného průniku negroidů do předhistorického Egypta, *Zprávy Čs. společnosti orientalistické při ČSAV* **VIII** (1970), 1: 48-56; Nové poznatky z historické antropologie Núbie na základě materiálů z rakouských a čs. výzkumů, *Zprávy Čs. společnosti anthropologické při ČSAV* **XXIII** (1970), 1-2: 3-5; A Remark on the Palaeodemography according to the Czechoslovak Research at Wadi Qitna, in: *Actes du VIIe Congrès International des Sciences Préhistoriques et Protohistoriques*, *Prague 1966*, tome 2, Academia, Praha 1971: 1272-1275; Morphological Variability of Nubian Men, in: *Anthropological Congress dedicated to Aleš Hrdlička*, Academia, Praha 1971: 465-471; (s M. Fiedlerem a K. Petráčkem), Contribution to the Research on Egyptian Nubian Descent Groups, *ArOr* **39** (1971), 4: 434-472; Evidence of the Early Penetration of Negroes into the Prehistoric Egypt, *Journal of African History* **XII** (1971), 1: 1-9; Die menschliche Skelettreste der nachmeroitischen Zeit aus dem Nordfriedhof in Musawwarat es Sufra, *Wissenschaftliche Zeitschrift der Humboldt-Universität zu Berlin* (*Gesellschafts- und Sprachwissenschftliche Reihe*) **XX** (1971), 3: 257-266; Some Remarks on Medical Findings and Popular Medical Treatment in Egyptian Nubians, in: *Collection of Papers on Medical Tropicology*, Part A, Charles University, Prague 1972: 220-225; Anthropological Analysis of Skeletal Remains from Rock Tombs at Naga El-Farik in Egyptian Nubia, *Anthropologie* **X** (1972), 2-3: 97-121; Marriage Pattern in Egyptian Nubia, *Annals of the Náprstek Museum* **5** (1973): 81-109; Temporal and Spatial Analysis of Some Craniometric Features in Ancient Egyptians and Nubians, in: D. Brothwell, B. Chiarelli (ed.), *Population Biology of the Ancient Egyptians*, Academic Press, London 1973: 121-142; Die Todesumstände des Pharaons Seqenenre' (17. Dynastie), *Annalen des Naturhistorischen Museums* (Wien) **78** (1974): 29-52; Památky z antického období Egypta a Přední Asie ve sbírkách Náprstkova muzea v Praze, *Listy filologické* **97** (1974): 133-136; Somatic Distinctions between the Ethnic Groups of Egyptian Nubian Men, in: *Sborník Národního*

muzea v Praze - přírodní vědy 30B/3 (1974): 83-89; Rassengeschichte Ägyptens, in: K. Saller, I. Schwidetzky (ed.), *Rassengeschichte der Menschheit*, 3. Lieferung, Oldenbourg Verlag, München-Wien 1975: 9-89; (s L. Vyhnánkem), Arteriosclerosis in Egyptian Mummies, *Anthropologie* **XIII** (1975), 3: 219-221; (s L. Vyhnánkem), X-Ray Examination of Ancient Egyptian Mummies from Czechoslovak Collections, *Acta Facultatis rerum naturalium Universitatis Comenianae* (1975), *Anthropologia* XXII: 301-306; (s L. Vyhnánkem), Survey of Egyptian Mummies in Czechoslovak Collections, *Zeitschrift für ägyptische Sprache und Altertumskunde* **103** (1976), 2: 114-118; (s L. Vyhnánkem), Radiography of Egyptian Mummies, *ibid*.: 118-128; (s L. Vyhnánkem), Spondylosis and Arthrosis in Ancient Egyptian Mummies from the Czechoslovak Collections, *Anthropologia* **23** (1976): 319-324; Tumors in the Remains of Ancient Egyptians, *American Journal of Physical Anthropology* **45** (1976): 613-620; Secondary Burials in the Area of the Mastaba of Ptahshepses at Abusir, in: *Preliminary Report on Czechoslovak Excavations in the Mastaba of Ptahshepses at Abusir*, Charles University, Prague 1976: 85-89; Maternity in Ancient Egypt, in: A. Doležal, J. Gutwirth (ed.), *Anthropology of the Maternity*, Universitas Carolina, Praha 1977: 287-292; Ancient Egyptian Case of Carcinoma, *Bulletin of the New York Academy of Medicine* **54** (1978), 3: 290-302; Geschichte der anthropologischen Erforschung Ägyptens, *Homo* **29** (1978), 2: 108-121; (s J. Čejkou, E. Kaprálovou, Z. Urbancem), Contribution to the Physico-Chemical Research on Ancient Egyptian Material, in: *ICOM Committee for Conservation*, *5th Triennial Meeting*, Zagreb 1978: 1-10; (s J. Čejkou, E. Kaprálovou, Z. Urbancem), The Investigation of Ancient Egyptian Pottery by Physico-Chemical Methods, *Bulletin de Liaison du Groupe International d'Étude de la Céramique Egyptienne* 4/1978: 34-35; Contribution to Archaeology and Anthropology of Egyptian Nubia in 4th-6th cent. A. D., in: *Acts of the First International Congress of Egyptology*, *Cairo 1976*. Schriften zur Geschichte und Kultur des alten Orients 14, Akademie Verlag, Berlin 1979: 609-613; Research on Egyptian Mummies in Czechoslovakia, in: *ibid*.: 615-619; Anthropologische Funde aus dem Areal der Pyramide des Königs Amenemhet III in Dahshur (Ägypten), *Mitteilungen des Deutschen Archäologischen Instituts Kairo* 35/1979: 323-333; (s J. Jungwirthem), Palaeogenetics of the Late Roman - Early Byzantine Cemeteries at Sayala, Egyptian Nubia, *Journal of Human Evolution* **8** (1979): 699-703; (s J. Jungwirthem), Palaeopathology of the Late Roman - Early Byzantine Cemeteries at Sayala, Egyptian Nubia, *Journal of Human Evolution* **9** (1980): 61-70; Doklady lidového léčitelství u historických populací Núbie, in: *Tradiční medicina a současnost*. *Sborník referátů I. sympozia o tradičním léčitelství*, Komise presidia ČSAV pro komplexní výzkum rozvojových zemí, Praha 1980: 26; Anthropometry of Egyptian Nubians, in: I. Schwidetzky, B. Chiarelli, O. Necrasov (ed.), *Physical Anthropology of European Populations*, Mouton, The Hague, Paris, New York 1980: 197-212; (s J. G. Jeffreysem), North Saqqara 1978-9: The Coptic Cemetery at the Sacred Animal Necropolis, *Journal of Egyptian Archaeology* **66** (1980): 28-35; Folk Medical Treatment in Egyptian Nubians, *Acta II Symposium de Antropolgia biologica de EspaEa*, Oviedo 1980: 363-376; Künstliche Eingriffe an den Schädeln aus den spätrömisch - frühbyzantinischen Gräberfelder in Sayala (Ägyptisch-Nubien), *Anthropologie* **XIX** (1981), 2: 149-160; Příspěvek k antropologické interpretaci archeologických nálezů, in: M. Buchvaldek, J. Sláma (ed.), *Sborník k 80. narozeninám akademika Filipa*. Praehistorica VIII - Varia archaeologica 2, Universitas Carolina, Praha 1981: 249-253; Current State of Anthropological Studies on Ancient Egypt and Nubia, *Bulletin et Mémoires de la Société d'Anthropologie* (Paris), tome 8, série XIII (1981): 231-249; Folk Medical Treatment in Egyptian Nubians, *Annals of the Náprstek Museum* **10** (1981): 183-193; Paleopathology of the Coptic Cemetery at Saqqara-North (4th-5th cent. A. D.), *Paleopathology Association 3rd European Meeting*, *Caen 1980*, Ch. Corlet, Condé-sur-Noireau 1981: 211-217; (s L. Vyhnánkem), New Cases of Malign Tumours from Late Period Cemeteries at Abusir and Saqqara, *Ossa* **8** (1981): 165-189; (s J. Jungwirthem),

Anthropometric Analysis of the Late Roman - Early Byzantine Burial Complexes at Sayala, Egyptian Nubia, in: V. V. Novotný (ed.), *IInd Anthropological Congress of Aleš Hrdlička*, Universitas Carolina, Praha 1982: 387-389; (s J. Jungwirthem), Traumatism in the Late Roman - Early Byzantine Cemeteries at Sayala, Egyptian Nubia, in: *ibid*.: 459-462; The Physical Anthropology of the Meroitic Area, *Meroitica* (Berlin) **6** (1982): 237-264; Hand-Made Pottery of the IVth to VIth Century A. D. Dodekaschoinos, in: J. M. Plumley (ed.), *Nubian Studies*, Cambridge 1978, Aris & Phillips, Warminster 1982: 215-222; Queen Mutnodjemet at Memphis: Anthropological and Paleopathological Evidence, in: *L'Égyptologie en 1979*. Axes prioritaires de recherche, tome II, Éditions du CNRS, Paris 1982: 317-322; Anthropological Analysis of the Pan-Grave Culture of Nubia and Egypt, in: J. Jelínek (ed.), *Man and his Origins*. Anthropos 21, Brno 1982: 321-326; Paleopathology of the Late Period Population of Abusir (Egypt), in: *Proceedings*. *Paleopathology Association 4th European Meeting*, Middelburg/Antwerpen 1982: 151-159; Paleopatologie koptské komunity v Sakáře, *Časopis Národního muzea v Praze*, *řada přírodovědná* **107** (1983), 3: 139-142; Social Stratification at the Wadi Qitna Cemetery, in: Meroitic Studies 1980, *Meroitica* **7** (1984): 522-542; Princess Khekeretnebty and Tisethor: Anthropological Analysis, *Anthropologie* **22** (1984), 2: 171-183; Princess Khekeretnebty and Tisethor: Anthropological Results, *Zeitschrift für ägyptische Sprache und Altertumskunde* **111** (1984), 1: 41-44; Chrup starých Egypťanů z Abusíru v 1. tisíciletí př. n. l., *Sborník Čs*. *společnosti antropologické při ČSAV za rok 1983*, Brno 1984: 4-9; Anthropology of the Late Period Cemetery in the Tomb of King Horemheb at Saqqara (Egypt), *International Journal of Anthropology* 1/3 (1986): 215-224; Adaptation of the Late Period Population of Abusir (Egypt), *Anthropos* (Athinai) **11** (1986): 94-103; (spoluaut. Z. Urbanec, J. Čejka), Cluster Analysis of the X-Group Pottery from Wadi Qitna and Kalabsha South (Egyptian Nubia), in: *Die Anwendung numerischen Methoden in Sudanarchäologie*. *Wissenschaftliche Zeitung der Humboldt-Universität zu Berlin* **35** (1986), 1: 88-94; (spoluaut. V. Kvíčala, L. Vyhnánek), Computed Tomography of a Series of Egyptian Mummified Heads, in: A. R. David (ed.), *Science in Egyptology*. Proceedings of the Science in Egyptology Symposia, Manchester University Press, Manchester 1986: 123-140; Demographic Analysis of Multiple and Clustered Burials at Wadi Qitna, Egyptian Nubia, *Anthropologie* **24** (1986), 2-3: 249-256; Demografie populace Pozdní doby z Abusíru (Egypt), in: *Zborník XVI*. *kongresu čs*. *antropológov*, *Banská Bystrica 1982*, Bratislava 1986: 186-189; Paleodemography of the Coptic Cemetery at Saqqara North (5th - 6th cent. A. D.), *Sborník Národního muzea*, řada B, **43** (1987), 2-4: 178-185; (spoluaut. G. Lubec, G. Nauer, K. Seifert a kol.), Structural Stability of Hair over Three Thousand Years, *Journal of Archaeological Science* 14 (1987): 113-120; Three Figured Ostraka from the Ancient Egyptian Collection of the Náprstek Museum, *Annals of the Náprstek Museum* **15** (1987): 47-68; Ethnic Aspects of the X-Group Period in the Dodekaschoinos, in: S. Donanoni, S. Wenig (ed.), Studia Meroitica 1984, *Meroitica* **10** (1989): 757-762; Paleopathology of the Christian Population at Sayala (Egyptian Nubia, 5th-11th cent. A. D.), in: L. Capasso (ed.), *Advances in Paleopathology*, Solfaneri, Chieti 1989: 191-196; Family Structure of the Wadi Qitna Population (Egyptian Nubia, 3rd-5th cent. A. D.), *Nubica I-II*, *1987-88*, Köln 1990: 611-629; Life of Egyptian Children according to Archaeological Sources, in: G. Beunen (ed.), *Children and Exercise*, Enke, Stuttgart 1990: 184-196; Poznámky k rostlinným drogám ve staroegyptském lékařství, in: *Proceedings of the Conference on Medical Geography and Ethnography*, Postgraduate Medical and Pharmaceutical Institute, Prague 1992: 127-131; Anthropological and archaeological identification of an ancient Egyptian royal family (5th dynasty), *International Journal of Anthropology* **7** (1992): 43-63; Syphilis in Ancient Egypt, in: O. Dutour, G. Pálfi, J. Bérato, J-P. Brun (ed.), *L'Origine de la Syphilis en Europe avant ou après 1493*? Centre archéologique du Var - Editions Errance, Toulon 1994: 148-153; (spoluaut. S. Balabánová, M. Teschler-Nicola), Nachweis von Nicotin im Kopfhaar von

natürlich mumifizierten Körpern aus dem christlichen Sayala (Ägyptisch-Nubien), *Anthropologischer Anzeiger* **52** (1994): 167-173; Tod und Mummifikation der alten Ägypter, *Zeitschrift der Berliner Gesellschaft für Anthropologie*, *Ethnologie und Urgeschichte* **15** (1994): 15-23 a mnoho dalších.

L.: Milan Dokládal: Životní jubileum MUDr. PhDr. Evžena Strouhala, CSc., *Zprávy Čs. společnosti antropologické při ČSAV* **35** (1982), 1: 25-30.

(A)

STŘÍDA Miroslav - český geograf a geolog

* 11. 9. 1923 Jihlava

Roku 1948 ukončil studium geografie na Přírodovědecké fakultě UK v Praze; 1948/49 studoval na Institut de Géographie Pařížské univerzity. 1950 získal titul RNDr., 1960 se stal kandidátem geografických věd, 1969 předložil doktorskou práci *Hospodářské oblasti. Úvahy k ekonomicko-geografické regionalizaci*, kterou však již se nepodařilo obhájit.

V letech 1949-52 šéfredaktor v Přírodovědeckém vydavatelství v Praze (nyní nakl. Academia); 1952-55 odborný asistent katedry ekonomické geografie VŠE, 1955 přešel do ČSAV. Po vzniku GÚ ČSAV se stal jeho vědeckým pracovníkem, vedoucím pobočky Praha, ale 1972 byl z politických důvodů propuštěn. V letech 1972-73 působil v Geologickém ústavu ČSAV, 1973-80 v Ústředním ústavu geologickém; 1981-86 znovu GÚ ČSAV. Do roku 1991 byl vědeckým pracovníkem-konzultantem ČSAV.

Odborně se zabýval zejména problémy geografické regionalizace, problémy geografie průmyslu a otázkami sídelní geografie, zvláště studiem aglomerace sídel. Podílel se rovněž na kartografických pracích, zvláště na přípravě ekonomicko-geografických map a na činnosti v redakčních radách řady atlasů (*Čs. vojenský atlas* 1965, *Čs. národní atlas* 1966, *Atlas obyvatelstva* 1984 aj.). Spolupracoval s různými spoluautory na školních učebnicích (1951-82), s Encyklopedickým institutem ČSAV, při vydávání slovníků (např. *Geografický místopisný slovník*), přednášel na Přírodovědecké fakultě UK i na jiných domácích i zahraničních univerzitách (např. jako hostující profesor na Université Louvain v Belgii 1990-91).

Ještě v Přírodovědeckém vydavatelství založil spolu s V. Häuflerem 1951 časopis *Lidé a země* a řadu let byl členem jeho redakční rady. Působil rovněž jako člen redakční rady *Sborníku České geografické společnosti* (1952-70). Byl členem Komise prezídia ČSAV pro komplexní výzkum rozvojových zemí (1964-70) za obor geografie, členem mezinárodní redakční rady za ČSR v *Bibliographie Géographique Internationale* v Paříži (1958-99), zabýval se geografií cestovního ruchu, připravoval turistické průvodce aj.

D.-k.: (s O. Čepkem), *Hospodářský zeměpis světa*, 1. vyd., SPN, Praha 1954, 288 s.; (s kol.), *Geography of Czechoslovakia*, Academia, Praha 1971, 348 s.; (spoluaut.) *Indický subkontinent*. Zeměpisné a historické panorama, SPN, Praha 1980, 517 s. a desítky odborných článků, např. Progress of Applied Geography in Czechoslovakia, in: *Proceedings IGU Commission*, Kingston 1967: 21-24; Indie a její zeměpisné oblasti, *Zeměpis ve škole* 8 (1970): 126-128, aj.

(A)

SUCHOMEL Filip - český orientalista-japanolog a historik umění

* 9. 2. 1966 Praha

V roce 1991 absolvoval studium na katedře Dálného východu Filozofické fakulty Univerzity Karlovy, kde se specializoval na kulturní dějiny a dějiny japonského umění. Zároveň od 1989 studoval na katedře dějin umění FF UK u prof. Wittlicha; studium dokončil 1998 obhajobou diplomové práce *Mistrovská díla japonského porcelánu z českých a moravských sbírek*.

Od roku 1989 pracoval jako pomocný kurátor, od 1991 jako kurátor japonského umění v Náprstkově muzeu v Praze. V letech 1994-95 absolvoval desetiměsíční stipendijní pobyt v Japonsku, od 1996 byl jmenován ředitelem Sbírky asijského umění Národní galerie v Praze.

D.-č./sb.: Japonská čajová keramika, in: *Čtení k čaji*, Okresní galerie, Rychnov n/Kněžnou 1992: 21 n.; Japonské svitkové malby, *Ateliér* 18/1992: 1; Umezaki Unrei, *Bonsai* 3/1993: 6-8; Cesty samurajov, *Pamiatky a múzeá* 6/1993; *Prchavý svět japonského dřevořezu*, GVU Cheb, Karlovy Vary, Jihlava 1994; *Umělecká specifikace japonského vývozního porcelánu Imari se zvláštním zřetelem k českým a moravským sbírkám*, Velvyslanectví Japonska v České republice [publikovaná přednáška], Praha 1996; Makuzu Kózan, jeho keramické studio v Jokohamě a dva neznámé předměty v českých sbírkách, *Starožitnosti a umění* 10/1996: 4-7; Specific Artistic Elements of Imported Japanese Imari Porcelan, with the Special Reference to Czech Collection, *Japan Foundation Newsletter* 4/1996: 5-8; *Umění barvy*, *kovu a ohně - emailérství Dálného východu*, Památkový ústav v Ústí nad Labem, zámek Benešov nad Ploučnicí 1996; *Emailérství v Japonsku*, Velvyslanectví Japonska v České republice [publikovaná přednáška], Praha 1997; Two objects in Czech collections from the Makuzu Kozan studio, *Andon* 56/1997: 12-17; *Krása a elegance - laky Dálného východu*, Památkový ústav v Ústí nad Labem, zámek Benešov nad Ploučnicí 1997; *Mistrovská díla japonského porcelánu*, *1600 - 1900*, Národní galerie, Praha 1997.

(sm)

SUCHÝ Jaroslav - český antropolog

* 30. 6. 1926 Slaný, + 28. 8. 1975

Po maturitě v Praze (1945) vystudoval na Přírodovědecké fakultě UK antropologii a v roce 1949 získal titul RNDr. Antropologii vyučoval na Pedagogické fakultě UK v Praze v rámci katedry biologie. 1962 získal docenturu a 1972 profesuru. V letech 1970-73 působil na Pedagogické fakultě UK jako proděkan pro vědu a výzkum. Založil laboratoř vývojové antropologie, kterou vedl až do své smrti. Tragicky zahynul při autonehodě.

Jeho první výzkumy a vědecká díla spadají do oboru fyzické antropologie. Při antropometrických měřeních školní mládeže se setkal i s romskými dětmi a jejich antropologické zvláštnosti ho zaujaly natolik, že se na ně soustředil. Spolu s RNDr. Helenou Malou provedl řadu měření a společně publikovali jejich výsledky. Kontakt s Romy, humanitní povahové založení a interiorizace jógové filozofie jej postupně vedly od deskriptivní antropometrie k antropologii. Ve své práci *Vývojová antropologie obyvatelstva ČSR* (1972) definoval teoretické a zároveň i metodologické východisko, z něhož lze

přistupovat k poznání jak člověka jednotlivého, tak širší lidské skupiny. Nazval je vektorový model: představuje interakci sil externích (prostředí) a interních (dědičnost), jejíž charakter a průběh určuje vlastnosti organismu, jejich variabilitu, tendence a vývoj.

V roce 1974 začal připravovat interdisciplinární výzkum etnokulturní, antropologické a socio-historické svébytnosti Romů v rámci katedry biologie na Pedagogické fakultě UK. Jeho humánně i odborně podložený respekt vůči svébytnosti každého jedince i každé lidské pospolitosti provázela i praktická snaha upozorňovat na romskou kulturu a propagovat právo na její existenci: a tak v době, kdy se přiostřovala asimilační politika, uspořádal na půdě Pedagogické fakulty UK spolu s M. Hübschmannovou výstavu romského umění a literatury pod názvem *Naši spoluobčané* (1974). Podařilo se mu též získat krajská stipendia pro několik studentů, kteří měli v budoucnosti vyučovat romské děti, a prosadit pro ně zvláštní pedagogický plán s výukou romštiny, romské historie a kultury. Bohužel zemřel, než se plán stačil uskutečnit.

D.-č./sb.: Untersuchungen an Zigeunerkindern in West und Nord Böhmen, *Ärztliche Jugendkunde* **55** (1964), 3-4: 152-158; Antropologische Unter Suchungen eigenartiger Populationen Mitteleuropas, *Mitteilungen Sektion Schulbiologie* (1965): 105-114; Jak hodnotit tělesný vývoj cikánských dětí, *Československá pediatrie* **22**, (1967), 9: 858-859; Die Zigeneuner, in: *Rassengeschichte der Menschheit*, R. Oldenbourg Verlag, 1968: 185-221; Bodily Development of Gypsy Children in Czechoslovakia, *Antropologie*, **6** (1968): 73-78; (s Helenou Malou), The physical features of gypsy youth, in: *Estratto della rivista di Antropologia* **56** (1969): 31-43; (s Helenou Malou), The Antropological Research of Gypsy-children and Youth in Czechoslovakia, in: *Glaznik Antropoložkoj Družstva Jugoslavie* (1970): 39-63; Cikáni - naši spoluobčané, *Lidé a země* (1970), 1: 27; (s Helenou Malou), Antropologický výzkum cikánských dětí a mládeže v Československu, *Československá pediatrie* **27** (1971-72), 9: 430-431; (s Helenou Malou), Antropological research of Romany (Gypsy) school-children in south Bohemia, *Anthropologie* **X** (1972), 2-3: 65-75; (s Helenou Malou), Postawowa charakterystyka antropologiczna ciganskiej mlodziezy szkolnej ze wschodniej Slowacji, *Przegląd antropologiczny* **39** (1973): 51-60; (s Helenou Malou), Tělesný vývoj cikánských dětí v podmínkách ústavní péče, *Československá defektologie*, *somatologie* (1973): 91-108; (s M. Hübschmannovou a S. Komendou), Problematika výchovy romských dětí, *Zprávy Čs. společnosti antropologické* **27** (1974): 19-20; (s Helenou Malou), The physical development of Rom (Gypsy) school children, *Folia morphologica* **22** (1974): 403-404; Tělesný vývoj romských dětí v Čechách, *Zprávy Čs. společnosti antropologické při ČSAV* **XXVII** (1974), 1, 2: 13; Teoretické základy vývojové antropologie Romů (Cikánů), in: *Sborník pedagogické fakulty UK. Biologie* **III** (1975): 27-35; (s I. Bernasovským a K. Bernasovskou), Krevní skupiny Romů (Cikánů) jako příspěvek k otázce jejich původu, in: *ibid.*: 135-139; (s Helenou Malou), Sekundární trend v tělesném vývoji romských dětí, in: *Sborník pedagogické fakulty UK. Biologie* **IV** (1975): 25-30.

(mb)

ŠAFÁŘ Karel - český středoškolský profesor, romanista, překladatel z francouzštiny, arabštiny a turečtiny

* 28. 1. 1889 České Budějovice, + 3. 6. 1970 České Budějovice

Studoval Jirsíkovo gymnázium v Českých Budějovicích a od 1908 francouzštinu, němčinu, arabštinu, perštinu a turečtinu na Filozofické fakultě pražské univerzity. Působil pak celý

život jako středoškolský profesor francouzštiny a němčiny. Proslul jako člen "jihočeské Thelémy", která vydala nový překlad Rabelaisova Gargantuy a Pantagruela. Z francouzštiny překládal Rabelaisa, Bédiera a Montesquieua, vydal rovněž překlady z arabštiny a turečtiny.

D.-k.: PŘEKLADY: (z arabštiny), *Povídka o králi*, *jeho synu*, *vezírech a otrokyni*. 1000 nejkrásnějších novel, Praha [1911]; (z arabštiny), *Sindbád*. Vypravování Sindbáda námořníka z arabské sbírky "Tisíc a jedna noc", Praha 1914; (z turečtiny), *Šprýmy hodži Nasr-ed-dína efendiho*, Praha 1932; *Příběh o jinochu a smutných starcích*, Praha 1939.

L.: Jana Makovcová: *Jihočeský Theléman* (*Karel Šafář - život a dílo*). Diplomová práce na Pedagogické fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, katedra historie 1995; A. Jakeš: Poklady Orientu, *Jihočeská pravda* 9. 6. 1970; J. Jelínek: Nad životním dílem orientalisty a významného českého překladatele, *Svoboda* 25. 1. 1969; rl (Renata Listíková): Jihočeská Theléma, *Lexikon české literatury* 2, Praha 1993: 530-531; J. Bečka: Žáci Rudolfa Dvořáka, *NO* **50** (1995): 73-77.

(jb)

ŠANDA Vojtěch - český teolog a orientalista

* 15. 10. 1873 Kvílice u Slaného, + 24. 12. 1953 Praha

Studoval na německém gymnáziu v Bohosudově a v Litoměřicích, potom teologii v Innsbrucku. Na další studium byl vyslán do Bejrútu a Jeruzaléma v letech 1897-1900. Roku 1897 byl vysvěcen na kněze. Roku 1902 se stal profesorem v bohosloveckém ústavě v Litoměřicích, 1918 profesorem Teologické fakulty pražské univerzity. Pro rozdíly v názorech s pražským nunciem přešel na Filozofickou fakultu UK, kde přednášel v letech 1934-38 semitské jazyky: arabštinu, hebrejštinu, aramejštinu a syrštinu. 1935 byl zvolen činným členem Orientálního ústavu v Praze. 1950 se na dva roky vrátil na Teologickou fakultu jako její děkan a profesor dogmatiky.

Publikoval překlady z koptštiny (*Duchovní pastýř*), připravil pro tisk *Christoduli*, *Coptorum patriarchae*, *Liber confessionis Patrum* (arab. a lat., o rozsahu asi 1 000 s.).

D.-k.: *Untersuchungen zur Kunde des Alten Orients*, Berlin 1902; *Die Aramäer*, Leipzig 1902; *Die Bücher der Könige*, übersetzt und erklärt, 2 sv., Münster 1911 a 1912; *Starosemitské nápisy*, Praha 1912; *Salamo und seine Zeit*, Müster 1913; *Moses und der Pentateuch*, Münster 1924.

L.: František Kotalík: In memoriam ThDr Vojtěch Šanda. *ArOr* **22** (1954): 497-500; F. Kotalík, in: M. Durychová a V. Petr, *Orientalia z knihovny ThDr Vojtěcha Šandy*, Praha 1955; *OSNND*, 6. díl, sv. 1: 692; J. Tumpach, A. Podlaha, *Bibliografie české katolické literatury náboženské od roku1828 do 1913*, 5 sv., Praha 1911-1923. (jb)

ŠEBESTA Pavel Jáchym - rakouský misionář, etnograf, lingvista a cestovatel českého původu

* 20. 3. 1887 Velké Petrovice u Ratiboře, + 17. 9. 1967 Vídeň

Po studiu na teologické fakultě (ThDr.) a vysvěcení na kněze (1911) byl vyslán do Mosambiku jako misionář. Za 1. světové války byl internován jako rakouský občan nejprve v Mosambiku a pak v Portugalsku. Pobyt zde využil ke studiu archivních materiálů k dějinám misijní činnosti v jihovýchodní Africe. K tématu se ale vrátil až 1966 knihou *Portugals Konquistamission in Südost-Afrika*. *Missionsgeschichte Sambesiens und des Monomotapareiches* (*1560-1920*). Po návratu z internace se znovu usadil v misijním klášteře školy v Mödlingu u Vídně, kde působil jako redaktor časopisu *Anthropos* a kde současně studoval etnografii a egyptologii. Ještě během studií uskutečnil studijní cestu k Semangům na Malajský poloostrov (1924). Tento výzkum předurčil jeho další vědeckou dráhu: po celý život zůstával věrný "nejmenším lidem na světě". Po obhájení doktorské práce (1926) uskutečnil dvě výzkumné cesty k Pygmejům v tehdejším Belgickém Kongu (Kongo). Při výzkumech ho zajímal nejen stav pygmejské kultury, ale i kultury s Pygmeji sousedících "míšeneckých" a bantuských kmenů. Pozornost věnoval především vzájemným kulturním impulsům a vlivům. Pobyty využil i ke sběru etnografik - jednu z jeho kolekcí vlastní Náprstkovo muzeum v Praze.

D.-k.: *V přítmí pralesa*. *Výzkumná cesta k Semangům v Zadní Indii*, edice Země a lidé č. 75 a 76, Praha 1927; *Svítání nad pralesem*, edice Země a lidé č. 83 a 84, Praha 1929; *Antropologie středoafrických Pygmejů v Belgickém Kongu*, Praha 1933; *V tropických pralesích*, edice Země a lidé č. 98, Praha 1935; *Die Bambuti-Pygmäen vom Ituri*, 4 vols., Brusel 1938-1950; (se Sínou Drahorádovou-Lvovou), *Mezi trpaslíky a negry*, Praha 1940; *O chytrém černochu a hloupém trpaslíku*, Praha 1940; (se Sínou Drahorádovou-Lvovou), *Tajnosti afrického pralesa*, Praha 1948; *Die Negrito Asiens*, 3 vols., Wien 1952-1957; *Baba wa Bambuti*, Wien 1957; (se Sínou Drahorádovou-Lvovou), *Mezi nejmenšími lidmi světa*, Praha 1959; *Ursprung der Religion*, Berlin 1961.

L.: *Festschrift Paul Schebesta zum 75*. *Geburtstag* (Studia Instituti Anthropos 18), Wien-Mödling 1963. Vorbichler, A: Professor Paul Schebesta SVD +, *Anthropos* **62** (1967): 665-685; JK (J. Kandert): Pavel Jáchym Šebesta 20. 3. 1887-17. 9. 1967. *Březen 1987 v Náprstkově muzeu v Praze*; nekrology v *Duchovním pastýři* (17/1967, 10, 198-199) a v *Katolických novinách* (19/1967, 44, 3) ; J. a M. Martínkovi, *Kdo byl kdo - naši cestovatelé a geografové*, Libri, Praha 1998, 409-411.

(ka)

ŠEBKOVÁ Hana - česká romistka, překladatelka a tlumočnice

* 29. 11. 1952 Tanvald (okr. Jablonec nad Nisou)

V letech 1973-79 vystudovala na Filozofické fakultě UK obor čeština-francouzština; 1977-78 absolvovala studijní pobyt na Faculté des Lettres univerzity Aix-Marseille v Aix-en-Provence se zaměřením na dialektologii a srovnávací lingvistiku.

V období let 1979-83 byla zaměstnána jako redaktorka v Československém rozhlasu, při zaměstnání absolvovala rigorózní řízení na Filozofické fakultě UK - 1980 získala doktorát filozofie. O romský jazyk a kulturu se počala zajímat 1979, kdy zahájila studium romštiny u M. Hübschmannové na Jazykové škole v Praze; na ně pak navázala řada terénních výzkumů vedoucích k získání bohaté škály empirických poznatků. Od roku 1983 ve svobodném povolání jako překladatelka a tlumočnice. Od 1991 vyučuje romštinu na Pedagogické fakultě UK, od 1994 výkonná redaktorka časopisu romistických studí *Romano Džaniben*.

D.-k.: (spoluaut. M. Hübschmannová, A. Žigová), *Romsko-český a česko-romský kapesní slovník*, SPN, Praha 1991; (spoluaut. M. Hübschmannová, E. Žlnayová), *Fragments tsiganes*, Lierre et Coudriere Editeur, Paris 1991; *Jazyková situace Romů a její vývoj*, Občanské sdružení MENT, Praha 1995.

D.-č./sb.: (spoluaut. M. Hübschmannová, A. Žigová), Bori, in: *Occasional publications of the Romani Institute*, No. 4, London 1981; Postavení snachy v tradiční romské komunitě, *Český lid* **71** (1984), 2; (s E. Žlnayovou), Une minorité méprisée, *Monde gitan* **79**, Paris 1991; (s E. Žlnayovou), Les Roms de Tchécoslovaquie, in: *Les familles Roms d'Europe de l'Est*, IDEF, Paris 1991; Camarade Tsigane, in: *Communications* No. 55, Seuil, Paris 1992; Préjugés, lieux comuns en Tchécoslovaquie, *Études Tsiganes* **1** (1993); (s M. Hübschmannovou, A. Žigovou), Die Rolle des ältesten Sonnes in der traditionellen Romfamilie, in: *Tsiganologische Studien*, Justus-Liebig-Universität, Giessen 1992; (s M. Hübschmannovou, E. Žlnayovou), I Rom slovacchi durante la seconda guerra mondiale, *Lacio drom* 29/5, Roma 1993; Romská humorná vyprávění, *Romano Džaniben* I/2 (Praha) 1994; Úloha nejstaršího syna v tradiční romské rodině, *Romano Džaniben* 1-2, 1996.

(kr)

ŠERCL Čeněk (v Rusku psal pod jménem **Šercl, Vikentij Ivanovič**) - **český lingvista a indolog působící v Rusku**

* 28. 9. 1843 Beroun, + 4. 12. 1906 Ljubljana, Slovinsko

Po maturitě na malostranském gymnáziu vystudoval Právnickou fakultu pražské univerzity (1865), ale mimořádný talent na řeči (byl nazýván "českým Mezzofantim") ho vedl k soustavnému lingvistickému studiu. Od 1866 pobýval déle než rok v Londýně (v Britském muzeu sestavoval katalog spisů o jazycích a umění), kde studoval sanskrt a další indické jazyky a pod vedením prof. Jamese Summerse též čínštinu s japonštinou. Pak odjel do Ruska, kde z Petrohradu hodně cestoval (Finsko, severní oblasti obývané Enci, Něnci, Nganasany, Čukči, Laponci aj.); rok strávil na fakultě orientalistiky petrohradské univerzity studiem sanskrtu, avestštiny (u prof. K. A. Kossoviče) a perštiny (u prof. M. A. Kazem-Beka) a po složení zkoušek dosáhl akademické hodnosti magistra (1868); doktorát mu udělila Moskevská univerzita 1870.

Po habilitaci přednášel sanskrt a srovnávací jazykozpyt na univerzitě v Charkově jako docent, mimořádný (od 1880) a brzy nato jako řádný profesor až do roku 1885. Po celý zbytek akademické kariéry působil jako univerzitní profesor v Oděse (1885-96), kde ke svým jazykovědným přednáškám přibral též dějiny sanskrtské literatury. Ve svých česky a rusky publikovaných dílech vydávaných knižně i ve filologických vědeckých časopisech se zaměřoval zejména na sanskrt a obecné jazykovědné problémy, někdy s použitím podkladů z jazyků novoindických, i drávidských. I když těžiště jeho vědecké a pedagogické činnosti spočívalo v oblasti indologie, byl nepochybně prvním českým orientalistou, který na univerzitní úrovni studoval i perštinu, čínštinu a japonštinu.

D.-k.: *Ličnyje mestoimenija v sanskritskom jazyke i srodnyje im formy*, Petěrburg 1869, 117; *Ob imennach čisliteľnych v indoevropejskoj otrasli, ich razvitii i otnošenii k čisliteľnym drugich otraslej*, Charkov 1870, 183 s.; *Sanskritskaja grammatika*, Charkov 1873, 123 s.; *Razbor mestnogo i datěľnogo v klassičeskich jazykach sravnitěl'no s sanskritskim*, Charkov 1880, 126 s. [jako autor uveden Šercl, R. I.]; *Z oboru jazykozpytu*, Praha 1881-1883, 573 s.;

Sintaksis drevně-indijskogo jazyka, Charkov 1883, 392 s.; *Mluvnice jazyka ruského*, 2 sv. Praha 1883-84; *O slovach s protivopoložnymi značenijami* (*ili o tak nazyvajemoj znantiosemii*), Voroněž 1884, 83 s.; *Nazvanie cvetov i simvoličeskoe značenie ich*, Voroněž 1884, 70 s.; *Konkretnosti v jazykach*. I. Konkretnosť leksikaľnoj storony jazyka. II. Konkretnosť grammatičeskoj storony jazyka, Voroněž 1885, 96 s.; *Ze života dřevních Indů*, Praha 1889.

L.: Český Mezzofanti, *Lumír* (1866): 121-122; Šercľ, V. I., in: *Istoriko-filologičeskij fakuľtet Char'kovskogo universiteta za pervyja 100 let ego suščestvovanija* (*1805-1905*), Charkov 1908: 223-224; *OSN* 24, Praha 1906: 588; *MSN* 7, Praha 1930: 24; J. a M. Martínkovi, *Kdo byl kdo - naši cestovatelé a geografové*, Libri, Praha 1998: 415.

(mk)

ŠÍMA Jiří - český mongolista a sinolog

* 7. 1. 1943 Praha

Po studiu na střední jazykové škole absolvoval v letech 1959-65 obor sinologie a etnografie s folkloristikou na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy; současně byl vyslán jako první čs. student ke studiu mongolistiky a sinologie na Státní univerzitu v Ulánbátaru, kde 1964 obhájil diplomovou práci. 1971 získal na UK v Praze titul PhDr., 1988 mu byla v Akademii věd Mongolska udělena vědecká hodnost DrSc.

V letech 1966-69 pracoval jako překladatel na čs. velvyslanectví v Číně a v letech 1990-92 byl čs. velvyslancem v Mongolsku. V letech 1969-1990 a znovu 1992-95 pracoval v Orientálním ústavu ČSAV, externě vyučoval na Filozofické fakultě UK na katedrách českého jazyka pro cizince, etnografie a folkloristiky a věd o zemích Asie a Afriky. Do 1995 byl vedoucím oddělení Východní Asie Orientálního ústavu. Po odchodu z Orientálního ústavu založil klub přátel Asie Pražská jurta, v němž rozvíjí kulturní, vědecké a cestovatelské aktivity, vyučuje češtinu, mongolštinu a čínštinu. Je soudním překladatelem a tlumočníkem mongolštiny a čínštiny.

Ve své odborné a vědecké práci se zaměřil především na otázky vzájemného poznávání Mongolů, Čechů a Číňanů od nejstarších dob do současnosti, zasloužil se o vydávání základních jazykových příruček mongolštiny a překládá moderní a lidovou literaturu z mongolského originálu. Je členem pracovní skupiny Orientalia Bohemica v Orientálním ústavu. Zabýval se i editorskou prací, inicioval a vydával v letech 1977-95 Bibliografickou edici OÚ, do 1995 byl členem redakční rady *Nového Orientu*, 1990 založil *Informační bulletin Společnosti přátel Mongolska* a od 1993 spoluvydává *Zpravodaj České orientalistické společnosti*. Absolvoval několik stáží v Mongolsku, účastnil se světových mongolistických kongresů. Mongolsko navštívil více než 100krát i jako překladatel delegací a poradce filmů, 1996 jako vedoucí Mise dobré vůle. Značnou pozornost věnuje přednáškové a popularizační činnosti.

Od 1998 pracuje v Mongolsku jako ředitel česko-mongolské CK. Téhož roku byl zvolen členem Čingischánovy akademie a mongolský prezident jej vyznamenal Řádem přátelství.

Přestože byl jedním ze zakladatelů Společnosti československo-mongolského přátelství 1968, v letech "normalizace" nesměl být ani jejím členem. Roku 1990 inicioval a stal se prvním

předsedou Společnosti přátel Mongolska, pomáhal zakládat i Česko-čínskou a Česko-vietnamskou společnost.

D.-k.: (s J. Kolmašem), *Bibliography of Pavel Josef Poucha's Works*, Oriental Institute, Prague 1970, 57 s.; *PhDr. Jaroslav Cesar CSc. Bibliografie 1953-1977*. Bibliografická edice Orientálního ústavu ČSAV, sv. 1, Praha 1977, 129 s.; (se Z. Heřmanovou), *Danuška Heroldová, CSc. Bibliografie 1951-1976*. Bibliografická edice Orientálního ústavu ČSAV, sv. 2, Praha 1977, 83 s.; (s J. Janešovou a L. Prokopovou), *Česko-mongolská konverzace*, 1. vyd., Praha 1978, 368 s.; *Postavení státních orgánů Čínské lidové republiky*. Část I. 1949-1969, Problémy soudobého vývoje Číny, sv. 12, OÚ ČSAV, Praha 1979, 59 s.; *Postavení státních orgánů ČLR*. Část II. 1969-1979, Problémy soudobého vývoje Číny, sv. 23, OÚ ČSAV, Praha 1980, 173 s.; (s F. Doskočilem a A. Sudákem), *Česko-mongolský slovník k učebnicím češtiny pro Mongoly* I-VI, Praha 1980, 158 s.; (spoluaut.), *Politika a ekonomika Číny po Mao Ce-tungově smrti 1976-80*, Problémy soudobého vývoje Číny 25/1-2, Praha 1981, 291 s.; *Burjati a Kalmyci v SSSR* (výstavka měsíce). Náprstkovo muzeum, Praha 1982, 7 s.; (ed.), *Vnitromongolská autonomní oblast*. Mongolské národnosti ČLR, sv. 1., OÚ ČSAV, Praha 1983, vi, 210 s.; (spoluaut.), *Proletarskij internacionalizm i razvitije socialističeskich stran Azii*, Moskva 1983, 527 s.; (spoluaut.), *Vnitropolitický a ekonomický vývoj v ČLR*, OÚ ČSAV, Praha 1985, 130 s.; (s Č. Dalajem), *Otnošenija meždu MNR i KNR* (*1949-1985*) I, OÚ ČSAV, Praha 1986, 275 s.; (spoluaut.), *Mongolskije narody KNR. Bibliografičeskij obzor* (*1947-1985*). Mongolské národnosti ČLR, sv. 2., Praha - Ulánbátar 1986, 270 s.; (s Čoj Luvsandžavem), *Mongolsko-český a česko-mongolský kapesní slovník*, Praha 1987, 850 s.; (s J. Janešovou a L. Prokopovou), *Česko-mongolská konverzace*, 2. opr. vyd., Praha 1987, 368 s.; (spoluaut.), *Mongolovedčeskije issledovanija. Ukazatěl' litěratury*, Ulánbátar 1987, 251 s.; *Čechoslovacko-mongoľskije otnošenija v 1945-1985 gg. i perspektivy ich razvitija*. Avtoreferat dissertacii, Ulánbátar 1988, 42 s.; (s M. Rackem), *Monggol-un amaraltu subilal*, Praha 1990; *Jaroslav Průšek. Bibliografie 1931-1991*. Bibliografická edice OÚ, sv. 7, Praha 1994, 56 s.; (s J. Fassem a V. Liščákem), *Timoteus Pokora. Bibliografie 1952-1987*. Bibliografická edice OÚ, sv. 8, Praha 1994, 60 s.; (spolupráci s X. Dvorskou), *Jarmila Kalousková. Bibliografie 1938-1978*. Bibliografická edice OÚ, sv. 9, Praha 1995, 1, 27 s; (ed., předmluva), L. Jisl, The Orkhon Türks and Problems of the Archaeology of the Second Eastern Türk Kaghanate, *Annals of the Náprstek Museum* **18** (1997), 160 s.; (s J. Hladíkem a J. Polákem), *Mongolsko - Jurta*. Edice Svět, sv. 2, Prosiměřice 1997, 63 s.; (s M. Krauterem), *Velbloud v Mongolsku, ve světě a v Plzni*, SPM, Praha 1998, 80 s.

PŘEKLADY z mongolštiny: (ve spolupráci s V. Daňkem), B. Javúchulan: *Hvězdy v poušti*, Praha 1974, 96 s.; *Čaj ve stepi. Deset mongolských básníků*, Praha, 150 s.; Č. Ojdov: *Pohádka o nalezeném štěstí*, Praha 1979, 104 s.; (s R. Čižmárikem), B. Javúchulan: *Túlske lesy*, Bratislava 1981, 80 s.; D. Cevegmid: *Ryzák Vítr*, Praha 1986, 157 s.; *XIX. sjezd Mongolské lidové revoluční strany*, Praha 1987, 146 s.

D.-č./sb.: (pseud. J. Turek), Mongolové v Evropě, *Dějiny a současnost* **11** (1969), 8: 22-27; Deset let Akademie věd MoLR, *Věstník ČSAV* **81** (1972), 1: 53-56; K voprosu o kritičeskom podchode k istočnikam kasajuščimsja perechoda mongolov čerez těrritoriju nyněšnej ČSSR v 13 veke, in: *Olon ulsyn mongolč erdemtnijn chojordugaar ich chural*. 2-r devter, Ulánbátar 1973: 300-306; International Position of Mongolian People's Republic, *Pacific Community* **4**, Tokyo 1973: 562-587; A propos de la colonie kalmouke de Tchéchoslovaquie, in: *Études mongoles*, Paris 1973: 181-189; K charakteru tzv. panmongolského hnutí v letech 1911-1919, in: *Kapitoly z dějin asijského nacionalismu* 1, Orientální ústav, Praha 1974: 53-103; On the Character of the So-Called Pan-Mongol Movement After 1911, *ArOr* **42** (1974): 97-119;

Hledání vymyšlené říše a naše země, in: L. N. Gumiljov: *Hledání vymyšlené říše*, Praha 1974: 359-375; Půlstoletí mongolské literatury, *Literární měsíčník* **3** (1974), 10: 95-96; Mongolsko-čínské vztahy, in: *Problémy soudobého vývoje Číny*, sv. 3, OÚ ČSAV, Praha 1976: 1-93, 247-249; Politika Čínské lidové republiky vůči zemím Latinské Ameriky, in: *Problémy soudobého vývoje Číny*, sv. 11, OÚ ČSAV, Praha 1976: 1-166, 182-188; Mongolská próza a Čadrábalyn Lodojdamba, in: Č. Lodojdamba: *Průzračný Tamir*, Praha 1976: 5-13; (s J. Kolmašem), The Septuagenary of Pavel Poucha, *ArOr* **44** (1976): 54-62; (se Z. Heřmanovou-Novotnou), Danuška Heroldová-Šťovíčková, 19. 2. 1929 - 30. 10. 1976. Selected bibliography, *ArOr* **45** (1977): 157-160; Zur Rolle der Komintern bei der Verteieigung der Generallinie der MRVP Ende der zwanzigen und Anfang der dreissigen Jahre, in: *Der revolutionäre Weg der Mongolischen Volksrepublik zum Sozialismus*, Berlin 1978: 241-262; K sedmdesátinám Cendína Damdinsürena, *Literární měsíčník* (1978), 7: 119-120; Slovník k lekcím, in: F. Doskočil, *Učebnice češtiny pro Mongoly* VI, Praha 1979: 87-122; Vojennaja ugroza Mongolii v 30-je gody po otklikam čechoslovackoj obščestvennosti, in: *Olon ulsyn mongolč erdemtnij 3-r ich chural*. 3-r devter, Ulánbátar 1979: 291-300; K činnosti Bohumíra Šmerala v mezinárodním komunistickém a dělnickém hnutí, *ČSČH* **27** (1979), 5: 660-680; (s B. Pürevsürenem), Mongolští lidoví léčitelé a jejich prostředky, in: *Tradiční medicína a současnost*, Praha 1980: 52-54; Česká s slovenská literatura v mongolštině, *Literární měsíčník* (1980), 9: 118-119; The Czech Revolutionary Bohumír Šmeral and the Communist Movement of the East, *ArOr* **49** (1981): 322-343; Významné výročí Rudolfa Dvořáka (1860-1920), *Zprávy ČSO* **18** (1981), 1: 52-60; O dějatělnosti B. Šmeralja v meždunarodnom kommunističeskom i rabočem dviženii, *Studia Mongolica*, Tom 7, fasc. 4, Ulánbátar 1982: 39-79; Mongolská lidová republika, in: V. Melichar, *Světová socialistická soustava v 50. letech*, sv. 3., Praha 1982: 49-64; Velké ztráty mongolské literatury, *Literární měsíčník* **11** (1982), 8: 122-123; Poválečný odkaz Zdeňka Nejedlého čs. orientalistice, *Zprávy ČSO* **20** (1983): 51-56; O prepise z mongolčiny, *Revue svetovej literatúry* **20** (1984), 4: 174-176; Maloizvestnyj istočnik o Kalmykach načala 18 v., in: *Olon ulsyn mongolč erdemtnij 4-r ich chural*, 3-r devter, Ulánbátar 1986: 144-151; Pavel Poucha 1905-1986, *ArOr* **54** (1986): 362-368; K osmdesátinám dr. Pavla Pouchy, *Zprávy ČSO* **25** (1986), 2: 37-40; Mongolsko, in: *Divadelné kultúry Východu*, Bratislava 1987: 299-334; Z dějin mongolských praporů a vlajek do roku 1921, *Vexilologie* **69** (1988): 1339-1354; Mongolsko a jeho budúcnosť, in: L. Tüdev: *Posledné kočovanije*, Bratislava 1988: 280-289; Memory of 30 years remoteness, *Bulletin AMS*, Vol. 2, Ulánbátar 1989: 21-24; Putěšestvije Džovanni Marin'olli k mongol'skomu chanu Togon-Temuru, in: *Olon ulsyn mongolč érdémtnij V ich chural*, 1-r devter, Ulánbátar 1992, 1-2 (9-10): 24-29; Ukrytá tajemství mongolských jmen, *Informační bulletin Společnosti přátel Mongolska* **4** (1993), 2: 9-20; První zprávy o Číňanech a jméno Číny u nás a ve světě, *Bulletin Čs.-čínské společnosti* (1993), 1: 9-16; Zpráva o cestě Mise dobré vůle, *Informační bulletin Společnosti přátel Mongolska* **7** (1996), 3-4: 5-41; Severní kočovníci, hedvábí a hedvábné cesty, in: *Hedvábná cesta*, ČOS - Dar ibn Rushd, Praha 1998: 73-79; Třikrát In memoriam, *Informační bulletin Společnosti přátel Mongolska* **9** (1998), 3-4: 36-42; (pseud. Štěpán Luzniura), Demokratizační proměny Mongolska, *NO* **53** (1998), 1: 1-4.

PŘEKLADY: (z mongolštiny, s V. Daňkem), B. Javúchulan: Pod changajským nebem, *Světová literatura* **19**, 4: 66-76; (s J. Múčkou), Č. Lodojdamba: Krásná Solongo, in: *Slnečný vejár*, Bratislava 1979: 263-283; (s M. Hamadou), S. Erdene: Červený padák, in: *Slnečné hodiny*. Výbor súčasných ázijských poviedok, Bratislava 1984: 10-15; S. Udval: Zlatý člověk, in: *ibid*.: 16-52.

L.: C. Dašdondov: Mongolč Šíma, *Utga zochiol urlag*, 1. 5. 1985; Čoj. Luvsandžav: Čech po nacional'nosti, mongol po priznaniju, in: *Novosti Mongolii*, 3. 7. 1987; G. Bjambadžal - C.

Dašdondov: Sudlaač, surtačlagč, orčuulagč, *Ünen*, 6. 9. 1987; C. Dašdondov: Tod mörtéj, chos mortoj erdemten, *Ünen*, 4. 12. 1988; Život zasvěcený Mongolsku, in: *Osočení*. Dopisy lidí ze seznamu, Toronto 1993: 169-175.

(A)

ŠMÍD Emanuel - český malíř, ilustrátor a cestovatel

* 26. 10. 1951 Týnec nad Labem

V letech 1970-72 studoval obor scénografie a jevištní výtvarnictví na pražské konzervatoři.

V letech 1972-76 pracoval v Obchodních tiskárnách Kolín, 1977-89 v Čs. plavbě labsko-oderské. Od 1970 studuje, maluje a kreslí africkou a orientální tématiku. V období 1970-75 působil jako výtvarník African Clubu v Týnci nad Labem, ilustroval časopis TAM-TAM, klubové publikace, byl autorem propagačních materiálů - plakátů, odznaků, expedičních letáků, pohlednic. V rámci klubu připravil řadu výstav v Kolíně, Kutné Hoře a dalších místech (např. Africká safari ing. J. Vágnera, Cestovatel dr. E. Holub aj.). Po zákazu činnosti klubu se v roce 1977 stal výtvarníkem neoficiálního Africa-Orient Clubu, od 1990 Orient Clubu v Přelouči. Kreslí portréty do seriálu Naši v Africe a v Orientu, který vychází od 1980 a připomíná slavné i zapomenuté osobnosti, jež působily v zahraničí. Jeho kresby a ilustrace znají čtenáři novin a časopisů v Evropě, Africe, Asii a Americe.

V rámci studijních pobytů a expedic maloval a kreslil staré orientální památky ve Střední Asii (Taškent, Samarkand, Buchara, Chíva, Ašchabád, pouště Karakum, Kyzylkum, pohoří Ťan-šan, Kopet Dag), v Zakavkazsku (Baku a pobřeží Kaspického moře), na Balkáně (Dalmácie), v Pobaltí (ostrov Hiddensee) atd. Uspořádal samostatné i kolektivní výstavy po celé ČR, jeho tvorba je zastoupena v soukromých sbírkách v Evropě a Americe. Část jeho díla je uložena v expozici Cestovatelé z Přeloučska v Městském muzeu v Přelouči a v archivu v Týnci nad Labem. Od roku 1990 je zaměstnán ve státní správě jako tajemník v Týnci nad Labem.

D.-k. (ilustrace): *Historie Afriky v kostce*, African Club, Týnec nad Labem 1972; *Etiopie*, African Club, Týnec nad Labem 1972; *Mali dneška*, African Club, Týnec nad Labem 1972; *Hmyz v Africe*, African Club, Týnec nad Labem 1973; *Plastika černé Afriky*, African Club, Týnec nad Labem 1973.

D.-č./sb./ (ilustrace): An Asian Exposition in Liběchov Castle, *Solidarity* (1980), 5: 23; African Collections at Opočno, *Solidarity* (1981), 2: 22; Bedřich Machulka - African Explorer, *Solidarity* (1982), 3: 26; A Brave Woman Růžena Holubová, *Solidarity* (1984), 3: 21; Neuskutečněný sen - Čeněk Paclt, *Bulharsko* (1982), 3: 22; Komenského potomci, *Príroda a spoločnosť*, 39 (1990), 4: 38-39; Poslední potomek J. A. Komenského - cestovatel J. V. Figulus, *Magazín Haló sobota* 15. 6. 1990: 4; Námořní důstojník Jan Vozáb, *Zprávy Klubu přátel Pardubicka* XXIV (1990), 1-2: 8-10; Náhorní Karabach, *Magazín Pochodně* 73 (1984), 185 (11. 8.): 5; Nachičevan, *Magazín Pochodně* 73 (1984), 195 (18. 8.): 5; Brioni - perla Jadranu, *Magazín Pochodně* 77 (1988), 214 (10. 9.): 12.

L.: Jediný v ČSSR, *Ahoj na sobotu* 3 (1971), 48 (3. 12.): 3; Šmíd, K.: Chorézm - bílý květ pouště, *MF - příloha Víkend* (38), 35 (1979), č. 224 (22. 9.): 8; red.: Emanuel Šmíd. Z cest..., in: *Africa-Orient Club*, Přelouč 1983: 8-9; Šmíd, K.: Z cest E. Šmída, *Socialistický směr* 39

(1987), 16: 13; Fechtner, M.: *Emanuel Šmíd*. Katalog k výstavě Salon výtvarníků, Společnost Petra Jana Brandla, Kolín 1993.

(kš)

ŠMÍD Karel - český publicista, orientalista, cestovatel

* 12. 10. 1948 Abertamy

Absolvoval Střední průmyslovou školu strojírenskou v Kolíně (1969). V letech 1970-76 pracoval v elektroprůmyslu, 1977-91 u Čs. plavby labsko-oderské a od 1992 působí jako nezávislý publicista, poradce a expert na Afriku a Orient. Od roku 1967 se jako soukromý badatel zabývá studiem celkové problematiky a popularizací zemí Balkánského poloostrova, severní Afriky, ostrovů Středomoří, Blízkého východu, Kavkazu, Zakavkazska, Střední Asie a vzájemnými vztahy ČR - Orient a jejich historií. V letech 1967-98 navštívil 97 zemí Evropy, Afriky, Asie. Založil a jako předseda nebo sekretář řídil African Club v Týnci nad Labem (1970-75) a po jeho zákazu neoficiální Africa-Orient Club Týnec nad Labem/Přelouč (1975-89) a Orient Club Přelouč (1990-), ve kterých připravil a vedl 15 studijních expedic do oblastí od Maroka po Mongolsko; přednesl po celé republice a na mezinárodních sympoziích 200 přednášek, publikoval přes 500 populárně-naučných, cestopisných a vlastivědných článků, reportáží a příspěvků v asi 85 periodikách, rozhlasových a televizních stanicích v tuzemsku a v zahraničí.

Od roku 1980 připomíná slavné i zapomenuté osobnosti ve volně publikovaném seriálu Naši v Africe a v Orientu, který portréty doplňuje jeho bratr, malíř a ilustrátor E. Šmíd. Jeho univerzální sbírka z Afriky a Orientu (mince, hudební nástroje, zbraně, lovecké trofeje, řezbářské, kovotepecké a keramické umění aj.), archiv a dílo jsou uloženy v expozici Cestovatelé z Přeloučska v Městském muzeu v Přelouči.

Za propagaci Afriky mu byly uděleny Cena dr. Emila Holuba (1983) a Pamětní medaile dr. E. Holuba (1997).

D.-k: *Křídla Afriky*, AFC-ČSA, Praha 1980; (spoluaut.), *Ostrovní země Afriky*, IZO/ČTK Pressfoto, Praha 1988; *Naši v Portugalsku*, Orient Club, Přelouč 1998; *Naši v Maghrebu*. Orient Club, Přelouč 1998; *Naši na Kavkaze a v Zakavkazsku*, Orient Club, Přelouč 1998.

D.-č./sb.: Sokotra - ostrov blaženosti. *Lidé a země* 26 (1977), 2: 81-82; Africa and Holice, *Solidarity* (1979), 5: 24-25; Jan Neruda and the Suez canal, *Solidarity* (1982), 6: 27; Svědkové pravěku v Ulánbátaru, *Lidé a země* 32 (1983), 5: 229-230; Afrika sběratelsky, in: *Sběratelské čtení*, Klub sběratelů kuriozit/ÚKDŽ, Praha 1983: 66-72;; Ethiopia and Karel Ludvík, *Solidarity* (1983), 4: 23; Explorer Richard Štorch, *Solidarity* (1984), 4: 29; Priéné, *Lidé a země* 35 (1986), 5: 201-202; Gruzínský slavín, *Lidé a země* 35 (1986), 6: 245-246; Klášter Bellapais, *Lidé a země* 35 (1986), 10: 458-459; Památky severní Arménie, *Lidé a země* 36 (1987), 4: 169-170; Batumi - perla Černého moře, *Lidé a země* 36 (1987), 6: 284-286; Východní Kavkaz, *Cesty* 1, Klub cestovatelů Globe, Prosiměřice 1988: 39-42; Istanbul - brána Asie. Sborník *Cesty* 2, Klub cestovatelů Globe, Prosiměřice 1989: 87-90; Levantské tolary Marie Terezie, *Sběratelské zprávy*, č. 61, Hradec Králové 1989: 10-12; Kamenná poselství kočovníků, *Lidé a země* 38 (1989), 1: 36-37; Vojenská suchumská cesta, *Lidé a země* 38 (1989), 9: 422-424; Cesta do Chevsuretie, *Príroda a spoločnosť* 38 (1989), 11: 32-

36; Cestami Tušetie, *Príroda a spoločnosť* 38 (1989), 23: 32-35; Mayotte, *Lidé a země* 39 (1990), 1: 34-38.

L.: Germeková, L.: Znalec Afriky, *Práca* 31 (1976), č. 265: 10; Kdo byl kdo a Kdo je kdo, *Přeloučský rošt* (1977), 6: 13; Trochtová, V.: Čech, jehož koníčkem je Afrika, *Zápisník* 21 (1977), 3: 46-47; Kotyk, J.: Karel Šmíd - Okénko pro hosta, *Zprávy Klubu přátel Pardubicka* 18 (1983), č. 5-6: 113-116; Hladík, J.: Karel Šmíd. Čestní členové KC GLOBE, *Cesty* 7, Klub cestovatelů Globe, Prosiměřice 1995: 53; Horáčková, Z.: Přeloučák připravil publikaci o Portugalsku, *MF Dnes*, Východočeské vydání, IX, 17. 2. 1998, č. 40: 2.

(A)

ŠOLC Václav - český etnograf-amerikanista a muzeolog

* 27. 9. 1919 Sobotka, + 16. 7. 1995 Praha

Od roku 1941 se věnoval bakalářským studiím etnografie a filozofie u prof. P Schuliena na Lateránské univerzitě ve Vatikánu, která ukončil s titulem bakaláře filozofie. V letech 1945-49 studoval etnografii u prof. K. Chotka a prof. O. Pertolda na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Titul PhDr. získal 1949, kdy obhájil dizertační práci *Chipewyané a jejich postavení na kanadském severu ve srovnání s tzv. Sobími Eskymáky*. Hodnost CSc. mu byla udělena 1964 na základě kandidátské disertační práce *Kultura Chiriquí a její pozice v rámci panamských a sousedních kultur*. V letech 1970-79 vedl ve funkci ředitele Náprstkovo muzum v Praze.

Zabýval se indiánskými kulturami obou amerických subkontinentů, tak jak to vyžadovala obecná orientace muzejního etnografa, který odborně zpracovává, publikuje a expozičně prezentuje sbírkové soubory. Jako muzejník byl vyslán 1957 ministerstvem školství do Číny a Koreje, aby pomáhal při reorganizaci muzejní sítě a realizoval etnografickou expozici v hlavním městě KLDR. 1961 odjel s týmž posláním do Vietnamu a Mongolska.

V roce 1963 ve spolupráci s drážďanským muzeem uskutečnil v Náprstkově muzeu velkou výstavu věnovanou Indiánům Severní Ameriky a 1965 autorsky připravil první stálou expozici amerických kultur v NpM, a tedy i v Československu. Výrazně se zasloužil o popularizaci oboru.

Hlavním předmětem jeho vědecko-výzkumné činnosti byly recentní nativní kultury především Aymarů a Mapučů v Bolívii a Chile, kterým věnoval několikaměsíční terénní výzkumy i publikační činnost. 1963 studoval v Bolívii komunity Aymarů na jezeře Titicaca a Kaljavájů. V letech 1966-67 působil jako vedoucí etnografické expedice do Chile složené z pracovníků pražského Náprstkova muzea a drážďanského Museum für Völkerkunde, která kromě povrchových sběrů archeologických pramenů v poušti Atacama provedla výzkum u Indiánů Mapučů na jezeře Budi. Jazykové poznatky v 60. letech uplatnil při spolupráci s dr. Roudným na slovníku moderní aymarštiny, který nakonec zůstal v lístkové podobě. V letech 1969, 1971 a 1973 následovaly další krátkodobé výzkumné pobyty v Chile orientované především na Indiány Ayamara ve vsi Enquelga v provincii Tarapaca, dále na Mapuče a navíc na Alakalufy v Ohňové zemi. Jeho pobyt v Chile předčasně ukončil vojenský puč. Další pracovní pobyt uskutečnil 1975 v Peru (Aymarové, Kečuové) a v Mexiku, poslední pak 1977 znovu v Mexiku, kde pracoval mezi Indiány Tzeltaly a Tzotzily ve státě Chiapas a na Yucatánu.

Při těchto výzkumných pobytech shromáždil velký počet etnografických i archeologických sbírek, které obohatily české sbírkové fondy uložené v Náprstkově muzeu; výrazný výsledek dále představovala přednášková a především rozsáhlá publikační činnost v oblasti odborné i populárně naučné (hlavně cestopisy). Zhruba od poloviny 80. let se také intenzivně věnoval psaní románů pro mládež na náměty z dějin Latinské Ameriky.

D.-k.: (přel. s J. Hornátem), L. H. Morgan: *Pravěká společnost*, Praha 1954, 522 s.; *Indiáni na jezeře Titicaca*, Praha 1966, 140 s.; *Bei den Indianern am Titicacasee*, Leipzig 1967, 212 s.; (s P. Hořejšem), *Nejstarší Američané*, Praha 1968, 299 s., 2. vyd., Praha 1978, 326 s.; *Pod chilskými sopkami*, Praha 1969, 174 s.; *Los Aymaras de las Islas del Titicaca*, Mexico 1969, 194 s.; *Chiriqui Culture*, NpM, Praha 1970, 218 s.; *K Alakalufům na konec světa*, Praha 1974, 187 s.; (přel.), G. C. Vaillant: *Aztékové*, Praha 1974, 254 s.; *Indiánské historie*, Praha 1977, 326 s., 2. vyd., Praha 1989, 428 s.; *Indiánským Mexikem*, Praha 1983, 246 s.; *Tíwanaku - klenot And*, Praha 1986, 198 s.; *Sny a zlato Indiánů*. *Indiánské báje a pověsti*, Praha 1989, 213 s.

D.-č./sb.: Aztécké kamenné masky v Náprstkově muzeu, *Časopis Národního muzea* CXXII (1953), odd. věd spol.: 113-118; Oberländerovy sbírky v Náprstkově muzeu, *Čs. etnografie* 5 (1957): 159-175; Keramika andské oblasti, *Čs. etnografie* 9 (1961): 257-279; Los botes yampu de totora en el Lago Titicaca, *Annals of the NpM* 6 (1967): 95-110; Sbírky pro Náprstkovo muzeum, *Srpen 1976 v NpM*, Praha 1976: 1-7.

L.: Anonym: Václav Šolc šedesátiletý, *Pochodeň* 1979; *Kdo je kdo 91/92*, 2. díl:, Praha 1991: 961; Kunz, L.: Václavu Šolcovi k 70. narozeninám, *Národopisný věstník čs*. 1989/6: 46-48; Malinovi, R. & J.: Václav Šolc - Mou velikou láskou jsou Indiáni, in: *Obdivuhodný člověk*, Brno 1991: 93-101; Kandert, J.: PhDr. Václav Šolc, CSc. Ve třetí čtvrtině stovky, *Český lid* (1994): 33; J. a M. Martínkovi, *Kdo byl kdo - naši cestovatelé a geografové*, Libri, Praha 1998, 416-418.

(ka)

ŠOUŠA Jiří - český archivář, historik a pedagog

* 10. 2. 1952 Praha

Studoval pomocné vědy historické, české i světové dějiny a archivnictví v letech 1972-77 na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze; 1978 PhDr., 1981 kandidát historických věd, 1988 docent.

Přednáší na katedře pomocných věd historických a archivního studia FF UK.

Zabývá se hospodářskými vazbami českých zemí a Československa k zemím Latinské Ameriky, a to zejména v oblasti importu a exportu zboží, financí a podnikatelských aktivit v 19. a 20. století.

D.-č./sb.: (s J. Novotným), Los Bancos Checos y América Latina (Ia, IIa parte), *IAP* XX (1986): 107-140, XXI (1989): 35-54; (s J. Novotným), El sistema bancario checo anterior a 1948, *IAP* XXII (1988): 173-183; (s J. Novotným), Máquinas Agrícolas Checas para América del Sur, *IAP* XXIII (1989): 79-98; La Participación Checa en el Establicimiento de la Primera Cervecería en Bogotá, *ibid*.: 205-211; (s J. Novotným), Los Géneros Textilos Checos en

América Latina durante la Entreguerra, *IAP* XXVI (1992): 87-105; (s J. Novotným), La Malta de Bohemia en América Latina en la Primera Mitad del Siglo XX (Ia, IIa parte), *IAP* XXVII (1993): 63-78, XXVIII (1994): 89-101; (s J. Novotným), Úsilí českých výrobců zemědělských strojů o proniknutí na brazilský trh ve dvacátých letech, *Latinská Amerika - dějiny a současnost*, 1989: 181-201; (s J. Novotným), Vztah českých bank ke státům Jižní Ameriky, *Sborník historický* 36 (1989): 133-170; (s J. Novotným), Zemědělské stroje pro Latinskou Ameriku mezi dvěma světovými válkami, in: *Vědecké práce Národního zemědělského muzea* 29 (1991-92): 253-264; (s J. Novotným), Moravský slad v Jižní a Střední Americe (do roku 1938), *Časopis Matice Moravské* CXII (1993): 255-277; (s J. Novotným), El intercambio comercial entre Checoslovaquia y la Argentina y el Brasil en el periodo de entreguerras (Análisis de los índices estadísticos checoslovacos), *Ibero-Americana Pragensia* XXXI (1997): 243-257.

(A)

ŠRÁM Josef - český koreanista a khmerista

* 5. 1. 1933 Náchod, + 8. 11. 1992 Praha

Po maturitě na Jiráskově gymnáziu v Náchodě absolvoval v letech 1952-58 studium na Filologické fakultě UK, obor korejština-dějiny Dálného východu a získal titul promovaný filolog.

Během studia korejštiny působil rok jako tlumočník v čs. nemocnici v severokorejském Čchongdžinu (květen 1955 - duben 1956). Účast na přípravě korejské etnografické výstavy, pořádané Náprstkovým muzeem v červnu 1958, způsobila opoždění studia o jeden semestr. Po promoci působil od listopadu 1958 do dubna 1959 jako tlumočník a překladatel vojenského přidělence na velvyslanectví KLDR. Od května 1960 do srpna 1960 pracoval jako likvidátor cestovních účtů v Čs. obchodní komoře Rapid, v říjnu 1960 nastoupil na částečný úvazek v knihovně Orientálního ústavu ČSAV. V letech 1962-65 absolvoval v OÚ interní aspiranturu v oboru moderních dějin jihovýchodní Asie se zaměřením na Kambodžu. V rámci vědecké přípravy byl na podzim 1963 vyslán na dvouměsíční stáž do Moskvy a Leningradu. Vzhledem k nedostatku badatelských míst nastoupil v OÚ opět v knihovně, navíc jen na poloviční úvazek, a proto z existenčních důvodů přešel od 1. 2. 1966 do ČTK. Tam pracoval jako redaktor-překladatel, od září 1968 působil v dokumentační redakci. V březnu 1969 byl přijat jako externí spolupracovník Encyklopedického institutu ČSAV, 1971 byl přeřazen mezi interní pracovníky. Po reorganizaci EI nastoupil 1. 7. 1983 znovu do ČTK, 2. 9. 1985 odešel do plného invalidního důchodu.

Už během studia na gymnáziu měl vyhraněný zájem o sanskrt, staroindickou filozofii a poezii, ve čtrnácti letech uveřejnil parafráze védských hymnů. Jako koreanista se zaměřil na korejskou historii a etnografii. Významná je jeho studie s četnými ukázkami překladu z nejstaršího cestopisu z 8. století, založená na původních pramenech. Překládal rovněž z klasické korejské literatury. Pro Studijní středisko jazykové a odborné přípravy zahraničních studentů v Mariánských lázních připravoval česko-korejský biologický slovník a slovník korejských termínů, který nebyl dokončen z nedostatku financí. Věnoval rovněž velké úsilí sbírání materiálu pro korejsko-český slovník, který je nyní uložen v Ústavu Dálného východu FF UK. Tomu také odkázal svou korejskou knihovnu.

Svůj původní obor, koreanistiku, v němž nemohl najít pracovní uplatnění, si rozšířil v době vědecké aspirantury o studium dějin a jazyka Kambodže. Je zakladatelem khmeristiky u nás, khmerštině se naučil z vlastní iniciativy. I tomuto oboru se po ukončení aspirantury věnoval převážně ve volném čase, což při celoživotním vážném onemocnění bylo velmi náročné. Zaměřil se hlavně na jazyk, pro zájemce na FF uspořádal 1966 kurs "Úvod do studia kambodžského jazyka", spolupracoval rovněž s ministerstvem zdravotnictví a ČTK. Psal lektorské posudky a recenze na publikace o Kambodži pro různá nakladatelství. Díky širokým znalostem jižní, jihovýchodní a východní Asie zpracovával v EI encyklopedická hesla věnovaná písemnictví těchto oblastí, recenzoval rovněž názvosloví z regionu jihovýchodní Asie aj. V khmeristice u nás dosud nemá pokračovatele. Jeho *Malý česko-khmerský slovník*, který byl v roce 1990 připraven k vydání, zůstal v rukopise a je uložen v Ústavu Dálného východu FF UK.

D.-č.: Po stopách kultury říše Kogurjo, *NO* 15 (1960), 10: 230-232; Korejské hry v maskách, *NO* 16 (1961), 3: 226-227; Tracing Koguryo Culture, *NOB* 2 (1961), 2: 14-16, též in: *Eastern Horizon* (Hong Kong) 1 (1961), 11: 41-45; Hye-ch'o's Pilgrimage to India, *NOB* 2 (1961), 4: 120-123; Korejský básník Pak Il-lo, *Lidová demokracie* 17 (1961), 191: 3; Chinese Acrobatics of the Han Period, *Eastern Horizon* 3 (1964), 5: 28-31; Úvodní poznámka k překladu Čou Ta-kuanových Zápisků o zvycích Kambodže, *NO* 20 (1965), 5: příl.

PŘEKLADY: Z Amarua, Z Bhartrihariho. Z Rgvédu: Jitřenka, *NO* 2 (1947), 7: 37; Pak Či-won: Vyprávění o jangbanovi, *NO* 11 (1956), 3: 35-36.

D.-rkp.: *Malý česko-khmerský slovník*, 134 s.; (přel.), Pak Či-won: Můj soused Min Ong, 10 s.

L.: Lesný, Vincenc: Náš nejmladší orientalista Josef Šrám, *NO* 2 (1947), 7: 36-37; Dne 8. listopadu 1992 zemřel český orientalista Josef Šrám, *NO* 48 (1993), 2: 4.

(zk)

ŠTAMPACH František - český antropolog, etnolog a pedagog

* 7. 7. 1895 Plzeň, + 21. 3. 1969 Praha

Po maturitě (1915) učil na obecných a měšťanských školách, po absolvování Univerzity Karlovy, kde 1927 dosáhl doktorátu přírodních věd (antropologie) a filozofie, působil letech 1929-30 jako asistent v Antropologickém ústavu Karlovy univerzity; poté vyučoval na středních školách, stal se zemským školním inspektorem a odborné vzdělání si doplňoval na univerzitách v Lipsku, Hamburku a v ženevském institutu J. J. Rousseaua. Po roce 1945 se habilitoval a působil jako docent Karlovy univerzity a vědecký pracovník Československé akademie věd.

Byl první, kdo se jako antropolog a pedagog začal zabývat školní mládeží, zvláště problematickou. Značnou pozornost věnoval Romům, jejich způsobu života, etnologii a vzdělávání. Zaměřil se na Romy žijící v Čechách a na Slovensku (Košice a okolí, Smižany). Ve Smižanech u Spišské Nové Vsi pobýval u romského primáše Štefana Pechy. Ten mu byl zdrojem mnohých informací. V publikacích užívá sice zastaralou terminologii, ale jeho názory a činnost byly na svou dobu progresivní a zasluhují obdiv.

D.-k.: *Cikáni v Československé republice*, Praha 1929; *Dítě nad propastí*. Spisy společnosti pro výzkum a řešení cikánské otázky, I. sv. Vědecké nakladatelství Marie Lábkové, Košice, Plzeň 1933.

D.-č.: Základy národopisu cikánů v ČSR, *Národopisný věstník Československý* XXIII (1930), č. 4.

L.: Padesát let doktora Štampacha, *Pedagogické rozhledy* 1 (1945): 129-130; nekrolog, *Učitelské noviny* XIX (10. dubna 1969), č. 15; Kunc, Jaroslav: *Kdy zemřeli...*? Státní knihovna, Praha 1970.

(pk)

ŠTĚPÁNEK Pavel - český historik umění

* 8. 1. 1942 Kladno

V letech 1964-73 externě vystudoval dějiny umění na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy (diplomová práce o španělském umění ve Sbírce starého umění Národní galerie v Praze); 1968-89 se zúčastňoval semináře prof. J. Polišenského ve Středisku iberoamerických studií při FF UK.

Pracoval mj. jako redaktor ČTK (španělská sekce, 1964-69), v Národní galerii v Praze jako odborný asistent (1969-76), samostatný odborný pracovník Středočeské galerie (roudnická lobkovická sbírka se souborem španělských obrazů), redaktor *Ateliéru* (1989), mimořádný profesor Mexické národní autonomní univerzity (UNAM, 1982), hostující profesor Univerzity v Zaragoze (1990), profesor Katolické univerzity v Caracasu (UCAB, 1993-94), vědeckopedagogický pracovník na Technické univerzitě v Liberci (1995-96) a odborný asistent na Univerzitě Palackého v Olomouci (od 1996); externě vyučuje na FF UK v Praze (od 1997). V letech 1991-94 působil jako velvyslanecký rada a chargé d'affaires ČSFR a pak České republiky v Caracasu (Venezuela).

Zabývá se dějinami umění, výtvarnou kritikou španělsky a portugalsky mluvících zemí, je autorem řady výstav španělského a latinskoamerického umění z českých sbírek, spolupracovníkem časopisů *Umění*, *Ibero-Americana Pragensia*, *Goya* (Madrid, od 1969), *Archivo Español de Arte* (Madrid, od 1973), *Colóquio* (Lisabon, 1990-96) a řady dalších odborných periodik. Účastnil se mezinárodních kongresů a jury ve Španělsku, Mexiku a na Kubě; přednášel v Argentině, Portugalsku, Rakousku, Španělsku, Venezuele, USA.

Je členem korespondentem Španělské královské akademie sv. Ferdinanda (Madrid), Katalánské královské akademie sv. Jiří (Barcelona), Královské akademie sv. Karla (Valencie), Královské akademie sv. Isabely (Sevilla) a Národní akademie výtvarného umění v Lisabonu (Portugalsko). Je členem American Society for Hispanic Art Historical Studies a Associazione Italiana di Studi Americanistici.

D.-k.: *Současné umění Bolívie* (*Plastiky - obrazy - grafika*), Třinec, 14.-31. V. 1967 (katalog); *Dva brazilští grafici - José Assumpćčo de Souza*, *Zorávia Betiol*, Knihovna hl. m. Prahy, Praha, prosinec 1968 (katalog); *Argentinští konstruktivisté*, GBR, Louny, leden 1971 (katalog); *Současná kubánská grafika a plakát*, Praha, Jihlava, Liberec, Louny 1972, Jičín 1976 (katalog); *Baskické malířství*, Art Centrum, Praha 1978 (katalog); (s M. Stinglem), *Die*

Indianischen Kulturen Mexiko's, Artia, Praha 1979; (s M. Stinglem), *Les civilizations Indiennes du Mexique*, Paris 1980; *Cesty k porozumění. Brazílie ve sbírkách českých muzeí a galerií*, Památník národního písemnictví, Praha 1986; *Miranda en Praga*, Caracas 1994; *Argentinská konstruktivní serigrafie*, Plzeň 1996 (katalog); *Venezuelské naivní umění*, Plzeň 1996 (katalog); *Umění mexických indiánských civilizací*, Praha 1997 (skripta); *Umění Mayů*, Praha 1997 (skripta).

D.-č./sb.: Pinturas de José María Velasco y Santiago Rebull en el Museo Nacional de Praga, *Anales del Instituto de Investigaciones Estéticas* (México), 1971: 113-117, il.; Un retablo hispanoamericano en Checoslovaquia, *Arte y Arqueología* (La Paz), 1975, č. 3-4: 131-133; La inspiració tcheca de Gaspar Homar, *Serra d'Or* 1977, č. 6: 560-562; El retrato de García Hurtado de Mendoza, Virrey del Perú, en la collección Lobkowicz, *Arte y Arqueología* (La Paz), 1978, Número extraordinario; Kultura a myšlení Latinské Ameriky, in: J. Polišenský a kol., *Dějiny Latinské Ameriky*, Praha 1979; Arquitectos de Bohemia Activos en América Latina: el caso de Jun Kraus, de Pilsen/Plzeň, in: *Atti*, *I. Simposio Internazionale del Barocco Latino-Americano*, Roma 1982; José María Velasco y el Tesoro Kaska, *México en el arte* (México), 1985, č. 9: 2-10; Simón de Castro - Šimon Boruhradský, un arquitecto checo del siglo XVII en México, *Cuadernos de Arte Colonial*, Madrid 1987, č. 2: 19-36; Tijeras mejicanas de Gregorio Carrillo de Puebla, del aEo 1677, en Praga, *ibid*., č. 3: 121-122; Iconografía de América Hispánica en el arte Checo y en colecciones de Bohemia, *Cuadernos de Arte Colonial* (Madrid) 1989, č. 5: 81-87; San Juan Nepomuceno en el arte mexicano, *Cuadernos de Arte Colonial* 1990, č. 6: 89-100; č. 7: 45-74; č. 8: 105-142; San Jan Nepomuceno en el Arte Español y Novohispano, *Cuadernos de Arte e Iconografía* (Madrid) 1990, č. 6: 11-53; El jesuita Miguel (Schabel) Sabel, misionero en Venezuela, y la iconografía del Cristal de Bohemia. El comerco con cristal de Bohemia en América Latina en el s. XVIII, *Mantalbán* (Caracas), č. 25, 1993: 75-98.

(A)

ŠTĚPANOVSKÝ Jiří - vědecký pracovník a publicista

* 11. 3. 1925 Praha

Vystudoval Právnickou (JUDr. 1950) a Filozofickou fakultu UK (CSc. 1957). Působil v oboru nejnovějších dějin mezinárodních vztahů, zejména v Evropě a Asii, na Vysoké škole politických a hospodářských věd (1950-55), na ministerstvu zahraničních věcí (1955-57), v Ústavu pro mezinárodní politiku a ekonomii (1957-69) a byl též předsedou Čs. výboru obránců míru (1968-69); 1969-89 pracoval ve stavebnictví, 1990-91 v Ústavu mezinárodních vztahů. Jako vedoucí úseku Asie, Afriky a Latinské Ameriky v ÚMPE se zabýval zejména rozvojovými zeměmi, především asijskými, v poválečných mezinárodních vztazích; účastnil se Mezinárodního kongresu orientalistů v Moskvě (1960) a v Novém Dillí (1964); byl v předsednictvu Čs. společnosti orientalistické při ČSAV, podílel se na jejích vědeckých konferencích (1962-69) a byl členem tří odborných komisí prezídia ČSAV (pro mezinárodní právo, mezinárodní vztahy a pro rozvojové země). Jako hostující profesor přednášel na univerzitách v Novém Dillí, Nágpuru a Haidarábádu (1960), v Teheránu (1964) a na Severozápadní univerzitě (NWU) v Chicagu (1968). V současné době se věnuje otázkám bezpečnostní politiky v Evropě a ve světě, přednáší externě na Vysoké škole ekonomické a na Právnické fakultě UK. Byl též spoluzakladatelem Sdružení pro evropský dům (1987) a České atlantické komise (1993).

D.-k.: (spoluaut.), *Národně osvobozenecké hnutí v koloniálních a závislých zemích*, Praha 1953; (spoluaut.), *Boj národů proti koloniálnímu otroctví*, Praha 1953 (katalog výstavy); *Mezinárodní postavení Číny po druhé světové válce*, Praha 1958, 310 s.; (spoluaut.), *Soumrak kolonialismu*, Praha 1959.

D.-č./sb.: Rozpad koloniální soustavy imperialismu, in: *Otázky mezinárodní politiky*, Praha 1960: 179-257; Zum Problem des Neokolonialismus in der gegenwärtigen Entwicklung der internationalen Beziehungen, in: *Nationaler Befreiungskampf und Neokolonialismus*, Berlin 1962: 468-478; Conditions of Origin and Development and the Content of the Policy of Non-Alignment, in: *Foreign Policy of Non-Alignment*, Praha 1964: 1-25; Origin and Development of Non-Alignment, *Peace Herald* (New Delhi), 1964/4: 3-11; Non-Alignment and the Contemporary World, *Information* (Praha), říjen 1966: 4-11; Non-Alignment as a Foreign Policy - a Regional or a Universal Phenomenon? *International Relations* (Praha) 1968/3: 17-25; Nezúčastněnost - dimense minulosti či budoucnosti? *Mezinárodní vztahy* (1969), 2: 35-42, aj.

(mk)

ŠTĚPKOVÁ Jarmila - česká arabistka, islamistka a numismatička

* 7. 1. 1926 Praha, + 12. 10. 1997 Praha

Od roku 1945 studovala spolu s H. Turkovou, V. Kubíčkovou-Stivínovou, K. Petráčkem, I. Hrbkem, R. Machem a S. Segertem arabistiku a islamistiku na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy. V roce 1952 získala doktorát v oboru semitské filologie (arabistiky) a orientální historie obhájením disertační práce *Sukajna bint Husajn*. V letech 1953-57 působila jako vědecká aspirantka v numismatickém oddělení Národního muzea. V roce 1958 obhájila kandidátskou práci s názvem *Vznik islámského mincovnictví a jeho vývoj v době umajjovské*.

V letech 1957-62 pracovala v numismatickém oddělení Národního muzea v oboru orientálních mincí. V období let 1962-89 pak byla kurátorkou numismatické sbírky Náprstkova muzea. Je autorkou významných výstav "Mincovnictví Předního východu" (Praha 1959, Brno 1960) a "2500 let íránského mincovnictví" (Praha 1971, Bratislava 1972). Byla členkou České numismatické společnosti, Čs. společnosti orientalistické při ČSAV a Royal Numismatic Society (Londýn).

D.-k.: (přel.), Ibn Síná: *Kniha definic*, SNPL, Praha 1954, 134 s.; *2 500 let íránského mincovnictví*. Katalog výstavy, Praha 1971, 58 s.

D.-č./sb.: Denár-kinšár Ibráhíma b. Jakúba a jeho kupní síla v Praze roku 965 n. l., *Numismatické listy* X (1955): 137-139; Ibráhím b. Jakúb a směnné prostředky v Praze, *Časopis Národního musea* CXXV (1956): 17-23; Über das Wesen und die Funktion der Dirhamenbruchstücke, in: *Charisteria Orientalia Ioanni Rypka*, Praha 1956: 329-337; Dináry a dirhamy v předislámské Arábii, *Numismatický sborník* III (1956): 65-71; Das Wort Kinšár im Reisebericht des Ibráhím b. Jackúb, *ArOr* 25 (1957): 38-44; Islámské stříbro v nálezu v Kelči na Moravě, *Numismatický sborník* IV (1957): 73-96; Nález arsakovských bronzů z Lomu u Mostu, *ibid*.: 197-199; Nález z Chalkovic (okr. Jaroměř). Altun sultána Sulajmána I. ražený v Sidre Kaisú, *ibid*: 213-215; The Islamic Silver Coin-Hoard from Wischendorf (Wismar), *Annals of the Náprstek Museum* I (1962): 131-158; Coins of the Osmanli Sultans in the Coin-Hoards found on Czechoslovak Territory, *Annals of the Náprstek Museum* II (1963):

141-192; The Structure of the Finds of the Islamic Silver Coins in the Territory of Czechoslovakia, *Annals of the Náprstek Museum* III (1964): 113-128; Aggio stříbra v obchodních stycích islámského Východu a zemí severovýchodní Evropy, in: *Acta*, *I. Międzynarodowy kongres Archeologii Slowianskiej*, Warszawa 1968, vol. III: 154-159; Příspěvek k dějinám mincovny Srebrenice za sultána Selíma II., *Časopis Národního musea* CXXXVIII (1969): 195-199; Al-Kindal - a New Umayyad Mint-Town, in: *Actes du VIIe Congrès International des Sciences Prehistoriques et Protohistoriques*, *Prague 1966*, Vol. I (1970): 135; A Contribution to the Minting Techniques of the Umayyad Coinage, *Annals of the Náprstek Museum* VIII (1975): 147-156.

L.: Novák, V.: K pětašedesátinám dr. Jarmily Štěpkové, *Únor 1991 v Náprstkově muzeu v Praze*, 7 s.; týž: Dr. Jarmila Štěpková sedmdesátiletá, *Numismatické listy* LI (1996), 1: 23-26; Z. Petráň - P. Radoměrský: *Encyklopedie české numismatiky*, Libri, Praha 1996: 305.

(vn)

ŠTOLBA Josef - český právník, spisovatel a cestovatel

* 3. 5. 1846 Hradec Králové, + 12. 5. 1930 Praha

V letech 1865-69 studoval v Praze práva. Do roku 1872 byl vychovatelem v rodině Kouniců v Praze a pak krátce řídil humoristický list *Paleček*. V roce 1873 vykonal na pozvání Artura Desfours-Walderode cestu do Ameriky, během níž navštívil Haiti, Portoriko, ostrov Sv. Tomáše, Mexiko a Spojené státy. Po návratu v témže roce získal titul doktora práv a živil se jako advokát a posléze notář. Věnoval se s úspěchem dramatické tvorbě a jeho četné veselohry tvořily stálý repertoár Národního divadla; napsal desítky povídek, jejichž dobrodružný děj se často odehrával v cizině včetně Ameriky. Jeho cestopisy představují kombinaci zážitků z cest, přesných postřehů, historických exkurzů, úvah a statistických údajů. V poslední čtvrtině 19. a v prvních desetiletích 20. století, kdy byly vydávány ve stále nových edicích, patřily k významným zdrojům informací české veřejnosti o oblasti Střední Ameriky a karibské oblasti.

D.-k.: *Klepy z cest*, Praha 1873; *Americké povídky*, Praha 1882; *Za oceánem* (*V Západní Indii*. *V Mexiku*. *V severní Americe*), Praha 1874-76.

L.: *OSN* XXIV, P. 1906, s. 806-7; *OSNND* VI, 2: 877; J. a M. Martínkovi: *Kdo byl kdo - naši cestovatelé a geografové*, Libri, Praha 1998: 425-427.

(jo)

ŠTOLBOVÁ Eva - česká íránistka a překladatelka z perštiny a tádžičtiny

* 18. 2. 1935 Ústí nad Labem, + 29. 10. 1993 Praha

Po maturitní zkoušce (1953) studovala na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy perskou a tureckou filologii. Studia ukončila diplomovou prací *Systém novoperské morfologie ve slovníku Burhán-i káti* s doplňky z tureckého překladu tohoto díla. Po dokončení studií pracovala od 1960 v Orientálním ústavu ČSAV, kde ji však po nějaké době normalizační vedení přeřadilo na zcela jiný obor. Odešla 1977 z ústavu a přes deset let působila na pracovištích odlišného charakteru. K íránistické práci se na nedlouhou dobu vrátila po roce

1989. Zajímala se především o perskou poezii (Rúdakí, Omar Chajjám, Háfez, Sa'dí, Ebne Jamín aj.), kterou mistrně překládala do češtiny. Měla i vlastní vyzrálou lyriku.

D.-k.: *Íránské císařství*, Praha 1971; *Snad*, *paní má*, *tě dar můj neurazí*..., Praha 1994; *Básnické dílo*, Praha 1995.

D.-č./sb.: Nezámolmolk a "řád říše" Saldžúkovců, *NO* 17 (1962): 132-133; Some Characteristic Features of Older Persian Linguistic Literature, in: *Yádnáme-ye Jan Rypka*, Praha 1967: 149-159; Problematika agrárních reforem v Íránu, *Zprávy Československé společnosti orientalistické* (1965); Optimistický pesimismus Omara Chajjáma, *NO* 26 (1971): 196-199; (Eva Sadková): Kulturní politika v Íránu, *NO* 28 (1973): 97-100; Zrcadlo přírody v perské lyrice, *ibid*.: 134-135; Ještě k překládání ghazalu, *NO* 47 (1992): 26-28;

"Muž boží" v perské mystice a jeho vzdálení (?) příbuzní, *ibid*.: 302-307.

L.: J. Bečka: Za Evou Štolbovou, *NO* 49 (1994): 35-36; týž: Snad, paní má, tě dar můj neurazí..., *Literární noviny* 5 (1994), č. 27: 7 a *NO* 49 (1994): 245.

(jb)

ŠTÝBR Josef - český lékař a překladatel poezie, také perských čtyřverší

* 29. 4. 1864 Hýskov, + 20. 6. 1938 Praha

Studoval na akademickém gymnáziu v Praze, medicínu na pražské univerzitě dokončil 1889. Roku 1891 odešel do USA, kde v Pittsburghu dosáhl jako lékař značný úspěch. Překládal českou poezii do angličtiny (Erben, Hálek, Neruda, Vrchlický, Zeyer) a anglické povídky do češtiny. Český překlad Fitzgeraldovy varianty čtyřverší Omara Chajjáma vydal po návratu do vlasti v Praze. Ve věku 60 let se dal do studia perštiny a přeložil čtyřverší znovu, tentokrát z originálu.

D.-k.: *Evening Songs by Vítězslav Hálek*, Boston 1920; *Rubáiját Omara Chajjáma hvězdáře - básníka perského*, Praha 1922; *Čtyřverší Omara Chajjáma*, Praha 1931, 2. vyd., Brno 1938, 3. vyd., Praha 1947; *Pláč Bábá Táhirův*, Brno 1938; aj.

L.: M. Navrátil: *Almanach českých lékařů*, Praha 1913: 324-325; ne (Arne Novák): Za Josefem Štýbrem, *Lidové noviny* 46 (1938), č. 315: 5; Jan Rypka, Moudrost Omara Chajjáma, *Národní listy* 1939, č. 54: 3; M. Spurná: *Eduard Fitzgerald a české překlady Omara Chajjáma*, diplomová práce na FF UK, Praha 1969; J. Bečka: Lékař Josef Štýbr a Omar Chajjám, *NO* 39 (1984): 217-219.

(jb)

ŠVARCOVÁ Zdenka - česká japanoložka, učitelka japonského jazyka a literatury, překladatelka

* 3. 2. 1942 Kroměříž

Roku 1973 vystudovala obory japanologie, anglistika na Filozofické fakultě UK a získala titul promovaný filolog. Roku 1986 absolvovala letní kurs pro učitele japonštiny na Tokijské

univerzitě (The Japan Foundation). V roce 1993 obhájila na FF UK doktorskou disertační práci a složila rigorózní zkoušku (titul PhDr.). 1993-94 absolvovala tříměsíční stáž na Kjótské univerzitě.

V letech 1960-67 pracovala ve Filmovém studiu Barrandov (asistentka režie, script), 1972-76 působila v pražská pobočce japonské obchodní společnosti C. Itoh jako tlumočnce, překladatellka, referentka pro zahraniční obchod. V letech 1976-90 vedla na Jazykové škole v Praze kursy japonského a anglického jazyka, 1990 přešla do Ústavu Dálného východu FF UK jako odborná asistentka pro obor japonský jazyk a literatura.

Odborně se zaměřuje na sémantiku a sémiotiku v aplikaci na texty japonské literatury. V doktorské disertační práci, v odborném tisku i na konferencích doma i v zahraničí publikovala sémiotický model "základního kontextu lidství" spolu s definicí "mluvu" jako "šestého smyslu" v řádné struktuře smyslového vnímání tvořící trojrozměrný komplex s komplementárními dvojicemi zrak/hmat, čich/chuť, sluch/mluv.

Je členkou Obce překladatelů, Česko-japonské společnosti, European Association for Japanese Studies a Pražského lingvistického kroužku.

D.-k.: (s kol.), *The Making of Public Opinion*, PCentrum, Rožnov 1992; (spoluaut. Macumija Hiroko), *Česko-japonská konverzace*. Sešit 1-3, PCentrum, Rožnov 1993, 129 s.; *Výklad původního semiotického modelu a ukázky jeho použití na vzorku veršů z klasické japonské poezie* [doktorská disertační práce], Ústav Dálného východu, FF UK, Praha 1993;

PŘEKLADY: Cudži Kunio: *Letní pevnost*, Vyšehrad, Praha 1985; (spoluaut. K. Fiala, P. Geisler, H. Honcoopová, L. Lucká, M. Vačkář), *Bledý měsíc k ránu* (*Milostná poezie starého Japonska*), Mladá fronta, Praha 1994; (překlad a fonetický přepis), Iwazawa Kazuhiro: *Učebnice japonštiny pro samouky*. Díl I.-III., PCentrum, Rožnov 1996, 234 s.

D.-č./sb.: (spoluaut.), *Encyklopédia literárnych diel* [cca 40 hesel z klasické a moderní japonské literatury], Obzor, Bratislava 1989; A Comprehensive Approach to Texts' Evaluation from the Viewpoints of Objective Dimensions, Adjective Senses, and Subjective Motivations, in: *Theoretical Problems of African and Asian Languages*. Proceedings of the 5th International Symposium (Liblice 22-26 January 1990), Part 3, Oriental Institute, Prague 1990: 467-488; Souborný přístup k hodnocení textu vymezený hledisky objektivních dimenzí, smyslového vnímání a bytostného ladění, in: *Acta Universitatis Carolinae*, *Philologica 4-5*, *Translatologica pragensia V*, Karolinum, Praha 1992: 105-116; Aware and Mono no Aware. The Master and his Disciples, in: *Traditional and Modern in Japanese Literature and Language*, Praha 1994: 20-24; Japonská poezie na přelomu 12. a 13. století, císařská sbírka Šinkokinwakašú [doslov], in: *Bledý měsíc k ránu*, Mladá fronta, Praha 1994: 201-212; Od výkladu k překladu poetického textu, in: Milan Hrdlička (ed.), *9 x o překladu*, Jednota tlumočníků a překladatelů, Praha 1995: 52-56; Vlajkonoš dvacátého století [doslov], in: *Člověk ve stínu*, Mladá fronta, Praha 1996: 323-334; Japonská literatura u nás, *Lidové noviny*, 26. 10. 1996: v.

PŘEKLADY: Umezaki, Haruo: Třešňový ostrov, Bláznivý drak, in: *Bláznivý drak*, Vyšehrad, Praha 1982; Óe Kenzaburó: Japonsko, mnohoznačné, a já, *Literární noviny* VI, č. 9: 1 a 12; Dazai, Osamu: Vzpomínky, Cugaru, Selhání, in: *Člověk ve stínu*, Mladá fronta, Praha 1996.

(A)

ŠVARNÝ Oldřich - český sinolog, lingvista-fonetik

* 1. 5. 1920 Velké Němčice

Po absolvování klasického gymnázia začal v roce 1939 studovat latinu a řečtinu. Po uzavření vysokých škol nacisty byl totálně nasazen. Během válečných let se věnoval studiu cizích jazyků: již tehdy jej zaujala čínština. Po válce vystudoval na brněnské Masarykově univerzitě angličtinu a ruštinu. Poté učil tři roky tyto jazyky na brněnských středních školách. Zájem o čínštinu jej neopouštěl, přihlásil se tedy k postgraduálnímu studiu sinologie a fonetiky na Karlově univerzitě. Prof. J. Průšek jej brzy pověřil zpracováním standardní české transkripce čínštiny.

V roce 1951 byl Švarný přijat do Orientálního ústavu, 1952 obhájil doktorskou disertaci na téma *Prozodické vlastnosti slabiky v čínštině a jejich modifikace v řeči souvislé*. Téměř celá 50. léta a počátkem 60. let vyučoval fonetiku moderní čínštiny na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze, 1963 obhájil kandidátskou disertaci *K otázce morfému a slova v moderní čínštině*.

Školní rok 1969/70 strávil v USA na univerzitách v Princetonu a v Berkeley, kde prováděl akustickou analýzu nahrávek plynulé čínské řeči. Zkoumal zejména různé stupně přízvukové prominence čínské slabiky v toku řeči a její souvislost s tónem. Výzkum prozodie moderní čínštiny dovršil ucelenou podobou prozodického přepisu mluvené čínštiny a vypracováním statisticky podloženého systému akcentuačních typů dvojslabičných slov.

V roce 1976 byl donucen z politických důvodů odejít z OÚ, avšak podařilo se mu získat smlouvu o externí pracovní činnosti na poloviční úvazek. Začal vyučovat čínštinu v jazykových kursech OKD Prahy 6. Celá 80. léta se věnoval analýze rytmického členění vět mluvené čínštiny. Věnoval se též studiu dalších orientálních jazyků: sanskrtu, hebrejštiny, arabštiny, tibetštiny, vietnamštiny. Pro potřeby výuky čínštiny na FF Univerzity Komenského v Bratislavě, kde začal 1989 přednášet, zpracoval *Gramatiku hovorové čínštiny v příkladech*, doplněnou šesti kazetami. Po listopadu 1989 byl mimosoudně rehabilitován. Posléze začal učit na katedře Dálného východu FF UK v Praze a 1994 i na Palackého Univerzitě v Olomouci.

Od konce 50. let prakticky nepřetržitě pracoval na rozsáhlém slovníku jednoslabičných sémémů moderní čínštiny, který byl původně plánován jako 3. díl *Úvodu do hovorové čínštiny*. O vydání slovníku usiloval od konce 70. let, neustále jej doplňoval a zdokonaloval. První díl pod názvem *Učební slovník jazyka čínského* vyšel 1998. Toto obsáhlé dílo je ztělesněním výsledků Švarného celoživotní práce. Teoretická východiska byla stanovena již v jeho doktorské a kandidátské disertaci. Slovník zahrnuje vedle obsažného teoretického úvodu a vlastního slovníku téměř 2 000 sémémů s podrobnými gramatickými informacemi i šestnáct tisíc cenných exemplifikačních vět.

D.-k.: *Prosodické vlastnosti slabiky v čínštině a jejich modifikace v řeči souvislé* [PhDr. disertace], Charles University, Prague 1952, 131 s., 99 s. příl. [diagramy melodií]; (s K. Ohnesorgem), *Études experimentales des articulations chinoises*. Rozpravy ČSAV 65 (1955), řada Společenské vědy, sešit 5, NČSAV, Praha 1955, 75 s., 127 s. příl. [rentgenogramy a palatogramy]; *K otázce morfému a slova v moderní hovorové čínštině* [CSc. disertace],

Orientální ústav, Praha 1963, 198 s.; (s J. Bartůškem, J. Kalouskovou a Ťing-jü Rotterovou), *Úvod do hovorové čínštiny*, SPN, Praha 1967, sv. I., 458 s., sv. II., 606 s.; (s O. Lomovou a Tchang Jün-ling Ruskovou), *Gramatika hovorové čínštiny v příkladech* [skriptum], Vydavateľstvo Univerzity Komenského, Bratislava, díl I., 1991, 307 s., díl II., 1993, 567 s.; *Rok 2000*, *jazyk jako most i propast*. "Edice Prameny" sv. 46, Mladá fronta, Praha 1992; *Učební slovník jazyka čínského* I., Univerzita Palackého, Olomouc 1998, 289 s.

D.-č./sb.: (s K. Zvelebilem), Some remarks on the articulation of the "cerebral" consonants in Indian languages, especially in Tamil, *ArOr* 23 (1955): 374-434; Reforma písma v Číně, *NO* 20 (1965), 7: 214-215; Je čínština těžká? *NO* 21 (1966), 4: 116; The reform of script in China, *NOB* 5 (1966), 2: 44-47; (s Kuan Ming-če), Zum Problem der Differenzierung der unbetonten Silben in Peking Dialect, *ArOr* 34 (1966): 165-211; (s Kuan Ming-če), Zur Frage der Reduktion der Vokalelemente in den atonischen Silben im Pekinger Dialekt, *Wissenschaftliche Zeitschrift des Karl-Marx-Universität*, *Gesellschafts- und Sprachwissenschaftliche Reihe* 16 (1967), Heft 1/2: 249-250; (s B. Kronesem a R. Hansonem), Prosodic features and their functioning in modern Chinese, in: *Papers of the CIC Far Eastern Language Institute*, Ann Arbor 1968: 77-80; Grammatikalische und phonetische Anzeigen im Chinesischen Wörterbuch, in: *Probleme der Lexikografie*, Akademie-Verlag, Berlin 1970: 53-58; Pekinese tones - proposal of a new approach, in: *Acta Universitatis Carolinae*, *Philologica 1*, *Phonetica Pragensia III*, UK, Praha 1972: 257-260; Variability of tone prominence in Chinese (Pekinese), in: L. Hřebíček (ed.), *Asian and African languages in social context*, Academia, Praha 1974: 127-186; Vývoj a možnosti znakového písma, in: *Kulturní tradice Dálného východu*, Odeon, Praha 1980: 139-182; The functioning of the prosodic features in Chinese (Pekinese), *ArOr* 59 (1991), 2: 208-216; (s Tchang Jün-ling Ruskovou), Prosodic features in Chinese (Pekinese): prosodic transcription and statistical tables, *ArOr* 59 (1991), 3: 234-254; Rhythmical features of spoken Chinese: quantitative and grammatical analysis methodology, *Rocznik Orientalistyczny* 47 (1991), 2: 131-137.

L.: Hana Třísková (sest.), *Oldřich Švarný*. *Bibliografie 1952-1993*. Bibliografická edice OÚ AV ČR, sv. 9/2, Praha 1995, 17 s.; Hana Třísková: Jubilant Oldřich Švarný, *NO* (1995), 6: 239.

(ht)

TAMAŠKO (Tamaskó) Štefan Ján - uherský indolog, jazykovědec a překladatel slovenského původu

* 16. 2. 1801 Bratislava, + 26. 1. 1881 Bratislava

V letech 1822-23 studoval teologii na protestantské univerzitě ve Vídni, 1828-30 arabštinu a sanskrt na univerzitě v Göttingen. PhDr. (1830), prof. (1838).

V letech 1823-28 působil jako soukromý vychovatel v šlechtických rodinách, později jako správce a ředitel vyšší měšťanské školy v Pezinku (1831-38), do 1862 zastával úřad subrektora a ředitele na evangelickém lyceu v Bratislavě, kde vyučoval syntax, němčinu a teologii, 1862-72 byl profesorem náboženství na dívčím reálném gymnáziu v Bratislavě. 1872 byl penzionován.

Zabýval se indickými jazyky, sestavil učebnici sanskrtu a panegyrikon o tomto jazyku, další práce i překlady staroindických děl (Mahábhárata) zůstaly v rukopisu. Věnoval se i překladům arabské a maďarské poezie do latiny a pokoušel se i o prózu.

D.-k.: *De causis linguae Sanscritae*, Bratislava 1831; *Német nyelkönyv*, Bratislava 1844. **D.-rkp.:** *Diluvium fragmentum e Sanscrito latine redditum*; *Mahábhárata* (Kabinet starých tisků a rukopisů, ÚK SAV, Bratislava).

L.: *Slovenský biografický slovník*, zv. 6, Martin 1994: 25.

(ko)

TAUER Felix - český orientalista, předovýchodní filolog a historik

* 20. 11. 1893 Plzeň, + 17. 3. 1981 Praha

Studoval na pražské univerzitě u prof. R. Dvořáka, R. Růžičky a M. Grünerta arabštinu, perštinu a turečtinu. Doktorát filozofie získal 1917 po obhájení disertační práce *Al-Valíd ibn Jazíd ibn Abdulmalik*, *umajjovský chalífa a básník*. Po dvou delších studijních pobytech v Istanbulu ve 20. letech se habilitoval na Filozofické fakultě UK 1925, profesury dosáhl až 1945.

Jeho vědecká činnost se týkala předovýchodních dějin - vydal na toto téma řadu pojednání a důležitých edicí i překladů historických spisů persky píšících dějepisců. Druhou závažnou část jeho životního díla tvoří kompletní, bohatě komentovaný překlad *Tisíce a jedné noci* z arabských originálů. Třetí oblast, jíž se věnoval, byly dějiny starší perské naukové literatury.

D.-k.: *Histoire de la campagne du Sultan Suleyman 1er contre Belgrade en 1521*, Praha 1924; *Kniha Tisíce a jedné noci v úplném překladu podle kalkutského vydání...* Díl I-VI, Praha 1928-1932; *Histoire des Conquètes de Tamerlan intitulée Zafarnama par Nizamuddin Šami*, Praha 1937; 2. kniha, Praha 1958; *Cinq opuscules de Hafiz-i Abru concernant l'histoire de l'Iran au temps de Tamerlan*, Praha 1959; *Erzählungen aus den Tausendundein Nächten*, Frankfurt a. M. 1966; *Tisíc a jedna noc*, 5 sv., Praha 1973-1975; *Svět islámu*, Praha 1984.

D.-č./sb.: Les manuscripts persans historiques des bibliothèques de Stamboul I-V, *ArOr* 3 (1931): 87-118, 303-326, 462-491, **4** (1932): 92-107, 193-207; Geographisches aus den Stambuler Bibliotheken. (Arabische Handschriften), *ArOr* **6** (1934): 95-111;

Le Zail-i Gami cu-t-tawarih-i Rašidi de Hafiz-i Abru et son édition par K. Bayani I-V, *ArOr* **20** (1952): 39-52, **21** (1953): 206-217, **22** (1954): 88-98, 531-543, **23** (1955): 99-108; Novoperská učená literatura od jejích začátků do konce XVIII. století, in: J. Rypka a kol., *Dějiny perské a tádžické literatury*, Praha 1963; Persian Learned Literature from the Beginnings to the End of the 18th Century, in: J. Rypka a kol., *History of Iranian Literature*, Praha 1968; Two Additional Chapters to my Outline of the Persian Learned Literature. From its beginnings to the end of the 18th century, being a part of the History of Iranian literature edited by Jan Rypka (Dordrecht 1968), *ArOr* **39** (1971): 268-283.

L.: Rypka, J.: To Felix Tauer on the Occasion of his Seventy-fifth Birthday [s bibliografií do 1966], *ArOr* **36** (1968): 535-550; Veselý, R.: Prof. Dr. Felix Tauer zum 80. Lebensjubiläum, *ArOr* **41** (1973): 305-307; Bečka, J.: Felix Tauer: A Historian of The Near East and Central

Asia. On the ninetieth anniversary of his birth, *ArOr* **51** (1983): 255-267 [s další bibliografií]; M. Churaň a kol.: *Kdo byl kdo v našich dějinách ve 20. století*, 2. vyd., Libri, Praha 1998, II. díl, 217.

(jb)

THOMA Zdeněk - český fotograf, publicista a cestovatel

* 2. 9. 1938 Praha

Jeho velkou láskou se po téměř roční cestě autostopem do Japonska v roce 1970 stala Asie. Hledáčkem svých fotoaparátů nahlížel do života lidí, ale zajímala ho i krajina a kultura, která utvářela jejich životní styl. V šestadvaceti zemích Asie, hlavně v Japonsku, Číně, Tibetu, Nepálu a Indii strávil přes šest let života. Napsal tři cestopisy, je autorem fotografií v obrazových publikacích. Do řady dalších knih - geografických, přírodopisných, orientalistických - přispíval svými fotografiemi. Od roku 1972 publikoval v *Novém Orientu* svoje fotoreportáže z Asie. Jeho sedm souborů fotografií (např. Kouzlo japonských zahrad, Doteky himálajského větru, Zahrady tichého mámení, Lidé z Filipín atd.) bylo v posledních 15 letech vystaveno ve více než 50 galeriích a muzeích v ČR, na Slovensku, v Polsku, Rakousku, Japonsku. Je členem Asociace fotografů a Syndikátu novinářů ČR.

D.-k.: *Toulky po Japonsku*, Panorama, Praha 1980, 2. vyd. 1987; *Země bohů a démonů*, Panorama, Praha 1985; *Putování k posvátné hoře Kailás*, Apolo, Pardubice 1997.

FOTOGRAFIE: *Čína*, Slovart, Bratislava 1991; *Umění japonských zahrad*, Artia, Praha 1981, franc., něm. 1981, angl. 1988, přeprac. vyd. česky, Argo, Praha 1996, 2. vyd., Aventinum, Praha 1998, něm. 1996; *Ikebana*, *bonsaj*, Aventinum, Praha 1992; *Nepál - království pod Himálajem*, Dita, Praha 1996 (ocenění jako nejkrásnější česká kniha roku); (spoluaut.), *Svět tibetského buddhismu*, Slovart, Brabapress, Praha 1996.

L.: *Kdo je kdo v České republice*, nakl. Modrý jezdec, Praha 1994: 585; *Čs. biografický slovník*, Academia, Praha 1992: 734; *Encyklopedie českých a slovenských fotografů*, Asco, Praha, 1993: 383; J. a M. Martínkovi, *Kdo byl kdo - naši cestovatelé a geografové*, Libri, Praha 1998: 435-438.

(A)

TICHÝ Oldřich - český hispanista

* 12. 7. 1916 Veselí nad Moravou, + 15. 10. 1991 Praha

Vystudoval na Masarykově univerzitě v Brně obory francouzština-němčina v letech 1935-45 s nuceným přerušením v době uzavření českých vysokých škol, kdy působil na obchodní akademii ve Zlíně jako profesor španělštiny a portugalštiny. Od roku 1950 byl asistentem na Palackého univerzitě v Olomouci, od 1958 odborným asistentem na FF UK v Praze. V letech 1961-63 a 1965-67 působil jako zakladatel moderní lingvistiky na Kubě, mezitím byl jmenován v Praze docentem.

Zabýval se otázkami španělské gramatiky v duchu pražské školy, věnoval pozornost aktuálnímu členění výpovědi, proslul jako výborný pedagog. Na havanské univerzitě založil

studium obecné lingvistiky a moderní hispanistiky, zorganizoval výuku češtiny pro stipendisty, dal významný podnět k dialektologickým výzkumům.

D.-k.: *Základy španělské mluvnice*, Praha 1958; *Manual de idioma checo*, La Habana 1961; (s kol.), *Španělština pro jazykové školy* III., Praha 1966 a 1980, IV., Praha 1971 a 1981.

D.-č./sb.: Charakteristické rysy španělského slovosledu, *Sborník VŠP v Olomouci* **III** (1956): 29-39; Poznámky k fonetickému minimu španělštiny, *Cizí jazyky ve škole* (1957): 157-168; O užívání subjunktivu ve španělštině (Odpověď na dotaz), *ibid*.: 229-230; Poznámky k vývoji funkcí slovosledu ve španělštině, *Romanistica Pragensia* **I** (1959): 252-269; Některé problémy srovnávání cizího jazyka s mateřštinou, *Cizí jazyky ve škole* (1959-60): 97-103; Recursos de incorporación contextual de la oración, *Romanistica Pragensia* **II** (1961): 91-97; Poznámky k americké, zvláště kubánské španělštině, *Cizí jazyky ve škole* (1964-65): 99-103, 164-169; Španělština na Kubě, *Cizí jazyky ve škole* (1965-66): 1-7; Objetivos y métodos de la dialectología hispanoamericana, *Ibero-Americana Pragensia* **III** (1969): 131-137; Característica morfosintáctica del adjetivo español, *Ibero-Americana Pragensia* **VII** (1973): 55-69; Španělský jazyk, in: J. Šabršula, *Úvod do srovnávacího studia románských jazyků* II, Praha 1980, 199-211.

L.: B. Zavadil: 60 aEos del Doc. Dr. Oldřich Tichý, *Romanistica Pragensia* **X** (1977): 103-108; Z. Hampl: Un aniversario del Doc. Dr. Oldřich Tichý, *Ibero-Americana Pragensia* **XI** (1978): 210-212; A. Álvarez Cortés: El profesor Tichý - septuagenario, 1916-1986, *Ibero-Americana Pragensia* **XX** (1986): 223-227; B. Zavadil: El profesor Oldřich Tichý septuagenario, *Romanistica Pragensia* **XVI** (1988): 81-84; B. Zavadil: Falleció el profesor Oldřich Tichý (12. VII. 1916 - 15. X. 1991), *Ibero-Americana Pragensia* **XXV** (1991): 262-264; Zemřel docent Oldřich Tichý (12. 7. 1916 - 15. 10. 1991), *Časopis pro moderní filologii* 74 (1992): 59-61. (bz)

TIRSCH Ignác - českoněmecký misionář v Dolní Kalifornii

* 2. 7. 1733 Chomutov, + 1781 Chomutov

V roce 1754 vstoupil do Tovaryšstva Ježíšova, 1754-55 absolvoval noviciát v Brně a filozofická studia. Roku 1755 odešel do zámořských misií s určením do Mexika. Tam nejprve pokračoval ve studiích, 1756 složil školní sliby v Tepotzotlánu, pak následovalo studium teologie v koleji sv. Petra a Pavla v hlavním městě a terciát v Pueble. Od roku 1762 působil v dolnokalifornských misiích mezi Indiány kmene Pericú. Po vypuzení jezuitů ze španělských kolonií se vrátil do Evropy a do vlasti. V letech 1770-73 učil v jezuitských kolejích v Jihlavě a ve Znojmě.

Je autorem souboru kolorovaných kreseb, které vypovídají o přírodních podmínkách na jihu Kalifornského poloostrova, o životě domorodých obyvatel i o procesu jejich akulturace v průběhu kristianizace a kolonizace tohoto území.

D.: rukopisný soubor *Codex pictoricus mexicanus*, 46 listů, Národní knihovna ČR (sign. XVI B 18). Edice: Doyce B. Nunis, Jr., *The drawings of Ignacio Tirsch*: *a Jesuit missionary in Baja California*, Los Angeles 1972; Simona Binková - Oldřich Kašpar, La aportación de los materiales bohémicos para el estudio de la historia y cultura de América Latina (Los dibujos de Ignacio Tirsch), *Annals of the Náprstek Museum* **14** (1987): 105-150.

L.: Simona Binková - Oldřich Kašpar: K významu některých bohemikálních pramenů pro studium dějin a kultury Latinské Ameriky (Rukopis Ignáce Tirsche), *Miscelanea oddělení rukopisů a vzácných tisků* 3 (1986): 37-58.

(sb)

TOMASCHEK Wilhelm - rakouský zeměpisec a orientalista, rodák z Moravy

* 26. 5. 1841 Olomouc, + 6. 9. 1901 Vídeň

Od roku 1877 byl profesorem univerzity ve Štýrském Hradci, od 1885 ve Vídni. Zasloužil se především o výzkum topografie Malé Asie. Byl v pracovním styku s českým cestovatelem J. Wünschem.

D.-k.: *Die Goten in Taurien*, Wien 1881.

D.-č./sb.: Topographische Erklärung der Küstenfahrt Nearchs vom Indus bis zur Eufrat, *Sitzungsberichte der Phil. -hist. Classe der königlichen Akademie der Wissenschaften* 121 (1890): 1-88; Zur historischen Topographie von Kleinasien im Mittelalter, *ibid*., 124 (1891): 1-106; Sasun und Quellengebiet des Tigris, *ibid*., 133 (1896): 1-8; J. a M. Martínkovi: *Kdo byl kdo - naši cestovatelé a geografové*, Libri, Praha 1998: 439.

(jb)

TOMÁŠEK Michal - český právník, sinolog a překladatel

* 20. 2. 1963 Praha

Studoval na Univerzitě Karlově v Praze, na École normale supérieure a na Sorbonně v Paříži a na Pekingské univerzitě právo a cizí jazyky. Získal titul PhDr. (překladatelství a tlumočnictví, 1985), JUDr. (1986) a PhDr. (sinologie a orientalistika, 1989). Po studiích byl od 1986 aspirantem a od 1989 vědeckým pracovníkem Ústavu státu a práva ČSAV, obor právní otázky národního hospodářství. Vědecká hodnost CSc. (kandidát právních věd) mu byla přiznána v roce 1989 po obhajobě disertační práce *Ústavněprávní teorie a praxe při využívání zahraničního kapitálu v ČLR*.

Od roku 1990 působil v diplomatických službách, nejprve v USA (1990-91), kde též v roce 1991 získal hodnost Master of Laws (LL. M.) na University of Virginia, v letech 1992-94 pak na československé (od roku 1993 české) Misi při Evropských společenstvích v Bruselu. Během pobytu v Belgii přednášel na College of Europe v Brugách a na Université Libre de Bruxelles. Nyní přednáší evropské právo na Právnické fakultě UK.

Od roku 1995 pracuje jako expert Komerční banky pro evropské záležitosti, 1996 byl zvolen předsedou komise pro evropskou integraci Bankovní asociace Praha, od 1998 je členem vědeckého grémia Bankovní asociace. Je členem redakční rady odborného časopisu *Evropské a mezinárodní právo* a českým představitelem v Association pour l'Union monétaire de l'Europe se sídlem v Paříži. Od 1986 vykonává při Městském soudu v Praze funkci soudního tlumočníka angličtiny, čínštiny, francouzštiny a ruštiny.

Od studijních let se v oboru sinologie zabývá jednak lingvistickými problémy souvisejícími s překladem čínské právní terminologie, což bylo předmětem i jeho diplomové práce *Čínská právní terminologie a problémy jejího překladu* (1989) a historií a současností čínského práva. Jako převážně pracovník praxe se zabývá praktickými problémy fungování čínského práva v čínské společnosti a významem získaných poznatků zejména pro mezinárodní obchod a finance.

D.-k.: *Právo zahraničních investic v Číně*, Praha 1990; *Právo staré Číny*, Praha 1995; *Překlad v právní praxi*, Praha 1998.

D.-č./sb.: Tradiční čínské právo a čínský stát, *NO* **43** (1988), 1; Kontinuita a diskontinuita ve vývoji čínského "socialistického" práva, *Právník* (1989), 2; Právní úprava hospodářských smluv v ČLR, *Arbitrážní praxe* (1989), 4; Správní právo a využívání zahraničního kapitálu v ČLR, *Správní právo* (1989), 3; Finanční a devizové hospodaření společných podniků v ČLR, *Finance a úvěr* (1989), 8; Právní postavení podniků se zahraniční majetkovou účastí v ČLR, *Československá obchodní a průmyslová komora* (1989), 5-6; Ochrana zákonných práv a zájmů zahraničních investorů v Číně, *Právní zpravodaj čs. zahraničního obchodu* (1989), 2; Práva na půdu ve staré Číně, *NO* **44** (1989), 10; Majetková účast v nových podmínkách, *Československá obchodní a průmyslová komora* (1990), 2; Nad smlouvami o využívání energetických zdrojů v ČLR zahraničními investory, *Energetika* (1992), 12; K některým otázkám stylového rozvrstvení právního jazyka, *Právník* (1987), 1; K vybraným problémům překladu právního jazyka, *AUC - Philologica* 1990, 4, *Translatologica Pragensia* IV; Právo - interpretace a překlad, *AUC - Philologica* 1991, 4-5, *Translatologica Pragensia* V.

L.: Syllová, J.: Zpráva o obhajobě kandidátské disertační práce M. Tomáška, *Právník* (1989): 11-12.

(A)

TŘÍSKOVÁ (roz. Kešnerová) Hana - česká sinoložka-lingvistka

* 4. 6. 1958 Turnov

Vystudovala Filozofickou fakultu Univerzity Karlovy, obor vědecké informace a knihovnictví (1981) a sinologii (1983). Od roku 1982 pracuje v Orientálním ústavu AV ČR. V letech 1983-85 absolvovala postgraduální studium na katedře čínského jazyka a literatury Pekingské univerzity. Po návratu se začala věnovat lingvistice, navázala odborné kontakty s O. Švarným se zaměřením na fonetiku moderní čínštiny (zejm. větnou prozodii). V roce 1988 získala titul PhDr.

Dva roky externě vyučovala moderní čínštinu na pražské Jazykové škole. Pro kurs čínštiny při OÚ, který vedla, zpracovala materiál pro výuku fonetiky. Od roku 1993 vyučovala češtinu v kursech organizovaných Česko-čínskou společností pro Číňany, zpracovávala učební materiály pro potřebu těchto kursů. Od 1997 vyučuje fonetiku moderní čínštiny na Ústavu Dálného východu FF UK. V současné době pracuje na skriptu pro výuku fonetiky, na projektu počítačové analýzy rytmu mluvené čínštiny a na čínsko-česko-anglickém slovníku lingvistických termínů.

Od roku 1994 je členkou Evropské asociace čínských studií (EACS), 1996 zvolena do jejího výboru. Od roku 1995 je členkou redakce *Nového Orientu* a předsednictva Česko-čínské společnosti.

D.-k.: (spoluaut. Tchang Jün-ling Rusková, Drahomír Illík), *Česko-čínská konverzace*, Academia, Praha 1990, 161 s. [též jako příl. *NO* **45** (1990), 1-10 (na pokrač.)]; (sest.), *Oldřich Švarný. Bibliografie 1952-1993*. Bibliografická edice Orientálního ústavu 9/2, Orientální ústav AV ČR, Praha 1995, 17 s.; (sest., s Milenou Doleželovou-Velingerovou a Vladimírem Liščákem), *Milena Doleželová-Velingerová. Bibliografie 1953-1997*. Bibliografická edice Orientálního ústavu 10, OÚ AV ČR, Praha 1997, 41 s.; (ed.), *Transkripce čínštiny do češtiny*. Sborník, Česko-čínská společnost, Praha 1999.

PŘEKLADY: Zhang Dan: *Malé příběhy k obrazům*. Devět doprovodných básní k obrazům v katalogu malířky, vlastním nákladem autorky, Praha 1995; Kwok Man-ho: *Čínské horoskopy - Pes*, Ikar, Praha 1996, 45 s.

D.-č./sb.: (Kešnerová, Hana), Na střeše světa, *Svět v obrazech* 18/1986: 6-9; Kumbum, *Lidé a země* (1986), 6: 269-273; Děti dnešní Číny, *Vlasta* 36/1986: 4-5; Cesta do Lhasy, *NO* **41** (1986), 8: 231-233; Nebeský pohřeb, *Magazín 100 + 1* (1987): 40-41; (Třísková, Hana), Olej nebo tuš - aneb o několika mladých čínských malířích, *Umění a řemesla* (1988), 1: 56-62; Čínou nejen po svých, *Svět v obrazech* 35/1989: 16-17; Peklo na nebesích, *Reflex* 11/1990: 30-35; (spoluaut. Lucie Borotová), Čínská poezie na přelomu 70. a 80. let (Jang Lien: Duše, Šu Tching: Dvojstěžník, Bez názvu), *NO* **48** (1993), 3: 69, 79, 85; Mateřská znaménka asijského dráčka, *Magazín Mladé fronty Dnes* 5 (3. 2. 1994): 10-11; Tchaj-pej, *Betty* 5/1994: 90-94; Sovětské tanky letos nestály sinologům v cestě. Pražská konference EACS, *NO* **49** (1994), 8: 279-280; Grammar of Spoken Chinese in Examples [recenzní článek], *ArOr* **62** (1994), 2: 199-203; Zamlžené básně (Šu Tching: Věnováno, Jen Li: Po větru, Pej Ling: Jarní elegie), *NO* **50** (1995), 3: 115-116; Čaj zelený, čaj rudý. Rozhovor s italským sinologem Marcem Ceresou, *ibid*., 4: 145-149; Jubilant Oldřich Švarný, *ibid*., 6: 239; Čínský Švejk a čínská móda, *ibid*., 9: 354-356; Cesta čínského draka k prosperitě. O čínské ekonomice, *NO* **51** (1996), 1: 4-8; Lehká jak cikádí křídlo, těžká jak před bouřkou mrak. Rozhovor o čínské kaligrafii s Utou Lauer, *ibid*., 3: 110-115; Fyziologie rytmu, rytmus mluvené čínštiny, in: *O čínské filozofii, literatuře a umění. Sborník věnovaný památce T. Pokory*, M. Jůza & E. Jůzová, Praha 1995: 51-73; Evropská asociace čínských studií, in: *ibid*.: 25-28; Jako v domě starého přítele... Rozhovor s čínskou bohemistkou Jang Le-jün, *NO* **52** (1997), 2: 73-75; Co dělá čínská inteligence v emigraci. Rozhovor s šéfredaktorem literárního čtvrtletníku Pej Lingem, *ibid*., 3: 114-115; Čína bez Tenga. K úmrtí Teng Siao-pchinga, *ibid*., 4: 121-125; Do Pekingu, d Pej-ťingu, nebo do Bejdžingu? Kulatý stůl o transkripci čínštiny, *NO* **53** (1998), 1: 37-38; Krasavice Xi Shi aneb čínská písmenka, *Literární noviny* 5 (4. 2. 1998): 9; Rhythm of Spoken Mandarin [abstrakt referátu], in: *Kitajskoje jazykoznanije. IX. meždunarodnaja konferencija - materialy*, Institut jazykoznanija RAN, Moskva 1998: 210.

PŘEKLADY: Li Po: Ke třem soutěskám, *NO* **41** (1986), 3: 71; Su Šu-jang: Rám, *Mladá fronta*, sobotní příl., 14. 6. 1987: 4-5.

(A)

TURKOVÁ Helena - česká turkoložka

* 1900, + 1982

Po absolutoriu na obchodní akademii pracovala ve 30. letech několik let v Ankaře, kde se naučila turecky. Po válce se přihlásila na obor turkologie, který absolvovala s titulem PhDr. v roce 1948. Od konce 40. let se pak stala odbornou asistentkou a lektorkou turečtiny na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy a v tomto zařazení zůstala až do odchodu na odpočinek na počátku 70. let.

Její vědeckou dráhu předznamenal již titul její nepublikované disertační práce - *Překlad a kritická analýza čtyř kapitol cestopisu Evliya Čelebiho v Dalmácii a Bosně*. Tomuto autorovi se pak formou dílčích analytických studií věnovala celý život. Pracovala rovněž na základě narativních pramenů na dějinách doby Süleymana I.; tato práce však zůstala nedokončena. Popularizovala moderní tureckou literaturu překlady do češtiny a jako odborník na turecké koberce spolupracovala s českými muzei na jejich zpracování.

D.-k.: *Die Reisen und Streifzüge Evliya Celebis in Dalmatien und Bosnien in den Jahren 1659/61 übersetzt und bearbeitet nach den Manuscripten Besir Aga und Bagdad Köskü*, Dissertationes orientales 5, Orientální ústav ČSAV, Praha 1965, 157 s.

D.-č./sb.: Le siège de Constantinople d'après le Seyahatname d'Evliya Celebi, *Byzantinoslavica* **14** (1953): 1-14; ň propos du siège de Constantinople d'après le seyahatname d'Evliya Celebi, *Byzantinoslavica* **17** (1957): 125-127; Annotations critiques aux texte du Seyahatname d'Evliya Čelebi, tome I, chap. 10, concernant le siège de Constantinople, de l'édition Ikdam, Constantinople 1895/96, d'après le manuscrit de Vienne, Oesterreichische Nationalbibliothek, MIXT. 1382, *ArOr* **25** (1957): 156-158; Über die Belagerung von Uyvar (Neuhäusel, Nové Zámky im Jahre 1663 durch die Türken), *ArOr* **41** (1973): 325-339.

L.: Veselá-Přenosilová, Zdenka - Hřebíček, Luděk: Odešla dr. Turková, *NO* **37** (1982): 186; Veselá-Přenosilová, Zdenka: Dr. Helena Turková 1900-1982, *ArOr* **52** (1984): 75-77.

(pš)

UHLÍŘ Kamil - český hispanista, iberoamerikanista

* 12. 7. 1923 Praha, + 5. 5. 1983 Praha

Studoval romanistiku na pražské Filozofické fakultě UK, kde v roce 1949 obhájil doktorskou práci *Španělsko v tvorbě Julia Zeyera*. V letech 1956-59 pobýval jako diplomat v Argentině a krátce také v Uruguayi a tento pobyt ovlivnil jak jeho pozdější tematickou orientaci, tak překladatelskou činnost, v níž se projevilo bezprostřední poznání regionu. Po návratu z Jižní Ameriky se stal vědeckým pracovníkem Kabinetu pro moderní filologii ČSAV, kde se soustřeďoval na hispanoamerickou literaturu. Po roce 1969 byl těžce postižen normalizačními poměry, musel opustit akademii a živil se fyzickou prací.

Jeho badatelský zájem se orientoval kromě španělské literatury zejména na literaturou argentinskou. V jeho syntetickém pojetí dějin literatury se projevovalo vidění literatury jako hledání cesty k vlastnímu literárnímu výrazu. Velký význam pro českou iberoamerikanistiku měl v tomto ohledu učební text *Nástin dějin argentinské literatury od počátků do roku 1910*. Projekt Dějin latinskoamerické literatury, na němž pracoval v čele týmu hispanistů v ČSAV na konci 60. let, už nemohl uskutečnit. Pro rozvoj české iberoamerikanistiky měla velkou důležitost i jeho práce překladatelská, doprovázená zasvěcenými doslovy děl

latinskoamerických autorů, které v Československu v 60. letech vycházely. Projevil se zde jeho odklon od pojetí literatury jako ilustrace společenské reality a snaha představit latinskoamerickou prózu jako zdroj nové vypravěčské imaginace. Tento pohled se projevil zejména v uvedení děl Jorge Luise Borgese a Julia Cortázara. K významným počinům patří i Uhlířovy překlady paraguayského spisovatele Augusto Roa Bastose a mexického autora Otavia Paze.

D.-k.: *Nástin dějin argentinské literatury*, Praha 1967, 278 s; (spoluaut.), *Slovník spisovatelů Španělska a Portugalska*, Libri, Praha 1999.

D.-č./sb.: Medailon D. F. Sarmienta, in: *Světová kulturní výročí*, Praha 1961; Boj o kladného hrdinu v současném latinskoamerickém románu, *Časopis pro moderní filologii* (1963).

L.: Anna Housková: Hispanista Kamil Uhlíř, *Svět literatury* 4/1992: 85-86.

(ah)

ULIČNÝ Miloslav - český pedagog-hispanista, překladatel ze španělštiny a italštiny, básník

* 18. 7. 1942 Pravčice na Kroměřížsku

Studoval španělský a italský jazyk a literaturu na Filozofické fakultě UK v Praze (1960-65, PhDr. 1982), kubánskou literaturu na Havanské univerzitě (půlroční studentská stáž 1964-65) a dějiny Latinské Ameriky na Národní mexické autonomní univerzitě UNAM (půlroční stáž 1976-77).

Pracoval jako redaktor a překladatel v zahraničním vysílání Čs. rozhlasu (1966-71), vedoucí propagace v Díle (1971-73), odborný pracovník v Orientálním ústavu ČSAV (1973-80) a jako redaktor a překladatel ve svobodném povolání (1981-93). Od 1993 působí jako pedagog v Ústavu translatologie FF UK. Přednáší o španělské a hispanoamerické literatuře, vede semináře teorie a kritiky překladu, podtitulkování a dějin a metodiky překladu.

Vedle překladatelské a spisovatelské práce (překlad 20 knižních titulů a 5 divadelních her, 200 španělských a latinoamerických, jakož i 100 italských filmů, autor řady rozhlasových pořadů, asi 100 článků a recenzí, mnoha slovníkových hesel a 7 sbírek vlastní poezie) se věnuje zejména dějinám a kritice překladu.

Je členem Obce překladatelů (1991-93 její místopředseda), Obce spisovatelů, českého PEN klubu, Výboru Občanského sdružení Dilia. Získal čestné uznání nakladatelství Práce (1988) za antologii *Sluneční hodiny*, dvě prémie Nadace Českého literárního fondu (1993 a 1995) za antologii *Stín ráje* a za překlad *Písně o Cidovi* a je držitelem medaile Centro de Estudios Poéticos Hispánicos (Madrid, 1991) "za překladatelské šíření poezie španělského jazyka".

D.-k.: PŘEKLADY: (spoluaut.), William Shakespeare: *Sonnets*. *Sonety* [17 sonetů], Československý spisovatel, Praha 1976, 176 s.; Pablo Neruda: *Sídlo na zemi*, Odeon, Praha 1976, 261 s.; (spoluaut.), *Obrys mušle*. *Poezie španělské avantgardy*, Československý spisovatel, Praha 1979, 127 s.; Juan Ramós Jiménez: *Daleké zahrady* [přel., doslov], Odeon, Praha 1981, 262 s.; Federico García Lorca: *Uzavřený ráj* (výbor z díla), Odeon, Praha 1983, 325 s.; *Osmdesátý poledník*. *Kubánská poezie 20*. *století* (výbor), Melantrich, Praha 1984, 190

s.; (spoluaut.), *Nový hymnus*. *Deset kubánských básníků*, Československý spisovatel, Praha 1984, 136 s.; *Sluneční hodiny*. *Sto let mexické poezie*, Práce, Praha 1988, 279 s.; Julio Cortázar: *Jistý Lukáš* [přel., doslov], Mladá fronta, Praha 1991, 141 s.; *Stín ráje*. *Tisíc let španělské poezie* [přel., úvod, medailony], Práce, Praha 1992, 260 s.; *Píseň o Cidovi* [přel., doslov], Práce, Praha 1994, 144 s.; Pedro Calderón de la Barca: *Čarodějný mág*, Národní divadlo, Praha 1995 [česká premiéra 9. 2. 1995, text překladu v programu představení]; Gustavo Adolfo Bécquer: *Sloky*, Mladá fronta, Praha 1998.

VLASTNÍ TVORBA: *První brázda* (verše), Mladá fronta, Praha 1977, 65 s.; *Druhý pokus* (verše), Československý spisovatel, Praha 1981, 80 s.; *Třetí možnost* (verše), Kalina Publications, Praha 1990, 71 s.; *Nervy v kýblu* (písňové texty), Nová vlna, Praha 1990, 90 s.; *Čtvrtá třetina* (verše), Nová vlna, Praha 1991, 84 s.; *Nultá série* (verše), Nová vlna, Praha 1992, 74 s.; *Achillova pátá* (verše), Nová vlna, Praha 1995, 99 s.

D.-č./sb.: Územní spory v Latinské Americe, *NO* **32** (1977), 6; Moderní mexické výtvarné umění a poezie, *NO* **33** (1978), 2; Sociální tendence v mexickém filmu, *ibid*., 10; Diego a Frida, Frida a Diego, *NO* **36** (1981), 6; Znamení na křižovatkách. Mladí kubánští básníci, *Světová literatura* (1984), 1; Mexiko je jen jedno, *Nové knihy* 12. 1. 1989; ad.

L.: *Kdo je kdo 91*/*92*, Praha 1991; *Kdo je kdo 94*/*95*, Praha 1994; *Slovník českých spisovatelů*, Academia 1997.

(A)

VACEK Jaroslav - český indolog-tamilista a mongolista

* 26. 6. 1943 Litostrov

Studoval tamilštinu, sanskrt, angličtinu a hindštinu na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy (1960-65), PhDr. (1967), CSc. (1979), asistent FF UK (leden 1967), odborný asistent (únor 1969), docent pro sanskrtskou a tamilskou filologii (1991), profesor (1993).

V 70. letech si rozšířil specializaci o mongolštinu, kterou 1976 na FF UK zavedl a vyučoval až do 1989. Spolupracoval na učebnicích mongolštiny a interpretaci starotamilské literatury s kolegy v Mongolsku a v Indii. 1992 působil jako hostující docent na Freie Universität v Berlíně.

V prosinci 1989 byl zvolen vedoucím katedry Asie a Afriky FF UK, od 1993 je ředitelem Indologického ústavu FF UK, v letech 1994-97 zastával funkci prorektora Univerzity Karlovy pro zahraniční styky.

V odborné práci se zaměřoval nejprve na otázky fonologie sanskrtu a tamilštiny (s využitím principů pražské školy, žák prof. B. Trnky), jazykovědné problémy indického jazykového svazu a posléze vztahy mezi drávidskými a altajskými jazyky (články v *Archívu orientálním* od 1978). Jeho interpretaci paralel mezi oběma rodinami na základě předpokládaného prehistorického jazykového svazu přijímají kladně badatelé jako K. V. Zvelebil a M. S. Andronov. Vedle toho překládal ze sanskrtu a staré tamilštiny, psal učebnice pro výuku indické filologie a mongolského jazyka. Napsal více než 50 odborných statí a přes 130 recenzí.

Je členem redakční rady *Archívu orientálního* a *PILC Journal of Dravidic Studies* (Pondicherry, Indie), spoluzakladatelem a místopředsedou Evropské asociace pro jihoasijské studie s centrem v Leidenu (EASAS, od 1997). 1997 mu byla udělena Zlatá pamětní medaile UK.

D.-k.: (s K. Zvelebilem), *Introduction to the Historical Grammar of the Tamil Language*, Academia, Praha 1970; (s J. Filipským), *Ašóka*, Svoboda, Praha 1970; *Úvod do studia indických jazyků I*. [skripta], SPN, Praha 1971; (s H. Preinhaelterovou), *Úvod do studia indických jazyků II. Indoárijské jazyky v kontextu indoevropské jazykovědy* [skripta], SPN, Praha 1975, 2. vyd. 1980; *The Sibilants in Old Indo-Aryan* (*A Contribution to the History of a Linguistic Area*), UK, Praha 1976; (přel., s J. Filipským), *Bhagavadgíta*, Odeon, Praha 1976; (s Dž. Luvsandordžem a Čoi. Luvsandžavem), *Učebnice mongolštiny* (*hovorový styl*), Praha 1979; (s S. Dulamem), *A Mongolian Mythological Text*. Studia Orientalia Pragensia XII, Charles University, Prague 1983, 152 s.; (s Dž. Luvsandordžem), *Učebnice mongolštiny. Moderní spisovný jazyk*, Praha 1985; (s B. Pürev-Očirem a I. Grollovou), *Lexikální a stylistická cvičení v mongolštině*, Praha 1989; (spoluaut. S. V. Subramanian), *A Tamil Reader. Introducing Sangam Literature*, sv. 1, Madras 1989; (s Dž. Luvsandordžem), *Otázky a odpovědi. Texty pro rozvíjení dialogu v mongolštině*, Praha 1990; (spoluaut., s D. Zbavitelem), *Průvodce dějinami staroindické literatury* [kapitoly o staré tamilské literatuře], Třebíč 1996; (spoluaut. a koed. J. Lubsangdorji), *Čilagun-u bičig. A Mongolian Prophetic Text*. Studia Orientalia Pragensia XX, Karolinum, Praha 1998, 87 s.

D.-č./sb.: Some Problems of Tamil Phonological Structure, in: *Studia Orientalia Pragensia* VI, Praha 1969: 87-103; Problém neindoevropského jazykového substrátu v indoevropských jazycích Indie - se zřetelem k Ašókovým nápisům, in: *Zprávy ČSO při ČSAV* **VIII** (1970), 1: 83-88; Tamil Morphological Structure - a Case for Discussion, *Studia Orientalia Pragensia* VIII, Praha 1971: 65-72; The Problem of the Genetic Relationship of the Mongolian and Dravidian Languages, *ArOr* 46 (1978), 2: 141-151; Dimensions of the Study of the Indian Linguistic Area, in: Jan Filipský (ed.), *Vincenc Lesný and Indian Studies*, Oriental Institute, Praha 1982: 72-78; The Dravido-Altaic Relationship - Lexical and Sound Correspondences, in: *Proceedings of the Vth International Conference-Seminar of Tamil Studies*, *Madurai 1981*, Vol. 1, Madras: 159-170; Dravido-Altaic: The Mongolian and Dravidian Verbal Bases, *Journal of Tamil Studies* (Madras), No. 23 (1983): 1-17; The Problem of Visarga, in: Wolfgang Morgenroth (ed.), *Sanskrit and World Culture*, Akademie Verlag, Berlin 1986: 324-329; repr. in: *Culture Through The Ages*. Prof. B. N. Puri Felicitation Volume, Agam Kala Prakashan, Delhi 1996: 35-40; The Dravido-Altaic Relationship, Some Views and Future Prospects, *ArOr* **55** (1987), 2: 134-149; Towards the Question of Comparing Dravidian and Altaic. With Special Reference to Dravidian and Mongolian, in: *Information Bulletin*, *International Association for the Study of the Cultures of Central Asia*, No. 13, Moscow 1987: 5-16; (s B. Pürev-Očirem), Lexical Pairs in Mongolian, *ArOr* **55** (1987), 4: 370-386; (s J. Lubsangdorjiem), Genghis Khan's Surgal in the Altan Tobči by Lubsandanzan. An Attempt at an Interpretation, *ArOr* **57** (1989), 3: 233-241; On Semantic Reduplication in Indian Languages (In the Margin of Language Universals), *ArOr* **57** (1989), 4: 347-358; On Some Grammatical Features of the Inner Mongolian Dialects, *ArOr* **58** (1990), 1: 43-49; The Term upanisad in the Early Upanisads, *ArOr* **59** (1991), 3: 255-263; Dravidian and Mongolian "to laugh, to smile, to deride", *PILC Journal of Dravidic Studies* 2/2 (1992): 147-151; Dravidian and Mongolian "to be, to become, to exist (in a place)" and the Negative Verbs of Existence, in: J. Prosecký (ed.), *Ex pede pontis*, Oriental Institute, Prague 1992: 253-263; The Dravidian and Mongolian Linguistic Comparison, in: *Contacts between Cultures*, *South Asia*, Vol. 2, Selected Papers from the 33rd International Congress of Asian and North African Studies

(Toronto, August 15-25, 1990), Lewiston/Queenston/Lampeter 1992: 137-139; (s J. Lubsangdorjiem), New Mongolian Nivh (Ghiliak) Lexical Parallels (with References to Dravidian), *ArOr* **60** (1992), 4: 409-430; Lexical Parallels in the Dravidian and Mongolian Comparison, *ArOr* **61** (1993): 401-411; On Semantic Reduplication in Tamil, *PILC Journal of Dravidic Studies* 4/2 (1994): 145-150; repr. in: *Sthapakasraddham*. Prof. G. A. Zograph Commemorative Volume, St. Petersburg 1995: 186-192; To say, To speak, To prattle, To shout in Dravidian and Mongolian, *PILC Journal of Dravidic Studies* 4/1 (1994): 1-17; (s J. Lubsangdorjiem), Dravidian-Mongolian-Chuvash Kinship Terms, *ArOr* **62** (1994): 401-414; Lexical Features of the Indian Linguistic Area, *PILC Journal of Dravidic Studies* 5/1 (1995): 17-28; Dravidian and Mongolian, Summary of Results, *ArOr* **64** (1996), 1: 31-46; 'To grow, to rise, to be great' in Dravidian and Altaic, *ArOr* **64** (1996): 304-343.

(A)

VÁHALA František - český egyptolog a bohemista

*29. 1. 1911 Nový Jičín, + 29. 12. 1974 Nový Jičín

Po 2. světové válce navštěvoval přednášky z egyptologie na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy (prof. F. Lexa, J. Černý, Z. Žába). Od 1. 10. 1962 se stal členem Československého (nyní Českého) egyptologického ústavu UK, 1971 byl jmenován jeho vedoucím.

V letech 1964 a 1965 se účastnil expedic do Núbie, kde prováděl dokumentaci skalních kreseb a nápisů na československé koncesi a vedl vykopávky na mohylovém pohřebišti skupiny X ve Wádí Qitně a v Kalábše-Jih. V letech 1968, 1970 a 1974 byl členem expedic Českého egyptologického ústavu do Abúsíru, provádějících vykopávky v Ptahšepsesově mastabě. Zabýval se především studiem skalních kreseb na území Dolní Núbie, jejich tematikou a historickou interpretací.

D.-k.: (s P. Červíčkem), *Katalog der Felsbilder aus der Tschechoslowakischen Konzession in Nubien* (v tisku).

D.-č./sb.: František Lexa překladatel, *Dialog* (materiály překladatelské sekce Svazu Čs. spisovatelů), 1964: 37-47; (se Z. Žábou), Egyptology, in: *Asian and African Studies in Czechoslovakia*, Moskva 1967: 30-36; Der Elephant in Ägypten und Nubien, *Zeitschrift für ägyptische Sprache und Altertumskunde* **98** (1970): 81-83; Zwei neue Bücher über nubische Felsbilder, *ArOr* **39** (1971): 84-91; Zbyněk Žába, *Zeitschrift für ägyptische Sprache und Altertumskunde* **100** (1973): I-III; Egypt, in: J. Pečírka a kol., *Dějiny pravěku a starověku*, sv. 1, SPN, Praha 1979: 236-288, 408-411.

(bm)

VACHALA Břetislav - český egyptolog

* 27. 7. 1952 Jaroměř

V letech 1970-75 studoval egyptologii-arabštinu na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Poté v rámci postgraduálního studia pobýval v letech 1975-76 na Fakultě archeologie Káhirské univerzity. Roku 1978 získal na FF UK v Praze titul PhDr. (rigorózní práce *Sociální postavení ženy v Egyptě za Staré říše*), 1988 mu byla na stejné fakultě udělena vědecká

hodnost kandidáta historických věd na FF UK v Praze (disertační práce *Fragmenty reliéfů z Ptahšepsesovy mastaby v Abúsíru*).

V letech 1975-92 působil jako vědecký pracovník Českého (dříve Československého) egyptologického ústavu Univerzity Karlovy v Praze a Káhiře, pracovišti Filozofické fakulty UK. Od 1992 je velvyslancem ČR v Egyptě a Súdánu. V letech 1979-92 se zúčastňoval expedic Českého egyptologického ústavu UK v Egyptě na archeologické koncesi v Abúsíru poblíž Káhiry. Podílel se na výuce oboru egyptologie na FF UK v Praze. Výsledky egyptologického bádání a poznatky z cest po Egyptě popularizuje formou vědecko-populárních článků, přednášek pro veřejnost, rozhovorů pro české a egyptské listy a časopisy.

Zaměřuje se na egyptskou filologii, literaturu a dějiny. Publikoval vybrané epigrafické a ikonografické materiály (3. tisíciletí př. Kr.) objevené při českých archeologických výzkumech v Abúsíru. Zvláštní pozornost věnuje překladům staroegyptských literárních děl. Podílel se na přípravě *Ilustrované encyklopedie starověkého Egypta* (1998). Rozsáhle recenzuje odbornou literaturu v českých i zahraničních časopisech (*Archív orientální*, *Bibliotheca Orientalis*).

Je členem mezinárodních organizací International Association of Egyptologists (Oxford, Berlín), International Society for Nubian Studies (Den Haag) a National Geographic Society (Washington).

Jeho zásluhy o rozvoj egyptologického bádání v Egyptě byly oceněny 1995 udělením medaile Alexandrijské archeologické společnosti.

D.-k.: (s M. Černíkem), *Dávné písně lásky*. *Milostná lyrika starého Egypta*, Čs. spisovatel, Praha 1982; *77 zajímavostí ze starého Egypta*, Albatros, Praha 1989; *Moudrost starého Egypta*, KPK, Praha 1992; *Pověsti a legendy faraónského Egypta*, KPK, Praha 1994; *Mír na Nilu*. *První mírová smlouva a její pozadí*, Makropulos, Praha 1997.

D.-č./sb.: Neue Salbölpaletten aus Abusir, *Zeitschrift für Ägyptische Sprache und Altertumskunde* **108** (1981), 61-67; Ein Papyrusbehältnis in Osirisgestalt aus dem Náprstek Museum, *Annals of the Náprstek Museum* **10** (1981), 213-217; Die tschechoslowakischen Forschungen in Nubien - ein Beitrag zur Geschichte Nordostafrikas, *Meroitica* 7 (1984), 554-556; Giovanni Kminek-Szedlo, der erste tschechische Ägyptologe, *ArOr* **54** (1986), 89-91; A Note on Prices of Oxen in Dynasty V, *Zeitschrift für Ägyptische Sprache und Altertumskunde* **114** (1987), 91-95; Sarcophagi from Rock Tombs at Nagc el-Fariq (Egyptian Nubia), *ibid*., 166-179; Zur Lesung des Fisches Mormyrus im Hirtenlied, *Zeitschrift für Ägyptische Sprache und Altertumskunde* **115** (1988), 160-163; (spoluaut. J. Svoboda), Die Steinmesser aus Abusir. Ein Artefakt aus der Sicht von zwei historischen Disziplinen, *Zeitschrift für Ägyptische Sprache und Altertumskunde* **116** (1989), 174-181; Literární odkaz starověkého Egypta a jeho zpřístupnění českému čtenáři Františkem Lexou, in: *František Lexa*, *zakladatel české egyptologie*, UK, Praha 1989: 67-89; Egypt: Střední říše, Druhé přechodné období, Nová říše, in: J. Pečírka a kol., *Dějiny pravěku a starověku* I., 3. vyd., SPN, Praha 1989: 266-287; Die Kriegsgefangenen im Lichte der schriftlichen Quellen des Alten Reiches, in: *Akten des Vierten Internationalen Ägyptologenkongresses* (München 1985). *Studien zur altägyptischen Kultur*, Beihefte 4 (1990): 87-93; Zur Frage der Kriegsgefangenen in Ägypten, in: E. Endesfelder (ed.), *Probleme der frühen Gesellschaftsentwicklung im alten Ägypten*, Berlin 1931, 93-101; The Beginning of Egyptology in Czechoslovakia, in: *L'Egitto fuori dell'Egitto*. *Dalla riscoperta all'Egittologia* (*Atti del Convegno Internazionale*), Bologna

1991: 441-450; Fragment einer Töpferszene aus der Ptahschepses-Mastaba, *Göttinger Miszellen* **130** (1992), 109-112; Der Vizekönig Merimose in Prag, *ArOr* **60** (1992), 337-338; Die Biographie des Ptahschepses, in: *Sesto Congresso Internazionale di Egittologia* (*Atti*) II., Torino 1993: 547-550; (spoluaut. D. Faltings), Töpferei und Brauerei im AR - einige Relieffragmente aus der Mastaba des Ptahschepses in Abusir, *Mitteilungen des Deutschen Archäologischen Instituts*, *Abteilung Kairo* **51** (1995), 281-286; Eine Darstellung des Senet-Brettspieles aus der Ptahschepses-Mastaba in Abusir, *Göttinger Miszellen* 148 (1995), 105-108; (spoluaut. M. Balík), Rekonstrukce staroegyptské hrobky - uplatnění principů památkové péče v Egyptě, in: *Historická architektura*. *Věda*, *výzkum*, *praxe*. *Sborník k poctě M. Pavlíka*, Praha 1995: 3-8.

(wo)

VAMBÉRY (pův. Wamberger) Ármin - uherský turkolog a cestovatel slovenského původu

* 19. 3. 1832 Svätý Jur (někde chybně Dunajská Streda), + 15. 9. 1913 Budapešť

V letech 1857-63 podporován baronem J. Eötvösem podnikl výzkumnou cestu na Blízký východ, po 1863 za podpory Maďarské akademie věd cestu po Přední a Střední Asii. Od roku 1865 působil jako profesor orientálních jazyků na univerzitě v Budapešti. Během pobytu v Istanbulu a na dlouhodobých cestách na Blízkém východě, v Přední a Střední Asii studoval semitské jazyky, ale i geografické, etnografické a kulturní osobitosti; rovněž se zaměřil na Maďarům příbuzné národy, což dokazoval podobností maďarštiny s některými turkickými jazyky. Všímal si maďarsko-tureckých souvislostí. Je autorem řady lexikografických, jazykovědných, etnografických, cestopisných, politologických a autobiografických děl.

D.-k.: *Türkisch-deutsches Wörterbuch*, Istanbul 1858; *A török-tatár etymologiai szótára*, Budapešť 1877; *Altosmanische Sprachstudien*, Londýn 1901; *Der Islam in 19. Jahrhundert*, Leipzig 1875; *Vambéry*, *His Life and Adventures Written himself*, London 1883; *Dervisruhában Közep-Ázsiánát*, Budapest 1966 aj.

L.: Récsey, V.: *Vámbéry Ármin*, Sopron 1887; Récsey, V.: *Vámbéry Ármin élete és tudományos müködése*, Košice 1889; Halász, Gy.: *Öt világrész magyar vandórai*, Budapest 1936.

(ko)

VANĚK František Oldřich - český náboženský myslitel a orientalista

* 1857 Olomouc, + 2. 1. 1923 Praha

Měl občanské zaměstnání magistrátního úředníka v Praze. Zasloužil se také v oboru vzduchoplavby, založil Českou společnost aeronautickou 1891.

D.-k.: *Mravouka v bibli*, 1878; *Zkazky a pověsti biblické s exkursem o Hyksech*, 1890; *Nejstarší písně a průpovědi Ebreů*, 1891; *Pravěk Palestiny*, 1898; *Jednotný názor o všemíru*, 1902; *Animismus se zvláštním zřetelem k národům semitským*, 1898; *Dějiny starověkých národů orientálních*, Praha 1910; *Ebrejská slavnost pesáh*, Praha 1910; *O původu a rozvoji náboženství* aj.

L.: *MSN*, sv. 7: 555.

(jb)

VANÍČEK Alois - český filolog, první profesor sanskrtu a srovnávacího jazykozpytu na české univerzitě v Praze

* 21. 6. 1825 Praha, + 9. 5. 1883 Praha

Po maturitě na malostranském gymnáziu studoval dva roky na Filozofické fakultě pražské univerzity a od roku 1843 na její Právnické fakultě (studium tam dokončil 1847), ale současně dále pokračoval ve studiu bohemistiky i na Filozofické fakultě. Znovu se na ni vrátil po přechodném působení jako právní koncipient ve státních službách v Haliči aj. 1848 a jako mimořádný posluchač se věnoval hlavně klasické filologii a sanskrtu u prof. G. Curtia a A. Schleichera do 1853. Dlouhou dobu se pak uplatňoval jako gymnaziální profesor a ředitel v Jičíně, Košicích, Olomouci, Třebíči a v Jindřichově Hradci, odkud byl 1882 povolán jako řádný profesor sanskrtu a srovnávacího jazykozpytu na nově zřízenou českou pražskou univerzitu. Dříve však, než mohl své přednášky plně rozvinout, náhle zemřel. Z jeho rukopisné indologické pozůstalosti se zmiňuje obsáhlý spis *Indische Nomenklatur der Naturgeschichte* (ukázky vyšly v jeho vídeňské biografii).

L.: Glaser, K.: *A. Vaníček*, Wien 1885, 60 s.; *OSN*, Praha: 396; *B. K. MSN*, 2. díl, Praha 1929: 2024; Jandourek Pavel: *Počátky indologie v českých zemích. Studium sanskrtu v rámci srovnávacího jazykozpytu* [nepublikovaná diplomová práce], FF UK, Praha 1974: 79-81.

(mk)

VANÍČKOVÁ (roz. Rábelová) Eva - česká indonesistka působící v zahraničí

* 9. 11. 1932 Brno

[v anglicky mluvících zemích od 1969 známá pod jménem Vanicek]

Po ukončení pětiletého studia na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy dosáhla v roce 1958 titulu promovaná filoložka v oboru indonéština-holandština v kombinaci s indologií diplomovou prací *M. R. Dajoh a jeho literární dílo*. Ještě téhož roku nastoupila jako vědecká pracovnice v Orientálním ústavu ČSAV v Praze. Začala se specializovat na javánskou literaturu a kulturní dějiny, ale postupně se těžiště jejího výzkumu počalo přesouvat z čistě indonéské a javánské literatury na styčné body vztahů indonésko-javánské moderní literatury, zejména na tematiku dramatického žánru.

V roce 1961 odjela k ročnímu pobytu v Indonésii, kde zprvu tlumočila pro filmovou skupinu z Barrandova při natáčení filmu Akce Kalimantan, na přípravě jehož scénáře se také podílela jako kulturní poradce. Po skončení filmování exteriérů odjela na střední Jávu, kde studovala javánštinu na univerzitě Gajah Mada, shromažďovala materiál o současném javánském divadle a cestovala.

V roce 1967 v Orientálním ústavu ukončila vědeckou aspiranturu obhajobou disertační práce *Indonéské dramatické umění v proměnách národního hnutí*. Kromě výzkumné činnosti v ústavu přednášela v Náprstkově muzeu, v Jazykové škole a po dobu jednoho semestru na FF

UK indonéskou literaturu, věnovala se psaní odborných článků pro *Archív orientální* a *Nový Orient*, činnosti v literárním kroužku Orientálního ústavu a překládání z indonéštiny. V tomto období absolvovala několik krátkodobých studijních pobytů v Holandsku, Sovětském svazu, Singapuru a Malajsii a zúčastnila se mezinárodních konferencí orientalistů.

V roce 1969 odešla do emigrace a postupně žila a pracovala na Londýnské univerzitě (SOAS) a na Fakultě asijských studií Australské národní univerzity v Canbeře, kde získala australské občanství. V letech 1973-97 přednášela indonéštinu na Victoria University of Wellington na Novém Zélandě. Zde připravovala akademický program indonéštiny a sama ho také za pomoci indonéských asistentů realizovala. Kromě univerzitní činnosti se věnovala propagaci indonéštiny, její výuce ve večerních kursech, přípravě referátů pro mezinárodní konference a činnosti dopisovatele *Indonesia Circle*, vydávaném SOAS v Londýně.

Odborně se zaměřuje hlavně na literární komparatistiku, zejména na srovnávací výzkum literatur kontinentální a insulární jihovýchodní Asie a na literární vztahy malajsko-indonéské. Těžiště jejího výzkumu tvoří vnitřní vztahy austronéské tradiční tematiky, moderní literární formy a moderního jazyka austronéské kulturní oblasti, zejména indonésko-malajské. Svou činností pedagogickou a esejistickou přispěla k založení, rozvinutí a stabilizaci indonéského akademického programu na Novém Zélandě.

D.-k.: (spoluaut.), *Z dějin literatur Asie a Afriky* [Javánská literatura], SPN, Praha 1964; (spoluaut.), *Slovník spisovatelů*. *Asie a Afrika* [s D. Bečkovou, kap. Literatury Jihovýchodní Asie; hesla věnovaná javánské lit.], Odeon, Praha 1967; (spoluaut.), *Contributions to the Study of the Rise and Development of Modern Literatures in Asia* [Indonesian, Javanese and Malay literatures], Oriental Institute, Prague 1970; *Interpretation of Traditional Themes in Indonesian and Malaysian Drama*. A Comparison, Fenomena 2. University Melayu, Kuala Lumpur 1993; *Pantun dalam Puisi Ceko*. Dewan Bahasa dan Pustaka, Kuala Lumpur 1994.

PŘEKLADY: M. R. Dajoh: *Čarovný pták* [lidová indonéská pohádka]. Dětská edice číslo 14, SPN, Praha 1965.

D.-č./sb.: A Study of the Javanese Koteprak, *ArOr* **33** (1965): 397-450; Short Story Writers of Asia: Trisnoyuwono and his short story: In the dinig car [přel. z indonéštiny], *NOB* **6** (1967), 6; Ideje indonéského národního hnutí v dramatickém umění, in: M. Jankovec (ed.), *Indonésie po druhé světové válce*, Ústav pro mezinárodní politiku, Praha 1968; Indonesian Tradition and the Impact of the West on Modern Indonesian Theatre and Drama, in: *Proceedings of International Conference of Asian History*, Kuala Lumpur 1968; A jen déšť pro mou žízeň, *NO* **24** (1969), 1: 15-16;; Javánské masky, *ibid*.: 313; (s Dagmar Bečkovou), The mutual influences of Asian cultures in Southeast Asia, in: *Proceedings of Conferences held by the Czechoslovak Society for Eastern Studies*, Academia, Prague 1969; Some Aspects of Indonesian Drama, in: *Proceedings of International Congress of Orientalists*, Canberra 1971; Intermediate Role of Indonesian Culture in SEA, in: *Proceedings of New Zealand-Asian Studies Conference*, Christchurch 1977; Language-Culture Interaction. Indonesian Case, in: *Proceedings of New Zealand-Asian Conference*, Palmerston North 1981; Dynamic Model and Formative Procedures of Modern Indonesian Literature, in: *Proceedings and Papers of AULLA Conference*, Palmerston North 1982; Islamic Communism. Sickle and Crescent, *Pacific Viewpoint* (Victoria University of Wellington) **24** (1983), 1; On Malay theatre and Boria, *Indonesia Circle* (SOAS, London), No. 45 (1988); Metode Pengajaran Bahasa Indonesia di Victoria University of Wellington, in: *Proceedings of Conference Papers*, Fakultas Sastra Universitas Indonesia, Jakarta 1996.

(A)

VASILJEV Ivo - český koreanista a vietnamista

* 29. 5. 1935 Praha

Po maturitě na Ruském gymnáziu v Praze studoval v letech 1953-58 na Filologické fakultě Univerzity Karlovy obor korejština a dějiny Dálného východu. Účastnil se jazykovědného semináře prof. V. Skaličky a pod vedením prof. M. Romportla pracoval na tématu z fonetiky korejského jazyka. Zároveň absolvoval kurs základů japonštiny a později i čínštiny. V letech 1959-63 absolvoval vědeckou aspiranturu (obor vietnamský jazyk) v Orientálním ústavu ČSAV a pod vedením prof. V. Skaličky, doc. P. Trosta a dr. J. Kalouskové pokračoval v jazykovědných studiích. 1965 získal vědeckou hodnost CSc. Do roku 1971 byl vědeckým pracovníkem Orientálního ústavu ČSAV, 1981-91 působil jako vědecký pracovník ÚEF ČSAV.

Už v době aspirantury vyučoval vietnamštinu na Filozofické fakultě UK, kde byl jako externista pověřen vedením oboru vietnamistika (1962-70). V roce 1968 vedl kurs vietnamštiny na univerzitě v Hullu (Velká Británie). Zúčastnil se řady mezinárodních kongresů a proslovil přednášky na Pařížské univerzitě, na King's College v Cambridge, na univerzitách v Leedsu a Yorku, Bruselu, Sapporu, Hanoji a Ho Či Minu. Vedl nebo oponoval diplomové a disertační práce českých, slovenských, vietnamských, laoských a kambodžských studentů a aspirantů. Jeho jazykovědné zájmy pokrývají široké spektrum od typologie jazyka, vztahu jazyka a myšlení, jazyka a společnosti, zejména ve vztahu ke kultuře a etnicitě, multilingvismu a interkulturní komunikace, až po vyučování jazyka na základě poznatků kognitivní neurovědy.

Obeznámení s novodobou problematikou Vietnamu během cest do VDR v letech 1963-66 ho přivedlo ke studiu moderních dějin Vietnamu a k účasti na mezinárodních akcích proti válce ve Vietnamu. V roce 1967 spolupředsedal politickému výboru první Světové konference proti válce ve Vietnamu ve Stockholmu. V 60. letech působil též jako konzultant iniciativy nositelů Nobelovy ceny míru za mír ve Vietnamu a dalších mezinárodních iniciativ. V 80. letech spojoval teoretické práce v oblasti etnicity a historie českého vystěhovalectví s osvětovou činností ve ztahu k hostujícím vietnamským dělníkům. Spolu s Vladimírem Korčákem a Nguyen Van Canhem pracoval na překladech ze současné vietnamské poezie, s Nguyen Phan Canhem přeložil do vietnamštiny Máchův Máj (rkp., Český literární fond 1990).

V současné době působí jako konzultant na mezinárodním archeologickém projektu ve Vietnamu a pokračuje v jazykovědných a kulturně historických studiích, rozšířených o austronéské a thajské jazyky a kultury.

Je členem Jazykového sdružení při AV ČR, České národopisné společnosti, The Association of Productivity Specialists (New York), The Siam Society, The Malaysian Branch of the Royal Asiatic Society.

D.-k.: *Příspěvky ke studiu sinovietnamské slovní zásoby* [nepubl. kandidátská disertace], Orientální ústav ČSAV, Praha 1964; (spoluaut.), *Slovník spisovatelů. Asie a Afrika* [hesla o vietnamské literatuře], 2 sv., Odeon, Praha 1967; *Vietnam po 2. světové válce*, OÚ ČSAV, Praha 1969, 80 s. rkp. [nepublikováno]; (spoluaut.), *Manual of Lexicography*, Academia, Praha 1971, 360 s.; *Za dědictvím starých Vietů*. Edice Stopy, fakta, svědectví, Panorama,

Praha 1990, 232 s. [redakčně zpracovaný a vytištěný rkp. nepublikován vzhledem k ekonomickým potížím nakladatelství].

PŘEKLADY: Chase, Stuart: *Tyranie slov*, rkp. 1969; (s Vladimírem Korčákem), *Za tebe prožiji dny*... Pásmo vietnamské poezie, Dilia, Praha 1977; V. Korčák (sest.), *Deník z vězení*. Pásmo z Ho Či Minových veršů [přebásnil V. Korčák, úvodní slovo napsal I. Vasiljev], Dilia, Praha 1980, 23 s.; (s V. Korčákem), Ho Či Min: *Deník z vězení* [doslov a poznámka k překladu I. Vasiljev], Odeon, Praha 1985, 139 s.

D.-č./sb.: K voprosu o količestve glasnogo v sovremennom korejskom jazyke, *ArOr* **28** (1960): 368-398; O výchově mladých orientalistů, *Zprávy ČSO*. Sborník referátů z IV. vědecké orientalistické konference, Praha 1961: 14-19; Les ouvrages des savants soviétiques sur la langue vietnamienne, *ArOr* **30** (1962), 2: 331-342; Jazyk - nezávislost - jednota, *NO* **19** (1964): 43-46; Hlavní rysy politického vývoje ve Vietnamu po druhé světové válce, in: *Vietnam*, VPIS Čsl. armády, Praha 1965: 5-86; Několik poznámek k dokumentům o vietnamské otázce, in: *Sborník dokumentů k vietnamské otázce*, ČVOM, Praha 1965, 1-10; Tonkin, Annám, Kočinčína, *NO* **21** (1966), 6: 164-166; Minulost a přítomnost vietnamského problému, *Mezinárodní vztahy* 1966, 4: 33-38 [česká verze referátu Some thoughts on the solution for Vietnam, ICDP - International Conference, Höchst, August 1966; též něm., Einige Gedanken über eine Lösung für Vietnam, *Interfact* (Frankufurt am Mein), Nr. 15-16, 15. September 1966]; Le lexique international dans les langues de l' Extrème Orient, *ArOr* **37** (1969), 4: 589-596; K typologické charakteristice slova, *Slovo a slovesnost* **XXX** (1969), 3: 250-257; Democratic Republic of Viet-nam, in: *International Encyclopedia of Comparative Law*, Vol. I, National Reports, Oceana Publications Inc., New York 1970: D-15-D-21; Hanoj 1945, *NO* **26** (1971), 1: 24-28; U kořenů současné vietnamské literatury, *Literární měsíčník* (1983), 8: 105-108; (se Stanislavem Broučkem), K charakteristice československé vystěhovalecké politiky mezi dvěma světovými válkami, *Český lid* **72** (1985), 2: 71-80; *ibid*., 3: 149-157; K pokusům československé buržoazie o usměrňování vystěhovalectví do mimoevropských zemí, in: *Slováci v zahraničí* **11**, Martin 1985: 84-108; K metodice popisu a klasifikace norem chování v interetnické komunikaci, *Národopisný věstník československý* **III** (45), Praha 1986, 61-67; Vietnamští pracující ve vědomí naší společnosti, in: *Etnické procesy* IV, ÚEF ČSAV, Praha 1986: 153-164; Vystěhovalectví Čechů a Slováků do Latinské Ameriky před druhou světovou válkou, *Český lid* **73** (1986), 4: 239-243, fot. příl.; Pokusy o směrování vystěhovalectví do kolonií v meziválečné ČSR, in: *Češi v cizině* 1, ÚEF ČSAV, Praha 1986: 102-110; (se Stanislavem Broučkem, Václavem Hubingerem a Ludvíkem Skružným), Slovník etnických procesů (nástin koncepce), *Český lid* **74** (1987), 1: 3-10; Etnikum, etnické společenství, etnická skupina, *Český lid* **75** (1988), 3: 169-171; K snahám české buržoazie o získání kolonií v době buržoazní ČSR, in: *Češi v cizině* 3, ÚEF ČSAV, Praha 1988: 139-192; Ke vztahu jazyka a kultury, *Linguistica* **XVII**/2, Ústav pro jazyk český, Praha 1988: 262-282; Pravopis a transkripce vietnamštiny, *Naše řeč* **71** (1988), 2: 98-101; (se Stanislavem Broučkem), K typologii etnických procesů, *Český lid* **75** (1988), 4: 231-233; Působení vietnamských pracujících v Československu v celkovém kontextu vzájemných hospodářských vztahů a stavu ekonomiky VSR, in: *Československo-vietnamský ekonomický seminář - Sborník materiálů*. Ekonomický ústav ČSAV - Čs. společnost ekonomická, sekce světové ekonomiky, Praha 1990: 50-59; Elementární jednotky jazyka, *Jazykovědné aktuality* **XXVI** (1989), 1-2: 39-42; K jazykové politice protireformace, *Český lid* **76** (1989), 3: 172-179; (se Stanislavem Broučkem), Gop phan phan loai ca loai binh qua trinh toc nguoi [K typologii etnických procesů], *Tap chi Dan toc hoc*, Hanoj 1989, 1: 82-86; K problému adaptace vietnamských pracujících v naší společnosti - normy zdvořilého chování, *Zpravodaj KSVIEF* (1988), 9: 50-71; Language and Ethnicity, in: *Innovation* (Vienna), ICCR, Vol. 3

(1990), No. 3: 393-397; Tschechoslowakei (Ex-Cs), in: Mehrsprachigkeitskonzepte in den Schulen Europas, *Sociolinguistica* 7, Max Niemeyer Verlag, Tübingen 1993: 49-57; Náhodným poutníkem na Filipínách, *NO* **50** (1995), 4: 125-128; Going International (A Sociolinguistic Approach), in: *World Congress on Malay Language*: *Malay as an International Language*: *Vision and Convictions*, 21-25 Ogos 1995. Kumpulan Kertas Kerja, Kuala Lumpur 1995, Jilid II: 696-700; V zemi šedých slonů, *NO* **51** (1996), 9: 338-341; Historický omyl u břehů Malackého průlivu, *NO* **51** (1996), 3: 95-97; Paradoxes of Mahathirism, *ArOr* **64** (1996), 2: 281-282; Nová kapitola v dějinách Gurků? *NO* **52** (1997), 5: 186-188.

PŘEKLADY: Le-van-Nien: Vězeň č. 303 [z angl.], *NO* **16** (1961), 1: 10; (s Nam Ki-dokem), Pak Či-won: Vyprávění o Hosengovi [z korejštiny], *NO* **16** (1961), 4: 86-89; Nguyen-Trai: Dopis Wang Tchungovi, vrchnímu veliteli mingských vojsk [z vietnamštiny], *NO* **18** (1963), 8: 228-229.

(A)

VASILJEVOVÁ-SCHÄFFLEROVÁ Zdeňka - česká historička Dálného východu

* 2. 7. 1935 České Budějovice

Po absolvování Jirsíkova gymnázia v Českých Budějovicích (1950-53) vystudovala v letech 1953-58 obor japonština a dějiny Dálného východu na Filologické fakultě Univerzity Karlovy. Od počátku vysokoškolského studia se zaměřovala na problematiku dějinného vývoje Dálného východu a souběžně navštěvovala přednášky a semináře z obecných dějin na FF UK, zejména semináře prof. J. Polišenského, v posledních ročnících studia pak rovněž přednášky z mezinárodních vztahů a mezinárodního práva na Právnické fakultě UK. V diskusích o koncepci a úkolech orientalistiky vždy zastávala stanovisko, že její integrální součást tvoří výzkum dějin mimoevropských zemí.

V letech 1958-61 byla zaměstnána jako odborná pracovnice v knihovně Orientálního ústavu ČSAV. Poté absolvovala interní vědeckou aspiranturu na Katedře věd o zemích Asie a Afriky FF UK (1961-65), v jejímž průběhu byla vyslána na studijní stáž v Ústavu společenských věd (Šakai kagaku kenkjúdžo) Tokijské univerzity, zaměřenou na studium japonského vnitropolitického vývoje 30. let (1964-66). Spolupracovala se Společností pro výzkum dějin dělnického hnutí (Ródó undóši kenkjúkai), s Óharovým ústavem při universitě Hósei, s Historickou společností (Rekišigaku kenkjúkai) a navštívila řadu dalších univerzit. V září-říjnu 1967 tam absolvovala další studijní pobyt spojený rovněž s účastí na mezinárodní konferenci pořádané Fukuoka UNESCO.

V letech 1966-90 pracovala jako odborná asistentka na katedře věd o zemích Asie a Afriky FF UK, kde 1969 obhájila kandidátskou práci vycházející z pramenů Óharova ústavu na téma *Hnutí služby vlasti v průmyslu jako prostředek fašistické diktatury*. Na katedře přednášela dějiny Japonska a srovnávací dějiny Dálného východu ve starověku a středověku, vedla historické semináře a podílela se na výuce japonského jazyka. V letech 1981-82 absolvovala půlroční stáž opět v Ústavu společenských věd Tokijské univerzity na stipendium Japan Foundation. Během pobytu v Japonsku vedla kursy češtiny pro pokročilé pořádané Společností Japonsko-Československo v Tokiu a spolupracovala při organizování akcí této společnosti. Zúčastnila se řady diskusí v japonských televizních a rozhlasových stanicích. Podílela se také na překladech některých děl české literatury do japonštiny.

Ve vědecké práci kromě problematiky moderního japonského politického systému a novodobých ideologických proudů věnovala pozornost otázkám feudalismu a jeho forem v zemích Dálného východu. Dále se zabývá výzkumem česko-japonských vztahů, zejména v období 19. a počátku 20. stol., a v současnosti rovněž výzkumem česko-filipínských vztahů v témže období. Podílela se průběžně na přípravě hesel pro encyklopedie vydávané Encyklopedickým institutem ČSAV a na tvorbě učebnic dějepisu období středověku a novověku, dále v 70. letech na přehledech o Japonsku pro ročenky Svět vydávané nakladatelstvím Svoboda. Konzultovala a posuzovala rigorózní i kandidátské práce z dějin Dálného východu. Značně rozsáhlá je i její osvětově popularizační činnost, zejména reportáže a články v periodickém tisku.

V 60. letech byla členkou redakční rady *Nového Orientu* a *Dějin a současnosti* a pracovala v předsednictvu ČSO.

Pravidelně spolupracuje s dramatičkou a režisérkou Šimako Murai při inscenacích jejích her v České republice a spolupracovala při natáčení koprodukčního animovaného filmu režiséra K. Kawamota Šípková Růženka aneb Spící krasavice (1989). V letech 1991-93 se zúčastnila práce česko-japonského výzkumného týmu zabývajícího se problematikou etnických vztahů v transformující se společnosti.

D.-k.: (spoluaut.), M. Hájek a kol.: *Přehled nejnovějších dějin*, SNPL, Praha 1963; *Novodobé dějiny Japonska* (*1868-1951*), SPN, Praha 1964, 174 s.; (s V. Hilskou), *Problems of Modern Japanese Society*, UK, Praha 1971; *Poválečné Japonsko*. *Politický vývoj a chronologie*, UK, Praha 1972, 82 s.; *Politický vývoj Japonska 1868-1945*, UK, Praha 1976, 229 s.; *Japonská historická věda a Čína*, OÚ ČSAV, Praha 1982, 76 s.; *Feudalismus v zemích Dálného východu* I., UK, Praha 1983, 208 s.; (spoluaut.), V. Pucek a kol.: *Ekonomický a politický přehled zemí Dálného východu*, SNP, Praha 1984; *Dějiny Japonska*, Nakladatelství Svoboda, Praha 1986, 603 s. [prémie ČLF 1987]; *Japonci a válka*, 1989, 300 s. rkp. [rukopis přijatý Nakladatelstvím Svoboda, nepublikováno]; (spoluaut. M. Macudaira, St. Brouček), M. Macudaira (ed.), *Puraha no ukijo sakaba* [Prchavý svět pražských hospod], Iwanami šoten, Tokio 1994; *José Rizal* [Život a ukázky z díla], Kontinenty a Prospektrum, Praha 1998, 123 s.

PŘEKLADY: L. N. Smirnov - A. P. Zajcev: *Soud v Tokiu* [z ruštiny], Naše vojsko, Praha 1979; A. Ivankin: *Poslední kamikaze* [z ruštiny], Naše vojsko, Praha 1981, 2. vyd., Naše vojsko, Praha 1984; W. Spear: *Feng-šuej*. *Design života očima starověkého učení* [z angličtiny], Ikar, Praha 1997; Š. Murai: *Eviččiny housle* [z japonštiny], rkp., Praha 1997; I. Bottomley - A. P. Hopson: *Zbraně a zbroj samurajů* [z angl.], Svojtka, Praha 1998, 193 s.

D.-č./sb.: O výchově mladých orientalistů historiků, *Zprávy ČSO* **II** (1960), 1-2: 53-54; Některé metodologické rozdíly ve studiu zemí Východu staré a nové doby, *Zprávy ČSO* **III** (1961), 2: 43-46; Skandální proces s japonskými odboráři, *Dějiny a současnost* (1961), 3: 34-37; Tokugawa Iejasu - sjednotitel Japonska, *NO* **16** (1961), 8: 180-181; New Soviet Works on Early Russo-Japanese Relations, *ArOr* **30** (1962): 645-653; Dvě cesty japonského fašismu, *NO* **18** (1963), 10: 292-295; Zrod moderního Japonska, *NO* **18** (1963), 1: 1-3; Město pro deset milionů, *NO* **19** (1964), 7: 215-217; Kolektiv a jednotlivec v japonské společnosti, *NO* **20** (1965), 2: 33-39;... bez ní život možný není? *Plamen* **VIII** (1966): 77-80; Japonsko a druhá světová válka, *NO* **21** (1966), 2: 42-47, *ibid*., 3: 74-77, *ibid*., 4: 108-111; Le nationalism japonais et la seconde guerre mondial, *La Penseé* (1966): 100-118; O politice politiky zbavené, *NO* **22** (1967), 6: 161-165; Influence and Immanence in Japanese History, in: *Fukuoka UNESCO*, Vol. 4, 1968: 75-77; Japonci tváří v tvář své minulosti, *NO* **23** (1968), 5:

146-149; Poslední den japonského císařství, *NO* **24** (1969), 9: 267-270; Císař bez císařství, *NO* **25** (1970), 6: 173-177; Japonsko rok 1970, *Tvorba* (1970), 9: 6; K interpretaci fašismu v Japonsku, *ČSČH* **18** (1970), 3-4: 441-453; Japanese Studies in Czechoslovakia, *Bulletin*, The International House of Japan (1972), 30: 14-18; Japonské století styků s Evropou, *NO* **28** (1973), 3: 8; Komu se otvírají brány japonských univerzit, *NO* **28** (1973), 7: 209-211; Japonsko 1918: Rýžové bouře, *NO* **32** (1977), 3: příl.; Po voprosu o roli japonskogo nacionalizma v agressii japonskogo imperializma protiv stran Vostočnoj i Jugovostočnoj Azii, in: *Nacionalismus a třídní boj v zemích Asie*, OÚ ČSAV, Praha 1977: 61-77; On the Nature of Ideological Mobilization in the War-time Japan: A Contribution to the Analysis of a Fascist Dictatorship, *AUC - Philologica 5*, *Orientalia Pragensia X*, 1977: 87-97; Japonsko a jižní Korea, *NO* 35 (1980), 2: 39-40; K voprosu o nacionalizme v poslevojennoj Japonii, in: *Nacionalismus v zemích Asie a Afriky*, OÚ ČSAV, Praha 1980: 179-195; Sovětské práce o japonsko-čínských vztazích, *ČSČH* **XXIX** (1981), 2: 267-271; Čekosurobakia Nihon bunka kórjú no rekiši to gendžó [Dějiny a současný stav kulturních styků mezi Československem a Japonskem], in: *Nihon to Tóo šokoku no bunka kórjú ni kan suru kinhonteki kenkjú*. *Basic Studies on the Cultural relations between Japan and East-central European Countries*, Tóoši kenkjúkai, Tokio 1982: 32-55; Historická věda v současném Japonsku, *Zprávy ČSO* **XIX** (1982), 2: 62-64; Japonský Státní archiv, *Archivní časopis* **32** (1982), 3: 160-166; The "Movement for the Development of Asia" - A Part of the Political Background to the Japanese Aggression in East and Southeast Asia (1938-1945), *AAS* (Bratislava) **XVIII** (1982): 89-99; Pokrokové tradice japonského lidu a současnost, *NO* **38** (1983), 3: 74-76; Zur Entstehung der japanischen Nation und den Anfängen des japanischen Nationalismus, *Wissenschaftliche Zeitschrift der Humboldt-Universität zu Berlin*, Gesellschaftwissenschaftliche Reihe **XXXII** (1983), 6: 603-609; On the Problem of Nationalism in Present-day Japan, in: *Man and Society in Japan Today*, Warsaw UP, Warsaw 1984: 263-267; Operace Okinawa, *NO* **40** (1985), 6: 172-174; Verhältnis zwischen der äusseren und inneren Funktion des japanischen Nationalismus, *Studia Orientalia Pragensia* XV, UK, Praha 1986: 7-15; Japonsko: Historický přehled [do 1. světové války], in: V. Tisovský: *Japonsko*, Nakladatelství Svoboda, Praha 1986: 88-108; Česká sociální demokracie a Japonsko, *NO* **42** (1987), 1: 16-18; Widerhall der antimilitaristischen Aktionen der japanischen Sozialisten in der tschechischen sozialdemokratischem Presse (1904-1905), *Far Eastern Studies I*. *Studia Orientalia Pragensia* XVI, UK, Praha 1987: 7-27; Nejstarší české tisky o Japonsku, *NO* **43** (1988), 4: 117-119; Počátky japonského vystěhovalectví. (K souborné edici pramenů), in: *Češi v cizině* 3, ÚEF ČSAV, Praha 1988, 303-317; Rozvoj poznání Japonska v českých zemích na přelomu 19. a 20. století, *AUC - Philologica*, *Orientalia* 1989, 1: 15-80; An Unknown Sixteenth Century Czech Print on the Japanese Mission to Rome of 1585, *AAS* **XXIV** (1989): 125-135; Nejen Hirošima a Nagasaki, *NO* **50** (1995), 3: 104-107; (pseud. L. Schäfflerová), Co se skrývá za Učením pravdy AUM? *NO* **50** (1995), 6: 201-204; Totální nasazení po japonsku, *ibid*.: 216-219; Pátrání po architektovi Janu Letzelovi, *NO* **51** (1996), 1: 34-37; Japonské poválečné účtování s minulostí, *ibid*., 5: 173-176; Korejsko-japonská "tlustá čára" za minulostí, *ibid*., 6: 203-206; "Justiční vražda v celé ohavné nahotě své". Sto let od popravy José Rizala, *ibid*., 10: 380-383; Dr. Jose Rizal and European Intellectuals: A less Known Contact of Rizal to Bohemia, in: M. Rajaretnam (ed.), *Jose Rizal and Asian Renaissance*, Kuala Lumpur - Manila 1996: 244-247.

PŘEKLADY: F. Hajaši: Čvrť chudiny [z japonštiny], in: *Deset novel z Asie a Afriky*, Čs. spisovatel, Praha 1961; I. Sata: V továrně na karamely [z japonštiny], *Světová literatura* (1962), 4: 129-136; (do japonštiny, společně s Š. Murai), M. Kundera: Kagi no šojúša [Majitelé klíčů], in: *Senro no ue ni iru neko*. *Gendai čeko gikjoku šú*, Šičóša, Tokio 1969: 159-234; (do japonštiny, společně s Š. Murai), Jo. Toporu: Surabíku no júšoku [J. Topol:

Slavík k večeři], *ibid*.: 7-50; T. Kobajaši: Pes, který zabíjí lidi [z japonšiny], *NO* **35** (1980), 5: 150.

(A)

VAVROUŠKOVÁ Stanislava - česká indoložka, historička

* 20. 8. 1949 Plzeň

Je absolventkou Filozofické fakulty UK v Praze (1972) v oborech indologie - historie; PhDr. (UK 1984), obor staroindická literatura, CSc. (1995) - kandidátská disertace *Úloha náboženství v moderní indické společnosti*. *Hinduismus a hinduistický komunalismus* (soubor studií).

Od roku 1973 působila jako odborná, později vědecká pracovnice Orientálního ústavu ČSAV (AV ČR), členka redakce časopisu *Nový Orient* (1993-95) a jeho výkonná redaktorka (1994-95), jako externí učitelka sanskrtu na Jazykové škole v Praze (1972-81) a externí lektorka vysokých škol - Pedagogické fakulty v Plzni (1984-85), DAMU Praha (1994-95).

Zabývá se výzkumem dějin Indie, starověkých i moderních. Zaměřuje se na problematiku vlivu náboženství (hinduismu) v indické společnosti, vývoje nábožensko-sociálních struktur a institucí. Věnuje se zejména problémům interakce náboženství a politických ideologií. Je autorkou vědeckých studií, odborných statí i populárně-vědeckých článků uveřejněných doma i v zahraničí. Překládá ze sanskrtu a publikovala řadu překladů staroindické literatury.

D.-k.: *Indická politická pravice*. *Proces formování protikongresové opozice a její cesta k moci v 6. všeobecných volbách*, Praha 1979, 102 s.; (spoluaut.), *USA a jihovýchodní Asie po druhé světové válce*, Praha 1978, 414 s.; *Úloha náboženství v moderní indické společnosti*. *Hinduismus a hinduistický komunalismus* (*soubor prací*). Autoreferát k získání hodnosti kandidáta historických věd, Praha 1994, 24 s.; (ed.), *Religion and Society in India and Burma*, Praha 1991, 123 s.; (spoluaut.), *Historie*. 1. Pravěk. Starověk, Praha 1995, 114 s.

PŘEKLADY: (spoluaut.), *Lexikon východní moudrosti* [z němčiny, hesla věnovaná hinduismu], Praha 1966, 565 s.

D.-č./sb.: Vybrané problémy přetrvávání kastovního systému v současné indické společnosti, in: *Problémy společenského pokroku v Asii*. *Indie a Barma*, Praha 1979: 159-194; Metody a formy extrémních pravicových skupin a jejich postavení v politickém životě soudobé Indie, in: *ibid*.: 195-254; Jawaharlal Nehru and the Indian Communal Problem, in: M. Krása (ed.), *Nehru*. *His Work and Relevance*, Prague 1981: 89-107; Hinduismus a ideologický boj v soudobé Indii, in: Jan Bečka a kol., *Náboženství a politika v zemích Asie*. Sborník statí, Praha 1988: 169-216; Hindu Revivalism and the Shiv Sena in Western India, in: Jiří Prosecký (ed.), *Ex Pede Pontis*, Oriental Institute, Prague 1992: 264-272; Communalism in Maharashtra. The Case of Shiv Sena, in: S. Vavroušková (ed.), *Religion and Society in India and Burma*, Praha 1991: 83-122; Tradice a moderní společnost: Hinduismus, in: Dagmar Marková (ed.), *Náboženství v asijských společnostech*: *Tradice a současnost*, Orientální ústav AV ČR, Praha 1996: 93-171; Nehru und das "Communal Problem", *IndoAsia* (Stuttgart) **31** (1989), Heft 1, S. 73-77; Shiv Sena (Regionalism and Communalism in Maharshtra), *ArOr* **58** (1990), 3: 219-237; Hindu Communalism: A Study in the Dynamics of Violence, *ArOr* **62** (1994), 2: 107-122.

PŘEKLADY: Z příběhů papouškových [ze sanskrtu], *NO* **29** (1974), č. 1: 14, č. 2: 45, č. 3: 79, č. 6: 184, č. 10: 309; Z Příběhů Vikramových [ze sanskrtu], *NO* **33** (1978), 1: 29-31; Vikramačarita. Vyprávění o nedůvěře a zradě, *NO* **34** (1979), 3: 1-4; Ménaká a Višvámitra [ze sanskrtu], *NO* **36** (1981), 5: 148-150; Duhšanta a Šakuntala [ze sanskrtu], *NO* **38** (1983), 7: 1-4; Vyprávění o zlatém lotosu [ze sanskrtu], *NO* **40** (1985), 2: 53-55; Únos krásné Subhadry [ze sanskrtu], *NO* **42** (1987), 1: 15-17.

(A)

VEBR Lubomír - český historik

* 2. 7. 1927 Mladá Boleslav

Středoškolská studia absolvoval v Kutné Hoře, studium historie a filozofie na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze ukončil v roce 1950, roku 1953 získal doktorát, 1958 vědeckou hodnost kandidáta historických věd. V letech 1963-87 přednášel na katedře archivnictví a pomocných věd historických FF UK, kde se 1987 habilitoval. 1964 pobýval jako hostující profesor na Chilské universitě v Santiago de Chile.

Specializuje se na dějiny mezinárodního dělnického hnutí a hospodářské dějiny, zvláště v období mezi dvěma světovými válkami. V oblasti iberoamerikanistiky se zajímal o agrární otázku v Chile ve 30. letech 20. století. V letech 1967-92 pracoval jako výkonný redaktor ročenky *Ibero-Americana Pragensia* vydávané Střediskem ibero-amerických studií FF UK (sv. I-XXVI) a jejích *Supplement*, jakož i dalších publikací.

D.-č./sb.: Miguel Sabel y los orígenes del comercio americano con el vidrio de Bohemia, *Ibero-Americana Pragensia* **V** (1971): 93-116; Los supuestos históricos y los problemas actuales de la revolución chilena, *Ibero-Americana Pragensia* **VII** (1973): 203-205; Un poco de polémica sobre las actividades de Miguel Sabel, *Ibero-Americana Pragensia* **VIII** (1974): 194-197; Bartolomé de Las Casas: Nuestro contemporáneo de Honor, *Ibero-Americana Pragensia* **IX** (1975): 9-27 (vše s J. Polišenským); (s J. Polišenským a R. Fernándezem Retamarem), *Historické předpoklady kubánské a chilské revoluce*, Praha 1974, 135 s.; Josef V. Polišenský Sexagenario, *Ibero-Americana Pragensia* **X** (1976): 9-17.

L.: Polišenský, J. V.: El redactor ejecutivo de Ibero-Americana Pragensia sexagenario, *Ibero-Americana Pragensia* **XXI** (1987): 231-232.

(sb)

VENYŠ Ladislav - český afrikanista, politolog a podnikatel

* 19. 3. 1940 Praha

Vystudoval na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy obory afrikanistika a anglistika (studium ukončil roku 1966) a nejprve získal titul PhDr a poté i CSc. V letech 1966-68 absolvoval postgraduální studium politologie a mezinárodních vztahů v USA (Syracuse University, Syracuse, NY) se zaměřením na problematiku Afriky. Po návratu (20. 8. 1968) pracoval šest let jako odborný asistent na katedře věd o zemích Asie a Afriky na FF UK. Po vynuceném odchodu z UK byl zaměstnán jako projektant v Terplanu - Státním ústavu pro územní plánování (1975-90). V tomto období se účastnil různých urbanistických projektů v

asijských a afrických zemích: Šrí Lanka, Liberie, Maroko a Irák. Od roku 1990 řídí vzdělávací nadaci Centrum pro demokracii a svobodné podnikání a je členem několika správních rad soukromých škol a jiných vzdělávacích institucí. Až do odchodu z fakulty v roce 1975 publikoval řadu článků a studií o politických problémech afrického kontinentu.

D.-k.: *A History of the Mau Mau Movement in Kenya*, Studia Orientalia Pragensia 2, UK, Praha 1970, 125 s.

D.-č./sb.: The Economic Elite. The Professional Elite. The Religious Elite, in: M. J. Chaput (ed.), *Patterns of Elite Formation and Distribution in Kenya*, *Senegal*, *Tanzania and Zambia*, Syracuse University (PEAS), Syracuse 1969: 52-104; Reporting Africa in the Soviet and Czechoslovak Press, in: O. Stokke (ed.), *Reporting Africa*, Africana Publishing Corporation, New York 1971: 78-96; (spoluaut. M. J. Chaput), The Kenya Political Elite: A Computer Analysis, in: *New Methods of Analysis in Oriental and African Studies*, Studia Orientalia Pragensia 5, UK, Praha 1972: 82-121, aj.

(A)

VERNER Miroslav - český egyptolog

* 31. 10. 1941 Brno

V letech 1958-60 byl zaměstnán jako dělník, 1960-65 absolvoval studium egyptologie a prehistorie na FF UK v Praze (Z. Žába, J. Filip), kde obhájil diplomní práci *Veřejné sbírky staroegyptských památek v ČSSR*; 1969 na téže fakultě získal titul PhDr.

Od roku 1964 se účastnil terénních výzkumů Čs. egyptologického ústavu v Egyptě (akce UNESCO v Núbii, vykopávky v Abúsíru), od 1966 byl v tomto ústavu zaměstnán jako odborný asistent. Od roku 1971 přednáší egyptologii na FF UK. 1975 byl pověřen dočasným vedením Čs. egyptologického ústavu a od 1981 je jeho ředitelem. Od roku 1976 vede české archeologické vykopávky v Egyptě. 1991 byl jmenován docentem a 1993 profesorem egyptologie a egyptské archeologie na FF UK. Je hostujícím profesorem na univerzitách ve Vídni a v Hamburku. Kromě 10 vědeckých monografií a sborníků je autorem kolem 80 vědeckých studií publikovaných v zahraničních egyptologických časopisech. Jeho popularizační činnost zahrnuje řadu článků, scénáře TV pořadů atd. Aktivně se účastnil několika desítek mezinárodních egyptologických konferencí.

Věnuje se zejména archeologickým výzkumům královské nekropole v Abúsíru (Egypt) a publikaci výsledků těchto výzkumů. Zabývá se problematikou egyptské archeologie a historie 3. tisíciletí př. Kr., zejména otázkou vývoje královské hrobky ve Staré říši. Jako první se začal systematicky zabývat stavebními značkami (Baugraffiti) egyptských stavitelů.

Je spoluzakládajícím členem Mezinárodní asociace egyptologů (1975) a v témže roce se stal jedním ze spoluzakladatelů mezinárodní egyptologické pracovní skupiny Corpus Antiquitatum Aegyptiacarum (CIPEC-ICOM). Zastupuje ČR v komisi UNESCO pro budování Muzea Núbie v Asuánu (od 1988). Je dopisujícím členem Německého archeologického ústavu (od 1982) a zahraničním členem Rakouského archeologického ústavu (od 1990).

D.-k.: *Some Nubian Petroglyphs on Czechoslovak Concessions*. Acta Universitatis Carolinae, Philologica, Monographia XLV, Praha 1973; (vedoucí aut. kol.), *Preliminary Report on Czechoslovak Excavations in the Mastaba of Ptahshepses at Abusir*, Univerzita Karlova, Praha 1979; *Abusir I. The Mastaba of Ptahshepses*. *Reliefs*, Prague 1986; *Objevování starého Egypta - Unearthing of Ancient Egypt*, UK, Praha 1991; *Abusir II. Baugraffiti der Ptahschepses Mastaba*, Prag 1992; *Ztracené pyramidy*, *zapomenutí faraoni*. *Abúsír*, Praha 1994; *Abusir III. The Pyramid Complex of Khentkaus*, Prague 1995; *Pyramidy*. *Tajemství minulosti*, Praha 1997; (s L. Barešem a B. Vachalou, ved. aut. kol.), *Ilustrovaná encyklopedie starého Egypta*, Praha 1998.

D.-č./sb.: The Ancient Egypt. Confrontation of man and time, in: *Aspects of Ancient Oriental Historiography*. Studia Orientalia Pragensia VII, Charles University, Prague 1975: 40-55; Discovery of an Obelisk at Abusir, *Revue d' Égyptologie* 28 (1978): 111-118; Neue Papyrusfunde in Abusir, *Revue d' Égyptologie* 31 (1979): 97-100; Die Königsmutter Chentkaus von Abusir und einige Bemerkungen zur Geschichte der 5. Dynastie, *Studien zur altägyptischen Kultur* 8 (1980): 243-268; Altägyptische Särge in den Museen und Sammlungen der Tschechoslowakei, *Corpus Antiquitatum Aegyptiacarum*, Lieferung 1. Praha 1982; Eine zweite unvollendete Pyramide in Abusir; *Zeitschrift für ägyptische Sprache und Altertumskunde* **109** (1982): 75-78; Les sculptures de Reneferef découvertes ą Abousir, *Bulletin de l'Institut franćais d'archéologie orientale* (Cairo) **85** (1985): 267-280; Les statuettes de prisonniers en bois d'Abousir; *Revue d' Égyptologie* 36 (1985): 145-152; Zu den "Baugraffiti mit Datumsangaben" aus dem Alten Reich, in: *Mélanges Mokhtar*, IFAO, Le Caire 1985: 339-346; Supplément aux sculptures de Reneferef découvertes ą Abousir, *Bulletin de l'Institut franćais d'archéologie orientale* **86** (1986): 361-366; A Slaughterhouse from the Old Kingdom, *Mitteilungen des Deutschen Archäologischen Instituts* (Mainz) 42 (1987): 181-189; Zur Organisierung der Arbeitskräfte auf den Großbauten des Alten Reiches, in: E. Endesfelder (ed.), *Probleme der frühen Gesellschaftentwicklung im Alten Ägypten*, Berlin 1991: 63-91; Remarques sur le temple solaire Htp-r' et la date de mastaba de Ti, *Bulletin de l'Institut franćais d'archéologie orientale* **87** (1987): 293-297; A Late Dyn. 5 Cemetery at Abusir, *Zeitschrift für ägyptische Sprache und Altertumskunde* **117** (1990): 72-78; The Remarks on the Pyramid of Neferirkare, in: Festschrift für Werner Kaiser, *Mitteilungen des Deutschen Archäologischen Instituts* 47 (1990): 312-320; Předmluva, in: *František Lexa*, *zakladatel české egyptologie*, UK, Praha 1989: 13-20; Funerary Boats of Neferirkare and Raneferef, in: Fs. Kákosy, *Intellectual Heritage of Egypt*, Budapest 1992: 587-602; The Tomb of Fetekta and a Late Dyn. 5 - Early Dyn. 6 Cemetery in South Abusir, *MDIK* 50 (1994): 295-305; An Early Old Kingdom Cemetery at Abusir, *Zeitschrift für ägyptische Sprache und Altertumskunde* **122** (1995): 78-90.

(kb)

VESELÁ-PŘENOSILOVÁ Zdeňka - česká turkoložka-historička

* 30. 9. 1930 Bratislava, + 4. 3. 1998 Praha

V letech 1950-55 vystudovala obory hungaristika a turkologie na FF UK v Praze, kde byla studentkou prof. J. Rypky. V roce 1955 nastoupila do knihovny Orientálního ústavu ČSAV; v OÚ rovněž absolvovala vědeckou aspiranturu, 1959 získala hodnost CSc. a stala se vědeckou pracovnicí. V letech 1959-60 a 1962 -64 působila v Káhiře na Vysoké jazykové škole Univerzity Ajn Šams, kde vyučovala českou kulturu a literaturu. Současně studovala v tamních archívech materiály z doby Osmanské říše. Další badatelské pobyty absolvovala v

Baku, Tbilisi (1966) a Sofii (1967). V roce 1990 začala přednášet na FF UK v rámci obnoveného studia turkologie.

Badatelskou činnost soustřeďovala na historické studie založené na dosud nezpracovaných dokumentech a narativních pramenech z doby Osmanské říše, tematicky orientované zejména na politické a sociální dějiny jejích evropských a afrických území, vývoj a sociální strukturu osmanských měst a úlohu křesťanských církví v hospodářské a sociální sféře. V posledních letech věnovala více pozornosti osmanské literatuře jako historickému prameni. Publikovala překlady z moderní turecké a azerbajdžanské literatury.

Byla členkou bilaterálních historických komisí ČSAV, Association Internationale d'Études du Sud-est Européen (AIESEE), komise UNESCO pro historické dokumenty, od roku 1990 též členkou Middle East Studies of America (MESA).

D.-k.: *Novověké dějiny Turecka*. I. díl. Dějiny Osmanské říše od reforem Nizami Cedidu do rozkladu impéria (1918), Praha 1966.

PŘEKLADY: Üstüngel, S.: *Cesta boje*, Praha 1954.

D.-č./sb.: Zur Korrespondenz der Hohen Pforte mit Siebenbürgen (1676-1686), *ArOr* **26** (1958): 585-602; Quelques chartes turques concernant la correspondance de la Porte Sublime avec Imre Thököly, *ArOr* **29** (1961): 546-574; Un document turc affirmant la jouissance héréditaire d'un fief militaire en Hongrie au XVIIe siècle, *Annals of the Náprstek Museum* 1, Praha 1962: 159-171 + facs.; Contributions ą la question du combat du gouvernement ottoman contre Tepedelenli Ali Paša, *ArOr* **31** (1963): 401-422; Contributions aux rapports de la Sublime Porte avec la Transylvanie d'après les documents turcs, *ArOr* **33** (1965): 553-599; Quelques exemples de la résignation (ferČgat) de la solde et de la pension dans l'Egypte ottomane vers le milieu du XVIIIe siècle, *ArOr* **35** (1967): 183-196; Le décret impérial (nisŁani hümČyěn) délivré pour le consul général de l'Autriche-Hongrie ą Aléxandrie, *ArOr* **37** (1969): 12-18; A propos de la protection exercée par le gouvernement ottoman sur le monastère de Ste. Cathérine au Sinai, *ArOr* **37** (1969): 326-338 + facs.; Tureckij traktat ob osmanskich krepostjach severnogo Pričernomorja v načale XVIII v., in: *Vostočnyje istočniki* II, Moskva 1969: 98-139; Le rapport du gouvernement ottoman envers l'Eglise orthodoxe sinaique se reflétant dans les documents turcs, in: *Studia Balkanica Bohemo-slovaca*, Brno 1970: 104-109; Quelques remarques sur l'évolution de l'organisation urbaine en Empire Ottoman, *ArOr* **42** (1974): 200-224; Ke vztahu slovenského lidu k osmanské expanzi, *ČSČH*, **23** (1975): 687-705; A propos d' une falsification des documents ottomans de 1804, in: *Prilozi na orijentalnu filologiju* **XXII-XXIII** (1972-73), Sarajevo 1976: 149-162; Slovakia and the Ottoman Expansion in the 16th and 17th Centuries, in: *Ottoman rule in Middle Europe and Balkan in the 16th and 17th Centuries*. Dissertationes orientales, Vol. 40, Prague 1978: 5-44; Les capitulations et les villes ottomanes, *AAS* 16 (1980): 21-33; Sur les possessions du Monastère de Ste. Cathérine de Sinai en Bosnie, in: *Prilozi na orijentalnu filologiju* **XXVIII-XXIX** (1978-79), Sarajevo 1980: 257-267; La Tugˇra du Prince Selim b. Bayezid sur un document émis en Crimée, in: *Bližněvostočnyj sbornik*, Tbilisi 1983: 113-120; K voprosu o položeniji christijanskoj cerkvi v osmanskom gosudarstve, in: *Osmanskaja imperija*, Moskva 1990: 118-131; Das Leservegnügungen eines osmanischen Stadtbewohners, in: *Armagan*. Festschrift für Andreas Tietze, Praha 1994: 227-239; Les chrétiens et les musulmans le long des frontières ottomanes du Nord-ouest aux 16e et 17e siècles, in: *Ex Oriente*. Collected Papers in Honour of Jiří Bečka, Praha 1995: 173-180; Osmanská říše před rokem 1526, in: *Dějiny střední*, *jihovýchodní a východní Evropy*. I. Středověk, kap. 70, Brno 1996; Deux

documents ottomans concernant l'église sinaite en Crimée, in: *Zafername*, Praha 1996: 261-269.

(pš)

VESELÝ Rudolf - český arabista a historik islámských zemí

* 28. 4. 1931 Hradec Králové

V letech 1950-55 studoval na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze arabštinu a perštinu, stal se žákem a nástupcem prof. F. Tauera. V letech 1955-81 působil jako asistent a odborný asistent na katedře věd o zemích Asie a Afriky téže fakulty. V letech 1958-60 a 1962-64 byl lektorem češtiny na Univerzitě Ajn Šams v Káhiře, 1980-82 pracoval v Libyi u firmy Strojexport. V letech 1982-90 vedl v Jazykové škole v Praze orientální oddělení. V roce 1990 se vrátil na Univerzitu Karlovu, 1990 byl jmenován docentem, 1992 profesorem dějin a kultury islámských zemí. 1991 se stal ředitelem Ústavu Blízkého východu a Afriky Univerzity Karlovy, od 1990 je členem redakční rady časopisu *Archív orientální*.

Základním polem jeho badatelského zájmu je oblast středověkých dějin islámských zemí. Nejprve se zabýval povstáním Arabů v Madíně v 7. století. Později se jeho zájem soustředil na dějiny mamlúckého a osmanského Egypta. Publikoval řadu studií, v nichž analyzoval archivní dokumenty z Káhiry, zejména listiny vztahující se k náboženským nadacím (waqfům), a hodnotil jejich význam pro hospodářské a sociální dějiny Egypta v 16. století. Přispěl do studia arabské diplomatiky kritickou edicí mamlúckého diplomatického manuálu Ibn Názira al-Džayš. Jeho arabistický zájem se soustředil na klasickou spisovnou arabštinu a na egyptskou hovorovou arabštinu. Věnoval se též překladatelské činnosti, zejména přeložil do češtiny významný pramen k období křížových výprav, *Knihu zkušeností arabského bojovníka s křižáky*.

D.-k.: (ed., s J. Blaskovicsem, K. Petráčkem), *Arabische*, *türkische und persische Handschriften*, Bratislava 1961 [aut., Die persische Handschriften: 375-429]; (s J. Oliveriusem), *Egyptská hovorová arabština*. Konverzační příručka, SPN, Praha 1965, 389 s. (celkem 7 vyd.); *An Arabic Diplomatic Document from Egypt*. *The Endowment Deed of Mahmud Pasha*. Studia Orientalia Pragensia IV, UK, Praha 1971, 124 s.; (přel.), Usáma ibn Munkiz: *Kniha zkušeností arabského bojovníka s křižáky*, Odeon, Praha 1971, 344 s.; *Přehled politických a kulturních dějin islámských zemí*, Praha, UK 1971, 146 s. (2. vyd. 1991); (ed.), Ibn Nazir al-Gayš: *Kitab tatqif al-tacrif bi'l-mustalah al-šarif*. Edition critique, IFAO, Caire 1987, 249 s., 8 pl.; *Úvod do studia dějin zemí Předního východu*. I. Pomocné vědy historické, SPN, Praha 1988, 135 s.; (koed. I. Baldauf, S. Faroqhi): *Armagan*. *Festschrift für Andreas Tietze*, Enigma Corporation, Praha 1994, 259 s. [aut., Ein Kapitel aus den osmanisch-mamlukischen Beziehungen Mehemmed aelebi und al-Mu'ayyad Shaykh: 241-259]; (ed.), *Alois Musil - český vědec světového jména*, Globe, Praha 1995, 48 s. [aut., Kdo byl Alois Musil?; Postavení knižní řady "Dnešní Orient" ve vědeckém odkazu profesora Aloise Musila: 5-6, 33-38]; (ed.), Alois Musil and the Arab World, *ArOr* **63** (1995), 4: 393-509 [aut., Die Reihe "Dnešní Orient" (Der heutige Orient) und ihre Stellung im Nachlaß Alois Musils: 419-425]; (koed., s E. Gombárem), *Zafarname*. *Memorial Volume of Felix Tauer*, Praha, Enigma Corporation, Praha 1996, 280 s. [Preface: v, Centième anniversaire de la naissance du Prof. Felix Tauer (1893-1981): 1-16, Eine verkannte Sultanbiographie As-Sira aš- -Šayhiya des Ibn Nahid: 271-280].

D.-č./sb.: Feudalismus v Syrii, *NO* **8** (1953): 34-36; Die Ansar im ersten Bürgerkriege, *ArOr* **25** (1958): 36-58; Vysoká škola jazyků v Káhiře, *NO* **15** (1960): 35-36; Syrská literatura, in: Petráček, K. a kol., *Moderní arabská literatura* I., SPN, Praha 1962: 45-63; Un document de construction émis pour Süleyman pacha en 946 de Hégire / 1539 n. e., *ArOr* **31** (1963): 423-441; De la situation des esclaves dans l'institution de waqf, *ArOr* **32** (1964): 345-353; La bataille d'Uhud chez al-Waqidi, in: *Sborník J. Bakoše*, Bratislava 1965: 251-259; Egypt od arabského do osmanského dobytí, in: Hrbek, I. a kol., *Dějiny Afriky* I., Praha 1966: 337-356; Egypt pod osmanskou nadvládou. Nezávislost a poroba Egypta. Egypt od Cromera k Násirovi, in: Hrbek, I. a kol., *Dějiny Afriky* II., Praha 1966: 27-30, 165-178, 379-400; Quelque aspects historiques de l'évolution du mouvement nationaliste arabe contemporain, in: *Studia Orientalia Pragensia* V, UK, Praha 1967: 9-21; Zu den Quelen al-Qalqašandi's Subh al-acša, *Studia Orientalia Pragensia* VI, UK, Praha 1968: 13-24; Trois certificats délivrés pour la fondation pieuse en Egypte au XVI siècle, *Oriens* 21-22 (1968): 248-299; Náboženské nadace založené v Egyptě osmanskými místodržícími balkánského původu během 16. století, *Studia balcanica - bohemoslovaca*, UJEP, Brno 1970: 110-115; Die richterlichen Beglaubigungsmittel. Ein Beitrag zur Diplomatik arabischer Gerichtsurkunden. 1. cAlama, *Studia Orientalia Pragensia* VIII, UK, Praha 1971: 1-23, 5 tab.; Die Hauptprobleme der Diplomatik arabischer Privatkunden aus dem spätmittelalterlichen Ägypten, *ArOr* **40** (1972): 312-343; Dějiny arabských zemí, in: *Obecné dějiny*, UK, Praha 1972; Prof. Dr. Felix Tauer zum 80. Geburtstag, *ArOr* **41** (1973): 305-307; Les reqźtes en Egypte au XVI siècle, *REI* 45 (1977): 183-246; Die richterlichen Beglaubigungsmittel. Ein Beitrag zur Diplomatik arabischer Gerichtsurkunden. 2. cUnwan, *Studia Orientalia Pragensia* X, UK, Praha 1977: 99-122, 4 tab.; Zur arabischen Kanzleiliteratur, in: *Arabische Sprache und Literatur im Wandel*. *Kongress und Tagungsberichte der M. Luther Universität*, Halle 1979, č. 42: 239-244; Feudální státy západní a střední Asie a severní Afriky. Křížové výpravy, in: Hroch, M. a kol., *Politické dějiny světa v datech* I., Svoboda, Praha 1980: 83-97; Slovo na závěr, in: F. Tauer, *Svět islámu*, Vyšehrad, Praha 1984: 297-301; The Ottoman Conquest of Egypt, in: *General History of Africa* V., UNESCO, London 1992: 137-169; Die arabische inša'-Literatur, in: *Grundriß der arabischen Philologie* III. (Supplementband), Wiesbaden 1992: 188-208; Neues zur Familie al-Qusuni. Ein Beitrag zur Genealogie einer ägyptischen Ärzte- und Gelehrtenfamilie, *Oriens* 33 (1992): 437-440; Eine Stilkunstschrift oder eine Urkundensammlung? Das Qahwat al-inša' des Abu Bakr Ibn Hidjdja al-Hamawi, in: Hulec, O., Mendel, M. (ed.): *Threefold Wisdom*. *Islam*, *the Arab World and Africa*, Oriental Institute, Praha 1993: 237-247; Eine neue Quelle zur Geschichte Ägyptens, in: Acta XXV DOT, München, 8.-13. 4. 1991. *ZDMG*, *Supplement* 10 (1994): 136-143; Novátor bez pokračovatelů, in: *Ab immo pectore*. K sedmdesátinám Petra Rákose, Slavica Pragensia **XXXVII**. AUC Philologica, 1, 1995: 114-116; Le procès de la production et rôle du waqf dans les relations ville-campagne, in: *Le waqf dans l'espace islamique*, *outil de pouvoir socio-politique*, IFEAD, Damas 1995: 229-241; Ein Skandal in Kairo, in: Křikavová, A., Hřebíček, L. (ed.), *Ex Oriente*. *Collected Papers in Honour of Jiří Bečka*, Oriental Institute, Prague 1995: 182-190; Bibliothek eines ägyptischen Artzes aus dem 16. Jhd. A. D. / 10. Jhd. A. H., in: Zemánek, P. (ed.), *Studies in Near Eastern Languages and Literatures*. *Memorial Volume of Karel Petráček*, Oriental Institute, Prague 1996: 613-630.

L.: *Asian and African Studies in Czechoslovakia*, Nauka, Moscow 1967: 52-53; Gombár, E.: *Úvod do dějin islámských zemí*, Najáda, Praha 1994: 61-62; Gombár, E.: Arabic Studies in Prague: Tradition and the Present, in: Zemánek, P. (ed.), *Studies in Near Eastern Languages and Literatures*. *Memorial Volume of Karel Petráček*, Oriental Institute, Prague 1996: 242.

(eg)

VILÍMKOVÁ Milada - česká historička umění, klasická archeoložka a egyptoložka

* 26. 12. 1921 Vizovice, + 5. 10. 1992 Praha

Po maturitě na Škole umění ve Zlíně absolvovala 1945-48 studium klasické archeologie a dějin umění (J. Čadík, R. Vacková) a 1950-53 egyptologie v egyptologickém semináři na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze (F. Lexa).

V 50. letech byla zaměstnána jako asistentka v Ústavu pro klasickou archeologii, odtud byla propuštěna; od 1955 pracovala ve Státním ústavu pro rekonstrukce památkových měst a objektů (v oboru stavebně-historického průzkumu), od 1989 působila v Ústavu dějin umění AV ČR.

Spolupracovala při stavebně-historickém průzkumu Pražského hradu. Kromě prací o starověkém, zejména egyptském umění (jemuž se jako první v Čechách systematicky věnovala), napsala i několik knih a studií o pražských památkách a architektuře renesance, manýrismu a baroka (např. kniha o Dientzenhoferech či o Břevnovském klášteře). Publikovala mj. i v časopise *Umění*.

D.-k.: (s O. Munelesem), *Starý židovský hřbitov*, Praha 1955; *Ägyptische Kunst aus dem Museum in Kairo*, Praha 1962; *Das Ägyptische Ornament*, Praha 1963; *Roman Art in Afrika*, London 1963; *Egyptské klenotnictví*, Praha 1969; (s J. Heřmanem), *Pražské synagogy*, Praha 1970; *Starověký Egypt*, Praha 1977; *Die Prager Judenstadt*, Praha 1990.

D.-č./sb.: Úvod do studia starověkých šperků. I. Šperky staroegyptské. II. Šperky kulturní oblasti mesopotamské, in: *Hlídka Archeologická*, příl. k *Listům Filologickým* 74, 15 (1950): 290-296, 16 (1951): 73-88; Seven Hundred Years of Old-New Synagoge, *Judaica Bohemica* 5 (1969): 72-83;

L.: D. Líbal: Dílo Milady Vilímkové, *Umění* 40 (1992): 244-246; *Nová encyklopedie českého výtvarného umění*, Praha 1995: 906.

(kb)

VOCHALA Jaromír - český sinolog

* 24. 9. 1927 Janovice-Bystré (okr. Frýdek-Místek)

Po ukončení studia na měšťanské škole ve Frýdlantě n. Ostravicí studoval v letech 1942-45 na učňovské škole (strojní zámečník) a 1949 maturoval na Obchodní akademii v Českém Těšíně. 1952 odjel na stipendium do ČLR studovat zahraniční obchod a po změně studijního oboru byl přijat na Fakultu čínského jazyka a literatury Pekingské univerzity, kterou absolvoval 1958. Během studia uzavřel manželství s čínskou studentkou Wang Ruzhen (Žu-čen Vochalová). Roku 1958 nostrifikací získal titul promovaný filolog; 1969 mu byl na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy udělen titul PhDr. a vědecká hodnost CSc., 1990 byl jmenován docentem pro obor sinologie.

Po návratu z Číny pracoval v letech 1958-60 v kursu pro zahraniční studenty při VŠE v Praze jako učitel češtiny. 1960 byl přijat jako asistent čínštiny na katedru věd o zemích Asie a Afriky Filozofické fakulty Univerzity Karlovy a 1962 byl jmenován odborným asistentem. Po

roce 1970 mu byl z politických důvodů, zejména pro nesouhlas se "vstupem" vojsk Varšavské smlouvy do Československa, na dalších dvacet let znemožněn kvalifikační postup, i když měl požadovanou vědeckou hodnost a ve své vědecko-pedagogické činnosti plnil úkoly na úrovni docenta a profesora. Docentem byl jmenován až 1990 a krátce nato odešel do důchodu.

Ve své vědecké činnosti se zabývá zejména různými stránkami současného i klasického čínského jazyka a speciálně problémy čínského písma na rovině teoretické i aplikované. Usiluje o nové badatelské přístupy ke studiu čínštiny, dokládá nutnost analýzy různých jazykových jevů nejen na rovině lingvistické, ale i na rovině grafolingvistické, která vzhledem k ideografickému typu čínského písma má zejména pro zkoumání povahy čínského slova a čínského morfému zásadní význam. Aplikací systémového pohledu na předmět zkoumání a důrazem na analýzu syntagmaticko-paradigmatických vztahů jazykových jednotek čínštiny naznačuje nové možnosti explikace složitých problémů čínské gramatiky, lexikografie i frazeologie. Příspěvkem k systematickému popisu minimálních grafických jednotek čínského znakového písma, jejich kombinatorních zvláštností i funkčních aspektů je jeho monografie *Chinese Writing System*. Pokusem o nové přístupy v oblasti lexikografie je jeho *Stručný čínsko-český a česko-čínský slovník* (1997), kde ve zpracování a výstavbě slovníkových hesel systémově řeší závažný problém základních typologických a funkčních odlišností mezi oběma jazyky ve slovnědruhové charakteristice heslového slova.

Během svého působení na oboru sinologie na Filozofické fakultě UK se věnoval otázkám modernizace jazykové výuky. Na základě analýzy čínského grafemického systému vypracoval nové metodické postupy ve výuce čínskému znakovému písmu, jejichž teoretická východiska i praktické postupy popsal v mnoha článcích, publikovaných u nás i v zahraničí (mj. také v Číně, např. v jazykovědném časopise *Yuyan Jiaoxue Yu Yanjiu* [Jazyková výuka a zkoumání jazyka]). Moderní metodické postupy aplikoval v řadě vysokoškolských učebních textů, věnovaných výuce čínskému jazyku a znakovému písmu (audioorální kurzy, tlumočnická cvičení, *Úvod do čínského*, *japonského a korejského písma* ap.), a zejména pak připravované vysokoškolské učebnici *Základy současné čínštiny*, která zatím zůstává v rukopise. Věnoval se i klasické čínštině a jeho *Úvod do gramatiky klasické čínštiny* (spoluautor Ž. Vochalová) byl ve spolupráci s německým sinologem prof. K. Kadenem přepracován a přeložen do němčiny.

Vedle svého hlavního lingvistického zaměření se věnoval i překladatelské činnosti (od 1961 byl členem překladatelské sekce Svazu čs. spisovatelů). Do čínštiny přeložil *Krále Lávru* K. H. Borovského, do češtiny přeložil několik děl moderních čínských prozaiků (Mao Tun, Čang Tchien-i aj.) a výbor ze staré čínské lidové poezie pod názvem *Zpěvy od Žluté řeky*, který vyšel ve dvou vydáních (1986 a 1987) a 1987 získal cenu vydavatelství Práce.

D.-k.: (s Ž. Vochalovou), *Čínská konverzace* I, SPN, Praha 1965; (s Ž. Vochalovou), *Čítanka čínských novinových textů*, SPN, Praha 1966; (s Ž. Vochalovou), *Čínská konverzace* II, SPN, Praha 1967; *Synchronní charakteristika čínského znakového písma* [nepubl. kandidátská disertace], FF UK, Praha 1969; (s Ž. Vochalovou), *Kurs současné čínštiny I - textová část*, UK, Praha 1971; (s Ž. Vochalovou), *Kurs současné čínštiny II - mluvnice*, SPN, Praha 1972; (spoluaut.), *Úvod do čínského*, *japonského a korejského písma I - Vznik a vývoj*, 1. vyd., SPN, Praha 1975, 2. vyd. 1989; (spoluaut.), *Úvod do čínského*, *japonského a korejského písma II - Praktický kurs*, 1. vyd., SPN, Praha 1975, 2. vyd. 1989; (s Ž. Vochalovou), *Úvod do gramatiky klasické čínštiny*, SPN, Praha 1976; (s Ž. Vochalovou), *Základní kurs současné čínštiny* I-III, 1. vyd., SPN, Praha 1980, 2. vyd. 1988; *Základní kurs současné čínštiny* IV - *Audioorální kurs*, 1. vyd., SPN, Praha 1980, 2. vyd. 1988; (ed.), *Asian and African Linguistic*

Studies II., Studia Orientalia Pragensia XIV, Univerzita Karlova, Praha 1985; *Chinese Writing System*, *Minimal Graphic Units*, Acta Universitatis Carolinae. Monographia LXX, Praha 1986; (s V. Hrdličkovou), *Úvod do studia sinologie - filologická část*, 1. vyd., SPN, Praha 1985, 2. vyd. 1989; (s Ž. Vochalovou), *Einführung in die Grammatik des klassischen Chinesisch*, Verlag Enzyklopädie, Leipzig 1990; (s Ž. Vochalovou), *Verbo-nominal Phrasemes in Modern Chinese*, Karolinum, Praha 1990; (spoluaut.), *Audioorální a tlumočnická cvičení z čínského jazyka*, Univerzita Karlova, Praha 1991; *Stručný čínsko-český a česko-čínský slovník*, SPN, Praha 1997.

PŘEKLADY: (do čínštiny), [K. H. Borovský: *Král Lávra*], Šanghaj 1959; (z čínštiny), Mao Tun: *V tygří tlamě*, Naše vojsko, Praha 1960; Mao Tun: *Rozklad*, Odeon, Praha 1967 (opr. vydání); (přel. a přebásnil), *Zpěvy od Žluté řeky*. Výbor ze staré čínské lidové poezie, Práce, Praha 1986, 2. vyd. 1987.

D.-č./sb.: A Contribution to the Problem of Delimiting Grammatical and Lexical Meaning of Elementary Linguistic Units in Chinese, *ArOr* **32** (1964); O modernizaci výuky orientálních jazyků, *NO* **20** (1965), 2:; Čínská osobní jména, *NO* **22** (1967), 2:; Some Remarks on the Analysis of Chinese Characters, in: *Monumenta Serica*, *Journal of Oriental Studies* **XXVI**, Los Angeles 1967; On the Nature of Chinese Characters, in: *Charles University on Far Eastern Culture*, Praha 1968; (s M. Novákem), The Problem of Effective Character-writing, in: *ibid*.; (s J. Kalouskovou), Čínština o sobě a čínština pro nás, *NO* **25** (1970), 5:; Formal Aspects of the Chinese Graphemic System, in: *New Methods of Analysis in Oriental and African Studies*. Studia Orientalia Pragensia V, Charles University, Praha 1972; Specificity of Monosyllabic Denominations in Chinese Semantic and Graphemic Systems, in: *Asian and African Linguistic Studies*, Studia Orientalia Pragensia IX, Univerzita Karlova, Praha 1979; Specific Features of Chinese Characters and Some of the Problems Involved in their Reform. *ArOr* **49** (1981); Metodické inovace v jazykové výuce na katedře věd o zemích Asie a Afriky, in: *Modernizace výuky a didaktická technika*. Bulletin FF UK 2/1981-82; (s Ž. Vochalovou), Some Remarks Towards New Phraseological Expressions in Modern Chinese, in: *Asian and African Linguistic Studies II*. Studia Orientalia Pragensia XIV, Univerzita Karlova, Praha 1985; A Few Notes to the Analysis of the Chinese Writing System, in: *Problemy języków Azji i Afryki*, Warszawa 1987; Mantan Hanyu Yusu De Tezheng [K zvláštnostem morfému v čínštině], *Zhongguo Yuwen* [Čínský jazyk], 2, Beijing 1987; A Note on Chinese Syntax, in: *Asian and African Linguistic Studies III*. Studia Orientalia Pragensia XVII, Univerzita Karlova 1988; Chinese Characters and the Problems of the Science of Script, in: *Acta Universitatis Carolinae*, *Philologica 3*, *Phonetica Pragensia* VII, Univerzita Karlova, Praha 1985.

PŘEKLADY: (z čínštiny), Mao Tun: Před zastavárnou, in: *Jarní hedvábníci*, SNKL, Praha 1963; Čang Tchien-i: Pomsta, *Světová literatura* (1972), 6; Čang Tchien-i: Pan Chua Wej, *Světová literatura* (1972), 6; Čang Tchien-i: Buddhova moc, *Světová literatura* (1972), 6.

L.: Dr. Vochalovi k šedesátinám, *NO* **42** (1987), 7; *Kdo je kdo 91/92*, Praha 1991; *Kdo je kdo 94/95*, Praha 1994; Dong Ji: Jicke Hanxuejia [čeští sinologové], in: *Zhongguo Wenhua Yanjiu* [Zkoumání čínské kultury] 1995.

(A)

VOCHALOVÁ Žu-čen (roz. Wang Ruzhen) - čínská sinoložka působící v Čechách

* 19. 4. 1934 Peking (Čína), + 28. 10. 1998 Si-an (Čína)

Roku 1946 vychodila základní školu v Tchien-ťinu, poté studovala na střední škole v Pekingu (1946-52) a v letech 1952-57 absolvovala Fakultu východních jazyků na Pekingské univerzitě, obor hindština; poté, co prošla kursem češtiny pro cizince v Houštce u St. Boleslavi, vystudovala 1959-63 obor čeština pro cizince na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy, na oboru čínština složila diferenční zkoušky a nostrifikací získala titul promovaná filoložka (1963). Roku 1970 jí byl na základě rigorózního řízení udělen titul PhDr.

Po absolvování Pekingské univerzity byla krátce zaměstnána ve výzkumném oddělení ministerstva zahraničního obchodu ČLR. Sňatkem s J. Vochalou získala čs. státní občanství a od 1958 žila trvale v Československu (České republice). V letech 1960-61 byla externí učitelkou čínštiny na Jazykové škole v Praze a současně do 1964 pracovala nejdříve externě, později jako interní pracovnice v lexikografickém oddělení Orientálního ústavu ČSAV. 1964 byla přijata jako asistentka na obor čínština na katedru věd o zemích Asie a Afriky FF UK a 1970 byla jmenována odbornou asistentkou. Na Filozofické fakultě pracovala v tomto zařazení až do svého odchodu do důchodu 1990.

Ve své vědecké práci se zabývala vesměs problémy moderní čínštiny. Přispěla k řešení složitých otázek spojených s vymezením hranice slova v moderní čínštině, k detailnější specializaci některých strukturních typů kolokací v čínštině i k řešení některých problémů čínské syntaxe. Po řadu let spolupracovala s českou sinoložkou J. Kalouskovou na problémech gramatiky moderní čínštiny a s J. Vochalou na monografické studii o produktivním typu verbo-nominálních frazémů v publicistickém stylu moderní čínštiny. Dlouhodobě také spolupracovala s lexikografickým oddělením OÚ ČSAV na vydání devítidílného *Česko-čínského slovníku* a podílela se i na přípravě německo-čínského slovníku v Akademii věd NDR. Během dlouhodobého pedagogického působení na FF UK přispěla k modernizaci jazykové výuky na oboru čínština, podílela se na náročné přípravě a zpracování čínských učebních textů i různých didaktických pomůcek, zejména na nahrávkách pro audioorální kurzy čínštiny.

D.-k.: (s J. Vochalou), *Čínská konverzace*, I. díl, SPN, Praha 1965; (s J. Vochalou), *Čítanka čínských novinových textů*, SPN, Praha 1966; (s J. Vochalou), *Čínská konverzace*, II. díl, SPN, Praha 1967; (s J. Vochalou), *Kurs současné čínštiny I - textová část*, UK, Praha 1971; (s J. Vochalou), *Kurs současné čínštiny II - mluvnice*, SPN, Praha 1972; (spoluaut.), *Česko-čínský slovník* 3, Academia, Praha 1976; (s J. Vochalou), *Úvod do gramatiky klasické čínštiny*, SPN, Praha 1976; (s J. Vochalou), *Základní kurs současné čínštiny I-III*, 2. vyd., SPN, Praha 1988; (s J. Vochalou), *Základní kurs současné čínštiny IV - Audioorální kurs*, 2. vyd., SPN, Praha 1988; (s J. Vochalou), *Einführung in die Grammatik des klassischen Chinesisch*, VEB Enzyklopädie Verlag, Leipzig 1990.

D.-č./sb.: On the Nature of the Construction "YOUN-N" in the Contemporary Chinese, in: *Charles University on Far Eastern Culture*, Praha 1968; A Few Remarks on the Problem of Delimiting the Basic Linguistics Units in Chinese, *Acta Univeristatis Carolinae - Philologica 5*, Praha 1970; (s J. Kalouskovou), L'influence des Rapports Semantiques sur la Forme des Propositions Chinoises, *Acta Universitatis Carolinae - Philologica 5*, Praha 1970; (s J. Kalouskovou), Les Constructions "zai N" dans le chinois moderne, *ArOr* **42** (1974): 139-156; (s J. Kalouskovou), Les Types Syntaxiques des Verbes Chinois, in: *Acta Universitatis Carolinae*, *Philologica 5*, *Orientalia Pragensia* IX, 1975; (s J. Vochalou), Some Remarks

Towards New Phraseological Expressions in Modern Chinese, in: *Asian and African Linguistic Studies II*. Studia Orientalia Pragensia XIV, UK, Praha 1985.

(A)

VOTRUBEC Ctibor - český geograf, geolog, afrikanista

* 8. 6. 1925 Vodňany, + 3. 3. 1997 Praha

Studoval na reálném gymnáziu v Prachaticích, po okupaci pohraničí na reálném gymnáziu v Písku, kde 1943 maturoval. V roce 1945 zahájil studium na Přírodovědecké fakultě Univerzity Karlovy, obor geografie a přírodopis, do 1949 souběžně studoval na Právnické fakultě UK. Promoval 1950, roku 1961 získal vědeckou hodnost kandidáta geografických věd, 1966 se habilitoval.

V letech 1949-52 působil jako asistent u prof. V. J. Nováka na Přírodovědecké fakultě UK, v letech 1953-56 jako odborný asistent katedry ekonomické geografie VŠE. Do ČSAV přešel 1956, nejdříve do oddělení hospodářské geografie (prof. E. Hruška), z něhož 1962 vznikla pražská pobočka Geografického ústavu ČSAV. Jako vědecký pracovník a vedoucí odd. geografie rozvojových zemí se podílel na jeho vzniku a budování. V letech 1967-70 působil jako hostující profesor na Univerzitě Accra-Legon v Ghaně, kde zpracovával zejména *Národní atlas Ghany*. V letech 1965-76 externě přednášel na Univerzitě 17. listopadu v Praze. V letech 1967-79 byl tajemníkem sekce pro geologii, geografii a hornictví Komise prezídia ČSAV pro komplexní výzkum rozvojových zemí.

V roce 1973 byl z politických důvodů z ČSAV propuštěn. Poté v letech 1973-82 působil v Ústředním ústavu geologickém, kde pracoval zvláště v oboru geografie zdrojů nerostných surovin rozvojových zemí. 1983 přešel k prof. V. Šerému do Institutu pro další vzdělávání lékařů a farmaceutů, kde vybudoval oddělení lékařské geografie a etnografie, připravoval semináře, sborníky atd. Byl členem Národního komitétu geografického, zastával četné funkce v Československé geografické společnosti, dal podnět k afrických sympoziím E. Holuba v jeho rodišti v Holicích aj.

K jeho hlavním odborným zájmům patřily geografická regionalizace doma i v zahraničí (např. cestovní ruch v Tunisku, rozvoj povodí Kagery), geografie měst (Praha, Košice), obyvatelstva a sídel (*Populační mapa ČSR*, monografie *Lidská sídla* aj.), geografická problematika rozvojových zemí a lékařská geografie. Vyvíjel rovněž širokou pedagogickou a didaktickou činnost, připravoval přednášky, učebnice, skripta a vyvíjel rozsáhlou vědecko-popularizační činnost.

D.-k.: *O subtropech v Sovětském svazu*, Orbis, Praha 1953, 14 s.; *Jihoafrické cesty Emila Holuba*, MF, Praha 1955, 157 s.; (s V. Havlíkem, J. Marešem, M. Střídou), *K problému hospodářskogeografických středisek středních a severních Čech*. Rozpravy ČSAV 7, 3, řada MPV, Academia, Praha 1963, 92 s.; Praha a Středočeský kraj, in: Střída, M. (ed.), *Oblasti Československa*, SPN, Praha 1963; *Praha*, *zeměpis velkoměsta*, SPN, Praha 1965, 241 s.; *Développement du tourisme en Tunisie*. Géographie économique et sociale, Terplan, Praha - Tunis 1966, 42 s.; *Angola*. Zeměmi světa, Svoboda, Praha 1966, 121 s.; *Ghana*, *nástin geografické monografie*, GÚ ČSAV, Brno 1966, 294 s.; *Mosambik*. Zeměmi světa, Svoboda, Praha 1969. 108 s.; (s M. Střídou, A. Obermannem), *Zeměpis světa* I. Učebnice pro gymnázia, 6. vyd., SPN, Praha 1978, 334 s.; *Afrika*, *zeměpisný přehled kontinentu a jeho oblastně*

ekonomické problémy, SPN, Praha 1978, 593 s.; *Lidská sídla*, *jejich typy a rozmístění ve světě*, Academia, Praha 1980, 394 s.; *Indonésie*. Zeměmi světa, Svoboda, Praha 1985, 240 s.; (s V. Šerým), *Lékařskogeografické problémy Alžírska*. Rozpravy ČSAV 99, č. 7, řada MPV, Academia, Praha 1989, 112 s.

D.-č./sb.: Zanikání nouzových kolonií na území Československa *Čs. etnografie* **10** (1962), 2: 137-147; Košice, k zeměpisu města, *Sborník ČSSZ* **67** (1962), 1: 39-53; Der gegenwärtige Stand der tschechoslowakischen Städte, *Geographische Berichte* **19** (1963): 32-50; Nová sídliště Prahy, *Věstník ČSAV* (1963), 2: 203-213; Lékařská geografie z hlediska geografických věd, *Lékařská geografie* **I** (1977): 9-13; Obyvatelstvo, jazyky a kultura lidu východní Afriky, *Zdroje nerostných surovin* **10** (1984): 52-61.

L.: Hůrský, J.: RNDr. Ctibor Votrubec, CSc., šedesátiletý, in: *Sborník ČGS* **90** (1985), 2: 144-147; Střída, M.: Ctibor Votrubec už není mezi námi, in: *Geografie*. *Sborník ČGS* **102** (1997), 2: 155-156.

(ms)

VOTÝPKA Bedřich - český gymnaziální profesor a indolog

* 28. 2. 1865 Neveklov, + 28. 6. 1940 Mirotice u Písku

Vystudoval filozofickou fakultu české univerzity v Praze (1885-92), kde poslouchal mj. přednášky z filozofie (prof. T. G. Masaryk), klasické filologie a historie (prof. Kvíčala aj.) a ze sanskrtu a staroindické literatury (prof. J. Zubatý). Působil jako gymnaziální profesor v Benešově a dále se zabýval i sanskrtskou literaturou. Překlady ze sanskrtu a studie z oblasti staroindické kulturní historie publikoval zejména v Kvíčalově *Českém muzeu filologickém*.

D.-k.: Kálidás: *Rtusamhára*. Ze sanskrtu přeložil a některé části ukázkou podává prof. Bedřich Votýpka..., Benešov 1910, 13 s.

D.-č.: Rg-véda X 85. Překlad a výklad podává Bedřich Votýpka..., *České museum filologické* (Praha) **I** (1895): 416-428; Několik obrazů z kulturních dějin staroindických. *České museum filologické* **III** (1897): 175-189, 280-297, 419-432.

(mk)

VRÁZ Enrique Stanko - český cestovatel a publicista

* 18. 4. 1860 Trnovo (Bulharsko), + 20. 2. 1932 Praha

Příjmení i jméno jsou smyšlené. Vráz svoji pravou totožnost nikdy neprozradil. Usuzuje se, že byl vychován v české řeči, k českým zemím se vždy hlásil jako ke své vlasti. Neměl vysokoškolské vzdělání - své pozoruhodné vědomosti z přírodních věd, zeměpisu a etnologie nabyl jako samouk a rozšiřoval si je cestovatelskou praxí. 1880 odjel přes Španělsko do Maroka, po cestě Saharou se 1883 přepravil do Gambie, od jara 1885 do podzimu 1887 podnikal ze Zlatonosného pobřeží výpravy do vnitrozemí, přitom krátce navštívil Sierru Leone a Libérii a dvakrát se zotavoval na Tenerife. V letech 1892-93 uskutečnil cestu napříč rovníkovou Amerikou: od ústí řeky Orinoko na peruánské pobřeží. Předtím již navštívil ostrov sv. Tomáše, Guadaloupe, Martinique, Trinidad a Venezuelu. Již v roce 1895, po

prvním přednáškovém turné v českých zemích, se z Ameriky znovu vydal na náročnou výpravu - cestoval po Japonsku, Číně, do Západní Indie, na Jávu, Bali, Lombok, Celebes, Halmahéru, Molukky, Novou Guineu, Sulu, Borneo, dále na Cejlon, Aden, přes Suez do Itálie a do Čech. Po sňatku s dcerou českého nakladatele v Chicagu Vlastou Geringerovou (prosinec 1897) podnikli společnou cestu do Mexika. V roce 1899 jej bouřlivými událostmi (povstání boxerů) opět zlákala Čína. Odjel 1900 do Pekingu, odkud pak pokračoval přes Mandžusko do Vladivostoku, plavil se po Amuru, projel sibiřskou dráhou do Evropy a z Německa se vrátil do Spojených států. Své cestovatelské putování uzavřel opakovanými cestami do Latinské Ameriky - v letech 1903-04 navštívil Brazílii, pobřeží Chile, Peru, Paraguay, Ecuador a památky předkolumbovských kultur v Mexiku a střední Americe. Domovem byl střídavě v Čechách a ve Spojených státech (měl americké občanství), 1921 definitivně přesídlil do Prahy. V posledních letech života se navzdory zdravotním problémům věnoval především přednáškové činnosti a sepisování svých cestovatelských pozorování (ne všechny zamýšlené spisy dokončil a publikoval). Byl osvětovým pracovníkem v pravém slova smyslu. O svých průkopnických cestách mnohdy ohrožujících jeho zdraví i život proslovil několik tisíc přednášek v českých zemích, Spojených státech, Holandsku i Vídni, promlouval do rozhlasu. Přednášky doplňoval ukázkami z několika tisíc vlastních fotografií. Fotografovat začal již v Africe a pořídil řadu unikátních záběrů, na Tenerife se fotografováním dokonce i živil. Naprosto unikátní byly též jeho snímky z císařských paláců v Číně. Z předmětů, které z cest přivezl, byly pořádány výstavy. Zajímal se o přírodu, společnost i každodenní život obyvatel, propagoval úctu k lidem odlišných ras. Přírodniny i etnografický materiál ze své sběratelské činnosti sice musel používat i k finančnímu krytí nákladů svých výprav, nicméně jeho ctižádostí bylo rozšiřování českých muzejních sbírek. Jeho dary pro Museum Království českého a pro muzeum V. Náprstka patří ke sbírkovým základům těchto institucí. Psal cestopisné črty do *Vesmíru*, *Květů*, *Národních listů*, *Zlaté Prahy*, *Světozoru*. Literární úroveň jeho cestopisných líčení oceňovali významní soudobí spisovatelé.

D.-k.: *Z cest E. St. Vráze*, Praha 1897, 424 s.; *Napříč rovníkovou Amerikou*, Praha 1900 (Cesty světem, sv. I.), 940 + 86 s.; *V Siamu*, *zemi bílého slona* (Cesty světem, sv. II.), Praha 1901, 220 s.; *Čína. Cestopisné črty* (Cesty světem, sv. III.), Praha 1904, 411 s.; *Exotické povídky*, Praha 1910, 300 s.; *Z dalekých světů*, díl I., Praha 1910, 323 s.; *Za poklady Eldorada*, Praha 1938; *Taje amazonských pralesů*, Praha 1939; *V zemi zlata a Inků. Napříč rovníkovou Amerikou*, Praha 1939, 376 s. Od 1941 vycházelo u nakladatelů Toužimský a Moravec nové, do devíti svazků rozvržené vydání Vrázových spisů.

D.-č./sb.: Apuntes de un viaje por Africa, *Diaro de Tenerife* (Santa Cruz de Tenerife), 1887, No. 276, 277, 279, 280, 284, 286, 291, 297; Mis viajes a los paises de los Otschi, *Las Canarias* (Santa Cruz de Tenerife), 1888, No. 48-52, 55; Jak sbírám ve Venezuele, *Vesmír* **XIX** (1890): 236-237, 242-243, 259-260; V západní Africe. Obrazy cestopisné a sběratelské, *Vesmír* **XX** (1891): 78-79, 86-87, 134-135, 147-148; Cesty jihoamerickou republikou Venezuelou, *Zlatá Praha* (1892): 262, 286, 295, 303; Jak jsem cestoval po Orinoku? *Zlatá Praha* (1894): 387, 339-402, 411-413, 427-428, 438-439; Španělské chrámy v Cajamarce v Peru, *Světozor* (1894): 622-623; V Nankingu, *Světozor* (1897): 10, 15, 17, 32-34, 43, 45; Mezi Daky a Orangutany, *Zlatá Praha* (1897): 238, 247, 259, 270-71; Ze Siamu, *Zlatá Praha* (1897): 435-438, 449-450; Město Paláců v Pekinu, *Zlatá Praha* (1902): 247, 297-8, 310, 322-323, 346-347, 381-382. Témata těchto i dalších Vrázových článků jsou následně zpracována v jeho knihách.

L: Bauše, Bohumil: Z cest E. St. Vráze, recenze od F. V. Vykoukala in: *Časopis Musea Království českého* **LXXII** (1898): 183-185; Vrázová, Vlasta: *Život a cesty E. St. Vráze*, Praha

1937; Jerman, Zdeněk: *E. St. Vráz*, Praha 1947; Korbel, Ladislav: E. St. Vráz, člověk a cestovatel, *Lidé a země* (1960), 9: 105-108; S. N.: E. St. Vráz na Nové Guineji. *Prosinec 1987 v Náprstkově muzeu v Praze*, Národní muzeum, Praha 1987, 7 s.; Halászová, Věra: *Záhady v životě E. St. Vráze* (Výstavka měsíce), Náprstkovo muzeum, Praha 1992, 8 s.; Štěpánek, Pavel: Enrique Stanko Vráz, viajero checo del siglo XIX en Venezuela (1899-1893), *Ibero-Americana Pragensia* **XXVIII** (1994): 111-124; **XXIX** (1995): 101-122; J. a M. Martínkovi: *Kdo byl kdo - naši cestovatelé a geografové*, Libri, Praha 1998, 458-464.

(bb)

VRHEL František - český etnolog-iberoamerikanista

* 28. 5. 1943 Klatovy

V letech 1962-67 studoval na Filozofické fakultě v Praze a v Havaně románskou filologii, zejména hispanistiku. Jeho doktorská práce (1970) se vztahuje ke španělskému básnictví doby rané renesance. Od roku 1968 působí na FF UK, do roku 1978 jako vědecký tajemník Střediska ibero-amerických studií, poté až dosud na katedře etnografie a folkloristiky, nejprve jako odborný asistent, později jako docent (habilitační práce *Podoby etnolingvistiky*, 1980); od prosince 1989 je vedoucím katedry. Roku 1994 se stal děkanem FFUK.

Těžiště jeho pedagogické činnosti tvoří přednášky z obecné etnologie, jádro vědecké činnosti etnolingvistika a teoretické orientace v etnologii, jež vycházejí z lingvistických postupů (strukturalismus, kognitivní antropologie). S etnolingvistickou orientací souvisí oba dlouhodobé studijní pobyty v zahraničí: Mexiko, Peru. Je rovněž činný jako překladatel.

D.-k: *Úvod do studia nativních jazyků Iberoameriky*, SPN, Praha 1976, 283 s.; (s O. Kašparem), *Texty nativní Iberoameriky* I-III, SPN, Praha, 1978-1984; *Základy etnolingvistiky*, SPN, Praha 1981, 174 s.; *Apuntes tipológicos sobre las lenguas nativas del Paraguay*, Supplementum Ibero-Americana Pragensia, Praha 1983; (s O. Kašparem), *Etnografie mimoevropských oblastí*: *Amerika* I-III, SPN, Praha 1985-1989; (spoluaut.), *Slovník spisovatelů Latinské Ameriky* [hesla a úvodní studie o nativní literatuře], Libri, Praha 1996.

D.-č./sb.: Popol Vuh y la Cosmología Maya, in *Ibero-Americana Pragensia* **VIII** (1974): 171-174; Aimará y Tipología, *Ibero-Americana Pragensia* **XI** (1977): 49-55; Etnografie a lingvistika. Několik poznámek ke kognitivní antropologii, *Český lid* 1985/2: 92-95; Victor W. Turner et l'anthropologie symbolique, *Archivum Orientale* 1987/3: 296-301; (spoluaut.), *Průvodce po světové literární teorii* [hesla C. Lévi-Strauss a V. Ja. Propp], Panorama, Praha 1988; (s J. Opatrným), Apuntes metodológicos sobre la formación de las naciones en América Latina, *Ibero-Americana Pragensia* **XVII** (1983, vyšlo 1989): 23-43. (A)

VYDROVÁ Hedvika - česká romanistka, hispanistka a iberoamerikanistka

* 6. 6. 1939 Praha

Studovala španělštinu a francouzštinu na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze (promovaná filoložka 1962), chilskou a španělskou literaturu na Universidad de Chile v Santiagu de Chile (1964-65), kolumbijskou a hispanoamerickou literaturu v Instituto Caro y Cuervo v Bogotě (1985-86). PhDr. 1970.

Pracovala jako překladatelka a tlumočnice v Havaně (1961-62), od roku 1962 působila jako asistentka španělského jazyka a literatury na katedře romanistiky FF UK v Praze a na katedře románské a klasické filologie na FF Univerzity Komenského v Bratislavě (1962-63). Později byla odbornou asistentkou španělské a hispanoamerické literatury na katedře romanistiky (1966-89) a na katedře překladatelství a tlumočnictví (1974-81) FF UK. V roce 1990 se habilitovala a byla jmenována docentkou pro obor španělská a hispanoamerická literatura. Působí na FF UK, od 1996 též externě na katedře španělštiny Pedagogické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Přednášela na univerzitách v Mexiku (Jalapa, 1983), Kolumbii (v Bogotě a v Cali, 1985-86) a Španělsku (1994 a 1995). Od prosince 1989 byla vedoucí katedry romanistiky FF UK, od 1993 je ředitelkou Ústavu románských studií tamtéž. Je členkou vědecké rady FF UK (od 1990) a předsedkyní oborové rady postgraduálního (doktorandského) studia pro románské literatury na FF UK (od roku 1992), v letech 1990-92 byla členkou vědecké rady Orientálního ústavu ČSAV (1990-92).

Zabývala se dějinami španělské kultury a literatury (zejména 19. a 20. století), od konce 60. let se její zájem soustředil na hispanoamerické písemnictví. Realizovala monografické přednášky zvláště o tématech hispanoamerického baroka, romantismu, modernismu, avantgardy a soudobé prózy. V kritických statích se věnovala otázkám básnického jazyka (Huidobro, Vallejo, P. Neruda, Guillén), zrodu a vývoje modernistické prózy (Blanco Fombona), motivické výstavby a narativních postupů tzv. nového románu (Carpentier, Onetti, Rulfo, Otero Silva, García Márquez, Vargas Llosa) a fantastické povídky (F. Hernández, Cortázar) a problematice tzv. prózy-svědectví (de la Torriente-Brau). Podílela se na týmových pracích encyklopedické povahy (*Světová literatura* I.-IV., *Slovník světových literárních děl* I.-II., *Slovník spisovatelů Latinské Ameriky* aj.). Je dlouholetou spolupracovnicí četných periodik, Čs. a Českého rozhlasu a nakladatelských domů (editorka, překladatelka, autorka průvodních studií).

Zasedala v porotě mezinárodní literární soutěže Casa de las Américas (1988), je členkou redakční rady časopisů *Ibero-Americana Pragensia* (od 1987) a *Svět literatury* (od 1993), členkou Obce překladatelů (od 1992) a Španělské asociace profesorů hispanoamerické literatury (od 1995), čestnou členkou Společnosti Nicoláse Guilléna v Havaně (od 1992).

D.-k.: (spoluaut.), *Španělsko*, Praha 1982: 268-282; (spoluaut.), *Světová literatura* I-IV, Praha 1985-87: II., 171-174, III., 51-63, IV., 80-83, 90-96; (ed., přel., s V. Uhlířem), J. C. Onetti: *Bezejmenný hrob a jiné příběhy*, Praha 1987; (spoluaut.), *Slovník světových literárních děl* I-II [19 hesel], Praha 1988-89; (spoluaut.), *En torno a César Vallejo*, Madrid 1988: 55-97; *Autoři a díla*, Praha 1989, 192 s.; (ed., přel., s K. Uhlířem a J. Límovou), J. Cortázar: *Změna osvětlení*, Praha 1990, 478 s.; (spoluaut.), *Slovník spisovatelů Latinské Ameriky* [190 hesel a úvodní kap. Hispanoamerická literatura: 18-52], Libri, Praha 1996, 589 s.

D.-č./sb.: Sobre la comicidad en la poesía de V. Huidobro, *Ibero-Americana Pragensia* **II** (1968): 41-50, El que fue descubriendo y nombrando las cosas, *Ibero-Americana Pragensia* **VIII** (1974): 9-17; El motivo de la revolución mexicana en la novela *Pedro Páramo* de J. Rulfo, *Romanistica Pragensia* **IX** (1975): 93-99; Příběh o síle přátelství, in: M. Rojas: *Syn zloděje*, Praha 1976: 313-318; Nerudovo sídlo na zemi, in: P. Neruda: *Sídlo na zemi*, Praha 1976: 249-261; Venezuelská *Paní Bovaryová*?, in: R. B. Fombona: *Duše podniku*, Praha 1977: 7-18; Zpěv o zemi a člověku, in: P. Neruda: *Veliký zpěv*, Praha 1978: 5-14; *El hombre de hierro* de R. B. Fombona, *Ibero-Americana Pragensia* **XI** (1978): 9-18; J. C. Onetti aneb neuskutečněný sen, *Světová literatura* (1979), 2: 78-120; El tema de la violencia en la novela *Cuando quiero llorar no lloro* de M. Otero Silva, *Romanistica Pragensia* **XII** (1979): 53-67;

Las constantes y las variantes en la poesía de C. Vallejo: *Los heraldos negros*, *Ibero-Americana Pragensia* **XIII** (1979): 19-49; Smutní hrdinové, in: M. Otero Silva: *Victorinové*, Praha 1979: 261-268; Paměť lidského rodu, in: G. García Márquez: *Sto roků samoty*, Praha 1980: 367-372; Bibliographie choisie et commentée de l'oeuvre de PhDr. O. Bělič, DrSc., Prof. ą l' Université Charles de Prague, *Philologica Pragensia* (1980), No. 4; Román jako souhrnný obraz světa, in: M. Vargas Llosa: *Zelený dům*, Praha 1982: 447-454; En torno al valor de la obra narrativa de P. de la Torriente-Brau: *Cuentos de Batey*, *Romanistica Pragensia* **XV** (1983): 111-121, (1984): 7-13; Vyprávění přemáhající nicotu, in: C. Laforetová: *Nic*, Praha 1984: 273-278; doslov, in: M. Vargas Llosa: *Tetička Julie a zneuznaný génius*, Praha 1984: 229-335; El tiempo en la narrativa de A. Carpentier, *Ibero-Americana Pragensia* **XIX** (1985): 63-67; V magickém zrcadle slov, in: R. M. del Valle-Inclán: *Tyran Banderas*, Praha 1985: 9-36; Lyrik pozdního romantismu, in: G. A. Bécquer, *Ztichlá harfa*, Praha 1986: 103-111; Proměny a jednota poezie N. Guilléna, *Literární měsíčník* (1987), 10: 103-105; La burla en la poesía de N. Guillén, *Revista de Literatura Cubana* VI, Jul. -Dic., Habana 1988: 165-171; El testimonio literario: algunas aproximaciones a su definición, *Romanistica Pragensia* (1988): 55-64; V rytmu bolera, in: G. García Márquez: *Láska za časů cholery*, Praha 1988: 377-383; (s Š. Grauovou), Literaturas iberoamericanas en la traducción checa, *Ibero-Americana Pragensia* **XXVI** (1992): 243-256.

L.: *Kdo je kdo*, Praha 1995.

(A)

VYHLÍDAL Oldřich - český básník a překladatel

* 4. 1. 1921 Holešov, + 14. 5. 1989 Praha

Studium na reálném gymnáziu v Holešově zakončil maturitou 1941. Od roku 1945 studoval psychologii a sociologii na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze, ale studia nedokončil.

Živil se jako zedník, figurant, kolportér a saldokontista. Dočasně pracoval v Holešově v továrně na nábytek. V letech 1951-57 zaměstnán jako nakladatelský úředník a korektor v Technickém nakladatelství v Praze, později v sekretariátu Svazu čs. spisovatelů. V letech 1959-81 působil jako redaktor nakladatelství Čs. spisovatel.

Vedle vlastní básnické tvorby se od poloviny 60. let věnoval překladům korejské, arménské a rumunské poezie. Zájem o starokorejskou poezii u něho vzbudil Nam Ki-dok (Nam Gi Dok), student z KLDR, který přijel do ČSR po korejské válce a studoval bohemistiku na Filologické fakultě UK. Vyhlídal podle jeho převodů do češtiny přebásnil trojverší sidžo. Tyto překlady patří k prvním překladům této literární formy do cizího jazyka. První sbírka vyšla ve stejném roce jako překlady sidžo v angličtině a ruštině. V 60. letech, před vydáním druhého výboru, navštívil KLDR.

D.-k.: PŘEKLADY: (ze starokorejštiny, s Nam Gi Dokem), *Chrysantémy* [poznámky], SNKLHU, Praha 1958, 190, 7 s.; (z arménštiny), J. Čarenc: *Sladký ohnivý květ*, Praha 1962; (z korejštiny, za jazykové spolupráce Nam Gi Doka), *Věčná slova země zelených hor*, Odeon, Praha 1967, 167, 13 s.; (za jazykové spolupráce Nam Gi Doka), *Chryzantémy*. *Ze země zelených hor*, Československý spisovatel - Klub přátel poesie, Praha 1976, 159, 5 s.

D.-č.: PŘEKLADY: (za jazykové spolupráce Nam Gi Doka), Chrysantémy. Starokorejská lyrika. Neznámý, Kim Čon-Thäk, *Literární noviny* **6** (1957), 32: 7; (za jazykové spolupráce Nam Gi Doka), Věčná slova zelených hor. Neznámý, Ri An-nul, Hwang Zin-i, *Světová literatura* **2** (1957), 4: 60-62; (za jazykové spolupráce Nam Gi Doka), Ze starokorejské lyriky. Han U, Rim Če, Kwon Ho Mun, Neznámý, *Literární noviny* **6** (1957), 33: 8.

(zk)

VYHNIS Čeněk (v mládí někdy uváděl Vincenc) - český gymnaziální profesor a indolog

* 8. 10. 1842 Kostelec nad Labem, + 23. 3. 1897 Praha

Vystudoval Filozofickou fakultu pražské univerzity (sanskrt poslouchal u prof. A. Ludwiga 1864-67); v šedesátých letech byl spolupracovníkem pražských *Národních listů* a působil jako profesor a ředitel na gymnáziích v Hradci Králové, Příbrami a nakonec v Praze. Přitom překládal ze sanskrtu a publikoval články o Indii. Byl prvním, kdo u nás přeložil a vydal ze sanskrtu celé slovesné dílo - Kálidásovu *Šakuntalu*, a v rukopisu měl údajně přeloženo i další jeho drama - *O Vikramovi a Urvaší*, z něhož publikoval jen část ve *Výroční zprávě příbramského gymnázia* (za rok 1877-78).

D.-k.: *Šakuntala*. Drama indické od Kalidásy, Praha 1873, 209 s.

D.-č.: Průpovědi Bhartrhariho, *Květy - Česká včela*, Praha 1865-1866: 117; O původu pohádky v Indii, *Květy - Česká včela*, Praha 1867-1868: 70; Kalidasa. Ukázky z překladu Šakuntaly, *Květy* **4** (1869), 40: 318, 41: 326, 42: 334, 43: 342, 44: 350, 45: 358.

L.: *OSN*, díl 27, Praha 1908: 24; *B. K. MSN*, 2. díl, Praha 1929: 2065; Rypka, J., Straka B.: Orientalistika, in: *Československá vlastivěda*, sv. 10, Praha 1931: 394-402.

(mk)

WERNER Karel - český indolog, filozof a religionista

* 12. 1. 1925 Jemnice

Studium na reálném gymnáziu ve Znojmě (1936-38) a III. státním reálném gymnáziu v Brně (1938-43) ukončil maturitou v září 1945 (s úřední platností od 1944). Poté studoval obory filozofie a historie, indoevropská srovnávací filologie a sanskrt na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity v Brně (1945-47) a indologii a sinologii na Filozofické fakultě Palackého univerzity v Olomouci (1947-49). 1949 obhájil disertační práci *Významoslovný rozbor primitivních jazyků*, složil rigorózní zkoušky z filozofie a z indologie a získal titul PhDr.

V letech 1948-51 působil jako asistent Indologického semináře na FF PU v Olomouci, kde přednášel sanskrt, dějiny Indie a starověké dějiny Předního východu. Po zrušení orientalistiky na PU byl propuštěn; jeho převedení na FF KU stejně jako ustanovení učitelem na střední škole bylo zamezeno kádrovým zásahem. Uplatnění našel nejprve jako úředník v n. p. Stavby silnic a železnic Brno (1951-55), později vykonával různé provozní funkce v n. p. Restaurace a jídelny Brno (1955-60). Po vyšetřování orgány Státní bezpečnosti pro publikace v zahraničí pracoval jako horník v rosicko-oslavanských uhelných dolech (1960-61), dělník v brněnské

plynárně (1961-64), instalatér v Družstvu instalatérů a řidič tramvaje v Brně (1964-67). V letech 1967-68 byl zaměstnán jako dokumentační pracovník a vydavatel měsíčníku *Psychiatrický výběr* v Psychiatrickém ústavu v Kroměříži.

Po sovětské invazi v srpnu 1968 odešel do Velké Británie. Zprvu pracoval jako knihovník v univerzitní knihovně v Cambridgi a konzultant (*supervisor*) v oboru sanskrtské jazykovědy na tamní Churchill College (1968-69), později se stal docentem indické filozofie a náboženství na Škole orientálních studií univerzity v Durhamu (1975 získal profesorský status). V letech 1975-76 působil jako hostující profesor na Karnataka State University v Dharváru a na Benares Hindu University ve Váránasí. 1990 odešel do důchodu.

V letech 1991-93 byl externím (dopisujícím) členem Ústavu pro etiku a religionistiku, brněnského pracoviště Filozofického ústavu Akademie věd ČR, od 1993 je hostujícím profesorem Ústavu religionistiky FF MU v Brně. Od 1993 je čestným vědeckým pracovníkem (Honorary Professorial Research Associate) Ústavu pro studium náboženství (Department of the Study of Religions) na Škole orientálních a afrických studií (SOAS) Londýnské univerzity.

Jeho badatelské práce se zabývají převážně védismem, hinduismem, jógou a buddhismem, často se zřetelem na filozofickou dimenzi těchto tradic. Pokusil se o analýzu směrů evropské filozofie existencialismu a jejích styčných bodů a rozdílů mezi ní a indickou tradiční filozofickou problematikou, s poukazem na příbuznost některých noetických principů indické filozofie s fenomenologickou metodikou filozofie Husserlovy. Zabýval se též rozborem nauk těch indických filozofických škol, které se staly teoretickými základnami některých směrů jógické praxe. V oblasti filozofie náboženství zkoumal pojem transcendentna ve smyslu absolutní skutečnosti (Bůh křesťanství, *brahman* nebo Brahma hinduismu, *nirvána* nebo *dharmakája* buddhismu, *tao* taoismu, *kami* šintoismu atd.) a noetické a logické problémy související s otázkou ontologické platnosti tohoto pojmu. Dalším tématem jeho prací je pojem osobnosti a jejího pojetí v různých systémech indické filozofie ve srovnání s evropským pojmem "duše" a moderními teoriemi osobnosti. Snad nejzávažnějším přínosem pro indologii jsou jeho studie k interpretaci védských textů.

D.-k.: *Hathajoga*. *Základy tělesných cvičení jógických*, Praha 1969, 2. vyd. 1971, 183 s.; *Yoga and Indian Philosophy*, New Delhi 1977, 2. vyd. 1980, xii, 192 s.; *The Heritage of the Vedas*, Farringdon 1982, 34 s.; *Yoga*, *its Beginnings and Development*, Farringdon 1987, 52 s.; *A Popular Dictionary of Hinduism*, London 1994, 185 s.; *Náboženství jižní a východní Asie*, Brno 1995, 215 s.; *Malá encyklopedie hinduismu*, Brno 1996, 216 s.

PŘEKLAD: *Dhammapadam*. *Cesta k pravdě* [s úvodem O vzniku a nauce raného buddhismu], Praha 1992, 110 s.

D.-č./sb.: On the Philosophy of YajEavalkya, *Bharatiya Vidya* (Bombay) **XI** (1950), no. 3/4: 166-177; Yoga und Philosophie, *Yoga* (Schopfheim) **16** (1969), no. 3: 7-13, no. 4: 9-14; The Existential Situation of Man in European and Indian Philosophy and the Role of Yoga, *Yoga Quarterly Review* (1971), no. 2: 11-35; Die existentielle Situation des Menschen in europäischer und indischer Philosophie und die Rolle des Yoga, *Wissen und Wandel* (Hamburg) **XVII** (1971), no. 11: 322-340; Zur Philosophie des Tantrismus, *Der Kreis* (Meersburg-Daisendorf) **100** (1972): 11-15; The Indian Experience of Totality, in: *Wege zur Ganzheit - Festschrift zum 75. Geburtstag von Lama Govinda*, Almora 1973: 219-233; Authenticity in the Interpretation of Buddhism, in: M. Pye & R. Morgan (ed.), *The Cardinal*

Meaning. *Essays in Comparative Hermeneutics*: *Buddhism and Christianity*, The Hague, Paris 1973: 161-193; Religious Practice and Yoga in the Time of the Vedas, Upanisads and Early Buddhism, *Annals of the Bhandarkar Oriental Research Institute* (Poona) **LVI** (1975): 179-194; Spiritual Personality and its Formation according to Indian Tradition, *Maitreya* (Boulder & London) **6** (1977): 93-103; On Interpreting the Vedas, *Religion* **7** (1977), no. 2: 189-200; Yoga and the Rg Veda. An Interpretation of the *keśin* hymn, RV 10, 136, *Religious Studies* **13** (1977), no. 3: 289-302; Symbolism in the Vedas and its Conceptualisation, *Numen*. *International Review for the History of Religions* **XXIV** (1977), fasc. 3: 223-240; The Vedic Concept of Human Personality and its Destiny, *Journal of Indian Philosophy* (The Hague) **5** (1978): 275-289; A Note on *karma* and Rebirth in the Vedas, *Hinduism* (London) 83 (1978): 1-4; Mysticism as Doctrine and Experience, *Religious Traditions* (Sydney-Bandoora) 4 (1981): 1-18; Mysticism and Indian Spirituality, in: D. Malvania & N. J. Shah (ed.), *Studies in Indian Philosophy*, *a Memorial Volume in Honour of Pandit S*. *Sanghvi*, L. D. Institute of Indology, Ahmedabad 1981: 241-256; *Bodhi* and *arahattaphala*. From Early Buddhism to Early Mahayana, *The Journal of the International Association of Buddhist Studies* **4** (1981): 70-84, reprinted in: A. Pyatigorsky (ed.), *Buddhist Studies*; *Ancient and Modern*, Curzon Press, London 1983: 167-181; The Teachings of the Veda and the *adhyatmika* Method of Interpretation, in: *Golden Jubilee Volume*, *Vaidika Samśodhana Mandala* (Vedic Research Institute), Poona 1981: 288-295; Men, Gods and Powers in the Vedic Outlook, *Journal of the Royal Asiatic Society* (1982), no. 1: 14-24; The Concept of the Transcendent. Questions of Method in the History of Religions, *Religion* 13 (1983): 311-322; The Buddhist Interpretation of Experience, in: Peter Connolly & Clive Erricker (ed.), *The Presence and Practice of Buddhism*, West Sussex Institute of Higher Education, Chichester 1985: 37-53; Personal Identity in the Upanisads and Buddhism, in: Victor C. Hayes (ed.), *Identity Issues and World Religions*. *Selected Proceedings of the Fifteenth Congress of the International Association for the History of Religions*, Bedford Park (South Australia) 1986: 24-33; The Indo-Europeans and the Indo-Aryans: The philosophical, archaeological and historical context, *Annals of the Bhandarkar Oriental Research Institute* **LXVIII** (1987): 491-523; Indian Concepts of Human Personality in Relation to the Doctrine of the Soul, *Journal of the Royal Asiatic Society* (1988), no. 1: 73-97; From Polytheism to Monism - Multidimensional View of the Vedic Religion, in: Glenys Davies (ed.), *Polytheistic Systems* (Cosmos 5), Edinburgh University Press, Edinburgh 1989: 12-27; The longhaired Sage of Rg Veda 10, 136; A Shaman, a Mystic or a Yogi? in: Karel Werner (ed.), *The Yogi and the Mystic*. *Studies in Indian and Comparative Mysticism* (Durham Indological Series 1), London 1989: 33-53; (ed.), *Symbols in Art and Religion*. *The Indian and the Comparative Perspectives* (Durham Indological Series 2), Curzon Press, London 1990; Love and Devotion in Buddhism, in: Karel Werner (ed.), *Love Divine*. *Studies in* bhakti *and Devotional Mysticism*, (Durham Indological Series 3), London 1993: 37-52; O indické etice a jejím ontickém zakotvení, *Etika*. *Interdisciplinární časopis pro teoretickou a aplikovanou etiku* (Brno) **IV** (1992), no. 1: 46-59; K metodologii studia náboženství se zvláštním ohledem na roli filozofie náboženství a na postavení teologie, *Religio*. *Revue pro religionistiku* (Brno) **1** (1993), no. 1: 7-26; The Significance of Indian Religions for the Philosophy of Religion, *Religio* **1** (1993), no. 2: 165-176; Indian Conceptions of Human Personality, *Asian Philosophy* **6** (1996), no. 2: 93-107; Non-orthodox Indian Philosophies, in: Brian Carr & Indira Mahalingam (ed.), *Companion Encyclopedia of Asian Philosophy*, Routledge, London and New York 1997: 114-131; Are There Two Levels of Truth and Reality? *Vesak Sirisara* (Colombo) 62 (1997): 12-16.

L.: Peter Connolly (ed.), *Perspectives on Indian Religion*. *Papers in Honour of Karel Werner*, (Bibliotheca Indo-Buddhica No. 30), Delhi 1986; Dagmar Pospíšilová: K sedmdesátinám Karla Wernera, *NO* **50** (1995), 1: 38-39, portrét; Mirko Frýba: K sedmdesátinám profesora

Karla Wernera, *Religio* **III** (1995), 1; Karel Werner, in: *Česká filozofie ve 20. století* I, Praha 1995: 232-233; Werner, Karel, in: *Česká filozofie ve 20. století* II, Praha 1995: 176, portrét; Olga Nytrová: Utvářet si život sám. S profesorem Karlem Wernerem o buddhismu, křesťanství a meditaci, *Respekt* 38 (16.-22. září 1996): 12; Rozhovor s indologem profesorem Karlem Wernerem, *Univerzitní noviny* (Brno), červen 1997: 42-43.

(A)

WESSELSKI Albert - rakouský žurnalista, spisovatel a badatel v oboru srovnávací literární vědy působící v Československu

* 3. 9. 1871 Vídeň, + 2. 2. 1939 Praha

Po absolvování gymnázia ve Vídni studoval na filozofické fakultě a poté na vysoké technické škole. Pracoval jako redaktor různých deníků v Rakousku, pak v Ústí n. L. a nakonec v *Bohemii* v Praze do 1935. Německá univerzita v Praze mu k šedesátinám udělila doktorát h. c. a roku 1935 univerzita v Grazu habilitaci pro srovnávací literární dějiny. V práci čerpal z řeckých a římských klasiků, často z asijských literatur a ze středověkých, ale také českých autorů.

O jeho knize *Der Sinn der Sinne* s ním hovořil prezident T. G. Masaryk. Byl členem Německé společnosti pro vědy a umění, Orientálního ústavu od založení a od 1932 členem redakční rady *Archívu orientálního*.

D.-k.: *Der Hodscha Nasreddin*, *türkische*, *arabische*, *berberische*, *maltesische*, *sizilianische*, *kalabrische*, *serbische und griechische Märlein und Schwänke des Mittelalters*, Weimar 1911; *Somadewas Kathasaritsagara oder Ozean der Märchenströme*, Berlin 1914/15; *Mädchen des Mittelalters*, Berlin 1925; *Theorie des Märchens*, Liberec 1931; *Der Sinn der Sinne*. *Ein Kapitel der ältesten Menschheitsgeschichte* (Monografie Orientálního ústavu, 4), Praha 1934; *Klaret und sein Glossator*, Brünn - Leipzig 1936.

D.-č./sb.: Überlieferungen aus der Zeit Mohammads, des Propheten, *ArOr* **2** (1930): 427-434, 503-505; Quellen und Nachwirkungen der Haft Paikar, *Der Islam* **22** (1934); Narkissos oder der Spiegelbild, *ArOr* **7** (1935): 37-63, 328-350; Das Geschenk des Lebensjahre, *ArOr* **10** (1938): 79-114 aj.

L.: Jan Rypka: + Albert Wesselski, *ArOr* **11** (1939): 155-165.

(jb)

WINKELHÖFEROVÁ (roz. Vojáčková) Vlasta - česká japanistka, překladatelka japonské literatury

* 15. 1. 1932 Praha

Po maturitě na Státním francouzském reálném gymnáziu (1950) vystudovala obor japanologie-koreanistika na Filozofické fakultě Karlovy univerzity, kde 1955 získala titul promovaný filolog. V letech 1975-76 na téže fakultě absolvovala externí postgraduální studium se zaměřením na dějiny japonské literatury v době Šówa.

V letech 1954-58 působila jako asistentka pro obor japanologie na Katedře Dálného východu FF UK, 1969-73 jako odborná asistentka Katedry věd o zemích Asie a Afriky, 1958-62 a 1964-68 dlouhodobě pobývala s manželem v Japonsku, kam se 1982-83 vrátila jako stipendistka Japan Foundation na půlroční odbornou stáž na Univerzitě Waseda a Institutu pro výzkum národní literatury (Kokubungaku kenkjú širjókan) v Tokiu se zaměřením na studium poválečné japonské literatury. V letech 1973-90 byla profesorkou japonštiny v orientálním odd. Jazykové školy v Praze. Období let 1990-96 strávila opět v Japonsku jako manželka velvyslance ČSFR (později ČR) v Japonsku a na Filipínách a vyvíjela přednáškovou činnost na tokijských univerzitách a institucích.

Zabývá se studiem moderní japonské literatury, překládá stěžejní díla významných japonských prozaiků a dramatiků moderní doby do češtiny. Je spoluautorkou prvních dějin japonské kultury a dějin moderní japonské literatury v češtině, spolupracovala na slovníku spisovatelů Asie a Afriky v češtině a angličtině, připravila řadu rozhlasových pořadů o japonské literatuře. K jejím odborným zájmům patří i studium japonského folklóru, japonského lidového umění a hmotné kultury, je autorkou dějin japonského odívání, zpracovala scénáře výstavy japonských lidových hraček, novoročenek aj.

Je členkou Obce spisovatelů, Obce překladatelů, European Association for Japanese Studies, České orientalistické společnosti, 1993-96 byla členkou Rady The Asiatic Society of Japan.

D.-k.: Jan a Vlasta Winkelhöferovi, *Sto pohledů na Japonsko*, Praha 1964, 2. rozšířené vyd., Praha 1970, 3. doplněné a rozšířené vyd., Praha 1973, též maď. *A Százarcú Japán*, Budapešť 1965, rusky *Sto vzgljadov na Japoniju*, Moskva 1968, polsky *Japonia*, Warszawa 1970; (spoluaut. japanistických hesel), *Slovník spisovatelů. Asie a Afrika* I-II, Praha 1967; *Sakka to sakuhin - Abe Kóbó*, Nihon bungaku zenšú 85, Tokio 1968, 2. vyd., Tokio 1972; *Tanizaki sakuhin ni josete*, Tanizaki Džuničiró kenkjú, Tokio 1972; (spoluaut. jap. hesel), *Dictionary of Oriental Literature*, Vol. II., London 1974; (s M. Novákem), *Japonská literatura od roku 1868*, Praha 1977, 2. rozšířené vyd., Praha 1989; (spoluaut. jap. hesel), *Dictionary of Oriental Literatures*, *East Asia*, Tokio 1978; (s L. Boháčkovou), *Vějíř a meč - Kapitoly z dějin japonské kultury*, Praha 1987 [zvláštní cena nakl. Panorama za rok 1987]; *Japonsko - Dějiny odívání*, Praha 1999.

PŘEKLADY: Haruo Umezaki: *Konec dne*, Praha 1963; Kóbó Abe: *Červený kokon* (sbírka povídek), Praha 1971; Osamu Dazai: *Zapadající slunce*, Praha 1972;; Džuničiró Tanizaki: *Sestry Makiokovy*, Praha 1977; Kenzaburó Óe: *Mladík, který se opozdil*, Praha 1978; Naoja Šiga: *Popelavý měsíc* (sbírka povídek), Praha 1979 [výroční cena nakl. Vyšehrad za umělecký překlad]; Taidžun Takeda: *Světélkující mech* (sbírka novel), Praha 1980; Kóbó Abe: *Tvář toho druhého*, Praha 1981; Džuničiró Tanizaki: *Most snů* (sbírka novel), Praha 1983; Morio Kita: *Lidé z rodu Nire*, Praha 1988; Jasunari Kawabata: *Tanečnice z Izu a jiné prózy*, Praha 1988; Cutomu Minakami: *Chrám divokých husí*, Praha 1989; Kóbó Abe: *Přátelé*, Praha 1990; Džuničiró Tanizaki: *Chvála stínů*, Košice 1998.

D.-č./sb.: The Roofs of Traditional Farm Houses in Japan, *Annals of the Náprstek Museum in Prague* **5** (1966), Praha 1973; Hokkaidó Period in Ishikawa Takuboku's New-Style Poetry, *ArOr* (1974), 4; Main Themes and Types of Hero in Abe Kóbó's Prosaic Work, in: *Man and Society in Japan Today*, Warszawa 1984; Zrcadlo života - I. Japonské lidové písně, jejich charakter a dělení, *NO* **38** (1983), 6: 173-175; II. Polní písně, 7: 211-212; III. Japonské lidové písně dětské, 8: 249-251; IV. Japonské lidové písně z lesů, vod a strání, 10: 301-303; V. Japonské lidové písně slavnostních okamžiků, *NO* **39** (1984), 1: 20-22; Osobitý

experimentátor japonské literatury Kóbó Abe, 7. 3. 1924 - 21. 1. 1993, *Tvar* (1993), 39-40; Nositel Nobelovy ceny za literaturu 1994 Kenzaburó Óe, *Tvar* (1994), 20.

(A)

WINTERNITZ Moriz - rakouský indolog a etnograf působící v Praze

* 23. 12. 1863 Horn (Dolní Rakousy), + 9. 1. 1937 Praha

Studoval na vídeňské univerzitě (1880-85) klasickou filologii, indoevropský srovnávací jazykozpyt, etnografii (prof. Friedrich Müller), indickou filologii (sanskrt u prof. Georga Bühlera a doc. Eugena Hultzsche), archeologii a etnologii. 1886 předložil disertační práci o staroindických svatebních obřadech ve srovnání se svatebními zvyky indoevropských národů a byl promován doktorem filozofie. Roku 1888 odešel do Anglie, kde se stal asistentem prof. Maxe Müllera na oxfordské univerzitě a připravoval do tisku druhé vydání hymnů Rgvédu se Sájanovým komentářem, od 1895 působil jako knihovník v Indian Institute (Oxford). 1899 byl jmenován soukromým docentem pro obor indoevropského srovnávacího jazykozpytu a etnologie na německé části Karlo-Ferdinandovy univerzity v Praze, 1902 se stal mimořádným, 1911 řádným profesorem a nástupcem prof. A. Ludwiga v čele katedry srovnávacího jazykozpytu. 1921 byl zvolen děkanem německé Filozofické fakulty, v listopadu 1922 navštívil Indii, kde jeden rok působil na Thákurově univerzitě Višvabháratí v Šántiniketanu. Měl podíl na založení Orientálního ústavu v Praze a od počátku byl členem jeho řídícího výboru.

Byl jedním z posledních univerzálních indologů. Zachoval si po celou dobu i svůj etnografický zájem (staroindický svatební rituál). Jeho největší přínos spočívá v systematickém popisu staroindické literatury (původně německy, autorizoval rovněž překlad prvního a druhého dílu do angličtiny). Tato práce měla nesmírný ohlas a také je trvalou hodnotou indologického literárního bádání. Dále se zabýval buddhismem a džinismem, které mu byly obzvlášť blízké svým humanistickým poselstvím. Byl jedním z hlavních iniciátorů kritického vydání Mahábháraty, které začalo vycházet 1927 v Púně.

Nikdy se nenaučil česky, měl však dobré styky s českým prostředím a přitom stál nad národnostními třenicemi. Platil za nábožensky tolerantního člověka a rovněž se zasazoval za práva žen.

D.-k.: *Das indische Hochzeitsrituell nach dem Ápastambíya Grhyasútra und einigen anderen verwandten Werken mit Vergleichung der Hochzeitsgebräuche bei den übrigen indogermanischen Völkern*, Wien 1892; *Geschichte der indischen Literatur*, Leipzig 1905-1922; *History of Indian Literature*, Calcutta, Varanasi 1927-1967 (přetisky New Delhi 1981-1985); *Der ältere Buddhismus*, Tübingen 1929; *Der Mahayana Buddhismus*, Tübingen 1930.

D.-č./sb.: Horst Brinkhaus (ed.), Moriz Winternitz: *Kleine Schriften*, 2 sv., Franz Steiner Verlag, Stuttgart 1991, xxvi, iv, 967 s. [včetně vyčerpávající bibliografie].

L.: V. Lesný: Professor Moriz Winternitz, Ein Nachruf, *ArOr* **9** (1937): 223-224; Jan Marek: Profesor Moriz Winternitz (1863-1937), zakladatel pražské indologie, *NO* **42** (1987): 309-312; Valentina Stache-Rosen: *German Indologists*. Biographies of Scholars in Indian Studies writing in German, 2. rev. vyd., Max Mueller Bhavan, New Delhi 1990: 151-153.

BIBLIOGRAFIE: O. Stein, W. Gampert: Bibliographie Moriz Winternitz 1884-1933, *ArOr* **6** (1934): 275-291; Bibliographie Moriz Winternitz II 1933-1937, Nachträge, *ArOr* **9** (1937): 225-228.

(jv)

WOKOUN Alois - český publicista o africkém moderním výtvarném umění

* 19. 4. 1926 v Praze

Jeho maturita a vysokoškolské vzdělání v Praze se zpozdily dlouholetým překonáváním následků těžké poliomyelitidy. 1962 však absolvoval jak Právnickou fakultu UK, tak nástavbové studium estetiky a teorie umění na Filozofické fakultě UK. Stal se metodikem a popularizátorem vizuálních umění v Okresním kulturním středisku v Kladně. V 70. a 80. letech byl bibliografem, překladatelem a redakčním pracovníkem Krajské hygienické stanice. Pak pokračoval v soukromém studiu afrikanistiky a v publicistice problematiky tělesně postižených občanů jako činitel jejich organizací.

Od roku 1964 se průkopnicky soukromě zajímal o neznámé nové umění tropické Afriky. Systematicky shromažďoval zahraniční informace (i s pomocí Náprstkova muzea a Orientálního ústavu), jež rozhojňoval korespondencí s africkými výtvarníky, univerzitami, galeriemi a muzei. Publikoval často esejisticky v časopisech a později i knižně. Poznatky také přednášel širší veřejnosti a rozhlas vysílal jeho fejetony o afrických umělcích. Tak seznamoval naše zájemce s moderním uměním subsaharské Afriky a recipročně Afričany s naším uměním. Kromě současného afrického umění popularizoval 1988 i nové výtvarné umění Papuy-Nové Guineje. 1995 byl externím lektorem FF UK pro obor moderní africké umění.

D.-k.: (spoluaut.), *Safari za africkou kulturou* [kapitoly II, III, IX a část perokreseb], Práce, Praha 1983; Ála Wokoun: *Světoběžníkem se sadistkou* [autobiografie]. S dotací Ministerstva kultury ČR vydala Asociace Polio, Praha 1993.

D.-č./sb.: Africké umění dnes, *Výtvarná práce* (1965), č. 10-11; Nové umění černé Afriky, *NO* **27** (1972), 6: 185-188; New African Art in Czechoslovakia, *African Arts* **VI** (1973), 3; "Krokodýl z džungle" - mozambický malíř Malangatana, *NO* **30** (1975), 7: 213-215; Makondská moderna, *ibid*., 9: 278-280; Safari za uměním, *NO* **31** (1976), 3: 88-91; Umění Zeleného mysu (mladé senegalské výtvarnictví), *ibid*., 6: 170-173; Nové umění tropické Afriky, *Panorama* (1976), 5; Nigerijská paleta, *NO* **32** (1977), 4: 105-110; Sochařská exploze v Zimbabwe, *ibid*., 8: 248-250; Porod v obrazárně. Ze zambijských ateliérů, *NO* **33** (1978), 5: 152-155; Z ateliérů povodí Konga, *ibid*., 9: 279-284; Ghanské umění vzniká večer, *NO* **34** (1979), 7: 204-208; Nová nigerijská revue, *Světová literatura* (1982), 1; Grafická magie. Tři a čtvrt generace nigerijských grafiků, *NO* **37** (1982), 3: 86-89; Nigerijský všeuměl Twins Seven-Seven, *NO* **42** (1987), 10: 313-315; Přímé křivky Obiory Udechukwua, *NO* **43** (1988), 2: 45-48; Moderna pod rajkami, *ibid*., 10: 311-314; Hradby a brány sochaře Anatsuiho, *NO* **44** (1989), 10: 302-305; Asele - ústav mimo přihrádky, *NO* **45** (1990), 7: 206-208; K africkému divadlu: Znovuzrození Duro Ladipa, *Světová literatura* (1991), 3; Anidiho sochy s nahými nervy, *NO* **47** (1992), 2: 56-57; Bruce Onobrakpeya šedesátníkem, *NO* **48** (1993), 2: 58-62; Nová generace keňských výtvarníků, *ibid*., 8: 247-250; Výtvarná potence Sierry Leone, *NO* **49** (1994), 10: 347-351; Ndbeleové - afričtí Mondriani? *NO* **52** (1997), 10: 386-388.

(A)

WOLF Josef - český antropolog a etnolog

* 20. 3. 1927 Praha

Studium na Přírodovědecké fakultě Univerzity Karlovy v Praze (1946-51) absolvoval 1950 na oboru biologie a 1951 získal doktorát z antropologie a filozofie přírodních věd. 1969 mu byla udělena kandidatura věd v oboru etnologie na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy.

Od roku 1950 pracoval jako vysokoškolský učitel v oboru antropologie a etnologie. V letech 1974-89 byl z politických důvodů zbaven místa na univerzitě, ale 1990 byl rehabilitován a znovu se ujal výuky v kulturní a sociální antropologii na FF UK a na FSV UK v Praze. Jako hostující profesor přednášel také v zahraničí (Vídeň, Berlín, Wittenberg, Frankfurt n. Mohanem, Londýn, Washington).

Přispěl k rozvoji afrikanistiky na UK v Praze, k zavedení kulturní a sociální antropologie v ČR, k řešení otázek původu a vývoje černošského obyvatelstva v Africe a problematiky antropogeneze a etnogeneze národů světa.

1986 byl jmenován senátorem Mezinárodního parlamentu pro bezpečnost a mír, je členem National Geografic Society (1971), Evropské antropologické asociace (1981), Čs. antropologické společnosti (1965), Čs. sociologické společnosti (1966), Čs. národopisné společnosti, Čs. společnosti orientalistické (1969) a Čs. vědecko-technické společnosti (1971). Za svou činnost v oblasti školství a vědy získal tři čestná uznání, pamětní medaili J. A. Komenského a stříbrnou medaili cti za celoživotní přínos v oboru antropologie. Kromě řady knižních publikací, odborných studií, předmluv a doslovů knih je autorem více než 300 článků, statí a referátů v odborném tisku doma i v zahraničí.

D.-k.: (spoluaut.), I. Hrbek a kol.: *Dějiny Afriky*, Svoboda, Praha 1966: 33-78; *Studia Africana* I-II, UK, Praha 1969-9; *Úvod do studia člověka* I-IV [skripta], SPN, Praha 1969-1972, 690 s.; *Národy Afriky* (též angl. a franc.), SPN, Praha 1969-1972, 260 s.; *Poslední svědkové pravěku*, Svoboda, Praha 1970, 245 s.; (spoluaut.), *Sociologický slovník*, Svoboda, Praha 1970; *Kulturní a sociální antropologie*, Svoboda, Praha 1971, 318 s.; (spoluaut.), J. Kunský a kol., *Zeměpis Afriky*, Orbis, Praha 1971: 56-92; *Člověk a jeho pradějiny*. *Obrazová encyklopedie*, Artia, Praha 1977, 230 s.; (s kol.), *ABC člověka*. *Lexikon antropologie*, Orbis, Praha 1977; *Lidé pěti světadílů*, Práce, Praha 1979, 249 s.; *Integral Anthropology*, SPN-USL, Prague 1972, 274 s.; *Abeceda národů*, Horizont, Praha 1984, 266 s.; (spoluaut.), *Umění žít a stárnout*, Svoboda, Praha 1982, 268 s.; *Člověk ve světě náboženství*, Unitaria, Praha, 163 s.; *Člověk ve světě magie*, Unitaria, Praha, 113 s.; *Člověk a jeho svět*: *Humanologie*, Karolinum, Praha 1993, 312 s.; *Kulturní odkaz národů* [skripta], Praha 1996, 320 s.; (spoluaut.), *Velký sociologický slovník*, Univerzita Karlova, Praha 1997; *Velká kniha o člověku*. Encyklopedie, Aventinum, Praha 1999, 250 s.; *Základy kulturní antropologie*, Karolinum, Praha 1999, 300 s.

PŘEKLADY: Charles Darwin: *Cesta kolem světa*, 1. vyd., MF, Praha 1955, 2 vyd. 1959, 524 s.; Charles Darwin: *O původu člověka*, Academia, Praha 1971, 220 s.; Dorling Kindersley: *Lidé pravěku*, Fortuna Print, Praha 1994, 65 s.; Garry Hogg: *Kanibalové a jejich oběti*, Svoboda, Praha 1995, 296 s.

(A)

WÜNSCH Josef - český cestovatel, objevitel pramenů Tigridu a Eufratu, spisovatel, kartograf

* 29. 6. 1842 Rokycany, + 20. 11. 1907 Plzeň

Na Filozofické fakultě v Praze vystudoval germanistiku, vedle níž studoval i řečtinu, latinu, sanskrt, také avestskou perštinu. Jeho učiteli byli W. W. Tomek, prof. Kvíčala, prof. A. Ludwig aj. Zvídavost jej brzy přivedla do domu V. Náprstka, kde se scházela česká vlastenecká společnost cestovatelů, spisovatelů, básníků, historiků, hudebníků a dalších osobností. Inspirován činorodou atmosférou tohoto prostředí, již jako profesor v Jičíně, později v Plzni, začal cestovat po Evropě. Brzy však začal plánovat cesty objevné. Na popud V. Náprstka a podle přesných pokynů německého kartografa H. Kieperta se rozhodl probádat a zmapovat prameniště biblických řek Eufratu a Tigridu. Na tuto cestu se připravoval ve Vídni v arménské Kongregaci mechitaristů, mapování jej učil R. Doudlebsky ze Sternecku.

Trasa cesty zahájené roku 1881 vedla přes Egypt, Palestinu, dále do Káchty na tureckém osmanském území a dále na východ do Arménie a Kurdistánu. Výsledkem výpravy bylo objevení západního a východního pramene Tigridu, zmapování oblasti o rozloze 16 278 km2, upřesnění vodopisných souvislostí mezi prameny Eufratu, jezerem Göllcük a prameny Tigridu, objevení klínopisného skalního urartského nápisu na turecko-perském pomezí a další cenná národopisná pozorování. Jeho kartografické práce uplatnil prof. H. Kiepert na nových mapách a mnohými odborníky jsou vysoce ceněny. V roce 1890 podnikl další cestu na Balkán do Černé Hory, kde opět mapoval, ale tyto materiály již nestačil zpracovat.

D.-k.: *Zblízka i zdáli*, Velké Meziříčí 1887; *Po souši a po moři*, Praha 1880; *Pompeje a Pompejané*, Praha 1880; *Mimochodem*, Praha 1891.

D.-č./sb.: (spoluaut. Müller, D. H.), Die Keil-Inschrift von Aschrut-Darga, entdeckt und beschrieben von Prof. Josef Wünsch, publiciert und erklärt von Dr. D. H. Müller, *Denkschriften der Keiserliche Akademie der Wissenschaften*. *Philosophische-historische Classe*, Bd. 36 (1886): 15-16; Meine Reise in Armenien und Kurdistan, *Mitteilungen der Geographischen Gesellschaft* (Wien) **XXVI** (1883), 80-83, 409-4182, 487-496, 513-520; Erzerum, *Květy* **V**/II (1883): 66, 141, 283, 397; Die Flussläufe des Komur, Gerdschanis und Kelkit, *Mitteilungen der Geographischen Gesellschaft* (1884); Die Quelle des Westlichen Tigrisarmes und See Goelldschik, *Mitteilungen der Geographischen Gesellschaft* **XXVIII** (1885): 1-21; Čabakčur, krajina u východního Eufratu, *Osvěta* **XV** (1885): 604-618, 678-698; Klínový nápis na hoře Ašrut-Darga, *Květy* **VIII**/I (1886): 71-76, 208-217; Z cest po Arménii, *Světozor* **XXII** (1888), č. 7: 26, 35, 58, 71, 87, 99, 123, 135, 167, 187; Za zlatým rounem, *Květy* **X**/II (1888), č. 4: 136, 265; Prameniště východního Tigridu, *Osvěta* **XVIII** (1888): 163-176; Van, Ein kleinasiatisches Stadtbild, *Österreichische Monatschrift für den Orient*, Mai 1889, No. 5: 73-78. Das Quellgebiet des oestlichen Tigrisarmes, *Petermanns Mitteilungen* **35** (1889), No. 6: 115-119, 139-141; V Dersimu, *Světozor* **XXIII** (1889), č. 41-45; Garmir Vank, *Zlatá Praha* **VII**, č. 1: 7, č. 2: 14; Horami kurdskými, *Osvěta* **XX** (1890): 17-30; Die Landschaft Schirwan, Chisan und Tatik, *Mitteilungen der Geographischen Gesellschaft* **XXXIII** (1890): 1-19; Der Beg Dagh und Malatia, *Mitteilungen der Geographischen Gesellschaft* (1891): 373-389.

L.: Stěhule, J.: Dopisy kartografa Kieperta cestovateli Jos. Wünschovi, *Sborník Čs. společnosti zeměpisné* **XLVI** (1940-41): 50-60; Stěhule, J.: Styky cestovatele Jos. Wünsche s domem Náprstkovým, *Sborník Čs. společnosti zeměpisné* **XLVII** (1942), č. 7-8: 105-115,

Křikavová, A.: Professor Josef Wünsch, his Journey and Exploration of the Tigris' sources (1881-1883). Contribution on the ocassion of the 140th anniversary of the traveller's birth and 100th anniversary of his journey to Asia Minor, *ArOr* **50** (1982), 2 : 122-136; AKř: Cesty za poznáním. Výstavka měsíce. *Červen v Náprstkově muzeu v Praze*, Národní muzeum, Praha 1982, 8 s.; J. a M. Martínkovi: *Kdo byl kdo - naši cestovatelé a geografové*, Libri, Praha 1998: 468-470.

(ak)

ZAHRADNÍK Vladimír - český filozof, pedagog a překladatel

* 1. 8. 1924 Strakonice

Vystudoval obory filozofie a anglistika na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy (1945-49, PhDr. 1967) a filozofii se věnoval i při svém pozdějším zaměstnání jako pedagog a překladatel v zahraničním obchodě. Zprvu se zaměřoval na francouzskou sociologickou školu - H. Taine, J. M. Guyau (CSc. 1967), ale pod vlivem pobytu v Indii (1960-63) se věnoval též současné indické filozofii a svými příspěvky se zúčastňoval i mezinárodních sympozií pořádaných Orientálním ústavem ČSAV. Je členem Sdružení přátel Indie.

D.-č./sb.: Some Notes on the Ethical and Estethic Thinking of Sri Aurobindo, *ArOr* **50** (1982): 51-53; Dr. Radhakrishnan on Knowledge and Wisdom, in: Jan Filipský (ed.), *Sarvapalli Radhakrishnan*. *Living Values of Indian Thought*, Oriental Institute, Praha 1992: 125-133; Life Values of Swami Akhilananda, *ArOr* **62** (1994): 296-299; Dr. Radhakrishnan on Spirituality, *ArOr* **65** (1997): 205-208.

(mk)

ZAMRAZILOVÁ-JAKMYR Jitka - česko-švédská turkoložka

* 3. 12. 1941 Praha

V letech 1961-66 absolvovala studium turečtiny v kombinaci s ruštinou na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze, 1968 získala titul doktora filozofie (Fil. dr).

Po ukončení studia působila jako tlumočnice. 1968 začala pracovat v Orientálním ústavu ČSAV. I nadále tlumočila turecky a překládala, mimo jiné hru H. Tanera *Balada o Alim z Kesanu*. 1973 se vystěhovala do Švédska, kde začala působit na katedře orientalistiky na univezitě v Lundu převážně jako knihovnice. Po úraze 1975 byla nucena odejít do invalidního důchodu. Nepřestala však působit jako turkolog. Pracuje pro švédské knihovny a kulturní instituce a účastní se mezinárodních orientalistických konferencí.

Tématem její doktorské disertace byl turecký lidový román o Keremovi a Ash. Těžiště jejího zájmu spočívá v oboru turecké lidové literatury a folklóru a moderní literatury. Za pobytu ve Švédsku se začala zajímat o kulturu a způsob života tamější turecké menšiny. Spolupracuje s nakladatelstvím Ellerströms v Lundu, které vydává překlady turecké poezie; připravila např. výbor z básní Karacaoglana, přebásněný ve spolupráci se S. Collbergem.

Je členkou PIAC (Permanent International Altaistic Conference), Švédské orientalistické společnosti a Svazu jihošvédských spisovatelů.

D.-k.: PŘEKLADY: (s B. Liljenbergem), Osman Türkay: *Havets ljus Dikter* [přel. z turečtiny do švéd.], Kolibri, Malmö 1989.

D.-č./sb.: Turečtí lidoví básníci. *NO* **23** (1968), 6: 170-172; Turecká žena včera a dnes, *Vlasta* **39** (1970): 4-5; (spoluaut.), *Slovník světových dramatiků* [50 hesel], Divadelní ústav, Praha 1974; Karacaoglan, in: *Dictionary of Oriental Literatures*, Vol. III, London 1974: 97-98; Liverpoolský Omar Chajjám, *NO* **30** (1975), 3: 88-89; Béla Bartóks Contribution to Our Knowledge of Turkish Folk Music, in: *Asian and African Studies* **XVIII** (1982): 187-191; Turkisk litteratur, *En översikt* **13** (1988): 25-53; En ny minorutetsgrupp - turkar fran Bulgarien, in: *Svenska Forskningsinstitutet i Istanbul*, *Meddelanden* **14** (1989): 73-82; Some Comments on the Situation of Turkish Teenagers in Sweden, in: *Svenska Forskningsinstitutet i Istanbul*, *Meddelanden* **15** (1990): 67-73; Fran Kemal Tahir till Oguz Atay. Den moderna turkiska prosan, *OM*. *Ordfront magazin* **4** (1991): 30-31; Kärlekens poet Yunus Emre, *Halva världens litteratur* (1992), 1: 23; Nazim Hikmet Ran, *ibid*., 2: 14; Dödsdom över Nesin, *Halva världens litteratur* (1994), 1: 12; How Turkish Youth in Sweden Spend Their Free Time, *Svenska Forskningsinstitutetet i Istanbul*, *Meddelanden* **19** (1994): 34-50; Lütfi Özkok. En bild av en bild - och ordkonstnär fran Istanbul och Östberga, *Halva världnes litteratur* (1995), 1: 16-17; Turkiet Litteratur, in: *Nationalencyklopedi*, del **18**: 504; Modern turkisk poesi, *Svanska Forskningsinstitutetet i Istanbul*, *Meddelanden* **20** (1995): 5-27; Popular Turish Culture in Sweden, in: *V*. *Milletlerarasa Türk Halk Kültürü Kongresi*, *Genel Komular Seksiyon Bildirileri*, T. C. Kültür Bakanligi, Ankara 1997: 249-255; Nasreddin Hodja, *Dragomanen* 1 (1996-1997): 12-20; Maintaining Turkish Identity in Sweden, *Études mongoles et sibériennes*, Cahier 27, 1996 - Actes de la 37e P. I. A. C. Conference internationale permanente des études altaiques, Chantilly, 20-24 juin 1994, Paris 1997: 173-179.

PŘEKLADY: T. Dursun K.: Můj bývalý tatínek, *NO* **24** (1969), 6: 124-127; S. Kocagöz: Smrt Velkého vola, *NO* **24** (1969), 10: 139; A. Muhteremoglu: První dlouhý den léta, *NO* **25** (1970), 4: 121-125; N. Cumali: Světák, *NO* **26** (1971), 10: 313-315; A. Özyalcmer: Silnice, Nebeské poschodí, *Světová literatura* (1971), 4: 82-89; Aziz Nesin: Ať žije vlast, Lidé se probouzejí, *Světová literatura* (1983), 5: 80-90.

(A)

ZAVADIL Bohumil - český hispanista a romanista

* 14. 12. 1940 Pivín (okr. Prostějov)

Jako žák a pokračovatel O. Tichého studoval v letech 1958-64 na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy španělskou a italskou filologii. 1968 absolvoval sedmiměsíční postgraduální studijní pobyt na Universidad de Chile u Ambrosia Rabanalese. PhDr. 1968, CSc. 1990, habilitace 1991. Od roku 1992 je vedoucím portugalského oddělení Ústavu románských studií FF UK, od 1990 členem vědecké rady FF UK.

Zabývá se španělskou lingvistikou, zejména otázkami kategorie modality, problematikou slovních druhů současné španělštiny, syntaxí moderní španělštiny a vývojem španělského jazyka. Přednášel také úvod do studia románských jazyků, úvod do obecné lingvistiky pro romanisty, vedl kursy katalánštiny a baskičtiny pro romanisty. Od počátku 90. let kromě hispanistických přednášek a seminářů pořádá lingvistické semináře pro účastníky postgraduálního doktorandského studia v oboru románské jazyky, přednáší lingvistickou

charakteristiku baskičtiny pro studenty obecné lingvistiky, věnuje se psaní vysokoškolských učebnic.

D.-k. *Kategorie modality ve španělštině*, Praha 1983, 165 s.; *Současný španělský jazyk* I. (Obecné problémy zkoumání jazyka. Základní slovní druhy neslovesné), Praha 1989, 226 s.; *Současný španělský jazyk* II. (Základní slovní druhy - slovesa), Praha 1995, 214 s.; Španělský jazyk, Portugalský jazyk, Katalánština, Galicijština, in: J. Šabršula, *Úvod do srovnávacího studia románských jazyků*, Ostrava 1994: 158-176; *Vývoj španělského jazyka* I.-II. (v tisku).

D.-č./sb.: Medios expresivos de la categoría de modalidad en español, *Ibero-Americana Pragensia* **II** (1968): 57-86; Ensayo de una interpretación funcional de los modos españoles, *Romanistica Pragensia* **IX** (1975): 143-177; Sobre algunos aspectos dinámicos del sistema modal castellano, *Romanistica Pragensia* **XII** (1979): 109-116; Problemas de la delimitación de la categoría de modalidad, *Ibero-Americana Pragensia* **XIII** (1979): 51-88; Por una teoría de la codificación de la norma estándar en los países hispanoamericanos, *Revista de Filología Románica* (Madrid) **IV** (1986): 295-300; Algunos problemas del complemento predicativo en español, *Sborník Ostravské univerzity* (v tisku).

L.: Bohumil Zavadil: Kategorie modality ve španělštině (La catégorie de la modalité en espagnol), *Philologica Pragensia* 28 (1985): 112.

(ša)

ZBAVITEL Dušan - český indolog

* 7. 5. 1925 Košice

Vystudoval indologii u prof. V. Lesného na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze; PhDr. 1948, CSc. 1955, DrSc. 1965.

Po vědecké aspirantuře na FF UK (1951-54) působil jako vědecký pracovník a vedoucí oddělení Jižní a jihovýchodní Asie Orientálního ústavu v Praze; poté, co byl z politických důvodů propuštěn, pracoval jako překladatel a publicista, 1978-85 jako učitel bengálštiny a sanskrtu na Jazykové škole v Praze, od 1985 je v důchodu. V letech 1956-58 byl vedoucím redaktorem *Nového Orientu* a 1961-68 časopisu *New Orient Bimonthly*. Přednášel externě bengálštinu na FF UK (1950-68) a staroindickou literaturu a hinduismus opět od roku 1990. Napsal vědecké monografie z oboru bengálské literatury a jazyka, učebnice bengálštiny a sanskrtu, populárně-vědecké knihy o indických kulturních dějinách a hinduismu a cestopisy. Byl generálním sekretářem mezinárodního projektu *Dictionary of Oriental Literatures* (Londýn 1973) a redaktorem 2. svazku.

Je držitelem následujících ocenění: Tagore Memorial Award (Kalkata 1977); Lokaratna (Akademi of Folklore, Kalkata 1981); cena Svazu překladatelů (1982); Rabíndra-tattváčárja (Tagore Institute, Kalkata 1987); Zlatá medaile UK (Praha 1995).

D.-k.: *L'orientalisme en Tchécoslovaquie* (též angl., něm. a rus.), Praha 1959; (s E. Heroldem a K. Zvelebilem), *Indie zblízka*, Praha 1960 (něm. 1961); *Rabíndranáth Thákur. Vývoj básníka*, Praha 1961; *Ocenka Tagorom Dviženija svadeši posle 1905*, Moskva 1961; *Bengali Folk-Ballads and the Problem of their Authenticity*, Calcutta 1963; (s J. Markem), *Dvakrát Pákistán*, Praha 1964 (něm. 1966, rus. 1966); (s kol.), *Bozi*, *bráhmani*, *lidé*. *Čtyři tisíciletí*

hinduismu, Praha 1964 (rus. 1969); *The Rise of Modern Literature in Asia*, *with Special Reference to Bengal*, Calcutta 1966; *Lehrbuch des Bengalischen*, Heidelberg 1970, 3. vyd. 1997; *Non-Finite Verbal Forms in Bengali*, Praha 1970; (s kol.), *Moudrost a umění starých Indů*, Praha 1971; *Bangladéš*. *Stát*, *který se musel zrodit*, Praha 1973; *Bengali Literature*, Wiesbaden 1976; (s kol.), *Setkání a proměny*, Praha 1976 (pol., 1983); *Jedno horké indické léto*, Praha 1982 (rus. 1986); *Starověká Indie*, Praha 1985; (s kol.), *Bohové s lotosovýma očima*, Praha 1987 (2. vyd., 1997); *Divadlo južnej Azie*, Bratislava 1987; *Sanskrt*, Brno 1987; (s D. Kalvodovou), *Pod praporem krále nebes*. *Divadlo v Indii*, Praha 1988; *Hinduismus a jeho cesty k dokonalosti*, DharmaGaia, Praha 1993; (s J. Vackem), *Průvodce dějinami staroindické literatury*, Třebíč 1996; *Otazníky starověké Indie*, Nakladatelství Lidové noviny, Praha 1997.

PŘEKLADY: Přeložil přes 60 knih z bengálštiny (Rabíndranáth Thákur, Bibhútibhúšan Banerdží, Mánik Bandjopádhjáj, Nárájan Gangopádhjáj, Samareš Basu, Ábu Ishák, Said Valíulláh, Sukánta Bhattáčárja, bengálské milostné balady atd.), ze sanskrtu (Sómadéva), páli (Džátaky), angličtiny a němčiny.

D.-č./sb.: Rabindranath Tagore in 1887-1941 [v sedmi částech], *ArOr* **24-27** (1956-59); A Contribution to the Study of the Verbal Aspect in Avesta, *ArOr* **24** (1956): 15-22; Winternitz and Tagore, *Visva Bharati Quarterly* 1958: 1-21; The Development of the Baromasi in the Bengali Literature, *ArOr* **29** (1961): 582-619; Rabindranath and the Folk-Literature of Bengal, *Folklore* (Calcutta) **2** (1961), 1: 9-14; Folk Poetry and the Classical Bengali Poetry, *Folklore* **4** (1963): 406-408; The Beginning of the Modern Bengali Drama, *ArOr* **36** (1968): 29-66; Public Correspondence of Tagore Gandhi, in: M. Krása (ed.), *Gandhi in the Modern Context*, Praha 1970: 52-57; Džasímuddín, národní básník Bangladéše, *Světová literatura* (1973): 237-253; Divadelní kultura starověké Indie, in: *Prolegomena scénografické encyklopedie* 18 (1973): 96-115; Vznik moderního dramatu v Bengálsku, *ibid*. 20 (1974): 113-123; Albert Schweizers Briefe an Moriz Winternitz, *ArOr* **61** (1993): 441-446.

L.: *Czechoslovakia* (1990), č. 9: 30-31; *Lidové noviny* (1992), č. 39: 7; *Lidové noviny* (1995), č. 111: ix; H. Preinhaelterová: D. Zbavitel, Anniversary. Bibliography, *ArOr* **63** (1995): 364-374 [s výběrovou BIBLIOGRAFIÍ].

(A)

ZELENÝ Mnislav - český iberoamerikanista-etnolog

* 3. 8. 1943 Praha

V letech 1960-65 studoval ekonomii na Vysoké škole zemědělské v Praze, potom etnografii na katedře etnografie a folkloristiky Filozofické fakulty UK (1967-74). V roce 1973 navštívil v rámci tohoto studia Universidad Mayor de San Marcos a Pontífica Universidad Católica v Limě, kde se kromě studia podílel na terénním etnografickém výzkumu a na výzkumech archeologických. Od roku 1972 působil jako volný novinář, organizoval řadu výstav k problematice Indiánů Jižní Ameriky a uskutečnil šest studijních a badatelských výprav do oblasti Latinské Ameriky od Chile až po Mexiko v celkové délce asi pěti let. Žil přitom delší dobu mezi Essechy, Kofány, Kečuy, Tereny a Jawalapiti, kteří jej v roce 1989 adoptovali pod jménem Atapana. Zabýval se duchovní a materiální kulturou těchto kmenů. Od roku 1991 přednášel jako externista na katedře etnografie a folkloristiky (Ústavu etnologie) FF UK, od roku 1994 ve Středisku ibero-amerických studií. Od roku 1996 pracuje na Ministerstvu

zahraničních věcí České republiky, naposledy jako velvyslanec v Kolumbii. Je autorem cca 250 odborných článků a studií.

D.-k.: *Contribución a la etnografía Huaraya* (*Ece'je*), Praha 1976; (spoluaut.), *Prérijní a pralesní Indiáni*, Bratislava 1985; (spoluaut.), *Encyklopedie archeologie* [cca 100 hesel z archeologie Latinské Ameriky], Bratislava 1986; (spoluaut.), *Encyclopedia of World Cultures* [hesla o skupinách Jawalapitiů a Eseechů], New Haven 1993; *Indiánská encyklopedie*, *Indiáni tří Amerik*, Praha 1994.

D.-č./sb.: Contribución al conocimiento de la lengua Kofán, in: *Amazonía Peruana*, 16, Lima 1988, aj.

(vn)

ZEMÁNEK Petr - český arabista a semitista

* 10. 12. 1961 Ostrava

V letech 1980-85 absolvoval studium orientalistiky-arabistiky na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze (diplomová práce *Semitský a staroegyptský slovesný systém v diachronickém vývoji*), kde 1987 získal titul PhDr. v oboru arabské a semitské filologie a 1991 vědeckou hodnost kandidáta filologických věd (disertační práce *Korelace emfáze v arabštině*. *Korelace s vedlejší artikulací*); 1997 se na téže fakultě habilitoval jako docent v oboru arabská a semitská jazykověda.

Po ukončení studia nastoupil na tehdejší katedru věd o zemích Asie a Afriky, kde byl postupně interním aspirantem, asistentem a posléze odborným asistentem. Od roku 1994 je členem Ústavu starého Předního východu Filozofické fakulty UK v Praze. Přednáší arabštinu a vybrané problémy semitohamitské jazykovědy. Je žákem prof. K. Petráčka a jeho dominantním odborným zájmem je arabština, především fonologie v širším semitistickém kontextu. Dlouhodobě se rovněž zabývá aplikací moderních elektronických metod při zpracování korpusů semitských jazyků a jejich další analýze (*Thesaurus linguarum antiquarum*, *Biblia sacra*). Kromě toho se systematicky věnuje i dalším semitským jazykům - ugaritštině a jihoarabským textům.

D.-k.: *Ugaritisher Wortformenindex*, Buske Verlag, Hamburg 1995, 294 s.; *The Origins of Pharyngealization in Semitic*, Enigma, Praha 1996, 86 s.; (ed.), Petráček, K.: *Úvod do semitské* (*afroasijské*) *jazykovědy*, SPN, Praha 1990, 534 s.; (ed.), *Studies in Near Eastern Languages and Literatures*. *Memorial Volume of Karel Petráček*, Oriental Institute, Praha 1996, 664 s.; *Stručná gramatika ugaritštiny*. Fonologie, morfologie a paradigmata. Hypertextová elektronická příručka (SuperText), Ústav starého Předního východu FF UK, Praha 1994.

D.-č./sb.: The Role of the Doublets in the Diachronic Study of Languages. The Case of Arabic, in: *Studia Orientalia Pragensia* XVII, Praha 1988: 140-156; A propos de la pharyngalisation et de la glottalisation en arabe, *ArOr* **58** (1990): 125-134.

(vn)

ZEMPLINER Artur - filozof a sociolog

* 12. 9. 1921 Počkaj (Slovensko)

Po maturitě na čs. reálném gymnáziu v Košicích (1932-38) studoval v letech 1946-49 na Vysoké škole politických a sociálních věd v Praze a souběžně pracoval jako redaktor Čs. rozhlasu. Od roku 1950 studoval čínštinu v Orientálním ústavu ČSAV, od 1952 přednášel filozofii a sociologii na ČVUT, posléze na VŠCHT v Praze. V 60. letech přednášel dějiny filozofie pro čínské studenty na pražských vysokých školách.

Postupně se jeho zájem obrátil k čínské filozofii. Zabýval se zejména vztahem mezi čínskou a novodobou evropskou filozofií a této oblasti se týkala také jeho docentská habilitační práce v roce 1962, která byla publikována pod názvem *Čínská filosofie v novověké evropské filosofii*. Ve své vědecké práci poukazoval na mnohostranné a často i velmi odlišné impulsy, jimiž čínská filozofie působila na evropské myšlení, zejména na osvícenský racionalismus, na vývoj dialektiky a na osvícenské teorie společenského zřízení.

Výsledky své vědecké práce prezentoval na mezinárodních konferencích, mj. na XXI. mezinárodním sinologickém kongresu v Sennigallii, či na mezinárodním Leibnizovském kongresu v Hannoveru, a publikoval o uvedené problematice řadu vědeckých monografií a článků.

D.-k.: *Čínská filosofie v novověké evropské filosofii*, Academia, Praha 1966; *Matteo Ricci - Pioneer of the Aproach Between Chinese and European Culture*, Istituto Universitario Orientale Napoli, 1971; *Geschichte der Philosophie*, Band V, Wiesbaden 1971.

D.-č./sb.: Staročínská přírodní filosofie, *Filosofický časopis* (1959), 2; Čínská filosofie a Leibniz, *Filosofický časopis* (1960), 4; Die chinesische Philosophie und Anfange der deutschen Aufklarung, *Deutsche Zeitschrift für Philosophie*, Berlin 1962/6; Hegel a čínská filosofie, *Filosofický časopis* (1963), 5; Leibniz und die chinesische Philosophie, in: *Akten des Internationalen Leibniz-Kongresses*, Hannover 1966; Gedanken über die erste deutsche Ubersetzung von Leibniz' Abhandlung über die chinesische Philosophie, *Studia Leibnitiana* (Wiesbaden) II/3 (1970).

(A)

ZGUSTA Ladislav - český orientalista, lingvista-lexikograf dlouhodobě působící v USA

[pseud. Archicles Apolochmius qui et Ecgeumas]

* 20. 3. 1924 Libochovice v Čechách

Absolvoval Filozofickou fakultu Univerzity Karlovy, obor klasická filologie-indologie (PhDr. 1949), 1964 se na Masarykově univerzitě v Brně habilitoval v oboru indoevropský srovnávací jazykozpyt a ve stejném roce získal v ČSAV hodnost doktora filologických věd v oboru maloasijské jazykovědy za práci *Kleinasiatische Personennamen*.

V letech 1948-52 působil jako asistent na FF UK, odkud přešel jako vědecký pracovník do Orientálního ústavu ČSAV, kde vykonával funkci vedoucího lexikografického (1951-67) a jazykovědného oddělení (1959-70) a zástupce ředitele (1954-58). Po několik let rovněž působil jako externí vedoucí lexikografické skupiny v Institut für Orientforschung AV NDR v Berlíně. V letech 1955-70 pracoval jako výkonný redaktor *Archivu orientálního* a jako

vedoucí redaktor řídil neperiodickou ediční řadu OÚ ČSAV *Dissertationes orientales* (1964-70). V letech 1968-70 přednášel srovnávací jazykovědu na brněnské univerzitě.

1970 přesídlil do USA a stal se profesorem lingvistiky na Cornellově univerzitě (Ithaca, N. Y.). V letech 1971-95 působil jako profesor lingvistiky ve Středisku vyšších studií (Center for Advanced Studies) Illinoiské univerzity v Urbaně (Ill.), jež 1987-95 vedl jako jeho ředitel. Roku 1995 byl tamtéž jmenován emeritním profesorem.

K hlavním předmětům jeho odborného zájmu v rámci indoevropeistiky patřilo studium skythského a sarmatského idiomu na základě jmen dochovaných v řeckých nápisech na jižní Ukrajině, luštění staroosetských a pisidských nápisů, kritické třídění předřeckých osobních a místních jmen z řeckých pramenů. Kromě toho připravil první souborné pojednání o teorii a metodologii lexikografie.

Je členem Rakouské akademie věd (1983-), Indogermanische Gesellschaft (člen prezidiální rady od 1965), Linguistic Society of America (1984-), American Academy of Arts and Sciences (1992-) a dalších učených společností.

D.-k.: *Die Personennamen griechischer Städte der nördlichen Schwarzmeerküste*. Monografie Orientálního ústavu ČSAV 16, Nakladatelství ČSAV, Praha 1955, 468 s.; *Kleinasiatische Personennamen*. Monografie Orientálního ústavu ČSAV 19, Verlag der Tschechoslowakischen Akademie der Wissenschaften, Prag 1964, 700 s., 1 mp.; *Anatolische Personennamensippen*. Dissertationes orientales 2, Prag 1964, 190 s., 24 mp.; *Manual of Lexicography*. Janua linguarum, Series Maior 39, Academia, Prague - Mouton, The Hague 1971, 360 s., též přel. do čínštiny, *Cidian Xue Gailun*, Shangwu Yinshuguan Commercial Press, Beijing 1983, do srbochorvatštiny, *Priručnik lexikografije*, Svjetlost, Sarajevo 1991, 335 s., a do malajštiny; *Theory and Method in Lexicography*, Hornbeam, Columbia, S. C. 1980; *Kleinasiatische Ortsnamen*, Carl Winter, Heidelberg 1984, 745 s.; *Probleme des Wörterbuchs*. Wege der Forschung 612, Wissenschaftliche Buchgesellschaft, Darmstadt 1985; *The Old Ossetic Inscription from the River Zelen cuk*, Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, Wien 1987, 68 s.; (spolupráce D. M. T. Cr. Farina), *Lexicography Today*: *An Annotated Bibliography of the Theory of Lexicography*. Lexicographica, Series Maior 18, Max Niemeyer, Tübingen 1988, 340 s.; (koed. F. J. Hausmann, O. Reichmann, H. E. Wiegand), *Dictionaries*. *International Encyclopedia of Lexicography*, Vol. I, Walter de Gruyter, Berlin - New York 1989, LII + 1056 s., Vol. II, 1990, XXIV + s. 1057-2237, Vol. III, 1991, XXVI + s. 2340-3355; (ed.), *History*, *Languages*, *and Lexicographers*, Max Niemeyer, Tübingen 1992; (koed. E. Eichler, G. Hilty, H. Löffler, H. Steger), *Name Studies*: *An International Handbook of Onomastics*, Vol. I, Walter de Gruyter, Berlin - New York 1995, XLVI + 978 s., Vol. II, 1996, XXX + s. 979-1890, Vol. III, 1996, XXXII + s. 1891-2260.

D.-č./sb.: Ad inscriptionem cypriacam Hoff. 120, *Listy filologické* **74** (1950): 69-71; La théorie laryngale, *ArOr* **19** (1951): 428-472; Zwei skythische Götternamen: Papaios und 'Apí, *ArOr* **21** (1953): 270-271; (se S. Segertem), Indogermanisches aus den alphabetischen Texten in Ugarit, *ibid*.: 272-275; Osetština, jediný indoevropský jazyk Kavkazu, *NO* **9** (1954); O použití onomastiky při stanovení vlastností jazyků jinak neznámých, *Listy filologické* **77** (1954): 204-212; Lydian interpretations, *ArOr* **23** (1955): 510-544; The Iranian names from the north coast of the Black Sea, *AOH* **IV** (1955), 1-3: 245-249; Die pisidischen Inschriften, *ArOr* **25** (1957): 570-610; O východních indoevropských jazycích, *NO* **12** (1957): 77-78; Dnešní Osetie, *ibid*.: 116-117; Osetská přísloví, *NO* **15** (1960): 78; Ossetic Words Recorded

by Svatopluk Čech, *ArOr* **28** (1960): 91-100; Pisidské nápisy a pisidský jazyk, *NO* **18** (1963): 166-167; Die epichorische pisidische Anthroponymie und Sprache, *ArOr* **31** (1963): 470-482; De nonnulis nominibus Microasiaticis, *Listy filologické* **89** (1966): 9-12; Studies in Ossetic onomasiology, *ArOr* **35** (1967): 407-451; Padesát let vývoje osetštiny, *NO* **22** (1967): 250-252; Pánini - descriptivist or transformationalist? *ArOr* **37** (1969): 404-415; Die Lexikographie und die Sprachwissenschaft, in: *Probleme der Lexikographie*, Berlin 1967 [1970]: 7-22; Lexicology: Generating Words, in: Raven I. McDavid - Audrey R. Duckert (ed.), *Lexicography in English*. Annals of the New York Academy of Sciences 211, New York 1973: 14-20; Semantics and Lexicography, *Papers in Linguistics* 6:3-4, 1973 [1974]: 537-558; Syntagms, transformations, and lexicography, *Semiotica* 12, 1974: 307-314; Toward lexicology and semiotics: A calamity of verbalism, *Semiotica* 16, 1976: 284-291; Equivalents and explanations in bilingual dictionaries, in: Mohammad Ali Jazayery, Edgar C. Polome, W. Winter (ed.), *Linguistic and literary studies in honor of Archibald A. Hill*, IV, Mouton, The Hague 1979: 385-392; (spoluaut. W. P. Lehmann), Schleicher's Tale after a Century, in: B. Brogyanyi (ed.), *Festschrift für Oswald Szereményi*. Amsterdam Studies in the Theory and History of Linguistic Science IV (= Current issues in lingistic theory 11), Amsterdam 1979 [1980]: 455-466; "Hard Words" - schwierige Wörter in der älteren englischen einsprachigen Lexikographie, in: *Wortschatz und Verständigungsprobleme*. Jahrbuch 1982 des Instituts für deutsche Sprache (Sprache der Gegenwart LVII), Düsseldorf 1983: 220-236; Grimm, Littré, *OED*, and Richardson: A Comparison of their Historicity: Catuškośyam, *Dictionaries* **8** (1986): 74-93; The Lexicon and the Dictionaries: Some Theoretical and Historical Observations, *Papers in Linguistics* 19 (1986): 67-81; Eine Kontroverse zwischen der deutschen und der englischen Sanskrit-Lexicographie: erster Schritt zu einer Theorie des Abschriebens, in: Albrecht Schöne (ed.), *Kontroversen, alte und neue*: *Akten des VII. Internationalen Germanisten-Kongresses Göttingen 1985*, Band 3, Niemeyer, Tübingen 1986: 248-252; Derivation and Chronology; Greek Dictionaries and the Oxford English Dictionary: Dvádaśakośyam, in: *Proceedings of the Heidelberg 1986 Conference on Lexicography*. Lexicographia Series Maior, 1987: 259-281; Translational Equivalence in a Bilingual Dictionary: Báhukośyam, *Dictionaries* **9** (1987): 1-47; Copying in Lexicography: Monier-Williams' Sanskrit Dictionary and Other Cases (Dvaikośyam), *Lexicographica* **4** (1988): 145-164; Pragmatics, Lexicography and Dictionaries of English, *World Englishes* 7:3 (1988): 243-253; Idle Thoughts of an Idle Fellow; or, Vaticinations on the Learner's Dictionary. (Ásatyakośyam), in: Makhan L. Tickoo (ed.), *Learners' Dictionaries*: *State of the Art*. Anthology Series 23, SEAMEO Regional Language Centre, Singapore 1989: 1-9; The Oxford English Dictionary and other Dictionaries (Aikakośyam), *International Journal of Lexicography* **2** (1989), 3: 188-230; Onomasiological Change: *Sachen*-change reflected by Wörter, in: E. C. Polomé (ed.), *Research Guide on Language Change*, Mouton - de Gruyter, Berlin 1990: 389-398; Sesquipedalian Bilingualism: the Difficult Easiness of Short Words, *World Englishes* **11** (1992), 2/3: 303-307; The Czech-Chinese Dictionary and the theory of lexicography (Svákośavidyáśástrakaranyam), *International Journal of Lexicography* **5** (1002), 2: 85-128; Prototipos y lexicografia, *Voz y letra* 5:1 (1994): 3-13; Lexicography for the twenty-first century. Paper of guset lecturer, in: B. Sibayan & L. Newell (ed.), *Papers from the First Asia International Lexicography Conference*, *Manila*, *Philippines*, *1992*. Linguistic Society of the Philippines, Manila 1994: 3-15; Names and their Study, in: E. Eichler, G. Hilty, H. Löffler, H. Steger, L. Zgusta (ed.), *Name Studies*: *An International Handbook of Onomastics*, Vol. II, de Gruyter, Berlin 1996: 876-1890; Systematická terminologie po třiceti létech, in: *Acta onomastica* (Věnováno k 100. výročí narození univ. prof. PhDr. Vladimíra Šmilauera, DrSc., zakladatele moderní české onomastiky) **36** (1995): 262-272.

L.: Braj B. Kachru & Henry Kahane + (ed.), *Cultures*, *ideologies*, *and the dictionary*. *Studies in honor of Ladislav Zgusta*. Lexicografica, Series Maior 64, Max Niemeyer, Tübingen 1995, 458 s., fot.; Hans H. Hock (ed.), *Historical*, *Indo-European*, *and lexicographical studies*: *A festschrift for Ladislav Zgusta on the occasion of his 70th birthday*. Trends in Linguistics. Studies & Monographs 90, Mouton - de Gruyter, Berlin/New York 1997, 393 s.; Z. T. Novotná: BIBLIOGRAFIE, *ArOr* **62** (1994): 169-193.

(A)

ZUBATÝ Josef - český srovnávací jazykovědec se zájmem o slovanskou filologii a indologii

* 20. 4. 1855 Praha, + 21. 3. 1931 Praha

Absolvoval studium klasické, slovanské a staroindické filologie a srovnávacího jazykozpytu na Univerzitě Karlově (od 1873), kde 1883 získal doktorát, o rok později absolvoval habilitaci ze staroindické filologie (1884), 1893 byl jmenován profesorem; 1890 se stal dopisujícím členem České akademie věd, 1904 mimořádným členem a na konci života jejím prezidentem.

V odborné práci se postupně přesouval od tématiky staroindické především k problematice srovnávací a zejména ke slovanskému jazykozpytu a češtině. Ve svém "indickém období" se zabýval otázkami staroindické metriky, otázkami staroindické literatury (výtahy z Mahábháraty a Rámájany) a překlady. Ve svých překladech projevuje velký cit pro melodičnost verše. Byl především hlubokým znalcem gramatiky a oblíbeným pedagogem, který vynikal lidskostí a vychoval další generaci významných indologů i srovnávacích jazykovědců (V. Lesný, O. Hujer aj.).

D.-k.: PŘEKLADY: Kálidás: *Málaviká a Agnimitras* (překlad dramatu), Praha 1893; (s Jaromírem Boreckým), Kálidás: *Méghadút čili Oblak poslem lásky*. *Elegie*, Praha b. r. [1902].

L.: Prof. Dr. Josef Zubatý, president České Akademie, sedmdesátníkem, *Věstník České akademie* **34** (1925): 13-15; Památce Josefa Zubatého, *Věstník České akademie* **40** (1931): 11-26; Hujer, Oldřich: Josef Zubatý, *Listy filologické* **58** (1931): 81-84; Machek, Václav: Josef Zubatý, *Listy filologické* **84** (1961): 306-320; M. Churaň a kol.: *Kdo byl kdo v našich dějinách ve 20*. *století*, 2. vyd., Libri, Praha 1998, II. díl, 303-304.

(jv)

ZVELEBIL Kamil Veith - český indolog, tamilista, drávidista

* 17. 11. 1927 Praha

Studoval indologii, sanskrt a anglistiku na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy, kde 1952 získal titul PhDr. V letech 1952-70 působil jako vědecký pracovník Orientálního ústavu ČSAV, 1960-65 zajišťoval externí výuku tamilštiny na FF UK, kde se 1965 habilitoval (docent drávidské filologie). V letech 1965-66 pobýval jako hostující profesor (1968-70 jako profesor) na univerzitě v Chicagu, 1970 krátce hostoval na Collège de France, 1970-71 působil jako vědecký pracovník univerzity v Leidenu, zároveň vyučoval jako hostující profesor v Südasien-Institutu univerzity v Heidelberku (1967-73), 1971-76 byl vědeckým pracovníkem univerzity v Utrechtu, 1976-91 profesorem dravidologie na univerzitě v

Utrechtu; zde byl 1. 9. 1991 jmenován emeritním profesorem. Od 1997 působí jako hostující profesor na FF UK v Praze, kde pomáhá při budování knihovny Indologického ústavu a při výchově doktorandů.

Už od studií se věnoval tamilštině jako samouk a během 50. a 60. let vybudoval tento obor v Praze; v následujících letech výrazně přispěl k tomu, že tamilistika a drávidská filologie je dnes celosvětově uznávanou součástí indologických studií. V této oblasti se badatelsky věnoval několika okruhům a přispěl k nim závažnými publikacemi. Již od 50. let se významně angažoval i v mezinárodní spolupráci.

Jeho pražské období charakterizuje vedle výzkumu tamilských dialektů a historické gramatiky tamilštiny také zájem o problematiku jazykového systému tamilštiny a o srovnávací drávidskou lingvistiku a také velká pozornost popularizační a překladatelské činnosti (překládal z tamilštiny, malajálamštiny, později také z kannadštiny).

V zahraničí tyto okruhy ještě prohloubil a průkopnicky rozvinul některé další stránky (např. areální jazykověda oblasti Nílgiri - Modrých hor, objev a popis irulštiny, překlad fonologického a morfologického oddílu starotamilské gramatiky Tolkáppijam). Pozornost věnoval i otázkám širšího srovnávání jazyků (vztah drávidských jazyků k elamštině a k altajským jazykům). Velice ceněné jsou jeho přehledné práce o historii tamilské literatury. Jeho bibliografie čítá dnes už více než 500 položek, z toho na tři desítky knih, často o několika stech stranách. Kromě toho se v posledních 20 letech aktivně věnuje zenovému buddhismu.

Působil rovněž v řadě mezinárodních organizací: jako viceprezident Akademie tamilské kultury v Madráse, tajemník Mezinárodní asociace tamilského bádání v Madráse, člen American Oriental Society, Tamil Writers Association, Lingustic Circle of Delhi aj.

Za zásluhy o rozvoj vědy a badatelské výsledky mu byla udělena řada ocenění: Zvláštní uznání ČSAV (1957 a 1959), cena ČSAV (1964), Čestná plaketa Collège de France (1970), Zlatá pamětní medaile Josefa Dobrovského (ČSAV, 1992).

D.-k.: (s I. Fišerem), *Země posvátných řek*, Praha 1959; (s E. Heroldem a D. Zbavitelem), *Indie zblízka*, Praha 1960; (spoluaut.), *Moudrost a umění starých Indů* [anonymní podíl na společné knize], Praha 1971: 26-30, 30-38, 199-213; *Tamil in 550 A. D. An Interpretation of Early Inscriptional Tamil*. Dissertationes orientales 3, Orientální ústav ČSAV, Praha 1964; (s J. J. Glazovem a M. S. Andronovem), *Introduction to the Historical Grammar of the Tamil Language*, Nauka, Moskva 1967; *Comparative Dravidian Phonology*, Mouton, The Hague, Paris 1970; (s J. Vackem), *Introduction to the Historical Grammar of the Tamil Language*, Orientální ústav ČSAV, Praha 1970; *The Irula Language*, Wiesbaden 1973; Pt. II, 1979; Pt. III, 1982; *The Smile of Murugan. On Tamil Literature of South India*, E. J. Brill, Leiden 1973; *The Poets of the Powers*, London 1973 (reprint Lower Lake, California 1993, italský překlad *I Maestri dei Poteri*, Roma 1979); *Tamil Literature*, A History of Indian Literature, Vol. X, 1, Wiesbaden 1974; *Tamil Literature*, Handbuch der Orientalistik II, 2, 1, Leiden/Köln 1975; (s Arlene R. K. Zide), *The Soviet Decipherment of the Indus Valley Script - Translation and Critique*, Mouton, The Hague-Paris 1976; *A Sketch of Comparative Dravidian Morphology*, Part One, Nouns and Adjectives, Mouton, The Hague-Paris 1977; *The Irulas of the Blue Mountains*, Syracuse University 1988; *Dravidian Linguistics - An Introduction*, Pondicherry 1990; *Companion Studies to the History of Tamil Literature*, Handbuch der Orientalistik II, Ergänzungsband V, E. J. Brill, Leiden, New York, KNbenhavn, Köln 1992; *The Tamil*

Skandapuranam, Archív orientální. Supplementa VI (1992), Oriental Institute, Prague 1992, 48 s.; *Lexicon of Tamil Literature*, Handbuch der Orientalistik, II, 9, Leiden, New York, Köln 1995.

PŘEKLADY: Víramámunivar: *Žertovné příběhy mistra Paramárty*, Praha 1954; *Černý květ* (překlady starotamilské milostné poezie), Praha 1955; Ragunádan: *Mlčení pod Madurou*, Praha 1957; *Květy jasmínu* (překlady starotamilské poezie), Praha 1957; T. Š. Pillai: *Červená ryba*, Praha 1960; T. Š. Pillai: *Zametačov syn*, Bratislava 1961; *Píseň o klenotu - Silappadigáram* (básnický překlad starotamilského eposu), Praha 1965; *The Lord of the Meeting Rivers - Devotional Poems of Basavanna*, New Delhi 1984; *Two Tamil Folktales*, New Delhi 1987.

L.: J. Vacek: Pocta Kamilu Zvelebilovi, *NO* **47** (1992), 6: 190-191.

BIBLIOGRAFIE in: *Tamulica et Dravidica*, *výbor článků K. V. Zvelebila*, AUC, Philologica 3 - 1995, Orientalia Pragensia XIII, UK, Praha 1998: 257-277.

(jv)

ŽÁBA Zbyněk - český egyptolog

* 19. 7. 1917 Doubravice, + 15. 8. 1971 Praha

Po absolvování gymnaziálních studií v Hradci Králové se zapsal na Karlovu univerzitu - obor klasická filologie, které se věnoval až do zavření vysokých škol 1939; po válce přešel na orientalistiku-egyptologii. Univerzitní studia dokončil 1949.

Roku 1954 byl jmenován docentem egyptologie na Karlově univerzitě, 1955-1957 působil v Káhiře na Vysoké škole jazyků jako učitel češtiny. 1959 byl jmenován profesorem egyptologie na FF UK.

Byl spoluzakladatelem Československého egyptologického ústavu UK v Praze (1958) a jeho káhirského pracoviště (1959) a 1960 se stal jeho ředitelem. V roce 1960 inicioval výkopy v mastabě Ptahšepsese v Abúsíru. Účastnil se jako vedoucí všech československých expedic do Núbie v období let 1961-65, zaměřených na epigrafický a archeologický výzkum památek, ohrožených vzestupem hladiny Nilu (tzv. Jižní chrám u Táfy, pevnost Kertási, pohřebiště ve Wádí Qitně). Byl členem řady zahraničních vědeckých institucí.

Intenzívně se věnoval nejstaršímu období starověkého Egypta - Staré říši, překladům a filologickým komentářům, vědeckému zpracování skalních nápisů z Núbie, astronomickým znalostem starých Egypťanů.

D.-k.: *L'Orientation astronomique dans l'ancienne Egypte et la précession de l'axe du monde*, 1953; *Les Maximes de Ptahhotep*, 1956; *Tesáno do kamene*, *psáno na papyrus*, Svoboda, Praha 1968; *Papyrus vezíra Ptahotepa* [přel. ze staroegyptštiny a opatřil komentářem], Lyra - svazek 4, Praha 1971, 77 s.; The *Rock Inscriptions of Lower Nubia* (*Czechoslovak Concession*), Charles University, Prague 1974.

D.-č./sb.: Egyptské vlivy v pěti svitcích, in: *Pět svátečních svitků*, SNKLHU, Praha 1958: 257-284; Czechosłowaccy egiptolodzy a Ptahšepses, *Meander* 16 (1961): 405-408; The

Development of Primitive and Class Societies in Ancient Egypt, *NOB* **1** (1962), 2: 35-40, 60; Egypt, in: J. Tuček a kol., *Světové dějiny státu a práva ve starověku*, Orbis, Praha 1963: 22-54, 589-590; Táfa and Quertassi. Czechoslovak Institute of Egyptology of Charles University. Aswan High Dam Program. Report of Season 1961, in: *Fouilles en Nubie* (*1959-1961*), Le Caire 1963: 45-51; Výzkumné práce Čs. egyptologického ústavu UK v Núbii (SAR), *NO* **18** (1963): 296-299; Literatura starověkého Egypta, in: *Z dějin literatur Asie a Afriky* I. Literatury Starého Předního Východu, SPN, Praha 1965: 6-97; Czechoslovak Discoveries of Inscriptions and Rock-Drawings in Nubia, *NOB* **4** (1965), 4: 110-113; The Third Czechoslovak Expedition to Nubia in the Frame of the Safeguarding of the Nubian Monuments Project: Preliminary Report, in: *Fouilles en Nubie* (*1961-1963*), Cairo 1967: 217-224; Táfa and Rock-Inscriptions in Corosko, in: *Actes du IIe Symposium international sur la Nubie* (*Février 1-3*, *1971*). *Supplément aux ASAE*, 24. Le Caire 1981: 39-44.

L.: Váhala, F.: Zbyněk Žába, *Zeitschrift für ägyptische Sprache und Altertumskunde* **100** (1973): i-iii; Verner, M.: Zbyněk Žába - Bibliography, *ArOr* **40** (1972): 4-5; Strouhal, E.: Nedožité sedmdesátiny profesora Žáby, *NO* **42** (1987): 212-214; *Who was Who in Egyptology*, 3rd revised edition. London 1995: 456.

(ks)

ŽBIRKOVÁ Simona - slovenská amerikanistka a sociální antropoložka

* 11. 8. 1969 Bratislava

V roce 1991 absolvovala Pedagogickou fakultu Univerzity Konštantína Filozofa v Nitře a získala magisterský titul (Mgr.). V letech 1992-93 pokračovala ve studiu na Katedře iberoamerických studií Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze. Absolvovala zahraniční stáž na Instituto de Investigaciones Históricas, Universidad Michoacana de San Nicolás de Hidalgo v Morelii, Michoacán, Mexiko. 1995-97 pokračovala v postgraduálním studiu sociální antropologie v Centro de Investigaciones y Estudios Superiores en Antropología Social v México D. F., které ukončila obhájením diplomové práce *Estudio del Códice Huapean*. *Gobierno y justicia en Zinapécuaro*, *Michoacán siglo XVI*. Během svého pobytu v Mexiku se věnovala studiu nativní indiánské kultury a jazyku p'urhépecha.

Od roku 1998 pracuje jako odborná asistentka na Katedře ekomuzeologie na detašovaném pracovišti Fakulty přírodních věd Univerzity Mateja Bela v Banské Štiavnici, kde pokračuje v mezinárodní spolupráci s CIESAS/San Cristóbal de las Casas v Chiapasu v Mexiku.

Věnuje se otázkám autoritářské společenské hierarchie a fungování nepsaných zákonů, norem a pravidel mezi p'urhépechskými Indiány. Obecně se zaměřuje na antropologii práva mezoamerických indiánských komunit.

D.-č.: Una indígena p'urhépecha comprometida con su pueblo, *La voz de Michoacán* XLVI: 14, 855, s. 37-38.

(A)

ŽELEZNÝ (pův. jm. Eisenkraft) Teodor - český publicista, překladatel a znalec Mongolska

* 1. 5. 1916 Cieszyn (polský Těšín), + 12. 8. 1991 Praha

Jako novinář, publicista, rozhlasový reportér a dlouholetý překladatel na velvyslanectví Mongolska v Praze aktivně napomáhal rozvoji všestranných čs.- -mongolských styků, byl autorem řady reportáží, statí a zasvěcených interview o Mongolsku s mongolskými návštěvníky Československa, počínaje účastníky I. světového festivalu mládeže a studentstva v Praze 1947. Je rovněž autorem základní informativní příručky o Mongolsku.

D.-k.: *Mongolsko*, Svoboda, Praha 1973, 208, 3 s.; 2. rozš. vyd., tamtéž, Praha 1985, 306 s. (jš)

ŽIŽKA Aton - český indolog-ekonom

* 9. 6. 1929 Praha, +13. 4. 1961 Praha

Studoval na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy indologii se zaměřením na hospodářské dějiny novodobé Indie; diplomní práci věnoval počátkům železniční dopravy na subkontinentě (1951-54). Ihned po absolvování byl přijat do Ekonomického ústavu ČSAV, kde si dále doplňoval ekonomické vzdělání. V letech 1957-59 podnikl studijní cestu do Indie, z níž vytěžil bohatý pramenný materiál, který pak zpracovával v rámci své vědecké aspirantury; uprostřed nadějné práce a těsně před poslední zkouškou předčasně zemřel.

D.-k.: (spoluaut.), *Indien aus der Nahe*, Leipzig 1963; (spoluaut.), *Industrializace Indie. Změny v zahraničním obchodě a koloniální závislosti*, Praha 1964.

D.-č.: K století indických železnic, *NO* **9** (1954): 94-95; Rozvoj těžkého průmyslu v Indii, *NO* **10** (1955): 145-146; Indie připravuje reorganizaci států, *NO* **11** (1956): 17-18.

(mk)